

שמואל א

פרק א

(א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הָרִמְתִּים צוֹפִים מְהֵרָ אַפְרָיִם הָיָה אָדָם שָׁגַר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "רִמְתִּים צוֹפִים". מָקוֹם זֶה נִקְרָא כֵךְ, מִשּׁוֹם שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי גִבְעוֹת שֶׁהָיוּ מִקְבִּילוֹת זֶו לְזֶו, וְעֲלִיהֶן הָיוּ עוֹלָיִם כְּדִי לְצַפּוֹת. מָקוֹם זֶה הָיָה בְּנַחֲלַת שִׁבְט אַפְרָיִם,¹ וְשֵׁמוֹ אֶלְקָנָה שֶׁמּוֹ שֶׁל הָאִישׁ הָיָה אֶלְקָנָה, בֶּן יִרְחָם אֶלְקָנָה הָיָה בְּנוֹ שֶׁל יְרוּחָם, בֶּן אֱלִיהוּא יְרוּחָם הָיָה בְּנוֹ שֶׁל אֱלִיהוּא, בֶּן תַּחוּז אֱלִיהוּא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל תוּחוּ, בֶּן צוּפָה תוּחוּ הָיָה בְּנוֹ שֶׁל צוּפָה, אַפְרָתִי גַם צוּפָה הָיָה גַר בְּהַר אַפְרָיִם, אִם כִּי הוּא הָיָה מִשִּׁבְט לֹוִי (וּמִמִּילָא גַם צִאצְאִיו הָיוּ לֹוִיִּים)²:

(ב) וְלֹוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים לְאֶלְקָנָה הָיוּ שְׁתֵּי נָשִׁים: שֵׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשְּׁנִיַת פְּנִנָּה שֶׁמָּה שֶׁל אִישָׁה אַחַת הָיָה חַנָּה, הָאִישָׁה הַשְּׁנִיָּה הָיָה פְּנִנָּה, וַיְהִי לְפְנִנָּה יְלָדִים לְפְנִנָּה הָיוּ יְלָדִים, וְלְחַנָּה אֵין יְלָדִים וְאִילוּ לְחַנָּה לֹא הָיוּ יְלָדִים: (ג) וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מְעִירוֹ אֶלְקָנָה הָיָה תְּמִיד עוֹלָה מֵהַר אַפְרָיִם,³ מִזְמָיִם יְמִימָה (אֶלְקָנָה הָיָה תְּמִיד עוֹלָה מֵהַר אַפְרָיִם) בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה,⁴ לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַיהוָה לִיקְנוֹק צְבָאוֹת בְּשִׁלְהָ (אֶלְקָנָה עוֹלָה בְּכָל שָׁנָה מֵהַר אַפְרָיִם) כְּדִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהּ וּלְהַקְרִיב לָהּ צְבָאוֹת קְרִבּוֹת בְּמִשְׁכַּן שִׁבְשִׁילָה.⁵ ה' נִקְרָא גַם בְּשֵׁם צְבָאוֹת עַל שֵׁם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל צְבָאוֹת שֶׁל מַעְלָה וְעַל צְבָאוֹת שֶׁל מַטָּה,⁶ וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי עַלְיָ חֲפְנִי וּפְנִחָם בְּמִשְׁכַּן שִׁבְשִׁילָה הָיוּ שְׁנֵי בְנֵי שֶׁל עַלְיָ: חֲפְנִי וּפְנִחָם,⁷ פְּחִינִים לִיקְנוֹק חֲפְנִי וּפְנִחָם שֶׁמִּשּׁוֹ בְּתַפְקִיד סָגַן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְאִילוּ עַלְיָ אֲבִיהֶם הָיָה כֹהֵן גָּדוֹל⁸: (ד) וַיְהִי הַיּוֹם (בְּכָל שָׁנָה) כֹּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁבּוֹ אֶלְקָנָה הָיָה מִקְרִיב אֶת

מקורות ותמצית ההערות

ישראל, והן שמואל היה גר בהר אפרים, וממנו צמחה ישועה לעם ישראל. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. רד"ק בפירושו לספר ישעיהו, פרק א' פסוק ט'. מלבי"ם: כאשר היו מתפללים על בנים, היו מתפללים לשם צבאות. 7. תרגום. 8. מצודות. בעניין הדיון האם עלי היה כהן גדול או לא, עיין באוצר המאמרים. 9. מצודות.

1. מצודות. תרגום: "רמתיים צופים" פירושו מתלמידי הנביא. רד"ק כתב על פירוש זה שהוא הפירוש הנכון, היות ושמואל היה מצאצאיו של קרח, ובני קרח היו נביאים. 2. מצודות. רד"ק: משום כך נכתב סיפור זה לאחר סיפור פילגש בגבעה שכתוב בסוף ספר שופטים. הן האיש הלוי היה גר בהר אפרים וממנו צמחה פורענות לעם

קרבנותיו, ⁹ וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה (כאשר הגיע היום שבו אלקנה היה מקריב את קרבנותיו) הוא הקריב קרבנות שלמים, ¹⁰ וְנָתַן לְפָנֶיהָ אֲשֶׁתוֹ וּלְכָל בְּנֵיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מְנוּחַת וּלְאָחֵר מִכֵּן הוּא הָיָה נוֹתֵן לְפָנֶיהָ וּלְכָל בְּנֵיהָ וּבְנוֹתֶיהָ, חֵלֶק מִקִּרְבָּן הַשְּׁלָמִים¹¹: (ה) וּלְחָנָה יָתֵן מְנָה אַחַת אֲפִים אֶלְקָנָה הָיָה נוֹתֵן לְחָנָה מְנָה מִיּוֹחַדָּת בִּיּוֹפֵייהָ, מְנָה שְׁמִי שֶׁמִּקְבַּל אוֹתָהּ – רָאוּי שִׁיקְבַּל אוֹתָהּ בְּסִבְר פָּנִים יְפוּת, ¹² כִּי אֵת חָנָה אָהָב (אלקנה נתן לחנה את המנה המיוחדת) כִּיוּון שֶׁהוּא אָהָב אוֹתָהּ, ¹³ וַיִּקְנֶה סָגֵר רְחֻמָּה וְהָ סָגֵר אֵת הָרַחֵם שֶׁל חָנָה, וּמִשּׁוּם כֵּךְ הָיָה לֹא יִלְדָה (לכן אלקנה הראה לה חיבה יתירה – כדי שהיא תצטער פחות)¹⁴: (ו) וַכְּעִסְתָּה צָרְתָּה הַצָּרָה שֶׁל חָנָה הֵייתָה מְכַעֶסֶה אוֹתָהּ. כֹּאשֶׁר אָדָם הִתְחַתֵּן עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, הֵן הָיוּ צָרוֹת זֶו לְזֶו מִשּׁוּם שֶׁבִּדְרֵךְ כָּלֵל הֵן הָיוּ מְקַנְאוֹת זֶו בְּזֶו. הַנְּבִיא אוֹמֵר שֶׁפָּנֶיהָ הִכְעִיסָה אוֹתָהּ חָנָה, ¹⁵ גַּם פָּנֶיהָ הֵייתָה חוֹזֶרֶת וּמְכַעֶסֶה אוֹתָהּ חָנָה פֶּעַם אַחֵר פֶּעַם, ¹⁶ בְּעִבּוֹר הִרְעַמָּה (פָּנֶיהָ הֵייתָה מְכַעֶסֶה אוֹתָהּ) כֹּדִי שֶׁהָיָה (חָנָה) תְּכַעֵס, ¹⁷ כִּי סָגֵר יִקְנֶה בְּעֵד רְחֻמָּה (פָּנֶיהָ הֵייתָה מְכַעֶסֶה אוֹתָהּ) כִּיוּון שֶׁהָ סָגֵר אֵת הָרַחֵם שֶׁל חָנָה וְלֹא הָיוּ לָהּ יִלְדִים, וּפָנֶיהָ הֵייתָה מְצִיקָה לְחָנָה בְּנוֹשָׂא זֶה¹⁸: (ז) וַכֵּן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְּשָׁנָה כֵּךְ עֲשֶׂה אֶלְקָנָה בְּכָל שָׁנָה, הוּא נֹתֵן לְחָנָה מְנוּחָה מִיּוֹחַדָּת, ¹⁹ מִיָּדַי עֲלֶתָה בְּבֵית יִקְנֶה וּבְכָל פֶּעַם שֶׁחָנָה עֲלֶתָה לְמִשְׁכָּן, בֵּן תְּכַעֲסָנָה (בְּכָל פֶּעַם שֶׁחָנָה עֲלֶתָה לְמִשְׁכָּן) פָּנֶיהָ הִכְעִיסָה אוֹתָהּ חָנָה. הַנְּבִיא אוֹמֵר שֶׁבְּכָל פֶּעַם שֶׁחָנָה הֵייתָה עוֹלָה לְמִשְׁכָּן, אֶלְקָנָה הָיָה מְתִיחֵס אֶלֶיהָ יָפָה וְנוֹתֵן לָהּ מְנוּחָה מִיּוֹחַדָּת, וּמְצַד שְׁנֵי פָּנֶיהָ הֵייתָה מְכַעֶסֶה אוֹתָהּ, ²⁰ וְתִבְבְּקָה וְלֹא תֹאכְל (בְּכָל פֶּעַם שֶׁחָנָה הֵייתָה עוֹלָה לְמִשְׁכָּן) הָיָה הֵייתָה בּוֹכָה, וּמְרוּב צֶעַר הָיָה לֹא הֵייתָה אוֹכֵלֶת אוֹתָהּ הַמְנָה שֶׁאֶלְקָנָה נָתַן לָהּ²¹: (ח) וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ אֶלְקָנָה, בְּעֵלָה שֶׁל חָנָה, אִמֵּר לְחָנָה: חָנָה לָמָּה תִבְבְּקִי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי (אלקנה אמר לחנה) מְדוּעַ אוֹתָהּ בּוֹכָה וְאֵינְךָ אוֹכֵלֶת אוֹתָהּ הַמְנָה שֶׁלךְ מִהִקְרָבָן, ²² וְלָמָּה יָרַע לְבַבְךָ וּמְדוּעַ לִיבְךָ נִשְׁבַּר עַל כֵּךְ

מקורות ותמצית ההערות

10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. שיהיו לה בנים ובעצם היא התכוונה לשם שמים.
 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. רש"י. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות.
 22. תרגום. 23. מצודות. 24. רש"י. 25. מצודות.

שאין לך בנים,²³ הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב לְךָ מֵעֲשָׂרָה בָּנִים הֲרִי אֲנִי מַחֲבֵב אוֹתְךָ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁאֲנִי מַחֲבֵב אֶת כָּל עֲשֶׂרֶת הַבָּנִים שִׁילְדָה לִי פִּנְיָה²⁴: (ט) וַתִּקַּם חַנָּה חֲנָה קָמָה מִהַמָּקוֹם שָׁבוּ אֶל־קִנְיָה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ אָכְלוּ אֶת בֶּשֶׂר קֶרֶבֶן הַשְּׁלָמִים (מִקְּוֹם הָאֲכִילָה הִיָּה מִחוּץ לַמִּשְׁכָּן, בְּתוֹךְ הָעִיר שִׁילָה), כְּדִי לַחֲזוֹר וּלְהִיכַנֵּס לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן,²⁵ אַחֲרֵי אֲכָלָה בְּשִׁלָּה (חֲנָה קָמָה) אַחֲרֵי שֶׁהָיָה אֲכָלָה קִצְצָה בַּמָּקוֹם בְּשִׁילָה שֶׁשֵּׁם הָיָה אוֹכְלִים אֶת בֶּשֶׂר הַקֶּרֶבֶנוֹת (אֲמַנָּם כְּתוּב לְעִיל שֶׁמְרוּבַע צֶעַר חֲנָה לֹא אֲכָלָה מִהַקֶּרֶבֶן, אֲךָ הָיָה כֵּן אֲכָלָה מֵעַט),²⁶ וְאַחֲרֵי שָׁתָה (חֲנָה קָמָה) אַחֲרֵי שֶׁהָיָה שְׂתָתָה,²⁷ וְעָלִי הַפְּתֹךְ יֵשֵׁב עַל הַכֶּסֶף עָלִי הַתְּמַנָּה בְּאוֹתוֹ יוֹם לְהִיֹּת שׁוֹפֵט עַל יִשְׂרָאֵל,²⁸ עַל מְזֻזַּת הַיֵּבֶל יִקְוֶה (עָלִי יֵשֵׁב) סִמּוֹךְ לַמִּשְׁקוֹף שֶׁל הַמִּשְׁכָּן²⁹: (י) וְהָיָה מְרַת נֶפֶשׁ כִּשְׂחִנָּה קָמָה וּנְכַנְסָה לַמִּשְׁכָּן, נִפְשָׁה הִיָּתָה מְרָה מְאוּד, הִיא הִיָּתָה עֲצוּבָה מְאוּד (עַל כֵּן שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ בָּנִים),³⁰ וַתִּתְפַּלֵּל עַל יִקְוֶה חֲנָה הַתְּפִלָּה אֵל ה',³¹ וּבָכָה תְּבָכָה וְחֲנָה גַם בִּכְתָה הִרְבָּה³²: (יֵא) וַתִּדַּר נְדָר וַתֹּאמֶר חֲנָה נְדָרָה נְדָר וְאָמְרָה:³³ יִקְוֶה צָבָאוֹת אִם רָאָה תִּרְאָה בְּעֵינַי אֶמְתָּךְ (כֵּךְ אָמְרָה חֲנָה בְּתִפְלִתָהּ) ה' צְבָאוֹת! אִם תִּרְאָה בְּצֶעַר שֶׁל שְׁפַחְתְּךָ, אִם תִּרְאָה בְּצֶעַר שֶׁלִּי עַל שֶׁאִין לִי בָּנִים.³⁴ ה' נִקְרָא גַם בְּשֵׁם צְבָאוֹת עַל שֵׁם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל צְבָאוֹת שֶׁל מַעְלָה וְעַל צְבָאוֹת שֶׁל מַטָּה,³⁵ וְזָכַרְתִּי וְאֵתָה תִּזְכּוֹר אוֹתִי (יֵשׁ כֵּאֵן כְּפִילוֹת עַל צִלְעַת הַפְּסוֹק הַקּוֹדֶמֶת כְּדֶרֶךְ הָאֲנָשִׁים שֶׁמִּתְפַּלְלִים),³⁶ וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֶמְתָּךְ וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת שְׁפַחְתְּךָ, אוֹתִי (יֵשׁ כֵּאֵן כְּפִילוֹת עַל הַצִּלְעוֹת הַקּוֹדֶמֹת שֶׁבַּפְּסוֹק כְּדֶרֶךְ הָאֲנָשִׁים שֶׁמִּתְפַּלְלִים),³⁷ וְנִתְתָּה לְאֶמְתָּךְ זֶרַע אֲנָשִׁים (אִם תִּזְכּוֹר אוֹתִי) וְאֵתָה תִּיתֵן לְשְׁפַחְתְּךָ, אֵתָה תִּיתֵן לִי, בָּנִים זָכָרִים,³⁸ וְנִתְתִּיו לְיִקְוֶה כָּל יְמֵי חַיָּיו (אִם תִּיתֵן לִי בָּנִים זָכָרִים אֲנִי נֹדֶרֶת) שֶׁאֵתָן אֶת הַבֶּן שִׁיוּלָד לִי לָהּ, הַבֶּן שִׁיוּלָד לִי יִתְבוּדָד וַיַּעֲסוֹק כָּל הַזְּמַן בְּעַבּוּדָהּ ה',³⁹

מקורות ותמצית הערות

26. מצודות. 27. תרגום. 28. רש"י. 29. מצודות. לומר שאלקנה הסכים עם נדרה של חנה לאחר ששמע אותה, שהרי זה לא כתוב בנביא. עיין באוצר מפרשת התורה על פרשת נשא, שם הרחבנו בעניין נזירותו של שמשון ונזירותו של שמואל. 34. מצודות. 35. רד"ק בפירושו לספר ישעיהו, פרק א' פסוק ט'. 36. מצודות. 26. מצודות. 31. מצודות. 32. תרגום. 33. רד"ק: שאל כיצד ייתכן שחנה יכולה לנדור על בנה, הרי בנה עדיין אינו קיים בעולם? וגם אם שמואל כבר היה נולד, היה מותר רק לאלקנה לנדור בשמו ולא לחנה. גם לא ניתן

ומזרה לא יעלה על ראשו ותער, מספריים, לא יעלה על ראשו של הבן שיוולד
 לי. הבן שיוולד לי לא יסתפר, כיוון שהוא יהיה נזיר לה' (ויחולו עליו כל דיני
 הנזירות)⁴⁰: (יב) וְהָיָה כִּי הִרְבָּתָה לְהַתְפַּלֵּל לְפָנַי יִקְוֶן כֹּאשֶׁר חָנָה הֵייתָה מְרַבָּה
 בַּתְּפִילָתָה לְפָנַי ה',⁴¹ וְעָלִי שְׁמֹר אֶת פִּיָּהּ (כאשר חנה הייתה מרבה בתפילתה לפני
 ה') עלי היה מסתכל על פיה של חנה כדי לשמוע ולהבין מה היא מדברת:⁴²
 (יג) וְחָנָה הָיָא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ אַבְל חָנָה לֹא הֵייתָה מִתְּפַלֵּלֶת בְּקוֹל אֲלֵא הֵיא
 הֵייתָה מְדַבֶּרֶת רַק אֵל לִיבָהּ, כְּלוֹמֵר: חָנָה הֵייתָה מִתְּפַלֵּלֶת בְּלֶחַשׁ,⁴³ רַק שִׁפְתֵיהָ
 נִעֲוֹת רַק שִׁפְתֵיהָ שֶׁל חָנָה הָיוּ זֹזוֹת (כשהיא הייתה מתפללת),⁴⁴ וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע
 אֶךְ קוֹלָהּ (של חנה) לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְעָלַי,⁴⁵ וְיַחֲשִׁבָה עָלַי לְשִׁפְרָה עָלַי חֲשַׁב
 שִׁחְנָה שִׁיכּוּרָהּ, מְכִיוּוֹן שֶׁכֶךְ דְּרָכּוֹ שֶׁל הַשִּׁיכּוּר: הוּא מְזִיז אֶת שִׁפְתּוֹ וְאִינוּ
 מוֹצִיא קוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁחָנָה הִתְּפַלֵּלָה וְהִזִּיזָה אֶת שִׁפְתֵיהָ בְּלִי לְהוֹצִיא קוֹלוֹת:⁴⁶
 (יד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי עָלַי עָלִי אָמַר לְחָנָה: עַד מָתַי תִּשְׁתַּכְּרִין עַד מָתַי תִּתְּנָהגִי
 כְּמוֹ שׁוֹטָה עַל יְדֵי שֵׁאת מִתְּנַהגֶת כְּמוֹ שִׁיכּוּרָהּ,⁴⁷ הַסִּירִי אֶת יַיִגְךָ מֵעַלֶיךָ תְּדַאגִי
 שֶׁהַשְּׁפַעַת הַיִּין שִׁשְׁתִּית יִפּוּג עַל יְדֵי שֶׁתִּלְכִי לִישׁוֹן:⁴⁸ (טו) וַתַּעַן חָנָה וַתֹּאמֶר
 חָנָה עֲנָתָה לְעָלַי וְאִמְרָה לּוֹ: לֹא אֲדַנִּי אֲדוֹנִי! הַדְּבַר אִינוּ כְּמוֹ שֵׁאתָה מְדַבֵּר!
 אִינְנִי שִׁיכּוּרָהּ!⁴⁹ אִשָּׁה קָשָׁת רֹיחַ אֲנִכִּי אֲנִי אִשָּׁה שֶׁנִּמְצָאת בְּצַעַר גְּדוֹל,⁵⁰ וַיִּין
 וְשִׁכָר לֹא שְׁתִּיתִי וְלֹא שְׁתִּיתִי יִין חֲדָשׁ אוֹ יִין יֶשֶׁן, כֶּךְ שֵׁאִינְנִי שִׁיכּוּרָהּ,⁵¹ וְאִשְׁפָּךְ
 אֶת נַפְשִׁי לְפָנַי יִקְוֶן אֲנִי מְרַבָּה לְהַתְּפַלֵּל מֵעוֹמֵק הַלֵּב לְפָנַי ה' וְלִכְן אִינְנִי
 מִתְּפַלֵּלֶת בְּקוֹל (וְלֹא מִשׁוֹם שֵׁאִינִי חֲלִילָה שִׁיכּוּרָהּ)⁵²: (טז) אֲלֵ תַתֵּן אֶת אֲמֹתָךְ לְפָנַי
 בַּת בְּלִיעַל אֵל תַּחֲשׁוּב עַל שִׁפְחַתְךָ, אֵל תַּחֲשׁוּב שֵׁאִינִי אִשָּׁה רַשְׁעָה,⁵³ כִּי מְרַב
 שִׁיחִי וְכַעֲסִי דְּבַרְתִּי עַד הֵנָּה אֲנִי הֵאָרַכְתִּי בַּתְּפִילָתִי בְּגַלֵּל שֶׁצַּעַר הַגְּדוֹל שְׁבוּ
 אֲנִי נִמְצָאת וּבְגַלֵּל הַכַּעַס שֶׁפָּנִינָה מְעִיסָה אוֹתִי. הֵאָרַכְתִּי בַּתְּפִילָתִי כְּדִי שֶׁה'
 יַעֲנֵה לִי לְתַפִּילָתִי וְיִמְנַע מִמֶּנִּי אֶת הַמִּשְׁךְ הַצַּעַר וְהַכַּעַס:⁵⁴ (יז) וַיַּעַן עָלַי וַיֹּאמֶר

מקורות ותמצית הערות

37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. בעניין נזירותו של שמואל. 41. תרגום. 42. מצודות.
 רש"י: מורא אדם לא יהיה עליו, הוא לא יפחד מאף אחד. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות.
 עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר במדבר שם הרחבנו 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות.

עלי ענה לחנה ואמר לה: **לְכִי לְשָׁלוֹם תֵּלְכִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּיתְךָ, וְאַל־הִי יִשְׂרָאֵל יִתֶּן אֶת שְׁלֹתְךָ אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעַמּוֹ** ואני מתפלל שה' אלוקי ישראל ייתן לך את בקשתך שביקשת ממנו, אני מתפלל שה' ייתן לך בן⁵⁶: (יח) **וְתֹאמֶר חֲנָה אִמְרָה לְעָלִי: תִּמְצָא שְׂפָחֶתְךָ חֵן בְּעֵינַיִךְ שִׁפְחֶתְךָ, כְּלוֹמֵר: אֲנִי, חֲנָה, מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ (עלי).** על ידי שהתפללת עליי, הראית לי שמצאתי חן בעיניך,⁵⁷ **וְתִלְדִּי הָאִשָּׁה לְדָרְפָה חֲנָה חֲזָרָה לְבֵיתָהּ** (כנראה שאין הכוונה לביתה ממש, שהרי בפסוק הבא כתוב שאלקנה ומשפחתו חזרו לביתם ברמה, אלא הכוונה לבית שבו הם גרו במשך הזמן שהם שהו בשילה),⁵⁸ **וְתֹאכַל וּמַעֲכָשִׁיו, בְּגַלֵּל שְׁעָלֵי הַתְּפִלָּל עֲלֶיהָ** והיא הייתה בטוחה שתפילתו התקבלה, חנה הייתה אוכלת את המנה מהקרבן שנתן לה אלקנה. כפי שראינו בפסוק ט', חנה הייתה אוכלת רק מעט בשר מהקרבן, וגם אכילה מועטת זו הייתה רק בגלל שאלקנה ביקש ממנה לאכול. לאחר שעלי התפלל שיוולד לה בן, חנה אכלה את כל המנה שעלי נתן לה,⁵⁹ **וּפְנֵיהָ לֹא הָיוּ לָהּ עוֹד** (לאחר תפילתו של עלי) נעלם הזעם שהיה ניכר על פניה של חנה. כאשר חנה הייתה בצער על שלא נולד לה ילד, הזעם היה ניכר על פניה, ולאחר דבריו של עלי, זעם זה נעלם⁶⁰: (יט) **וַיִּשְׁפָּמוּ בְּבִקְרֵי אֶלְקָנָה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ קָמוּ מוֹקְדִם בְּבוֹקֵר, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו יְקֹנֵק אֶלְקָנָה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ** במשכן,⁶² **וַיָּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרְמֵתָה אֶלְקָנָה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ חֲזָרוּ לְבֵיתָם שְׁבֵרְמָה,**⁶³ **וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ אֶלְקָנָה קִיִּים בְּאִשְׁתּוֹ עֲנִינִי תִשְׁמִישׁ,**⁶⁴ **וַיִּזְכְּרָה יְקֹנֵק זִיכְרוֹנָהּ שֶׁל חֲנָה עֲלָה לְפָנָיו ה' לְטוֹבָהּ**⁶⁵: (כ) **וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים וְתִהְיֶה חֲנָה כְּשֶׁהִסְתַּיְימָה תְּקוּפַת הַזְּמַן בּוֹ חֲנָה הִיטָה בְּהַרְיוֹן, לְאַחַר שֶׁחֲנָה הִרְתָּה וְהִסְתַּיְימָה תְּקוּפַת הַהַרְיוֹן,**⁶⁶ **וְתִלְדֵּךְ בֵּן** (לאחר שחנה הרתה והסתיימה תקופת ההריון) חנה ילדה בן, **וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל חֲנָה קְרָאָה אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַבֵּן**

מקורות ותמצית ההערות

51. תרגום. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. הצלע הקודמת. אם דבריו של עלי נאמרו על ידי נבואה, הרי שחנה אמרה לו שהוא ניחם אותה. אם דבריו של עלי נאמרו על דרך תפילה, הרי שחנה אמרה לו שהוא ימשיך להתפלל. 58. רד"ק. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. תרגום. 64. מצודות. 65. מצודות. 55. תרגום. 56. מצודות. רש"י: אין מדובר בתפילה של עלי, אלא עלי בישר לחנה שתפילתה התקבלה. 57. מצודות. רש"י: אמצא חן בעיניך בכך שתבקש עליי רחמים. רד"ק: פירוש צלע זו של הפסוק תלוי בפירוש

שנולד לה בשם שמואל, **בִּי מִיִּקְוֶה שְׂאֵלְתִּיו** (חנה קראה לבנה בשם שמואל) כיוון שחנה אמרה שהבן שייך לה' (משום שהיא נדרה שהבן שיוולד לה יוקדש לה), והוא רק מושאל לה. השם שמואל משמעו שהבן שאול מאל, שאול מה' – הבן באמת שייך לה' והוא רק מושאל לחנה⁶⁷: **כֹּא וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל בֵּיתָהּ כְּשֶׁהֲגִיעַ הַזְמַן בּוֹ הִיָּה עַל אֶלְקָנָה לַעֲלוֹת לַמִּשְׁכָּן וְלִהְיֶה קָרִיב שָׁם קָרְבָן, הוּא עֵלָה לַמִּשְׁכָּן יַחַד עִם כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ,**⁶⁸ **לְזִבְחַ לִּיקְוֶה אֶת זֶבַח הַיָּמִים** (אלקנה עלה למשכן) כדי להקריב את הקרבן שהוא היה רגיל להקריב בכל שנה,⁶⁹ **וְאֶת נִדְרוֹ** (אלקנה עלה למשכן) גם כדי להקריב את קרבנות הנדרים שהוא נדר לאורך השנה להקריב לה'⁷⁰: **כִּב וַחֲנָה לֹא עָלְתָה בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, חָנָה לֹא עֲלָתָה לַמִּשְׁכָּן יַחַד עִם אֶלְקָנָה וְעִם שָׂאֵר הַמִּשְׁפָּחָה,**⁷¹ **כִּי אָמְרָה לְאִישָׁהּ** (חנה לא עלתה יחד עם אלקנה) כיוון שהיא אמרה לאלקנה בעלה,⁷² **עַד יִגְמַל הַנְּעָר** (חנה אמרה לאלקנה) לא אזוז מהבית עד שהנער, שמואל, יגמור לינוק. הכוונה לגיל שקרוב לשנתיים,⁷³ **וְהִבְאֵתִיו** (ולאחר ששמואל יסיים את תקופת ההנקה) **אֲבִיָּא אוֹתוֹ לַמִּשְׁכָּן,**⁷⁴ **וְנִרְאָה אֶת פְּנֵי יְקֻוֶּה וַיַּחַד נִשְׁתַּחֲוּוּ לִפְנֵי ה' וְנֹודָה לוֹ עַל הוֹלַדְתּוֹ שְׂמוֹאֵל,**⁷⁵ **וַיֵּשֶׁב שָׁם עַד עוֹלָם** והוא (שמואל) יישב במשכן לאורך כל ימיו של עלי, כדי לשמש אותו⁷⁶: **כִּג וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ אֶלְקָנָה אֲמַר לְאִשְׁתּוֹ חָנָה: עָשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ תַּעֲשִׂי כִּמוֹ שֶׁאַתְּ רוֹצָה,**⁷⁷ **שְׁבִי עַד גְּמֻלָּךְ אֲתָּה** את יכולה להישאר בבית ולא לעלות איתנו למשכן עד ששמואל ייגמל מההנקה,⁷⁸ **אֲךְ יָקָם יְקֻוֶּה אֶת דְּבָרוֹ אוֹלָם, אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁה' יִקְיִים אֶת מַה שֶׁאַמַּרְתְּ שֶׁהַנְּעָר יֵשֶׁב בַּמִּשְׁכָּן עַד עוֹלָם, וְשֶׁה' יִתֵּן לַנְּעָר רִצּוֹן לְשִׁבְתּוֹ בַּמִּשְׁכָּן עַד עוֹלָם,**⁷⁹ **וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה** (במשך התקופה ששמואל ינק) חנה ישבה בביתה ולא עלתה עם אלקנה למשכן,⁸⁰ **וַתֵּינַק**

מקורות ותמצית הערות

66. מצודות. 67. רד"ק. רלב"ג: בקריאת השמות לא היו מקפידים על דיוק משמעות השם, כמו שלא קראה לראובן בשם זה משום שה' ראה בעונייה. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. רש"י + מצודות. רד"ק: למרות שגם התינוקות חייבים בראיה ברגל, חנה ראתה ששמואל נער חלש ולכן לא העלתה אותו. רלב"ג: חנה לא הביאה את שמואל משום שהיא רצתה שכבר בפעם הראשונה שהיא תביא את שמואל למשכן, הוא יישאר שם עד עולם. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות. רש"י: שמואל יישב במשכן במשך חמישים שנה, שזהו עולמו של לוי. רד"ק: שמואל יישב במשכן לאורך כל ימי חייו. 77. מצודות.

אֶת בְּנֵה עַד גְּמֻלָּה אֶתוּ חֲנָה הַנִּיקָה אֶת שְׁמוּאֵל בְּנָה עַד שֶׁהוּא הִגִּיעַ לְשִׁלֵּב
 שהוא היה יכול להפסיק לינוק (ורק לאחר מכן היא חזרה לעלות למשכן)⁸¹: (כד)
וַתַּעֲלֶהּ עִמָּה בְּאִשֶּׁר גְּמֻלָּתוֹ לְאַחַר שַׁחֲנָה הַפְּסִיקָה לְהַנִּיק אֶת שְׁמוּאֵל, היא
 עלתה איתו למשכן. חנה העלתה איתה גם קרבן והנביא מונה ממה היה הקרבן
 מורכב:⁸² (1) **בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה** (חנה הביאה לקרבן) שלשה פרים,⁸³ (2) **וְאִיפָה אַחַת**
קָמַח (חנה גם הביאה) קמח במשקל איפה אחת, כדי להקריב מנחה לה' יחד
 עם הקרבן (כמעט עם כל קרבן צריך להביא גם מנחה. איפה היא מידת משקל שהייתה
 נהוגה בימיהם, כמו שהיום אנחנו מודדים את המשקל בקילוגרמים),⁸⁴ (3) **וְנֹבֵל יֵינ** (חנה
 גם הביאה) כלי מלא ביינ, כדי לנסך את היין על המזבח, לשפוך את היין על
 המזבח (כמעט עם כל קרבן, צריך להביא גם יין ולנסך אותו על המזבח),⁸⁵ **וַתְּבִאֶהוּ**
בֵּית יְקֹנָק שְׁלוֹ חֲנָה הַבִּיאה אֶת שְׁמוּאֵל לְמִשְׁכַּן שֶׁהִיא בְּשִׁילָה,⁸⁶ **וְהַנְּעֵר נְעֵר**
 (כאשר חנה העלתה את שמואל למשכן) שמואל היה עדיין נער קטן, ולמרות זאת,
 חנה הביאה אותו למשכן:⁸⁷ (כה) **וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת הַפֶּה כֹּאשֶׁר שַׁחֲטוּ הַכֹּהֲנִים אֶת**
הַפֶּה הָרִאשׁוֹן מִבֵּין שְׁלֹשׁ הַפְּרִים שַׁחֲנָה הַבִּיאה,⁸⁸ **וַיְבִיאוּ אֶת הַנְּעֵר אֶל עֲלִי**
אַלְקָנָה וְחֲנָה הַבִּיאוּ אֶת שְׁמוּאֵל שִׁיעֲמוֹד לְפָנַי עֲלִי, ויתחיל לשמש אותם:⁸⁹ (כו)
וַתֹּאמֶר חֲנָה אֲמַרָה לְעֲלִי: בִּי אֲדֹנָי בִּבְקִשָּׁה אֲדוֹנָי,⁹⁰ **חִי נִפְשָׁךְ אֲדֹנָי** (חנה אמרה
 לעלי) אדוני! אני משיביעה אותך שתשגיח על שמואל בזמן שהוא נמצא איתך
 במשכן,⁹¹ **אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּנְצָבֶת עִמָּכָה בָּזָה לְהַתְּפַלֵּל אֶל יְקֹנָק אֲנִי הָאִשָּׁה שֶׁעֲמַדָּה**
כֹּאֵן בְּמִשְׁכַּן לְהַתְּפַלֵּל לַה' שִׁיִּתֵּן לִי בֵן, בזמן שאתה יושבת כאן במשכן:⁹² (כז)
אֶל הַנְּעֵר הַזֶּה הַתְּפַלֵּל לִי כֹאשֶׁר רָאִיתִי אוֹתִי מִתְּפַלֵּל בְּמִשְׁכַּן, הַתְּפַלֵּל לַה' שֶׁהוּא
יִיתֵן לִי אֶת הַבֵּן הַזֶּה,⁹³ **וַיִּתֵּן יְקֹנָק לִי אֶת שְׁאֵלְתִי אֲשֶׁר שְׁאֵלְתִי מִעַמּוֹ**

מקורות ותמצית הערות

78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. תרגום. ולצאת אל הפועל, ובשלב זה התחילו גם כוחותיו של שמואל לצאת אל הפועל (ומכאן שמתאים המדרש ששמואל הורה הלכה שמתר לשחוט את הפר).
 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. רד"ק: הנער נער חריף. מהר"י קרא: למרות ששמואל היה עדיין קטן ולא היה ראוי לשרות, חנה עדיין העלתה אותו איתה. מלבי"ם: נער פירושו השלב שבו מתחילים הכוחות של האדם להתעורר
 88. מצודות. 89. מצודות: הם הביאו את שמואל לפני עלי כדי שהוא יידע שתפלתו התקבלה. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. תרגום.

וה' נתן לי את בקשתי שביקשתי ממנו, ה' נתן לי את הבן שביקשתי ממנו⁹⁴:
 (כח) וְגַם אָנֹכִי הִשְׁאַלְתָּהוּ לִיקְנוֹק וּגַם בְּזִמְן שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי, נִדְרַתִּי לֵה' שֶׁאֲשֹׁאֵל
 לוֹ אֶת הַבֶּן שִׁיּוּלָד, ⁹⁵ בְּלֹ הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שְׂאוֹל לִיקְנוֹק כֹּל זִמְן שֶׁשִּׁמוּאֵל
 יַחִיָּה, הוּא יִהְיֶה שְׂאוֹל לֵה' (אם כי שמואל יישאר במשכן רק בפרק הזמן שעלי היה
 חי), הוּא יִהְיֶה נִתּוֹן לֵה', ⁹⁶ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לִיקְנוֹק שִׁמוּאֵל הַשְּׂתַחֲוּוּהוּ בִּמְשַׁכֵּן לֵה'
 כְּדִי לַהֲוֹדוֹת לוֹ עַל שֶׁהוּא זָכָה לֵהיִוֵּת עוֹבֵד ה'⁹⁷:

פרק ב

(א) וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר לְאַחַר שֶׁחָנְנָה הַבִּיָּאָה אֶת שִׁמוּאֵל אֵל עָלַי, הִיא
 הִתְפַּלְּלָה אֶת הַדְּבָרִים הַבְּאִיִּם. בַּהֲתַחֲלָה, חָנָה אָמְרָה אֶת שְׁבַחִיו
 שֶׁל ה' וּבִסוּף דְּבָרֶיהָ הִיא הִתְפַּלְּלָה לֵה' וּבִיקְשָׁה מִמֶּנּוּ בִקְשׁוֹת: ¹ עָלַץ לִבִּי
 בִּיקְנוֹק לִיבִי שֶׁמַּח בִּישׁוּעָתוֹ שֶׁל ה' (ה' הוֹשִׁיעַ אוֹתִי וְנָתַן לִי בֶן וְעַל כֵּךְ אֲנִי שִׂמְחָה), ²
 רָמָה קִרְנֵי בִיקְנוֹק ה' הַגְדִּיל אֶת הַקֶּרֶן שְׁלִי וְעַל יָדַי כֵּךְ אוֹכַל לִנְגוּחַ אֶת אוֹיְבֵי.
 הַכוֹוֶנָה שֶׁפָּנִינָה לֹא תוֹכַל יוֹתֵר לִהְצִיֵּק לְחָנָה, ³ רָחַב פִּי עַל אוֹיְבֵי אֲנִי יִכּוֹלָה
 לְהִרְחִיב אֶת פִּי וְלַעֲנוֹת לְאוֹיְבֵי. מֵאַחַר וַיֵּשׁ לִי בֶן, אֲנִי יִכּוֹלָה לַעֲנוֹת לְפָנֶינָה עַל
 הַהֲצַקוֹת שֶׁלָּהּ, ⁴ בִּי שִׂמְחָתִי בִישׁוּעָתֶךָ ה'! שִׂמְחָתִי עַל הַיִּשׁוּעָה שֶׁבָּאָה מִמֶּךָ: ⁵
 (ב) אֵינִי קְדוֹשׁ בִּיקְנוֹק בִּי אֵינִי בְּלִתְּךָ אֵינִי אֶף אֶחָד בְּעוֹלָם שִׁיכּוֹל לְהִידְמוֹת לֵה',
 שֶׁהִרִי אֵינִי עוֹד בּוֹרָא בְּעוֹלָם. חָנָה אָמְרָה שֶׁאֵינִי מִי שִׁיכּוֹל לְהִידְמוֹת לֵה' מִשׁוּם
 שֶׁהוּא הַבוֹרָא הַיְחִיד וּמִמִּילָא אֵינִי מִי שִׁיכּוֹל לְהַגִּיעַ לְמִדְרַגָּתוֹ, ⁶ וְאֵינִי צוֹר בְּאַלְהֵינוּ
 אֵינִי אֶף אֶחָד בְּעוֹלָם שֶׁהוּא חֹזֵק כִּמוֹ הָאֱלֹוִקִים שֶׁלָּנוּ, כִּמוֹ ה': ⁷ (ג) חָנָה פּוֹנֶה
 אֶל פָּנֶינָה וּבִנְיָה וְאוֹמֵרֶת לָהֶם: ⁸ אֵל תִּרְבּוּ תִדְבְּרוּ גְבָהָה גְבָהָה אֶל תִּרְבּוּ דְּלִבְרֵי
 דְּבָרִים שִׁישׁ בָּהֶם הִרְבָּה מְאוֹד גְּאוּוּהָ, ⁹ יֵצֵא עֵתְק מִפִּיכֶם וְשִׁלָּא יֵיצְאוּ מִכֶּם
 דְּבָרֵי עֲזוֹת, אֶל תִּדְבְּרוּ גַם דְּבָרִים שֶׁל עֲזוֹת, ¹⁰ בִּי אֵל דְּעוֹת יְקִנוֹק (אֶל תִּדְבְּרוּ דְּבָרֵי
 גְּאוּוּהָ) כִּיוּן שֶׁה' יוֹדֵעַ מַה עוֹשֶׂה כֹּל אָדָם, ¹¹ וְלֹ נִתְּפָנּוּ עַלְלוֹת וּלְפָנֶי ה' נִמְנָיִם

מעשי האדם. חנה אמרה לפנינה שלא תדבר דברי גאווה כיוון שה' רואה ויודע את כל מעשיה¹²: (ד) **קָשַׁת גְּבֵרִים חָתִים** הקשת של הגיבור יכולה להישבר (ולכן, גם אם יש אדם שהוא גיבור וחזק, הוא אינו יכול לסמוך על גבורתו),¹³ **וְנִבְשָׁלִים אָזְרוּ חַיִּל** ואדם חלש מתמלא בכח. חנה אמרה לפנינה שה' יודע את מעשי האדם והוא יכול לגרום לכך שהחזקים יישברו והחלשים יתרוממו, וממילא לאדם אין על מה להתגאות¹⁴: (ה) **שְׁבַעִים בְּלָחֶם נִשְׁפְּרוּ** אנשים שבעבר היו אוכלים לחם לשובע, ולא היה חסר להם מאומה, נהיו כל כך עניים, עד שהם השכירו את עצמם לעבודה אצל מישהו אחר. אנשים שבעבר לא היו צריכים להשכיר את עצמם למלאכה משום שהם היו עשירים עד שהם היו יכולים לקנות מספיק לכם להשביע את עצמם, הפכו להיות עניים והגיעו למצב שהם צריכים להשכיר את עצמם למלאכה כדי שהם יוכלו לקנות לחם,¹⁵ **וְרַעֲבִים חָדְלוּ** ואנשים שהיו עניים ורעבים ללחם, והיו צריכים להשכיר את עצמם לאחרים כדי שיהיה להם מה לאכול – הפסיקו להשכיר את עצמם, כיוון שה' זימן להם שיהיה להם כל מחסורם ללא צורך שהם ישכירו את עצמם,¹⁶ **עַד עֲקָרָה יִלְדָה שְׁבַעָה** (השגחתו של הקב"ה על ברואיו כל כך גדולה) עד שמישהי שפעם הייתה עקרה – ילדה לאחר מכן שבעה בנים (בזכות השגחתו של ה'),¹⁷ **וְרַבַּת בָּנִים אִמְלָלָה** ומישהי שהיו לה הרבה בנים, נכרתה, שכלה את כל בניה¹⁸: (ו) **יְקִיֵּן מִמֵּית וּמְחַיֶּה ה'** הוא שגורם לבנים של האישה שילדה בנים רבים למות והוא זה שגורם לעקרה להוליד ילדים,¹⁹ **מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל** ובכך ה' מוריד את האישה שהולידה הרבה בנים לתחתית המדרגה (על ידי שבניה מתו), והוא מעלה את העקרה שילדה למדרגה גבוהה (על ידי שהיא הולידה שבעה

מקורות ותמצית הערות

7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. רש"י: הכוונה היא לחנה שילדה חמישה ילדים לפנינה שכלה את ילדיה, כל פעם שחנה ילדה ילד אחד, פנינה קברה שניים מילדיה, עד שבפעם האחרונה שחנה ילדה, פנינה ביקשה מחנה
- להתפלל שבניה לא ימותו, ומשום שהם ניצלו בזכות תפילתה של חנה, נמנים כבני חנה. בכך רוצה רש"י לענות על השאלה המתבקשת: כיצד ניתן לומר שלחנה היו שבעה בנים, הרי כתוב שהיו לה חמישה. כמו"כ הביא רש"י עוד שני פירושים: בני בנים הרי הם כבנים או ששבעה הוא גימטריא של שמואל. רד"ק: שבע אינו

בנים)²⁰: (ז) יְקֹנֶה מִזְרִישׁ ה' הופך את העשירים לעניים,²¹ וּמַעֲשִׂיר וְהוּא (ה) הופך את העניים לעשירים,²² מַשְׁפִּיל ה' משפיל את גאוות העשירים, על ידי שהוא הופך אותם לעניים,²³ אֵף מְרוֹמָם וְה' אפילו מרומם את העניים למקום גבוה יותר מאותם שהיו עשירים בהתחלה. ה' מעשיר אותם, והם שוכרים את אותם עשירים שהפכו להיות עניים²⁴: (ח) מְקִיִּם מְעַפֵּר דָּל מִי שהיה מבוזזה מאוד עד שהיה דומה לעפר – ה' מקים אותו,²⁵ מַאֲשֵׁפֶת יָרִים אֲבִיוֹן מִי שהיה עני ומבוזזה כל כך עד שהיה דומה לאשפה – ה' מרים אותו (יש כאן כפילות על צלע הפסוק הקודמת),²⁶ לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים ה' מרים את העני מהעפר ומהאשפה כדי להושיב אותו ליד שרים חשובים,²⁷ וְכִסָּא כְבוֹד יִנְחֹלָם וְה' יכבד את העניים שהוא הרים מהאשפה בכבוד גדול, עד שכולם יחשבו שהם היו תמיד אנשים מכובדים,²⁸ בִּי לִיקְוֹק מְצַקִּי אֶרְץ את כל זה ה' יכול לעשות בגלל שיסודות הארץ נבראו על ידי ה',²⁹ וַיֵּשֶׁת עֲלֵיהֶם תִּבְלָ וְעַל יסודות אלה, ה' שם את העולם. ה' ברא את העולם והעולם שייך לו, וממילא הוא יכול לעשות כל מה שהוא רוצה, גם להפוך עני לעשיר או עשיר לעני³⁰: (ט) רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר מִי שחסיד ועובד את ה' – ה' ישמור על רגליו שלא ייפלו במלכודת,³¹ וַיִּשְׁעִים בְּחֶשֶׁךְ יִדְמֹז וְהִרְשָׁעִים יכרתו כאשר תבוא עליהם פורענות (הפורענות נמשלה לחושך),³² בִּי לֹא בְכַח יִגְבֵר אִישׁ האדם אינו גובר בגלל כוחו, האדם איננו חזק בגלל הכח שלו, אלא בגלל שה' נתן לו כח (וה' יכול לקחת ממנו כח זה)³³: (י) יְקֹנֶה יַחַת מְרִיבָיו ה' ! אני מתפללת לפניך שיישברו אויביו של בני (הכוונה היא לפלשתים שנלחמו בישראל בזמן שמואל),³⁴ עֲלֵיו בְּשָׁמַיִם יִרְעַם בזכות בני, בזכות שמואל, ה' ירעיש על הפלשתים מהשמיים, ה' יבהיל את הפלשתים מהשמיים,³⁵ יְקֹנֶה יָדִין אֶפְסֵי אֶרֶץ ה' ! אני מתפללת שבני שמואל ישפוט בכל צוות הארץ, שמואל יסתובב בארץ וישפוט את בני ישראל בכל מקום שבו

מקורות ותמצית הערות

- דווקא, אלא הוא לשון רבים. 18. מצודות. 19. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות.
 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות.
 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. תרגום.

הם נמצאים, ³⁶ וַיִּתֵּן עֵז לְמִלְכּוֹ ה' יתן כח וגבורה למלך שבני ימליך, לשאול, ³⁷ וַיֵּרָם קַרְנָן מְשִׁיחוֹ וְאֲנִי גַם מִתְּפַלֵּל שֶׁתַּחֲזֹק מַלְכוּתוֹ שֶׁל מִי שֶׁבִנִּי יִמְשַׁח לְמֶלֶךְ, אֲנִי מִתְּפַלֵּל שֶׁתַּחֲזֹק מַלְכוּתוֹ שֶׁל דָּוִד³⁸: (יא) וַיִּלְכְּ אֶלְקָנָה הָרְמָתָה עַל בֵּיתוֹ אֶלְקָנָה חֹזֵר לְבֵיתוֹ שֶׁהִיא בְרֵמָה,³⁹ וַהֲנַעַר הָיָה מְשָׁרֵת אֶת יֶקֶן אֶת פְּנֵי עָלֵי הַפֶּהָן וּשְׂמוּאֵל הִיא מְשָׁרֵת אֶת ה' בְּמִשְׁכַּן לְפָנָי עָלֵי הַכֶּהֵן. שְׂמוּאֵל נִשְׂאָר בְּמִשְׁכַּן וְלֹא חֹזֵר לְבֵיתוֹ עִם אֶלְקָנָה, וְעָלֵי הִיא מְלַמֵּד אוֹתוֹ אֵיךְ לְשָׁרֵת אֶת ה'⁴⁰: (יב) וּבְנֵי עָלֵי בְנֵי בְלִיעֵל בְּנֵי עָלֵי הָיוּ אֲנָשִׁים רָשָׁעִים,⁴¹ לֹא יָדְעוּ אֶת יֶקֶן וְהֵם לֹא יָדְעוּ מֵהִי יֵרֵאת אֱלֹהִים⁴²: (יג) וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים אֶת הָעָם בְּנֵי עָלֵי הַכֹּהֲנִים, קִבְּעוּ לְעִצְמָם מִנְהַג שֶׁבָּו הֵם הָיוּ נוֹהֲגִים עִם הָאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ עוֹלָיִם לְמִשְׁכַּן כְּדִי לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת,⁴³ כָּל אִישׁ זָבַח זָבַח (מִנְהַגָּם הִיא) כַּאֲשֶׁר אָדָם הַקְרִיב קֶרְבָּן שְׁלָמִים,⁴⁴ וּבָא נַעַר הַפֶּהָן כְּבִשְׂל הַבָּשָׂר (כַּאֲשֶׁר אָדָם הַקְרִיב קֶרְבָּן שְׁלָמִים) מִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַכֶּהֵן הִגִּיעַ אֶל הָאָדָם שֶׁהַקְרִיב אֶת הַקֶּרְבָּן בְּעוֹד שֶׁהַבָּשָׂר הִיא מִתְּבַשֵּׁל,⁴⁵ וְהַמְזֻלָּג שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים בִּידוֹ וּבִידוֹ (מִשְׁרָת הַכֶּהֵן) הִיא מְזוּלָּג בְּעַל שְׁלֹשׁ שָׁנָיִם. עַל יְדֵי מְזוּלָּג זֶה הִיא הַמְשָׁרֵת יְכוּל לְקַחַת נֶתַח גְּדוֹל מִבָּשָׂר הַקֶּרְבָּן⁴⁶: (יד) וְהִכָּה מִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַכֶּהֵן הִיא מַכָּה עִם הַמְזוּלָּג עַל הַכֹּלֵי שֶׁבָּו בּוֹשֵׁל בָּשָׂר הַקֶּרְבָּן כְּדִי לְנַעוֹץ אֶת הַמְזוּלָּג בְּבָשָׂר הַקְּדוּשִׁים, וְהַנְּבִיא מוֹנֵה אֶת הַכֹּלֵים הַשׁוֹנִים בָּהֶם בּוֹשֵׁל בָּשָׂר הַקֶּרְבָּן הַשְּׁלָמִים: ⁴⁷ (1) בְּפִיזֹר סִיר גְּדוֹל,⁴⁸ (2) אִו בְּדוֹד אוֹ שֶׁהִיא מַכָּה עִם הַמְזוּלָּג עַל הַדוֹד (שְׂגָם הוּא סוּג שֶׁל סִיר),⁴⁹ (3) אִו בְּקַלְחַת אוֹ שֶׁהִיא מַכָּה עִם הַמְזוּלָּג עַל הַקַּלְחַת (שְׂגָם הוּא סוּג שֶׁל סִיר),⁵⁰ (4) אִו בְּפָרוֹר אוֹ שֶׁהִיא מַכָּה עִם הַמְזוּלָּג עַל הַפָּרוֹר (שְׂגָם הוּא סוּג שֶׁל סִיר),⁵¹ כָּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמְזוּלָּג יִקַּח הַפֶּהָן בּוֹ כֹּל הַבָּשָׂר שֶׁעָלָה עַל הַמְזוּלָּג – לְקַח הַכֶּהֵן עַל יְדֵי הַמְזוּלָּג, לְמִרְוֹת שֶׁמִּצַּד הַדִּין הִיא מְגִיעַ לוֹ רֶק הַחֹזָה וְהַשׁוֹק. כֵּן, עַל יְדֵי מְזוּלָּג שְׁלֹשׁ הַשָּׁנָיִם, הַכֹּהֲנִים הָיוּ לֹקְחִים יוֹתֵר בָּשָׂר מִמָּה שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם,⁵² כָּכָה יַעֲשׂוּ

מקורות ומציית הערות

40. מצודות. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום. 54. מצודות. 55. תרגום.

לְכָל יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלְחָה כַּךְ עָשׂוּ הַכֹּהֲנִים לְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁעָלָה
 לְמִשְׁכַּן בְּשִׁלְחָה⁵³: (טו) **גַּם בְּטָרִם יִקְטְרוּן אֶת הַחֶלֶב לַפְעָמִים**, הִיוּ הַכֹּהֲנִים
 חוֹטְאִים בַּחֲטָא אַחַר לַפְנֵי שֶׁהֵם הִיוּ מַעֲלִים מִהַבְהֵמָה אֶת הַחֲלָבִים שֶׁצְרִיכִים
 לְעֹלוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ (יֵשׁ לְהַעֲלוֹת אֶת חֲלָבֵי הַקֶּרֶבֶן עַל הַמִּזְבֵּחַ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן מוֹתֵר
 לְאֹכֹל אֶת בֶּשֶׂר הַקֶּרֶבֶן),⁵⁴ **וּבָא נֶעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לְאִישׁ הַזִּבְחָה** (לַפְנֵי שֶׁהִיוּ מַעֲלִים אֶת
 הַחֲלָבִים עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ) מִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הִיָּה בָּא וְאוֹמֵר לְאִישׁ שֶׁהַקְּרִיב אֶת
 קֶרְבָּנוֹ:⁵⁵ **תִּנְהַ בְּשֶׂר לְצִלוֹת לְפָנָיו** (מִשְׁרַת הַכֹּהֵן הִיָּה אוֹמֵר לְמַקְרִיב הַקֶּרֶבֶן) תֵּן לִי
 בֶּשֶׂר מִהַקֶּרֶבֶן שֶׁלְךָ כְּדֵי שֶׁהַכֹּהֵן יוּכַל לְצִלוֹת אוֹתוֹ,⁵⁶ **וְלֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ בְּשֶׂר מִבְּשָׂל**
כִּי אִם חֵי וְהַכֹּהֵן לֹא יִיקַח מִמֶּךָ בֶּשֶׂר מִבּוֹשֶׁל, אֲלֹא הוּא יִיקַח מִמֶּךָ בֶּשֶׂר חַי,
 בֶּשֶׂר שֶׁלֹּא הִתְבַּשַׁל עֲדֵיין. חֲטָא הַכֹּהֲנִים הִיָּה שֶׁהִיָּה מוֹתֵר לָהֶם לְקַחַת בֶּשֶׂר רַק
 לְאַחַר הַעֲלֵאת הַחֲלָבִים עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְהֵם לְקַחוּ אֶת הַבֶּשֶׂר לַפְנֵי הַעֲלֵאת
 הַחֲלָבִים עַל הַמִּזְבֵּחַ:⁵⁷ (טז) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָאִישׁ בַּעַל הַקֶּרֶבֶן הִיָּה אוֹמֵר לְמִשְׁרַת**
הַכֹּהֵן: קַטֵּר יִקְטְרוּן בַּיּוֹם הַחֶלֶב תֵּן לָנוּ קוֹדֵם לְהַעֲלוֹת אֶת הַחֶלֶב עַל גְּבֵי
הַמִּזְבֵּחַ (כְּמוֹ שְׂרָאוּי לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַדִּין),⁵⁸ **וְקַח לָךְ בְּאִשֶּׁר תִּאָּוֶה נִפְשֶׁךָ** וְלְאַחַר
 מִכֵּן קַח לָךְ אֶת הַבֶּשֶׂר כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֵה, מִבּוֹשֶׁל אוֹ לֹא מִבּוֹשֶׁל,⁵⁹ **וְאָמַר מִשְׁרַת**
הַכֹּהֵן אָמַר לְאָדָם שֶׁהַקְּרִיב אֶת קֶרְבָּנוֹ: לֹא כִּי עֲתָה תִתֵּן אִינִי מִסְכִּים לְדַבְּרֶיךָ!
 תִּיתֵן לִי אֶת הַבֶּשֶׂר עַכְשִׁיו, לְמִרְוֹת שֶׁהַחֲלָבִים עוֹד לֹא הוּעֵלוּ,⁶⁰ **וְאִם לֹא לְקַחְתִּי**
בְּחִזְקָה וְאִם לֹא תִיתֵן לִי אֶת הַבֶּשֶׂר עַכְשִׁיו, אִקַּח מִמֶּךָ אֶת הַבֶּשֶׂר בַּכַּח⁶¹: (יז)
וַתְּהִי חֲטָאת הַנְּעָרִים גְּדוּלָּה מְאֹד אֶת פְּנֵי יִקְנֹק הַחֲטָא שֶׁל מִשְׁרַתִּי הַכֹּהֲנִים
הֵייתָה גְדוּלָּה לַפְנֵי ה',⁶² **כִּי נִאָּצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת יִקְנֹק כִּיוּוֹן בְּנֵי עֲלֵי בִיזוּ**
אֶת קֶרֶבֶן ה', וְמֵהֶם לְמַדוּ גַם מִשְׁרַתֵּיהֶם. מִשְׁרַתֵּי הַכֹּהֲנִים לְמַדוּ מִבְּנֵי עֲלֵי לְבֹזוֹת
 אֶת בֶּשֶׂר הַקֹּדְשִׁים:⁶³ (יח) **וְשִׁמוּאֵל מִשְׁרַת אֶת פְּנֵי יִקְנֹק שִׁמוּאֵל הִיָּה מִשְׁרַת**
לַפְנֵי ה', הוּא לֹא לְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל בְּנֵי עֲלֵי וְהוּא שֶׁרַת אֶת ה' בְּנִאמְנוֹת,

מקורות ותמצית הערות

56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 63. מצודות. 64. תרגום + רד"ק + מצודות. 65. מצודות.
 60. מצודות. 61. תרגום. 62. תרגום + מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. תרגום. 69. מצודות.

והוא היה לומד את עבודות הלויים (את עבודת השירה בבית המקדש ועבודות נוספות),⁶⁴ נָעַר חָגוּר אֶפּוֹד בָּד לַמְרוֹת שִׁשְׁמוֹאֵל הִיָּה עַדִּיין צַעִיר, הוא היה לובש אפוד שהיה עשוי מבד, כלבוש האנשים החשובים שהיו עובדים את ה' (יט) וּמְעִיל קָטָן תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ אִמּוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹאֵל, חנה, הייתה מכינה לשמואל מעיל קטן,⁶⁵ וְהַעֲלִתָהּ לוֹ מִיָּמִים יָמִימָה וְהִיא (חנה) העלתה בכל שנה את המעיל למשכן והביאה אותו לשמואל. בכל שנה היה שמואל זקוק למעיל חדש משום שהוא היה גדל,⁶⁷ בַּעֲלוֹתָהּ אֶת אִישָׁהּ לְזִבְחַ אֶת זִבְחַ הַיָּמִים כֹּאשֶׁר עלתה (חנה) עם בעלה (אלקנה), כדי להקריב את קרבנות החג (היא הביאה לשמואל את המעיל)⁶⁸: (כ) וּבִרְךָ עָלַי אֶת אֶלְקָנָה וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר שְׁעָלִי רֹאה שִׁמְשׁוֹאֵל הוֹלֵךְ וּגְדֹל בְּעַבְדוֹת ה', הוא בירך את אלקנה ואת חנה ואמר להם:⁶⁹ יִשֵּׁם יְקִינֹק לְךָ זֶרַע מִן הָאִשָּׁה הַזֹּאת (עלי בירך את אלקנה ואת חנה) ה' יוסיף לתת לך (אלקנה) בנים מהאישה הזאת (מחנה), ושהם יהיו עובדי ה' כמו שמואל,⁷⁰ תַּחַת הַשָּׂאֵלָה אֲשֶׁר שָׂאֵל לְיְקִינֹק (ה' יוסיף לכם בנים כשמואל) בזכות שהשאלתם את שמואל לה', בזכות שהקדשתם את שמואל לעבודת ה',⁷¹ וְהִלְכּוּ לְמִקְמוֹ אֶלְקָנָה וְחָנָה חֲזָרוּ לְבֵיתָם מִיַּד לְאַחַר בְּרַכְתּוֹ שֶׁל עֲלִי⁷²: (כא) פִּי פָקַד יְקִינֹק אֶת חָנָה (אלקנה וחנה חזרו לביתם) משום שעלתה זיכרונה של חנה לפני ה',⁷³ וְתַהֲרַר וְתִלְדֵּי שְׁלֹשָׁה בָּנִים וְשְׁתֵּי בָנוֹת וְחָנָה הִרְתָּה וְיִלְדָה בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים שֶׁלֹּשׁ בָּנִים וְשְׁתֵּי בָנוֹת,⁷⁴ וְיִגְדֹל הַנָּעַר שִׁמְשׁוֹאֵל עִם יְקִינֹק שִׁמְשׁוֹאֵל גְּדֹל בְּמִשְׁכַּן ה' (לעומת שאר אחיו שהמשיכו לגדול בביתם)⁷⁵: (כב) וְעָלִי זָקָן מֵאֵד עָלִי הִיָּה מְאוֹד זָקָן, ולכן הוא לא העניש את בניו בעונשים גדולים על חטאייהם,⁷⁶ וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְהוּא שָׁמַע אֶת הַמַּעֲשִׂים שֶׁבָּנָיו עָשׂוּ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שהם לקחו יותר בשר ממה שהגיע להם ושהם לקחו את הבשר לפני שהם הקטירו את החלב,⁷⁷ וְאֶת אֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן אֶת הַנָּשִׁים וְכֵן שָׁמַע עָלַי

מקורות ותמצית ההערות

70. מצודות. 71. מצודות. רד"ק: הסתפק אם הכוונה שהם שאלו מה' את השאלה - שיוולד להם שמואל, או שהם השאלו את שמואל לה'. 72. מצודות. 73. תרגום + רד"ק. 74. תרגום. 75. מצודות. 76. מצודות. רד"ק: עלי היה זקן מידי להיות כהן - למרות שכהן אינו נפסל בשנים, עלי פשוט לא היה יכול להמשיך לעבוד ככהן מחמת זקנותו,

שבניו לא היו מקריבים את הקרבנות שהיולדות היו מביאות למשכן כדי להקריב (היולדת חייבת להביא קרבן לאחר הלידה),⁷⁸ הַצְבָּאוֹת פָּתַח אֱהֹל מוֹעֵד (בני עלי לא היו מקריבים את קרבנות הנשים היולדות) שהיו מתאספות בפתח אוהל מועד, בפתח המשכן⁷⁹: (כג) וַיֹּאמֶר לָהֶם עָלִי אֹמַר לְבָנָי: לָמָּה תַעֲשׂוּן פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה מְדוּעַ אַתֶּם נוֹהֲגִים כַּמַּעֲשִׂיכֶם הָרַעִים,⁸⁰ אֲשֶׁר אָנֹכִי שָׁמַע אֶת דְּבָרֶיכֶם וְרַעִים מֵאֵת כָּל הָעָם אֵלֶּה הָרִי אֲנִי שׁוֹמֵעַ מֵהֶעַם שְׁעוּלָה לְמַשְׁכֵּן לְהַקְרִיב קִרְבַּנֹּת שֵׁאתֶם עוֹשִׂים מֵעֲשִׂים רַעִים⁸¹: (כד) אֵל בְּנֵי בָנִים יִקְרִים שְׁלִי! אֵל תַּעֲשׂוּ אֵת הַדְּבָרִים הָרַעִים הָאֵלֶּה,⁸² כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי שָׁמַע מֵעַבְרִים עִם יִקְנֹק שֶׁהָרִי הַדְּבָרִים שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ שֶׁמְדַבְּרִים עִם ה', שֶׁמְדַבְּרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִינֶם טוֹבִים. אֲנִי שׁוֹמֵעַ מֵהֶעַם שֵׁאתֶם חוֹטְאִים וְאֲנִי אֹמֵר לָכֶם לְהַפְסִיק מִלְחֻטּוֹא בְּחַטָּאִים אֵלֶּה⁸³: (כה) אִם יִחַטָּא אִישׁ לְאִישׁ הָרִי כַּשָּׂדֵם חוֹטָא לְחִבְרוֹ,⁸⁴ וְכָלֹּז אֵלֶּהִים (הָרִי כַּשָּׂדֵם חוֹטָא לְחִבְרוֹ) ה' יִשְׁפוּט אוֹתוֹ, וְלֹכֵן יֵשׁ לְפַחַד מִלְחֻטּוֹא לְחִבְרֵוֹ. אִם הַשׁוֹפֵט בֵּין שְׁנֵי בְנֵי אָדָם טַעָה, ה' שׁוֹפֵט אֵת הָאָדָם הַחַיִּיב וּמְרַשִּׁיעַ אוֹתוֹ,⁸⁵ וְאִם לִיקְנֹק יִחַטָּא אִישׁ וְאִם אָדָם חוֹטָא לֵה',⁸⁶ מִי יִתְפַּלֵּל לוֹ מִי יִשְׁפוּט אוֹתוֹ? כָּל שֶׁכֵּן שֶׁה' הוּא זֶה שִׁישְׁפוּט אוֹתוֹ. אִם כֵּן, צָרִיךְ לְפַחַד מִלְחֻטּוֹא לֵה'. עָלִי אֹמַר לְבָנָי שֶׁעֲלִיהֶם לְפַחַד מִלְחֻטּוֹא מִשׁוּם שֶׁה' יִשְׁפוּט אוֹתָם עַל חַטָּאֵיהֶם,⁸⁷ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל אֲבֵיהֶם בְּנֵי עָלִי לֹא קִיבְלוּ אֵת דְּבָרֵי אֲבֵיהֶם וְהֵם לֹא הִפְסִיקוּ לְחֻטּוֹא,⁸⁸ כִּי חָפֵץ יִקְנֹק לְהַמִּיתָם (בְּנֵי עָלִי לֹא קִיבְלוּ אֵת דְּבָרֵי אֲבֵיהֶם וְהֵם לֹא הִפְסִיקוּ לְחֻטּוֹא) כִּיוֹן שֶׁה' רָצָה לְהַמִּית אוֹתָם, בְּגַלְל שֶׁהֵם הִרְבּוּ לְחֻטּוֹא, וְלֹכֵן ה' חִזַּק אֵת לִבָּם וּמָנַע מֵהֶם אֵת הָאִפְשָׁרוֹת לְחֻזוֹר בְּתוֹבָה⁸⁹: (כו) וְהִנְעַר שְׁמוֹאֵל הַכֹּהֵן וְגִדְלָ וְטוֹב שְׁמוֹאֵל הַנְּעַר הַמְּשִׁיךְ לְעֻלּוֹת בְּמַדְרָגוֹת הַחֲכֵמָה וִירָאת ה', כָּל

מקורות ותמצית הערות

- ובניו ניצלו את המציאות הזו וחטאו. 77. מצודות. 78. מצודות והכוונה היא שבני עלי היו גורמים לנשים היולדות לשכב ליד המשכן עד שיקריבו את הקרבן וכך הן לא היו חוזרות לבעליהן ונמנעות מפריה ורביה. 79. מצודות. רד"ק: נשים אלה נקראו צובאות משום שהן היו מתאספות ממקומות רבים כדי להקריב את הקרבן, וזו הסיבה שהמתאספים לעבודת ה' נקראו גם כן מלשון צבא. 80. תרגום. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. תרגום. 89. מצודות. רד"ק: כאשר האדם חוטא בחטאים רבים, ה' מונע את חזרתו בתשובה כדי שאחרים יראו את העונש שהוא קיבל ועל ידי כך יפחדו לחטוא.

ששמואל היה גדל, מעשיו היו מתוקנים יותר,⁹⁰ גם עם יקנוק מעשיו של שמואל היו מתוקנים במעשים שלפני ה', במצוות שבין אדם למקום,⁹¹ וגם עם אנשים מעשיו של שמואל היו מתוקנים גם עם אנשים, שמואל היה צדיק גם במצוות שבין אדם לחברו, ודעתו הייתה מעורבת עם הבריות⁹²: (כו) וַיָּבֵא אִישׁ אֶל־הַיְהוָה אֶל־עַלְי נביא ה' בא אל עלי,⁹³ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הנביא אמר לעלי, פה אָמַר יִקְנוֹק כך אמר ה':⁹⁴ הַנְּגִלָה נְגִלְתִּי אֶל־בֵּית אָבִיךָ הרי ידוע לכולם שאני (ה') התגליתי לאהרון הכהן שאתה (עלי) מצאצאיו,⁹⁵ בְּהִיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבַיִת פְּרַעֲהוּ (התגליתי לאהרון) כאשר בני ישראל היו במצרים והיו משועבדים לבית פרעה⁹⁶: (כח) וּבָחַר אֹתוֹ מִכָּל־שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכַהֵן דבר טוב נוסף שעשיתי לאהרון הוא שבחרתי אותו מתוך כל שבטי ישראל כדי לשמש לי לכהן בבית ה'. לכהנים יש מספר תפקידים:⁹⁷ 1) לְעֵלֹת עַל־מִזְבְּחֵי תַּפְקִיד אחד של הכהנים הוא להעלות, להקריב קרבנות, על המזבח שלי בבית ה',⁹⁸ 2) לְהַקְטִיר קְטֹרֶת תַּפְקִיד נוסף של הכהנים הוא להקטיר לפני את הקטורת,⁹⁹ 3) לְשָׂאת אַפּוֹד לְפָנָי תַּפְקִיד נוסף של הכהנים הוא ללבוש את האפוד, ללבוש את בגדי הכהונה,¹⁰⁰ וְאַתָּנָה לְבַיִת אָבִיךָ אֶת־כָּל־אֲשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל ואני גם נתתי לבית אביך, לכהנים, מתנות כהונה מהקרבנות שבני ישראל מקריבים לפניי¹⁰¹: (כט) לְמָה תִּבְעֵטוּ בְּזִבְחֵי וּבַמִּנְחָתֵי (ולאחר שעשיתי לכהנים כל כך הרבה טובות) מדוע אתם מבזים את הקרבנות והמנחות,¹⁰² אֲשֶׁר צִוִּיתִי מְעוֹן (למה אתם מבזים את הקרבנות וציוויתי להקריב במעוני, בבית ה',¹⁰³ וְתִכְבְּדוּ אֶת־בְּנֵיךָ מִפְּנֵי ואתה) (עלי) כיבדת את בניך יותר ממה שכיבדתי אותי (על ידי שלא מחית בהם על חטאיהם),¹⁰⁴ לְהַבְרִיאֲכֶם ואתם משמינים,¹⁰⁵ מִרְאֲשֵׁית כָּל־מִנְחַת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי (אתם משמינים)

מקורות ותמצית הערות

כאלקנה. רלב"ג: מדובר בפנחס. עיין באוצר מפרשי התנ"ך על ספר מלכים לגבי הקביעה אם פנחס הוא אליהו שם הבאנו את דברי המהר"י קרא השולל את האפשרות שמדובר בפנחס. 95. מצודות. 96. תרגום. 97. מצודות. 98. תרגום. 99. תרגום. 100. תרגום. 101. מצודות. 102. מצודות. 103. מצודות. 104. מצודות. 105. מצודות.

כמו"כ, ה' ידע שהחזרה בתשובה של בני עלי לא תהיה שלמה, ולכן הוא מנע מהם את החזרה בתשובה. בשם חז"ל כתב שה' מנע את חזרתם בתשובה של בני עלי משום שהאפשרות לחזור בתשובה קיימת רק לפני גזר דין. 90. רד"ק. 91. תרגום. 92. תרגום + מצודות. 93. תרגום. 94. תרגום. מצודות: במדרש מזהים את הנביא

על ידי שאתם אוכלים מהתחלת הקרבן שהביאו אותו להקרבה במשכן כדי להיות לרצון לעם ישראל. אתם אוכלים את הקרבן בהתחלה, עוד לפני שהקריבו את החלבים (אמנם עלי לא חטא עם בניו, אבל בגלל שהוא לא מיחה בהם, הנביא מוכיח אותו כאילו הוא עצמו חטא)¹⁰⁶: (ל) **לָכֵן נָאִים יִקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל** בגלל שחטאתם, ה' אלוקי ישראל אמר את הדברים הבאים:¹⁰⁷ **אָמַר אֲמַרְתִּי בֵּיתָךְ וּבֵית אָבִיךָ יִתְהַלְכוּ לִפְנֵי עַד עוֹלָם** עד עכשיו, אני (ה') אמרתי שצאצאך וצאצאי איתמר בן אהרון הכהן ישמשו לפני תמיד ככהנים גדולים (עלי היה מצאצאיו של איתמר בן אהרון),¹⁰⁸ **וְעַתָּה וְעַכְשִׁיו**, לאחר שחטאת,¹⁰⁹ **נָאִים יִקְוֶה כֶּךָ** אמר ה': **חֲלִילָה לִּי** גנאי הוא לי שתשמשו בכהונה גדולה,¹¹¹ **כִּי מִכְבְּדִי אֶכְבֵּד** שהרי מי שמכבד אותי, אני מכבד אותו חזרה, ובגלל שלא כיבדתם אותי, אני אעביר את הכהונה הגדולה לצאצאי פנחס שכן כיבד אותי. הכהונה הגדולה תעבור מצאצאיו של איתמר לצאצאיו של פנחס,¹¹² **וּבְנֵי יִקְפּוּ וּמִי שִׁמְבוּזָה** אותי (כמו שאתם עשיתם), יתבזה בעצמו – בגלל שביזיתם אותי, אני אבזה אתכם¹¹³: (לא) **הֲנִיחָה יָמִים בָּאִיִּם** בעתיד יבוא יום,¹¹⁴ **וְגִדַעְתִּי אֶת זְרַעְךָ** ואני (ה') אכרית את חוזק ממשלתך,¹¹⁵ **וְאֶת זְרַע בֵּית אָבִיךָ** וכן אכרית את חוזק ממשלתו של בית אביך,¹¹⁶ **מִהֵיוֹת זֶקֶן בְּבֵיתְךָ** ולא יהיה אדם שישמש כמושל מביתך. הנביא אומר לעלי שבניו וצאצאיו לא ישמשו יותר בתפקידם ככהנים גדולים¹¹⁷: (לב) **וְהַבְּטַתָּ צֶר מְעוֹן** אתה וצאצאיך תסתכלו בצרות עין משום שיהיה כהן אחר שישמש בבית ה' ככהן גדול במקומך,¹¹⁸ **בְּכָל אֲשֶׁר יִיטִיב אֶת יִשְׂרָאֵל** כל הזמן בו ה' יעשה טוב לעם ישראל ובית המקדש יעמוד על מקומו (יהיה כהן אחר שישמש ככהן גדול),¹¹⁹ **וְלֹא יִהְיֶה זֶקֶן בְּבֵיתְךָ כָּל הַיָּמִים** ולאורך כל הימים האלה לא יהיה כהן אחד שיהיה בעל תפקיד ושררה בבית המקדש¹²⁰: (לג) **וְאִישׁ לֹא אֶכְרִית לָךְ מֵעַם מִזְבְּחִי** ואני (ה') לא אפסיק את עבודת המקדש של צאצאיך,

מקורות ותמצית הערות

106. מצודות. 107. תרגום. 108. תרגום + מצודות. 113. מצודות. 114. תרגום. 115. מצודות. 116. תרגום. 109. תרגום. 110. תרגום. 111. מצודות. 112. מצודות. 117. מצודות. 118. מצודות. 119. מצודות. 120. עפ"י

צאצאיך יעבדו במקדש, אך הם יעבדו תחת כהן גדול אחר, ¹²¹ לְכַלּוֹת אֶת עֵינֶיךָ (צאצאיך ימשיכו לעבוד בבית המקדש) כדי שתצפה לחזור להיות כהן גדול, אך דבר זה לא יתקיים. הנביא אמר לעלי, שה' ישאיר ככוונה את צאצאיו לעבוד בבית המקדש, כדי שהם יראו שיש מישהו אחר שאינו ממשפחתם שהוא הכהן הגדול, ויהיה להם צער בכך, ¹²² וְלֹאֲדִיב אֶת נַפְשִׁי (צאצאיך ימשיכו לעבוד בבית המקדש) כדי שנפשך תהיה מלאה בצער (על שאינכם כהנים גדולים), ¹²³ וְכָל מִרְבֵּית בֵּיתָהּ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים וְכָל גְּדוּלֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ יָמוּתוּ כִשְׁהֵם בַּחֲוָרִים. צאצאיך ימותו בגיל הביניים – לא כשהם יהיו צעירים מאוד ולא כשהם יהיו זקנים מאוד, משום שהמיתה בגיל הביניים מצערת יותר ממיתה בגיל צעיר או בגיל מבוגר¹²⁴: (לד) וְזֶה לְךָ הָאוֹת זֶה (הדברים שהנביא אומר בהמשך) יהיה הסימן שדברי הנבואה שאמרת יתקיימו: ¹²⁵ אֲשֶׁר יָבֵא אֶל שְׁנֵי בְנֵיךָ אֶל חֶפְנִי וּפְנִיחָם האות יקרה לשני בניך: לחפני ולפניחם, ¹²⁶ בַּיּוֹם אֶחָד יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם חֶפְנִי וּפְנִיחָם ימותו שניהם באותו יום (וזה סימן לכך שגם שאר הנבואה תתקיים)¹²⁷: (לה) וְהִקְיִמֹתִי לִי בֵּהֶן נְאֻמָּן וְאֵנִי אֶקִּים כֹּהֵן גְּדוֹל נֶאֱמַן שִׁיחָה נֶאֱמַן עֲלַי, ¹²⁸ כִּפְּאֶשֶׁר בְּלִבִּי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל שֶׁאֶקִּים יַעֲשֶׂה כַדְּבָרֵי וּכְרַצוֹנִי, ¹²⁹ וּבְנִיתִי לוֹ בֵּית נְאֻמָּן וְאֵנִי אֶקִּים לוֹ אֶת הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל שֶׁתִּהְיֶה קִיּוּמָהּ לוֹ וְלִצְאֲצָאיו, הַכֹּהֵן הַגְּדוֹלִים תָּמִיד יִהְיוּ מִצְאֲצָאיו, ¹³⁰ וְהִתְהַלַּךְ לִפְנֵי מִשְׁיחָי כָּל הַיָּמִים וְהוּא (הכהן גדול שאקים) יטייל לפני המלך שאמנה על ישראל, ותמיד יהיה שלום בין המלך לבין הכהן הגדול שאקים¹³¹: (לו) וְהָיָה כָּל הַנּוֹתֵר בְּבֵיתָהּ וְכָל מִי שִׁישָׂאֵר מִצְאֲצָאִיךָ, ¹³² יָבֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ יבא להשתחוות ולהתחנן לפני הכהן הגדול שאקים, ¹³³ לְאֲגוּרֹת כֶּסֶף וְכַפֵּר לָחֶם (צאצאיך יתחננו לכהן הגדול) כדי לקבל ממנו אפילו דבר קטן כמו מטבע כסף או כיכר לחם, ¹³⁴ וְאָמַר וּמִי שִׁישָׂאֵר מִצְאֲצָאִיךָ יאמר לכהן הגדול: ¹³⁵ סִפְחָנִי נָא אֶל אַחַת הַפְּהֻנוֹת לְאֹכַל פֶּת לָחֶם תַּחֲבֵר אוֹתִי

מקורות ותמצית ההערות

מצודות בפסוק הקודם. 121. מצודות. 122. מצודות. 127. מצודות. 128. תרגום. 129. תרגום. 130. רד"ק. 123. מצודות. 124. מצודות. 125. מצודות. 126. מצודות. 131. מצודות. 132. תרגום. 133. רד"ק. 134. מצודות.

עכשיו לאחת ממשמרות הכהונה, כדי שאוכל להתחלק איתם בלחם. בלי שהכהן הגדול יחבר אותם עם משמרת כהונה, הם לא יוכלו לאכול לחם¹³⁶:

פרק ג

(א) **וְהַנֶּעֶר שְׁמוּאֵל מְשִׁרֵת אֶת יְקִיָּק לְפָנַי עָלַי** שמואל הנער היה משמש לפני ה' בחיי עלי,¹ וְדַבֵּר יְקִיָּק הָיָה יִקְר בַּיָּמִים הָהֵם בִּימֵיו של שמואל, היה דבר ה' דבר מנוע, לא היה ניתן לדעת את דבר ה',² אִין חֲזוֹן נִפְרָץ (לא היה ניתן לדעת את דבר ה' משום ש-) הנבואה לא פרצה החוצה, לא היו נביאים שהתנבאו³: (ב) **וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא** ביום שבו התגלה הנביא אל עלי,⁴ **וְעָלַי שָׁכַב בְּמִקְוֹמוֹ** (ביום שבו התגלה הנביא אל עלי) עלי שכב במקום במשכן שבו היו הכהנים ישנים,⁵ **וְעֵינָיו הִחְלוּ כְהוֹת** עויניו של עלי התחילו להיות כהות וחשוכות,⁶ **לֹא יִזְכָּל לְרֹאזוֹת** והוא (עלי) לא היה יכול לראות בצורה טובה (בגלל שעניו היו כהות וחשוכות)⁷: (ג) **וַיִּגַּר אֱלֹהִים טָרִם יִכְבֶּה נְרוֹת הַמְנֹרָה** שבמשכן עדיין לא כבו, הנרות שהדליקו במנורה שהייתה במשכן עדיין דלקו, כלומר: עוד לא הגיע אור הבוקר (נרות המנורה היו נכבות בבוקר),⁸ **וּשְׁמוּאֵל שָׁכַב** (כאשר הנרות של המנורה עדיין דלקו) שמואל שכב במקום במשכן שבו היו ישנים הלויים ששמרו על המשכן,⁹ **בְּהִיבֹל יְקִיָּק אֲשֶׁר שָׁם אַרְוֹן אֱלֹהִים** ואילו בקודש הקדשים, ששם נמצא ארון הברית, קרא ה' אל שמואל כמו שיסופר בהמשך¹⁰: (ד) **וַיִּקְרָא יְקִיָּק אֶל שְׁמוּאֵל** ה' קרא אל שמואל, **וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל עֲנֵה לְקִרְיָאתוֹ** של ה': **הַנְּנִי הִנֵּה אֲנִי** (אך שמואל לא ידע שה' הוא שקורא לו)¹¹: (ה) **וַיִּרְץ אֶל עָלַי שְׁמוּאֵל רֵץ אֶל עָלַי, וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אִמֵּר אֶל עָלַי: הַנְּנִי בִי קְרָאתָ לִי** הנה אני שהרי קראת לי, באתי אליך כיוון שקראת לי (כיוון ששמואל חשב שעלי

מקורות ותמצית הערות

השתמש בדימוי כאילו הנבואה הייתה כלואה בתוך גדר.
4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. רד"ק. כמו"כ כתב שהנביא כתב דברים אלה כדי לומר שרוח הקודש התחילה להסתלק מעלי. בשם חז"ל כתב שכל מי שמעמיד בן רשע - עיניו כהות, וההוכחה לכך היא מיצחק ועלי. 8. רד"ק.

רש"י: כדי להשתכר בשביל אגורת כסף. 135. מצודות. 136. מצודות. 1. תרגום. מצודות: שמואל היה זריז בעבודת ה' כשעשה אותה לפני עלי, שהרי עלי היה מלמד אותו איך לעבוד את ה', ולאחר מכן שמואל למד לעבוד את ה' בכוחות עצמו. 2. רש"י. 3. מצודות וכתב שהנביא

הוא זה שקרא לו,¹² וַיֹּאמֶר עלי ענה לשמואל: לֹא קָרָאתִי לך, שׁוּב
 שָׁכַב תַּחֲזוֹר לַמְּקוֹמְךָ וּתִשְׁכַּב, וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל חֹזֵר וּשְׁכַב בַּמְּקוֹם בְּמִשְׁכַּן
 שָׁבוּ יִשְׁנוּ הַלַּוּיִים¹⁴: (ו) וַיִּסְּף יִקְנֹק קָרָא עוֹד שְׁמוּאֵל ה' קָרָא אֶל שְׁמוּאֵל פֶּעַם
 נֹסֶפֶת, (זו קריאתו השנייה של ה' לשמואל),¹⁵ וַיִּקָּם שְׁמוּאֵל וַיִּלְכֶּד אֶל עָלָי שְׁמוּאֵל
 קָם מִהַמְּקוֹם שָׁבוּ הוּא שָׁכַב וְהֵלֵךְ אֶל עָלָי (כיוון שהוא לא הבין שה' הוא המדבר
 איתו, אלא הוא חשב שעלי קרא לו),¹⁶ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אִמְרָ לְעָלָי: הֲנִנִּי בִּי קָרָאתָ
 לִי הִנֵּה אֲנִי, מִפְּנֵי שִׁקְרָאתָ לִי, וַיֹּאמֶר עלי ענה לשמואל: לֹא קָרָאתִי בְּנֵי שׁוּב
 שָׁכַב בְּנֵי! לֹא קָרָאתִי לך, תַּחֲזוֹר וּתִשְׁכַּב בַּמְּקוֹם בְּמִשְׁכַּן שָׁבוּ הָיוּ יִשְׁנִים הַלַּוּיִים:
 (ז) וַשְׁמוּאֵל טָרַם יָדַע אֶת יִקְנֹק שְׁמוּאֵל עוֹד לֹא יָדַע אֶת חֲכַמַת הָאֱלוּקוֹת, וְלִכְן
 הוּא לֹא הִבִּין שֶׁה' הוּא הַקּוֹרָא לוֹ,¹⁷ וְטָרַם יִצְלַח אֵלָיו דְּבַר יִקְנֹק וְה' עוֹד לֹא
 הִתְגַּלָּה אֶל שְׁמוּאֵל וְנִיבָא אוֹתוֹ (ולכן הוא לא הבין שה' הוא הקורא אליו)¹⁸: (ח)
 וַיִּסְּף יִקְנֹק קָרָא שְׁמוּאֵל בְּשִׁלְשִׁית ה' הוֹסִיף וּקְרָא אֶל שְׁמוּאֵל פֶּעַם נֹסֶפֶת (זו
 הפעם השלישית בה ה' קורא אל שמואל),¹⁹ וַיִּקָּם וַיִּלְכֶּד אֶל עָלָי שְׁמוּאֵל קָם מִמְּקוֹם
 מִשְׁכָּבוֹ וְהֵלֵךְ אֶל עָלָי, וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אִמְרָ לְעָלָי: הֲנִנִּי בִּי קָרָאתָ לִי הִנֵּה אֲנִי,
 מִפְּנֵי שִׁקְרָאתָ לִי, וַיִּבֶן עָלָי בִּי יִקְנֹק קָרָא לְנַעַר עלי הבין שה' הוא שקרא אל
 שְׁמוּאֵל²⁰: (ט) וַיֹּאמֶר עָלָי לְשְׁמוּאֵל עלי אמר לשמואל: לָךְ שָׁכַב לך לַמְּקוֹם
 בְּמִשְׁכַּן שָׁבוּ יִשְׁנִים הַלַּוּיִים, וּתִשְׁכַּב שָׁם,²¹ וְהָיָה אִם יִקְרָא אֵלָיךְ וְאִם מִיִּשְׁהוּ
 יִקְרָא לך פֶּעַם נֹסֶפֶת,²² וְאָמַרְתָּ דְבַר יִקְנֹק בִּי שְׁמַע עֲבָדְךָ (ואם מישהו יקרא לך
 פעם נוספת) תֹּאמַר לוֹ: דְּבַר ה', כִּי אֲנִי, עֲבָדְךָ שְׁמוּאֵל, שׁוֹמֵעַ אֶת מַה שֶּׁאֲתָה
 אוֹמֵר,²³ וַיִּלְכֶּד שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בַּמְּקוֹמוֹ שְׁמוּאֵל הֵלֵךְ וּשְׁכַב בַּמְּשָׁכָן שָׁבוּ

מקורות ותמצית ההערות

9. רש"י. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. מצודות. רד"ק פירש בפירושו השני כפי שביארנו בפנים. בפירושו הראשון כתב שהכוונה היא ששמואל עוד לא ידע שה' הוא שקרא לו ויש כפילות בין צלעות הפסוק. מלבי"ם: הכוונה היא שעלי לא לימד את שמואל כיצד נראית נבואה ומה ההרגשות שצריכות להיות כשארם מתנבא. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. רד"ק: עלי הבין שה' הוא שקרא לשמואל משום שהדבר ארע שלש פעמים ברציפות, ואז עלי הבין ששמואל אינו חולם אלא שבאמת ה' מתגלה אליו. בפירושו בשם הא"ע כתב שעלי הבין שה' הוא שקרא לשמואל משום שהוא לא שמע את דברי הנבואה, סימן הדבר שה' אמר את דברי הנבואה למי שהוא רצה. 21. תרגום. 22. מצודות.

הלויים היו ישנים²⁴: (י) וַיָּבֵא יְקֹנָק וַיִּתְּיָצֵב ה' התגלה והתייצב,²⁵ וַיִּקְרָא כְּפַעַם
 בְּפַעַם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל ה' קרא בשמו של שמואל כמו שהוא קרא בשמו
 בפעמים הקודמות,²⁶ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל אמר לה': דָּבָר בִּי שִׁמְעֵ עֲבָדְךָ
 תַּמְשִׁיךְ לְדַבֵּר כִּי אֲנִי, עֲבַדְךָ שְׁמוּאֵל, שׁוֹמֵעַ אֶת דְּבַרְךָ²⁷: (יא) וַיֹּאמֶר יְקֹנָק אֶל
 שְׁמוּאֵל ה' אמר לשמואל: הֲנִינִי אֲנִי עֹשֶׂה דְבַר בְּיִשְׂרָאֵל בְּעֵתִיד, אֲבִיא דָּבָר
 עַל עַם יִשְׂרָאֵל,²⁸ אֲשֶׁר כָּל שִׁמְעוֹ תִּצְלִינָה שְׁתֵּי אֲזֻזָּיו (אֲבִיא דָּבָר עַל עַם יִשְׂרָאֵל)
 שְׁכָל מִי שִׁשְׁמַע שְׁדַבֵּר זֶה אֲרַע, יִרְעֵדוּ שְׁתֵּי אֲזֻזָּיו מֵרֹב פֶּחַד. ה' אמר לשמואל
 שֶׁהוּא עֵתִיד לְהִבִּיא פּוֹרְעֵנוֹת גְּדוּלָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל, עַד שְׁמִי שִׁשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי
 הַפּוֹרְעֵנוֹת, יִרְעֵדוּ שְׁתֵּי אֲזֻזָּיו. הַכּוֹוֹנָה לְלִקְיַחַת אַרְוֹן הַבְּרִית עַל יַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים
 (כִּפִּי שִׁמְסוּפֵר בְּפָרֵק הַבָּא)²⁹: (יב) בַּיּוֹם הַהוּא בַּיּוֹם שֶׁתִּבּוֹא הַפּוֹרְעֵנוֹת עַל עַם
 יִשְׂרָאֵל, אֲקִים אֶל עַלְי (בַּיּוֹם שֶׁתִּבּוֹא הַפּוֹרְעֵנוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל) אֲנִי (ה') אֶתְחִיל
 לְקִיִּים עַל עַלְי וּמִשְׁפַּחְתּוֹ,³⁰ אֵת כָּל אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי אֶל בֵּיתוֹ (בַּיּוֹם שֶׁתִּבּוֹא הַפּוֹרְעֵנוֹת
 עַל עַם יִשְׂרָאֵל אֲנִי (ה') אֶתְחִיל לְקִיִּים עַל עַלְי וּמִשְׁפַּחְתּוֹ) אֵת כָּל מַה שֶׁאֲמַרְתִּי
 שֶׁאֲעֲשֶׂה לוֹ וּלְצִאֲצָאִיו,³¹ הֶחֱלַ וְכָלָה בַּיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם לְקִיַּחַת הָאֲרוֹן, אֶתְחִיל
 לְקִיִּים אֶת דְּבָרֵי הַפּוֹרְעֵנוֹת שֶׁאֲמַרְתִּי שֶׁיִּבּוֹאוּ עַל בֵּית עַלְי, וְלֹאֲרוֹךְ הַשָּׁנִים אֲסִיִּים
 לְהִבִּיא עַל בֵּית עַלְי אֶת דְּבָרֵי הַפּוֹרְעֵנוֹת³²: (יג) וְהִגַּדְתִּי לוֹ כִּי שִׁפֹּט אֲנִי אֶת בֵּיתוֹ
 עַד עוֹלָם הֲרִי אֲנִי (ה') אֲמַרְתִּי לְעַלְי שֶׁאֲעַנִּישׁ אוֹתוֹ וְאֵת צִאֲצָאִיו לְעוֹלָם, לֹאֲרוֹךְ
 דּוֹרוֹת רַבִּים,³³ בְּעֵזֶן אֲשֶׁר יִדַּע כִּי מִקְלָלִים לָהֶם בָּנָיו (אֲעַנִּישׁ אֶת עַלְי וְצִאֲצָאִיו)
 הַיּוֹת וְעַלְי יִדַּע שֶׁבָּנָיו מִבְּזִים אוֹתִי,³⁴ וְלֹא כִּהְיָה בָּם (וְלִמְרוֹת שֶׁעַלְי יִדַּע שֶׁבָּנָיו מִבְּזִים
 אוֹתִי) הוּא לֹא הִחְשִׁיךְ אֶת מְרֹאֵה פְּנֵיהֶם, הוּא לֹא גַעַר בָּהֶם וּבִיִּישׁ אוֹתָם מִסְּפִיק
 כְּדִי לִמְנוֹעַ אֶת הַמִּשְׁךְ מֵעֲשִׂיהֶם. ה' אֲמַר לְשְׁמוּאֵל שֶׁבְּגַלְלֵ שְׁעַלְי לֹא עֲשֶׂה כְּכָל
 שֶׁבִּיכּוֹלְתּוֹ כְּדִי לִמְנוֹעַ אֶת הַמִּשְׁךְ הַחֲטָא שֶׁל בְּנָיו, תִּבּוֹא עַלְיוֹ הַפּוֹרְעֵנוֹת³⁵: (יד)

מקורות ותמצית ההערות

23. תרגום. 24. תרגום. 25. תרגום. 26. מצודות. בבניו? רש"י: עלי לא העביר אותם מגדולתם, כלומר: הוא לא עשה מספיק כדי למנוע את המשך התנהגותם.
 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. מצודות. רד"ק: עלי מיחה בבניו רק לעת זקנותו כשכבר לא היה לו כח למנוע את המשך החטא. רלב"ג: עלי מיחה בבניו
 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות. המפרשים שואלים: הרי ראינו שעלי כן מחה

וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבַיִת עָלַי לֶכֶן (בגלל שלא מיחה בבניו כשביזו אותי) אני (ה') נשבע על בית עלי,³⁶ **אִם יִתְכַפֵּר עֵינֹן בַּיִת עָלַי בְּזָבַח וּבְמִנְחָה** (אני נשבע על בית עלי) שלא יתכפר עוון משפחתו על ידי הקרבת קרבנות שלמים או מנחות (אבל העוון כן יתכפר על ידי חזרה בתשובה),³⁷ **עַד עוֹלָם חֹטֵא זֶה יִהְיֶה שְׁמוֹר לָהֶם לְתַמִּיד** וכל הפורענויות שנאמרו להם על ידי הנביא – יתקיימו!³⁸ (טו) **וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד הַבֶּקֶר** גם לאחר שה' אמר לו את דברי הנבואה, שמואל המשיך לשכב במקומו עד שהגיע הבוקר,³⁹ **וַיִּפְתַּח אֶת דְּלָתוֹת בַּיִת יִקְוֶן שְׁמוּאֵל פֶּתַח אֶת דְּלָתוֹת הַמִּשְׁכָּן,** כמו שהוא נהג לעשות בכל יום (פתיחת דלתות המשכן הוא תפקיד של הלויים בבית המקדש),⁴⁰ **וַשְׁמוּאֵל יֵרָא מִהֲגִיד אֶת הַמְּרָאָה אֶל עָלַי** שמואל היה ירא מלומר לעלי את הנבואה הקשה שבה ה' ניבא אותו, ולכן הוא לא הלך לעלי לומר לו את דברי הנבואה!⁴¹ (טז) **וַיִּקְרָא עָלַי אֶת שְׁמוּאֵל** עלי קרא לשמואל, **וַיֹּאמֶר עָלַי אֲמַר לְשְׁמוּאֵל: שְׁמוּאֵל בְּנֵי שְׁמוּאֵל בְּנֵי! וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל עֲנֵה לְעָלַי: הֲגַנֵּי הִנֵּה אֲנִי!**⁴² (יז) **וַיֹּאמֶר עָלַי אֲמַר לְשְׁמוּאֵל: מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דָּבַר אֵלַיךָ מַה הַדָּבָר שֶׁה' אָמַר לָךְ? עָלַי יָדַע שֶׁה' הַמְּשִׁיךְ לְהַתְּגַלּוֹת לְשְׁמוּאֵל וְשְׁמוּאֵל הַתְּנַבֵּא בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה,** והוא רצה לדעת את דבר הנבואה,⁴³ **אֲלֵךְ נָא תִכְחַד מִמֶּנִּי אֵל תִּמְנַע עֲכָשְׁיוֹ מִמֶּנִּי דָבָר הַנְּבוּאָה,** אל תימנע מלומר לי את דבר הנבואה,⁴⁴ **כִּי יַעֲשֶׂה לָךְ אֱלֹהִים וְכִי יוֹסִיף כַּךְ יוֹסִיף וַיַּעֲשֶׂה לָךְ ה' דְּבָרִים רַעִים** (לשון זו נאמרת בדרך כלל על דרך השבועה),⁴⁵ **אִם תִּכְחַד מִמֶּנִּי דָבָר כַּךְ יוֹסִיף וַיַּעֲשֶׂה לָךְ ה' דְּבָרִים רַעִים** אם תמנע ממני פרט אחד מהנבואה,⁴⁶ **מִכָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר דָּבַר אֵלַיךָ** (כך יוסיף ויעשה לך ה' דברים רעים אם תמנע ממני פרט אחד

מקורות ותמצית הערות

העונש היה מתבטל. אולם, עלי לא מחה בבניו ולכן עכשיו כבר יש שבועה על גזר הדין. זו גם הסיבה שה' ניבא את שמואל באותו היום שבא איש האלוקים הראשון אל עלי, כדי לומר לו שעכשיו כבר יש שבועה על גזר הדין.

36. תרגום. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. תרגום. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. עפ"י מצודות בפירושו לפסוק ד'. 43. מצודות. 44. תרגום + מצודות.

בעדינות ולאחר מכן לא וידא שהם שינו את דרכיהם. מהר"י קרא: פירוש הפסוק הוא שעלי לא גער בבניו, אך לא הסביר כיצד הדברים מתיישבים עם דבריו של עלי לבניו בפרק הקודם. מלבי"ם: ה' אמר שעלי לא מיחה בבניו לאחר דברי הנביא הקודם. כאשר איש האלוקים בא בפעם הראשונה אל עלי, היה גזר הדין של ה' גזר דין שאין עימו שבועה, ואם בני עלי היו חוזרים בתשובה,

מהנבואה) מכל דבר הנבואה שאמר לך ה' ⁴⁷: וַיִּגְדַּל לֹא שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הַדְּבָרִים שמואל אמר לעלי את דברי הנבואה שה' אמר לו, ⁴⁸: וְלֹא כִּחַד מִמֶּנּוּ שמואל לא נמנע מלומר לעלי אפילו פרט אחד מדברי הנבואה שה' אמר לו, ⁴⁹: וַיֹּאמֶר עלי אמר לשמואל (לאחר שהוא שמע את נבואת הפורענות): יִקְנֹק הוּא הרי ה' הוא אדון לכל העולם, ⁵⁰: הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה וְהוּא (ה') יַעֲשֶׂה כְּכֹל מַה שְׁטוֹב בעיניו לעשות ⁵¹: (יט) וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל שמואל גדל בחכמה ויראת ה', ⁵²: וַיִּקְנֹק הִיָּה עִמּוֹ ה' היה בעזרתו של שמואל, ⁵³: וְלֹא הִפִּיל מִכָּל דְּבָרָיו אֶרְצָה כל דבריו של שמואל התקיימו – גם הדברים שהוא אמר שלא על דרך הנבואה. גם הדברים ששמואל אמר בעצמו ולא על ידי נבואה – התקיימו ⁵⁴: (כ) וַיֵּדַע כָּל יִשְׂרָאֵל כל עם ישראל ידע, מִדֶּן מֵהָאֲנָשִׁים שישבו בצפון ארץ ישראל, בנחלת שבט דן הצפונית, וְעַד בְּאֵר שִׁבְעַ וְעַד הָאֲנָשִׁים שישבו בבאר שבע, הנמצאת בדרום ארץ ישראל, כִּי נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנַבִּיא לִיקְנֹק (כל עם ישראל ידע) ששמואל נאמן לומר את דברי נבואתו בשם ה' ⁵⁵: (כא) וַיִּסָּף יִקְנֹק לְהִרְאֶה בְּשִׁלָּה לאחר שה' התגלה אל שמואל, הוא הוסיף להתגלות גם אל שאר הנביאים שהיו במשכן בשילה, ⁵⁶: כִּי נִגְלָה יִקְנֹק אֶל שְׁמוּאֵל בְּשִׁלּוֹ (ה') התגלה גם אל שאר הנביאים בשילה) מפני שהוא כבר התגלה אל שמואל, ובזכות שמואל, ירד שפע של נבואה לעולם, כך שגם שאר הנביאים היו יכולים להתנבא, ⁵⁷: בְּדָבָר יִקְנֹק בנבואתו, שמואל שמע את קולו של ה', אך הוא לא ראה מראות נבואה ⁵⁸:

פרק ד

(א) וַיְהִי דָבָר שְׁמוּאֵל לְכָל יִשְׂרָאֵל דברי הנבואה של שמואל לכלל ישראל התקיימו, כלומר: הנבואה ששמואל התנבא ששני בני עלי ימותו ושהארון ילקח בשבי התקיימה, והנביא מפרט כיצד נבואה זו התקיימה, ¹: וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל לְקִרְאֵת פְּלִשְׁתִּים לְמַלְחָמָה עם ישראל יצא למלחמה נגד

מקורות ותמצית הערות

45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום. 54. מצודות. 55. תרגום. 56. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום. 54. מצודות. 55. תרגום. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. מצודות. 1. מצודות. 2. תרגום.

פלשתים, ² וַיִּחַנּוּ עַל הָאָבֶן הָעֶזְרָא עִם יִשְׂרָאֵל הַקִּים אֶת מַחֲנֵה הַצְּבָא שְׁלוֹ בַּמָּקוֹם שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת הָעֶזְרָא "אבן העזר" (כפי שנראה בפסוקים בהמשך, בפרק ז), ³ וּפְלִשְׁתִּים חָנּוּ בְּאַפֶּק הַפְּלִשְׁתִּים הִקִּימוּ אֶת מַחֲנֵה הַצְּבָא שְׁלֵהֶם בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "אפק":
 (ב) וַיַּעֲרְכוּ פְּלִשְׁתִּים לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים סִידְרוּ אֶת חֵיילֵיהֶם בְּאוֹפֶן שֶׁהֵם יוֹכְלוּ לְצַאת לְהִלָּחֵם נֶגֶד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַפְּלִשְׁתִּים סִידְרוּ אֶת הַצְּבָא שְׁלֵהֶם לְהִתְקַפֵּה עַל מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, ⁵ וַתִּטֵּשׁ הַמֶּלֶחֶמָה אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַתְּפֹזְרוּ לְעַמֻּדוֹת הַקֶּרֶב שְׁלֵהֶם, וְהִתְחִילוּ לְהִלָּחֵם, ⁶ וַיִּנְגְּףָה יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו פְּלִשְׁתִּים עִם יִשְׂרָאֵל הוֹכָה עַל יַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים, ⁷ וַיָּבֹאוּ בַּמַּעֲרָכָה בְּשָׂדֵה כְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ הַפְּלִשְׁתִּים הָכּוּ בְּשָׂדֵה הַקֶּרֶב בְּעֶרְךָ אַרְבַּעַת אֲלָפִים חֵיילִים מִחֵיילֵי יִשְׂרָאֵל: ⁸ (ג) וַיָּבֹא הָעָם אֶל הַמַּחֲנֵה חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל חֲזְרוּ אֶל הַמַּחֲנֵה שָׁבוּ שֶׁהוּא הַחֵיילִים שֶׁלֹּא יָצְאוּ לְקֶרֶב, בַּמְּטָרָה לְהִתְאַרְגֵּן וּלְנַסּוֹת לְתַקְוָף אֶת הַפְּלִשְׁתִּים פֶּעַם נֹסֶפֶת, ⁹ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל שָׂאוּ: לָמָּה נִגְפָנוּ יְקִיָּק הַיּוֹם לְפָנָיו פְּלִשְׁתִּים לְמָה ה' הִכָּה אוֹתָנוּ הַיּוֹם וְגֵרַם לָנוּ לְהִפְסִיד בַּמִּלְחָמָה נֶגֶד הַפְּלִשְׁתִּים? הֲרֵי אֵין בָּנוּ חַטָּא שֶׁבִגְלָלוּ אֲנַחְנוּ אֲמֹרִים לְהִפְסִיד בַּמִּלְחָמָה? ¹⁰ נִקְחָה אֲלֵינוּ מִשְׁלָחָה אֶת אַרְוֹן בְּרִית יְקִיָּק נְבִיא אֲלֵינוּ אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית מִהֶמְשַׁכֵּן שֶׁבְשִׁילָה, (הַאֲרוֹן בּוֹ הָיוּ לְוַחַת הַבְּרִית), ¹¹ וַיָּבֹא בְּקִרְבָּנוּ הָאֲרוֹן יִהְיֶה בֵּינֵינוּ, בְּתוֹכָנוּ, ¹² וַיִּשְׁעֲנוּ מִכַּף אֲבִיבֵינוּ (הָאֲרוֹן יִהְיֶה בֵּינֵינוּ) וּבִזְכוּת זֶה ה' יוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ מִיַּד אוֹיְבֵינוּ, מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּים. הַזְּקֵנִים אָמְרוּ שֶׁאִם יוֹצִיאוּ אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית לְשָׂדֵה הַקֶּרֶב, ה' יִרְצֶה שֶׁהָאֲרוֹן יִחְזוֹר לְמָקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם, וּבִזְכוּת זֶה גַם שֶׁאֵר מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִחְזוֹר אֶל מָקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם: ¹³
 (ד) וַיִּשְׁלַח הָעָם שְׁלָחָה חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַחוּ אֲנָשִׁים לְשִׁילָה, ¹⁴ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן בְּרִית יְקִיָּק צְבָאוֹת יָשָׁב הַכְּרִבִּים חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ מִהֶמְשַׁכֵּן בְּשִׁילָה אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית שֶׁה' מִשְׁרָה אֶת שְׁכִינָתוֹ בֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים שְׁעָלָיו (הַכְּרוֹבִים

מקורות ותמצית הערות

3. מצודות.	4. תרגום.	5. מצודות.	6. מצודות.
7. מצודות.	8. מצודות.	9. מצודות + מלבי"ם.	
10. מצודות.	11. תרגום.	12. הרד"ק בספר שמואל ב' הסתפק בהתחלה לגבי איזה ארון מדובר: האם בארון שהיו בו שבתי הלוחות או בארון שהיו בו הלוחות השלמות, ובסוף	
		13. מצודות.	14. תרגום.
		15. מצודות.	16. תרגום.
- הכריע שמדובר בארון שבו הלוחות השלמות ושאוּתו הכניסו לקדש הקדשים. עיין באוצר מפרשי התנ"ך על ספר במדבר, שם הרחבנו בעניין ארון הברית – האם היה ארון אחד או שהיו שני ארונות. 12. תרגום. 13. מצודות. 14. תרגום. 15. מצודות. בעניין הסבר למילה צבאות,

שנמצאים על הארון, מעל הכפורת). ה' נקרא גם בשם צבאות משום שהוא הארון
 הן על צבאות של מעלה, על המלאכים, והם על הצבאות שלמטה, האנשים
 והחיות,¹⁵ וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי עֲלִי בשילה היו שני בניו של עלי,¹⁶ עִם אַרְוֹן בְּרִית
 הָאֱלֹהִים שני בני עלי באו לשדה הקרב יחד עם ארון הברית, שני בני עלי הם
 אלה שנשארו את ארון הברית לשדה הקרב,¹⁷ חֲפְנֵי וּפִינְחָס שמות בניו של עלי
 היו חפני ופנחס: (ה) וַיְהִי כְּבֹא אַרְוֹן בְּרִית יְקִיָּק אֶל הַמַּחֲנֶה כאשר ארון
 הברית של ה' הגיע אל מחנה ישראל,¹⁸ וַיִּרְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה גְדוֹלָה (כאשר
 ארון הברית של ה' הגיע אל מחנה ישראל) כל עם ישראל הריע תרועה גדולה
 לכבוד ביאת הארון,¹⁹ וַתְּהִם הָאָרֶץ הָאֶרֶץ הַתְּמֹלָאָה בקול המיה, קול התרועה
 שבמחנה ישראל מילא את כל הארץ עד שהוא נשמע גם במקומות רחוקים
 מאוד:²⁰ (ו) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת קוֹל הַתְּרוּעָה הפלשתים שמעו את הקול
 שיצא ממחנה ישראל,²¹ וַיֹּאמְרוּ הַחִיילִים הפלשתים שאלו זה את זה:²² מַה קוֹל
 הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֶה הָעִבְרִים (החיילים הפלשתים שאלו זה את זה)
 מדוע יש קול תרועה גדול במחנה ישראל,²³ וַיִּדְעוּ לאחר שהפלשתים ביררו
 את סיבת התרועה, נודע להם,²⁴ כִּי אַרְוֹן יְקִיָּק בָּא אֶל הַמַּחֲנֶה (לאחר שהפלשתים
 ביררו את סיבת התרועה, נודע להם) שארון ה' הגיע אל מחנה ישראל:²⁵ (ז) וַיִּרְאוּ
 הַפְּלִשְׁתִּים חיילי הפלשתים התמלאו ביראה,²⁶ כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל הַמַּחֲנֶה
 (חיילי הפלשתים התמלאו ביראה) משום שהם אמרו שארון ה' בא אל מחנה
 ישראל,²⁷ וַיֹּאמְרוּ חִיילֵי הפלשתים אמרו זה לזה: אֹיֵי לָנוּ (חיילי הפלשתים אמרו
 זה לזה) אֹיֵי וְאֲבוֹי לָנוּ,²⁸ כִּי לֹא הִיְתָה פְּזֹאת אֶתְמוֹל שְׁלָשָׁם (חיילי הפלשתים
 אמרו זה לזה) אֹיֵי וְאֲבוֹי לָנוּ) שהרי במלחמות שנלחמנו נגד עם ישראל בעבר,
 הוא אף פעם לא הוציא את ארון הברית:²⁹ (ח) אֹיֵי לָנוּ אֹיֵי וְאֲבוֹי לָנוּ,³⁰ מִי
 יִצְיִלְנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאֲדִירִים הָאֵלֶּה מִי יִכּוֹל לְהַצִּיל אותנו מיד דבריו של

מקורות ותמצית הערות

פירשנו עפ"י דבריו של רד"ק בפירושו לספר ישעיהו, 23. תרגום. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. תרגום.
 פרק א', פסוק ט'. 16. תרגום. 17. מצודות. 18. תרגום. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. תרגום.
 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. מצודות. 31. תרגום. בדבר השימוש בצורת הרבים "אלהים" כתב

ה', שעושה מעשים תקיפים, ³¹ אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמְּכִימִים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מָכָה
 בְּמִדְבָּר אֵלֶּה הֵם מַעֲשֵׂי הַגְּבוּרָה שֶׁל ה' שֶׁהִכָּה אֶת הַמִּצְרַיִם בְּכָל הַמַּכּוֹת עַל יָם
 סוּף, שֶׁהִטְבִּיעַ אֶת הַמִּצְרַיִם עַל יָם סוּף³²: (ט) הִתְחַזְּקוּ (הַפְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ זֶה לַזֶּה)
 הַתְּחַזְּקוּ בַּמַּלְחָמָה! ³³ וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים (הַפְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ זֶה לַזֶּה: הַתְּחַזְּקוּ
 בַּמַּלְחָמָה!) וְתָהִיוּ גִיבּוּרִים וְאֲמִיצִים, ³⁴ פֶּן תִּעְבְּדוּ לְעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לְכֶם
 שֶׁמָּא תִפְסְדוּ בַּמַּלְחָמָה וְתָהִיוּ הַעֲבָדִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּמוֹ שֶׁעַד עַכְשָׁיו הֵם
 (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) הָיוּ מִשׁוּעָבָדִים לְכֶם (וְלִכֵּן עָלִיכֶם לְהַתְּחַזֵּק בַּמַּלְחָמָה), ³⁵ וְהָיִיתֶם לְאֲנָשִׁים
 וְנִלְחַמְתֶּם אֲבָל אִם תִּתְחַזְּקוּ וְתָהִיוּ גִיבּוּרִים וְאֲמִיצִי לָב, תּוּכְלוּ לְהִילָחֵם נֶגַד
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְנַצַּח אוֹתָם (וְכַךְ לֹא תִיֵּאלְצוּ לִהְיוֹת עֲבָדִים שְׁלֵהֶם)³⁶: (י) וַיִּקְחֵמוּ
 פְּלִשְׁתִּים הַפְּלִשְׁתִּים נִלְחָמוּ נֶגַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ³⁷ וַיִּנְגַּף יִשְׂרָאֵל עִם יִשְׂרָאֵל הוֹכָה
 עַל יַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים, ³⁸ וַיִּנְסוּ אִישׁ לְאֹהֲלָיו כָּל אֶחָד מִחַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל בָּרַח מִהַמַּלְחָמָה
 חֲזָרָה לְבֵיתוֹ, ³⁹ וְתָהִי הַמָּכָה גְּדוּלָּה מְאֹד הַמָּכָה בָּהּ הִכּוּ הַפְּלִשְׁתִּים אֶת מַחֲנֵה
 יִשְׂרָאֵל הֵייתָה מָכָה גְּדוּלָּה וְחֲזָקָה, ⁴⁰ וַיַּפֵּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף רַגְלֵי בַּמַּהְלָךְ
 הַמַּלְחָמָה נֶגַד הַפְּלִשְׁתִּים נִהְרְגוּ שְׁלוּשִׁים אֶלֶף חַיִּילִים רַגְלִיִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 שְׁלוּשִׁים אֶלֶף חַיִּילִים שִׁוּצָאִים לְמַלְחָמָה בְּרַגְלֵיהֶם (חֵיל רַגְלִיִּים)⁴¹: (יא) וַאֲרֹן
 אֱלֹהִים נִלְקַח (בְּנוֹסֵף לְחַלְלִים הַרְבִּים מִצְבָּא יִשְׂרָאֵל) גַּם אֲרוֹן הַבְּרִית נִלְקַח בְּשִׁבִי
 עַל יַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים, ⁴² וַשִּׁנִּי בְנֵי עָלִי מָתוּ חָפְנִי וּפִינְחָם וְגַם חִפְנִי וּפְנַחֵם שֶׁהָיוּ
 בְּנֵיוֹ שֶׁל עָלִי, נִהְרְגוּ בַּמַּלְחָמָה⁴³: (יב) וַיִּרְץ אִישׁ בְּנִימִן מִהַמַּעְרָבָה אֶדְמָם מִשְׁבַּט
 בְּנִימִן בָּרַח מִהַקְּרָב (יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲדָם זֶה הָיָה שְׂאוּל), ⁴⁴ וַיָּבֵא שְׂלָה בַּיּוֹם הַהוּא
 אוֹתוֹ אֶדְמָם מִשְׁבַּט בְּנִימִן הִגִּיעַ לְמִשְׁכַּן בְּשִׁילָה בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהוּא בָּרַח מִהַקְּרָב,
 וְהָיוּ שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁהָרָאוּ שֶׁהוּא הָיָה בָּצֵעַר גְּדוּל עַל תּוּצָאוֹת הַקְּרָב: ⁴⁵ (1) וּמָדִי
 קָרְעִים בְּגָדָיו הָיוּ קְרוּעִים, ⁴⁶ (2) וַאֲדָמָה עַל רֵאשׁוֹ הָיָה עֵפֶר עַל רֵאשׁוֹ⁴⁷: (יג)
 וַיָּבֵא וְהָנָה עָלִי יֹשֵׁב עַל הַפֶּסֶא כֹּאֲשֶׁר הָאֲדָם מִשְׁבַּט בְּנִימִן הִגִּיעַ אֶל הַמִּשְׁכָּן

מקורות ותמצית הערות

- רד"ק שכך מנהג הלשון אצל הגוים לומר לאלהים אחרים, 37. תרגום. 38. תרגום. 39. תרגום. 40. תרגום.
 ואילו מצודות כתב שכך הדבר בכל המקרא. 32. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום. 43. תרגום. 44. תרגום.
 33. מצודות. 34. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. 45. תרגום. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. מצודות.

בשילה, עלי ישב שם על כסא, ⁴⁸ יֵד דְרָךְ (עלי ישב על כסא) במקום שנמצא על הדרך שהובילה למקום המלחמה, עלי ישב על כסא במקום שהיו עוברים דרכו כדי להגיע אל אבן העזר, ⁴⁹ מְצַפָּה (עלי ישב שם) משום שהוא ציפה לשמוע את תוצאות המלחמה, ⁵⁰ פִּי הָיָה לְבוֹ תָרַד עַל אַרְוֹן הָאֱלֹהִים (עלי ישב וציפה לשמוע מה קרה במלחמה) כיוון שליבו דאג, שהרי הוציאו את הארון מהמשכן, והוא רצה לדעת מה עלה בגורלו, ⁵¹ וְהָאִישׁ בָּא לְהַגִּיד בְּעִיר הָאִישׁ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין נִכְנַס לְעִיר שִׁילָה מִכְּנִיסָה אַחֲרָה, הוּא לֹא נִכְנַס מִהַכְּנִיסָה לְעִיר שְׁעֵלִי יֹשֵׁב בָּהּ, ⁵² וַתִּזְעַק כָּל הָעִיר נִשְׁמָעָה בְּכָל הָעִיר שִׁילָה זְעַקַת שֹׁבֵר, בְּגַלְל הַחֲדָשׁוֹת הָרַעוֹת שֶׁהֵבִיא עִימוֹ הָאִישׁ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין ⁵³: (יד) וַיִּשְׁמַע עָלַי אֵת קוֹל הַצְּעָקָה עָלַי שָׁמַע אֶת קוֹל הַזְּעָקָה שֶׁנִּשְׁמָעָה בְּשִׁילָה, ⁵⁴ וַיֹּאמֶר (לאחר ששמע את קול הזעקה) עָלַי שָׁאֵל: מָה קוֹל הַהֶמְזוֹן הַזֶּה מֵהוּ הַקוֹל שֶׁמוֹצֵא הָעַם הַגָּדוֹל הַזֶּה, מֵהִי הַסִּיבָה שְׁכָל כֵּךְ הִרְבָּה אֲנָשִׁים זוֹעֲקִים, ⁵⁵ וְהָאִישׁ מֵהָרַ וַיָּבֵא וַיַּגִּיד לְעָלַי הָאִישׁ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין מִיָּהָר וּבָא וְאָמַר לְעָלַי אֵת מֵה שָׁאֲרַע בְּמִלְחָמָה ⁵⁶: (טו) וַעֲלִי בֶן תְּשָׁעִים וַיִּשְׁמָנָה שְׁנָה בִּזְמַן הַמִּלְחָמָה נִגְדַּת הַפְּלִשְׁתִּים, עָלַי הָיָה בֶן תְּשָׁעִים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנָה, ⁵⁷ וַעֲלִי עִינְיָו קָמָה עִינְיָו שֶׁל עָלַי עָמְדוֹ עַל מְקוֹמָם וּמִשׁוֹם כֵּךְ הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְרַאוֹת. אָדָם שֶׁעִינָיו תְּקִינּוֹת וְהוּא יָכוֹל לְרַאוֹת בָּהֶן, עִינָיו מִסְתַּבְּבוֹת מִצַּד לְצַד. עִינָיו שֶׁל עָלַי עָמְדוֹ בְּמִקְוֶה אֶחָד (וְלִכְּן הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְרַאוֹת), ⁵⁸ וְלֹא יָכוֹל לְרַאוֹת (עִינָיו שֶׁל עָלַי עָמְדוֹ בְּמִקְוֶה אֶחָד) וְלִכְּן הוּא הָיָה עִוּוֹר וְהוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְרַאוֹת ⁵⁹: (טז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל עָלַי הָאִישׁ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין אָמַר לְעָלַי: אֲנִי הֵבֵאתִי מִן הַמַּעְרָבָה אֲנִי בָאתִי מִהַמְּקוֹם שֶׁבָּאוּ הַחִיילִים מִסּוּדְרִים לְקֶרֶב, ⁶⁰ וְאֲנִי מִן הַמַּעְרָבָה אֲנִי הֵייתִי חֶלֶק מִהַחִיילִים שֶׁהִסְתַּדְּרוּ בְּעַמְדוֹת הַקֶּרֶב שֶׁלָּהֶם, ⁶¹ נִסְתִּי הַיּוֹם וְאֲנִי בְּרַחֲתִי הַיּוֹם מִהַקֶּרֶב, ⁶² וַיֹּאמֶר עָלַי שָׁאֵל אֵת הָאִישׁ מִשְׁבֹּט בְּנִימִין: מָה הָיָה הַדָּבָר בְּנִי, מֵה קָרָה בְּמִלְחָמָה ⁶³: (יז) וַיַּעַן הַמְּבַשֵּׁר וַיֹּאמֶר

מקורות ותמצית הערות

49. מצודות. 50. מצודות. ר"י: על הדרך היה מצפה. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. תרגום. 58. מצודות. 51. תרגום. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. תרגום. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. מצודות.

האדם שסיפר את החדשות מהמלחמה, האיש משבט בנימין, ענה לעלי ואמר: ⁶⁴
גַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים חִיילֵי יִשְׂרָאֵל בְּרָחוּ מֵהַמְּלַחְמָה מִפְּנֵי חִיילֵי
הַפְּלִשְׁתִּים, ⁶⁵ **וְגַם מִגִּזְזָה גְדוֹלָה הָיְתָה בָּעָם וְגַם הֵייתָה מְכָה גְדוֹלָה בְּחִיילֵי**
יִשְׂרָאֵל, ⁶⁶ **הַיּוֹת וְהַפְּלִשְׁתִּים רָדְפוּ אַחֲרַי חִיילֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּרָחוּ,** ⁶⁷ **וְגַם שְׁנֵי בְּנֵי־**
מִתּוֹ חָפְנִי וּפִינְחָס וְגַם שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁלְךָ, חָפְנִי וּפְנַחֵס, מָתוּ בַּמְּלַחְמָה, ⁶⁸ **וְאַרְוֹן**
הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה וְאַרְוֹן ה' נִלְקַח בְּשָׂבִי עַל יַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים: ⁶⁹ **(יח) וַיְהִי כִּתְּחִלָּתוֹ**
אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר הָאִישׁ מִשְׁבַּט בְּנִימִן הַזְּכוּר בְּדַבְּרָיו אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית, ⁷⁰
וַיִּפֹּל מֵעַל הַכְּפָאָה (כַּאֲשֶׁר הָאִישׁ מִשְׁבַּט בְּנִימִן הַזְּכוּר בְּדַבְּרָיו אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית) עַל־
נֶפֶל מֵהַכְּסָא עָלָיו הוּא יֹשֵׁב (מְרוּב כַּאֲב עַל אַרְוֹן הַבְּרִית נִלְקַח בְּשָׂבִי), ⁷¹ **אֲחֵרֶינֵיהָ**
נִפְּלִיתוּ שֶׁל עַל־י מֵהַכְּסָא הֵייתָה לְאַחֹר (וְלֹא קְדִימָה), ⁷² **בְּעֵד יַד הַשָּׁעַר (עַל־י נֶפֶל**
מֵהַכְּסָא עָלָיו הוּא יֹשֵׁב) מוֹל מִקּוֹם הַשָּׁעַר דְּרָכּוּ נִכְנָסִים לְשִׁילָה, ⁷³ **וַתִּשָּׁבֵר מִפְּרֻקָּתוֹ**
וַיִּמָּת (כְּתוּצָאָה מֵהַנְּפִילָה) הַמְּפֻרָקָת (עֲצָם שֶׁנִּמְצָאָת בְּעוֹרֶף) שֶׁל עַל־י נִשְׁבְּרָה, וְהוּא
מֵת, ⁷⁴ **כִּי זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד (עַל־י מֵת כְּתוּצָאָה מֵהַנְּפִילָה) מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הִיָּה כֹּהֵר זָקֵן**
וְחַלֵּשׁ, וְהִיָּה לוֹ הֶרְבֵּה בָשָׂר, וּמִמִּילָא, כִּשְׁהוּא נֶפֶל, הוּא לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַחְזִיק
אֶת עֲצָמוֹ וְלִמְנוּעַ אֶת הַנְּפִילָה, ⁷⁵ **וְהוּא שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה עַל־**
שִׁפְטָת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כַּמֶּשֶׁךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה: ⁷⁶ **(יט) וַיְכַלְתּוּ אִשְׁתּוֹ פִּינְחָס הָרָה לְכַלֵּת**
אֶתְּךָ שֶׁל פְּנַחֵס בֶּן עַל־י, כִּלְתוֹ שֶׁל עַל־י, סִימָה אֶת תְּקוּפַת הַרְיוֹנָה וְהֵייתָה
מוֹכְנָה לְלֶדֶת, ⁷⁷ **וַתִּשְׁמַע אֶת הַשְּׁמֵעָה אֶתְּךָ שֶׁל פְּנַחֵס שָׁמְעָה אֶת הַשְּׁמוּעָה**
שֶׁהֵייתָה מוֹרְכַבַּת מִשְׁלֵשָׁה מִרְכִּיבִים: 1) אֶל הַלְּקָח אַרְוֹן הָאֱלֹהִים שֶׁאֶרְוֹן הַבְּרִית
נִלְקַח בְּשָׂבִי, ⁷⁸ **2) וַיִּמָּת חָמִיָּה שַׁחְמִיָּה, עַל־י, מֵת,** ⁷⁹ **3) וַאֲיִשָּׁה וְשֶׁבַעֲלָה פְּנַחֵס,**
מֵת גַּם הוּא, ⁸⁰ **וַתִּכְרַע וַתִּלְּד אֶתְּךָ שֶׁל פְּנַחֵס נִפְּלָה עַל הַבְּרַכִּיִּים שֶׁלָּה וּלְיֶלְדָה,** ⁸¹
כִּי נִהְפְּכוּ עָלֶיהָ צָרִיָּה (אֶתְּךָ שֶׁל פְּנַחֵס נִפְּלָה עַל הַבְּרַכִּיִּים שֶׁלָּה וּלְיֶלְדָה) כִּיּוֹן שֶׁתִּקְפוּ
אוֹתָהּ צִירֵי לֵידָה מוֹקְדָמִים: ⁸² **(כ) וַיִּכְעַת מוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַזְּמַן בּוֹ מָתָה אֶתְּךָ**

מקורות ותמצית ההערות

63. מצודות. 64. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. אך רד"ק הביא מקום נוסף ואמר שכך דרכו של מקרא.
 67. מצודות. 68. תרגום. 69. תרגום. רבינו ישעיה כתב
 70. רד"ק. 71. רד"ק. 72. תרגום. 73. מצודות.
 74. מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. מצודות.
 78. מצודות. 79. תרגום. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות.

של פנחס (מותה היה כתוצאה מהלידה המוקדמת והפתאומית),⁸⁵ וְתִדְבְּרָנָה הַנְּצֻבוֹת עֲלֶיהָ (כאשר הגיע הזמן בו מתה אשתו של פנחס) הנשים שהיו לידה אמרו לה:⁸⁴ אֵל תִּירָאֵי כִּי בֶן יִלְדֶתָּ אֶל תַּפְחָדִי וְאֵל תַּחֲשָׁבִי שִׁישׁ כְּרָגַע מְזֹל רַע בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שהרי את ילדת בן. הנשים שעמדו ליד אשתו של פנחס חששו שאשת פנחס תחשוב שהיא תמות משום שהייתה שרשרת של אירועים שהראו על מזל רע. הנשים אמרו לה שהמזל הרע נגמר, שהרי היא ילדה בן, ולכן אינה צריכה לחשוב שהיא הולכת למות,⁸⁵ וְלֹא עֲנִיתָה אֶשְׁתּוֹ שֶׁל פִּנְחָס לֹא עֲנִיתָה לְאוֹתָן נָשִׁים,⁸⁶ וְלֹא שָׁתָה לְבָבָהּ וְכֵן אֶשְׁתּוֹ שֶׁל פִּנְחָס לֹא שָׁמָה לֵב לְמָה שְׁאוֹתָן נָשִׁים אמרו והיא המשיכה לדאוג⁸⁷: (כא) וְתִקְרָא לְנֶעֱרַי אֵי כְבוֹד אֶשְׁתּוֹ שֶׁל פִּנְחָס קְרָאָה לְבֶן שְׁנוּלֵד לָהּ בְּשֵׁם "אֵי כְבוֹד", שפירושו שאין כבוד לישראל,⁸⁸ לְאִמּוֹר (אשתו של פנחס קראה לבנה אי כבוד) כִּיּוֹן שֶׁהִיא אִמְרָה:⁸⁹ גְּלָהּ כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל אֶל הַנְּלֻקָּח אַרְוֹן הָאֱלֹהִים (אשתו של פנחס קראה לבנה אי כבוד כיוון שהיא אמרה) הַסְּתַלַּק כְּבוֹד מֵעַם יִשְׂרָאֵל כִּיּוֹן שְׁנֻלְקָח אַרְוֹן הַבְּרִית, הַסְּתַלַּק הַכְּבוֹד מֵעַם יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁאוֹרֹן הַבְּרִית נֻלְקָח בְּשָׁבִי,⁹⁰ וְאֵל חָמִיָּהּ וְכֵן הַסְּתַלַּק הַכְּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁחָמִיָּהּ, עֲלֵי, מֵת,⁹¹ וְאִישָׁהּ וְכֵן הַסְּתַלַּק הַכְּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁבַעֲלָה נִהְרָגָה:⁹² (כב) וְתִאֲמָר אֶשְׁתּוֹ שֶׁל פִּנְחָס חֲזָרָה וְאִמְרָה:⁹³ גְּלָהּ כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נֻלְקָח אַרְוֹן הָאֱלֹהִים עֵיקַר הַסִּיבָה שְׁאוֹמֵרָה שֶׁהַסְּתַלַּק הַכְּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל, הוּא מְשֹׁם שְׁאוֹרֹן הַבְּרִית נֻלְקָח בְּשָׁבִי (ולא בגלל שחמי ובעלי מתו, דברים שאמנם ראויים להצטרף לסיבה המרכזית, אך הסיבה המרכזית היא שארון הברית נלקח בשבי)⁹⁴:

 מקורות ותמצית ההערות

78. תרגום. 79. תרגום. 80. תרגום. 81. מצודות. 82. מצודות. 87. מצודות. 88. רש"י. 89. מצודות. 90. תרגום. 91. תרגום. 83. מצודות. 84. תרגום. 85. מצודות. 86. מצודות. 92. תרגום. 93. מצודות. 94. מצודות.

פרק ה

(א) וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הַפְּלִשְׁתִּים לָקְחוּ בִשְׂבִי אֶת אֲרוֹן ה',¹
 וַיְבֹאֵהוּ מֵאֲבֵן הָעֵזֶר אֲשֶׁר־דָּדָה הַפְּלִשְׁתִּים הֵבִיאוּ אֶת הָאֲרוֹן
 מֵאֲבֵן הָעֵזֶר (שם הייתה המלחמה) לַאֲשֶׁדוּד:² (ב) וַיִּקְחוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן
 הָאֱלֹהִים הַפְּלִשְׁתִּים נִשְׂאוּ אֶת אֲרוֹן ה',³ וַיְבִיאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן הַפְּלִשְׁתִּים הֵבִיאוּ
 אֶת אֲרוֹן ה' לְבֵית עֲבוּדָה זָרָה שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "דָּגוֹן". דָּגוֹן הָיָה עֲבוּדָה זָרָה
 שֶׁהִחְצִי הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַגּוֹף שֶׁלּוֹ הָיָה עֲשׂוּי בְּצוּרַת אָדָם וְהִחְצִי הַתַּחְתּוֹן הָיָה עֲשׂוּי
 בְּצוּרַת דָּג,⁴ וַיִּצְיִגּוּ אֹתוֹ אֲצֹל דָּגוֹן הַפְּלִשְׁתִּים הָעֲמִידוֹ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית לִיד פֶּסֶל
 דָּגוֹן:⁵ (ג) וַיִּשְׁכְּמוּ אֲשֶׁר־דָּדָה תוֹשְׁבֵי אֲשֶׁדוּד קָמוּ מוֹקְדִם בְּבוֹקֵר לְמַחֲרַת
 הָעֲמִדַת הָאֲרוֹן לִיד פֶּסֶל דָּגוֹן,⁶ וַהֲנִיחָה דָּגוֹן נֶפֶל לְפָנָיו אֲרֻצָּה לְפָנָיו אֲרוֹן יִקְנֹק
 (כֹּאֲשֶׁר תוֹשְׁבֵי אֲשֶׁדוּד קָמוּ מוֹקְדִם בְּבוֹקֵר הֵם רְאוּ ש-) דָּגוֹן, הָאֲלִיל שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים,
 נֶפֶל לְפָנָיו אֲרוֹן הַבְּרִית, כְּשֶׁפָּנָיו הָיוּ עַל הָאֲרֶץ, הַפֶּסֶל נֶפֶל קְדִימָה,⁷ וַיִּקְחוּ אֶת
 דָּגוֹן וַיֵּשְׁבוּ אֹתוֹ לְמִקְוָמוֹ הַפְּלִשְׁתִּים הֲרִימוּ אֶת דָּגוֹן וְהִחְזִירוּ אוֹתוֹ לְמִקְוָמוֹ
 (כִּיּוּן שֶׁהֵם חֲשָׁבוּ שֶׁהוּא נֶפֶל בְּטֵעוֹת):⁸ (ד) וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבוֹקֵר מִמַּחֲרַת תוֹשְׁבֵי אֲשֶׁדוּד
 קָמוּ מוֹקְדִם בְּבוֹקֵר לְמַחֲרַת (כִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי מֵאִז שֶׁהֵם לָקְחוּ אֶת הָאֲרוֹן בְּשִׁבְיָ),⁹ וַהֲנִיחָה
 דָּגוֹן נֶפֶל לְפָנָיו אֲרֻצָּה לְפָנָיו אֲרוֹן יִקְנֹק (כֹּאֲשֶׁר תוֹשְׁבֵי אֲשֶׁדוּד קָמוּ בְּבוֹקֵר הֵם רְאוּ
 ש-) דָּגוֹן, הָאֲלִיל שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים, נֶפֶל לְפָנָיו אֲרוֹן הַבְּרִית, כְּשֶׁפָּנָיו הָיוּ עַל הָאֲרֶץ,
 וְרֹאשׁ דָּגוֹן וּשְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו כְּרֵתוֹת אֶל הַמִּפְתָּן (אֵךְ כִּפְעַם זֶה קָרָה דָּבָר נוֹסֵף שֶׁלֹּא
 קָרָה בְּעַם הַקְּדוּמָת) הָרֹאשׁ שֶׁל דָּגוֹן וּשְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו הָיוּ חֲתוּכוֹת מִשָּׂאֵר הַגּוֹף,
 וְהָן הָיוּ מוֹנַחוֹת עַל הַמִּפְתָּן שֶׁל בֵּית הָעֲבוּדָה הַזֹּרָה,¹⁰ רַק דָּגוֹן נִשְׂאָר עָלָיו רַק
 הַחֶלֶק הַתַּחְתּוֹן שֶׁל דָּגוֹן (הַחֶלֶק שֶׁהָיָה עֲשׂוּי בְּצוּרַת דָּג) נִשְׂאָר עוֹמֵד עַל מִקְוָמוֹ.
 הַסְּבָרָנוּ לְעִיל שֶׁדָּגוֹן הָיָה פֶּסֶל שֶׁהָיָה עֲשׂוּי חֲצִי בְּצוּרַת אָדָם וְחֲצִי בְּצוּרַת דָּג.
 לְאַחַר שֶׁנִּכְרְתוּ מִדָּגוֹן הַיְדִיִּים וְהָרֹאשׁ, נִשְׂאָר רַק הַחֲצִי הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַפֶּסֶל שֶׁהָיָה

מקורות ותמצית הערות

1. תרגום. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. מצוודות. 5. מצוודות. 6. תרגום. 7. מצוודות. 8. תרגום + מצוודות. 9. תרגום.

בצורת דג'י: (ה) **על בן בגלל שאנשי אשדוד מצאו את כפות ידיו וראשו של דגון על מפתן בית העבודה זרה שלהם,**¹² **לא ידרכו כהני דגון וכל הפאים בית דגון על מפתן דגון באשדוד** (בגלל שאנשי אשדוד מצאו את כפות ידיו וראשו של דגון על מפתן בית העבודה זרה שלהם) כוהני העבודה הזרה ששימשו את דגון, וכן כל מי שבא לבית דגון, נמנעו מלדרוך על מפתן הבית שבו הניחו את דגון. אנשי אשדוד החשיבו את מפתן הבית למקום קדוש משום שהם מצאו עליו את כפות ידיו ואת ראשו של דגון,¹³ **עד היום הָזָה תושבי אשדוד נמנעו מלדרוך על מפתן הבית ששימש לעבודה הזרה של דגון גם בזמן כתיבת ספר שמואל,** שנכתב שנים רבות לאחר מעשה זה:¹⁴ (ו) **ותכבד יד יקנוק אל האשדודים** ה' הכביד את מכתו על תושבי אשדוד (בגלל שארון הברית היה אצלם),¹⁵ **וישמים** ה' הפך את תושבי אשדוד לשממה, ה' העניש בחזקה את אנשי אשדוד,¹⁶ **ויך אתם בטחורים** ה' היכה את אנשי אשדוד בטחורים, סוג של מחלה,¹⁷ **את אשדוד ואת גבוליה** (ה' הכה במכת הטחורים) את העיר אשדוד ואת הערים הסמוכות לה:¹⁸ (ז) **ויראו אנשי אשדוד כי בן תושבי אשדוד ראו שהארון עשה בהם** ובדגון שפטים, שהארון גרם להם לטחורים ושהוא גרם לדגון ליפול,¹⁹ **ויאמרו תושבי אשדוד אמרו זה לזה: לא ישב ארון אלהי ישראל עמנו איננו רוצים שארון ה' אלוקי ישראל יישאר איתנו,**²⁰ **כי קשתה ידו עלינו ועל דגון אלהינו** (איננו רוצים שארון ה' אלוקי ישראל יישאר אצלנו) כיוון שידו התקיפה של ה' הביאה עלינו ועל דגון אלוהינו דברים קשים:²¹ (ח) **וישלחו ויאספו את כל סרני פלשתים אליהם תושבי אשדוד שלחו שליחים וכינסו אליהם את כל שרי פלשתים,**²² **ויאמרו תושבי אשדוד שאלו את שרי הפלשתים: מה נעשה לארון אלהי ישראל מה אנחנו יכולים לעשות לארון ה' אלוקי ישראל, הרי אנחנו איננו רוצים שהארון יישאר כאן,**²³ **ויאמרו שרי הפלשתים ענו לתושבי**

מקורות ותמצית ההערות

10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית שם הסברנו באריכות את משמעות הביטוי "עד היום הזה" לפי הדעות השונות של הפרשנים. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. מצודות. 20. תרגום. 21. תרגום. 22. תרגום. בעניין ההגדרה המדויקת לסרני

אַשְׁדּוּד: גַּת יִסֵּב אַרְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַרְוֹן ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל יוֹבֵא לְעִיר גַּת,²⁴
 וַיִּסְבּוּ אֶת אַרְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁי אַשְׁדּוּד הֵעֲבִירוּ אֶת אַרְוֹן ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶל הָעִיר גַּת: (ט) וַיְהִי אַחֲרֵי הַסִּבּוֹ אַתּוֹ לְאַחַר שְׂאֲנָשֵׁי אַשְׁדּוּד הֵעֲבִירוּ אֶת אַרְוֹן
 ה' אֶל הָעִיר גַּת, וַתְּהִי יַד יְקִנֹּק בְּעִיר (לְאַחַר שְׂאֲנָשֵׁי אַשְׁדּוּד הֵעֲבִירוּ אֶת אַרְוֹן ה' אֶל
 הָעִיר גַּת) ה' הִכָּה בִידוֹ בְּעִיר גַּת,²⁵ מִהוּמָה גְדוֹלָה מְאֹד (עַל יְדֵי מִכְתּוֹ שֶׁל ה')
 הֵייתָה מִהוּמָה גְדוֹלָה בְּעִיר גַּת,²⁶ וַיֵּן אֶת אֲנָשֵׁי הָעִיר מִקָּטָן וְעַד גְּדוֹל ה' הִיכָה
 אֶת כָּל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר גַּת, מִהַקְטָן שְׁבָהֶם וְעַד הַגְּדוֹל שְׁבָהֶם,²⁷ וַיִּשְׁתְּרוּ לָהֶם
 טַחְרִיִּים הַטַּחְרוּרִים שֶׁה' הִיכָה אֶת אֲנָשֵׁי גַת הָיוּ נִסְתָּרִים בְּתוֹךְ גּוֹפֶם (וְכֵן הֵם הָיוּ
 עֲמוּקִים יוֹתֵר בְּגוֹפֶם מִמָּה שֶׁהֵם הָיוּ בְּאֲנָשֵׁי אַשְׁדּוּד, וְכַתּוּצָאָה מִכֵּךְ הָיָה כְּאִבָּם שֶׁל אֲנָשֵׁי
 גַת גְּדוֹל יוֹתֵר)²⁸: (י) וַיִּשְׁלַחוּ אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים עֲקֶרְוֹן אֲנָשִׁי גַת שֶׁלְּחָו אֶת אַרְוֹן
 ה' לְעִיר עֲקֶרְוֹן,²⁹ וַיְהִי כְּבֹא אַרְוֹן הָאֱלֹהִים עֲקֶרְוֹן כְּאִשֶּׁר אַרְוֹן ה' הִגִּיעַ אֶל
 הָעִיר עֲקֶרְוֹן,³⁰ וַיִּזְעַקוּ הָעֲקֶרְוִיִּים לְאֹמֹר שְׂרֵי הָעִיר עֲקֶרְוֹן זַעְקוּ וְאָמְרוּ:³¹ הַסִּבּוֹ
 אֵלַי אֶת אַרְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְהַמִּיתֵנִי וְאֶת עַמִּי (שְׂרֵי הָעִיר עֲקֶרְוֹן זַעְקוּ וְאָמְרוּ)
 הִבִּיאוּ אֶת אַרְוֹן ה' לְעִירָנוּ, כְּדִי לְהַרוֹג אוֹתָנוּ (הַשְּׂרִיִּים) וְאֶת אֲנָשֵׁינוּ³²: (יֵא) וַיִּשְׁלַחוּ
 וַיֹּאסְפוּ אֶת כָּל שְׂרֵי פְלִשְׁתִּים שְׂרֵי עֲקֶרְוֹן שֶׁלְּחָו שְׁלִיחִים כְּדִי לְכַנֵּס אֶלֵיהֶם
 אֶת כָּל שְׂרֵי פְלִשְׁתִּים,³³ וַיֹּאמְרוּ שְׂרֵי עֲקֶרְוֹן אָמְרוּ לְשְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים: שְׁלַחוּ אֶת
 אַרְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹתָם שֶׁלְּחָו אֶת אַרְוֹן ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל חֲזָרָה
 לְמִקְוֹמוֹ (אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל),³⁴ וְלֹא יָמִית אֹתִי וְאֶת עַמִּי (תִּשְׁלַחוּ אֶת אַרְוֹן ה' אֱלֹקֵי
 יִשְׂרָאֵל חֲזָרָה לְמִקְוֹמוֹ) וְכֵן אֲנַחְנוּ, שְׂרֵי עֲקֶרְוֹן, וְגַם שְׂאֵר תּוֹשְׁבֵי עֲקֶרְוֹן, לֹא נִמּוּת,³⁵
 כִּי הֵייתָה מִהוּמָת מוֹת בְּכָל הָעִיר שֶׁהָרִי בְּעִיר עֲקֶרְוֹן הֵייתָה מִגַּפַת מוּוֹת. בְּנוֹסֶף
 לְמַכַּת הַטַּחְרוּרִים, הֵייתָה גַם מִגַּפַת מוּוֹת, וְלִכֵּן שְׂרֵי עֲקֶרְוֹן מְאֹד רָצוּ לְשַׁלּוֹחַ
 מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית,³⁶ כְּבָדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שֶׁם יַד ה' הֵייתָה כְּבֹדָה מְאֹד

מקורות ותמצית ההערות

- פְּלִשְׁתִּים, כֵּךְ בִּיארָנוּ בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ, פְּרָק י' פְּסוּק ג'.
 23. תְּרַגּוּם. 24. מִצְוֹדוֹת. תְּרַגּוּם: מִלְשׁוֹן יִסְתּוּכֵב לְעִיר גַּת,
 אֶךְ אֵין הַבְּדֵל בֵּין מִשְׁמַעוֹת פִּירוּשׁוֹ לְפִירוּשׁוֹ שֶׁל מִצְוֹדוֹת.
 27. תְּרַגּוּם. 28. מִצְוֹדוֹת. 29. תְּרַגּוּם. 30. תְּרַגּוּם. 31. רַד"ק.
 32. מִצְוֹדוֹת. 33. תְּרַגּוּם. 34. תְּרַגּוּם. 35. תְּרַגּוּם.
 מִלְבָּיִם: הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁלְּחָו אֶת הָאֲרֹן בְּכוּוֹנָה לְעִיר רַחֻקָה

שם, בעקרון³⁷: (יב) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא מָתוּ הֵפְּוּ בְּטַהֲרִים הָאֲנָשִׁים מֵעֶקְרוֹן
שלא מתו במגיפה, חלו במחלת הטחורים,³⁸ וְתַעַל שְׁוַעַת הָעִיר הַשָּׁמַיִם צַעֲקַת
העיר עקרון הייתה גדולה כל כך עד שהנביא מדמה את הצעקה הגדולה כאילו
היא עלתה עד השמיים³⁹:

פרק ו

(א) וַיְהִי אֲרוֹן יִקְוֶק בְּשִׁדָּה פְּלִשְׁתִּים שִׁבְעָה חֳדָשִׁים אַרְוֹן ה' הִיָּה בֶּאֱרֶץ
פלשתים במשך שבעה חודשים¹: (ב) וַיִּקְרָאוּ פְּלִשְׁתִּים לְכַהֲנִים
וְלְכַסְּמִים לְאָמֹר הַפְּלִשְׁתִּים קְרָאוּ לְכַהֲנֵי דַגּוֹן וְלִמְכַשְׁפִּים שְׁלֵהֶם וּשְׁאִלוּ אוֹתָם:²
מָה נַעֲשֶׂה לְאַרְוֹן יִקְוֶק (הַפְּלִשְׁתִּים שְׁאִלוּ אֶת כַּהֲנֵי דַגּוֹן וְאֵת הַמְכַשְׁפִּים) מָה נַעֲשֶׂה
לְאַרְוֹן ה' – הָאֵם לְשִׁלּוֹחַ אֶת אַרְוֹן ה' חֲזֵרָה לְמִקְוֹמוֹ?³ הַדְּעֵנוּ בְּמָה נִשְׁלַחְנוּ
לְמִקְוֹמוֹ? (אֵם תְּשׁוּבְתֶכֶם תְּהִיָּה שִׁישׁ לְהַחְזִיר אֶת הָאַרְוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל) אֵיךְ לְשִׁלּוֹחַ אֶת
הָאַרְוֹן, הָאֵם לְשִׁלּוֹחַ אוֹתוֹ עַל עַגְלָה, אוֹ שְׁמֵא יֵשׁ לְשִׁאֵת אֶת הָאַרְוֹן עַל הַכְּתָף?⁴
(ג) וַיֹּאמְרוּ כוֹהֲנֵי דַגּוֹן וְהַמְכַשְׁפִּים עֲנּוּ לְפִלְשְׁתִּים: אֵם מִשְׁלַחִים אֶת אַרְוֹן אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אִם אַתֶּם תִּשְׁלַחוּ אֶת אַרְוֹן ה' אֱלוֹקֵי יִשְׂרָאֵל חֲזֵרָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,⁵ אֵל
תִּשְׁלַחוּ אוֹתוֹ וַיִּקְּם (אֵם אַתֶּם תִּשְׁלַחוּ אֶת אַרְוֹן ה' אֱלוֹקֵי יִשְׂרָאֵל חֲזֵרָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל)
אל תשלחו את ארון ה' ריק, בלי שהבאתם לה' מנחה,⁶ כִּי הֵשִׁיב תִּשְׁיָבוּ לוֹ
אֲשֶׁם אֵלֵא תִשְׁיָבוּ לַה', תַּחְזִירוּ לַה', גַּם קִרְבָּן אֲשֶׁם (כַּדִּין מִי שְׁמוֹעַל בְּקֹדֶשׁ),⁷ אֲזִי
תִרְפְּאוּ וְכִשְׁתִּרְפְּאוּ מֵהַטְּחוּרִים,⁸ וְנִזְדַּע לְכֶם לְמָה לֹא תִסּוּר יְדוֹ מִכֶּם אַתֶּם
תְּבִינוּ מִדּוֹעַ לֹא הִסִּיר ה' אֶת יְדוֹ מִכֶּם עַד אַז, אַתֶּם תְּבִינוּ מִדּוֹעַ ה' הַמְשִׁיךְ
לְהַכּוֹת בְּכֶם, וְתְבִינוּ שׁוּזָה הִיָּה בְּגִלְלַת הָאַרְוֹן:⁹ (ד) וַיֹּאמְרוּ הַפְּלִשְׁתִּים שְׁאִלוּ אֶת
כוֹהֲנֵי דַגּוֹן וְאֵת הַמְכַשְׁפִּים: מָה הָאֲשֶׁם אֲשֶׁר נִשְׁיָב לוֹ מָה יִשְׁמַשׁ לָנוּ כְּקִרְבָּן
הָאֲשֶׁם שְׁאוֹתוֹ נַחְזִיר לַה'¹⁰ וַיֹּאמְרוּ כוֹהֲנֵי דַגּוֹן וְהַמְכַשְׁפִּים עֲנּוּ לְפִלְשְׁתִּים:

מקורות ותמצית הערות

36. מצודות. רש"י: מהומה בכל המקרא נעשה על ידי 1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות.
רש"י. 37. תרגום. 38. מצודות. 39. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. תרגום + מצודות.

מִסְפַּר סְרֵי פְלִשְׁתִּים הַמְּשָׁה הַיּוֹת וַיֵּשׁ לַפְּלִשְׁתִּים חֲמִישָׁה שְׂרִים חֲשׁוּבִים (אחד
 לכל עיר: עזה, אשדוד, אשקלון, עקרון וגת),¹¹ טְהָרֵי זָהָב (היות ויש לפלשתים חמישה
 שרים חשובים) נחזיר חמשה טחורים עשויים מזהב, סוג של שרץ שהכינו פסלון
 מזהב שהיה דומה לו,¹² וְחַמְשָׁה עֵבְרֵי זָהָב וְכֵן חֲמִישָׁה עֲכָבְרִים עֲשׂוּיִם מִזֶּהָב.
 כלומר: בתור אשם לה' על שלקחתם את הארון, עליכם לעשות חמישה
 טחורים (שרצים) וחמישה עכברים מזהב, טחור אחד ועכבר אחד לכל אחד
 משרי הפלשתים,¹³ בִּי מִגִּפָּה אֶחָת לְכֻלָּם וְלְסְרֵיכֶם כִּיּוֹן שֶׁהִמְכָּה הִיא אוֹתָהּ
 מגיפה שפוגעת בכולם, הן באנשים הפשוטים והן בשרים, ולכן יש צורך לכפר
 על כולם, על ידי הבאת הטחורים והעכברים שעשויים מזהב¹⁴: (ה) וְעֲשִׂיתֶם
 צִלְמֵי טְהָרִיכֶם וְצִלְמֵי עֲכָבְרֵיכֶם הַמְּשִׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ תְּכִינּוּ דְמוּיוֹת שֶׁל
 הטחורים שלכם והעכברים שלכם שהם הגורמים להשחתת הארץ, הם הגורמים
 לכם להיות חולים ולמות,¹⁵ וְנָתַתֶּם לְאֹלֵהֵי יִשְׂרָאֵל כְּבֹד תַּחֲנוּ אֶת הַטְּחוּרִים
 והעברים לה' אלוקי ישראל כדי לכבד אותו בהם,¹⁶ אוֹלֵי יִקַּל אֶת יָדוֹ מֵעֲלֵיכֶם
 אולי בזכות הכבוד שתעשו לה', ה' יקל מעונש השרים,¹⁷ וְיִמְעַל אֱלֹהֵיכֶם וְכֵן
 אולי ה' יקל את ידו מעונש האלהים שלכם, כמו דגון, וְיִמְעַל אֲרָצְכֶם וְכֵן אולי
 ה' יקל מהעונש של אנשי הארץ, מהאנשים הפשוטים¹⁸: (ו) וְלָמָּה תִּכְבְּדוּ אֶת
 לְבַבְכֶם בְּאִשֶׁר כְּבֹדוֹ מִצְרַיִם וּפְרַעְיָה אֶת לִבָּם וְלָמָּה אַתֶּם מְמַשִּׁיכִים לְהַכְבִּיד
 את לבכם, כמו שפרעה ומצרים הכבירו את ליבם? מדוע אתם בכלל מסתפקים
 אם לשלוח את הארון לבני ישראל,¹⁹ הֲלוֹא בְּאִשֶׁר הִתְעַלְלָ בָּהֶם וַיִּשְׁלַחוּם
 וַיִּלְכְּבוּ הָרִי ה' פרע את חובו מהמצרים,²⁰ ה' העניש את המצרים, ולאחר מכן
 המצרים שחררו את בני ישראל. כך יהיה גם אתכם: אם תוסיפו להתעקש ולא
 לשלוח את הארון, ה' יעניש אתכם עד שתחזירו את הארון לבני ישראל²¹: (ז)
 וְעִתָּה עֲכָשְׂיוֹ, מאחר שאתם צריכים להחזיר את הארון לבני ישראל,²² קְחוּ

מקורות ותמצית הערות

8. מצודות. 9. מצודות. 10. תרגום. 11. מצודות. אלא נותנים לו אותם רק כדי לכבד אותו בהם. 17. מצודות.
 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. תרגום. 21. מצודות.
 16. מצודות וכתב שאמרו שברור שה' אינו צריך אותם, 22. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור

עליכם לקחת עצים,²³ וַעֲשׂוּ עֲגֹלָה חֲדָשָׁה אַחַת ותכינו עם העצים עגלה אחת חדשה לכבוד הארון. היה צורך בהכנת עגלה שמעולם לא נעשה בה מלאכה בגלל קדושת הארון,²⁴ וַיִּשְׁתִּי פְרוֹת עֲלֹת וכן תיקחו שתי פרות מיניקות,²⁵ אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֵיהֶם עֹל (תיקחו שתי פרות מיניקות) שאף פעם לא עלה עליהן עול. העול הוא עגלה שהפרות מושכות, ולפלשתים נאמר לקחת פרות שאף פעם לא משכו עגלה,²⁶ וַאֲסַרְתֶּם אֶת הַפְּרוֹת בְּעֲגֹלָה תקשרו את הפרות לעגלה שעשיתם,²⁷ וַהֲשִׁיבְתֶם בְּנֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבֵּיתָה ותכלאו את הבנים של הפרות בבית. כך יוצא שהפרות היו אמורות אמורות להימנע מללכת לבני ישראל משל סיבות: הן לא הורגלו למשוך בעול, כך שאין הם רגילות למשוך את העגלה הזו, הן מיניקות וממילא הן גם חלשות יותר, ובניהם נשארו בבית והן לא רוצות להיפרד מהם²⁸: (ח) וּלְקַחְתֶּם אֶת אַרְוֹן יִקְוֶק ואתם (הפלשתים) תיקחו את ארון ה',²⁹ וַיִּנְתְּתֶם אֹתוֹ אֶל הָעֲגֹלָה ותשימו אותו (את הארון) על העגלה שתכינו,³⁰ וְאֵת כָּלִי הַזֶּהב אֲשֶׁר הֵשַׁבְתֶּם לוֹ אֲשֶׁם ואת הדמויות של הטחורים והעכברים העשויות זהב שאתם נותנים לה' כקרבן אשם,³¹ תְּשִׁימוּ בְּאַרְגֹז מִצְדוֹ (ואת הדמויות של הטחורים והעכברים העשויות זהב שאתם נותנים לה' כקרבן אשם) תשימו בתיבה, בארגז, שיהיה בצד הארון,³² וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהִלַּךְ ואתם תשלחו את הארון, ותראו אם הפרות הולכות מעצמן, בלי שאף אחד מכוון אותם ללכת³³: (ט) וְרֵאִיתֶם אִז תראו:³⁴ אִם דָּרָךְ גְּבוּלוֹ יַעֲלֶה בֵּית שְׁמֶשׁ אם הארון יעלה מעצמו בדרך גבול ארצו, דרך גבול בני ישראל, ויגיע לבית שמש,³⁵ הוּא עֲשֵׂה לָנוּ אֵת הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת (אם הארון יעלה מעצמו ויגיע לבית שמש) ה' הוא שעשה לנו את כל הרעה הזאת, ה' הוא שהיכה אותנו בטחורים וגרם למהומת המוות בעקרון,³⁶ וְאִם לֹא ואם הארון לא יעלה מעצמו לבית שמש, וַיִּדְעֶנּוּ כִּי לֹא יָדוּ נִנְעָה בָּנוּ מִקְרָה הוּא הָיָה לָנוּ (אם הארון לא יעלה מעצמו לבית

מקורות ותמצית ההערות

המילה "עתה". 23. מצודות. 24. רד"ק. 25. מצודות. 30. רד"ק. 31. תרגום. 32. מצודות. 33. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. תרגום. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות.

שמש) אז נדע שהרעה שבאה עלינו איננה מה', אלא הפורענות באה עלינו במקרה³⁷: (י) וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים בֶּן אֲנָשֵׁי הַפְּלִשְׁתִּים עֲשׂוּ כִּמוֹ שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהַמְּכַשְׁפִּים אָמְרוּ לָהֶם לַעֲשׂוֹת, ³⁸ וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פָרוֹת עֲלֹזֹת הַפְּלִשְׁתִּים לַקְּחוֹ שְׁתֵּי פָרוֹת מִיִּנְיֻקוֹת, וַיֹּאסְרוּם בַּעֲגָלָה הַפְּלִשְׁתִּים קִשְׂרוּ אֶת הַפְּרוֹת הַמִּיִּנְיֻקוֹת לַעֲגָלָה, וְאֶת בְּנֵיהֶם כָּלוּ בְּבַיִת וְאֶת בְּנֵיהֶם שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים כִּלְאוֹ הַפְּלִשְׁתִּים בְּבַיִת³⁹: (יא) וַיִּשְׁמָו אֶת אַרְוֹן יְקִיָּק אֶל הָעֲגָלָה הַפְּלִשְׁתִּים שְׁמוֹ אֶת אַרְוֹן ה' עַל עֲגָלָה שֶׁהֵם הַכִּיִּנּוּ,⁴⁰ וְאֶת הָאֲרָגֹז וְאֶת עַכְבָּרֵי הַזֶּהָב וְאֶת צִלְמֵי טְחָרִיקָהִם וְכֵן שְׁמוֹ הַפְּלִשְׁתִּים בַּעֲגָלָה אֶת הָאֲרָגֹז שָׁבוּ הָיוּ עַכְבָּרֵי הַזֶּהָב וְאֶת הַטְּחָרוֹרִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִים מִמַּתְכַּת (זֶהָב)⁴¹: (יב) וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בַּדְּרֹךְ עַל דְּרֹךְ בֵּית שְׁמֶשׁ הַפְּרוֹת עָלוּ לְבַיִת שְׁמֶשׁ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל,⁴² בְּמִסְלָה אַחַת הַפְּרוֹת הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ אַחַת, וְלֹא סָטוּ מִמֶּנָּה יְמִינָהּ אוֹ שְׂמָאלָהּ,⁴³ הִלְכוּ הֵלֶךְ וְנָעִזוּ בְּזִמְנָן שֶׁהֵן הִלְכוּ, הַפְּרוֹת גַּם צִעְקוּ בְּגַלְלֵי שֶׁהַבְּנִיִּים שִׁלְּהֵן נִשְׂאָרוֹ מֵאֲחֹרָה,⁴⁴ וְלֹא סָרוּ יָמִינָם וְשְׂמָאוֹל (אֵךְ לְמֵרוֹת בְּכִיִּיתָן) הַפְּרוֹת לֹא סָטוּ יְמִינָהּ אוֹ שְׂמָאלָהּ מֵהַדֶּרֶךְ,⁴⁵ וְסִרְנֵי פְלִשְׁתִּים הַלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד גְּבוּל בֵּית שְׁמֶשׁ שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים הִלְכוּ אַחֲרֵי הַפְּרוֹת עַד שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לְתַחֲוֹם הָעִיר בֵּית שְׁמֶשׁ.⁴⁶ שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים הִלְכוּ אַחֲרֵי הָעֲגָלָה כְּדִי לִרְאוֹת אִם הִיא בֹאֵמֶת תֵּלֵךְ מֵעֲצֵמָה לְכִיוּוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁴⁷: (יג) וּבֵית שְׁמֶשׁ קִצְרִים קִצְרֵי חֲטִים בְּעֵמֶק תּוֹשְׁבֵי בֵּית שְׁמֶשׁ הָיוּ עֲסוּקִים בְּקִצִּירַת הַחֲטִים בְּשָׂדֵה שְׁבַעֲמֶק,⁴⁸ וַיִּשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם תּוֹשְׁבֵי בֵּית שְׁמֶשׁ זָקְפוּ אֶת עֵינֵיהֶם,⁴⁹ וַיִּרְאוּ אֶת הָאֲרֹן תּוֹשְׁבֵי בֵּית שְׁמֶשׁ רָאוּ אֶת אַרְוֹן ה',⁵⁰ וַיִּשְׁמְחוּ לְרֵאוֹת וּשְׂמָחוּ עַל כֵּךְ שֶׁזָּכוּ לִרְאוֹת אֶת הָאֲרוֹן⁵¹: (יד) וְהָעֲגָלָה בָּאָה אֶל שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשְּׁמֶשֶׁי הָעֲגָלָה שְׁעָלִיָּה הִיָּה הָאֲרוֹן, הִגִּיעָה אֶל הַשְּׂדֵה שֶׁהִיָּתָה שֵׁיכַת לְאָדָם מִבֵּית שְׁמֶשׁ בְּשֵׁם יְהוֹשֻׁעַ,⁵² וַתַּעֲמֹד שָׁם הָעֲגָלָה נִעְמְדָה בְּשָׂדֵה שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ,⁵³ וְשָׁם אָבָן גְּדוֹלָה בְּשָׂדֵה שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשְּׁמֶשֶׁי הִיָּתָה אָבָן גְּדוֹלָה,⁵⁴ וַיִּבְקְעוּ אֶת עֵצֵי הָעֲגָלָה אֲנָשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ פִּירְקוּ אֶת עֵצֵי

מקורות ותמצית ההערות

38. תרגום. 39. רש"י. 40. עפ"י רד"ק בפסוק ח'. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. רלב"ג. 48. תרגום. 41. תרגום. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. 49. תרגום. 50. תרגום. 51. תרגום. 52. תרגום. 53. תרגום.

העגלה,⁵⁵ וְאֵת הַפְּרוֹת הֶעֱלוּ עִלָּה לִיקְנוֹק אֲנָשִׁי בֵּית שֶׁמֶשׁ הֶעֱלוּ לְקִרְבֵּן עוֹלָה לִפְנֵי ה' אֵת הַפְּרוֹת שֶׁסָּחְבוּ אֵת הָעֵגְלָה⁵⁶: (טו) וְהַלְוִיִּם הוֹרִידוּ אֶת אַרְוֹן יִקְנוֹק וְאֵת הָאֲרָגֹז אֲשֶׁר אִתּוֹ אֲשֶׁר בּוֹ כָּלִי זָהָב הַלְוִיִּים שֶׁהָיוּ בְּבֵית שֶׁמֶשׁ, הוֹרִידוּ מֵהָעֵגְלָה אֵת אַרְוֹן ה', וְכֵס הוֹרִידוּ אֵת הָאֲרָגֹז שֶׁהָיָה עִם הָאֲרוֹן שָׁבוּ הָיוּ מוֹנַחִים טַחֲוֹרִי וְעַכְבְּרֵי הַזֶּהָב,⁵⁷ וַיִּשְׁמֹו אֶל הָאֲבִן הַגְּדוֹלָה הַלְוִיִּים שֶׁמֹו אֵת הָאֲרוֹן וְאֵת עַכְבְּרֵי וְטַחֲוֹרֵי הַזֶּהָב עַל הָאֲבִן הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּשֶׁדָּה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשֶּׁמֶשׁ,⁵⁸ וְאֲנָשִׁי בֵּית שֶׁמֶשׁ הֶעֱלוּ עִלָּוֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים בַּיּוֹם הַהוּא לִיקְנוֹק אֲנָשִׁי בֵּית שֶׁמֶשׁ הֶעֱלוּ לֵה' קִרְבָּנוֹת עוֹלָה וְהַקְּרִיבוּ קִרְבָּנוֹת שְׁלָמִים, זֹאת בְּנוֹסֶף לַפְּרוֹת שֶׁכָּבַר הֶעֱלוּ לְעוֹלָה לִפְנֵי כֵן⁵⁹: (טז) וְחֲמִשָּׁה סָרְנֵי פִלְשִׁתִּים רָאוּ חֲמֵשׁ שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים רָאוּ שֶׁהַפְּרוֹת עָלוּ לְבֵית שֶׁמֶשׁ (וְכֵן הֵבִינוּ שֶׁהַמַּכָּה הָיְתָה מֵאֵת ה'),⁶⁰ וַיֵּשְׁבוּ עֶקְרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָאֲרוֹן הִגִּיעַ לְבֵית שֶׁמֶשׁ, שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים חָזְרוּ לְעֶקְרוֹן⁶¹: (יז) וְאֵלֶּה טְחֹרֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר הִשְׁיִבוּ פִלְשִׁתִּים אֲשֶׁם לִיקְנוֹק רַק אֵלֶּה הָיוּ טַחֲוֹרֵי הַזֶּהָב שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים הֵבִיאוּ לֵה' בְּתוֹר קִרְבֵּן אֲשֶׁם, הַפְּלִשְׁתִּים לֹא הוֹסִיפוּ יוֹתֵר טַחֲוֹרֵי זֶהָב עַל מֵה שֶׁאֲמָרוּ לָהֶם הַכַּהֲנִים וְהַמְּכַשְׁפִּים,⁶² לְאֲשֶׁדָּד אֶחָד בְּשֶׁבִיל הַשֶּׁר שֶׁל הָעִיר אֲשֶׁדָּד, נִתְּנוּ הַפְּלִשְׁתִּים טַחֲוֹר אֶחָד,⁶³ לְעֵזָה אֶחָד בְּשֶׁבִיל הַשֶּׁר שֶׁל הָעִיר עֵזָה, נִתְּנוּ הַפְּלִשְׁתִּים טַחֲוֹר אֶחָד,⁶⁴ לְאֲשֶׁקְלוֹן אֶחָד בְּשֶׁבִיל הַשֶּׁר שֶׁל הָעִיר אֲשֶׁקְלוֹן, נִתְּנוּ הַפְּלִשְׁתִּים טַחֲוֹר אֶחָד, לְנֹת אֶחָד בְּשֶׁבִיל הַשֶּׁר שֶׁל הָעִיר נֹת, נִתְּנוּ הַפְּלִשְׁתִּים טַחֲוֹר אֶחָד,⁶⁵ לְעֶקְרוֹן אֶחָד בְּשֶׁבִיל הַשֶּׁר שֶׁל הָעִיר עֶקְרוֹן, נִתְּנוּ הַפְּלִשְׁתִּים טַחֲוֹר אֶחָד⁶⁶: (יח) וְעַכְבְּרֵי הַזֶּהָב אֵךְ הוֹסִיפוּ הַפְּלִשְׁתִּים יוֹתֵר מִחֲמִישָׁה עַכְבְּרִים (בְּנִיגוּד לְטַחֲוֹרִים),⁶⁷ מִסְפֵּר כָּל עֲרֵי פִלְשִׁתִּים לְחֲמִשָּׁת הַסָּרְנִים הַפְּלִשְׁתִּים הַחֲלִיטוּ לְהֵבִיא מִסְפֵּר עַכְבְּרִים כַּמְּסַפֵּר כָּל הָעֲרִים הַשְּׁיִיכוֹת לְשְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים,⁶⁸ מֵעִיר מְבַצֵּר וְעַד כְּפָר הַפְּרָזִי כָּל עִיר הֵבִיאה עַכְבֵּר,

מקורות ותמצית הערות

54. תרגום. 55. רלב"ג. 56. תרגום. אמנם בחז"ל מצאנו דעה שסרני פלשתים הם אלו שהעלו את הפרות לקרבנות עולה. מלבי"ם: סרני הפלשתים ציוו להעלות את הפרות לקרבן משום שתושבי בית שמש לא היו עושים כן על

דעת עצמם. 57. תרגום. 58. מצודות. 59. תרגום + מצודות. 60. מצודות. 61. תרגום. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות.

בין אם היא הייתה עיר מבוצרת, ובין אם היא הייתה עיר מפורזת, ללא חומה שהקיפה אותה,⁶⁹ וְעַד אֲבַל הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אַרְוֹן יִקְנֶה וכן החשיבו הפלשתים את האבן הגדולה עליה הם הניחו את הארון בשדה יהושע בית השמשי, בתור אחד מעריהם, וגם בשביל האבן הם הביאו עכבר מזהב. האבן נקראה בשם "אבל" בגלל האבל הגדול שבני ישראל עתידים להתאבל על המגפה שארון הברית גרם לו,⁷⁰ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּשָׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשְּׁמָשִׁי (הפלשתים הניחו את הארון על אבן) שנמצאת בשדה של יהושע בית השמשי גם בזמן כתיבת ספר שמואל, למרות שהספר נכתב זמן רב לאחר המעשה המסופר⁷¹: (יט) וַיֵּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ ה' הכה בתושבי בית שמש,⁷² כִּי רָאוּ בְּאַרְוֹן יִקְנֶה (ה' הכה בתושבי בית שמש) כיוון שהם פתחו את ארון ה' וראו את מה שהיה בתוכו,⁷³ וַיֵּךְ בְּעַם שִׁבְעִים אִישׁ ה' המית שבעים מתושביה החושבים של העיר בית שמש,⁷⁴ הַמְּשִׁים אֶלֶף אִישׁ שבעים האנשים החשובים מתושבי בית שמש היו שקולים כנגד חמישים אלף אנשים רגילים,⁷⁵ וַיִּתְּאֲבָלוּ הָעָם כִּי הִכָּה יִקְנֶה בְּעַם מִכָּה גְּדוֹלָה עִם ישראל התאבל בגלל שה' הכה בו מכה חזקה⁷⁶: (כ) וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ אַנְשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ אמרו: מִי יוֹכֵל לְעַמּוֹד לִפְנֵי יִקְנֶה הָאֱלֹהִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה מִי מִבֵּין אֵלֶּה שֶׁנִּשְׁאָרוּ בַחַיִּים יוֹכֵל לְעַמּוֹד לִפְנֵי ה' אלוקים ולשמור על קדושת הארון – הרי האנשים החשובים כבר מתו ומאלה שנשארו בחיים אין מישהו שיכול לשמור על קדושת הארון,⁷⁷ וְאֵל מִי יַעֲלֶה מֵעַלְיָנוּ וְלִמִּי נַעֲלֶה אֶת הָאָרוֹן כְּדִי שִׁיּוּכַל לְשַׁמֵּר עֲלָיו בַּקְּדוּשָׁה?⁷⁸ (כא) וַיִּשְׁלַחוּ מִקְּאָבִים אֶל יוֹשְׁבֵי קְרִית יַעֲרִים תוֹשְׁבֵי בֵּית שְׁמֶשׁ שֶׁלְּחֹו שְׁלִיחִים אֶל תוֹשְׁבֵי קְרִית יַעֲרִים וְאָמְרוּ לָהֶם:⁷⁹ לָאָמַר כֵּךְ אָמְרוּ תוֹשְׁבֵי בֵּית שְׁמֶשׁ לְתוֹשְׁבֵי קְרִית יַעֲרִים:⁸⁰ הִשְׁבּוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אַרְוֹן יִקְנֶה הַפְּלִשְׁתִּים הַחֲזִירוּ לָנוּ אֶת אַרְוֹן

מקורות ותמצית הערות

דעת מקרא: כנראה שאבן זו שימשה לסימון הגבול בין הפלשתים לישראל ובאופן דומה כתב המלבי"ם. 71. עיין באוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור 72. מצודות. הביטוי "עד היום הזה" במקרא. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. מצודות. 78. תרגום. 79. תרגום. 80. עפ"י הגר"א

ה', רָדוּ תִרְדּוּ אֵלֵינוּ לְבֵית שֶׁמֶשׁ,⁸¹ הֶעֱלֹךְ אֹתוֹ אֵלֵיכֶם וּתְעַלּוּ אֶת הָאֲרוֹן אֵלֵיכֶם, לְקִרְיַת יַעֲרִים⁸²:

פרק ז

(א) וַיָּבֵאוּ אַנְשֵׁי קְרִיַת יַעֲרִים אֲנָשֵׁי קְרִיַת יַעֲרִים בָּאוּ לְבֵית שֶׁמֶשׁ,¹ וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן יְקֹנָק אֲנָשֵׁי קְרִיַת יַעֲרִים הֶעֱלֹךְ אֶת אֲרוֹן ה' אֶל קְרִיַת יַעֲרִים,² וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ אֶל בֵּית אַבִּינֶדָב בְּגִבְעָה אֲנָשֵׁי קְרִיַת יַעֲרִים הֵבִיאוּ אֶת אֲרוֹן ה' אֶל בֵּית שֶׁהָיָה בְּקְרִיַת יַעֲרִים בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּבְעָה" וְהָיָה שֵׁיךְ לְאָדָם בְּשֵׁם אַבִּינֶדָב,³ וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ קָדְשׁוֹ לְשֹׁמֵר אֶת אֲרוֹן יְקֹנָק אֲנָשֵׁי קְרִיַת יַעֲרִים זִמְנֵנוּ אֶת אֶלְעָזָר, בְּנוֹ שֶׁל אַבִּינֶדָב, כְּדֵי לְשֹׁמֵר עַל אֲרוֹן ה' – כְּדֵי לְדַאֵוֵג שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים לְרֹאוֹת אֶת הָאֲרוֹן וְכֵן לְנִקּוֹת אֶת הַמִּקּוֹם שֶׁמִּסְבִּיב לְאֲרוֹן⁴: (ב) וַיְהִי מִיּוֹם שֶׁבַת הָאֲרוֹן בְּקְרִיַת יַעֲרִים מֵהַיּוֹם הַרְאִשׁוֹן כּוּ יָשַׁב הָאֲרוֹן בְּקְרִיַת יַעֲרִים,⁵ וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וּבְמִשְׁךְ פֶּרֶק הַזְּמַן הַגְּדוֹל שֶׁהָאֲרוֹן הָיָה שָׁם,⁶ וַיְהִי עֶשְׂרִים שָׁנָה סֹךְ הַכֹּל הָיוּ עֹשְׂרִים שָׁנִים שֶׁבָּהֵן הָאֲרוֹן יָשַׁב בְּבֵית אַבִּינֶדָב,⁷ וַיִּנְהֹוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי יְקֹנָק (לְאֹרֶךְ עֶשְׂרִים הַשָּׁנִים) כֹּל עַם יִשְׂרָאֵל יִלַּל וּבָכָה עַל מַעֲשֵׂי הָרַעִים, וַחֲזַר בַּתְּשׁוּבָה לִפְנֵי ה'⁸: (ג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמוּאֵל אָמַר לְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כַּךְ אָמַר שְׁמוּאֵל בְּדַבְּרֵי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:⁹ אִם בָּכֶם לְבַבְכֶם אַתֶּם שׁוֹבִים אֶל יְקֹנָק אִם אַתֶּם חוֹזְרִים לְעַבּוֹד אֶת ה' כֹּכֵל לְבָכֶם,¹⁰ הֲסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּגֶב מִתּוֹכְכֶם (אִם אַתֶּם חוֹזְרִים לְעַבּוֹד אֶת ה' כֹּכֵל לְבָכֶם) תִּסְירוּ לְגַמְרֵי אֶת הָאֱלֹהִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיכֶם,¹¹ וְהַעֲשִׂתֶם רוֹת וְכֵן תִּסְירוּ מִבֵּינֵיכֶם אֶת הָעַבּוּדָה הַזֹּרָה שֶׁנִּקְרָא "עֲשִׂתֶם רוֹת" (פֶּסֶל בְּצוּרָה שֶׁל צֶאֱזַן),¹² וְהִכִּינוּ לְבַבְכֶם אֶל יְקֹנָק וּתְתַקִּינוּ אֶת לְבָבְכֶם, תִּכְשִׁירוּ אֶת לְבַבְכֶם,¹³ וְעֲבַדְהוּ לְבָדוֹ וּתְעַבְדוּ רַק אֶת ה',¹⁴ וַיֵּצֵא אֶתְכֶם

מקורות ותמצית ההערות

בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 81. מצודות. 82. מצודות. 1. תרגום. 2. תרגום. 3. רד"ק וכתב שייתכן שהיה בקריית יערים אדם אחר בשם אבינדב ולכן הכזוב נתן פרטי זיהוי רבים לגבי במי מדובר. מלבי"ם: גם לאבינדב היו שני בתים ולכן הכתוב הדגיש את הכנסתו של ארון הברית דווקא לבית שבגבעה. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 10. תרגום. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. תרגום. 18. יסוד

מִיַּד פְּלִשְׁתִּים (תסירו מביניכם את העבודה הזרה ותעבדו רק את ה') וכך הוא (ה')
 יציל אתכם מיד פלשתים¹⁵: (ד) וַיִּסְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעִשְׁתָּרֹת
 בני ישראל סילקו מתוכם את אלילי הבעל והעשתרות,¹⁶ וַיַּעֲבְדוּ אֶת יְקֹנָק לְבָדֹד
 בני ישראל עבדו רק לפני ה'¹⁷: (ה) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל צִוּה: ¹⁸ קַבְּצוּ אֶת
 כָּל יִשְׂרָאֵל הַמְצַפְתָּה תֹאסְפוּ אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "מִצְפָּה",¹⁹
 וְאֶתְפַּלֵּל בְּעַדְכֶם אֶל יְקֹנָק וְאֶתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם לִפְנֵי ה':²⁰ (ו) וַיִּקְבְּצוּ הַמְצַפְתָּה עִם
 ישראל התאסף אל המצפה,²¹ וַיִּשָּׂאבוּ מִיָּמַי וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי יְקֹנָק עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּךְ
 את ליבם לפני ה' כמו מים שנשפכים, עם ישראל בכה והרבה לבקש סליחה
 מה' כשהוא חזרו בתשובה,²² וַיִּצְוֵמוּ בְּיָוֵם הַהוּא וַיֹּאמְרוּ שָׁם בְּאוֹתוֹ יוֹם, עִם
 ישראל צם ואמר במצפה:²³ חָטְאנוּ לַיְקֹנָק (באותו יום, עם ישראל צם ואמר במצפה)
 אנחנו חטאנו לה' בכך שעבדנו עבודה זרה,²⁴ וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּמִצְפָּה שְׁמוּאֵל יָשַׁב בְּמִצְפָּה, וּשְׁפֹט שָׁם אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּדִינִים שֶׁבִין אָדָם
 לחברו (כגון דיני ממונות)²⁵: (ז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי הִתְקַבְּצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 הַמְצַפְתָּה הַפְּלִשְׁתִּים שָׁמְעוּ שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאסְפוּ בְּמִצְפָּה,²⁶ וַיַּעֲלוּ סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים
 אֶל יִשְׂרָאֵל שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים עָלוּ לְהִלָּחֵם נֹגַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּיּוּן שֶׁהֵם חָשְׁבוּ
 שבני ישראל נאספו במצפה במטרה לצאת נגדם למלחמה,²⁷ וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים עָלוּ לְהִלָּחֵם נֹגַד,²⁸ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים
 בני ישראל פחדו מפני הפלשתים²⁹: (ח) וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל שְׁמוּאֵל בְּנֵי
 ישראל אמרו לשמואל: אֵל תִּחְרַשׁ מִמֶּנּוּ אֵל תִּשְׁתַּוֵּךְ מִלַּעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר שֶׁאֲנִי
 צָרִיכִים (כפי שמיד יוסבר),³⁰ מִזְעַק אֶל יְקֹנָק אֲלֵהֵינוּ (אנחנו צריכים שלא תפסיק)
 מלהתפלל אל ה' אלוֹקֵנוּ,³¹ וַיִּשְׁעֲנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּבְזֻכּוֹת תְּפִילָתְךָ, ה' יציל
 אותנו מיד פלשתים³²: (ט) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טָלָה חֶלֶב אֶחָד שְׁמוּאֵל לָקַח טָלָה
 שעודו קטן והוא עדיין יונק מאימו חלב,³³ וַיַּעֲלֶהוּ עֹזָה כָּלִיל לַיְקֹנָק שְׁמוּאֵל

מקורות ותמצית ההערות

מלכות. 19. תרגום. 20. תרגום. 21. תרגום. 22. תרגום. 27. מצודות. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. מצודות.
 23. תרגום. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. תרגום. 31. מצודות. 32. תרגום. 33. מצודות. 34. תרגום.

העלה את כל הטלה לקרבן עולה לפני ה',³⁴ וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל יְקֹנָק בְּעַד יִשְׂרָאֵל שְׁמוּאֵל הַתְּפִלָּל עַל עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי ה',³⁵ וַיַּעֲנֵהוּ יְקֹנָק שְׁמוּאֵל יָדַע שֶׁתְּפִילְתּוֹ הַתְּקַבְּלָה עַל יְדֵי שִׁירְדָה אֲשֶׁר מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁאֲכָלָה אֶת קֶרְבֵּן הָעוֹלָה:³⁶

(ו) וַיְהִי שְׁמוּאֵל מֵעֶלְהָ הָעוֹלָה בְּעוֹד שְׁמוּאֵל הִיָּה עֶסוֹק בְּהַקְרַבַת קֶרְבֵּן הָעוֹלָה,³⁷ וּפְלִשְׁתִּים נִגְשׂוּ לְמִלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל (בְּעוֹד שְׁמוּאֵל הִיָּה עֶסוֹק בְּהַקְרַבַת קֶרְבֵּן הָעוֹלָה) הַפְּלִשְׁתִּים הַתְּקַרְבוּ לְמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִילָחֵם אִתָּם,³⁸ וַיִּדְרְעוּ יְקֹנָק בְּקוֹל גְּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל פְּלִשְׁתִּים ה' הֵבִיא עַל מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים קוֹל רֶעַם גְּדוֹל,³⁹ וַיִּהְיֶם (עַל יְדֵי קוֹל הָרֶעַם הַגְּדוֹל) ה' גָּרַם לְמַחְנֵה גְּדוֹלָה בְּמַחְנֵה הַפְּלִשְׁתִּים,⁴⁰ וַיִּנְגְּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים נִשְׁבְּרוּ, הוֹכּוּ לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:⁴¹ (יֵא) וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן הַמִּצְפָּה חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מֵהַמִּצְפָּה (שֶׁם הֵם הַתְּכַנְסוּ),⁴² וַיִּרְדְּפוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל רָדְפוּ אַחֲרֵי הַפְּלִשְׁתִּים,⁴³ וַיִּכְּנוּ עַד מִתַּחַת לְבַיִת כָּר חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל הֵכּוּ בַּפְּלִשְׁתִּים עַד שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לְמִקּוֹם שֶׁנִּמְצָא מִתַּחַת לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "בֵּית כַּר"⁴⁴: (יב) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן אַחַת שְׁמוּאֵל לְקַח אֶבֶן אַחַת, וַיִּשֶׂם בֵּין הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשָּׁן שְׁמוּאֵל שֶׁם אֶת הָאֶבֶן בֵּין הַמִּצְפָּה, שֶׁם הִיָּה מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "שָׁן" (הִיָּה שֶׁם שָׁן שֶׁל סַלַע, בְּלִיטָה בּוֹלֶטֶת בְּסַלַע) שֶׁם עֲמְדוֹ הַפְּלִשְׁתִּים,⁴⁵ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ אֶבֶן הָעֶזֶר שְׁמוּאֵל קָרָא לְמִקּוֹם הַהוּא "אֶבֶן הָעֶזֶר",⁴⁶ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אִמְרָה וְהַסְּבִיר מְדוּעַ קָרָא לְמִקּוֹם זֶה בְּשֵׁם "אֶבֶן הָעֶזֶר", עַד הִנֵּה עֲזָרְנוּ יְקֹנָק (שְׁמוּאֵל אִמְרָה) עַד הַמִּקּוֹם הַזֶּה ה' עֶזֶר לָנוּ לְהִילָחֵם בַּפְּלִשְׁתִּים, עַל יְדֵי שֶׁהוּא גָרַם לְמַחְנֵה גְּדוֹלָה בְּמַחְנֵה הַפְּלִשְׁתִּים, וּמִכֵּאן וְאִילָךְ, בּוֹזְכוֹת עֲזָרְתּוֹ שֶׁל ה', הֵינּוּ יְכוּלִים לְרַדּוֹף אַחֲרֵי הַפְּלִשְׁתִּים גַּם לֹא נִסְּגוּ:⁴⁷ (יג) וַיִּפְּנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים הַפְּלִשְׁתִּים נִכְנְעוּ לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,⁴⁸ וְלֹא יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בְּגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל לְאוֹרֶךְ תְּקוּפָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁשְׁמוּאֵל הִזְדַּקֵּן, הַפְּלִשְׁתִּים לֹא הוֹסִיפוּ לְהִיכַנֵּס לְתוֹךְ תַּחֲוֹם יִשְׂרָאֵל,⁴⁹ וַתְּהִי יַד יְקֹנָק בַּפְּלִשְׁתִּים כַּל יְמֵי שְׁמוּאֵל לְאוֹרֶךְ

מקורות ותמצית הערות

35. תרגום. 36. מצודות. 37. תרגום. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. תרגום. 44. מצודות. 45. רש"י + מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. מצודות. רד"ק: לאחר ששמואל הזדקן, הוא כבר לא היה יכול להסתובב ולהוכיח את בני ישראל, וממילא בני ישראל חטאו

כל חייו של שמואל, יד ה' היכתה בפלשתים בכל פעם שישראל תקפו את הפלשתים בארץ פלשתים (אך כאמור הפלשתים לא הוסיפו לתקוף את בני ישראל בארצם)⁵⁰: (יד) וַתִּשְׁבְּנָה הָעָרִים אֲשֶׁר לְקָחוּ פְּלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל הערים שהפלשתים כבשו מישראל לפני ימי שמואל, חזרו עכשיו לשליטת בני ישראל,⁵¹ מִעֶקְרוֹן וְעַד גַּת הערים שחזרו לשליטת בני ישראל היו בין העיר עקרון לבין העיר גת,⁵² וְאֵת גְּבוּלֵךְ הֲצִיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים עם ישראל הצליח להציל את גבול ארצו מפלשתים, עם ישראל הצליח למנוע מהפלשתים מלכבוש את ארצו,⁵³ וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֲמֹרִי לאחר שעמי הארץ ראו שעם ישראל התחזק, היה שלום בין בני ישראל לבין האמורי שישב בארץ. כל זמן שהפלשתים היו חזקים יותר מבני ישראל, גם שאר העמים נלחמו נגדם (נגד ישראל), ורק לאחר ששאר עמי הארץ ראו שעם ישראל התחזק, הם הפסיקו להילחם נגדם⁵⁴: (טו) וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּו שְׁמוּאֵל שפט את בני ישראל מהזמן שהוא התחיל לשפוט אותם, ועד יום מותו. גם לאחר ששמואל משח את שאול למלך הוא המשיך לשפוט את בני ישראל⁵⁵: (טז) וְהִלְכָּה מַדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה בְּכָל שָׁנָה שְׁמוּאֵל יֵצֵא מִבֵּיתוֹ,⁵⁶ וְסָבַב בֵּית אֵל וַהֲגִלְגָּל וְהַמְצַפָּה (בכל שנה שמואל יצא מביתו) והסתובב במקומות הבאים: בית אל, גלגל ובמצפה, וְשָׁפֹט אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה שְׁמוּאֵל שפט את עם ישראל במקומות האלה (ולכן הוא נהג להסתובב שם בכל שנה)⁵⁷: (יז) וַתִּשְׁבְּתוּ הָרְמָתָה בִּי שָׁם בֵּיתוֹ אַחֲרֵי שֶׁהוּא הִסְתַּוּבַּב, שְׁמוּאֵל חָזַר אֶל מְקוֹם שְׁנֵקְרָא "רמה", כיוון ששם היה ביתו,⁵⁸ וְשָׁם שָׁפֹט אֶת יִשְׂרָאֵל ברמה, שמואל המשיך לשפוט את עם ישראל, והיו מגיעים מרחוק כדי להישפט בפניו,⁵⁹ וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה שְׁמוּאֵל בְּנָה בְּרֵמָה מִזְבֵּחַ לַיהוָה (לאחר שנחרב המשכן בשילה)⁶⁰:

מקורות ותמצית הערות

- והפלשתים חזרו ושיעבדו בהם. זו הסיבה שבני ישראל ביקשו למנות עליהם מלך, כדי שיוכיח אותם, וה' כעס עליהם על עצם החטא ולא על הבקשה למלך. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. תרגום. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. רד"ק.

פרק ח

(א) **וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר זָקַן שְׁמוּאֵל** כאשר שמואל הזדקן (והוא לא היה יכול להסתובב ולשפוט את ישראל),¹ **וַיִּשֶׂם אֶת בְּנָיו שְׁפָטִים לְיִשְׂרָאֵל** (כאשר שמואל הזדקן) הוא מינה את בניו להיות דיינים על ישראל:² (ב) **וַיְהִי שָׁם בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל** שם בנו הבכור של שמואל היה יואל,³ **וַיִּשֶׂם מְשֻׁנְהוֹ אָבִיהָ וּשְׁם הַבֶּן הַשֵּׁנִי שֶׁל שְׁמוּאֵל הָיָה אֲבִיהָ, שְׁפָטִים בְּבֶאֱר שִׁבְעַ שְׁנֵי בְנֵי שְׁמוּאֵל הָיוּ דֵיּוּנִים בְּבֶאֱר שִׁבְעַ:**⁴ (ג) **וְלֹא הִלְכוּ בְּנָיו בְּדַרְכֵי בְנֵי שְׁמוּאֵל לֹא הִלְכוּ בְּדַרְכּוֹ** (של שמואל), הם לא התנהגו כמוהו,⁵ **וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבְּצַעַ בְּנֵי שְׁמוּאֵל הִטּוּ עִצְמָם, פִּינוּ אֶת לִיבָם, לַקַּחַת מִמּוֹן שְׁאִינוּ שֶׁלֵּהֶם. בְּנֵי שְׁמוּאֵל חִמְדוּ לַקַּחַת מִמּוֹן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָהֶם עַל פִּי דִין,**⁶ **וַיִּקְחוּ שִׁחָד בְּנֵי שְׁמוּאֵל לַקְחוֹ שׁוֹחַד כְּשֶׁם שִׁמְשׁוֹ כְּשׁוֹפְטִים וּדְיִינִים,**⁷ **וַיִּטּוּ מְשַׁפֵּט בְּנֵי שְׁמוּאֵל הִטּוּ אֶת הַמְּשַׁפֵּט לְטוֹבַת מִי שִׁשִּׁיחַד אוֹתָם:**⁸ (ד) **וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְכַּסּוּ יַחַד,**⁹ **וַיָּבֹאוּ אֶל שְׁמוּאֵל הָרְמֵתָה זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ יַחַד אֶל שְׁמוּאֵל שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ בְּרַמְהָ:**¹⁰ (ה) **וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְשְׁמוּאֵל: הֲנִיָּה אַתָּה זֹקֵנָתָ אַתָּה הָרִי הַזֹּדֵקְנָתָ, וְכִבְרַת אֵין לָךְ כַּח לְשַׁפּוֹט אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,**¹¹ **וּבְנֵיהָ לֹא הִלְכוּ בְּדַרְכֵיהָ וּבְנֵיךָ אֵינָם מִתְנַהֲגִים כְּמוֹךָ,**¹² **עֲתָה וּמֵאֲחֵר שְׁאִינְךָ יִכּוֹל לְשַׁפּוֹט אוֹתָנוּ יוֹתֵר וּבְנֵיךָ לֹא הִלְכוּ בְּדַרְכֵיךָ,**¹³ **שִׁימָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשַׁפֵּטֵנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם** (ומֵאֲחֵר שְׁאִינְךָ יִכּוֹל לְשַׁפּוֹט אוֹתָנוּ יוֹתֵר וּבְנֵיךָ לֹא הִלְכוּ בְּדַרְכֵיךָ) תִּמְנָה לָנוּ מֶלֶךְ שִׁשִּׁפּוֹט אוֹתָנוּ כְּמוֹ שְׁאֵצֶל שְׂאֵר הָעַמִּים הַמֶּלֶךְ הוּא שְׁשׁוֹפֵט אוֹתָם:¹⁴ (ו) **וַיַּרְעַ הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל הַדָּבָר הָיָה רַע בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל,**¹⁵ **כְּפֶאֶשֶׁר אָמְרוּ תִּנָּה לָנוּ מֶלֶךְ לְשַׁפֵּטֵנוּ** (הַדָּבָר הָיָה רַע בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל) כְּפֶאֶשֶׁר הַזְּקֵנִים בִּיקְשׁוּ לְמִנּוֹת מֶלֶךְ שִׁשִּׁפּוֹט אוֹתָם, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה אָמְרָה שֶׁהַדְּיִינִים יִשְׁפְּטוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – וְלֹא הַמֶּלֶךְ,¹⁶ **וַיִּתְפַּלֵּל**

מקורות ותמצית הערות

1. תרגום. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. מצודות. 5. תרגום.
6. מצודות. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. תרגום.
11. מצודות. 12. רד"ק. 13. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 14. מצודות.
15. תרגום. 16. מצודות. נחלקו המפרשים מדוע בקשת העם הייתה רעה בעיני שמואל, הרי יש מצווה מפורשת למנות מלך? חז"ל: על שבני ישראל אמרו "ככל הגוים" (וכן כתברש"י), או שהם ביקשו מלך כתירוץ לך שיעבדו

שְׁמוּאֵל אֶל יְקֹנָק שְׁמוּאֵל הַתְּפִלֵּל אֵל ה' כְּדֵי שִׂיאֵמֶר לוֹ מִה לַעֲנוֹת לְזִקְנִים¹⁷:
 (ז) וַיֹּאמֶר יְקֹנָק אֶל שְׁמוּאֵל ה' אָמַר לְשְׁמוּאֵל: שְׂמֵעַ בְּקוֹל הָעַם קִבַּל אֶת דְּבַר־
 הָעַם – תִּקְיִים אֶת מִה שֶׁהָעַם אָמַר לְךָ לַעֲשׂוֹת,¹⁸ לְכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כֹּל מִה
 שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל בִּיקְשׁוּ מִמֶּךָ – תַּעֲשֶׂה, וְאִפִּילוֹ תִּמְנַה לְהֵם מֶלֶךְ שִׁישְׁפוֹט אוֹתָם,
 כְּפִי שֶׁהֵם בִּיקְשׁוּ,¹⁹ בִּי לֹא אֶתְּךָ מְאַסּוּ שֶׁהָרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵאֲסוּ בְּךָ מִלְּשִׁפּוֹט
 אוֹתָם,²⁰ בִּי אֶתִּי מְאַסּוּ מִמְּלֶכֶךְ עָלֵיהֶם אֲלֵא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲסוּ מִלְּעִבּוֹד אוֹתִי
 (ה'), נִמְאָס לְהֵם שְׁאֵנִי (ה') הוּא הַמּוֹלֵךְ עֲלֵיהֶם²¹: (ח) כָּכֹל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשׂוּ
 מִיּוֹם הִעַלְתִּי אֶתְּם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲסוּ בִּי) כְּמוֹ שֶׁהֵם
 רִגְלִים לַעֲשׂוֹת מִהֵיּוֹם שֶׁהִעֲלִיתִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִרְדּוּ
 פִּי פַעֲמִים רַבּוֹת,²² וַיַּעֲזְבֵנִי וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲזָבוּ אוֹתִי וְהִפְסִיקוּ
 לַעֲבֹד אוֹתִי, וּבִמְקוֹם לַעֲבֹד אוֹתִי הֵם הִלְכוּ וְעִבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה,²³ בֶּן הַמָּהָה
 עוֹשִׂים גַּם לָךְ כֹּךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים גַּם בְּמִקְרָה שֶׁלָּךְ שֶׁהֵם מִבְּקָשִׁים לִמְנוֹת
 עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ – הֵם מִתְּכוּוֹנִים לְמִרְדּוֹ בִּי²⁴: (ט) וַעֲתָה עֲכָשִׂיו, מֵאַחַר שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל
 לֹא מֵאֲסוּ בְּךָ,²⁵ שְׂמֵעַ בְּקוֹלְךָ (מֵאַחַר שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵאֲסוּ בְּךָ) תִּקְבַּל אֶת בְּקִשְׁתָּם
 וְתִמְנַה לְהֵם מֶלֶךְ,²⁶ אֲךָ בִּי הָעַד תִּעֲדִיד בָּהֶם אֲךָ לִפְנֵי שֶׁתִּמְנַה לְהֵם מֶלֶךְ, תִּתְרַה
 בָּהֶם, תֹּאמַר לְהֵם דְּבָרִים קְשִׁים, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה בְּרוּר לְהֵם שֶׁלֹּא כְּדֹאֵי שֶׁהַמֶּלֶךְ
 יַעֲבֹר עַל חוֹקֵי הַתּוֹרָה,²⁷ וְהִנְדַּתְּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עָלֵיהֶם וְתֹאמַר
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת דִּינֵיךָ שֶׁל הַמֶּלֶךְ – מִהֵן זְכוּיּוֹתֶיךָ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּמִהוּ הַקּוֹשִׁי שֶׁל

מקורות ותמצית ההערות

מבקשים למנות עליהם מלך, יש למנות מלך מתוך בני
 ישראל שיהיה כפוף לתורה. מלבי"ם: א. כיוון שכל עוד
 יש הנהגה ניסית כמו שהיה בימיו של שמואל, אין מקום
 לבקש מלך. ב. כיוון שאמרו לשמואל שאינו דן אותם
 בצורה טובה. לו לא היו מבקשים שהמלך גם ידון אותם,
 אלא רק שיוציא אותם מלחמות, לא היה בכך דבר רע.
 ג. כיוון שרצו שהמלך ישפוט אותם על פי משפטי הגויים,
 ולא על פי משפט התורה. 17. מצודות. 18. תרגום.
 19. מצודות. 20. תרגום. 21. מצודות. 22. מצודות.
 23. מצודות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות.

ע"ז, או שהם חילקו בין בקשת הזקנים שלא ביקשו כל
 הגויים, לשאר העם שכן ביקש ככל הגויים. לפי מצודות
 כאמור, החטא היה על שביקשו שהמלך ישפוט אותם.
 רד"ק: מפני שביקשו בתרעומת ולא לשם מצווה. כמו"כ
 כתב שבני"י פשוט ביקשו למצוא עילה למנות עליהם מלך
 משום שהם מאסו במלוכתו של ה'. בסוף הפרק הקודם
 כתב שעצם המציאות של צורך במלך שישפוט אותם על
 חטאיהם הייתה רעה בעיני ה' – שלא יחטאו ולא יהיו
 זקוקים למלך. רלב"ג: מלך ישראל אינו כמלכי הגויים
 שממציא חוקים, אלא הוא צריך להנהיג את בני ישראל
 על פי חוקי התורה, ולכן התורה אמרה שאם בני ישראל

העם למלא אחר זכויות אלו²⁸: (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵת כָּל דְּבָרֵי יְקֹחַ שְׁמוּאֵל
 אמר את כל הדברים שה' אמר לו לומר,²⁹ אֵל הָעַם הַשְּׂאֵלִים מֵאֵתוֹ מְלֹךְ
 (שמואל אמר את כל הדברים שה' אמר לו לומר) לעם שביקש ממנו להמליך מלך³⁰:
 (יא) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵלֶּיךָ אֱלֹהִים לֵאמֹר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל: זֶה יִהְיֶה מְשַׁפֵּט הַמְּלֹךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ
 עֲלֵיכֶם זֶה יִהְיֶה חוֹק הַמֶּלֶךְ, אֵלֶּה הֵם אֲחֵד עֲשֵׂר הַדְּבָרִים שִׁיעֲשֶׂה לְכֶם הַמֶּלֶךְ
 שִׁימְלוּךְ עֲלֵיכֶם,³¹ (נחלקו חכמנו בגמרא אם באמת מותר למלך לעשות את כל הדברים
 האלה, או ששמואל רצה להסביר לבני ישראל שלא משתלם להם להמליך מלך, היות
 והוא יעשה את כל הדברים האלה, ולא יהיה מי שימחה בו), (1) אֵת בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם
 לוֹ בְּמִרְפְּבֹתָו וּבְפִרְשֵׁי הַמֶּלֶךְ יִיקַח בְּכַח אֵת הַבָּנִים שְׁלֹכֶם, וַיִּשְׁתַּמֵּשׂ בָּהֶם כְּדִי
 לְהוֹלִיךְ אֵת הַמֵּרְכָבָה וְאֵת הַסּוּסִים שְׁלוֹ,³² (2) וְרָצוּ לְפָנָי מִרְפְּבֹתָו הַמֶּלֶךְ יִיקַח
 אֵת הַבָּנִים שְׁלֹכֶם גַּם כְּדִי שֶׁהֵם יִרְצוּ לְפָנָי הַמֵּרְכָבָה שְׁלוֹ. דְּרָכֶם שֶׁל מְלָכִים
 הֵיחָד הַתְּכַבֵּד בְּכֵךְ שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ רָצִים לְפָנָי מִרְכַּבוֹתֵיהֶם³³: (יב) (3) וְלָשׂוּם
 לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשָּׁיִם הַמֶּלֶךְ יִיקַח בְּכַח אֵת הַבָּנִים שְׁלֹכֶם גַּם כְּדִי שֶׁהֵם
 יִשְׁמְשׁוּ לְשָׂרִים הַמְּמוּנִים עַל אֵלֶּף אֲנָשִׁים וְעַל חֲמִשָּׁיִם אֲנָשִׁים, לְמִרְוֹת שֶׁהֵם
 לֹא יִירָצוּ לְשִׁמְשׁוֹ כְּשָׂרִים,³⁴ (4) וְלִחְרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירָו הַמֶּלֶךְ גַּם יִיקַח אֵת
 הַבָּנִים שְׁלֹכֶם בְּכַח כְּדִי לְחַרֹּשׁ וּלְקַצֹּר אֵת שְׂדוֹתָיו (שֶׁל הַמֶּלֶךְ),³⁵ (5) וְלַעֲשׂוֹת
 בְּלֵי מְלַחְמָתוֹ וּבְלֵי רִבּוֹ וְכֵן יִיקַח הַמֶּלֶךְ אֵת הַבָּנִים שְׁלֹכֶם בְּכַח כְּדִי שִׁיכִינוּ
 לוֹ אֵת כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שְׁלוֹ, וְאֵת הַמֵּרְכָבוֹת שְׁלוֹ³⁶: (יג) (6) וְאֵת בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח וְאֵת
 הַבָּנוֹת שְׁלֹכֶם יִיקַח הַמֶּלֶךְ, לְרִקְחוֹת וּלְטַבְּחוֹת וּלְאִפּוֹת (הַמֶּלֶךְ יִיקַח אֵת הַבָּנוֹת
 שְׁלֹכֶם) כְּדִי שִׁיעַבְדוּ אֲצִלּוֹ בְּתַפְקִידִים הַבָּאִים: רִקְחוֹת – הֵן יְכִינוּ בְּשָׂמִים לְנָשִׁי
 הַמֶּלֶךְ, טַבְּחוֹת – הֵן יְבַשְׁלוּ לוֹ, וְאִפּוֹת – הֵן יֵאָפוּ לוֹ לְחָמִים וְעוֹגוֹת³⁷: (יד) (7)
 וְאֵת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֵת פְּרִמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לְעַבְדָּיו הַמֶּלֶךְ יִיקַח
 מִכֶּם אֵת הַשְּׂדוֹת, אֵת הַכְּרָמִים וְאֵת עֲצֵי הַזֵּית הַטּוֹבִים שִׁשְׂיָכִים לְכֶם, וַיִּיתֶן
 אוֹתָם לְעַבְדֵי שְׁלוֹ³⁸: (טו) (8) וְזָרְעֵיכֶם וּכְרָמֵיכֶם יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ יִיקַח לְעַצְמוֹ

מקורות ותמצית ההערות

מעשר ממה שאתם זורעים וממה שאתם מגדלים בכרמים שלכם,³⁹ על כל עשר גידולים שיגדלו לכם, המלך ייקח גידול אחד (את השדות והכרמים הטובים המלך ייקח לגמרי, כפי שכתוב בפסוק יד', ומשאר השדות הוא ייקח רק מעשר),⁴⁰ וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלְעֲבָדָיו את המעשר שהמלך ייקח מכם, הוא ייתן לשריו ועבדיו⁴¹: (טז) 9) וְאֵת עֲבָדֵיכֶם וְאֵת שְׂפָחוֹתֵיכֶם וְאֵת בְּחֹרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֵת הַמּוֹרִיכֶם יִקַּח הַמֶּלֶךְ יִיקַח מִכֶּם את העבדים שלכם, את השפחות שלכם, ואת הגברים הצעירים והיפים שלכם, ואת החמורים שלכם,⁴² וְעִשָּׂה לְמִלְאכָתוֹ הַמֶּלֶךְ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (עבדים, שפחות, גברים מובחרים וחמורים) לצורך המלאכה שלו⁴³: (יז) 01) צִאֲנָכֶם יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ יִיקַח לַעֲצָמוֹ מעשר מהצאן שלכם, על כל עשר כבשים שיש לכם, הוא ייקח כבש אחד,⁴⁴ 11) וְאֵתֶם תִּהְיוּ לוֹ לְעֲבָדִים ואפילו אתם תהיו העבדים של המלך⁴⁵: (יח) וְזָעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם שֶׁהִשִּׁיעַבֹּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה כְּבֹד מִיַּדִּי עֲלֵיכֶם, אתם תצעקו אל ה',⁴⁶ מִלִּפְנֵי מַלְפָּנָי מִלִּפְנֵי אֲשֶׁר בָּהֲרַתֶּם לָכֶם (אתם תצעקו אל ה') בגלל הקושי של השעבוד של המלך שביקשתם למנות עליכם,⁴⁷ וְלֹא יַעֲנֶה יְקִיֵּץ אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא אֲךָ ה' לא יענה לצעקתכם כשתצעקו לפניו, משום שהוא התרה בכם עוד לפני שמיניתם את המלך⁴⁸: (יט) וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם לְשִׁמְעֵי בְּקוֹל שְׁמוּאֵל הָעַם סִירָב לִקְבֹּל את דבריו של שמואל, והוא עדיין רצה למנות מלך,⁴⁹ וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לְשְׁמוּאֵל: לֹא (בני ישראל אמרו לשמואל) לא! איננו חוזרים בנו מבקשתנו למלך!⁵⁰ כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ אלא יהיה עלינו מלך⁵¹: (כ) וְהִיָּינוּ גַם אֲנַחְנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם גַּם אִם הַמֶּלֶךְ יַעֲשׂוֹק אוֹתָנוּ, נהיה כמו כל שאר העמים שגם אותם המלך עושק, לא נפסיד יותר

מקורות ותמצית ההערות

35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. רד"ק. בשם התוספות כתב רד"ק שאין למלך רשות לקחת את השדות והכרמים עצמם, אלא הוא יכול לקחת רק את פירותיהם, ועליו לשלם עליהם, אבל את המעשר מהשדות מותר לו לגבות כמיסים לעצמו בכל עת שירצה כמו ששלמה המלך עשה כן. לכן כתוב שהוא נתן את השדות והכרמים לעבדיו, הכוונה לחייליו
- שיוצאים למלחמה ואין להם מה לאכול. אם למלך היה מותר לקחת את השדה עצמו, אחאב היה לוקח את כרם נבות במשפט המלוכה, ולא היה נצרך לכל התעלולים כדי לקחת את הכרם לעצמו. 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. תרגום. 45. מצודות. 46. רלב"ג. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. תרגום. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. תרגום.

משאר העמים שהמלך עושק אותם, ⁵² וּשְׁפָטֵנוּ מִלְּפָנָיו וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ וּנְלַחֵם אֶת מִלְּחַמֹּתָנוּ הַמֶּלֶךְ שִׁלְנוּ יְדוֹן אוֹתָנוּ וַיְנַהֵיג אוֹתָנוּ בַּמִּלְחָמוֹת שִׁלְנוּ, וְכֵן תִּהְיֶה לָנוּ תוֹעֵלֶת מֵהַמִּלְכֶת הַמֶּלֶךְ, גַּם אִם הוּא יֵעֹשֶׂק אוֹתָנוּ⁵³: (כא) וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֵת כָּל דְּבָרֵי הָעָם שִׁמְעַל שְׁמַע אֶת דְּבָרֵי הָעָם, שְׁעֵדִיין הַתְּעַקֵּשׁ לַמְּנוֹת מֶלֶךְ,⁵⁴ וַיְדַבֵּר בְּאַזְנֵי יְקֹנֵק שִׁמְעַל סִידֵר אֶת דְּבָרֵי הָעָם לֵה', שִׁמְעַל אָמַר לֵה' מֵהַיִּיתָה תִּשׁוּבַת הָעָם וּבִיקֵשׁ מֵה' שִׁיֵּאמַר לוֹ מֵהַ לַעֲנוֹת⁵⁵: (כב) וַיֵּאמֶר יְקֹנֵק אֶל שְׁמוּאֵל ה' אָמַר לְשִׁמְעַל: שְׁמַע בְּקוֹלְכֶם וְהַמִּלְכֶת לָהֶם מִקֶּדֶךָ תִּקְבַּל אֶת דְּבָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְנַה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ,⁵⁶ וַיֵּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעַל אָמַר לְאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל: כָּלֹכֶם אִישׁ לְעֵירוֹ כֹּל אֶחָד מִכֶּם יִחְזוֹר חֲזָרָה לְעִיר שִׁלּוֹ, וְאֲנִי אֵעֲשֶׂה אֶת בְּקִשְׁתְּכֶם⁵⁷:

פרק ט

(א) וַיְהִי אִישׁ מִבְּנֵי־מִיָּן הִיָּה אָדָם מִשְׁבַּט בְּנִימִין,¹ וַיִּשְׁמוּ קִישׁ שְׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ הִיָּה קִישׁ, בֶּן אַבְיָאֵל קִישׁ הִיָּה בְנוֹ שֶׁל אַבְיָאֵל, בֶּן צְרוּר אַבְיָאֵל הִיָּה בְנוֹ שֶׁל צְרוּר, בֶּן בְּכוֹרֵת צְרוּר הִיָּה בְנוֹ שֶׁל בְּכוֹרֵת, בֶּן אַפְיָח בְּכוֹרֵת הִיָּה בְנוֹ שֶׁל אַפְיָח, בֶּן אִישׁ יְמִינִי אַפְיָח הִיָּה בְנוֹ שֶׁל אָדָם חָשׁוּב מִשְׁבַּט בְּנִימִין,² גְּבוּר חָיִל קִישׁ הִיָּה אָדָם גִּיבוֹר³: (ב) וְלֹא הָיָה בֶּן וַיִּשְׁמוּ שְׁאוּל לְקִישׁ הִיָּה בֶן בְּשֵׁם שְׁאוּל,⁴ בְּחֹזֶר וְטוֹב שְׁאוּל הִיָּה אָדָם נִבְחָר בַּמַּעֲשִׂיו וַיִּפֶּה תוֹאֵר,⁵ וַאֲיֵן אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא הִיָּה אָדָם שֶׁהִיָּה טוֹב יוֹתֵר מִשְׁאוּל, לֹא הִיָּה אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהִיָּה רְאוּי לְמַלְכוּת יוֹתֵר מִשְׁאוּל,⁶ מִשְׁכֵּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהָ מִכָּל הָעָם שְׁאוּל הִיָּה אָדָם גְּבוּהָ מְאוֹד, וּמִכְתַּפּוֹ וּמַעֲלָה לֹא הִיָּה אָדָם שֶׁהִיָּה גְבוּהָ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, לֹא הִיָּה אָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְגוֹבָה כְּתַפּוֹ שֶׁל שְׁאוּל⁷: (ג) וַתֵּאבְדֶּנָּה הָאֲתָנוֹת לְקִישׁ אַבְיָאֵל לְקִישׁ, אַבְיָאֵל שֶׁל שְׁאוּל, אַבְדוֹ הָאֲתָנוֹת שִׁלּוֹ,⁸ וַיֵּאמֶר קִישׁ אֶל שְׁאוּל בְּנוֹ קִישׁ אָמַר לְשְׁאוּל בְּנוֹ: קַח נָא אֶתְּךָ אֶת אֶחָד מֵהַנְּעָרִים

מקורות ותמצית ההערות

תיקח איתך עכשיו את אחד הנערים, המשרתים, ⁹ וְקוּם לְךָ בִקְשׁ אֶת הָאֲתָנֹת (תיקח איתך עכשיו את אחד הנערים) ותזדרז ללכת לחפש את האתונות¹⁰: (ד) וַיַּעֲבֹר בְּהַר אֶפְרַיִם שְׂאוּל וְנָעְרוּ עִבְרוּ בְּהַר אֶפְרַיִם כַּמְטֵרָה לַחֲפֹשׁ אֶת הָאֲתָנֹת. בְּהַר אֶפְרַיִם עִבְרוּ שְׂאוּל וְנָעְרוּ בְּשָׁנֵי מְקוּמוֹת: ¹¹ (1) וַיַּעֲבֹר בְּאַרְצָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְלֹא מָצְאוּ שְׂאוּל וְנָעְרוּ עִבְרוּ בְּאַרְצָה שְׁלִישָׁה, אֲךָ הֵם לֹא מָצְאוּ שֵׁם אֶת הָאֲתָנֹת, ¹² (2) וַיַּעֲבְרוּ בְּאַרְצָה שְׁעָלִים וְאֵין שְׂאוּל וְנָעְרוּ עִבְרוּ בְּאַרְצָה שְׁעָלִים, אֲךָ הָאֲתָנֹת לֹא הָיוּ שֵׁם, וַיַּעֲבֹר בְּאַרְצָה יַמִּינֵי וְלֹא מָצְאוּ (לאחר שעברו בהר אפרים) שְׂאוּל וְנָעְרוּ עִבְרוּ גַם בְּחֶבֶל אֶרֶץ שֶׁהִיָּה שֵׁיךְ לִשְׁבַט בְּנִימִין, אֲךָ גַם שֵׁם הֵם לֹא מָצְאוּ אֶת הָאֲתָנֹת¹³: (ה) הֲמָה בָּאוּ בְּאַרְצָה צוֹף כַּאֲשֶׁר שְׂאוּל וְנָעְרוּ הִגִּיעוּ לְמִקְוֵם שְׁנִקְרָא "אַרְצָה צוֹף". הַכוּוּנָה לְרַמָּה, שֵׁם הָיָה מְקוּם מוֹשְׁבּוֹ שֶׁל שְׂמוּאֵל הַנְּבִיא, וּמִי שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב שֵׁם הָיָה צֹאצְאִים שֶׁל צוֹף, ¹⁴ וְשְׂאוּל אָמַר לְנָעְרוֹ אֲשֶׁר עִמּוֹ (כַּאֲשֶׁר שְׂאוּל וְנָעְרוּ הִגִּיעוּ לְאַרְצָה צוֹף) שְׂאוּל אָמַר לְנָעַר שֶׁהִיָּה אִיתּוֹ, ¹⁵ לְכָה וְנִשְׁוֹבָה בֵּא וּנְחַזְרוּר הַבֵּיתָה, ¹⁶ פֶּן יִחְדַּל אָבִי מִן הָאֲתָנֹת וְדָאָג לָנוּ (בֵּא וְנְחַזְרוּר הַבֵּיתָה) שְׂמָא אָבִי יִפְסִיק לְדָאוּג לְאַתָּנֹת, וּבְמִקְוֵם זֹאת הוּא יְדָאָג לָנוּ וַיִּחְשׁוּב שֶׁהִלְכְנוּ לְאַיְבוּד (שֶׁהָיָה אֲנַחְנוּ מַחֲפִשִׁים אֶת הָאֲתָנֹת כְּכֹר הַרְבֵּה זָמָן, וְאָבִי אֵינּוּ יוֹדֵעַ הֵיכָן אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים)¹⁷: (ו) וַיֹּאמֶר לוֹ נָעְרוֹ שֶׁל שְׂאוּל אָמַר לְשְׂאוּל: הִנֵּה נָא אִישׁ אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת בָּעִיר שֶׁנִּמְצָאָה לְפָנֵינוּ יֵשׁ עִכְשָׁיו נְבִיא ה', ¹⁸ וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר בּוֹא יָבוֹא וְהַנְּבִיא הוּא אָדָם גְּדוֹל בְּנִבּוּאָה, וְכֹל מֵה שֶׁהוּא אוֹמֵר – מִתְקִיִּים, ¹⁹ עֲתָה עִכְשָׁיו, מֵאַחַר שֶׁהִגַּעְנוּ לְעִיר שֶׁהַנְּבִיא נִמְצָא שֵׁם, ²⁰ נִלְכָּה שָׁם (מֵאַחַר שֶׁהִגַּעְנוּ לְעִיר שֶׁהַנְּבִיא נִמְצָא שֵׁם) נִלְךְ לְמִקְוֵם שֶׁבוּ נִמְצָא הַנְּבִיא, ²¹ אוֹלַי יִגִּיד לָנוּ אֶת דְּרָכָנוּ אֲשֶׁר הִלְכְנוּ עָלֶיהָ אוֹלַי הַנְּבִיא יִגִּיד לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁבִשְׂבִילָהּ יֵצְאוּ, אוֹלַי הַנְּבִיא יֹאמֵר לָנוּ הֵיכָן נִמְצָאוֹת הָאֲתָנֹת²²: (ז) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנָעְרוֹ שְׂאוּל אָמַר

מקורות ותמצית ההערות

6. מהר"י קרא. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. תרגום. בעניין היות המילה "קום" מילת זירוז, עיין רד"ק בפירושו לפרק טז' פסוק יב'. 11. תרגום. 12. מצודות. 13. תרגום. דעת מקרא: אין הכוונה לארץ שיהיתה שייכת לבני שבט בנימין, שהרי משם יצאו שְׂאוּל וְנָעְרוֹ, אלא הכוונה לארץ שנחלת שבט אפרים שהתגוררו שם אנשים משבט בנימין. 14. רלב"ג. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. מצודות. 18. תרגום + מצודות. 19. מצודות. 20. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "ועתה". 21. תרגום. 22. מצודות.

לנערו: וְהִנֵּה נִלְךְ אִפִּילוֹ אִם נִלְךְ לִנְבִיא, ²³ וְמָה נְבִיא לְאִישׁ מִה נְבִיא לִנְבִיא בְּתוֹר מִנְחָה (שאל חשב ששמואל מבקש שכר כשהוא מתנבא למישהו), ²⁴ כִּי הִלָּחֵם אֶזְלֵ מַכְלִינוּ הִרִי אֶזְלֵ הַלֶּחֶם שֶׁהִיָּה בְּכָלִים שֶׁלָּנוּ (כך שאיננו יכולים להביא לו את הלחם), ²⁵ וְהִשְׁוֹרָה אֵין לְהִבִּיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וְאֵין לָנוּ דוֹרוֹן לְהִבִּיא לִנְבִיא, ²⁶ מָה אֶתָּנוּ וְמָה יִהְיֶה אֵיתָנוּ בְּלִי הַדּוֹרוֹן, אֵיךְ נוֹכַל לְבּוֹא לְשִׁמוּאֵל בְּלִי לַתֵּת לוֹ מִנְחָה? ²⁷ (ח) וַיִּסָּף הַנֶּעַר לְעֲנֹת אֶת שְׂאוּל וַיֹּאמֶר הַנֶּעַר עֲנָה לְשִׁאוּל פַּעַם נּוֹסֶפֶת וְאָמַר: ²⁸ הִנֵּה נִמְצָא בְּיָדִי רִבְעֵ שֶׁקֶל כֶּסֶף יֵשׁ לִי אֲצִלִי רִבְעֵ שֶׁקֶל כֶּסֶף שֶׁשִׁיךְ לִי, ²⁹ וְנִתְּתִי לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וְאֵנִי אֶתֵּן אֶת רִבְעֵ הַשֶּׁקֶל לִנְבִיא, ³⁰ וְהִגִּיד לָנוּ אֶת דְּרָבָנוּ וְהַנְּבִיא יִגִּיד לָנוּ מָה עֲלֵה בְּגוֹרֵל הָאֲתוֹנוֹת: ³¹ (ט) פֶּסוּק זֶה הוּא מַעִין סוֹגְרִיִים כְּדִי לְהַסְבִּיר אֶת הַמִּשְׁךְ הַסִּיפּוֹר עִם שְׂאוּל וְשִׁמוּאֵל: ³² לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, הִיָּה מִנְהַג קְדוּם בְּיִשְׂרָאֵל, ³³ כֹּה אָמַר הָאִישׁ בְּלִבָּתּוֹ לְדְרוֹשׁ אֱלֹהִים כְּאִשֶׁר אָדָם הֵלֵךְ לְדְרוֹשׁ אֶת דְּבַר ה' מִנְבִיא, הוּא הִיָּה אֹמֵר, ³⁴ לָכֵן וְנִלְכָּה עַד הָרֶאָה (הִיָּה מִנְהַג קְדוּם בְּיִשְׂרָאֵל, כְּאִשֶׁר אָדָם הֵלֵךְ לְדְרוֹשׁ אֶת דְּבַר ה' מִנְבִיא, הוּא הִיָּה אֹמֵר) נִלְךְ ל"רֹאֵה" כְּדִי לְבַרֵּר אֶת דְּבַר ה', ³⁵ כִּי לְנְבִיא הַיּוֹם כִּיּוּן שֶׁמָּה שֶׁנִּקְרָא הַיּוֹם בְּשֵׁם "נְבִיא", ³⁶ יִקְרָא לְפָנִים הָרֶאָה הִיָּה נִקְרָא פַּעַם בְּשֵׁם "הִרֹאֵה": ³⁷ (י) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנֶעְרוֹ שְׂאוּל אָמַר לְנֶעְרוֹ: טוֹב דְּבַרְךָ דְּבַרְךָ טוֹבִים, יֵשׁ לְךָ רַעִיוֹן טוֹב, ³⁸ לָכֵה נִלְכָּה בּוֹא נִלְךְ לִנְבִיא, ³⁹ וַיִּלְכּוּ אֶל הָעִיר אֲשֶׁר שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים שְׂאוּל וְנֶעְרוֹ הִלְכוּ שְׁנֵיהֶם אֶל הָעִיר שְׁבָה הִיָּה שְׁמוּאֵל: ⁴⁰ (יא) הִמָּה עֲלִים בְּמַעְלָה הָעִיר שְׂאוּל וְנֶעְרוֹ הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ שְׁעוּלָה אֶל הָעִיר בַּה הִיָּה שְׁמוּאֵל, ⁴¹ וְהִמָּה מְצָאוּ נְעֻרוֹת יִצְאוֹת לְשֹׂאֵב מַיִם וְהֵם (שְׂאוּל וְנֶעְרוֹ) רָאוּ נְעֻרוֹת שִׁיצָאוּ מִהָעִיר כְּדִי לְשֹׂאֵב מַיִם מִהַבָּאָר שֶׁהִיָּה מִחוּץ לְעִיר, ⁴² וַיֹּאמְרוּ לָהֵן שְׂאוּל וְנֶעְרוֹ שְׂאוּל אֶת הַנְּעֻרוֹת: הֵיִשׁ בָּזָה הָרֶאָה הָאֵם הַנְּבִיא נִמְצָא כֹּאן: ⁴³ (יב) וְתַעֲנִינָה אֹתָם וְתֹאמְרֵנָה הַנְּעֻרוֹת עֲנוּ לְשִׁאוּל וְנֶעְרוֹ וְאָמְרוּ לָהֵם: יֵשׁ בְּעִירָנוּ נִמְצָא

מקורות ותמצית הערות

23. מצודות. 24. מצודות. 25. תרגום + מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות.
 26. מצודות. 27. מצודות. 28. רד"ק בפירושו השני. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. תרגום.
 29. מצודות. 30. תרגום. 31. עפ"י מצודות בפסוק ו'. 40. תרגום. 41. מצודות. 42. תרגום. 43. מצודות.

נביא, ⁴⁴ הִנֵּה לְפָנֶיךָ הַנְּבִיא נִמְצָא בְּבֵית הָעוֹמֵד לְפָנֶיךָ (הנערות הראו לשאול ונערו את הבית), ⁴⁵ מִהֵרָ עֲתָה כִּי הַיּוֹם בָּא לְעִיר תִּמְהָרוּ לְשֵׁם עֲכָשִׁיו שֶׁהָרִי הַיּוֹם הוּא הַגִּיעַ לְעִיר, ⁴⁶ כִּי זָבַח הַיּוֹם לָעֵם בְּבִמְתָה (שמואל הגיע היום אל העיר) מְכִוּוֹן שִׁישׁ אֲנָשִׁים שֶׁהַיּוֹם מְקִרִיבִים קֶרֶבֶן (בכל שנה היו מקריבים קרבן ביום זה), וְהוּא (שמואל) הַגִּיעַ כְּדִי לְהַשְׁתַּתֵּף בִּזְבַּח ⁴⁷: (יג) פְּבַאֲכֶם הָעִיר כֹּאֲשֶׁר אַתֶּם תִּיכַנְסוּ לְעִיר, ⁴⁸ כִּן תִּמְצָאוּן אֹתוֹ (כֹּאֲשֶׁר תִּיכַנְסוּ לְעִיר) אַתֶּם תּוֹכְלוּ לְמַצּוֹא אוֹתוֹ בְּבֵית, שְׁמוּאֵל יִהְיֶה עַדִּיין בְּבֵית כִּשְׁתִּיכַנְסוּ אֶל הָעִיר, ⁴⁹ בְּטָרִם יַעֲלֶה הַבְּמִתָּה לְאֹכֵל (שמואל עדיין יהיה בבית) כִּוּוֹן שֶׁהוּא לֹא יַעֲלֶה עַדִּיין לְבִמָּה לְאֹכֵל מִהַקֶּרֶבֶן, ⁵⁰ כִּי לֹא יֵאָכֵל הָעֵם עַד בֹּאֹ אֶךְ שְׁמוּאֵל לֹא יִתְעַכֵּב הַרְבֵּה זְמַן בְּבֵיתוֹ, כִּוּוֹן שֶׁהָאֲנָשִׁים מַחְכִּים לוֹ שִׁבּוּא, וְהֵם אִינֵם מִתְחִילִים לְאֹכֵל בְּלִי שֶׁהוּא מְגִיעַ. שְׁמוּאֵל לֹא יִתְעַכֵּב בְּבֵיתוֹ כְּדִי שֶׁהוּא לֹא יִעַכֵּב אֶת הָאֲנָשִׁים שֶׁנֶּאֱסָפוּ לְאֹכֵל אֶת הַקֶּרֶבֶן, ⁵¹ כִּי הוּא יִבְרָךְ הַזָּבַח (הָאֲנָשִׁים יַחֲכוּ לְשְׁמוּאֵל) כִּוּוֹן שֶׁהוּא יִבְרַךְ עַל הַקֶּרֶבֶן (יֵשׁ בְּרַכָּה עַל הַקֶּרֶבֶת קֶרֶבֶן וְאֹכִילָתָה: "אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוּוּנוּ לְאֹכֵל הַזֶּבַח"), ⁵² אַחֲרַי כִּן וְרַק אַחֲרַי שֶׁשְׁמוּאֵל יִבְרַךְ עַל הַקֶּרֶבֶן, יֵאָכְלוּ הַקְּרָאִים יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּמְנְנוּ עַל הַקֶּרֶבֶן, ⁵³ וְעֲתָה עֲלוּ עֲכָשִׁיו, תִּמְשִׁיכוּ לְעֹלוֹת וְלֹהֲיִכַנְסוּ אֶל הָעִיר, ⁵⁴ כִּי אֹתוֹ כְּהַיּוֹם תִּמְצָאוּן אֹתוֹ כִּוּוֹן שֶׁעֲכָשִׁיו אַתֶּם תִּמְצָאוּ אֶת שְׁמוּאֵל שֶׁשֶׁם ⁵⁵: (יד) וַיַּעֲלוּ הָעִיר שְׁאוֹל וְנִעְרוֹ הַמְשִׁיכוּ לְעֹלוֹת בְּדֶרֶךְ הָעוֹלָה אֶל הָעִיר, ⁵⁶ הִמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר כֹּאֲשֶׁר שְׁאוֹל וְנִעְרוֹ נִכְנְסוּ אֶל תּוֹךְ הָעִיר, ⁵⁷ וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל יֵצֵא לְקִרְאָתְם (כֹּאֲשֶׁר שְׁאוֹל וְנִעְרוֹ נִכְנְסוּ אֶל תּוֹךְ הָעִיר) שְׁמוּאֵל יֵצֵא מִהַבֵּית וּפָגַשׁ אֶת שְׁאוֹל וְנִעְרוֹ, ⁵⁸ לְעֹלוֹת הַבְּמָה שְׁמוּאֵל הִיָּה בְּדֶרֶךְ לְעֹלוֹת לְבִמָּה (שֶׁם הַקֶּרִיבוּ אֶת הַקֶּרֶבֶן) ⁵⁹: (טו) וַיִּקְוֶן גְּלָה אֶת אֶזְן שְׁמוּאֵל ה' גִּילָה לְשְׁמוּאֵל, אָמַר לְשְׁמוּאֵל, ⁶⁰ יוֹם אֶחָד לְפָנַי בּוֹא שְׁאוֹל (ה' גִּילָה לְשְׁמוּאֵל) בְּיוֹם לְפָנַי שֶׁשְׁאוֹל בָּא אֵלָיו, ⁶¹ לְאָמֹר כֵּךְ אָמַר ה' לְשְׁמוּאֵל יוֹם לְפָנַי שֶׁשְׁאוֹל בָּא אֵלָיו ⁶²: (טז) פְּעֵת מְחָר (ה' אָמַר לְשְׁמוּאֵל) מְחָר,

מקורות ותמצית הערות

44. רד"ק. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. תרגום. 53. מצודות. 54. תרגום. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. תרגום. 58. רד"ק. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. עיין אוצר מפרשי התנ"ך

בזמן הזה של היום (בעוד כעשרים וארבע שעות),⁶⁵ אֲשַׁלַח אֵלֶיךָ אִישׁ מֵאַרְצֵי
 בְּנֵי־מִן (בעוד כעשרים וארבע שעות) אני (ה') אשלח אליך (שמואל) אדם שגר בארץ
 שבט בנימין,⁶⁴ וּמִשְׁהָתוֹ לְנָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל ואתה תמשח אותו בשמן כדי
 שהוא יהיה מושל על עם ישראל,⁶⁵ וְהוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים והוא יציל
 את עם ישראל מידי הפלשתים,⁶⁶ כִּי רָאִיתִי אֶת עַמִּי (האדם שתמשח למלך יציל
 את עם ישראל מידי הפלשתים) כיוון שראיתי את הצרה בה עם ישראל נמצא,
 שהפלשתים משעבדים אותו (לקראת סוף ימיו של שמואל הפלשתים חזרו לשעבד
 את ישראל),⁶⁷ כִּי בָּאָה צַעֲקָתוֹ אֵלַי (האדם שתמשח למלך יציל את עם ישראל מידי
 הפלשתים) כיוון שקיבלתי את התפילות של עם ישראל:⁶⁸ (יז) וְשָׁמוּאֵל רָאָה
 אֶת שָׁאוּל כאשר שמואל ראה את שאול עומד לפניו, הוא חשב שיייתכן שזהו
 האדם שה' דיבר עליו, אלא ששמואל חיכה שה' יאמר לו זאת במפורש,⁶⁹
 וַיִּקְוֶה עָנָהוּ ה' אָמַר לְשָׁמוּאֵל: ⁷⁰ הֲנִיָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זהו האיש
 שעליו דיברתי איתך אתמול,⁷¹ זֶה יַעֲצֹר בְּעַמִּי זה האיש שימשול על עם
 ישראל:⁷² (יח) וַיַּגֵּשׁ שָׁאוּל אֶת שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁעַר שאול ניגש אל שמואל
 שהיה בתוך שער העיר,⁷³ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל שאל את שמואל: הַגִּידָה נָא לִי אֵי זֶה
 בֵּית הָרֶאָה תֹּאמַר לִי עַכְשֵׁיו הֵיכָן נִמְצָא בֵּיתוֹ שֶׁל הַנְּבִיא:⁷⁴ (יט) וַיַּעַן שְׁמוּאֵל
 אֶת שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שמואל ענה לשאול ואמר: אֲנֹכִי הָרֶאָה אֲנִי הוּא הַנְּבִיא,⁷⁵
 עָלָה לְפָנַי הַבָּמָה וְאֶכְלֶתֶם עַמִּי הַיּוֹם תעלה לפניי על הבמה, ושם, על הבמה,
 תאכלו איתי היום את הקרבן,⁷⁶ וְשַׁלַּחְתִּיךָ בַּבֶּקֶר וּבבוקר, אני אתן לך רשות
 לחזור לביתך,⁷⁷ וְכָל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ אֲנִיד לָךְ וְכָל מָה שֶׁאתה תרצה לדעת, אענה
 לך:⁷⁸ (כ) וְלֹאֲתַנּוֹת הָאֲבֹדוֹת לָךְ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים והאתונות שאבדו לך,
 אותם אתה מחפש כבר במשך שלשה ימים,⁷⁹ אֵל תִּשֶׂם אֶת לִבְּךָ לָהֶם אל תשים
 לב עליהם ואל תדאג להם (לאתונות שאבדו לך),⁸⁰ כִּי נִמְצָאוּ (אינך צריך לדאוג

מקורות ותמצית ההערות

על ספר שמות במאמר העוסק בביאור הפסוק "וידבר ה' אל משה לאמר". 63. מצודות. 64. תרגום. 65. מצודות. 66. תרגום. 67. ר"ד"ק. 68. תרגום. 69. רבינו ישעיה. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. תרגום + מצודות. 75. תרגום. 76. תרגום. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות.

לאתונות) כיוון שהן כבר נמצאו,⁸¹ וְלָמִי כָּל הַמּוֹדֵת יִשְׂרָאֵל ולמי שייכים כל הדברים היקרים של עם ישראל,⁸² הֲלוֹא לָךְ וּלְכָל בֵּית אָבִיךָ הרי כל הדברים היקרים של עם ישראל שייכים לך ולמשפחתך, כך שאינך צריך לדאוג בגלל כמה אתונות (בדברים האלה, שמואל רמז לשאול שהוא יהיה מלך)⁸³: (כא) וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שָׁאוּל עֲנֵה וְאָמַר לְשִׁמּוֹאֵל: הֲלוֹא בֶן יָמִינִי אָנֹכִי הרי אני משבט בנימין,⁸⁴ מִקְטָנֵי שְׁבֹטֵי יִשְׂרָאֵל שבט בנימין הוא השבט הקטן מכל השבטים,⁸⁵ וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִירָה מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת שְׁבֹטֵי בְנֵימִן ומתוך שבט בנימין, משפחתי היא המשפחה הקטנה. אם כן, אינני ראוי למלוך, הן מצד שאני מהשבט הקטן, משבט בנימין, והן משום שמכל שבט בנימין, משפחתי היא המשפחה הכי קטנה מכל השבט,⁸⁶ וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה ומדוע אמרת לי את הדברים האלה, הרי אינני ראוי למלוכה?⁸⁷: (כב) וַיִּקַּח שִׁמּוֹאֵל אֶת שָׁאוּל וְאֶת נְעָרוֹ וַיָּבִיאוּם לְשִׁפְתֵי שִׁמּוֹאֵל לקח את שאול ואת נערו, והכניס אותם לתוך החדר בו הם היו אוכלים את בשר הקרבנות,⁸⁸ וַיִּתֵּן לָהֶם מְקוֹם בְּרֹאשׁ הַקְּרוֹנָיִם שמואל הושיב את שאול ואת נערו בראש כל האנשים שנמנו לאכול את הקרבן, שמואל הושיב את שאול ונערו במקום מכובד,⁸⁹ וְהָמָּה בְּשִׁלְשִׁים אִישׁ היו בערך שלשים אנשים שנמנו לאכול את הקרבן⁹⁰: (כג) וַיֹּאמֶר שִׁמּוֹאֵל לְטַבַּח שמואל אמר למי שבישל את הקרבן:⁹¹ תִּנְּהָ אֶת הַמִּנְּהָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ שִׁים אֹתָהּ עִמָּךְ תן לי את המנה מהקרבן שאמרתי לך לשמור אותה אצלך⁹²: (כד) וַיִּרֶם הַטַּבַּח אֶת הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה הַטַּבַּח הרים כדרך המלצרים את השוק של הקרבן, וכן את החלק שהיה מחובר לשוק, את הירך,⁹³ וַיִּשֶׂם לְפָנָי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הַטַּבַּח הַגִּישׁ אֶת הַשּׁוֹק לְשִׁמּוֹאֵל וְאָמַר לוֹ: הִנֵּה הַנְּשָׂאֵר אֵל תחשוב שאני נותן לך את המנה שלי, הנה החלק שנשאר לי, הנה המנה שלי,⁹⁴ שִׁים לְפָנָי אֲכַל לכן אתה יכול לשים לפניך את המנה שלך ולאכול אותה,⁹⁵

מקורות ותמצית הערות

79. תרגום. 80. מצודות. 81. תרגום. 82. דעת מקרא. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות.
 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. מצודות.

כִּי לְמוֹעֵד שְׂמוֹר לָךְ הַמְנָה שֶׁלְךָ מְזוּמֶנֶת לְךָ לְזִמֵּן שִׁידַעְנוּ שֶׁתִּגִּיעַ לְכֹאֵן, הַשְׂאֲרָנוּ
לְךָ אֶת הַמְנָה שֶׁלְךָ מִכִּיּוּן שִׁידַעְנוּ שֶׁאַתָּה עֵתִיד לְהִגִּיעַ וּלְאֲכֹל אִיתָנוּ,⁹⁶ **לְאָמֹר**
כִּיּוּן שְׂמִי שְׂזִימֵן אֶת הַקְּרוֹאִים לְאֲכֹל אֶת הַקֶּרֶבֶן (שְׂמוֹאֵל) אָמַר:⁹⁷ **הָעַם קָרָאתִי**
הָרִי אֲנִי (שְׂמוֹאֵל) קָרָאתִי לְאֲנָשִׁים לְאֲכֹל אֶת הַקֶּרֶבֶן וּמוֹטֵל עֲלַי לְחַלֵּק אֶת
הַמְּנוֹת (וּשְׂמוֹאֵל אָמַר לִי לְשִׂמּוֹר לְךָ אֶת הַשּׁוֹק),⁹⁸ **וַיֹּאכְל שְׂאוּל עִם שְׂמוֹאֵל בַּיּוֹם**
הַהוּא שְׂאוּל אָכַל עִם שְׂמוֹאֵל בַּיּוֹם הַקֶּרֶבֶת הַקֶּרֶבֶן, שְׂמוֹאֵל וּשְׂאוּל אָכְלוּ יַחַד
אֶת בֶּשֶׂר הַקֶּרֶבֶן⁹⁹: (כֹּה) **וַיֵּרְדוּ מִהַבְּמָה הָעֵיר שְׂמוֹאֵל וּשְׂאוּל יָרְדוּ מִהַבְּמָה וַחֲזָרוּ**
לְעִיר,¹⁰⁰ **וַיְדַבֵּר עִם שְׂאוּל עַל הַגָּג שְׂמוֹאֵל דִּבֶּר עִם שְׂאוּל עַל גַּג בֵּיתוֹ שֶׁהִיא**
בְּתוֹךְ הָעֵיר.¹⁰¹ **בְּשִׁיחָה זֹו, שְׂמוֹאֵל אָמַר לְשְׂאוּל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִירֹא מֵהַ¹⁰²:** (כֹּו)
וַיִּשְׁבְּמוּ שְׂמוֹאֵל, שְׂאוּל וְנַעֲרוֹ, קָמוּ מוֹקְדִים בְּכוֹקֵר,¹⁰³ **וַיְהִי פְעֻלֹת הַשִּׁחָר כְּאִשֶׁר**
הַשֶּׁמֶשׁ הִתְחִילָה לְהֵאִיר,¹⁰⁴ **וַיִּקְרָא שְׂמוֹאֵל אֶל שְׂאוּל הַגָּגָה שְׂמוֹאֵל קָרָא לְשְׂאוּל,**
וְאָמַר לוֹ לְעֻלּוֹת עַל גַּג בֵּיתוֹ,¹⁰⁵ **לְאָמֹר (כְּאִשֶׁר הֵם הָיוּ עַל הַגָּג) שְׂמוֹאֵל לְשְׂאוּל:**
קוֹמָה וְאַשְׁלַחְךָ תִּזְדַּרְוּ וְאֲנִי (שְׂמוֹאֵל) אֲלוֹוֶה אוֹתְךָ קִצַּת בְּדֶרֶךְ חֲזָרָה לְבֵיתְךָ,¹⁰⁶
וַיִּקָּם שְׂאוּל וַיֵּצֵאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׂמוֹאֵל הַחֻצָּה שְׂאוּל הִזְדַּרְזוּ וַיֵּצֵא יַחַד עִם
שְׂמוֹאֵל הַחֻצָּה¹⁰⁷: (כֹּז) **הָמָּה יוֹרְדִים בְּקִצָּה הָעֵיר שְׂמוֹאֵל וּשְׂאוּל יָרְדוּ בְּדֶרֶךְ**
הָעוֹלָה אֶל הַכְּנִיסָה לְעִיר, עַד שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לְקִצָּה הָעֵיר,¹⁰⁸ **וּשְׂמוֹאֵל אָמַר אֶל**
שְׂאוּל אָמֹר לְנַעֲרִי וַיַּעֲבֹר לְפָנָיו (כְּאִשֶׁר הֵם הִגִּיעוּ לְקִצָּה הָעֵיר) שְׂמוֹאֵל אָמַר לְשְׂאוּל
שִׂיאֲמַר לְנַעֲרוֹ לְהַמְשִׁיךְ לְלַכַּת לְפָנֵיהֶם וְעַל יָדֵי כֶךְ הוּא יִתְרַחֵק מֵהֶם וְלֹא יִשְׁמַע
אֶת דְּבָרָיו שֶׁל שְׂמוֹאֵל,¹⁰⁹ **וַיַּעֲבֹר כֶּשֶׁהֲנַעַר שָׁמַע אֶת דְּבָרָיו שֶׁל שְׂמוֹאֵל, הוּא**
הִתְקַדֵּם מֵעַצְמוֹ וְהֵלֵךְ לְפָנֵי שְׂאוּל וּשְׂמוֹאֵל, לְפָנֵי שְׂמוֹאֵל סִיִּים אֶת דְּבָרָיו,¹¹⁰
וְאַתָּה עֹמֵד בַּיּוֹם (שְׂמוֹאֵל הִמְשִׁיךְ בְּדְבָרָיו שֶׁל שְׂאוּל) וְאַתָּה תַעֲמוּד כֹּאֵן עַכְשָׁיו,¹¹¹
וְאַשְׁמִיעֶךָ אֶת דְּבַר אֱלֹהִים וְאֲנִי אֲשִׁמְעֶךָ, אֶת דְּבַר הַ¹¹²:

מקורות ותמצית ההערות

95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. בפירושו לפרק טז' פסוק יב'. 107. עפ"י רד"ק בפירושו
 99. תרגום. 100. תרגום. 101. מצודות. 102. רש"י. לפרק טז' פסוק יב'. 108. תרגום. 109. מצודות.
 103. תרגום. 104. תרגום. 105. תרגום. 106. עפ"י רד"ק. 110. מצודות. 111. מצודות. 112. תרגום.

פרק י

(א) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פֶּדֶּ הַשֶּׁמֶן שְׁמוּאֵל לָקַח כְּלִי קֶטַן שֶׁהָיָה מְלֵא בְשֶׁמֶן (אך אין הכוונה לשמן המשחה, היות ורק מלכי בית דוד היו נמשחים בשמן המשחה),¹ וַיִּצַק עַל רֵאשׁוֹ שְׁמוּאֵל שֶׁפַךְ אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁהָיָה בְּכִלֵּי עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל שְׂאוּל,² וַיִּשְׁקָהּ; וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל נִשְׁקֵ לְשְׂאוּל וְאָמַר לוֹ:³ הֲלוֹא בִּי מִשְׁחָהּ יִקְוֶה עַל נַחֲלָתוֹ לְנֶגֶד הָרִי ה' בְּאֵמַת מִשַׁח אוֹתְךָ בְּשֶׁמֶן כְּדֵי שֶׁתִּמְלֹךְ עַל עַמּוֹ:⁴ (ב) שְׁמוּאֵל נָתַן לְשְׂאוּל שְׁלֹשׁ אוֹתוֹת, כְּדֵי שִׁידַע שֶׁהוּא בְּאֵמַת יִמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל:

(1) בְּלִבְתָּהּ הַיּוֹם מֵעַמְדֵי כַּאֲשֶׁר תֵּלַךְ הַיּוֹם מִמֶּנִּי,⁵ וּמִצָּאָתָּ שְׁנֵי אַנְשִׁים עִם קִבְרַת רַחֵל (כַּאֲשֶׁר תֵּלַךְ הַיּוֹם מִמֶּנִּי) אֵתָּה תִּפְגּוֹשׁ שְׁנֵי אַנְשִׁים שְׁנִמְצָאִים עִכְשָׁיו בְּסִמּוּךְ לְקִבְרַת רַחֵל שְׁנִמְצָא בְּנַחֲלַת שְׁבַט יְהוּדָה,⁶ בְּגִבּוֹל בְּנֵימִן בְּצִלְצַח וְהַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מִמְּשִׁיכִים לֵלַכַת לְכִוּוֹן, כֵּךְ שֶׁהֵם יִפְגְּשׁוּ אוֹתְךָ בְּצִלְצַח, מְקוֹם שְׁנִמְצָא בְּנַחֲלַת שְׁבַט בְּנֵימִן,⁷ וַאֲמָרוּ אֵלֶיךָ הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה יֹאמְרוּ לְךָ: נִמְצָאוּ הָאֲתָנּוֹת אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ לְבַקֵּשׁ נִמְצָאוּ הַאֲתָנּוֹת שִׁיצָאָתָּ מִבֵּיתְךָ כְּדֵי לְחַפֵּשׂ אוֹתָם,⁸ וְהִנֵּה נִטְשׁ אָבִיךָ אֶת דְּבָרֵי הָאֲתָנּוֹת וְאֵבִיךָ עֹזֵב אֵת דַּאֲגָתוֹ, הַפְּסִיק לְדַאוֹג עַל הַאֲתָנּוֹת,⁹ וְדַאֲג לָכֶם וְהִתְחִיל לְדַאוֹג לָכֶם,¹⁰ לֵאמֹר כֵּךְ אֵבִיכֶם כִּשְׁהוּא הִתְחִיל לְדַאוֹג לָכֶם:¹¹ מָה אַעֲשֶׂה לְבְנֵי מָה אֲנִי יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת כְּדֵי לְמַצּוֹא אֵת בְּנֵי שְׂאוּל:¹² (ג) (2) וְחִלַּפְתָּ מִשֵּׁם וְהִלַּאָה אֵתָּה תַעֲבֹר מִשֵּׁם, מִצִּלְצַח,¹³ וּבָאתָ עַד אֵלּוֹן תְּבוֹר וְאֵתָּה תִּגְיַע לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "אֵילוֹן תְּבוֹר",¹⁴ וּמִצָּאוּךָ שֵׁם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים עֲלֵים אֵל הָאֱלֹהִים בֵּית אֵל (כִּשְׁתִּגִּיעַ לְאֵילוֹן תְּבוֹר) יִפְגְּשׁוּ אוֹתְךָ שֵׁם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים שֶׁהֵם בְּדֹרְכֶם לְעִלּוֹת לְשִׁילָה, שֵׁם הָיָה הַמִּשְׁכָּן,¹⁵ אֶחָד נִשְׂא שְׁלֹשָׁה גְדִיִּים אֶחָד מֵהַאֲנָשִׁים נוֹשֵׂא בִידוֹ שְׁלֹשָׁה גְדִיִּים, וְאֶחָד נִשְׂא שְׁלֹשָׁת בְּכֹרוֹת לָחֶם וְאֶחָד מֵהַאֲנָשִׁים נוֹשֵׂא בִידוֹ שְׁלֹשׁ כְּכֹרוֹת לָחֶם, וְאֶחָד נִשְׂא נֶבֶל יַיִן וְאֶחָד

מקורות ותמצית הערות

1. רד"ק. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. תרגום + מצודות.
5. תרגום. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. מצודות.
10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות.
14. תרגום. 15. מצודות. יש מחלוקת לגבי מיקום המשכן לאחר המלחמה עם פלשתים בפרק ד'. כפי שראינו, מצודות כותב שהמשכן עדיין היה בשילה. אמנם יש פרשנים אחרים לאורך הספר שכותבים שהמשכן עבר לנוב מיד לאחר שהארון נשבה. ואולי כוונת המצודות

האנשים נושא בידו נאד (כלי מעור) שמכיל יין¹⁶: (ד) וְשָׂאֵלוּ לָךְ לְשָׁלוֹם שלשת האנשים יברכו אותך בברכת שלום,¹⁷ וְנָתַנוּ לָךְ שְׁתֵי לֶחֶם שלשת האנשים יתנו לך שניים מתוך שלשת הלחמים שלהם,¹⁸ וְלָקַחְתָּ מֵיָדָם ואתה תיקח מהם את הלחמים¹⁹: (ה) 3) אַחַר כֵּן תָּבוֹא גִבְעַת הָאֱלֹהִים לאחר מכן, כאשר תגיע לגבעה שנקראת "גבעת האלוקים" (הגבעה בקרית יערים שהניחו שם את ארון הברית),²⁰ אֲשֶׁר שָׁם נָצַבִי פְּלִשְׁתִּים בגבעת האלוקים ישנם ממונים מטעם הפלשתים, פקידים שהפלשתים הציבו שם,²¹ וַיְהִי כִּבְאֵדָה שָׁם הָעִיר כאשר אתה תיכנס לעיר,²² וּפְגַעְתָּ חֶבְלֵי נְבִיאִים (כאשר אתה תיכנס לעיר) אתה תפגוש שם חבורה של נביאים,²³ יְרֵדִים מִהַבְּמָה החבורה של הנביאים יהיו בדרכם לרדת מהבמה שעליה הם הקריבו קרבן,²⁴ וְלִפְנֵיהֶם נֶבֶל וְתֹף וְחֶלֶל וְכַנּוֹד ולפני חבורת הנביאים יהיו כלי נגינה: נבל, תוף וחליל. הנביאים ניגנו כדי שהנגינה תשמח אותם וכך הם יזכו לנבואה,²⁵ וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים (כאשר תגיע אל הנביאים) הם יהיו עסוקים באמירת שירות ותשבחות לה' ברוח הקודש²⁶: (ו) וְצִלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְקִינֹק וְהִתְנַבְּיַת עִמָּם תעבור עליך (הכוונה לשאול) רוח ה', וכך אתה תזכה לנבואה יחד עם חבורת הנביאים,²⁷ וְנִהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר ובכך שתזכה לנבואה, אתה כאילו תהפוך לאדם אחר. עד עכשיו לא היית נביא, ולאחר שתפגוש את האנשים ותזכה לנבואה, אתה תהיה כאילו אדם חדש²⁸: (ז) וְהָיָה כִּי תִבְאֲנָה הָאֲתוֹת הָאֵלֹהִים לָךְ כאשר שלש האותות האלה יתקיימו ויקרו לך,²⁹ עֲשֵׂה לָךְ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ (כאשר שלש האותות האלה יתקיימו ויקרו לך) תכין לך את כל הצרכים המיוחדים למלך,³⁰ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ כיוון שה' בעזרתך, והוא יעמיד את מלכותך³¹: (ח) אך עכשיו אני מצווה אותך על דבר שתעשה לאחר שתמלוך:³² וַיְרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל כאשר תרד לגלגל כדי להלחם בפלשתים,³³ וְהָיָה אֲנֹכִי יָרֵד אִלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עִלּוֹת לְזִבְחַת זִבְחֵי שְׁלָמִים אני גם ארד אליך לגלגל כדי להקריב

מקורות ותמצית הערות

- לומר שבעבר עמד המשכן בשילה ומשום כך גם לאחר
 חורבן המשכן שם, נקרא שילה "בית אל". 16. מצודות.
 17. תרגום. 18. תרגום. 19. תרגום. 20. מצודות.
 21. מצודות. 22. תרגום. 23. מצודות. 24. תרגום.
 25. מצודות. 26. רד"ק. 27. מצודות. 28. מצודות.
 29. רש"י. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. מצודות.
 17. תרגום. 18. תרגום. 19. תרגום. 20. מצודות.
 21. מצודות. 22. תרגום. 23. מצודות. 24. תרגום.
 25. מצודות. 26. רד"ק. 27. מצודות. 28. מצודות.
 29. רש"י. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. מצודות.

קרבנות שלמים,³⁴ שְׁבַעַת יָמִים תִּזְחַל עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ תַּחֲכֶה לִּי שְׁבַעַת יָמִים עַד
 שֶׁאֵבֹא אֵלֶיךָ לַגִּלְגַּל,³⁵ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וּשְׁם, בַּגִּלְגַּל, אֹמֵר לְךָ
 מֵה אַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּדַבַּר הַמְּלוּכָה³⁶: (ט) וְהָיָה כִּי־הִפְנַתוּ שִׁכְמוֹ לְלָקֶת מַעַם
 שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שָׁאוּל הִפָּךְ אֶת כַּתְּפוֹ כְּדִי לְלַכֵּת מִשְׁמוּאֵל, כַּאֲשֶׁר שָׁאוּל הִסְתּוּבֵב
 כְּדִי לַחְזוֹר לְבֵיתוֹ,³⁷ וַיִּהְיֶה לֹא אֱלֹהִים לֵב אַחֵר ה' נָתַן לְשָׁאוּל רוּחַ גְּבוּרָה שֶׁל
 מַלְכוּת,³⁸ וַיָּבֹאוּ כָּל הָאֲתוֹת הָאֵלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא כֹּל שֶׁלֹּשׁ הָאוֹתוֹת שֶׁשְׁמוּאֵל אָמַר
 לְשָׁאוּל שִׁיקְרוּ לוֹ, הַתְּרַחֲשׁוּ בַיּוֹם שֶׁבּו נִפְרַד שָׁאוּל מִשְׁמוּאֵל³⁹: (י) וַיָּבֹאוּ שָׁם
 הַגְּבַעְתָּה שָׁאוּל וְנִעְרוּ הַגִּיעוּ לַגְּבַעַת הָאֱלֹקִים שֶׁבְקִרְיַת יַעֲרִים, וְהָיָה חֶבֶל נְבִאִים
 לְקַרְאָתוֹ חֲבוּרָה שֶׁל נְבִיאִים בְּאֵה מוֹל שָׁאוּל, וַתִּצְלַח עֲלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְּנָא
 בְּתוֹכָם עֲבָרָה עַל שָׁאוּל רוּחַ ה' וְהוּא הִתְנַבֵּא יַחַד עִם הַנְּבִיאִים הָאֲחֵרִים וְשִׁיבַח
 אֶת ה' בְּדַבְרֵי נְבוּאָה⁴⁰: (יא) וַיְהִי כֹּל יוֹדְעוֹ מֵאֲתָמוּל שֶׁלְשׁוֹם כֹּל מִי שֶׁהִכִּיר אֶת
 שָׁאוּל בְּתַקּוּפָה לִפְנֵי שֶׁהוּא זָכָה לְנְבוּאָה (הַנְּבִיא מְזַכֵּר אֶת יוֹם הָאֲתָמוּל וְאֵת יוֹם
 שֶׁלְשׁוֹם – לִפְנֵי יוֹמִיִּים, אֶךְ הַכוּוֹנָה לְכֹל הַתַּקּוּפָה לִפְנֵי שֶׁשָׁאוּל הִתְנַבֵּא),⁴¹ וַיִּרְאוּ וְהָיָה
 עִם נְבִאִים נְבִיא (כֹּל מִי שֶׁהִכִּיר אֶת שָׁאוּל) וְעַכְשֵׁיו הֵם רָאוּ שֶׁשָׁאוּל הִתְנַבֵּא יַחַד
 עִם הַנְּבִיאִים,⁴² וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ אֶת שָׁאוּל מִתְנַבֵּא
 הָיוּ תַמְהִיִּים, וְהֵם שָׁאוּלוּ זֶה אֵת זֶה,⁴³ מַה זֶה הָיָה לְבֶן קִישׁ מְדוּעַ בֶּן קִישׁ (הַכוּוֹנָה
 לְשָׁאוּל) זָכָה לְנְבוּאָה? הָאֵם קִישׁ, אֲבִיו שֶׁל שָׁאוּל, זָכָה לְנְבוּאָה, עַד שֶׁגַּם שָׁאוּל
 רָאוּי לְנְבוּאָה?⁴⁴ הֲגַם שָׁאוּל בְּנְבִיאִים הָאֵם גַּם שָׁאוּל רָאוּי לְנְבוּאָה, הָאֵם שָׁאוּל
 הִגִּיעַ לְמַעַלַת הַנְּבוּאָה? הָאֲנָשִׁים תַּמְהוּ עַל שֶׁשָׁאוּל זָכָה לְהִתְנַבֵּא מִשְׁתֵּי סִיבוֹת:
 מִשׁוֹם שֶׁאֲבִיו שֶׁל שָׁאוּל לֹא הָיָה נְבִיא וּמִשׁוֹם שֶׁשָׁאוּל עֲצָמוּ טֶרֶם הִגִּיעַ לְמַדְרַגַת
 הַנְּבוּאָה⁴⁵: (יב) וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר הִיָּה אָדָם מִהַגְּבַעַת שֶׁעָנָה לְאֲנָשִׁים
 הַתַּמְהִיִּים וְאָמַר לָהֶם:⁴⁶ וּמִי אֲבִיהֶם (הָאָדָם מִהַגְּבַעַת עָנָה לְאֲנָשִׁים הַתַּמְהִיִּים) מִיָּהוּ
 אֲבִיהֶם שֶׁל שָׁאוּל הַנְּבִיאִים שֶׁהִתְנַבֵּאוּ? הֲרֵי גַם שָׁאוּל הַנְּבִיאִים אֵינָם בִּהְכָרַח

מקורות ותמצית הערות

33. מצודות. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום. 43. תרגום. 44. מצודות.
 37. מצודות. 38. רש"י. 39. תרגום. 40. תרגום. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות.

בנים של נביאים, ואם כן, אין הכרח להיות בן של נביא כדי לזכות בנבואה,⁴⁷ על כן היתה למשל הגם שאול בנבאים כאשר אדם זכה במעלה או בדרגה שהוא לא היה רגיל בה לפני כן, כאשר אדם זכה למעלה חדשה, היו שואלים אותו בתור משל: הגם שאול בנביאים? כמו שכאשר שאול זכה לנבואה בפעם הראשונה, האנשים שאלו האם גם הוא בנביאים, כך התחילו לשאול גם על אנשים אחרים שזכו למעלה חדשה "הגם שאול בנביאים" בתור משל⁴⁸: (יג) ויכל מהתנבות שאול סיים להתנבא,⁴⁹ ויבא הבמה שאל הלך אל הבמה שם היו מקריבים קרבנות, ושם הוא ונערו מצאו את הדוד של שאול מקריב קרבן⁵⁰: (יד) ויאמר דוד שאול אליו ואל נערו הדוד של שאול, האח של אבא של שאול, אמר לשאול ונערו:⁵¹ אן הלכתם להיכן הלכתם? ויאמר שאול ענה לדוד: לבקש את האתנות הלכנו כדי לחפש את האתנות, ונראה כי אין כשראינו שהן אינן, כשראינו שלא מצאנו את האתנות,⁵² ונבוא אל שמואל הלכנו אל שמואל כדי שיאמר לנו היכן הן נמצאות⁵⁴: (טו) ויאמר דוד שאול הדוד של שאול שאל את שאול: הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל תאמר לי עכשיו מה אמר לכם שמואל⁵⁵: (טז) ויאמר שאול אל דוד שאול אמר לדוד שלו: הגד הגיד לנו פי נמצאו האתנות שמואל אמר לנו שהאתנות כבר נמצאו,⁵⁶ ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל שאול לא אמר לדוד שלו, ששמואל אמר לו שהוא עתיד למלוך על בני ישראל, כיוון שהוא היה צנוע ועניו, והוא לא רצה להתגאות בכך שהוא יהיה מלך⁵⁷: (יז) ויצעק שמואל את העם אל יקוק המצפה שמואל אסף את עם ישראל למקום שנקרא "המצפה", ובגלל שהיו שם כל כך הרבה אנשים מישראל, שרתה שם שכינה⁵⁸: (יח) ויאמר אל בני ישראל שמואל אמר לבני ישראל, פה אמר יקוק אלי ויאמר אל בני ישראל שמואל אמר ה' אלוקי ישראל: אנכי העליתי את ישראל ממצרים ואציל אתכם מיד מצרים אני (ה') העליתי אתכם (בני ישראל) ממצרים, והצלתי אתכם

מיד המצרים,⁵⁹ וּמִיַּד כָּל הַמְּמַלְכֹת הַלְּחָצִים אֲתֶכֶם וְכֵן הַצַּלְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל שָׂאֵר הַמְּמַלְכֹת שֶׁדַּחֲקוּ אֶתְכֶם⁶⁰: (יט) וְאַתֶּם הַיּוֹם מְאַסְתֶּם אֶת אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם כָּבֵר מְאַסְתֶּם בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וְאִינְכֶם רוֹצִים לַעֲבֹד אוֹתוֹ,⁶¹ אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל רָעוֹתֵיכֶם וְצָרֹתֵיכֶם (אִינְכֶם רוֹצִים לַעֲבֹד אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם) שֶׁהוּא הַמְּצִיל אֶתְכֶם מִכָּל הַפּוֹרְעָנוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁבָּאוֹת עֲלֵיכֶם,⁶² וְתֹאמְרוּ לֹא וְאַתֶּם אִמַּרְתֶּם לִפְנֵי ה':⁶³ כִּי מִלְּךָ תִּשָּׂא עֵלֵינוּ (אִמַּרְתֶּם לִפְנֵי ה') אַתָּה (ה') תִּמְנֶנָּה עֲלֵינוּ מֶלֶךְ,⁶⁴ וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ לִפְנֵי יְקֹנֶק וְעַכְשָׁיו תַּעֲמְדוּ לִפְנֵי ה',⁶⁵ לְשַׁבְּטֵיכֶם כֹּל שֶׁבֶט יַעֲמֹד בְּנִפְרָד מֵהַשְּׁבֵטִים הָאֲחֵרִים,⁶⁶ וְלֹאֲלֵפֵיכֶם וְכָל מִשְׁפַּחַת הַתַּעֲמֹד בְּנִפְרָד מִשְׁפַּחַת הַשְּׁבֵט (וְכֵן יִהְיֶה נִיתֵן לְהַטִּיל אֶת הַגּוֹרֵל כְּדִי לְרַאוֹת בְּמִי ה' בָּחַר לְמֶלֶךְ)⁶⁷: (כ) וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמוּאֵל הַקָּרִיב אֶת הַשְּׁמוֹת שֶׁל כָּל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָאוּרִים וְהַתּוֹמִים (כְּדִי לַעְרוֹךְ אֶת הַגּוֹרֵל),⁶⁸ וַיִּלְכְּד שְׁבֵט בְּנִימִן הַפֶּתַח שֶׁל שְׁבֵט בְּנִימִן עֲלֵה בְּגוֹרֵל⁶⁹: (כא) וַיִּקְרַב אֶת שְׁבֵט בְּנִימִן לְמִשְׁפַּחֹתָיו שְׁמוּאֵל הַקָּרִיב אֶת הַשְּׁמוֹת שֶׁל מִשְׁפַּחַת שְׁבֵט בְּנִימִן לִפְנֵי הָאוּרִים וְהַתּוֹמִים, וְתִלְכְּד מִשְׁפַּחַת הַמְּטָרִי מִשְׁפַּחַת הַמְּטָרִי הִיא שֶׁעֲלָתָהּ בְּגוֹרֵל, וַיִּלְכְּד שְׁאוּל בֶּן קִישׁ לְאַחַר מִכֵּן, כְּשֶׁהִטִּילוּ גּוֹרֵל עִם שְׁמוֹת הַגְּבָרִים שֶׁל מִשְׁפַּחַת הַמְּטָרִי כְּדִי לְרַאוֹת מִי מֵהֶם יִמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל, שְׁאוּל עֲלֵה בְּגוֹרֵל,⁷⁰ וַיִּבְקֶשְׁהוּ וְלֹא נִמְצָא חִפְשׁוֹ אֶת שְׁאוּל בֵּין אַנְשֵׁי מִשְׁפַּחְתּוֹ אֲךָ לֹא נִמְצָא אוֹתוֹ⁷¹: (כב) וַיִּשְׁאַל עוֹד בְּיִקְנֹק הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ שְׁאוּל בְּאוּרִים וְהַתּוֹמִים שֶׁאֵלֶּה נּוֹסֶפֶת: הֲאֵם יֵשׁ אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּמִקּוֹם שֶׁבּוֹ הוֹטֵל הַגּוֹרֵל, בְּנוֹסֵף לְאַנְשֵׁים שֶׁכּוֹלֵם רָאוּ שֶׁם (הַכּוֹוֶנָה הִייתָה לְכַרֵּר אִם שְׁאוּל בְּאִמְתָּה נִמְצָא בְּמִקּוֹם זֶה),⁷² וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק ה' עֲנֵה עַל יַדֵּי הָאוּרִים וְהַתּוֹמִים: הִנֵּה הוּא נִחְבָּא אֶל הַפְּלִים הָאָדָם שֶׁאַתֶּם מַחְפְּשִׁים, שְׁאוּל, מִתְחַבֵּא בְּמִקּוֹם שֶׁבּוֹ הַנְּחַתְתֶּם אֶת כָּל הַכְּלִים שֶׁלְכֶם (שְׁאוּל הַתְּחַבֵּא שֶׁם מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הִיָּה בּוֹרַח מֵהַשְּׂרָרָה)⁷³: (כג) וַיִּרְצֵוּ וַיִּקְחֵהוּ מִשָּׁם אַנְשֵׁים מֵהַעַם רָצוּ לְמִקּוֹם שֶׁבּוֹ הַנִּחַ

מקורות ותמצית הערות

56. תרגום. 57. רש"י. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. מצודות. 63. תרגום. 64. תרגום. 65. תרגום. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. תרגום. 72. מצודות. 73. תרגום. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. תרגום. 64. תרגום. 65. תרגום. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. תרגום.

העם את הכלים ולקחו משם את שאול, ⁷⁴ וַיִּתְּיָצֵב בְּתוֹךְ הָעָם שֹׁאֹל נֶעֱמַד בתוך כל העם, ⁷⁵ וַיִּגְבֹּה מִכָּל הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמִעֲלָה שֹׁאֹל הָיָה גְבוּהַ יוֹתֵר מִכָּל הָעָם, מהכתפיים שלו היה גבוה יותר מכולם – לא היה אדם שהגיע לגובה הכתפיים של שאול⁷⁶: ⁷⁶ (כד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל כָּל הָעָם שְׁמוּאֵל אָמַר אל כל העם שהתאסף במצפה: הֲרֵאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ יְקִיָּקָה האם שמתם לב במי בחר ה' להיות מלך, ⁷⁷ כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל הָעָם שֶׁהָיָה אֵין אֶף אֶחָד שְׂרָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ יוֹתֵר מִשְׁאֹל, ⁷⁸ וַיִּרְעוּ כָּל הָעָם הָעָם הָרִיעַ קוֹלוֹת תְּרוּעָה (כדרכם להשמיע בשעה שממליכים מלך), ⁷⁹ וַיֹּאמְרוּ הָעָם אָמַר: יְחִי הַמֶּלֶךְ יְהִי רִצּוֹן שְׁמִלְכְּנוּ יִצְלִיחַ⁸⁰: (כה) וַיִּדְבֹּר שְׁמוּאֵל אֵל הָעָם אֵת מִשְׁפַּט הַמֶּלֶכְהָ שְׁמוּאֵל אָמַר לְעַם אֵת הַחֻקִּים שֶׁקְּשׁוּרִים לְמֶלֶךְ: שֶׁהָעָם יִכְבֹּד אֵת הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהָעָם יִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, ⁸¹ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר שְׁמוּאֵל כָּתַב אֵת חֻקֵי הַמְּלוּכָה בְּסֵפֶר, ⁸² וַיִּנַּח לְפָנָיו יְקִיָּקָה שְׁמוּאֵל הֵנִיחַ אֵת הַסֵּפֶר לַיָּד אַרְוֹן הַבְּרִית, כְּדִי שֶׁהַסֵּפֶר יִהְיֶה זְמִין לְכָל אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ תָּמִיד, ⁸³ וַיִּשְׁלַח שְׁמוּאֵל אֵת כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ שְׁמוּאֵל שִׁלַּח חֲזָרָה אֵת כָּל הָאֲנָשִׁים חֲזָרָה לְבֵיתָם⁸⁴: (כו) וְגַם שְׁאֹוֹל הִלְךָ לְבֵיתוֹ גְּבַעְתָּה שֹׁאֹוֹל חָזַר גַּם הוּא לְבֵיתוֹ שֶׁהָיָה בְּגַבְעָה, מִשׁוֹם שֶׁהוּא רָאָה שֶׁחִלַּק מֵעַם יִשְׂרָאֵל לֹא קִיבַל אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, וְלִכְּן הוּא עֲדִיין לֹא הִתְנַהַּג כְּמֶלֶךְ, ⁸⁵ וַיִּלְכּוּ עִמּוֹ הַחֵיִל אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיָה בְּלִיבָם יִרְאֵת אֱלֹוִקִים, וְהֵם כִּיבְדוּ אֵת הַמֶּלֶךְ שֶׁהִמְלִיךְ עֲלֵיהֶם ה', הִלְכוּ עִם שְׁאֹוֹל⁸⁶: (כז) וּבְנֵי בְּלִיעֵל אָמְרוּ אֲנָשִׁים רָשָׁעִים אָמְרוּ: ⁸⁷ מָה יִשְׁעֵנוּ זֶה אֵיךְ שֹׁאֹוֹל יִצִּיל אוֹתָנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים, הָרִי מִשְׁפַּחְתּוֹ הִיא הַמִּשְׁפַּחָה הַקְּטָנָה שֶׁבִּשְׂבַט בְּנִימִין, ⁸⁸ וַיִּבְזְהוּ הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים בִּיזוּ אֵת שְׁאֹוֹל, ⁸⁹ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים לֹא הִבִּיאוּ לְשֹׁאֹוֹל מִנְחָה. הָיָה מְנַהֵג לְהִבְיֹא לְמֶלֶךְ מִנְחָה בְּיוֹם שֶׁהִמְלִיכוֹ אוֹתוֹ, וְהָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים חָרְגוּ מִהַמְנַהֵג וְלֹא הִבִּיאוּ לְשֹׁאֹוֹל מִנְחָה,⁹⁰

מקורות ותמצית הערות

72. מצודות. 73. מצודות. 74. תרגום. 75. תרגום. 80. תרגום. 81. מצודות. 82. תרגום. 83. מצודות.
76. תרגום. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 84. תרגום. 85. רד"ק. 86. מצודות. 87. תרגום.

וַיְהִי כַּמִּחְרִישׁ שְׂאוּל עֲשָׂה עֲצָמוֹ חִירֶשׁ, וְהוּא לֹא הִתְיַחֵס לְאַנְשֵׁי הַרְשָׁעִים
שְׁבִיזוֹ אוֹתוֹ⁹¹:

פרק יא

(א) וַיַּעַל נְחֹשׁ הָעֲמוֹנִי נַחֵשׁ, מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן, עֲלֵה לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל,¹ וַיַּחֲזֹק
עַל יִבְשׁ גִּלְעָד נַחֵשׁ הַקִּים אֶת מַחְנֵה הַצַּבָּא שְׁלוֹ לִיד יִבֶשׁ גִּלְעָד
(מִשֵּׁם הוּא רָצָה לְתַקּוֹף אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל),² וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יִבְיֶשׁ אֶל נְחֹשׁ כָּל
אַנְשֵׁי יִבֶשׁ גִּלְעָד אָמְרוּ לְנַחֵשׁ: כִּרְתָּ לָנוּ בְרִית וְנַעֲבֹדְךָ תַּכְרוּת לָנוּ בְרִית שְׁלֹא
תִהְרֹג אוֹתָנוּ, וְתִמּוֹרֵת זֹאת אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה לָךְ מִיָּסִים³: (ב) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם נְחֹשׁ
הָעֲמוֹנִי נַחֵשׁ הָעֲמוֹנִי אָמַר לְאַנְשֵׁי יִבֶשׁ גִּלְעָד: בְּזֹאת אֶכְרֵת לָכֶם זֶהוּ הַתְּנָאִי
שְׂאֲכָרוֹת לָכֶם בְּרִית וְלֹא אֶהְרֹג אֶתְכֶם,⁴ בְּנִקּוֹר לָכֶם כָּל עֵין יָמִין אִם אֲנִקֶּר
לְכָל אֶחָד מִכֶּם אֶת עֵין יָמִין, אִם אוֹצִיא לְכָל אֶחָד מִכֶּם אֶת עֵין יָמִין שְׁלוֹ,⁵
וְשִׁמְתִּיהָ חֶרְפָּה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְהִדְבַּר הַזֶּה, נִקִּירֵת עֵין יָמִין שֶׁל כָּל אֶחָד מִכֶּם,
תִּהְיֶה לְחֶרְפָּה עַל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְבַּיִשׁוּ בְּכַךְ שֶׁהֵם לֹא הִצְלִיחוּ
לְמַנוּעַ אֶת הַבְּזִיוֹן שֶׁל נִקִּירֵת עֵין יָמִין שֶׁלְכֶם⁶: (ג) וַיֹּאמְרוּ אֲלָיו זְקֵנֵי יִבְיֶשׁ זְקֵנֵי
יִבֶשׁ גִּלְעָד עָנוּ לְנַחֵשׁ: הֲרָף לָנוּ שְׁבַעֲת יָמִים תִּרְפָּה מֵאִיתָנוּ שְׁבַעֲת יָמִים, תַּעֲזוּב
אוֹתָנוּ לְשִׁבְעָת יָמִים,⁷ וְנִשְׁלַחְתָּהּ מִלְּאָכִים בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל (תִּרְפָּה מִמֶּנּוּ בְּמִשְׁךְ
שְׁבַעֲת יָמִים כְּדֵי שֶׁ-) אֲנַחְנוּ נִשְׁלַח שְׁלִיחִים בְּכָל תַּחֹם מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל,⁸ וְאִם
אֵין מוֹשִׁיעַ אֶתָּנוּ וְאִם אֶף אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לֹא יוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ,⁹ וַיִּצְאָנוּ אֲלֵיהֶם אֲנַחְנוּ
נִצָּא אֲלֵיךְ וְנִסְכִּים שְׁתוֹצִיא לְכָל אֶחָד מֵאִיתָנוּ אֶת עֵין יָמִין. אַנְשֵׁי יִבֶשׁ גִּלְעָד
אָמְרוּ לְנַחֵשׁ שֶׁהוּא יִצְלִיחַ לְבִזּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל רַק אִם הָעַם לֹא יִצְלִיחַ לְמַנוּעַ
אֶת נִקִּירֵת עֵין יָמִין שֶׁלָּהֶם. לֹלֵא שְׁתִּינַתֵּן לְעַם הַזְּדַמְנוֹת לְמַנוּעַ אֶת נִקִּירֵת עֵין
יָמִין, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְבַּיִשׁוּ. לְכֵן הֵם בִּיקְשׁוּ מִנַּחֵשׁ שִׁמְתִין שְׁבַעֲת יָמִים
שְׁבָהֶם הֵם יוֹדִיעוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַתְּנָאִי שְׁלוֹ, וְכַךְ יִתְבַּרֵּר אִם הֵם יִצְלִיחוּ

מקורות ותמצית הערות

88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות.
1. תרגום. 2. רלב"ג + מצודות. 3. רלב"ג + מצודות. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. מצודות. 11. רלב"ג.

למנוע את התנאי הזה.¹⁰ נחש הסכים לבקשת אנשי יבש גלעד מכיוון שכוונתו בכל מקרה הייתה להילחם נגד כל בני ישראל ולבזות אותם¹¹: (ד) וַיֵּבְאוּ הַמְּלָאכִים גִּבְעַת שָׂאוּל הַשְּׁלִיחִים שֶׁשְּׁלַחוּ זַקְנֵי יִבְשׁ גִּלְעָד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַגִּיעוּ אֶל גִּבְעַת שָׂאוּל,¹² וַיְדַבְּרוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי הָעָם הַשְּׁלִיחִים סִיפְרוּ אֶת דְּרִישְׁתּוֹ שֶׁל נַחֲשׁ בְּאִזְנֵי הַקֹּהֵל שֶׁהָיָה בְּגִבְעַת שָׂאוּל,¹³ וַיִּשְׂאוּ כָּל הָעָם אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּגִבְעַת שָׂאוּל הֲרִימוּ אֶת קוֹלָם וּבְכוּ (כִּיּוּן שֶׁהֵם לֹא הֵאֱמִינוּ שִׁיּוּכְלוּ לְהוֹשִׁיעַ אֶת אֲנָשֵׁי יִבְשׁ גִּלְעָד)¹⁴: (ה) וַהֲנִיָּה שָׂאוּל בָּא אַחֲרַי הַבֶּקֶר מִן הַשְּׂדֵה בְּעוֹד הָאֲנָשִׁים בְּכוּ, שָׂאוּל בֹּא מֵהַשְּׂדֵה, שֵׁם הוּא הוֹצִיא אֶת הַבֶּקֶר לְמַרְעָה,¹⁵ וַיֹּאמֶר שָׂאוּל שָׂאוּל שָׂאל: מַה כָּעָם פִּי יִבְכוּ מְדוּעַ הָאֲנָשִׁים בּוֹכִים,¹⁶ וַיִּסְפְּרוּ לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲנָשֵׁי יִבְיָשׁ סִיפְרוּ לְשָׂאוּל אֶת דְּבָרֵי אֲנָשֵׁי יִבְשׁ (שֶׁנַּחֲשׁ רֹצֵחַ שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם יִנְקֵר אֶת עֵינַי יְמִין, אַחֲרֵת הוּא יֵיצֵא לְמַלְחָמָה נֶגְדָם)¹⁷: (ו) וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים עַל שָׂאוּל עֲבָרָה עַל שָׂאוּל רוּחַ גְּבוּרָה מֵאֵת ה',¹⁸ כְּשִׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (עֲבָרָה עַל שָׂאוּל רוּחַ גְּבוּרָה מֵאֵת ה') כִּאֲשֶׁר הוּא שָׁמַע אֶת דְּבָרֵי אֲנָשֵׁי יִבְשׁ גִּלְעָד,¹⁹ וַיַּחֲדֹר אַפּוֹ מֵאֵד שָׂאוּל כֶּעֶס מְאוּד עַל נַחֲשׁ הַעֲמוּנִי²⁰: (ז) וַיִּקַּח צֶמֶד בֶּקֶר שָׂאוּל לְקַח שְׁנֵי בַהֲמוֹת בֶּקֶר,²¹ וַיִּנְתְּחֵהוּ שָׂאוּל חֶתֶךְ לְנִתְחִים אֶת כָּל אַחַת מִבַּהֲמוֹת הַבֶּקֶר,²² וַיִּשְׁלַח בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַמְּלָאכִים שָׂאוּל שֶׁלַּח אֶת נִתְחֵי הַבֶּקֶר בְּיַד הַשְּׁלִיחִים שֶׁבָּאוּ אֵלָיו מִיִּבְשׁ גִּלְעָד,²³ לְאֹמֶר שָׂאוּל צִוּוּהוּ אֶת הַשְּׁלִיחִים שִׁיִּסְתּוּבְכוּ בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ²⁴ אֲשֶׁר אֵינָנוּ יֹצֵא אַחֲרַי שָׂאוּל וְאַחַר שְׁמוּאֵל מִי שֶׁלֹּא יֵיצֵא אַחֲרַי שָׂאוּל וְאַחֲרַי שְׁמוּאֵל לְמַלְחָמָה,²⁵ כִּי יַעֲשֶׂה לְבִקְרוֹ (מִי שֶׁלֹּא יֵיצֵא אַחֲרַי שָׂאוּל וְאַחֲרַי שְׁמוּאֵל לְמַלְחָמָה) כִּי יַעֲשֶׂה לְבִקְרֵי שְׁלוֹ, הַבֶּקֶר שֶׁלּוֹ יִיחַתֵּךְ כְּמוֹ נִתְחֵי הַבֶּקֶר שֶׁשְּׁלַחְתִּי אֵלֵיכֶם,²⁶ וַיִּפְּלֵה פַּחַד יִקְוֶה עַל הָעָם הָעַם פַּחַד וְרֹצֵחַ לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן ה'. הַפַּחַד שֶׁל הָעָם וְהַהֲסַכְמָה שֶׁלּוֹ לְצִאת לְמַלְחָמָה נִבְעוּ מֵהֲרֹצוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר ה' וְלֹא מֵהַפַּחַד שֶׁשָׂאוּל יַחַתוֹךְ אֶת הַבֶּקֶר שֶׁלּוֹ,²⁷

מקורות ותמצית הערות

12. תרגום. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. תרגום. 18. מצודות. 19. תרגום. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות.

וַיֵּצְאוּ בְּאִישׁ אֶחָד הָעָם לַמִּלְחָמָה בְּמַהֲרָוֹת, כְּאִילוֹ שָׂרָק אָדָם אֶחָד יֵצֵא
 לַמִּלְחָמָה (כֹּאֲשֶׁר אֲנָשִׁים רַבִּים יוֹצְאִים לְהִלָּחֵם, הַדָּבָר גּוֹרֵם לְעִיכּוּבִים, וְכַאֲן לֹא נִגְרַם
 עִיכּוּב לַמְּרוֹת הַחַיִּילִים הַרְבִּים שִׁיֵּצְאוּ לַמִּלְחָמָה)²⁸: (ח) וַיִּפְקְדֵם בְּבִזְקָא שְׂאוּל מִנָּה אֶת
 הָעָם שִׁיֵּצֵא אִיתּוֹ לַמִּלְחָמָה בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "בִּזְקָא",²⁹ וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ
 מֵאוֹת אֶלְפֵי בְּמִנְיֵין יֵצֵא שֶׁהָיוּ מִחַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי חַיִּילִים,³⁰ וְאִישׁ
 יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אֶלְפֵי וּמֵאֲנָשִׁי שֶׁבֵט יְהוּדָה הִגִּיעוּ שְׁלֹשִׁים אֶלְפֵי חַיִּילִים כְּדִי
 לְהִשְׁתַּתֵּף בַּמִּלְחָמָה³¹: (ט) וַיֹּאמְרוּ לְפִמְלָאָכִים הַבָּאִים חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיֵּצְאוּ
 לַמִּלְחָמָה אֲמָרוּ לְשְׁלִיחִים שֶׁשָּׁלְחוּ אֲנָשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד,³² כֹּה תֹאמְרוּן לְאִישׁ יָבֵישׁ
 גִּלְעָד תִּחְזְרוּ לְאֲנָשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד שֶׁשָּׁלְחוּ אֶתְכֶם וְתֹאמְרוּ לְכָל אֶחָד מֵהֶם אֶת
 הַדְּבָרִים הַבָּאִים:³³ מִחֶר תִּהְיֶה לְכֶם תְּשׁוּעָה כֹּהֵם הַשְּׂמֵשׁ מִחֶר בַּחֲצוֹת הַיּוֹם,
 בְּשַׁעַר שֶׁהִשְׁמֵשׁ נִמְצָאת בְּשִׂיא כּוֹחָה, תִּהְיֶה לְכֶם יְשׁוּעָה,³⁴ וַיָּבֹאוּ הַפְּלָאָכִים
 הַשְּׁלִיחִים שֶׁשָּׁלְחוּ אֲנָשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד חֲזְרוּ לִיבֵשׁ גִּלְעָד, וַיִּגִּידוּ לְאֲנָשִׁי יָבֵישׁ
 הַשְּׁלִיחִים אֲמָרוּ לְאֲנָשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד אֶת הַדְּבָרִים שֶׁאֲמָרוּ לְהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׁמְחוּ
 אֲנָשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד שֶׁמָּחוּ עַל דְּבָרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:³⁵ (י) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי יָבֵישׁ אֲנָשִׁי
 יָבֵשׁ גִּלְעָד אֲמָרוּ לְנַחֵשׁ: מִחֶר נֵצַא אֲלֵיכֶם וְעֲשִׂיתֶם לָנוּ כְּכֹל הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם
 אֲנַחְנוּ נֵצַא אֲלֵיכֶם מִחֶר וְנִיכְנַע לְפָנֵיכֶם, וְתוֹכְלוּ לַעֲשׂוֹת לָנוּ כָּל מַה שֶׁאַתֶּם
 רוֹצִים:³⁶ (יא) וַיְהִי מִמְּחֶרֶת בַּיּוֹם הַמַּחֲרָת (בַּיּוֹם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמָרוּ לְאֲנָשִׁי יָבֵשׁ שֶׁהֵם
 יִיוֹשְׁעוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם בַּחֲצוֹת הַיּוֹם), וַיִּשְׂם שְׂאוּל אֶת הָעָם שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים שְׂאוּל
 חִילַק אֶת הַצְּבָא שֶׁהָיָה אִיתּוֹ לְשֹׁלֵשׁ קְבוּצוֹת,³⁷ וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֶה חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל
 תִּקְפוּ אֶת מַחֲנֶה נַחֵשׁ,³⁸ בְּאֲשַׁמְרֵת הַבְּקָר (חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל תִּקְפוּ אֶת מַחֲנֶה נַחֵשׁ) בְּשֹׁלֵשׁ
 הַאֲחָרוֹן שֶׁל הַלֵּילָה, סִמוּךְ לְבוֹקֵר,³⁹ וַיִּכּוּ אֶת עֵמּוֹן עַד הֵם הַיּוֹם חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל
 הִכּוּ אֶת חַיִּילֵי עֵמּוֹן עַד שִׂיא הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, עַד חֲצוֹת הַיּוֹם,⁴⁰ וַיְהִי הַנְּשָׂאָרִים
 וַיִּפְּצוּ חַיִּילֵי עֵמּוֹן שֶׁנִּשְׂאָרוּ בַחַיִּים וְלֹא נִהְרְגוּ, הַתְּפֹזְרוּ,⁴¹ וְכֹל נִשְׂאָרוֹ בָּם שְׁנִיִּים

מקורות ותמצית הערות

28. מצודות. 29. מצודות. רש"י: הכוונה היא לצורת 31. תרגום. 32. תרגום. 33. תרגום + מצודות.
 המניין. כל אחד נתן שבר של כלי חרס או אבן, ושאוּל 34. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. מצודות.
 מנה את שברי החרסים ואת האבנים. 30. תרגום. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות.

יָחַד לא היו שניים מחיילי עמון שנשארו ביחד, כיוון שמרוב פחד, כל אחד מהחיילים ברח לכיוון אחר⁴²: (יב) וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שְׁמוּאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְשֹׁמוֹאֵל: מִי הָאִמֹר שְׂאוּל יִמְלֶךָ עָלֵינוּ מִיָּהֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁלַעֲגוּ וְשָׂאוּ הָאֵם שְׂאוּל רָאוּי לְמִלּוֹךְ עָלֵינוּ,⁴³ תָּנוּ הָאֲנָשִׁים וְנִמְיָתֶם תְּבִיאוּ אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה לְפָנֵינוּ, וְנִהְרֹג אוֹתָם. לְאַחַר שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַיְשׁוּעָה שֶׁבָּאָה עַל יַד שְׂאוּל, הֵם רָצוּ לְהִרְוֹג אֶת הַרְשָׁעִים שֶׁבִיזוּ אֶת שְׂאוּל וְלֹא קִיבְלוּ עַל עֲצָמָם אֶת עוֹל מִלְכוּתוֹ⁴⁴: (יג) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שְׂאוּל עֲנֵה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לָהֶם: לֹא יוֹמֵת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה בְּיוֹם שֶׁבוּ נוֹשְׁעוּ אֲנָשִׁי יְבֶשׁ גִּלְעָד, אִף אֶחָד לֹא יוֹמֵת,⁴⁵ כִּי הַיּוֹם עָשָׂה יְקֹנֵק תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל כִּי כִּוּוֹן שֶׁבִיּוֹם הַזֶּה, ה' הוֹשִׁיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִין זֶה רָאוּי לְהִרְוֹג מִיִּשְׁהוּ בְּיוֹם שֶׁל יְשׁוּעָה⁴⁶: (יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם שְׁמוּאֵל אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: לָכוּ וְנִלְכְּתָה הַגְּלִגְלִי וְנִחַדְדֵּשׁ שֵׁם הַמְּלֹכָה כִּי בָּאוּ נִלְךְ אֶל מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּלְגָל", וְשֵׁם נִמְלִיךְ אֶת שְׂאוּל פֶּעַם נֹסֶפֶת. שְׂאוּל הוֹמֵלֵךְ שׁוֹב מִשׁוֹם שֶׁבִּפְעַם הָרֵאשׁוֹנָה לֹא כֹּלֵם קִיבְלוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ⁴⁷: (טו) וַיִּלְכְּבוּ כָל הָעָם הַגְּלִגְלִי כֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ לְגִלְגָל,⁴⁸ וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת שְׂאוּל לְפָנָי יְקֹנֵק בְּגִלְגָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִמְלִיכוּ שָׁם שׁוֹב אֶת שְׂאוּל, אֲלֵא שֶׁהַפֶּעַם כֹּלֵם קִיבְלוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ,⁴⁹ וַיִּזְבְּחוּ שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לְפָנָי יְקֹנֵק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִקְרִיבוּ קִרְבָּנוֹת שְׁלָמִים בְּמְקוֹם שֶׁבוּ הִיִּתָּה שְׁכִינְתוֹ שֶׁל ה'. ה' הִשְׁרָה אֶת שְׁכִינְתוֹ בְּעַם יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲהָ שֶׁהוּא הַתְּאֵסֶף לְהִמְלִיךְ אֶת שְׂאוּל, וְאֵז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִקְרִיבוּ לְפָנָיו קִרְבָּנוֹת,⁵⁰ וַיִּשְׁמַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד מְאֹד שְׂאוּל וְכָל שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְחוּ מְאֹד עַל שֶׁכֹּלֵם הִסְכִּימוּ לְהִמְלִיךְ אֶת שְׂאוּל⁵¹:

מקורות ותמצית ההערות

42. תרגום. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. רלב"ג: רד"ק: חידוש המלוכה נעשה בגלגל משום ששם היה המשכן בתחילה כשכני ישראל נכנסו לארץ, ומשום כך נהגו כבוד במקום זה, למרות שעכשיו המשכן כבר לא היה שם. 48. תרגום. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. תרגום. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. רלב"ג: הסתפק אם שְׂאוּל הרג את האנשים הרשעים, אלא שעשה זאת ביום אחר, או שהוא אמר שהיום אף אחד לא ייהרג כדי להציל אותם על ידי תחבולה. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. תרגום.

פרק יב

(א) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂמוּאֵל אָמַר לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: הֲנִיָּה שָׁמַעְתִּי בְּקִלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִי וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ אֲנִי הָרִי קִיבַלְתִּי אֶת בְּקִשְׁתְּכֶם, וְהַמְלַכְתִּי עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ. לְאַחַר שֶׁכָּבַר הַמְּלַכְתִּי עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ, אֲנִי יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אֶתְכֶם בְּלִי שֶׁתַּחֲשֹׁדוּ בִּי שֶׁמְטַרְתַּת תּוֹכַחְתִּי הִיא לְמַנוּעַ מִכֶּם אֶת הַמְּלַכְתִּי הַמֶּלֶךְ: (ב) וְעַתָּה הֲנִיָּה הַמֶּלֶךְ מִתְּהַלֵּךְ לְפָנֵיכֶם וְעַכְשִׁיו, הַמֶּלֶךְ כָּבַר מִנְהִיג אֶתְכֶם, וְלֹא נִיתֵן לְהַעֲבִירוֹ מִהַמְּלָכוֹת,² וְאֲנִי זָקֵנְתִי וְשִׁבְתִּי וְאֲנִי הַזְדַּקְנָתִי עַד שֶׁנִּהְיִיתִי זָקֵן מְאוֹד (הַשִּׁיבָה הִיא זָקֵנָה גְדוּלָה יוֹתֵר מִהַזְקָנָה), כִּךְ שֶׁאֵינֶנִּי יָכוֹל לְהַנְהִיג אֶתְכֶם יוֹתֵר,³ וּבְנֵי הַנֶּגֶם אֶתְכֶם וְהַבְּנִים שְׁלִי נִכְלָלִים אִיתְכֶם בְּבִקְשַׁתְכֶם, גַּם הֵם רוֹצִים שֶׁמֶלֶךְ יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם, וְאִם כֵּן, אֵינֶנִּי מוֹכִיחַ אֶתְכֶם בְּגַלְלֵי שִׁישׁ לִי נִגְיַעָה בְּדַבָּר וּבְגַלְלֵי שֶׁאֲנִי רוֹצֵה שֶׁבְּנֵי יִמְלְכוּ עֲלֵיכֶם,⁴ וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאַתֶּם גַּם יוֹדְעִים שֶׁאֲנִי הֵייתִי הוֹלֵךְ מְעִיר לְעִיר כְּדֵי לְשַׁפּוֹט אֶתְכֶם בְּמִשְׁךְ כָּל חַיִּי (מֵאִז שֶׁהֵייתִי צַעִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁבָּאוּ אֲנִי מוֹכִיחַ אֶתְכֶם), וְאִם כֵּן, אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁאֲנִי מוֹכִיחַ אֶתְכֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְלֹא בְּגַלְלֵי תַּחְבּוּלָה כָּל שֶׁהִיא⁵: (ג) הֲנִנִּי עָנּוּ בִּי בְּעוֹד שֶׁאֲנִי נֹמֵצָא כֹּאֵן לְפָנֵיכֶם – תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ, ⁶ נִגְדַּד יִקְוֶן וְנִגְדַּד מִשִּׁיחֹו (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) לְפָנֵי ה' וּלְפָנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּשַׁח ה' עֲלֵיכֶם, לְפָנֵי שְׂאוּל,⁷ אֶת שׂוֹר מִי לְקַחְתִּי (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) אֶת הַשׂוֹר שֶׁל מִי מִכֶּם לְקַחְתִּי לְעַצְמִי, הֲאִם לְקַחְתִּי שׂוֹר שֶׁל מִי־שֶׁהוּ מִכֶּם?⁸ וְחָמוֹר מִי לְקַחְתִּי (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) גַּם אֶת הַדָּבָר הַבֹּא (הַבֹּא) אֶת הַחֲמוֹר שֶׁל מִי מִכֶּם לְקַחְתִּי לְעַצְמִי לְרֹכֵב עָלָיו, הֲאִם לְקַחְתִּי מִמִּישֶׁהוּ מִכֶּם חֲמוֹר?⁹ וְאֶת מִי עֲשִׂקְתִּי (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) גַּם אֶת הַדָּבָר הַבֹּא) אֶת מִי מִכֶּם גְּזַלְתִּי, הֲאִם גְּזַלְתִּי מִי־שֶׁהוּ מִכֶּם?¹⁰ אֶת מִי רִצְוֹתִי (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) גַּם אֶת הַדָּבָר הַבֹּא) אֶת מִי מִכֶּם שֶׁבְּרַתִּי. הַכּוֹוֹנָה לְשִׁבִּירַת הַגּוֹף,¹¹ וּמִי־ד מִי לְקַחְתִּי כֹּפֵר (תַּעֲיִדוּ עֲלַיִ) גַּם אֶת הַדָּבָר הַבֹּא) מִי־ד מִי מִכֶּם לְקַחְתִּי כֹּסֶף כְּדֵי לְכַפֵּר עַל פֶּשַׁע שֶׁהוּא עֹשֶׂה, הֲאִם

מקורות ותמצית הערות

לקחתי ממישהו מכם כסף כדי לכפר לו על חטא שהוא חטא בו במקום לשפוט אותו דין אמת?¹² וְאֶעֱלִים עֵינַי בּוֹ וְהָאֵם אֲנִי הָעֹלְמָתִי מִמֶּנּוּ עֵינִי (מנותן הכופר) ולא הענשתי אותו, בגלל שהוא נתן לי כסף?¹³ וְאָשִׁיב לָכֶם וְאֵם תֹּאמְרוּ שֶׁעֲשִׂיתִי עוֹל לְמִי־שֶׁהוּ, אַעֲנֶה לָכֶם וְאֶסְבִּיר מִדּוּעַ נִהְגִּיתִי כֵךְ, אֲךָ מֵעוֹלָם לֹא עֲשִׂיתִי דָבָר כְּדִי לְגַרוֹם לְמִי־שֶׁהוּ עוֹל?¹⁴ (ד) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲנוּ לְשִׁמּוֹאֵל: לֹא עֲשִׂיתָנוּ לֹא גֹזַלְתָּ אֹתָנוּ, וְלֹא רִצּוֹתָנוּ וְלֹא שִׁבַּרְתָּ אֹתָנוּ, וְלֹא לָקַחְתָּ מִיַּד אִישׁ מֵאוֹמָה וְלֹא לָקַחְתָּ מִמִּי־שֶׁהוּ דָבָר?¹⁵ (ה) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמּוֹאֵל אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: עַד יִקְנֹךְ בְּכֶם ה' יִשְׁמַשׁ כְּעַד בְּדָבָר,¹⁶ וְעַד מְשִׁיחוֹ וְגַם שֶׁאֹל שֶׁנִּמְשַׁךְ לְמֶלֶךְ, יִשְׁמַשׁ כְּעַד בְּדָבָר,¹⁷ הַיּוֹם הַזֶּה (ה' ושאל ישמשו כעדים) ביום זה, כִּי לֹא מִצַּאתֶם בְּיַדִּי מֵאוֹמָה (ה' ושאל ישמשו כעדים ביום זה) שֶׁלֹּא מִצַּאתֶם בִּי דָבָר שֶׁאִינוּ הַגּוֹן,¹⁸ וַיֹּאמֶר עַד כָּל אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל אָמַר שֶׁה' שֶׁאֹל יִהְיוּ עֲדִים בְּדָבָר?¹⁹ (ו) וַיֹּאמֶר שִׁמּוֹאֵל אֶל הָעָם שִׁמּוֹאֵל אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: יִקְנֹךְ אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן הֲרִי אַתֶּם כּוֹלְכֶם יוֹדְעִים שֶׁה' עָשָׂה נִסִּים עַל יַדֵּי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן,²⁰ וְאֲשֶׁר הִעֲלָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעַל יַדֵּי הַנִּסִּים הָאֵלֶּה ה' הִעֲלָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם?²¹ (ז) וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, לְאַחַר שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים אֶת כָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה ה' אִתְּכֶם,²² הֲתִיצְבוּ וְאֲשַׁפְּטָה אֶתְכֶם לְפָנַי יִקְנֹךְ תַּעֲמְדוּ לְפָנָי וְאֲנִי אוֹכִיחַ אֶתְכֶם לְפָנָי ה',²³ אֵת כָּל צְדָקוֹת יִקְנֹךְ אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם וְאֵת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֲנִי אוֹמַר לָכֶם אֶת כָּל הַזְכוּיוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁה' עָשָׂה אֶתְכֶם וְעַם אֲבוֹתֵיכֶם?²⁴ (ח) כַּאֲשֶׁר בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב נִכְנַס לְמִצְרַיִם,²⁵ וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל יִקְנֹךְ אֲבוֹתֵיכֶם (של בני ישראל) זַעֲקוּ לֵה' עַל קוֹשֵׁי הַשַּׁעֲבֹד, מֵאַחַר וְהַמִּצְרִים הִעֲבִידוּ אֶתְכֶם בְּפֶרֶךְ,²⁶ וַיִּשְׁלַח יִקְנֹךְ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וַיֹּצִיאוּ אֶת אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם ה' שֶׁלַח אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם,²⁷ וַיִּשְׁבוּם בְּמִקוֹם הַזֶּה וְאַהֲרֹן הוֹשִׁיבֵם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עַל יַדֵּי שִׁמְשֵׁה

מקורות ותמצית ההערות

10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 21. מצודות. 22. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר
 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר
 23. מצודות. 24. תרגום. 25. תרגום. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. רד"ק.

ואהרון לימדו את בני ישראל לקיים את התורה ולרשת בזכות קיומה את ארץ ישראל, נחשב הדבר כאילו שהם הושיבו את בני ישראל בארץ ישראל²⁸: (ט)

וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת יְקֹנֶק אֱלֹהֵיהֶם (לאחר שבני ישראל נכנסו אל ארץ ישראל) הם שכחו את ה' אלוֹקֵיהֶם,²⁹ וַיִּמְכְּרוּ אֶתְּם בְּיַד סִיסְרָא שֶׁר צָבָא חָצוֹר וּבְיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וּלְכֵן ה' מסר את ישראל ביד סיסרא שהיה שר צבא של יבין מלך חצור, וכן ביד עגלון מלך מואב,³⁰ וַיִּלְחָמוּ בָּם מוֹאֵב וְסִיסְרָא נִלְחָמוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְה' מסר את ישראל בידיהם³¹: (י) וַיִּזְעַקוּ אֶל יְקֹנֶק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּפִלּוּ אֶת ה' שִׁוְשִׁיעַ אוֹתָם (אך הם לא ביקשו מה' למנות עליהם מלך שיושיע אותם),³² וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לֵה': הֲטֵאֵנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת יְקֹנֶק וְנַעֲבֹד אֶת הַבְּעֲלִים וְאֶת הָעִשְׂתָּרוֹת (בני ישראל אמרו לה') חטאנו בכך שעזבנו את ה', ובמקום לעבוד אותו, עבדנו עבודה זרה, את הבעלים ואת העשתרות,³³ וְעַתָּה הֲצִילֵנוּ מִיַּד אֲיִבֵינוּ וְנַעֲבֹדָהּ וְעַכְשִׁיו ה', תציל אותנו מיד אויבנו, ונחזור לעבוד רק אותך³⁴: (יא) וַיִּשְׁלַח יְקֹנֶק אֶת יִרְבֵּעֵל וְאֶת בְּדַן וְאֶת יַפְתָּח וְאֶת שְׁמוּאֵל ה' שלח מנהיגים כדי להציל אתכם: את גדעון, את שמשון, את יפתח ואותי שמואל,³⁵ וַיִּצַּל אֶתְּכֶם מִיַּד אֲיִבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתִּשְׁבּוּ בְּטַח (על ידי שליחת המנהיגים) ה' הציל אתכם מכל אויביכם שישבו סביבכם, ואתם ישבתם בביטחון³⁶: (יב) וַתֵּרְאוּ כִּי נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם (בניגוד לאבותיכם שלא ביקשו למנות עליהם מלך, גם כאשר העמים האחרים שיעבדו אותם) כאשר אתם ראיתם שנחש יצא להילחם אתכם,³⁷ וַתֹּאמְרוּ לִי אִמְרַתְּ לִי: לֹא (אמרתם לי) לא נהיה כמו אבותינו שה' הציל אותם ללא שהוא מינה עליהם מלך,³⁸ כִּי מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ אִלָּא אֲנַחְנוּ רוצים מלך שיילחם בשבילנו,³⁹ וַיִּקְנֹק אֱלֹהֵיכֶם מִלִּפְנֵיכֶם וּזְאת לַמְרוֹת שֶׁה' אלוֹקֵיכֶם הוּא הַמֶּלֶךְ שִׁלְכֶם, והוא מי שיוצא לפניכם במלחמות⁴⁰: (יג) וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם וְעַכְשִׁיו עוֹמֵד לִפְנֵיכֶם הַמֶּלֶךְ שֶׁבַחְתֶּם לְאַחַר שֶׁהוּא

מקורות ותמצית ההערות

29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. בהם עבד ישראל גם את ה' וגם את הבעל, וכאן הכוונה
 33. תרגום. 34. תרגום. הוספתי "רק" כיוון שהיו תקופות היא שחזרו בתשובה. 35. מצודות... 36. תרגום.

הושיע אתכם מיד עמון, ⁴¹ אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וזאת לאחר ששאלתם וביקשתם מה' שימליך עליכם מלך, בחרתם לקבל את מלכותו של שאול, ⁴² וְהִנֵּה נָתַן יְקֹנָק עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ וּעַכְשָׁיו, ה' מינה עליכם מלך ⁴³: (יד) אִם תִּירָאוּ אֶת יְקֹנָק וְאִם אִתִּם תִּירָאוּ אֶת ה', ⁴⁴ וְעַבַדְתֶּם אֹתוֹ וְאִם תַּעֲבֹדוּ לִפְנֵי ה', ⁴⁵ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְאִם תִּקְבְּלוּ עֲלֵיכֶם לְשַׁמֹּר אֶת מִצְוֹת ה', ⁴⁶ וְלֹא תִמְרֹוּ אֶת פִּי יְקֹנָק וְאִתֶּם לֹא תִמְרְדוּ בְּדַבְרֵי ה', ⁴⁷ וְהִיתֶם גַּם אִתְּם וְגַם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְקֹנָק אֱלֹהֵיכֶם (אם תשמעו בקול ה') כולכם תהיו יראים מה', ואז המלך ינהיג אתכם כשתצאו להילחם ⁴⁸: (טו) וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְקֹנָק אֵךְ אִם לֹא תִקְבְּלוּ עַל עֲצַמְכֶם לְשַׁמֹּעַ בְּקוֹל ה', ⁴⁹ וּמְרִיתֶם אֶת פִּי יְקֹנָק וְאִתֶּם תִּמְרְדוּ בְּמַה שֶׁה' צִוּוּהָ אִתְּכֶם, ⁵⁰ וְהִיתָה יַד יְקֹנָק בְּכֶם וּבְאַבְתֵיכֶם (אם לא תקבלו על עצמכם לשמוע בקול ה') ה' יכה אתכם ואת מלכיכם בידו (המלכים נקראו אבות בפסוק זה משום שכל מושל נקרא גם אב) ⁵¹: (טז) גַּם עָתָה גַּם לְאַחַר שֶׁה' הִסְכִּים לִמְנוֹת עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ, ⁵² הֲתִיַּצְבוּ וְרֹאוּ אֶת הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְקֹנָק עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם תַּעֲמְדוּ וְתִרְאוּ אֶת הַנֶּס הַגָּדוֹל שֶׁה' יַעֲשֶׂה לְעֵינֵיכֶם, וְעַל יְדֵי כֵךְ תִּרְאוּ שֶׁלְמֵרוֹת שֶׁה' הִסְכִּים לְבַקְשַׁתְכֶם לִמְנוֹת עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ, דַּעְתוּ עֲדִיין אֵינָה נֹוֹחָה מִבְּקִשְׁתְּכֶם. ה' אִמְנֵם הִסְכִּים לְבַקְשַׁתְכֶם לִמְנוֹת עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ, אֵךְ הוּא מִתְנַגֵּד לְכֵךְ כִּכְר מִעַכְשָׁיו ⁵³: (יז) הֲלוֹא קִצִּיר הַטֵּיִם הַיּוֹם הִרִי הַיּוֹם הוּא יוֹם שֶׁקּוֹצְרִים בּוֹ אֶת הַחִיטִים, יוֹם שֶׁל קִיץ, וְכַאֲשֶׁר יוֹרְדִים גְּשָׁמִים בְּקִיץ, הַדָּבָר נֹחֵשֵׁב לְקַלְלָה, ⁵⁴ אֲקַרָּא אֶל יְקֹנָק וְיִתֵּן קוֹלוֹת וּמָטָר (ולמרות שאין זה דרך העולם שיורדים גשמים בקיץ והדבר נחשב לקללה) כֹּאֲשֶׁר אֲנִי אֲקַרָּא אֵל ה' וְאֲבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהוֹרִיד גֶּשֶׁם, הוּא יוֹרִיד גְּשָׁמִים וְיִיתֵן קוֹלוֹת שֶׁל מָטָר, ⁵⁵ וְדַעוּ וְרֹאוּ פִי רַעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֹשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְקֹנָק לְשֹׂאֵל לְכֶם מֶלֶךְ (ועל ידי שה' יוריד לכם גשם בקיץ) אִתֶּם תִּדְעוּ שֶׁבְּקִשְׁתְּכֶם לִמְנוֹת עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ הִיא רַעַה בְּעֵינֵי ה' (למרות שהוא הסכים למינוי) ⁵⁶: (יח) וַיִּקְרָא שְׁמוֹאֵל אֶל

מקורות ותמצית הערות

37. מצודות.	38. מצודות.	39. מצודות.	40. מצודות.	49. תרגום.	50. תרגום.	51. מצודות.	52. מצודות.
41. מצודות.	42. מצודות.	43. תרגום.	44. מצודות.	53. מצודות.	54. מצודות.	55. מצודות.	56. מצודות.
45. תרגום.	46. תרגום.	47. מצודות.	48. מצודות.	57. מצודות.	58. תרגום.	59. תרגום.	60. מצודות.

יִקְנֹךָ שְׂמוּאֵל קְרָא אֵל ה' וּבִיקֵשׁ מִמֶּנּוּ לְהוֹרִיד מִטֶּר וְשִׁיתֵן קוֹלוֹת וְרַעֲמִים,⁵⁷ וַיִּתֵּן יִקְנֹךָ קִלְתָּ וּמָטֶר בַּיּוֹם הַהוּא ה' עָשָׂה קוֹלוֹת שֶׁל רַעֲמִים וְהוֹרִיד גֶּשֶׁם בְּאוֹתוֹ יוֹם,⁵⁸ וַיִּירָא כָּל הָעָם מְאֹד כֹּל הָעָם פָּחַד מְאֹד,⁵⁹ אֵת יִקְנֹךָ הָעָם פָּחַד מֵה' הַיּוֹת וְהוּא הַבִּיֵן שֶׁהוּא חֹטֵא בְּבִקְשָׁתוֹ לְמִינוֹי מֶלֶךְ,⁶⁰ וְאֵת שְׂמוּאֵל הָעָם פָּחַד גַּם מִשְׂמוּאֵל בְּגַלְל שֶׁבִבְקִשְׁתֶּם לְמֶלֶךְ בְּחִיּוֹ, הֵם כִּאִילוֹ מֵאִסוֹ בְּהִנְהַגְתוֹ:⁶¹ (יט) וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֶל שְׂמוּאֵל כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְשְׂמוּאֵל: הֲתִפְלֹל בְּעַד עֲבָדֶיךָ אֶל יִקְנֹךָ אֱלֹהֶיךָ וְאֵל נַמּוֹת תִּתְפַּלֵּל לְפָנָיו ה' אֱלוֹקֶיךָ עֲלִינוּ שְׂאֵנו עֲבָדֶיךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא נָמוֹת,⁶² כִּי יִסְפְּנוּ עַל כָּל חַטָּאתֵינוּ רָעָה לְשֹׂאֵל לָנוּ מֶלֶךְ (תִּתְפַּלֵּל עֲלֵינוּ) כִּיוּן שֶׁעַל כָּל הַחַטָּאִים שֶׁחֹטְאֵנוּ בָּהֶם עַד עַכְשָׁיו, הוֹסַפְנוּ חֹטֵא נוֹסֵף בְּבִקְשָׁה לְמִינוֹי מֶלֶךְ:⁶³ (כ) וַיֹּאמְרוּ שְׂמוּאֵל אֶל הָעָם שְׂמוּאֵל אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: אֵל תִּירְאוּ אֵל תִּפְחָדוּ! אַתֶּם עֹשִׂיתֶם אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת אַתֶּם אֲמַנֶּם כִּבֵּר עֹשִׂיתֶם אֵת הַדְּבַר הָרַע הַזֶּה וּבִיקִשְׁתֶּם מֶלֶךְ שִׁמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם (וְלֹא נִיתֵן לְבַטֵּל מַעֲשֵׂה זֶה),⁶⁴ אֲךָ אֵל תִּסּוּרוּ מֵאַחֲרַי יִקְנֹךָ וְעַבַּדְתֶּם אֵת יִקְנֹךָ בְּכָל לְבַבְכֶם אֲךָ אִם לֹא תִסּוּרוּ מֵעַבֹּדָתוֹ ה', וְתַעֲבֹדוּ אוֹתוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם, ה' יִכְפַּר לָכֶם עַל חֹטֵא זֶה:⁶⁵ (כא) וְלֹא תִסּוּרוּ אֵל תִּסּוּרוּ מֵה' כְּדֵי לְעַבֹּד עַבֹּדָה זָרָה,⁶⁶ כִּי אַחֲרַי הִתְהַוֵּוּ (אֵל תִּסּוּרוּ מֵה' כְּדֵי לְעַבֹּד עַבֹּדָה זָרָה) כִּיוּן שֶׁהַהֲלִיכָה אַחֲרַי הַעַבֹּדָה הַזֹּרָה הִיא הַהֲלִיכָה אַחֲרַי הַתְּהוּוֹ, אַחֲרַי רִיקְנוֹת. אֵינִי מִמֶּשׁ בַּעֲבֹדָה זָרָה, וּמִמִּילָא כִּאֲשֶׁר הוֹלְכִים אַחֲרַיָּה, הוֹלְכִים אַחֲרַי דְּבַר שֶׁהוּא רִיק שְׂאֵינִי בּוֹ כֹּל תוֹעֵלֶת,⁶⁷ אֲשֶׁר לֹא יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי תַחֲזוּ הַמָּה הַעַבֹּדָה זָרָה אֵינָה מְבִיאָה תוֹעֵלֶת וְאֵינָה מְצִילָה אַתְכֶם, הַיּוֹת וְכֹל סוּגֵי הַעַבֹּדָה הַזָּרָה הֵם רִיקִים לְגַמְרֵי וְאֵינִי בָּהֶם מִמֶּשׁ:⁶⁸ (כב) כִּי לֹא יִטֵּשׁ יִקְנֹךָ אֵת עַמּוֹ (אֵל תִּפְחָדוּ מִכֶּךָ שֶׁחֹטְאֵתֶם) שֶׁהֲרִי ה' לֹא יַעֲזוֹב אֵת עַמּוֹ, ה' לֹא יַעֲזוֹב אַתְכֶם,⁶⁹ בְּעַבֹּר שְׂמוֹ הַגְּדוֹל (ה' לֹא יַעֲזוֹב אַתְכֶם) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִחַלֵּל שְׂמוֹ הַגְּדוֹל (שֶׁל ה'). אִם תִּלְכּוּ אַחֲרַי ה', הוּא לֹא יַעֲזוֹב אַתְכֶם, לְמִרְוֹת שֶׁחֹטְאֵתֶם, כְּדֵי לְמַנוֹעַ אֵת חִלּוֹל שְׂמוֹ, חִלּוֹל שִׁיתְקִיִּים אִם יִקְרוּ לָכֶם דְּבָרִים

מקורות ותמצית ההערות

רעים, ⁷⁰ **כִּי הוֹאִיל יִקְוֶה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לֹא לְעַם שֶׁהָיָה רָצָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם** העם שלו, ואם כן, אם הוא יעזוב אתכם גם לאחר שתחזרו בתשובה, הגויים יאמרו שה' עזב אתכם משום שהוא לא היה יכול להציל אתכם, ולא כעונש על החטא שלכם, ובכך יהיה חילול שמו של ה' ⁷¹: (כג) **גַּם אֲנֹכִי חָלִילָה לִּי גַם** אני אמחל לכם על שהמלכתם מלך בעודי בחיים, וגנאי הוא לי לא למחול לכם על כך, ⁷² **מִחֲטָא לִּיקְוֶה שֶׁהָיָה אִם לֹא אִמְחַל לָכֶם,** אהיה חוטא לפני ה', כיוון שבכך שלא אמחל לכם אהיה אכזרי, ⁷³ **מִחֲדַל לְהַתְּפַלֵּל בְּעַדְכֶם** (ומאחר שאני אמחל לכם) לא אמנע מלהתפלל אל ה' כמו שביקשתם, ⁷⁴ **וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהִישַׁרְתָּה** ואני גם אלמד אתכם את הדרך הטובה והישרה בה תלכו לפני ה' ⁷⁵: (כד) **אֲךָ יִרְאוּ אֶת יִקְוֶה וְעִבְדְתֶם אֹתוֹ בְּאֵמֶת בְּכֹל לְבַבְכֶם** אולם, כדי שתפילתי תתקבל, תיראו מה' ותעבדו אותו בכל לבכם, ⁷⁶ **כִּי רְאוּ אֶת אֲשֶׁר הִגְדַּל עִמָּכֶם** (אם תהיו יראים מה' ותעבדו אותו) אתם תראו את החסדים הגדולים שה' עשה איתכם בכך שהוא מחל לכם על החטא בבקשתכם למינוי מלך עליכם ⁷⁷: (כה) **וְאִם הִרְעוּ תִרְעוּ וְאִם תַּעֲשׂוּ מַעֲשִׂים רָעִים,** ⁷⁸ **גַּם אֲתֶם גַּם מִלְּכֶכֶם תִּסְפּוּ תְּפִילְתִּי לֹא תוֹעִיל לָכֶם,** כך שגם אתם וגם המלך שלכם תאבדו, תיכלו ⁷⁹:

פרק יג

(א) **בֶּן שָׁנָה שְׁאוּל בְּמִלְכּוֹ שְׁאוּל הַתְּחִיל לְמַלֹּךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל** לאחר שעברה שנה מאז שהוא נמשח למלך, בני ישראל קיבלו את שאול למלך עליהם לאחר שעברה שנה מאז שהוא נמשח למלך, ¹ **וְשְׁתֵּי שָׁנִים מִלְּךָ עַל יִשְׂרָאֵל**

מקורות ותמצית ההערות

68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. כתב שבחירת שלשת אלפים האנשים הייתה בשנה הראשונה למלכותו. רד"ק: חידוש המלוכה היה לאחר שנה משנמשח למלך (בדומה לפירוש מצודות). מלבי"ם: שאול רצה שבשנה הראשונה למלכותו, הוא לא יילחם, אלא יראה את צרכי העם. אלא שה' הוציא אותו למלחמה
68. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום + מצודות. 77. מצודות. 78. תרגום. 79. מצודות. 1. מצודות בפירושו הראשון. בפירושו השני כתב שהמעשים המוזכרים בפרק, נעשו על ידי שאול בשנה הראשונה למלכותו. רש"י בשם חז"ל: שאול היה

שאול מלך על עם ישראל במשך שנתיים:² (ב) וַיִּבְחַר לוֹ שָׂאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל מֵתוֹךְ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל – שאול בחר לעצמו שלשת אלפים אנשים (מטרת הבחירה תוסבר מיד בעז"ה),³ וַיְהִי עִם שָׂאוּל אֲלָפִים בְּמַכְמֵשׁ וּבַהָר בֵּית אֵל אֲלָפִים מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁשָׂאוּל בָּחַר, הִיוּ אִיתוֹ וְשִׁמְשׁוּ אֹתוֹ בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּקְרָאוּ "מַכְמֵשׁ" וְ"הָר בֵּית אֵל",⁴ וְאֶלֶף הָיוּ עִם יוֹנָתָן בְּגִבְעַת בְּנִימִין וְשָׂאֵר אֶלֶף הָאֲנָשִׁים שֶׁשָׂאוּל בָּחַר, הִיוּ עִם יוֹנָתָן בְּגִבְעַת בְּנִימִין,⁵ וַיִּתֵּר הָעָם שְׁלֹחַ אִישׁ לְאַהֲלָיו וְאֵת שָׂאֵר הָעָם, הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הִיוּ כְּלוּלִים בְּשִׁלְשַׁת אֲלָפִים הָאֲנָשִׁים שֶׁשָׂאוּל בָּחַר, הוּא (שָׂאוּל) שֶׁלַח חֲזָרָה לְעָרִים שֶׁבָּהֶם הֵם גְּרוּ:⁶ (ג) וַיִּיָּד יוֹנָתָן אֵת נֹצֵיב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּגִבְעָה יוֹנָתָן הִרְגָה אֵת הַנֹּצֵיב שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים בַּמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּבְעָה" בַּמְּטָרָה לְמִרְוֵד בַּפְּלִשְׁתִּים. הַנֹּצֵיב הוּא אָדָם שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים מִיָּנֹו בַּעִיר גִּבְעָה, כְּדִי שֶׁהוּא יִגְבֹּה מִיָּסִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל,⁷ וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁמְעוּ שִׁיוֹנָתָן הִרְגָה אֵת הַנֹּצֵיב שֶׁלָּהֶם, וְשָׂאוּל תִּקְעַ בְּשׁוֹפָר בְּכָל הָאָרֶץ שָׂאוּל צִוּוּהָ לְתַקֹּעַ בְּשׁוֹפָר בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,⁸ לְאָמֹר כֵּךְ, עַל יַדֵּי תִקְיעַת הַשׁוֹפָר, אָמַר שָׂאוּל לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׁמְעוּ הָעִבְרִים (עַל יַדֵּי תִקְיעַת הַשׁוֹפָר שָׂאוּל אָמַר לְכָל יִשְׂרָאֵל) שִׁיוֹנָתָן הִרְגָה אֵת הַנֹּצֵיב הַפְּלִשְׁתִּים, וְכֵן יִידְעוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהִיזָהָר מֵהַפְּלִשְׁתִּים. עַל יַדֵּי שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ אֵת תִּקְיעַת הַשׁוֹפָר, הֵם יִכְרְרוּ מִדּוֹעַ הָאֲנָשִׁים תּוֹקְעִים בְּשׁוֹפְרוֹת, וְכֵן יִיוֹדְעוּ לָהֶם שִׁיוֹנָתָן הִרְגָה אֵת הַנֹּצֵיב הַפְּלִשְׁתִּים:⁹ (ד) וְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְעוּ, לְאָמֹר כֵּךְ שֶׁמְעוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:¹⁰ הִפְּהָ שָׂאוּל אֵת הַנֹּצֵיב פְּלִשְׁתִּים שָׂאוּל הִכָּה אֵת הַנֹּצֵיב שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים (בִּאֲמַת יוֹנָתָן הִרְגָה אֹתוֹ, אֶךְ הִדְבַּר נִקְרָא עַל שְׁמוֹ שֶׁל שָׂאוּל כִּיוּן שֶׁהוּא הִיָּה הַמֶּלֶךְ),¹¹ וְגַם נִבְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל בְּפְלִשְׁתִּים בְּנוֹסֵף לְכֵךְ שֶׁהֵם שֶׁמְעוּ עַל הִרְגַּת הַנֹּצֵיב הַפְּלִשְׁתִּים, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְעוּ גַם שֶׁהֵם נִמְאָסוּ עַל הַפְּלִשְׁתִּים. לְאַחַר שִׁיוֹנָתָן הִכָּה אֵת הַנֹּצֵיב הַפְּלִשְׁתִּים, עַם יִשְׂרָאֵל נִמְאָס בְּעֵינֵי הַפְּלִשְׁתִּים,¹² וַיִּצְעֲקוּ הָעָם אַחֲרֵי שָׂאוּל

מקורות ותמצית הערות

2. רד"ק בפירושו השני. 3. תרגום. 4. מצודות. 5. תרגום. 6. תרגום + מצודות. 7. רד"ק. 8. רד"ק. 9. מצודות. 10. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. תרגום. 15. תרגום.

הַגְּלָגֶל עִם יִשְׂרָאֵל נֹאסֵף אֶל שְׂאוֹל שֶׁהִיָּה בַגְּלָגֶל¹³: (ה) וּפְלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ גַם הֵם כְּדִי לְהִלָּחֵם בְּכַנִּי יִשְׂרָאֵל,¹⁴ שְׁלֹשִׁים אֶלְפֵי רֶכֶב וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעַם כְּחֹזֶל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם לְרֹב (הַנְּבִיא מֵתֹאֵר אֶת הַצְּבָא הַגָּדוֹל וְהַחֹזֵק שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים) הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים א. שְׁלֹשִׁים אֶלְפֵי מֵרָכָבוֹת. ב. שֵׁשֶׁת אֲלָפִים חַיִּילִים שְׂרוּכָבִים עַל סוּסִים. ג. מִסְפָּר רַב שֶׁל חַיִּילִים רַגְלִיִּים. הַנְּבִיא מֵתֹאֵר אֶת מִסְפָּר הַחַיִּילִים הַגָּדוֹל שֶׁל חַיִּילֵי הַפְּלִשְׁתִּים כִּאִילוֹ שֶׁהֵם הָיוּ רַבִּים כֹּל כֵּךְ עַד שֶׁלֹּא הָיָה נִיתֵן לְסַפּוֹר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁלֹּא נִיתֵן לְסַפּוֹר אֶת גְּרַגְרֵי הַחֹזֶל שֶׁנִּמְצָאִים עַל שְׂפַת הַיָּם,¹⁵ וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְּמַכְמֵשׁ חַיִּילֵי צְבָא הַפְּלִשְׁתִּים עֲלוּ וְהִקִּימוּ אֶת מַחֲנֵה הַצְּבָא שֶׁלָּהֶם בְּמַכְמֵשׁ,¹⁶ קִדְמַת בַּיִת אֲנֹן מַכְמֵשׁ הָיָה מְמוּקָם מְזוֹרְחֵי לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "בַּיִת אוֹן"¹⁷: (ו) וַאִישׁ יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צָר לוֹ אֲנִשֵׁי יִשְׂרָאֵל רָאוּ שֶׁהֵם נִמְצָאִים בְּמַצּוֹקָה,¹⁸ כִּי נִגְשׂ הָעָם (עִם יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּמַצּוֹקָה) מְכִיוּוֹן שֶׁעִם יִשְׂרָאֵל רָאוּ שֶׁהוּא נֹדַחַק עַל יְדֵי הַפְּלִשְׁתִּים,¹⁹ וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא בְּחַמִּישָׁה סוּגִים שֶׁל מַחְבוּאוֹת:²⁰ (1) בְּמַעְרֹזָת (עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא) בְּמַעְרֹזָת שֶׁהֵם הָיוּ יְכוּלִים לְהַסְתֵּר שָׁם, (2) וּבְחַוְוָהִים (עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא גַם) בֵּין הַקּוֹצִים,²¹ (3) וּבְסַלְעֵים (עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא גַם) בֵּין אֲבָנִים גְּדוּלוֹת, (4) וּבְצִרְחִים (עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא גַם) בְּמַגְדָּלִים הַגְּבוּהִים,²² (5) וּבְבִרְזָת (עִם יִשְׂרָאֵל הַתְּחַבָּא גַם) בְּחַפִּירוֹת בְּקִרְקַע²³: (ז) וְעַבְרִים עָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה גָּד וְגַלְעָד חֶלֶק מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּחְדוּ מֵהַפְּלִשְׁתִּים, לֹא הַתְּחַבְּאוּ, וּבְמִקּוֹם זֹאת הֵם עָבְרוּ אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן לְעַבֵּר הַיַּרְדֵּן הַמְּזוֹרְחִי, שֶׁם הָיְתָה נַחֲלַת שְׁבַט גַּד וְאַרְצָה הַגְּלַעַד,²⁴ וְשְׂאוֹל עוֹדְנָה בְּגַלְגָּל וְשְׂאוֹל עֲדִיין הָיָה בַגְּלָגֶל וְעוֹד לֹא יָרַד לְמַלְחָמָה,²⁵ וְכָל הָעָם חָרְדוּ אַחֲרָיו הָעָם שֶׁלֹּא בָּרַח לְעַבֵּר הַיַּרְדֵּן הַמְּזוֹרְחִי, נֹאסֵף בְּמַהִירוֹת אַחֲרֵי שְׂאוֹל:²⁶ (ח) וַיִּזְחַל שְׁבַעַת יָמִים שְׂאוֹל הִמְתִּין בַּגְּלָגֶל בְּמִשְׁךְ שְׁבַעַת יָמִים,²⁷ לְמַוְעֵד אֲשֶׁר שְׂמוֹאֵל (שְׂאוֹל הִמְתִּין בַּגְּלָגֶל בְּמִשְׁךְ שְׁבַעַת יָמִים) לְזַמֵּן שְׁקִבַע לוֹ שְׂמוֹאֵל. כְּפִי שְׂרָאִינוּ בְּפָרֶק

מקורות ותמצית ההערות

15. תרגום. 16. תרגום. 17. תרגום. 18. תרגום. 23. רש"י. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. תרגום. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מהר"י קרא. 30. רד"ק.

י' פסוק ח', כששמואל משח את שאול, הוא ציווה אותו לחכות לו שבעה ימים בגלגל,²⁸ וְלֹא בָּא שְׂמוּאֵל הַגִּלְגָל וּשְׂמוּאֵל לֹא הִגִּיעַ לְגִלְגַל בְּמִשַּׁךְ שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁשְׂאוּל הִמְתִּין לוֹ.²⁹ שמואל התכוון ששואל צריך לחכות לו כל היום, ואכן הוא הגיע בערב של היום השביעי, אולם כששואל ראה ששמואל לא הגיע בבוקר של היום השביעי, הוא הקריב את הקרבן בעצמו,³⁰ וַיִּפֹּץ הָעָם מֵעִלְיוֹ הָעַם הַתְּפוּז מִשְׂאוּל, הָעַם לֹא נִשְׂאָר עִם שְׂאוּל בְּגִלְגַל:³¹ (ט) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שְׂאוּל אָמַר לַעַם: הֲגַשׁוּ אֵלַי הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים תִּגִּישׁוּ אֵלַי אֵת הַבְּהֵמוֹת כְּדֵי שֶׁאֹכַל לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבֶּן הָעֹלָה וְאֵת קֶרְבֶּן הַשְּׁלָמִים,³² וַיַּעַל הָעֹלָה שְׂאוּל הַקְרִיב אֶת קֶרְבֶּן הָעֹלָה:³³ (י) וַיְהִי כִּכְלָתוֹ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה כִּאֲשֶׁר שְׂאוּל סִיֵּם לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבֶּן הָעֹלָה,³⁴ וְהִנֵּה שְׂמוּאֵל בָּא שְׂמוּאֵל הִגִּיעַ אֶל הַגִּלְגַל,³⁵ וַיֵּצֵא שְׂאוּל לְקָרְאָתוֹ לְבָרְכוֹ שְׂאוּל יֵצֵא לְקָרְאָת שְׂמוּאֵל כְּדֵי לְבָרֵךְ אֹתוֹ בְּבִרְכַת שְׁלוֹם:³⁶ (יא) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל שְׂמוּאֵל שְׂאוּל: מָה עָשִׂיתָ מָה עָשִׂיתָ? אֵיךְ הִקְרַבְתָּ אֶת הַקְּרָבֶן וְלֹא חִיכִיתָ לִּי?³⁷ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל עֲנֵה לְשְׂמוּאֵל: כִּי רָאִיתִי כִּי נִפְץ הָעָם מֵעִלְיוֹ רָאִיתִי שֶׁהָעַם הַתְּפוּז מִמֶּנִּי,³⁸ וְאַתָּה לֹא בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים וְאַתָּה לֹא הִגַּעְתָּ בְּזִמְנָן שֶׁאִמַּרְתָּ לִּי שֶׁאַתָּה תֵרֵד לְגִלְגַל,³⁹ וּפְלִשְׁתִּים נֹאֲסָפִים מְכַמְּשׁ וְהַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ בְּמִכְמֶשׁ כְּדֵי לְהַלְחֵם בְּנוֹ:⁴⁰ (יב) וַאֲמַר וְאֵנִי אִמַּרְתִּי, עֲתָה יֵרְדוּ פְּלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָל (אִמַּרְתִּי) הַפְּלִשְׁתִּים יֵרְדוּ עִכְשָׁיו לְהִלְחֵם כִּי בְּגִלְגַל,⁴¹ וּפְנֵי יִקְוֶה לֹא חִפִּיתִי וְעוֹד לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי אֶל ה' (חֲשַׁשְׁתִּי שְׂמוֹ אִם אֲמַשִּׁיךְ לְחַכּוֹת עַד שֶׁתִּגִּיעַ, אֲאֵלֶץ לְהַלְחֵם בְּפִלְשְׁתִּים בְּלִי שֶׁאֲסַפִּיק לְהַקְרִיב קֶרְבֶּן לִפְנֵי ה'),⁴² וְאַתָּאֲפֶק וְהִתְחַזְקֵתִי כְּדֵי לְעַבּוֹר עַל רְצוֹנִי. אֲנִי בִּאֲמַת רְצִיתִי לְחַכּוֹת לָךְ, אֵךְ הִתְחַזְקֵתִי וְהִקְרַבְתִּי אֶת הַקְּרָבֶן לִפְנֵי שֶׁהִגַּעְתָּ,⁴³ וְאַעֲלֶה הָעֹלָה וְהִקְרַבְתִּי אֶת קֶרְבֶּן הָעֹלָה לִפְנֵי שֶׁהִגַּעְתָּ, כְּדֵי לְהַסְפִּיק לְהַקְרִיב אֶת הַקְּרָבֶן לִפְנֵי שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים יִתְקַפּוּ:⁴⁴ (יג) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל שְׂאוּל שְׂמוּאֵל אָמַר לְשְׂאוּל: נִסְפַּלְתָּ נִהַגְתָּ

מקורות ותמצית הערות

31. מצודות. 32. תרגום. 33. תרגום. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות.

בטיפשות, ⁴⁵ לֹא שָׁמְרַתְּ אֶת מִצְוֹת יְקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר צִוְּךָ (נהגת בטיפשות) ולא קיימת את מצוות ה' אלוקיך שציווה אותך לחכות לי, ⁴⁶ כִּי עָתָה לִפְנֵי שַׁחֲטָאֵת ולא חיכית לי, ⁴⁷ הַכִּיִן יְקֹנֵק אֶת מַמְלַכְתְּךָ אֶל יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם (לפני שחטאת ולא חיכית לי) ה' תיקן שתמלוך על ישראל לעולם: ⁴⁸ (יד) וְעָתָה לְאַחַר שַׁחֲטָאֵת, ⁴⁹ מַמְלַכְתְּךָ לֹא תִקּוּם הַמְּלָכוֹת שֶׁלֹךְ לֹא תִתְקִיִּים לְעוֹלָם, ⁵⁰ בִּקֵּשׁ יְקֹנֵק לֹא אִישׁ בְּלָבָבוֹ ה' ביקש שמי שימלוך על ישראל במקומך יהיה איש כלבבו, אדם שיקיים את מצוות ה', ⁵¹ וַיִּצְוֵהוּ יְקֹנֵק לְנָגִיד עַל עַמּוֹ ה' גזר על אותו אדם שהוא יהיה מלך על ישראל במקומך, ⁵² כִּי לֹא שָׁמְרַתְּ אֶת אֲשֶׁר צִוְּךָ יְקֹנֵק (ה' בחר אדם אחר שימלוך על ישראל במקומך) כיוון שלא קיימת את מה שה' ציווה אותך ולא חיכית לי בגלגל: ⁵³ (טו) וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיַּעַל מִן הַגִּלְגָּל גְּבַעַת בְּנֵימָן שְׁמוּאֵל קָם וְעָלָה מֵהַגִּלְגָּל לְגַבְעַת בְּנֵימָן יַחַד עִם שְׂאוּל, ⁵⁴ וַיִּפְקֹד שְׂאוּל אֶת הָעָם הַנִּמְצָאִים עִמּוֹ שְׂאוּל מִנֵּה, ספר, את העם שהיה עימו ולא התפזר יחד עם שאר העם, ⁵⁵ כְּשֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ הָיוּ עִם שְׂאוּל כֶּשֶׁשׁ מְאוֹת אַנְשֵׁים מִיִּשְׂרָאֵל: (טז) וַשְׂאוּל וַיּוֹנְתָן בָּנָו וְהָעָם הַנִּמְצָא עִמָּם יֹשִׁיבִים בְּגִבְעַת בְּנֵימָן שְׂאוּל, יונתן בנו, ושש מאות האנשים שהיו עימם התעכבו בגבע בנימין, ⁵⁷ וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בְּמִקְמָשׁ וְהַפְּלִשְׁתִּים הָיוּ בְּמַחְנֵה הַצַּבָּא שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיָה בְּמַכְמָשׁ: ⁵⁸ (יז) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ חִית מִמַּחְנֵה פְּלִשְׁתִּים הַחִיילִים הַפְּלִשְׁתִּים הַמּוֹבְחָרִים יֵצְאוּ מִמַּחְנֵה צַבָּא פְּלִשְׁתִּים, ⁵⁹ שְׁלֹשָׁה רְאִשִׁים הַחִיילִים הַמּוֹבְחָרִים הַתְּחַלְקוּ לְשֵׁלֶשׁ קְבוּצוֹת, ⁶⁰ הָרִאשׁ אֶחָד יִפְנֶה אֶל דָּרֶךְ עַפְרָה אֶל אֶרֶץ שׁוּעַל קְבוּצָה אַחַת שֶׁל חִיילֵי הַמִּשְׁחִית עָלוּ לְמִקּוֹם שְׁנַקְרָא "עַפְרָה" שֶׁהָיָה בְּדְרוֹם: ⁶¹ (יח) וְהָרִאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דָּרֶךְ בֵּית הָרוֹן הַקְּבוּצָה הַשְּׁנִייה שֶׁל חִיילֵי הַמִּשְׁחִית פָּנוּ אֶל מִקּוֹם שְׁנַקְרָא "בֵּית חוֹרוֹן", וְהָרִאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דָּרֶךְ הַגְּבוּל וְהַקְּבוּצָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל חִיילֵי הַמִּשְׁחִית פָּנוּ אֶל מִקּוֹם שְׁנַקְרָא "גְּבוּל", הַנִּשְׁקָף עַל גֵּי הַצְּבָעִים הַמְּדַבְּרָה מִגְּבוּל הָיָה

מקורות ותמצית הערות

47. רש"י. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. תרגום. 55. תרגום. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. תרגום. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום. 54. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. תרגום. 62. תרגום.

ניתן לראות את עמק הצבועים שבמדבר. עמק זה נקרא כך משום שהיו בו חיות שנקראות צבועים (הצבוע הוא שרץ או נחש)⁶²: (יט) **וְחָרַשׁ לֹא יִמְצָא בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** ככל ארץ ישראל, לא היה ניתן למצוא אומן שעסק בברזל,⁶³ **כִּי אָמְרוּ פְּלִשְׁתִּים** (לא היה ניתן למצוא אומן ברזל בארץ ישראל) היות והפלשתים אמרו: **פֶּן יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חֶרֶב אֹף חֲנִית** (הפלשתים אמרו) שמא בני ישראל יכינו חרבות או חניתות. הפלשתים רצו למנוע מבני ישראל להשיג כלי נשק, ולכן הם אסרו על בני ישראל לגמרי את מלאכת הברזל⁶⁴: (כ) **וַיִּרְדּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים** (היות ובארץ ישראל לא היו אומני ברזל) כל בני ישראל היו צריכים לרדת לארץ פלשתים,⁶⁵ **לְכָטוּשׁ** (כל בני ישראל היו צריכים לרדת לארץ פלשתים) כדי להשחזו את הכלים הבאים:⁶⁶ (1) **אִישׁ אֶת מַחְרָשְׁתּוֹ** את כלי החרישה שלו,⁶⁷ (2) **וְאֶת אֹתוֹ** ואת כלי החפירה שלו,⁶⁸ (3) **וְאֶת קַרְדָּמּוֹ** ואת הגרזנים שלו,⁶⁹ (4) **וְאֶת מַחְרָשְׁתּוֹ** ואת הכלים שבהם היו מגלפים עצים ומסתתים אבנים:⁷⁰ (כא) **וְהִיְתָה הַפְּצִירָה פִּים** ומי שלא ירד עד ארץ פלשתים כדי לחדד את כלי הברזל שלו, היה משתמש בכלי שנקרא "פצירה פים", כלי שהיו לו הרבה חריצים.⁷¹ הפצירה פים שימש להשחזת הכלים הבאים: (1) **לְמַחְרָשֵׁת** הכלים של מגלפי העצים ומסתתי האבנים, (2) **וְלְאֹתִים** ואת כלי החפירה, (3) **וְלְשֵׁלֶשׁ קַלְשׁוֹן** וכדי לחדד כלי עשוי מברזל שאיתו היו מסלקים את הזבל, והיו לו שלש שיניים,⁷² (4) **וְלְהַקְרָדָּמִים** וכדי לחדד את הגרזנים, (5) **וְלְהַצִּיב הַדְּרָבָן** וכדי לחדד את הדרבן, מסמר שהיו תוקעים בראש מוט, והשתמשו בו כדי לכוון את הבקר בדרך הרצויה⁷³: (כב) **וְהִיָּה בְּיוֹם מְלַחֶמֶת** ביום שבני ישראל נלחמו נגד הפלשתים,⁷⁴ **וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וְחֲנִית בְּיַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶת שְׂאוֹל וְאֶת יוֹנָתָן** (ביום שבני ישראל נלחמו נגד הפלשתים) לא היה לאף אחד מהאנשים שהיו עם שאול ויונתן חרב או חנית (כיוון שלא היה אומן ברזל בישראל שיכין

מקורות ותמצית הערות

63. מצודות.. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות. 77. רש"י. 78. מצודות.

כלי נשק),⁷⁵ וְתִמְצֵא לְשֹׂאֵל וְלִיּוֹנָתָן בְּנוֹ רַק לְשֹׂאֵל וַיּוֹנְתָן בְּנוֹ נִמְצְאוּ חָרֵב וְחֹנִית.⁷⁶ בדרך נס נמצאה חנית וחרב לשאול וליונתן (אך לא לשאר החיילים מישראל שהשתתפו במלחמה)⁷⁷: (כג) וַיֵּצֵא מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֶל מַעְבַּר מְכֻמֶשׁ מִפְקֵדַת הַפְּלִשְׁתִּים יֵצֵא אֶל מַעְבַּר מְכֻמֶשׁ, כְּדִי לְהִתְקַרֵּב אֶל גִּבְעַת בְּנִימִין וּלְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל⁷⁸:

פרק יד

(א) וַיְהִי הַיּוֹם בַּיּוֹם בּוֹ הִתְחִילוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְתַקּוֹף אֶת יִשְׂרָאֵל,¹ וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן שֹׂאֵל אֶל הַנֶּעֱרָר נִשְׂא כְלָיו (ביום בו התחילו הפלשתים לתקוף את ישראל) יונתן בן שאול אמר למי שנשא בשבילו את כלי הנשק שלו,² לָכֹה וְנִעְבְּרָה אֶל מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים בֹּא וּנְתַקֵּרֵב אֶל מִפְקֵדַת הַפְּלִשְׁתִּים,³ אֲשֶׁר מַעְבְּרֵה הַלָּז (בא ונתקרב אל מפקדת הפלשתים) שנמצא בהר מולנו,⁴ וְלֹאֲבִיו לֹא הִגִּיד יונתן לא אמר לשאול שהוא הולך למפקדת הפלשתים: (ב) וְשֹׂאֵל יוֹשֵׁב בְּקִצֵּה הַגְּבְעָה תַּחַת הָרִמּוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְדוֹן שֹׂאֵל יֹשֵׁב בְּקִצֵּה גִבְעַת בְּנִימִין מִתַּחַת לְמִקְוֵה שְׁנִקְרָא "רִימּוֹן" שֶׁנִּמְצָא בְּמִגְדוֹן (רִימּוֹן הָיָה בְּמִגְדוֹן),⁶ וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ גַּם שֵׁשׁ מֵאוֹת הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִם שֹׂאֵל הָיוּ עִם שֹׂאֵל בְּקִצֵּה גִבְעַת בְּנִימִין⁷: (ג) וְאַחֶיהָ בֶּן אֶחָטוֹב אָחִי אֵיכָבֹד אַחִיהָ שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל אַחִיטוֹב, וְאַחִיטוֹב הָיָה אֶחָד שֶׁל אֵי כְבוֹד,⁸ בֶּן פִּינְחָס בֶּן עֲלִי אֵי כְבוֹד הָיָה בְּנוֹ שֶׁל פְּנַחֵס בֶּן עֲלִי (כך שעלי היה אבי דודו של אחיה),⁹ כִּי־יִקְנֶה בְּשָׂלוֹ עֲלֵי הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל כִּשְׁהַמִּשְׁכָּן הָיָה בְּשִׁילָה,¹⁰ נִשְׂא אֶפֶד אַחִיהָ הָיָה לוֹבֵשׁ אֶפֶד. הַכוֹוֹנָה הָיָה לְחוֹשֵׁן, אֶחָד מִשְׁמוֹנֵת בְּגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל,¹¹ וְהָעָם לֹא יָדָע כִּי הָלַךְ יוֹנָתָן הַחִיילִים שֶׁהָיוּ עִם יְהוֹנָתָן, לֹא יָדָעוּ שֶׁיְהוֹנָתָן הָלַךְ לְכַבֵּד עִם נוֹשֵׂא כְלָיו¹²: (ד) וַבֵּין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בְּקֶשׁ יוֹנָתָן לְעֵבֵר עַל מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים בְּעֵמֶק שֶׁהָיָה בֵּין גִּבְעַת בְּנִימִין (שם

מקורות ותמצית הערות

1. יסוד מלכות. 2. מצודות. 3. תרגום + מצודות.
4. רש"י. 5. תרגום. מלבי"ם: בשלב זה לא הייתה דעתו של יונתן להתחיל עדיין להילחם נגד הפלשתים ולכן הוא
6. תרגום. 7. מצודות.
8. מצודות. 9. תרגום. 10. מצודות.
11. גם לא אמר לאביו שהוא הולך. דבר זה גם מוכח מכך שיונתן לא שאל באורים ותומים אם ללכת. 6. תרגום.
12. מצודות.

היה ממוקם מחנה ישראל) לבין מכמש (שם היה ממוקם מחנה פלשתים), בו היה צריך יונתן לעבור כדי להגיע אל מפקדת הפלשתים,¹³ שֵׁן הַסֶּלַע מִהַעֲבָר מִזֶּה הייתה בליטה בסלע, שיצאה מהצד של גבעת בנימין אל עבר העמק, וְשֵׁן הַסֶּלַע מִהַעֲבָר מִזֶּה והייתה בליטה בסלע שיצאה מהצד של מכמש. היו שתי בליטות שיצאו מההרים שעמדו בצידי העמק שהפריד בין גבעת בנימין לבין מכמש,¹⁴ וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵץ וְשֵׁם הָאֶחָד סָנָה שמה של הבליטה הראשונה היה "בוצץ" ושמה של הבליטה השנייה היה "סנה"¹⁵: (ה) הַשֵּׁן הָאֶחָד מְצִוֵּק מְצַפּוֹן מוֹל מִכְמֶשׁ בליטה אחת בסלע הייתה מוצבת בצפון העמק, מול מכמש,¹⁶ וְהָאֶחָד מְנַגֵּב מוֹל גִּבֵּעַ והבליטה השנייה הייתה מוצבת דרומית לגבעת בנימין¹⁷: (ו) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל הַנְּעָר נָשֵׂא כְלָיו יהונתן אמר לנער שנשא את כלי נשקו (זוהי האמירה שבפסוק א', אלא שהנביא הפסיק בתיאור מקום הקרב, ועתה חזר הנביא למהלך הארועים),¹⁸ לָכֵה וְנַעֲבֶרְהָ אֶל מִצֵּב הָעֵרְלִים הָאֵלֶּה בוא נלך אל מפקדת הערלים (כינוי לפלשתים),¹⁹ אוֹיְלֵי יַעֲשֶׂה יִקְוֶק לָנוּ אולי ה' יעשה לנו ישועה,²⁰ כִּי אֵין לִיקְוֶק מְעִצּוֹר לְהוֹשִׁיעַ בָּרַב אוֹ בְמַעֲטַ שיהרי אין מניעה מה' להושיע אותנו, בין בחיילים רבים, ובין בחיילים מועטים. אם ה' רוצה להושיע את בני ישראל, הוא יכול לעשות זאת גם אם שנינו נתקוף לכד את הפלשתים²¹: (ז) וַיֹּאמֶר לוֹ נָשֵׂא כְלָיו נושא כלי נשקו של יונתן אמר ליונתן: עֲשֵׂה כָּל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ תַעֲשֶׂה כפי מה שליבך אומר לך לעשות, תַעֲשֶׂה כרצונך,²² נָטָה לָךְ תפנה לך, תלך לך ותגיע לפלשתים,²³ הַנְּנִי עִמָּךָ פְּלִבְבְּךָ אני מוכן ללכת איתך כרצונך²⁴: (ח) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן יהונתן אמר לנושא כליו: הִנֵּה אֲנַחְנוּ עֹבְרִים אֶל הָאֲנָשִׁים אנחנו הולכים להתקרב אל הפלשתים,²⁵ וְנִגְלִינוּ אֲלֵיהֶם ואנחנו נתגלה לפניהם, אנחנו נוודא שהפלשתים יראו אותנו²⁶: (ט) אִם כֹּה יֹאמְרוּ אֲלֵינוּ אם הפלשתים יאמרו לנו כך: דַּמּוּ עַד הַגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם (אם הפלשתים יאמרו לנו) תחכו

מקורות ותמצית הערות

11. מצודות. 12. רד"ק. 13. מצודות. 14. מצודות. 19. תרגום. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. תרגום. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 23. תרגום + מצודות. 24. מצודות. 25. תרגום.

במקומכם עד שאנחנו נגיע אליכם, ²⁷ וְעַמְדָנוּ תַחְתֵּינוּ אֲנַחְנוּ נַעֲמֹד בְּמִקְוֵמֵנוּ, ²⁸ וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיְהֶם וְלֹא נַעֲלֶה לְפִלְשְׁתִּים כְּדִי לְתַקּוֹף אוֹתָם²⁹: (י) וְאִם כֹּה יֹאמְרוּ וְאִם הַפְּלִשְׁתִּים יֹאמְרוּ לָנוּ כֵּן: עָלוּ עֲלֵינוּ תַעֲלוּ וְתַגִּיעוּ אֵלֵינוּ, וְעָלֵינוּ אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה וְנַתְּקוֹף אוֹתָם, ³⁰ כִּי נִתְּנָם יִקְוֶה בְּיָדֵנוּ (אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה וְנַתְּקוֹף אוֹתָם) כִּיּוּן שֶׁה' יִמְסֹר בְּיָדוֹ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים, ³¹ וְזֶה לָנוּ הָאוֹת דְּבַרְיָהּ הִם הָאוֹת אִם נִנְצַח אוֹתָם אוֹ לֹא. אִם הַפְּלִשְׁתִּים יֹאמְרוּ "עָלוּ עֲלֵינוּ", הַדְּבָר מִהוּוֹה לָנוּ לְסִימָן שֶׁהֵם מִפְּחָדִים מֵאֵיתָנוּ, מִשׁוּם שֶׁהֵם מִפְּחָדִים לְרַדַּת אֵלֵינוּ. אִךְ אִם הֵם יֹאמְרוּ שֶׁהֵם יִרְדּוּ אֵלֵינוּ, סִימָן שְׂכַרְגַּע ה' אֵיתָם וְשֶׁהֵם אֵינָם מִפְּחָדִים לְהִלָּחֵם נִגְדָנוּ, וְלִכֵּן לֹא נַעֲלֶה לְתַקּוֹף אוֹתָם³²: (יא) וַיִּגְלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים יְהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כְלָיו הַתְּגַלּוּ לְעֵינֵי הַפְּלִשְׁתִּים, יְהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כְלָיו גִּרְמוּ בַכּוּוֹנָה לְכַךְ שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים יִרְאוּ אוֹתָם, ³³ וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים הַפְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ זֶה לְזֶה: הִנֵּה עֲבָרִים יִצְאִים מִן הַחָרִים אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ שָׁם אַנְשֵׁי מִיִּשְׂרָאֵל יוֹצֵאִים מִהַמְעֵרוֹת בָּהֶם הֵם הִתְחַבְּאוּ. הַפְּלִשְׁתִּים חִשְׁבוּ שִׁיהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כְלָיו הֵם הַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְחַבְּאוּ בַמְעֵרוֹת³⁴: (יב) וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַמִּצֵּבָה אֶת יוֹנָתָן וְאֶת נוֹשֵׂא כְלָיו וַיֹּאמְרוּ הַחִיילִים שֶׁשָּׁמְרוּ עַל מַחְנֵה הַפְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ בְּדֶרֶךְ לַעֲג לְיְהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כְלָיו: ³⁵ עָלוּ אֵלֵינוּ וְנִדְיַעְהָ אֶתְכֶם דְּבַר תַּעֲלוּ אֵלֵינוּ וְתִרְאוּ מִה נַעֲשֶׂה לָכֶם, ³⁶ וַיֹּאמְרוּ יוֹנָתָן אֶל נוֹשֵׂא כְלָיו יְהוֹנָתָן אָמֵר לְנוֹשֵׂא כְלָיו: עָלֶה אַחֲרַי כִּי נִתְּנָם יִקְוֶה בְּיָד יִשְׂרָאֵל תַּעֲלֶה אַחֲרָי וְנִלָּחֵם בַּפְּלִשְׁתִּים, כִּיּוּן שֶׁמִּדְּבַרְיָהּ רוֹאִים שֶׁה' מִסֵּר אוֹתָם בְּיַד יִשְׂרָאֵל³⁷: (יג) וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו יְהוֹנָתָן הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָדוֹ וְרַגְלָיו כְּדִי לְטַפֵּס עַל הַר מִכְמֵשׁ, הַהַר עָלָיו הָיוּ הַפְּלִשְׁתִּים, ³⁸ וְנוֹשֵׂא כְלָיו אַחֲרָיו נוֹשֵׂא הַכֵּלִים שֶׁל יְהוֹנָתָן עָלָה לְהַר אַחֲרָיו, ³⁹ וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן חֵיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים

מקורות ותמצית הערות

26. מצודות. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות. רד"ק: אין זה נחוש האסור בתורה, שהרי אם היה אסור ליונתן לעשות כך, ה' לא היה מסייע בידו. האיסור בתורה הוא לקבוע את העתיד על פי מקרים שקרו (כמו שנפל לחם מידו), אך אם אדם רוצה לעשות מעשה כלשהו ולתת סימן בידו אם יצליח או לא, מותר לו. 32. רש"י. 33. תרגום. 34. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. תרגום. 38. מצודות. רש"י: הכוונה היא שיהונתן השתמש בכל כוחו כדי למהר ולעלות. רד"ק: העליה הייתה קשה כך שלא היה ניתן לעלות בה ללא שימוש בידיים. העליה לשם הייתה דרך בוצץ, שהיה כאמור מקום חלק, ולכן היה צורך להשתמש

נפלו ונפצעו לפני יהונתן, יהונתן פצע את חיילי הפלשתים,⁴⁰ וְנִשְׂא כָלִיו מְמוֹתֵת אֶחָרָיו (לאחר שיהונתן פצע את חיילי הפלשתים) נושא הכלים של יהונתן הרג אותם⁴¹: (יד) וַתְּהִי הַמִּכָּה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר הִכָּה יְיֹנָתָן וְנִשְׂא כָלִיו בְּעֵשְׂרִים אִישׁ בַּהֲתַקְפָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֲתַקִּיפוּ יְהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כָלִיו, נהרגו מהפלשתים כעשרים חיילים,⁴² כְּבַחֲצֵי מַעֲנָה צָמַד שָׂדֵה עֲשָׂרִים חַיִּילִים עֲמְדוּ בִּמְרַחֵק קֶטֶן זֶה מִזֶּה, כחצי המרחק שבו עומדים שני שוורים צמודים כדי לחרוש שדה (ולמרות שחיילי הפלשתים היו קרובים זה לזה, הם לא עזרו זה לזה)⁴³: (טו) וַתְּהִי חֲרָדָה בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֵה וּבְכָל הַעָם בַּמַּחֲנֶה פִּלְשְׁתִּים, בשדה שבו היו חיילים פלשתים וכן בכל חיילי הפלשתים שיצאו למלחמה, נפל פחד גדול,⁴⁴ הַמַּצֵּב וְהַמְּשַׁחֵת חֲרָדוֹ גַם הָמָּה אֲפִילוֹ הַמִּפְקְדָה הַעֲלִיוֹנָה שֶׁל הַפִּלְשְׁתִּים וְהַחַיִּילִים הַפִּלְשְׁתִּים הַמּוֹבְחָרִים פָּחְדוּ (למרות שבדרך כלל הם אמיצים ואינם מפחדים),⁴⁵ וַתִּרְגַּז הָאָרֶץ הַנְּבִיא מֵתֵאָר אֶת הַפָּחַד הַגָּדוֹל בְּדִמְיוֹ קִצַּת מוֹגֶזֶם וְאוֹמֵר שֶׁמְרׁוֹב פָּחַד הַדְּבַר נִרְאָה כְּאִילוֹ שֶׁהָאָרֶץ רַעְדָּה,⁴⁶ וַתְּהִי לְחֲרָדָת אֱלֹהִים הֵייתָה חֲרָדָה גְּדוּלָּה בַּמַּחֲנֶה הַפִּלְשְׁתִּים⁴⁷: (טז) וַיִּרְאוּ הַצִּפִּים לְשֵׂאוֹל בְּגַבְעַת בְּנִימִן אֲנָשֵׁי הַתְּצִפִּית שֶׁל שְׂאוֹל שִׁצְפוּ עַל מַחֲנֶה פִּלְשְׁתִּים מַגְבַּעַת בְּנִימִן רָאוּ,⁴⁸ וְהִנֵּה הָהָמוֹן נִמְוָג (אנשי התצפית בגבעת בנימין ראו) שֶׁהָמוֹן חַיִּילֵי פִּלְשְׁתִּים נִמְסוּ, הוֹכּוּ,⁴⁹ וַיִּקְלַח וְהָלַם הָמוֹן חַיִּילֵי פִּלְשְׁתִּים הַמְּשִׁיכּוֹ לְסַפּוֹג מִכּוֹת שׁוֹב וְשׁוֹב, בְּכָל פֶּעַם נִהְרָגוּ יוֹתֵר חַיִּילִים פִּלְשְׁתִּים⁵⁰: (יז) וַיֹּאמֶר שֵׂאוֹל לְעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ שְׂאוֹל אָמַר לַחַיִּילִים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ: בְּקִדּוֹ נָא וְרָאוּ מִי הָלַךְ מֵעַמָּנוּ תִּבְדְּקוּ עַכְשֵׁיו וְתִרְאוּ מִי הָלַךְ מֵאִיתָנוּ, מִי חָסַר מִהַמַּחֲנֶה,⁵¹ וַיִּפְקְדוּ וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן וְנִשְׂא כָלִיו חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָקוֹ, וְנִמְצָא שָׁמַי שֶׁהָיוּ חֹסְרִים הֵם יְהוֹנָתָן וְנוֹשֵׂא כָלִיו⁵²: (יח) וַיֹּאמֶר שֵׂאוֹל לְאַחֵיהָ שְׂאוֹל אָמַר לְאַחֵיהָ הַכֵּהן: הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים תִּקְרַב לְכָאן אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית, כְּדִי שֶׁנוֹכַל לְשְׂאוֹל בְּאוֹרִים וְתוֹמִים,⁵³ כִּי הָיָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּיוּן

מקורות ותמצית הערות

40. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. תרגום. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. תרגום + מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום.

שארון הברית היה בגבעת בנימין יחד עם בני ישראל שיצאו למלחמה⁵⁴: (ט)
 וַיְהִי עַד דְּבַר שָׁאוּל אֲלֵהֶן בְּזִמְנָה שְׁשָׂאוּל אָמַר לְאַחִיָּה לְקָרֵב אֵלָיו אֶת אַרְוֹן
 הַבְּרִית,⁵⁵ וְהִקְמוֹן אֲשֶׁר בְּמַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים וַיִּלְךָ הַלֵּוֹי וְרָב (בזמן ששאוול אמר
 לאחיה לקרב אליו את ארון הברית) החיילים של הפלשתים שהוכו התרבו, היו
 עוד ועוד חיילים של פלשתים שהוכו,⁵⁶ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֲלֵהֶן שְׁשָׂאוּל אָמַר
 לְאַחִיָּה הֲכֵהן: אֲסֹף יָדָךְ תַּכְנִיס אֶת יָדֶיךָ, אֵל תַּפְתַּח אֶת הָאוּרִים וְהַתּוּמִים, כִּיֹּון
 שֶׁלֹּא נִסְפִיק לְשָׂאוּל בְּהֵם:⁵⁷ (כ) וַיִּזְעַק שָׁאוּל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ שְׁשָׂאוּל וְהָעָם
 שְׂאִיתוֹ הִתְכַּנְּסוּ,⁵⁸ וַיָּבֵאוּ עַד הַמְּלָחָמָה חִיילֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ עַד לְמִקְוֵם שְׁבוּ
 הַתְּקִיִּים הִקְרַב נֶגֶד צְבָא הַפְּלִשְׁתִּים,⁵⁹ וְהִנֵּה הִיָּתָה חֲרָב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ מִהוֹמָה
 גְּדוֹלָה מְאֹד כַּאֲשֶׁר שְׁשָׂאוּל וְהַחִיילִים שְׂאִיתוֹ הִגִּיעוּ לְמִקְוֵם הַקְּרַב, הֵם רָאוּ
 שֶׁהַחֲרָבוֹת הָיוּ נְעוּצוֹת בַּחִיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים. חִיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים דָּקְרוּ זֶה אֶת זֶה
 מְרוֹב פֶּחַד וּבִלְבוּל:⁶⁰ (כא) וְהָעֲבָרִים הָיוּ לְפְלִשְׁתִּים בְּאֶתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם אֲשֶׁר
 עָלוּ עִמָּם בְּמַחְנֵה סָבִיב חֶלֶק מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּחְדוּ מִהַפְּלִשְׁתִּים, עָבְרוּ לְפָנֵי
 הַמְּלָחָמָה לְצַד שְׁלָהֶם, וְהֵם יִצְאוּ יַחַד עִם הַפְּלִשְׁתִּים כְּדֵי לְהִלָּחֵם נֶגֶד אַחִיהֶם,⁶¹
 וְגַם הָמָּה לְהִיָּוֵת עִם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם שְׁשָׂאוּל וַיִּזְנַתָּן גַּם הֵם חֲזָרוּ לְהִיָּוֵת בְּצַד
 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּצַד שֶׁל שְׁשָׂאוּל וַיִּזְנַתָּן:⁶² (כב) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְתַּחֲבָאִים
 בְּהָר אֶפְרַיִם וְכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְחַבְּאוּ בְּהָר אֶפְרַיִם בְּגַלֵּל שֶׁהֵם פָּחְדוּ
 מִהַפְּלִשְׁתִּים (כְּפִי שְׂרָאִינוּ בְּפֶרֶק יג' פְּסוּק ו'), הָיוּ אַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְצָאוּ מְקוֹמוֹת
 שׁוֹנִים לְהִתְחַבֵּא בְּהֵם מִפְּנֵי הַפְּלִשְׁתִּים),⁶³ שְׁמָעוּ בִּי נִסּוּ פְּלִשְׁתִּים (אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
 שֶׁהִתְחַבְּאוּ) שֶׁמְעוּ שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים בְּרַחוּ מִשְׁדֵּה הַקְּרַב,⁶⁴ וַיִּדְבְּקוּ גַם הָמָּה אַחֲרֵיהֶם
 בְּמְלָחָמָה (אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְחַבְּאוּ) רָדְפוּ גַם הֵם אַחֲרֵי הַפְּלִשְׁתִּים כְּדֵי לְהִלָּחֵם
 אִיתָם:⁶⁵ (כג) וַיִּזְשַׁע יִקְנֹק בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל ה' הִצִּיל בְּאוֹתוֹ יוֹם אֶת יִשְׂרָאֵל
 מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּים,⁶⁶ וְהַמְּלָחָמָה עָבְרָה אֶת בֵּית אֹן וְשָׁדָה הִמְעַרְכָה עָבַר לְמִקְוֵם

מקורות ותמצית ההערות

52. תרגום. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 60. רד"ק. 61. רש"י. 62. רש"י. 63. מצודות. 64. תרגום.
 56. מצודות. 57. מצודות. 58. תרגום. 59. תרגום. 65. מצודות. 66. תרגום. 67. מצודות. 68. מצודות.

רחוק יותר ממקום שנקרא "בית און", בני ישראל המשיכו לדרוף אחרי הפלשתים גם מעבר לבית און⁶⁷: (כד) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נָגַשׁ בַּיּוֹם הַהוּא חִיילֵי יִשְׂרָאֵל נָגְשׁוּ לְהִלָּחֵם בַּפְּלִשְׁתִּים וְהִפְסִיקוּ לְהִתְחַבֵּא, ⁶⁸ וַיֹּאֲלֵךְ שְׂאוּל אֶת הָעָם שְׂאוּל הִשְׁבִּיעַ אֶת הָעָם שֶׁהִיא אִיתוֹ, ⁶⁹ לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר שְׂאוּל בַּשְּׁבִיעוּתוֹ: ⁷⁰ אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לֶחֶם עַד הָעֶרֶב (כך אמר שואל בשבועתו) מִקּוֹלֵל הָאָדָם שִׂיאֲכַל מֵאֲכָל לִפְנֵי הָעֶרֶב, ⁷¹ וְנִקְמָתִי מֵאִיבֵי אֲנִי מִשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם כִּדִּי שֶׁלֹּא תִהְיוּ עֹסֻקִים בְּאֲכִילָה אֲלֵא בְלַחִמָּה, וְכֹךְ אוֹכֵל לְהִתְנַקֵּם מִהַפְּלִשְׁתִּים, ⁷² וְלֹא טָעַם כָּל הָעָם לֶחֶם הַחִיילִים שֶׁהִיוּ עִם שְׂאוּל לֹא טָעְמוּ דְבַר⁷³: (כה) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ בִיעָר כֹּל חִיילֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ לְמִקְוֵם שְׂגֹדִלִים שֶׁם קָנִים שִׁישׁ בָּהֶם דְּבַשׁ (הַכוּוּנָה לְקִנֵּי סוּכַר), ⁷⁴ וַיְהִי דְבַשׁ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה הָיוּ קָנִים מֵלֵאִים בְּדַבֵּשׁ עַל פְּנֵי הַמִּקְוֵם אֲלֵיו הִגִּיעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁷⁵: (כו) וַיָּבֵא הָעָם אֶל הַיַּעַר חִיילֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ אֶל מִקְוֵם קָנֵי הַדְּבַשׁ, ⁷⁶ וְהִנֵּה הַלֶּךְ דְּבַשׁ הָיָה זָב מִהַקָּנִים, הַדְּבַשׁ הָיָה נוֹטֵף מִהַקָּנִים, ⁷⁷ וַאֲיֵן מְשִׁיג יָדוֹ אֶל פִּי וְאֵף אֶחָד מִחִיילֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִשִּׁיב אֶת יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו, אֵף אֶחָד לֹא הִכְנִיס דְּבַשׁ לְתוֹךְ פִּיו, ⁷⁸ פִּי יָרָא הָעָם אֶת הַשְּׂבָעָה (אֵף אֶחָד לֹא הִכְנִיס דְּבַשׁ לְתוֹךְ פִּיו) כִּיוּן שֶׁחִיילֵי יִשְׂרָאֵל פָּחְדוּ מִהַשְּׂבָעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַ אוֹתָם שְׂאוּל⁷⁹: (כז) וַיִּזְנְתֵן לֹא שָׁמַע בְּהַשְּׁבִיעַ אָבִיו אֶת הָעָם יוֹנְתָן לֹא שָׁמַע אֶת דְּבַרֵּי אָבִיו כִּשְׁהוּא הִשְׁבִּיעַ אֶת הַחִיילִים, ⁸⁰ וַיִּשְׁלַח אֶת קֶצֶה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבַּל אוֹתָהּ בַּיַּעַר הַדְּבַשׁ יוֹנְתָן הוֹשִׁיט אֶת הַקֶּצֶה שֶׁל הַמַּטֶּה שֶׁהוּא חֹזֵק בּוֹ, וְטַבַּל אוֹתוֹ בְּקִנְיַת הַדְּבַשׁ, ⁸¹ וַיִּשָּׁב יָדוֹ אֶל פִּיו יוֹנְתָן חֹזֵר אֶת יָדוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ הָיָה הַמַּטֶּה עִם הַדְּבַשׁ לְתוֹךְ פִּיו, כֹּךְ שֶׁהוּא אֲכָל מִהַדְּבַשׁ, ⁸² וְתִאֲרָנָה עֵינָיו (לְאַחַר שֶׁאֲכַל

מקורות ותמצית ההערות

לשואל מדוע אף אחד אינו אוכל, או משום שהוא אמר שאביו לא עשה כראוי כשהשביע את החיילים. רד"ק בפירושו לפסוק מה' כתב בשם רס"ג ששאל לא נענה באורים ותומים כדי להראות לעם שיונתן שגג. לו היה שאל נענה באורים ותומים היה העם אומר שיש כאן אפליה לטובת יונתן בגלל שהוא בן המלך. 81. תרגום. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. עפ"י הגר"א בפירושו לספר

69. מצודות. 70. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 71. תרגום. 72. מצודות. 73. מצודות. בעניין שלחם כולל את כל סוגי המאכלים, כך כתבו רש"י מצודות כאן וכך כתב רש"י בפירושו לתורה, ויקרא פרק כא' פסוק יד'. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. תרגום. 80. תרגום. רלב"ג: למרות שיונתן לא שמע, הוא עדיין חטא, משום שהוא היה צריך

מהדבש) היה אור בעיניים של יונתן. כשיונתן היה רעב, עניו היו חשוכות, ולאחר שהוא אכל, היה אור בעיניו⁸⁵: (כח) וַיַּעַן אִישׁ מֵהָעָם וַיֹּאמֶר אַחַד מֵחַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל עֲנֵה וְאָמַר לַיהוֹנָתָן: הַשֶּׁבַע הַשְּׂבִיעַ אָבִיךָ אֶת הָעָם אֲבֵא שְׁלֹךְ הַשְּׂבִיעַ אֶת כָּל הַחַיִּילִים, לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר אֲבִיךָ בַשְּׂבִיעַתוֹ: ⁸⁴ אָרֹדֶר הָאִישׁ אֲשֶׁר יֹאכֵל לֶחֶם הַיּוֹם מִקּוֹלֵל הָאִישׁ שִׂיאֲכַל הַיּוֹם דָּבַר מֵאֲכַל, ⁸⁵ וַיַּעַף הָעָם וּלְכֹן הַחַיִּילִים עֵיפִים (בגלל הרעב)⁸⁶: (כט) וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן יְהוֹנָתָן אָמַר: עָכָר אָבִי אֶת הָאָרֶץ אֲבִי הַשְּׁחִית אֶת הָאָרֶץ (בגלל שהוא השביע את החיילים שלא לאכול), ⁸⁷ רָאוּ נָא כִּי אָרֹדֶר עֵינַי כִּי טַעַמְתִּי מֵעֵט דְּבַשׁ הִזָּה תִּרְאוּ עַכְשָׁיו שְׁנֵהִיָּה לִי אֹר בַּעֲיִנַיִם לְאַחַר שֶׁאֲכַלְתִּי מֵעֵט מֵהַדְּבַשׁ הַזֶּה: ⁸⁸ (ל) אֵף כִּי לֹא אָכַל אָכַל הַיּוֹם הָעָם מִשְׁלָל אֲבִיו אֲשֶׁר מָצָא (אם מאכילת מעט דבש נהיה לי אור בעיניים) כל שכן שאם החיילים היו אוכלים ארוחה מסודרת (ולא רק דבש) מהביזה שהם בזזו מהפלשתים (עיניהם היו מתמלאים באור), ⁸⁹ כִּי עָתָה לֹא רָבַתָּה מִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים וְכֹךְ לֹא הֵינּוּ מִצְלִיחִים לְהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּים בַּמְּכָה גְדוֹלָה יוֹתֵר? הֲרִי אִם הַחַיִּילִים הֵיוּ אוֹכְלִים, הִיָּה לָהֶם יוֹתֵר כַּח לְהִלָּחֵם וּלְהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּים בַּמְּכָה גְדוֹלָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵם מֵכִים בָּהֶם עַכְשָׁיו⁹⁰: (לא) וַיִּכּוּ בַיּוֹם הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים מִמִּמְכָּשׁ אֵילֶנָּה חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל הֵכּוּ בַּפְּלִשְׁתִּים מִמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "מִמְכָּשׁ" וְעַד שֶׁטַח מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא "אֵילֶוֹן", ⁹¹ וַיַּעַף הָעָם מֵאֵד הַחַיִּילִים הֵיוּ מְאוּד עֵיפִים בְּגַלֵּל שֶׁהֵם הֵיוּ רַעֲבִים⁹²: (לב) וַיַּעַט הָעָם אֶל הַשְּׁלָל (כתוצאה מהעייפות והחולשה) חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל הִתְנַפְּלוּ עַל הַשְּׁלָל שֶׁהֵם לָקְחוּ מֵהַפְּלִשְׁתִּים, ⁹³ וַיִּקְחוּ צֶאֱן וּבָקָר וּבְנֵי בָקָר חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל לָקְחוּ צֶאֱן, שׁוֹרִים וְשׁוֹרִים קֹטְנִים, וַיִּשְׁחֲטוּ אֶרְצָה חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲטוּ אֶת הַבְּהֵמוֹת לְשֵׁם קִרְבָּנוֹת שְׁלָמִים, כֹּךְ שֶׁהָדָם נֹזַל עַל הָאָרֶץ, וַיֹּאכְלוּ הָעָם עַל הַדָּם הַחַיִּילִים אֲכָלוּ אֶת בֶּשֶׂר הַקִּרְבָּנוֹת לִפְנֵי שֶׁהֵם זָרְקוּ אֶת הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ – דָּבַר שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת⁹⁴: (לג) וַיִּגְדּוּ לְשֶׂאוֹל לֵאמֹר הֵיוּ

מקורות ותמצית הערות

85. הושע, פרק א' פסוק א'. 86. תרגום. 87. מצודות. 88. תרגום. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. תרגום. 92. תרגום. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. תרגום + מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

אנשים שאמרו לשאול את הדברים הבאים: הֲנֵה הָעַם הַטָּאִים לִיקְנוֹק לְאָכֹל
 עַל הַדָּם הָעַם חוּטָא בְּכַךְ שֶׁהוּא אוֹכֵל אֶת בֶּשֶׂר קֶרֶבֶן הַשְּׁלָמִים לִפְנֵי זְרִיקַת
 הַדָּם, ⁹⁵ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לַעַם: בְּגִדְתֶם פִּשְׁעֵתֶם כִּמֵּה שַׁעֲשִׂיתֶם! ⁹⁶ גָּלוּ אֲלֵי
 הַיּוֹם אַבְּן גְּדוֹלָה תִּגְלַגְלוּ לְכֹאֵן עֲכָשִׂיו אֲבָן גְּדוֹלָה, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה מִמְּנָה כִּמֵּה
 לַה', וְאֶזְרֹק אֶת כָּל הַדָּם עַל הַבִּמָּה (מִזְבַּח שֶׁנִּמְצָא מִחוּץ לַמִּשְׁכָּן אוֹ לְמִקְדָּשׁ נִקְרָא
 "בִּמָּה") ⁹⁷: (לד) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶמַר: פָּצוּ בָעַם תִּתְפַּזְּרוּ אֲצֵל כָּל הַחַיִּילִים! ⁹⁸
 וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם וְתֹאמְרוּ לָהֶם: הֲגִישׁוּ אֲלֵי אִישׁ שׂוֹרֵף וְאִישׁ שִׁיְהוּ כָל אֶחָד מֵכֶם
 יִגִּישׁ אֵלַי אֶת הַשׂוֹרֵף אוֹ אֶת הַשֵּׂה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְשַׁחוּט לְשֵׁם קֶרֶבֶן שְׁלָמִים, ⁹⁹
 וְשִׁחַטְתֶּם בָּזֶה וְאָכַלְתֶּם וְנִשְׁחַט אֶת הַבְּהֵמָה לַיָּד הַבִּמָּה, וְתֹאכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר רַק
 לְאַחַר זְרִיקַת הַדָּם, ¹⁰⁰ וְלֹא תִּתְּאוּ לִיקְנוֹק לְאָכֹל אֶל הַדָּם וְעַל יָדֵי כֹךְ לֹא תִּחַטְּאוּ
 לִפְנֵי ה' בְּאֲכִילַת הַבֶּשֶׂר לִפְנֵי זְרִיקַת הַדָּם, ¹⁰¹ וַיִּגִּישׁוּ כָּל הָעָם אִישׁ שׂוֹרֵף בְּיָדוֹ
 הַפְּלִילָה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הִגִּישׁ לְשְׂאוּל אֶת הַבְּהֵמָה בְּאוֹתוֹ לַיָּלָה, ¹⁰² וַיִּשְׁחַטוּ שָׁם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲטוּ אֶת הַקֶּרְבָּנוֹת לַיָּד הַמִּזְבֵּחַ ¹⁰³: (לה) וַיִּבֶן שְׂאוּל מִזְבֵּחַ לִיקְנוֹק
 שְׂאוּל בָּנָה מִזְבֵּחַ לִפְנֵי ה', ¹⁰⁴ אֶתוֹ הִחֵל לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ לִיקְנוֹק שְׂאוּל הַתְּחִיל לְבָנוֹת
 אֶת הַמִּזְבֵּחַ עִם הָאֲבָן הַגְּדוֹלָה שֶׁגִּלְגְלוּ אֵלָיו, אַךְ הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּאֲבָנִים
 קִטְנוֹת כְּדֵי לְסַיֵּם אֶת בְּנֵיית הַמִּזְבֵּחַ ¹⁰⁵: (לו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶמַר לַחַיִּילִי
 יִשְׂרָאֵל: נִרְדָּה אַחֲרַי פְּלִשְׁתִּים לְיָדָה נִרְדוּ וְנִרְדוּף בְּלִילָה אַחֲרַי הַפְּלִשְׁתִּים, ¹⁰⁶
 וְנִבְזָה בָּהֶם עַד אֹזֶר הַבְּקָר וְנִיקַח מִהַפְּלִשְׁתִּים בִּיזָה וְשָׁלַל עַד אֹזֶר הַבּוֹקֵר, ¹⁰⁷ וְלֹא
 נִשְׂאָר בָּהֶם אִישׁ וְלֹא נִשְׂאִיר מִהַפְּלִשְׁתִּים אֲפִילוֹ אָדָם אֶחָד בַּחַיִּים, ¹⁰⁸ וַיֹּאמְרוּ
 חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל עֲנוּ לְשְׂאוּל: כָּל הַטּוֹב בְּעֵינֵינוּ עֲשֵׂה עֲשֵׂה כִּפִּי שֶׁאַתָּה רוֹאֶה
 לְטוֹב, ¹⁰⁹ וַיֹּאמֶר הַפְּתִיחַן אַחִיהָ הַכֹּהֵן אֶמַר: נִקְרְבָה הָלָם אֶל הָאֱלֹהִים נִתְקַרֵּב לְכֹאֵן
 וְנִשְׁאַל אֶת ה' הֲאֵם לְהַמְשִׁיךְ לְרִדּוֹף אַחֲרַי פְּלִשְׁתִּים ¹¹⁰: (לז) וַיִּשְׁאַל שְׂאוּל בְּאֱלֹהִים

מקורות ותמצית הערות

מותר לבני ישראל לאכול בשר תאוה: רד"ק כתב
שמהכניסה לארץ היה הדבר מותר לגמרי ואילו מהר"י
קרא כתב שלאחר חורבן שילה היה אסור. 95. תרגום.
96. מצודות. 97. מצודות. את פירושו המילה "היום" | כ"עכשיו" פירשנו לפי הרד"ק. 98. מצודות. 99. מצודות.
100. מצודות. 101. תרגום. 102. תרגום. 103. רד"ק.
104. תרגום. 105. מצודות. 106. תרגום. 107. מצודות.
108. תרגום. 109. תרגום. 110. רד"ק + מצודות. |
|--|---|

שׂאֹל שׂאל לדבר ה',¹¹¹ הָאֲרֹד אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים הַתְּתַנֵּם בְּיַד יִשְׂרָאֵל הָאֵם לרדת ולדרוף אחרי פלשתים, האם תמסור את הפלשתים בידי,¹¹² וְלֹא עֲנָהּ בַּיּוֹם הַהוּא ה' לא ענה לשאול באותו יום¹¹³: (לח) וַיֹּאמֶר שְׂאֹל שׂאֹל אָמַר: גִּשׁוּ הַלֵּם כָּל פְּנֹת הָעַם תִּיגָשׁוּ אֵלָי כָּל הָאֲנָשִׁים הַחֹשׁבִים בְּעַם,¹¹⁴ וְדָעוּ וְרָאוּ וּתְבַרְרוּ וּתְרֹאוּ,¹¹⁵ בְּמַה הִיְתָה הַחֲטָאת הַזֹּאת הַיּוֹם (תבררו ותרואו) במה חטאנו היום, שבגלל חטא זה, לא הצלחנו לסיים היום את המלחמה¹¹⁶: (לט) בִּי הִי יִקְוֶה הַמּוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' שֶׁהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל,¹¹⁷ בִּי אִם יִשְׁנֶנּוּ בְּיוֹנְתָן בְּנֵי בִי מוֹת יָמוּת אִם יוֹנְתָן בְּנֵי חֲטָא – הוּא יָמוּת, לַמְרוֹת שֶׁמְדוּבָר בְּבֶן שְׁלִי,¹¹⁸ וְאִין עֲנָהּ מִכָּל הָעַם מְכַל הָעַם שֶׁהִיָּה נֹכַח – לֹא הִיָּה אָדָם שֶׁעֲנָה לְשׂאֹל¹¹⁹: (מ) וַיֹּאמֶר אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל שׂאֹל אָמַר לְכָל חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל: אַתֶּם תְּהִיּוּ לְעֹבֵר אֶחָד וְאֲנִי וְיוֹנְתָן בְּנֵי נְהִיָּה לְעֹבֵר אֶחָד אַתֶּם כּוֹלְכִם תְּהִיּוּ בְּצַד אֶחָד, וְאֲנִי וְיוֹנְתָן נְהִיָּה בְּצַד הַשְּׁנַי, וְנִטִּיל גּוֹרֵל וְנִבְרַר בְּאִיזוֹ קְבוּצָה נִמְצָא הַחוּטָא – בְּקְבוּצָה שֶׁל כָּל הַחֵיילִים אוֹ בְּקְבוּצָה שְׁלִי וְשֶׁל יוֹנְתָן,¹²⁰ וַיֹּאמְרוּ הָעַם אֵל שְׂאֹל חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל עֲנֵנוּ לְשׂאֹל: הַטּוֹב בְּעֵינֵינוּ עֲשֵׂה תַעֲשֶׂה אֶת מַה שֶׁאַתָּה רוֹאֵה כְּדָבָר טוֹב¹²¹: (מא) וַיֹּאמֶר שְׂאֹל אֵל יִקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׂאֹל אָמַר לִפְנֵי ה' אֱלוֹקֵי יִשְׂרָאֵל:¹²² הֲבָה תָמִים תֵּן לִי דָבָר תָּם וְשֵׁלֶם, תִּטִּיל אֶת הַגּוֹרֵל בְּצוּרָה אֲמִיתִית לִפְנֵי יָד הַהֶשְׁגָּחָה, כִּךְ שֶׁהַגּוֹרֵל לֹא יִפּוֹל עַל מִישֶׁהוּ בְּמִקְרָה,¹²³ וַיִּלְכְּדוּ יוֹנְתָן וְשְׂאֹל וְהָעַם יֵצְאוּ יוֹנְתָן וְשׂאֹל "נִלְכְּדוּ", עֲלָה בְּגוֹרֵל שֶׁהַחוּטָא נִמְצָא בְּקְבוּצָתִם, וְשֶׁאֵר הָעַם יֵצֵא נִקֵּי מִהַגּוֹרֵל, יֵצֵא שֶׁהַחוּטָא לֹא הִיָּה בְּקְבוּצָה שֶׁל כָּל הַחֵיילִים¹²⁴: (מב) וַיֹּאמֶר שְׂאֹל שׂאֹל אָמַר לְנוֹכַחִים שֵׁם: הַפִּילֹוּ בֵּינֵי וּבֵין יוֹנְתָן בְּנֵי תְפִילוֹ גּוֹרֵל בֵּינֵי לְבִין יוֹנְתָן בְּנֵי כַּדִּי לְבַרֵּר מִי חֲטָא,¹²⁵ וַיִּלְכְּדוּ יוֹנְתָן וְיוֹנְתָן עֲלָה בְּגוֹרֵל, הַתְּבַרֵּר עַל יַדֵּי הַגּוֹרֵל שִׁיּוֹנְתָן הוּא שֶׁחֲטָא¹²⁶: (מג) וַיֹּאמֶר שְׂאֹל אֵל יוֹנְתָן שׂאֹל אָמַר לְיוֹנְתָן: הַגִּידָה לִּי מַה עָשִׂיתָה תֹאמַר לִּי בְּמַה

מקורות ותמצית הערות

111. תרגום. 112. תרגום. 113. תרגום. 114. רש"י. 119. תרגום. 120. מצודות. 121. תרגום. 122. תרגום. 115. תרגום. 116. מצודות. 117. מצודות. 118. מצודות. 123. מצודות. 124. רש"י. 125. תרגום. 126. תרגום.

חטאת,¹²⁷ וַיִּגְדֹּל לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן עֲנֵה לְשֹׂאֵל וְאָמַר לוֹ: טָעַם טְעַמְתִּי בְקִצָּה
 הַמִּטָּה אֲשֶׁר בְּיַדִּי מְעַט דְּבַשׁ טַעַמְתִּי מֵעַט מֵהַדְּבַשׁ שֶׁהִיָּה בְקִצָּה הַמִּטָּה שְׁלִי,¹²⁸
 הֲנִי אָמוֹת אֲנִי מוֹכֵן לְמוֹת, וְלֹא אֶתְנַגֵּד לְכַךְ שִׁיהֲרֹגוּ אוֹתִי¹²⁹: (מד) וַיֹּאמֶר שֹׂאֵל
 שֹׂאֵל אָמַר לְיוֹנָתָן: בַּהּ יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵף כִּי מוֹת תָּמוֹת יוֹנָתָן אֲנִי נֹשֵׁב
 בְּשֵׁם ה' שֶׁאַתָּה תָּמוֹת¹³⁰: (מה) וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שֹׂאֵל הַחִיילִים אָמְרוּ לְשֹׂאֵל:
 הֲיֹנָתָן יָמוֹת הָאֵם רָאוּ שִׁיוֹנָתָן יָמוֹת,¹³¹ אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת
 בְּיִשְׂרָאֵל הֲרִי בֹכּוֹת יוֹנָתָן, ה' הוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּים בִּישׁוּעָה הַגְּדוֹלָה,¹³²
 חֲלִילָה דָּבָר זֶה הוּא גִנְאֵי לָנוּ, גִּנְאֵי לָנוּ לְהַרְוֹג אֶת יוֹנָתָן,¹³³ חֵי יִקְוֶה אִם יִפְּלֹ
 מִשְׁעֶרֶת רֹאשׁוֹ אֲרָצָה אֲנַחְנוּ נֹשְׁבֵעִים בְּשֵׁם ה' שִׁיוֹנָתָן לֹא יִינָזֵק וְשֶׁלֹּא תִּפְּוֹל
 מִמֶּנּוּ אֶפִּילוֹ שְׁעֵרָה אַחַת,¹³⁴ כִּי עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה הֲרִי ה' הוֹשִׁיעַ אֶת
 יִשְׂרָאֵל עַל יַדֵּי יוֹנָתָן, וְאֵם כֵּן, בְּרוּר הַדְּבָר שִׁיוֹנָתָן לֹא עָבַר עַל הַשְּׁבוּעָה בְּכוּוֹנָה,¹³⁵
 וַיִּפְּדוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן וְלֹא מֵת בְּדַבְרֵי הָאֵלָה פְּדוּ חִיילֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יוֹנָתָן, וְכֵן
 יוֹנָתָן לֹא מֵת. הַדְּבָרִים שֶׁאָמְרוּ חִיילֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁכִּנְעוּ אֶת שֹׂאֵל לְהַרְוֹג אֶת
 יוֹנָתָן¹³⁶: (מו) וַיַּעַל שֹׂאֵל מֵאֲחֵרֵי פְּלִשְׁתִּים שֹׂאֵל חָזַר לְמִקְוֹמוֹ וְהַפְּסִיק לְהִילַחֵם
 בְּפִלִּשְׁתִּים,¹³⁷ וּפְלִשְׁתִּים הִלְכוּ לְמִקְוָמָם וְהַפְּלִשְׁתִּים חָזְרוּ לְמִקְוֹמוֹת שְׁבָהֵם הֵם
 יֹשְׁבוּ. עַד שֶׁשֹּׂאֵל הִטִּיל אֶת הַגּוֹרֵל, הַפְּלִשְׁתִּים הִתְפַּזְּרוּ וְחָזְרוּ לְמִקְוָמָם וְלִכְּן
 שֹׂאֵל הַפְּסִיק לְרַדּוֹף אַחֲרֵיהֶם¹³⁸: (מז) וַשֹּׂאֵל לָבַד הַמְּלֹכָה עַל יִשְׂרָאֵל שֹׂאֵל
 הִתְחַזַּק בְּמַלְכוּתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאָף אֶחָד לֹא עָרַעַר עַל מַלְכוּתוֹ,¹³⁹ וַיִּלְחָם סָבִיב
 בְּכָל אֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבְבְנֵי עַמּוֹן וּבְאֲדוֹם וּבְמִלְכֵי צוּבָה וּבְפְלִשְׁתִּים שֹׂאֵל נִלְחַם
 בְּכָל אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקִּיפוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: מוֹאָב, בְּנֵי עַמּוֹן, אֲדוֹם, צוּבָה
 וּפְלִשְׁתִּים,¹⁴⁰ וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְּנֶה יִרְשִׁיעַ בְּכָל מַלְחָמָה שֶׁשֹּׂאֵל נִלְחַם – הוּא הִיָּה

מקורות ותמצית הערות

127. מצודות. 128. תרגום. 129. מצודות. 130. מצודות. 131. מצודות. 132. מצודות. 133. מצודות. 134. מצודות. 135. מצודות. רד"ק: יונתן הגדיל את
 בטחון העם בה' על ידי שהוא מסר את נפשו ותקף את
 מחנה פלשתים יחד עם נושא כליו. 136. מצודות. רש"י:
 העם התיר את שבועתו של שאול. 137. מצודות.
 138. רד"ק בפירושו השני. 139. מצודות. 140. תרגום.
 141. רבינו ישעיה. 142. מצודות. 143. תרגום.

מתגבר על אויביו¹⁴¹: (מח) וַיַּעַשׂ חֵיל שְׂאוּל אֶסְף אֲנָשֵׁי חֵיל,¹⁴² וַיִּהְיֶה אֵת עֲמֻלְקַי שְׂאוּל נֶלְחָם וְנִיצַח אֶת עֲמֻלְקַי,¹⁴³ וַיַּצֵּל אֵת יִשְׂרָאֵל מִיַּד שִׁסְהוּ בַּמִּלְחָמָה, שְׂאוּל הֲצִיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִי שְׂרַמַּס אוֹתוֹ, מִיַּד עֲמֻלְקַי, אֲבָל שְׂאוּל לֹא הִשְׁמִיד לְגַמְרֵי אֶת עֲמֻלְקַי (כפי שנראה בעז"ה בפרק הבא)¹⁴⁴: (מט) וַיִּהְיוּ בְּנֵי שְׂאוּל שְׁמוֹת בְּנָיו שֶׁל שְׂאוּל הָיוּ: 1) וַיִּנָּתֶן 2) וַיִּשְׁוִי (המפרשים אומרים שהכוונה היא לאיש בשת), 3) וּמִלְכֵי שׁוּעַ וְשֵׁם שְׁתֵּי בְּנֵיתָיו שְׁמוֹת שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו שֶׁל שְׂאוּל הָיוּ: שֵׁם הַבְּכִירָה מֶרֶב וְשֵׁם הַקָּטָן מִיכָל לְבַתּוֹ הַגְּדוּלָה (שֶׁל שְׂאוּל) קְרָאוּ מֶרֶב וּלְבַתּוֹ הַצְּעִירָה קְרָאוּ מִיכָל¹⁴⁶: 4) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ שְׂאוּל אַחִינֹעַם בַּת אַחִימַעֵץ לְאִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׂאוּל קְרָאוּ אַחִינֹעַם וְהָיָה הֵייתָה בְּתוֹ שֶׁל אַחִימַעֵץ, וְשֵׁם שָׂר צְבָאוֹ אֲבִינֵר בֶּן נֵר שֵׁם שָׂר הַצָּבָא שֶׁל שְׂאוּל הָיָה אֲבִנֵר בֶּן נֵר,¹⁴⁷ דָּוִד שְׂאוּל נֵר הָיָה הַדּוֹד שֶׁל שְׂאוּל¹⁴⁸: 5) וְקִישׁ אָבִי שְׂאוּל קִישׁ שֶׁהָיָה אָבִיו שֶׁל שְׂאוּל, וְנֵר אָבִי אֲבִנֵר וְגַם נֵר שֶׁהָיָה אָבִיו שֶׁל אֲבִנֵר, בֶּן אֲבִיָּאל שְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּנָיו שֶׁל אֲבִיָּאל. קִישׁ וְנֵר הָיוּ אַחִים, כִּי שְׂאוּל וְאֲבִנֵר הָיוּ בְּנֵי דוּדִים¹⁴⁹: 6) וְתָהִי הַמְּלָחָמָה חֲזָקָה עַל פְּלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׂאוּל בְּמִשְׁךְ כָּל יְמֵי שְׂאוּל הָיוּ מִלְחָמוֹת חֲזָקוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶגְדַת הַפְּלִשְׁתִּים,¹⁵⁰ וְרָאָה שְׂאוּל כָּל אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל בֶּן חֵיל וַיֹּאסֶפְהוּ אֵלָיו כַּאֲשֶׁר שְׂאוּל הָיָה רוֹאֵה אָדָם שֶׁהָיָה גִּבּוֹר חֵיל, שְׂאוּל הָיָה אוֹסֵף אֶת גִּבּוֹר הַחֵיל לְצְבָאוֹ¹⁵¹:

פרק טו

(א) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל שְׂאוּל שְׂמוּאֵל אָמַר לְשְׂאוּל: אֲתִי שְׁלַח יְקֹנֶךָ לְמִשְׁחָה לְמִלְכָּה עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל ה' שֶׁלַח אוֹתִי לְמִשׁוֹחַ אוֹתָךְ לְהִיטֵל מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאַתָּה רוֹאֵה שְׂדֵבֵר זֶה הַתְּקִיִּים,¹ וְעֲתָה אַחֲרַי שְׂרָאִית שְׁמָה

מקורות ותמצית הערות

144. מצודות. 145. מצודות: אבינדב לא הוזכר בפסוקים האלה משום שהוא עדיין לא נולד. רד"ק: ישויו הוא אבינדב ואיש בשת לא הוזכר משום שהוא לא היה יוצא עם שְׂאוּל לְמִלְחָמָה וְהוֹחֲרוּ רַק הַבָּנִים שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים לְמִלְחָמָה. מִלְכֵי: כתב גם הוא שישויו הוא אבינדב, ואיש בשת לא הוזכר משום שהוא הוזכר אחר כך כמלך.

146. תרגום. 147. רלב"ג: הכתוב הקדים את אבינדב לקיש אביו של שְׂאוּל משום שאבינדב היה במעלה גבוהה יותר מקיש. על מעלתו הנמוכה של קיש אנוחזר יכולים ללמוד מהתפילות האנשים ששאלו האם אביו של שְׂאוּל נביא. 148. מצודות. 149. מצודות. 150. תרגום. 151. מצודות. 1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. רד"ק בפירושו

144. מצודות. 145. מצודות: אבינדב לא הוזכר בפסוקים האלה משום שהוא עדיין לא נולד. רד"ק: ישויו הוא אבינדב ואיש בשת לא הוזכר משום שהוא לא היה יוצא עם שְׂאוּל לְמִלְחָמָה וְהוֹחֲרוּ רַק הַבָּנִים שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים לְמִלְחָמָה. מִלְכֵי: כתב גם הוא שישויו הוא אבינדב, ואיש בשת לא הוזכר משום שהוא הוזכר אחר כך כמלך.

שאני אומר בשם ה' מתקיים, ² שִׁמְעֵ לְקוֹל דְּבָרֵי יְקֹנֵק תִּשְׁמַע לְדַבְרֵי ה' שאומר לך עכשיו, ואל תפקפק בציווי שאצווה אותך³: (ב) כֹּה אָמַר יְקֹנֵק צְבָאוֹת כִּי אָמַר ה' צבאות. ה' נקרא גם בשם צבאות על שם שהוא שולט על צבאות של מעלה ועל צבאות של מטה,⁴ פָּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל (כך אמר ה') אני זוכר את מה שעמלק עשה לעם ישראל,⁵ אֲשֶׁר שָׂם לוֹ בְּדַרְךָ בְּעֵלְתָּו מְמוֹצְרִים (אני זוכר את מה שעמלק עשה) שהוא שם מארב לעם ישראל כשעם ישראל עלה ממצרים⁶: (ג) עָתָה לָךְ וְהִבִּיתָה אֶת עִמָּלֶךְ (למרות שנלחמת פעם אחת נגד עמלק וניצחת אותם) לך תכה את עמלק פעם נוספת,⁷ וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ והפעם תשמיד את כל מה ששייך לעמלק (ולא תסתפק רק בניצחון בקרב),⁸ וְלֹא תַחַמְלוּ עָלָיו אֶל תִּרְחַם עַל עִמָּלֶךְ,⁹ וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה וְתִהְיֶה אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים בְּעִמָּלֶךְ, גם את הגברים וגם את הנשים,¹⁰ מֵעַלְלָו וְעַד יוֹנֵק (תהרוג את כל האנשים מעמלק) החל מילד רך בשנים (ילד קטן) ועד לתינוק שעדיין יונק. עליך להרוג גם את כל הילדים בכל הגילאים,¹¹ מִשׁוֹר וְעַד שָׂה מִגְּמֹל וְעַד חֲמוֹר וְכֵן תִּשְׁמִיד אֶת כָּל הַבְּהֵמוֹת שֶׁל עִמָּלֶךְ: את כל השוורים, את כל הכבשים שלהם, את כל הגמלים ואת כל החמורים¹²: (ד) וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל אֶת הָעָם שֶׁאוֹל אֶסַּף אֶת חֵילֵי יִשְׂרָאֵל (על ידי שהוא הכריז להם שיכבואו אליו),¹³ וַיִּפְקְדֵם בְּטַלְאִים שֶׁאוֹל סָפַר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "טלאים",¹⁴ מֵאֲתָיִם אֶלְפָּה רַגְלֵי סָךְ הַכֹּל הָיוּ מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲתָיִים אֶלְפָּה חֵילִים רַגְלִיִּים,¹⁵ וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה וּמִיהוּדָה נֹאסְפוּ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חֵילִים¹⁶: (ה) וַיָּבֵא שָׂאוֹל עַד עִיר עִמָּלֶךְ שֶׁאוֹל וְצָבָא יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ לְעִיר שֶׁל עִמָּלֶךְ, וַיָּרֶב בְּנַחַל שֶׁאוֹל נֶלְחַם נֶגְדַּ

מקורות ותמצית ההערות

בצאתם ממצרים, ולא כדי לקחת את השלל. זו גם הסיבה שבני ישראל נמנעו בימי מרדכי ואסתר מלקחת מהשלל. רבינו ישעיה: הסיבה לציווי להשמדת הבהמות גם כן – משום שהעמלקים היו עושים עצמם כבהמות על ידי כישוף. 13. מצודות ופירוש כך מדוע נקראת האסיפה בלשון "וישמע". רד"ק: הוסיף פירוש נוסף, שהוא אסף את החיילים במטרה שהם ישמעו לו בשעת המלחמה. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. תרגום. 17. מצודות.

לספר ישעיהו, פרק א' פסוק ט'. 5. מצודות. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. תרגום. 10. תרגום. 11. מצודות. 12. תרגום. רד"ק: שאול צווה להשמיד גם את בעלי החיים משום שאם בעלי החיים היו נשארים בחיים, היו אומרים שהם היו שייכים לעמלק ועדיין היו מזכירים את עמלק ואין זה השמדת העם. רלב"ג בפירושו לפסוק ו': האיסור לקחת שלל מעמלק נועד להדגיש שמטרת המלחמה הייתה רק נקמה בעמלק על מה שהם עשו לבני ישראל

עמלק בנחל¹⁷: (ו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקִּינִי לִפְנֵי שִׁשַׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשִׁיב אֶת עַמְלֵק, הוּא אָמַר אֶל מִשְׁפַּחַת הַקִּינִי שֶׁהָיוּ צֹאצְאֵי יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה,¹⁸ לָכֵן סָרוּ רְדוֹ מִתּוֹךְ עַמְלֵקִי תִלְכוּ וּתִפְרְדוּ מֵעַמְלֵק. בְּנֵי הַקִּינִי יֹשְׁבוּ יַחַד עִם הָעַמְלֵקִים, וְשִׁשַׁי אָמַר לָהֶם לְצֵאת וּלְהִפָּרֵד מֵעַמְלֵק לִפְנֵי שֶׁהוּא יִתְקוֹף,¹⁹ פֶּן אֶסְפְּףָ עִמּוֹ (תִּפְרֹד מֵעַמְלֵק) שְׂמָא אֲשֶׁמִּיד אוֹתְךָ יַחַד אִיתּוּ. אִם תִּישָׂאָר עִם עַמְלֵק, אֲנִי עֲלוּל לְהִשְׁמִיד אוֹתְךָ אִיתָם,²⁰ וְאַתָּה עֲשִׂיתָהּ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲבִיךָ, יִתְרוֹ, עָשָׂה חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שֶׁהוּא יִיעֵץ לָהֶם לְמַנּוֹת דֵּינֵינִים,²¹ בְּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם (יִתְרוֹ עָשָׂה חֶסֶד עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) כְּאֲשֶׁר הֵם (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם,²² וְיִסֵּר קִינֵי מִתּוֹךְ עַמְלֵק בְּנֵי הַקִּינִי נִפְרְדוּ מֵעַמְלֵק וּמִצְאוּ לָהֶם מְקוֹם אַחֵר לְשִׁבְתָּ בְּיַם סוּף:²³ (ז) וַיֵּד שָׁאוּל אֶת עַמְלֵק מִחֻוִּילָה בְּיַם שׁוֹר שֶׁאוּל הֵכִי אֶת עַמְלֵק מִמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "חֻוִּילָה", עַד הַדֶּרֶךְ הַמּוֹבִילָה לְמְקוֹם שֶׁנִּקְרָא "שׁוֹר",²⁴ אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם שׁוֹר נִמְצְאָתָ בְּסִמּוּךְ לְמִצְרַיִם:²⁵ (ח) וַיִּתְפֹּשׂ אֶת אֶגְגֵי מִלְכָּה עַמְלֵק חֵי שֶׁאוּל תִּפְסֹד אֶת אֶגְגֵי מִלְכָּה עַמְלֵק כְּשֶׁהוּא עַדִּיין הִיָּה חֵי. שֶׁאוּל לֹא הִרְגָה אֶת אֶגְגֵי מִלְכָּה עַמְלֵק לְפָנֵי הַחֵי הַחֵי וְאֵת שֶׁאוּל עַדִּיין הִיָּה חֵי. שֶׁאוּל לֹא הִרְגָה אֶת אֶגְגֵי מִלְכָּה עַמְלֵק עַל יְדֵי חוֹד הַחֵי הַחֵי לְפָנֵי הַחֵי הַחֵי (ט) וַיִּחַמְלֵךְ שָׁאוּל וְהָעָם שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ עַל הָעַמְלֵקִים הַבָּאִים:²⁸ (1) עַל אֶגְגֵי (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ) עַל אֶגְגֵי מִלְכָּה עַמְלֵק, (2) וְעַל מִיטְבַּת הַצֶּאֱזָן (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ גַם עַל) הַצֶּאֱזָן הַמְּשׁוֹבַח שֶׁהִיָּה שִׁיךְ לְעַמְלֵק,²⁹ (3) וְהַבְּקָר (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ גַם עַל) הַבְּקָר הַמְּשׁוֹבַח שֶׁהִיָּה שִׁיךְ לְעַמְלֵק,³⁰ (4) וְהַמְּשָׁנִים (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ גַם עַל) הַבְּקָר הַשָּׁמֶן שֶׁהִיָּה שִׁיךְ לְעַמְלֵק,³¹ (5) וְעַל הַפְּרִים (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל רִיחְמוּ גַם עַל) עַל הַכִּבְשִׁים הַשָּׁמֶן שֶׁהִיָּה שִׁיכִים לְעַמְלֵק,³² (6) וְעַל כָּל הַטּוֹב עַל כָּל דָּבָר טוֹב שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִצְאוּ כְּשֶׁנִּלְחָמוּ בְּעַמְלֵק,³³ וְלֹא אָבְדוּ הַחֵי הַחֵי וְהֵם (שֶׁאוּל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל) לֹא רָצוּ לְהִשְׁמִיד אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה,³⁴ וְכָל הַמְּלָאכָה נִמְבָּזָה וְאֵילוֹ כָּל הַמְּקַנָּה הַבְּזוּיָה, הַמְּקַנָּה

מקורות ותמצית ההערות

18. רלב"ג + מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. שופטים, פרק ד' פסוק טו'. עיין בהערות לביאורנו בספר
 21. מצודות. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. מצודות. 25. יסוד יהושע, פרק ו' פסוק כא'. 28. תרגום. 29. תרגום.
 30. תרגום. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. תרגום. 26. תרגום. 27. עפ"י מצודות בפירושו לספר

שאינו משובח,³⁵ וְנָמַסְ וְהַמְקַנָּה הַנְּשַׁחַת, הַמְקַנָּה שְׁאִינוּ טוֹב,³⁶ אֲתָהּ הֶחְרַמְנוּ
 (כל המקנה שלא היה טוב) הַשְּׁמִידוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל³⁷: (ו) וַיְהִי דְבַר יְקֹנָק אֶל שְׁמוּאֵל
 ה' אָמַר לְשְׁמוּאֵל דַּבֵּר נְבוּאָה,³⁸ לְאָמֹר כֵּךְ אָמַר ה' לְשְׁמוּאֵל בְּדַבַּר הַנְּבוּאָה³⁹:
 (יא) נְחֻמְתִּי בִּי הַמְלֻכְתִּי אֶת שְׁאוּל לְמֶלֶךְ כְּבִיכּוֹל שִׁינִיתִי אֶת דַּעְתִּי עַל שֶׁהַמְּלֻכְתִּי
 אֶת שְׁאוּל לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל,⁴⁰ בִּי שָׁב מֵאַהֲרִי (שִׁינִיתִי אֶת דַּעְתִּי מֵהַמְּלֻכְתִּי שְׁאוּל עַל
 יִשְׂרָאֵל) כִּיּוֹן שְׁשְׁאוּל חָזַר בּוֹ מֵעֲבוּדַת ה', שְׁאוּל הִתְרַחַק מֵעֲבוּדַת ה',⁴¹ וְאֶת
 דְּבָרֵי לֹא הִקִּים וְהוּא לֹא קִיִּים אֶת הַצִּיּוּי שִׁצִּיּוּתִי אוֹתוֹ,⁴² וַיִּחַר לְשְׁמוּאֵל
 שְׁמוּאֵל כַּעַס עַל עֲצָמוֹ בְּגַלְלֵי שֶׁהוּא דָּאֵג לְאַחַר שֶׁהוּא שָׁמַע אֶת דְּבָרֵי ה'. שְׁמוּאֵל
 דָּאֵג לְאַחַר שֶׁה' אָמַר לוֹ שֶׁהוּא מִתְחַרֵּט עַל הַמְּלֻכְתִּי שְׁאוּל, וְלִכֵּן הוּא כַּעַס עַל
 עֲצָמוֹ. דִּרְכּוֹ שֶׁל אָדָם דּוֹאֵג לְכַעֵס עַל עֲצָמוֹ,⁴³ וַיִּזְעַק אֶל יְקֹנָק בְּכָל הַלַּיְלָה
 שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל עַל שְׁאוּל לְפָנֵי ה' לְאוֹרֶךְ כָּל הַלַּיְלָה⁴⁴: (יב) וַיִּשָּׁבֶם שְׁמוּאֵל
 לְקִרְאֵת שְׁאוּל בְּבִקְרֵי שְׁמוּאֵל קָם מוֹקְדָם בְּבוֹקֵר כְּדִי לְלַכֵּת לְקִרְאֵת שְׁאוּל,⁴⁵
 וַיִּגַּד לְשְׁמוּאֵל נֹאמַר לְשְׁמוּאֵל: לְאָמֹר כֵּךְ נֹאמַר לְשְׁמוּאֵל: ⁴⁶ בָּא שְׁאוּל הַפְּרָמְלָה
 שְׁאוּל הִגִּיעַ לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "כְּרַמֶּל",⁴⁷ וַהֲגִיָּה מְצִיב לוֹ יָד שְׁאוּל הִכִּין לְעֲצָמוֹ
 מִקּוֹם אֲלֵיו הוּא יוֹכֵל לְאַסּוֹף אֶת כָּל הַחַיִּילִים כְּדִי לְחַלֵּק אֶת הַשֶּׁלֶל שֶׁהוּא לְקַח
 מֵעַמְלֵק,⁴⁸ וַיִּסַּב וַיִּעֲבֹר וַיִּגַּד הַגְּלָגֶל וּמֵהַכְּרַמֶּל, שְׁאוּל הִסְתוּבַב וַיִּרַד אֶל הַגְּלָגֶל
 (גַּם דְּבָרִים אֵלּוֹ נֹאמְרוּ לְשְׁמוּאֵל)⁴⁹: (יג) וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל שְׁמוּאֵל הִגִּיעַ אֶל
 שְׁאוּל כִּשְׁשְׁאוּל הִגִּיעַ לְגַלְגַל,⁵⁰ וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאוּל שְׁאוּל אָמַר לְשְׁמוּאֵל: בְּרוּךְ
 אֲתָהּ לִיְקֹנָק (שְׁאוּל אָמַר לְשְׁמוּאֵל) ה' יִבְרַךְ אוֹתְךָ,⁵¹ הִקִּימְתִי אֶת דְּבַר יְקֹנָק (שְׁאוּל
 אָמַר לְשְׁמוּאֵל ה' יִבְרַךְ אוֹתְךָ) כִּיּוֹן שֶׁבִזְכוּתְךָ קִיִּימְתִי אֶת הַצִּיּוּי שֶׁל ה' לְהַשְּׁמִיד
 אֶת עַמְלֵק. עַל יְדֵי שִׁצִּיּוּת אוֹתִי לְהַשְּׁמִיד אֶת עַמְלֵק, קִיִּימְתִי אֶת צִיּוּי ה'⁵²:

מקורות ותמצית הערות

34. מצודות. 35. מצודות. כמו"כ הסביר שהמקנה נקרא
 מלאכה משום שעם המקנה היו עושים את המלאכה.
 36. מצודות. 37. תרגום. 38. תרגום. 39. עפ"י הגר"א
 בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 40. מצודות.
 41. תרגום. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. מצודות.
 45. תרגום + מצודות. 46. עפ"י הגר"א בפירושו לספר
 יהושע, פרק א' פסוק א'. 47. תרגום. 48. מצודות. רש"י:
 בונה לו מזבח. מהר"י קרא: הכוונה ששאל מינה נציג
 של השלטון בגלגל. מלבי"ם: שאל בנה אנדרטה על
 הניצחון. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות.

(יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל שְׂמוּאֵל שָׂאֵל אֶת שְׂאוּל: וְכֹה קוֹל הַצֶּאֱזָן הַזֶּה בְּאָזְנִי (אם קיימת את הציווי של ה') מהו קול הצאן הזה שאני שומע, ⁵³ וְקוֹל הַבֶּקֶר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ וּמָהוּ קוֹל הַבֶּקֶר שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ? הֲרִי אֲנִי שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת הָעוֹלָם מִבְּהֵמוֹת שֶׁהֵיוּ שֵׁיכּוֹת לְעַמְלָק⁵⁴: (טו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל עֲנֵה לְשְׂמוּאֵל: מִעַמְלָקִי הִבִּיאִים נֶכּוֹן, הִבִּיאוּ מִעַמְלָק אֶת הַבְּהֵמוֹת שֶׁאֵתָּה שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלִי, אִלֵּם, אֵינִי כָל דְּבַר רַע בְּמָה שֶׁלֹּא הִרְגַּנּוּ אֶת הַבְּהֵמוֹת הָאֵלֶּה, ⁵⁵ אֲשֶׁר הָמַל הָעַם עַל מִיֵּטֵב הַצֶּאֱזָן וְהַבֶּקֶר לְמַעַן זְבַח לִיקְוֹן אֱלֹהֵיךָ הָעַם רִיחַם עַל הַצֶּאֱזָן וְהַבֶּקֶר הַמּוּבָחַר, כְּדִי לְהַקְרִיב אוֹתָם לְקִרְבֵּן לַה' אֱלוֹקֶיךָ, וְלֹא כְּדִי לְקַחַת אוֹתָם לְעַצְמָם (וּאִם כֵּן אֵינִי בְּכַךְ כָּל דְּבַר רַע), ⁵⁶ וְאֵת הַיִּזְתֵּר הַחֲרָמְנִי וְאֵת שֶׁאֵר הַבְּהֵמוֹת, שֶׁלֹּא הֵיוּ רְאוּיִים לְהַקְרִיב לַה', הַשְׂמַדְנוּ⁵⁷: (טז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל שְׂמוּאֵל אָמַר לְשְׂאוּל: הֲרַף תִּעְזוֹב אֶת דְּבָרֶיךָ, אֶל תִּתְרֹץ אֶת מַעֲשֶׂיךָ, ⁵⁸ וְאֲגִידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹוֹן אֵלַי הַלַּיְלָה וְאֲנִי אוֹמֵר לְךָ אֵת מַה שֶׁהָאֵמַר לִי הַלַּיְלָה, ⁵⁹ וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל אָמַר לְשְׂמוּאֵל: דִּבֶּר תֹּאמַר לִי אֵת מַה שֶׁהָאֵמַר לְךָ: (יז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל שְׂמוּאֵל אָמַר לְשְׂאוּל: הֲלוֹא אִם קָטַן אֵתָּה בְּעֵינֶיךָ הֲרִי גַם אִם בְּעֵינֵי עַצְמְךָ אֵתָּה נֹחַשׁ לְאָדָם קָטָן (וְלֹכֵן חֲשַׁבְתָּ שֶׁאֵתָּה צָרִיךְ לְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָעַם), ⁶⁰ רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֵתָּה הֲרִי אֵתָּה הַמְּנַהֵיג שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, ⁶¹ וַיִּמְשַׁחְךָ יְקֹוֹן לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְהָיָה מִשַּׁח אוֹתְךָ לְמֶלֶךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם כֵּן הֵיָה מוֹטֵל עֲלֶיךָ לְכַפּוֹת אֶת רַצוֹן ה' עַל הָעַם וְלֹהֵשְׂמִיד אֶת עַמְלָק לְגַמְרֵי⁶²: (יח) וַיִּשְׁלַחְךָ יְקֹוֹן בְּדֶרֶךְ הָרִי ה' שֶׁלַח אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ כְּדִי לְהַשְׂמִיד אֶת עַמְלָק, ⁶³ וַיֹּאמֶר וְהָאֵמַר לְךָ: לְךָ וְהַחֲרַמְתָּ אֶת הַחֲטָאִים אֵת עַמְלָק לְךָ תִּשְׂמִיד אֶת הָעַם הָעַמְלָקִי שְׁחַטָא, ⁶⁴ וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד כְּלֹוֹתָם אֵתָם וְתִלְחַם בְּעַמְלָק עַד שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׂמִידוּ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי⁶⁵: (יט) וְלָמָּה לֹא שִׁמְעַתָּ בְּקוֹל יְקֹוֹן וְלָמָּה לֹא קִיַּיַּמְתָּ אֶת צִוּוֵי ה' (לְהַשְׂמִיד לְגַמְרֵי אֶת עַמְלָק), ⁶⁶ וְתַעֲטֵ אֶל הַשֶּׁכֶל וְהַתְּנַפְּלַת עַל הַשֶּׁלֶל שֶׁל עַמְלָק (אֲמַנֵּם הָעַם

מקורות ותמצית ההערות

52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. יותר לומר עליו "אלהיך". 57. מצודות. 58. מצודות.
 56. מצודות. רד"ק: שאל השתמש בביטוי "אלהיך" 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. 62. מצודות.
 למעלתו של שמואל, היות וככל שהאדם גדול יותר, ראוי 63. מצודות. 64. תרגום. 65. מצודות. 66. מצודות.

הוא שהתנפל על השלל, אך שאול לא מחה בו ולכן החטא נזקף לחובתו),⁶⁷ וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְקֹנָק עֲשִׂית דָּבָר רַע בְּעֵינֵי ה' (בכך שלא השמדת את עמלק)⁶⁸: (כ) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל שָׁמוּאֵל שְׂאוּל אָמַר לְשָׁמוּאֵל: אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְקֹנָק אֲנִי בֹאמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה' (ולא כמו שאתה אומר שלא שמעתי בקולו),⁶⁹ וַאֲלֹהֵי בְּדַרְךָ אֲשֶׁר שִׁלַּחְנִי יְקֹנָק וְאֲנִי הִלַּכְתִּי בְּדַרְךָ שֶׁה' שִׁלַּח אֹתִי כְּדִי לְהַשְׁמִיד אֶת עַמְלֶק, וַאֲבִיא אֶת אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֶק וְהַבַּתִּי אִתִּי מִהַמְּלַחְמָה אֶת אַגַּג, מֶלֶךְ עַמְלֶק, וְנִיתֵן לְהַרְוֹג אוֹתוֹ עִכְשָׁיו,⁷⁰ וְאֵת עַמְלֶק הַחֲרַמְתִּי וְאֵת שָׂר עַמְלֶק, הַשְׁמַדְתִּי⁷¹: (כא) וַיִּקַּח הָעָם מִהַשְּׁלָל צֹאן וּבָקָר רֵאשִׁית הַחֶרֶם וְעַם יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת מִיטֵב הַחֶרֶם, אֶת הַבְּהֵמוֹת הַטּוֹבוֹת מֵהַצֹּאן וְהַבָּקָר, וְהַפְּרִישׁ אוֹתָם כְּדִי לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן לַה' (ואני לא לקחתי לעצמי דבר),⁷² לְזִבְחַ לַיְקֹנָק אֱלֹהֵיךָ בְּגִלְגָּל (העם לקח את מיטב הַצֹּאן וְהַבָּקָר) כְּדִי לְהַקְרִיב אוֹתָם בְּגִלְגָּל לְקֶרֶבֶן לַה' אֱלֹהֵיךָ⁷³: (כב) וַיֹּאמֶר שָׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל אָמַר לְשָׂאוּל: הַחֲפֹץ לַיְקֹנָק בְּעֵלּוֹת וּזְבָחִים כְּשָׁמַעַ בְּקוֹל יְקֹנָק הָאֵם ה' רוּצָה בְּקֶרְבָּנוֹת עוֹלָה וּשְׁלָמִים יוֹתֵר מִמָּה הוּא שְׂרוּצָה שִׁישְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ? הֲרִי עֲדִיף הִיא לּוֹ הֵייתֶם שׁוֹמְעִים בְּקוֹל ה' וּמִשְׁמִידִים אֶת כָּל עַמְלֶק, וְלֹא הֵייתֶם מִשְׂאִירִים בְּהֵמוֹת כְּדִי לְהַקְרִיב אוֹתָם קֶרֶבֶן לַה',⁷⁴ הֲנִי שָׁמַעַ מְזִבְחַ טוֹב ה' מֵעֲדִיף, שִׁישְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ יוֹתֵר מִמָּה שִׁיקְרִיבוּ לוֹ קֶרֶבֶן,⁷⁵ לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים ה' מֵעֲדִיף שִׁישְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ יוֹתֵר מִמָּה שִׁיקְרִיבוּ לִפְנֵי חֶלֶב שֶׁל אֵילִים (יש כאן כפילות על צלע הפסוק הקודמת)⁷⁶: (כג) כִּי חֲטָאת קָסָם מָרִי כִשֶׁם שֶׁהַקּוֹסֶם חוֹטֵא בְּכֶךְ שֶׁהוּא מְסִיר אֶת הַבֵּיטְחוֹן שֶׁלוֹ בַּה', כֶּךָ חוֹטֵא מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל ה' בְּגִלְגָּל שֶׁהוּא נִכְנַע לְאֲנָשִׁים אַחֲרֵים (כמו שאתה נכנעת לבני ישראל),⁷⁷ וַאֲנִי וְתַרְפִּים הַפְּצָר וְרִיבּוֹי הַדְּבָרִים הֵם דְּבָרֵי תוֹהוֹ וְשִׁקָּר. שְׁמוּאֵל אָמַר לְשָׂאוּל: חֲטָאת לַה' וְלֹא יַעֲזוֹר לָךְ רִיבּוֹי תַחֲנוּנִים וְתִירוּצִים,⁷⁸ יַעַן מָאֲסַתְּ אֶת דְּבַר יְקֹנָק בְּגִלְגָּל שֶׁמֵאֲסַת בְּצִוּוֵי ה' וְלֹא קִיַּיַּמְתָּ אוֹתוֹ,⁷⁹ וַיִּמְאָסְךָ מִמְּלֶכְךָ (בגלל שמאסת בקיום ציווי ה') ה' מֵאֲסַ בְּכִי מִלְּהִיּוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל⁸⁰: (כד) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל שָׁמוּאֵל שְׂאוּל

מקורות ותמצית הערות

אמר לשמואל: **הֲטֹאתִי בִּי עֲבַרְתִּי אֶת פִּי יִקְנֶה חֲטָאתִי בְּכַךְ שֶׁלֹּא קִיַּמְתִּי אֶת מִצְוֹת ה',⁸¹ וְאֶת דְּבַרְיָךְ וְכֵן חֲטָאתִי בְּכַךְ שֶׁלֹּא הוֹדִיתִי מִיָּד בַּחֲטָא וְסִתַּרְתִּי אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹכַחָה שֶׁלְךָ, וְנִיסִיתִי לְתַרְץ אֶת מַעֲשֵׂי,⁸² בִּי יִרְאֵתִי אֶת הָעַם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלְךָ חֲטָאתִי מִשׁוֹם שֶׁפָּחַדְתִּי מִהֵעַם שֶׁלֹּא רָצָה לְהַשְׁמִיד אֶת מִיטֵב הַצֶּאֱן, וְקִיבַלְתִּי אֶת דְּבָרֵיהֶם (וְלִכֵּן לֹא הִשְׁמַדְנוּ אֶת כָּל עַמְלָק)⁸³: (כח) וְיַעֲתָה עִכְשָׁיו, לֵאחֹר שֶׁהוֹדִיתִי שֶׁחֲטָאתִי,⁸⁴ שָׂא נָא אֶת חֲטָאתִי תִּמְחַל לִי עִכְשָׁיו עַל הַחֲטָא שֶׁלִּי,⁸⁵ וְשׁוֹב עִמִּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לְיִקְנֶה וְתִלוּוֶה אוֹתִי בְּזִמְנָן שֶׁאֵלֶיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לֵה'⁸⁶: (כו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׂאוּל שְׁמוּאֵל אָמַר לְשֹׂאֵל: לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ לֹא אֶלוּוֶה אוֹתְךָ,⁸⁷ בִּי מֵאִסְתָּה אֶת דְּבַר יִקְנֶה (לֹא אֶלוּוֶה אוֹתְךָ) כִּיּוּן שֶׁמֵאִסְתָּה מִקִּיּוּם הַצִּיּוּרִי שֶׁל ה' (וְלֹא הִשְׁמַדְתָּ אֶת עַמְלָק),⁸⁸ וַיִּמְאָסְךָ יִקְנֶה מִהֵיּוֹת מִכָּךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְה' מֵאִסְ בְּךָ וְהַחֲלִיט שֶׁאֵתָּה לֹא תִּמְלֹךְ יוֹתֵר עַל יִשְׂרָאֵל. אִם ה' מֵאִסְ בְּךָ, כִּיֶּצֵד אוֹכַל לְלוּוֹת אוֹתְךָ?⁸⁹: (כז) וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לְלָכֶת כֹּאֲשֶׁר שְׁמוּאֵל הִסְתּוּבֵב כְּדֵי לִלְכֹת מִשֹּׂאֵל,⁹⁰ וַיִּחַזַּק בְּכַנְף מְעִילוֹ וַיִּקְרַע (כִּשְׁשֶׁמוּאֵל הִסְתּוּבֵב) שֹׂאֵל הַחֲזִיק בַּקֶּצֶה מִעִילוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, וְכֵן נִקְרַע הַמְעִיל⁹¹: (כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל אָמַר לְשֹׂאֵל: קֶרַע יִקְנֶה אֶת מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מִעַלְיָךְ הַיּוֹם קִרְיעַת הַמְעִיל הִיא סִימָן לְכֵךְ שֶׁהַיּוֹם ה' קֶרַע מִמֶּךָ אֶת מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵתָּה לֹא תִּמְלֹךְ יוֹתֵר עַל יִשְׂרָאֵל.⁹² לְמִרוֹת שֶׁכָּבַר בְּעֵבֶר, ה' הִעֲבִיר אֶת מַלְכוּתוֹ שֶׁל שֹׂאֵל (מִשׁוֹם שֶׁהוּא לֹא חִיכָה לְשֹׂאֵל לְפָנֵי הַמַּלְחָמָה נֶגַד הַפְּלִשְׁתִּים), אוֹתוֹ חֲטָא הִיָּה יִכּוֹל לְהִיִּסְלַח וְהַגְזִירָה הִיָּתֵה יִכּוֹלָה לְהַתְּבַטֵּל. אֲבָל לֵאחֹר שֶׁשֹּׂאֵל לֹא הִשְׁמִיד אֶת עַמְלָק, שְׁמוּאֵל אָמַר לוֹ שֶׁה' יִסִּיר מִמֶּנּוּ אֶת הַמַּלְכוּת הַיּוֹם, כְּלוּמַר, הַגְזִירָה כִּבֵּר הַתְּקִימָה וְלֹא נִיתֵן לְבַטֵּל אוֹתָהּ,⁹³ וְנִתְּנָה לְרַעְךָ הַטּוֹב מִמֶּךָ וְה' נָתַן אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְחִבְרֶךָ שֶׁמַּעֲשִׂיו מִתּוֹקְנִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂיךָ⁹⁴: (כט) וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל וְגַם ה' שֶׁהוּא חוֹזֵקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל,⁹⁵ לֹא יִשְׁקֶר (ה') לֹא יִשְׁקֶר בְּדַבְּרָיו,⁹⁶ וְלֹא יִנְחֵם וְהוּא**

מקורות ותמצית הערות

75. מצודות. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 87. תרגום. 88. תרגום. 89. מצודות. 90. מהר"י קרא. 79. מצודות. 80. תרגום. 81. תרגום. 82. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. רד"ק בפירושו הראשון. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. תרגום. 86. תרגום. 94. תרגום. 95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות.

(ה') גם לא ישנה את דעתו. שמואל אמר לשאול: גם אם אתה תחזור בתשובה, ה' לא יחזיר לך את המלוכה, כיוון שהוא כבר נתן את המלכות לאדם אחר, וה' לא ישקר לו בהעברת המלכות, ⁹⁷ **כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהַנְחִיחַ** (ה') לא ישנה את דעתו) שהרי הוא איננו במעלתו של אדם בשר ודם שמשנה את דעתו. ה' נמצא במעלה גבוהה יותר והוא אינו משנה את דעתו⁹⁸: **(ל) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אִמְרָ לְשִׁמּוּאֵל: הֲטָאֲתִי לְמָרוֹת שַׁחֲטָאֲתִי,** ⁹⁹ **עֲתָה (למרות שחטאתי) עכשיו, כשאתה נמצא כאן,** ¹⁰⁰ **כַּבְּדֵנִי נָא וְנָגַד זַקְנִי עִמִּי וְנָגַד יִשְׂרָאֵל תְּכַבֵּד אוֹתִי לְפָחוֹת עַכְשָׁיו לְפָנַי זַקְנִי יִשְׂרָאֵל וּלְפָנַי עִם יִשְׂרָאֵל שְׁנִמְצָא כֵּאֲכֵן,** ¹⁰¹ **וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לִיקְוֹק אֱלֹהֶיךָ (תכבד אותי עכשיו) ותלווה אותי בזמן שאשתחווה לה'** ¹⁰²: **(לא) וַיָּשֻׁב שְׁמׁוּאֵל אַחֲרַי שְׂאוּל שְׁמׁוּאֵל הַתְּלוּוֶה אֵל שְׂאוּל וְהֵלֶךְ אַחֲרָיו,** ¹⁰³ **וַיִּשְׁתַּחֲוּ שְׂאוּל לִיקְוֹק שְׂאוּל הַשְׁתַּחֲוֶה אֵל ה'** ¹⁰⁴: **(לב) וַיֹּאמֶר שְׁמׁוּאֵל שְׁמׁוּאֵל אִמְרָ: הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת אֲנַג מִלֶּךְ עִמְלֶכְךָ תִּקְרְבוּ אֵלַי אִתְּךָ,** ¹⁰⁵ **וַיִּלְךְ אֵלָיו אֲנַג מִעֲדָנֹת אֲגַג הֵלֶךְ אֵל שְׁמׁוּאֵל כִּשְׁהוּא הִיָּה קָשׁוּר בְּאִזְיָקֵי בְּרוֹזַל,** ¹⁰⁶ **וַיֹּאמֶר אֲנַג אֲגַג אִמְרָ: אֲכֵן סָר מִדַּת הַמְּוֹת בְּאִמַּת הַגִּיעַ אֵלַי עַכְשָׁיו מִרִירוֹת הַמּוֹת, אֲנִי יוֹדַע שְׁאֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת עַכְשָׁיו** ¹⁰⁷: **(לג) וַיֹּאמֶר שְׁמׁוּאֵל שְׁמׁוּאֵל אִמְרָ לְאֲגַג: כַּאֲשֶׁר שִׁבְכָה נְשִׁים חֲרָבָה כְּמוֹ שֶׁהַחֲרֵב שֶׁלֶךְ גִּרְמָה לְנָשִׁים שִׁיְהִיו שְׁכוֹלוֹת (לאחר שהרגת את בעליהן),** ¹⁰⁸ **כֵּן תִּשְׁבַּל מְנָשִׁים אֲמַךְ (כמו שהחרב שלך גרמה לנשים שיהיו שכולות) כך אמא שלך תהיה שכולה ממך לאחר שאהרוג אותך,** ¹⁰⁹ **וַיִּשְׁפֹּף שְׁמׁוּאֵל אֵת אֲנַג לְפָנָיו יְקִוֶּק בְּגִלְגָּל שְׁמׁוּאֵל חֲתַךְ לְשִׁנָּיִם אֵת אֲגַג לְפָנָיו ה'** ¹¹⁰: **(לד) וַיִּלְךְ שְׁמׁוּאֵל חֲרָמְתָה שְׁמׁוּאֵל חֲזַר לְבֵיתוֹ שֶׁהִיָּה בְּרִמָּה,** ¹¹¹ **וְשְׂאוּל עָלָה אֵל בֵּיתוֹ וַגְּבַעַת שְׂאוּל וְשְׂאוּל חֲזַר לְבֵיתוֹ שֶׁהִיָּה בְּגַבְעַת שְׂאוּל** ¹¹²: **(לה) וְלֹא יָסַף שְׁמׁוּאֵל לְרְאוֹת אֵת שְׂאוּל עַד יוֹם מוֹתוֹ שְׁמׁוּאֵל לֹא רָאָה אֵת שְׂאוּל פֶּעַם נּוֹסֶפֶת עַד שֶׁהוּא (שְׁמׁוּאֵל) מֵת,** ¹¹³ **כִּי הִתְאַבֵּל שְׁמׁוּאֵל אֵל שְׂאוּל (שְׁמׁוּאֵל לֹא רָאָה אֵת שְׂאוּל פֶּעַם נּוֹסֶפֶת) מִכִּיּוּן**

מקורות ותמצית הערות

98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות. 101. תרגום. 102. מצודות. 103. מצודות. 104. מצודות. 105. מצודות. 106. מצודות. 107. מצודות. 108. מצודות. 109. מצודות. 110. תרגום. 103. תרגום. 104. תרגום. 105. מצודות. 110. מצודות. 111. תרגום. 112. תרגום. 113. תרגום.

ששמואל התאבל על שאול, שמואל הצטער על כך שהמלכות נלקחה משאול,¹¹⁴ ויקנוק נחם כי המליך את שאול על ישראל ולמרות ששמואל התאבל על שאול, ה' עדיין ניחם והצטער על שהוא המליך את שאול, והוא לא הסכים להחזירו למלכותו (ומרוב צער שמואל לא הלך לראות שוב את שאול)¹¹⁵:

פרק טז

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֶל שְׁמוּאֵל ה' אמר לשמואל: עַד מָתִי אַתָּה מִתְאַבֵּל אֶל שְׁאוּל עַד מָתִי אַתָּה מִתְאַבֵּל עַל מַלְכוּתוֹ שֶׁל שְׁאוּל,¹ וְאֲנִי מֵאַסְתִּי מִמְּלִיךְ עַל יִשְׂרָאֵל הֲרִי אֲנִי (ה') מֵאַסְתִּי בְּשְׁאוּל וְאִינְנִי רוֹצֵה שֶׁהוּא יִמְלֹךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם כֵּן, אֵינן זֶה רְאוּי שֶׁתִּמְשִׁיךְ לְהִתְאַבֵּל עֲלָיו,² מִלֵּא קִרְנָךְ שְׂמֹן תִּמְלֵא כְּלֵי שִׁנְקָרָא "קִרְנִי" (מִשּׁוּם שֶׁהוּא דוֹמֵה בְּצוּרְתוֹ לְקִרְנֵי שֶׁל בַּהֲמָה) בְּשִׁמֹן,³ וְלִךְ אֲשַׁלַּחְךָ אֶל יֹשֵׁי בֵּית הַלְּחָמִי וְלֶךְ וְאִשְׁלַח אוֹתְךָ לְאָדָם בְּשֵׁם יֹשִׁי, שֶׁגֵּר בְּעִיר בֵּית לַחֶם,⁴ כִּי רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מִלִּיךְ (תִּמְלֵא קִרְנֵי בְּשִׁמֹן וְתִלַּךְ לְבֵית לַחֶם לְאָדָם בְּשֵׁם יֹשִׁי) כִּיוּן שֶׁרָאִיתִי שֶׁאֶחָד מִבָּנָיו רְאוּי לְהִיּוֹת מֶלֶךְ, וְהוּא יִקְיִים אֶת מִצְוֹתַי:⁵

(ב) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל שָׁאֵל אֵת ה': אֵיךְ אֶלְךָ אֵיךְ אֲנִי יִכּוֹל לְלַכֵּת לְבֵיתוֹ שֶׁל יֹשִׁי,⁶ וְשָׁמַע שְׁאוּל וְהִרְגִּנִי הֲרִי, אִם שְׁאוּל יִשְׁמַע שֶׁהִלַּכְתִּי לְמִשׁוּחַ אֶת אֶחָד מִבָּנָיו שֶׁל יֹשִׁי לְמֶלֶךְ, הוּא יִהְרֹג אוֹתִי (מִכִּיוּן שֶׁהִמְלַכְתָּ מֶלֶךְ אַחֵר עִתָּה תִּהְיֶה מְרִידָה בּוֹ),⁷ וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק ה' עֲנֵה לְשְׁמוּאֵל: עֲגִלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ (כְּדֵי לְהַסְתִּיר אֶת מִטְרַת שְׁלִיחוֹתְךָ) תִּיקַח אִתְּךָ לְבֵית לַחֶם עֲגִלָּה בַת בָּקָר, תִּיקַח אִתְּךָ עֲגִלָּה נֶקְבָה,⁸ וְאָמַרְתָּ לְזַבְחַ לְיְקֹנֵק בְּאֵתִי וְתֹאמַר לְתוֹשְׁבֵי בֵּית לַחֶם, שְׁבֹאת אֵלֵיהֶם כְּדֵי לְהַקְרִיב קֶרְבָן לַה' (וְכֵן אִף אֶחָד לֹא יִידַע שֶׁהִמְטִירָה הָאֲמִיתִית שֶׁלִּשְׁמָה בָּאת הִיא כְּדֵי לְהַמְלִיךְ מֶלֶךְ):⁹ (ג) וְקִרְאתָ לְיֹשֵׁי בְּזַבְחַ וְתִזְמִין אֶת יֹשֵׁי לֶאֱכֹל מִבֶּשֶׂר הַקֶּרְבָן,¹⁰ וְאָנֹכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֲנִי אֶרְאֶה לְךָ מָה לַעֲשׂוֹת,¹¹ וּמִשְׁחָתָ לִי אֵת

מקורות ותמצית ההערות

114. מצודות. 115. מצודות. 1. תרגום. 2. מצודות. שהכוונה לעגלה בת בקר ולא לעגלה של בקר עפ"י ביאורנו לספר דברים, פרק כא', פסוק ג'. 9. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. עניין קיום המצוות נרמז במילה "לי". 6. תרגום. 7. רלב"ג. 8. תרגום. פירשנו 10. תרגום + מצודות. 11. תרגום. 12. תרגום. 13. תרגום.

אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים וְאַתָּה תִּמְשַׁח לִי לְמֶלֶךְ אֶת מִי שְׂאוֹמֵר לְךָ לְמִשׁוּחַ¹²: (ד) וַיַּעַשׂ שְׂמוּאֵל אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֵק שְׂמוּאֵל עָשָׂה כִּמוֹ שְׂאוֹמֵר לוֹ ה' לַעֲשׂוֹת (לְקַח עִגְלַת בָּקָר וְעָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ כְּאִילוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן),¹³ וַיָּבֵא בֵּית לָחֶם שְׂמוּאֵל הַגִּיעַ לְעִיר בֵּית לָחֶם,¹⁴ וַיִּהְיֶה זָקְנֵי הָעִיר לְקָרְאֵתוֹ זָקְנֵי הָעִיר בֵּית לָחֶם מִיֵּהָרֹר לְצִאת לְקִרְאת שְׂמוּאֵל,¹⁵ וַיֹּאמְרוּ הַגְּדוֹל שְׂבוֹזְקֵי בֵּית לָחֶם שְׂאוֹל¹⁶: שְׁלֹם בּוֹאֵךְ הָאֵם הַמְטֵרָה שְׂבוֹשְׁבֵילָה בָּאת לְכָאֵן הִיא מְטֵרָה שֶׁל שְׁלוֹם? הָאֵם הַכֹּל בְּסֹדֵר?¹⁷ (ה) וַיֹּאמְרוּ שְׂמוּאֵל עֲנֵה לְזָקְנֵי בֵּית לָחֶם: שְׁלֹם הַמְטֵרָה שֶׁלֹּא שְׂלוֹם הַמְטֵרָה שֶׁלֹּא בָּאתִי הִיא מְטֵרָה שְׁלוֹם, הַכֹּל בְּסֹדֵר,¹⁸ לְזַבֵּחַ לְיְקֹנֵק בְּאֵתִי לְבֵית לָחֶם כְּדֵי לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן לָה',¹⁹ הַתְּקַדְּשׁוּ תִזְמִינּוּ אֶת עֲצָמְכֶם תִּתְכַּוְּנוּ,²⁰ וּבְאֵתֶם אֵתִי בְּזִבְחַ (תִּתְכַּוְּנוּ) וְתִכְנְסוּ אֵלַי בְּהַקְרַבְתָּ הַקֶּרֶבֶן, תִּצְטַרְפוּ לְקֶרֶבֶן שְׂאוֹל אֶתִּי וְיִקְדָּשׁ אֶת יְשִׁי וְאֶת בְּנֵי שְׂמוּאֵל הַזְמִינּוּ אֶת יְשִׁי וְאֶת בְּנֵי הַלְוִיִּם מוֹכְנִים לְהַקְרַבְתָּ הַקֶּרֶבֶן,²² וַיִּקְרָא לָהֶם לְזַבֵּחַ וּשְׂמוּאֵל קָרָא לְיְשִׁי וּבְנָיו לְהַצְטַרֵּף לְהַקְרַבְתָּ הַקֶּרֶבֶן:²³ (ו) וַיְהִי בְּבוֹאֵם כֹּאֲשֶׁר יְשִׁי וּבְנָיו נִכְנְסוּ לְמִקְוֵם הַקֶּרֶבֶת הַקֶּרֶבֶן,²⁴ וַיִּרְאֵם אֶת אֱלֹהֵי אֱבִי (כֹּאֲשֶׁר יְשִׁי וּבְנָיו נִכְנְסוּ לְמִקְוֵם הַקֶּרֶבֶת הַקֶּרֶבֶן) שְׂמוּאֵל רָאָה אֶת אֱלֹהֵי אֱבִי, אֶחָד מִבְּנָיו שֶׁל יְשִׁי,²⁵ וַיֹּאמְרוּ (לְאַחַר שֶׁשְׂמוּאֵל רָאָה אֶת אֱלֹהֵי אֱבִי) הוּא אֱמַר בְּלִיבֹ: ²⁶ אֵךְ נִגַּד יְקֹנֵק מְשִׁיחֹ (שְׂמוּאֵל אֱמַר בְּלִיבֹ) ה' יִהְיֶה עִם אֱלֹהֵי אֱבִי, כִּיִּוֵן שֶׁהוּא רָאוּי לְהִימְשַׁח לְמֶלֶךְ:²⁷ (ז) וַיֹּאמְרוּ יְקֹנֵק אֵל שְׂמוּאֵל ה' אֱמַר לְשְׂמוּאֵל: אֵל תִּבְטַח אֵל מְרָאָהוּ אֵל תִּסְתַּכַּל עַל יוֹפְיוֹ שֶׁל אֱלֹהֵי אֱבִי,²⁸ וְאֵל גְּבוּהָ קוֹמָתוֹ וְאֵל תִּתְיַחֵס לְכַךְ שֶׁהוּא גְבוּהָ,²⁹ כִּי מְאֻסָּתִיחֹ שֶׁהָרִי אֲנִי (ה') מְאֻסָּתִי בְּאֱלֹהֵי אֱבִי,³⁰ כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאָה הָאָדָם אֲנִי לֹא מְסַתְּכַל עַל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהָאָדָם מְסַתְּכַל עֲלֵיהֶם,³¹ כִּי הָאָדָם יִרְאָה לְעֵינָיִם (אֲנִי מְסַתְּכַל עַל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהָאָדָם מְסַתְּכַל עֲלֵיהֶם) שֶׁהָרִי הָאָדָם רוֹאֵה אֶת הַדְּבָרִים הַחִיצוֹנִיִּים וְעַל פִּיָּהֶם הוּא מְסַתְּכַל אֶת מְסַתְּכֹתָיו, הָאָדָם מְסַתְּכַל אֶם הָעוֹמֵד מוֹלוֹ נִרְאָה טוֹב בְּעֵינָיו, וְעַל פִּיָּהֶם הוּא מְחַלֵּיט אֶם הָעוֹמֵד מוֹלוֹ רָאוּי

מקורות וממצית ההערות

14. תרגום. 15. רש"י. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. תרגום. 26. רש"י. 27. מצודות. 28. רש"י. 29. תרגום. 30. תרגום.

למלוך,³² וַיִּקְנֹק יְרָאָה לְלִבָּב אַךְ אֲנִי (ה') מִסְתַּכֵּל עַל מָה שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ לֵב
הָאָדָם, וְאֲנִי רוֹאֶה שְׂאֵלֵי אֲבִינֹכָה אֵינֶנּוּ רְאוּיִם לְמִלּוּךְ מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּעֶסֶן³³: (ח) וַיִּקְרָא
יְשִׁי אֶל אֲבִינֹכָה יְשִׁי קָרָא לְבָנָו הַשֵּׁנִי אֲבִינֹכָה,³⁴ וַיַּעֲבֶרְהוּ לְפָנָיו שְׂמוּאֵל יְשִׁי
הִצִּיג אֶת אֲבִינֹכָה לְפָנָיו שְׂמוּאֵל,³⁵ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אָמַר: גַּם בָּזָה לֹא בָחַר יְקֹנֵק
ה' לֹא בָחַר גַּם בְּכֵן זֶה, בְּאֲבִינֹכָה, לְמִלּוּךְ עַל יִשְׂרָאֵל³⁶: (ט) וַיַּעֲבֶר יְשִׁי שְׂמוּאֵל
יְשִׁי הִצִּיג לְפָנָיו שְׂמוּאֵל גַּם אֶת בְּנֵי הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּקְרָא שְׂמוּאֵל (שְׂמוּאֵל נִקְרָא גַם בְּשֵׁם
שְׂמוּאֵל),³⁷ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אָמַר: גַּם בָּזָה לֹא בָחַר יְקֹנֵק ה' לֹא בָחַר גַּם בְּכֵן זֶה,
בְּשְׂמוּאֵל, לְמִלּוּךְ עַל יִשְׂרָאֵל³⁸: (י) וַיַּעֲבֶר יְשִׁי שְׂבָעַת בָּנָיו לְפָנָיו שְׂמוּאֵל יְשִׁי הִצִּיג
לְשְׂמוּאֵל אֶת שְׂבָעַת בְּנָיו, בְּסֶךְ הַכֹּל הִצִּיג יְשִׁי לְשְׂמוּאֵל עַד עֵתָה שְׂבָעָה בְּנִים
(כֹּלֵל אֶת אֲלֵי אֲבִינֹכָה וְשְׂמוּאֵל),³⁹ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יְשִׁי שְׂמוּאֵל אָמַר לְיְשִׁי:
לֹא בָחַר יְקֹנֵק בְּאֵלֶיךָ (שְׂמוּאֵל אָמַר לְיְשִׁי) ה' לֹא בָחַר בְּאַף אֶחָד מֵהַבָּנִים הָאֵלֶּה
לְמִלּוּךְ עַל יִשְׂרָאֵל⁴⁰: (יא) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יְשִׁי שְׂמוּאֵל שָׂאֵל אֶת יְשִׁי: הֲתִמְזֹ
הַנְּעָרִים הָאֵם נִגְמְרוּ הַבָּנִים, הָאֵם אֵינְךָ עוֹד בְּנִים,⁴¹ וַיֹּאמֶר יְשִׁי עֲנֵה לְשְׂמוּאֵל:
עוֹד שְׂאֵר הַקְּטָן נִשְׂאֵר הַבֵּן הַקְּטָן (שְׂעוּד לֹא רֵאִית),⁴² וְהִנֵּה רְעִיָּה בְּצִאֲנִי וְהוּא
רוֹעֵה עִכְשָׁיו אֶת הַצֹּאן וְלִכְךָ אֵינְנִי נִמְצָא אִתְּנִי,⁴³ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יְשִׁי שְׂמוּאֵל
אָמַר לְיְשִׁי: שְׂלַחְהָ וְקַחְנָהּ תִּשְׁלַח מִיִּשְׁהוּ שִׁיבִיא אוֹתוֹ (אֶת הַבֵּן הַקְּטָן),⁴⁴ כִּי לֹא
נִסְבַּ עַד בְּאוֹ פֹה (תִּשְׁלַח מִיִּשְׁהוּ שִׁיבִיא אוֹתוֹ) שֶׁהָרִי אֲנַחְנוּ לֹא נִסְבַּ לְאֲכֹל עַד
שֶׁהוּא יִגִּיעַ (דְּרָכְךָ הִיָּה לְהִסְבֵּךְ לִיד הַשּׁוֹלְחֵן כְּאִשֶּׁר הֵם יֹשְׁבוּ לְאֲכֹל)⁴⁵: (יב) וַיִּשְׁלַח
וַיִּבְיָאֵהוּ יְשִׁי שִׁלַּח מִיִּשְׁהוּ שֶׁהִבִּיא אֶת בְּנֵי הַקְּטָן, וְהִנֵּבִיא מֵתָאֵר אֶת בְּנֵי הַקְּטָן
שֶׁל יְשִׁי בְּשִׁלְשָׁה תִּיאֹרִים:⁴⁶ (1) וְהוּא אֲדָמוּנִי בְּעַל מְרָאָה שֶׁל צִבְעֵ אָדוּם,⁴⁷ (2)
עִם יִפְהָ עֵינָיִם הַעֵינָיִים שֶׁלוֹ נִרְאוּ יִפּוֹת,⁴⁸ (3) וְטוֹב רֵאִי בְּעַל מְרָאָה יִפְהָ,⁴⁹ וַיֹּאמֶר
יְקֹנֵק ה' אָמַר לְשְׂמוּאֵל: קוּם מִשְׁחָהוּ תִזְדַּרְזוּ וְתִמְשַׁח אֶת הַבֵּן הַקְּטָן שֶׁל יְשִׁי
לְמִלְךְ,⁵⁰ כִּי זֶה הוּא (תִזְדַּרְזוּ וְתִמְשַׁח אֶת הַבֵּן הַקְּטָן שֶׁל יְשִׁי לְמִלְךְ) שֶׁהָרִי הוּא הָאָדָם

מקורות ותמצית הערות

31. מצודות. 32. מצודות. 33. רש"י + מצודות. 42. מצודות. 43. תרגום. 44. מצודות. 45. מצודות.
34. תרגום. 35. תרגום. 36. תרגום. 37. מצודות. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות.
38. תרגום. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. עיין ביאורנו לפסוק א'.

שבחרתי בו למלוך על ישראל⁵¹: (יג) וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת קָרְן הַשֶּׁמֶן שְׂמוּאֵל
 לקח את קרן השמן, את הכלי שהיה מלא בשמן,⁵² וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ בְּקָרֵב אָחִיו
 מתוך כל אחיו של דוד, מתוך כל בניו של ישי, נבחר הבן הקטן של ישי
 להימשח למלך על ישראל,⁵³ וַתִּצְלַח רוּחַ יְקֹנָק אֶל דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלְהָ
 מיום ששמואל משח את דוד למלך, שרתה עליו (על דוד) רוח גבורה מאת
 ה',⁵⁴ וַיִּקָּם שְׂמוּאֵל וַיִּלְךָ הָרְמֹתָה (לאחר שמשח את דוד למלך) שמואל קם וחזר
 לביתו ברמה⁵⁵: (יד) וְרוּחַ יְקֹנָק סָרָה מֵעַם שְׂאוּל רוּחַ הַגְּבוּרָה מֵאֵת ה' שהייתה
 עד עתה עם שאול – סרה ממנו,⁵⁶ וּבִעֲתָתוֹ רוּחַ רָעָה מֵאֵת יְקֹנָק וְרוּחַ רָעָה
 שהגיעה מה' (ולא במקרה) הייתה מחרידה ומפחידה את שאול⁵⁷: (טו) וַיֹּאמְרוּ
 עֲבָדֵי שְׂאוּל אֵלָיו עֲבָדֵי שְׂאוּל אמרו לשאול: הֲיֵנָה נָא רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה מִבְּעֵתָהּ
 הרי רוח ה' גורמת לך עכשיו להיות חרד ומפחד⁵⁸: (טז) יֹאמֵר נָא אֲדֹנָי עֲבָדֶיךָ
 לְפָנֶיךָ אֲדוֹנָי הַמֶּלֶךְ! עכשיו תצווה אותנו שאנחנו עבדיך ואנחנו מוכנים
 לקיים את הציווי שלך,⁵⁹ יִבְקֶשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנֶּגֶן בְּכַנּוֹר עֲבָדֶיךָ יחפשו אדם
 שיודע לנגן בכינור,⁶⁰ וְהָיָה בְּהַיּוֹת עָלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וכאשר הרוח הרעה
 מה' תשרה עליך,⁶¹ וְנִגַּן בְּיָדוֹ (כאשר הרוח הרעה מה' תשרה עליך) הנגן ינגן בכינור,⁶²
 וְטוֹב לָךְ וְהַנְּגִינָה תִּגְרוּם לך לשמחה, וכך תעבור ממך הרוח הרעה ויהיה לך
 טוב⁶³: (יז) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל עֲבָדָיו שְׂאוּל אמר לעבדיו: רְאוּ נָא לִי אִישׁ מִיִּטִּיב
 לְנִגֵּן תמצאו לי עכשיו מישהו שיודע לנגן יפה,⁶⁴ וְהִבִּיאֹתֶם אֵלָי וּתְבִיאוּ אֹתוֹ
 אליי⁶⁵: (יח) וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר אֶחָד מִמְּשֵׁרְתָיו שֶׁל שְׂאוּל, עֲנֵה לְשְׂאוּל
 ואמר לו:⁶⁶ הֲיֵנָה רְאִיתִי בֵּן לְיִשִׁי בֵּית הַלְּחָמִי (משרתו של שאול אמר לו) ראיתי
 שלאדם בשם ישי שגר בבית לחם, יש בן שיש לו שש תכונות שנדרשות מאדם
 העומד בבית המלך:⁶⁷ (1) יָדַע נִגֵּן הוּא יודע לנגן, (2) וְנִבּוֹר חֵיִל הוּא אדם גיבור,
 אַמִּיץ וְחֹזֵק,⁶⁸ (3) וְאִישׁ מִלְחָמָה הוּא אדם שיודע להלחם,⁶⁹ (4) וְנִבּוֹן דְּבַר הוּא

מקורות ותמצית הערות

53. רד"ק. 54. רש"י. 55. תרגום. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. תרגום. 59. תרגום + מצודות. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. מצודות. 64. תרגום + מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. רד"ק. 68. רלב"ג. 69. תרגום. 70. תרגום.

אדם שיש לו עצות טובות,⁷⁰ 5) וְאִישׁ תֹּאֵר הוּא אָדָם בְּעַל מְרָאָה טוֹב,⁷¹ 6) וַיִּקְנוּ עִמּוֹ וְהָ בַעֲזֵרְתוֹ⁷²: (יט) וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מְלָאכִים אֶל יִשָּׁי שְׂאוּל שְׁלַח שְׁלִיחִים לְיִשָּׁי,⁷³ וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיחִים שֶׁל שְׂאוּל אָמְרוּ לְיִשָּׁי בְשֵׁמוֹ שֶׁל שְׂאוּל: שְׁלַחָה אֵלַי אֶת דָּוִד בְּנֵךְ אֲשֶׁר בְּצִאָן תְּשַׁלַּח אֵלַי אֶת דָּוִד, הַבֵּן שֶׁלךְ שְׂרוּעָה אֶת הַצֵּאֵן⁷⁴: (כ) וַיִּקַּח יִשָּׁי חֲמֹר לֶחֶם יִשִּׁי הַעֲמִיס חֲמֹר בְּכִיכּוֹרוֹת לֶחֶם,⁷⁵ וַנֵּאָדַד יֵין וְכֵן לָקַח יִשָּׁי כְּלֵי מִיּוֹחַד שֶׁהִיָּה מְלֵא בֵינָן,⁷⁶ וַגְּדֵי עֵצִים אָחָד וְכֵן לָקַח יִשָּׁי גְדֵי עֵצִים אֶחָד, וַיִּשְׁלַח בְּיַד דָּוִד בְּנֵוֹ אֶל שְׂאוּל יִשִּׁי שְׁלַח עִם דָּוִד אֶל שְׂאוּל אֶת הַלַּחְמִים, אֶת הַיֵּין וְאֶת הַגְּדֵי הָעֵצִים⁷⁷: (כא) וַיָּבֵא דָּוִד אֶל שְׂאוּל דָּוִד בֶּאֱלֹהֵי שְׂאוּל, וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו דָּוִד שִׁימֵשׁ וְשִׁירַת אֶת שְׂאוּל,⁷⁸ וַיֹּאֲהֲבֵהוּ מְאֹד שְׂאוּל אֲהָבָה מְאֹד אֶת דָּוִד,⁷⁹ וַיְהִי לוֹ נֶשֶׂא כָּלִים דָּוִד הִיָּה נוֹשֵׂא אֶת כְּלֵי מַלְחַמְתּוֹ שֶׁל שְׂאוּל⁸⁰: (כב) וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל אֶל יִשָּׁי שְׂאוּל שְׁלַח שְׁלִיחִים אֶל יִשָּׁי, לֵאמֹר כֵּךְ אָמַר שְׂאוּל לְיִשָּׁי עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחִים: ⁸¹ וַיַּעֲמֹד נָא דָּוִד לְפָנָי (אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ) שְׂדוּד יַעֲמֹד לְפָנָי עַכְשָׁיו וַיִּשְׂרַת אֹתִי,⁸² כִּי מִצָּא חֵן בְּעֵינָי (אֲנִי מִבְּקֵשׁ שְׂדוּד יַעֲמֹד לְפָנָי עַכְשָׁיו וַיִּשְׂרַת אֹתִי) כִּיּוֹן הוּא מִצָּא חֵן בְּעֵינָי⁸³: (כג) וְהָיָה בְּהִיּוֹת רוּחַ אֱלֹהִים אֶל שְׂאוּל כַּאֲשֶׁר שְׂרַתָּה הַרוּחַ הָרַעָה מֵה' עַל שְׂאוּל,⁸⁴ וַלְקַח דָּוִד אֶת הַכִּנּוֹר וַיִּנְגַן בְּיָדוֹ (כַּאֲשֶׁר שְׂרַתָּה הַרוּחַ הָרַעָה מֵה' עַל שְׂאוּל) דָּוִד הִיָּה לֹקַח אֶת הַכִּנּוֹר וּמִנְגֵן בוֹ,⁸⁵ וַרוּחַ לְשְׂאוּל וְטוֹב לוֹ (עַל יְדֵי שְׂדוּד נִיגַן לְפָנָיו) רוּחַ לְשְׂאוּל וְנָהִיָּה לוֹ טוֹב,⁸⁶ וְסָרָה מֵעַלְיוֹ רוּחַ הָרַעָה וְהַרוּחַ הָרַעָה הַסְתַּלְקָה מִשְׂאוּל⁸⁷:

פרק יז

(א) וַיִּאֲסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם לְמַלְחָמָה הַפְּלִשְׁתִּים כִּינְסוּ אֶת מַחְנֵה הַצָּבָא שֶׁלָּהֶם כְּדִי לְצַאת לְמַלְחָמָה,¹ וַיִּאֲסְפוּ שָׂכָה אֲשֶׁר לְיְהוּדָה הַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ לְמִקְוֵם שְׁנִקְרָא "שׁוֹכָה", שֶׁהִיָּה בְּנַחֲלַת שְׁבַט יְהוּדָה,² וַיִּהְיוּ

מקורות ותמצית ההערות

71. תרגום. 72. תרגום. 73. תרגום. 74. מצודות. יהושע, פרק א' פסוק א'. 82. תרגום. 83. תרגום.
75. מצודות. 76. תרגום. 77. תרגום. 78. תרגום. 84. תרגום. 85. תרגום. 86. מצודות. 87. תרגום. 1. תרגום.
79. תרגום. 80. מצודות. 81. עפ"י הגר"א בפירושו לספר. 2. תרגום. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. תרגום. 6. תרגום.

בין שוכה ובין עזקה באַפּס דַמִים הפלשתים הקימו את מחנה הצבא שלהם
 במקום שנקרא "אפס דמים", שנמצא בין מקום שנקרא "שוכה" ובין מקום
 שנקרא "עזקה"^{3:} (ב) וְשָׂאוּל וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָפוּ וַיַּחֲנוּ בְעֵמֶק הָאֵלֶּה שָׂאוּל
 ומחנה ישראל התכנסו והקימו את מחנה הצבא שלהם בעמק האלה,⁴ וַיַּעֲרֹכוּ
 מִלְחָמָה לְקִרְאֵת פְּלִשְׁתִּים מחנה ישראל נערך למלחמה נגד הפלשתים^{5:} (ג)
 וּפְלִשְׁתִּים עִמָּדִים אֶל הָהָר מָזָה הפלשתים נערכו למלחמה על צד אחד של
 ההר,⁶ וַיִּשְׂרָאֵל עִמָּדִים אֶל הָהָר מָזָה וחלק ממחנה ישראל התכונן למלחמה
 בהר שמול מחנה הפלשתים. עיקר המחנה היה בעמק האלה, אלא שחלק
 מחיילי ישראל עלו להר כדי להתכונן למלחמה נגד הפלשתים,⁷ וַהֲגִיָּא בִּינֵיהֶם
 העמק הפריד בין מחנה ישראל למחנה הפלשתים^{8:} (ד) וַיֵּצֵא אִישׁ הַבְּנִים
 מִמְּחַנּוֹת פְּלִשְׁתִּים איש הביניים יצא ממחנה פלשתים לקראת מחנה ישראל.
 איש הביניים הוא חייל שהיה יוצא לשטח שהפריד והיה בין שתי מחנות
 הלוחמים, כדי לתאם בין הצבאות הלוחמים את שעת המלחמה ועניינים
 אחרים שקשורים למלחמה,⁹ גָּלִית שָׁמוּ מִנָּת שמו של איש הביניים היה גלית
 והוא היה מהעיר גת,¹⁰ גָּבְהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרַת גובהו של גלית היה שש אמות
 וזרת, גובהו של גלית היה שש אמות ועוד גובה של זרת^{11:} (ה) הנביא מציין
 את כלי הנשק שגלית היה מצויד בהם:¹² (1) וְכֹבֵעַ נְחֹשֶׁת עַל רֵאשׁוֹ עַל רֵאשׁוֹ
 היה כובע עשוי מנחושת (כדי שיגן על ראשו מפני נשק האויב),¹³ (2) וְשִׁרְיֹן
 קֶשֶׁקֶשִׁים הוּא לְבוּשׁ הוּא לבוש הוא היה לבוש בשריון שהיה עשוי מטבעות של ברזל,
 ואת הטבעות כיסו בלוחות קטנות של מתכת. כך היה נראה השריון כמו
 קשקשים של דג. השריון היה עשוי כך כדי לספק הגנה טובה יותר לגופו של
 גלית,¹⁴ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיֹן חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת השריון של גלית היה
 כבד מאוד (כדי להגן עליו), כך שהוא שקל במשקל חמשת אלפים שקלי נחושת^{15:}

מקורות ותמצית הערות

7. רד"ק. 8. תרגום. 9. מהר"י קרא. 10. תרגום. לא היה יוצא מצויד בנשק זה, הוא היה גיבור גדול, כל
 11. מצודות. 12. מהר"י קרא: הכתוב אומר שגם אם גלית שכן כשהוא היה מצויד כך. 13. מצודות. 14. מצודות.

(ו) 3) וּמִצָּחַת נְחֹשֶׁת עַל רַגְלָיו עַל רַגְלָיו שֶׁל גְּלִית הָיוּ מִגְּנִים הַעֲשׂוּיִים מִנְחוּשֶׁת,¹⁶ (4) וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כְּתָפָיו הָיָה רוֹמַח עֲשׂוּי נְחוּשֶׁת שֶׁהָיָה יוֹרֵד מֵהַכּוּבֵעַ שֶׁהָיָה עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל גְּלִית, כְּדֵי לְהִגֵּן עַל הַצּוּוֹאֵר שְׁלוֹ. הַכִּידוֹן הַשְּׁתִּלְשֵׁל לִמְטָה עַד שֶׁהוּא הָיָה בֵּין כְּתָפָיו שֶׁל גְּלִית¹⁷: (ז) 5) וְעֵץ חֲנִיתוֹ פִּמְנֹד אֲרָגָם הַיְדִית שֶׁל הַחֲנִית שֶׁל גְּלִית הָיְתָה עֵבָה בַּעֲבוּרֵי שֶׁל חֲתִיכַת עֵץ גְּדוּלָה שֶׁהָאוֹרָגִים כּוֹרְכִים עֲלֶיהָ חוֹטִים (וּמִכָּאן אֲנוּ לְמַדִּים עַל חוּזֵק וְגוּדֵל הַחֲנִית שֶׁל גְּלִית),¹⁸ וְלִהְבֵּת חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ מְאוֹת שְׁקָלִים בְּרִזָּל וְהִלָּחַב שֶׁל הַחֲנִית שֶׁל גְּלִית הָיָה כְּבֵד בַּמִּשְׁקָל שֶׁשׁ מְאוֹת שְׁקָלִים בְּרִזָּל (גַּם פֵּרַט זֶה מַעִיד עַל חוּזֵק וְגוּדֵל הַחֲנִית שֶׁל גְּלִית),¹⁹ וְנִשְׂאָ הַצֶּנֶה הַלָּהּ לְפָנָיו וְהָיָה אָדָם שֶׁהַחֲזִיק בִּידוֹ מִגֵּן, וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ לְפָנֵי גְּלִית כְּדֵי לְהִגֵּן עֲלֵיוֹ²⁰: (ח) וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל גְּלִית נַעֲמָד וְקָרָא לַעֲבֵר חִילִי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מְסוֹדְרִים לְקִרְאָת הַמִּלְחָמָה,²¹ וַיֹּאמֶר לָהֶם כֵּךְ אָמַר גְּלִית לְחִילִי יִשְׂרָאֵל כִּשְׁהוּא קָרָא לַעֲבָרִים: לָמָּה תִצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה לְמָה שֶׁתִּצְאוּ כּוֹלֵם לְקָרֵב כְּדֵי לְהִלָּחֵם,²² הֲלוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׂאוֹל הֲרִי אֲנִי אֶחָד מֵהַשְּׂרִים שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים, וְאַתֶּם הַעֲבָדִים שֶׁל שָׂאוֹל,²³ בְּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֵד אֵלַי (וּבִמְקוֹם שֶׁתִּצְאוּ כּוֹלֵם לְהִלָּחֵם) תִּבְחָרוּ לָכֶם אָדָם אֶחָד, וְהוּא יֵרֵד אֵלַי וַיִּלָּחֵם בִּי (לְמִרְוֹת שֶׁבִּדְרֵךְ כָּלֵל שֶׁר לֹא נִלְחַם נֶגַד עֲבָדִים)²⁴: (ט) אִם יוֹכֵל לְהִלָּחֵם אֶתִּי וְהִכְנִי אִם הָאָדָם שֶׁתִּבְחָרוּ לְהִלָּחֵם נֶגְדִי, יִתְגַּבֵּר עֲלָי וַיִּהְרֹג אוֹתִי,²⁵ וְהִינֵנוּ לָכֶם לְעֲבָדִים (אִם הָאָדָם שֶׁתִּבְחָרוּ לְהִלָּחֵם נֶגְדִי, יִתְגַּבֵּר עֲלָי וַיִּהְרֹג אוֹתִי) אֲנַחְנוּ, כָּל הַפְּלִשְׁתִּים נִהְיָה עֲבָדִים שֶׁלָּכֶם,²⁶ וְאִם אֲנִי אוֹכֵל לֹא וְהִכְנִיתִי וְאִם אֲנִי אֲתַגְבֵּר עֲלָיו וְאִהְרֹג אוֹתוֹ,²⁷ וְהִיִּיתֶם לָנוּ לְעֲבָדִים וְעַבְדְּתֶם אֲתָנוּ (וְאִם אֲנִי אֲתַגְבֵּר עֲלָיו וְאִהְרֹג אוֹתוֹ) אַתֶּם תִּהְיוּ עֲבָדִים שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים, בְּמִקוֹם לְהִיּוֹת הַעֲבָדִים שֶׁל שָׂאוֹל (כֵּךְ שָׁאִין לָכֶם הִרְבָּה מֵהַלְפָּסִיד בְּכָל מְקָרָה)²⁸: (י) וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי גְּלִית אָמַר: אֲנִי הִרְפַּתִּי אֶת מַעֲרֹכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה אֲנִי הַיּוֹם בִּיזִיתִי אֶת מַחְנֵה

מקורות ותמצית הערות

15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. תרגום. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות.

ישראל שהתכונן למלחמה,²⁹ תִּגְנוּ לִי אִישׁ וְנִלְחָמָה יַחַד תְּבִיאוּ לִי מִיִּשְׁהוּ, וְנִלְחַם
 זה בזה. גלית אמר לבני ישראל: איך אתם שותקים כשאני מבזה אתכם? בואו
 ותוכיחו לי שאני טועה בדבריי שאני אומר שאין לכם חיילים גיבורים:³⁰ (יא)
 וַיִּשְׁמַע שָׂאוּל וְכָל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה שְׂאוּל וְכָל חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל
 שמעו את הדברים האלה של גלית הפלשתי,³¹ וַיַּחֲתוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד שְׂאוּל וְחֵיילֵי
 ישראל נשברו ופחדו מאוד:³² (יב) וַדָּוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי הֵזֶה דָּוִד הָיָה בְּנוֹ שֶׁל
 אדם שגר בארץ אפרת המוכרת,³³ מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה דָּוִד הָיָה מִבֵּית לָחֶם
 שבנחלת שבט יהודה (שהייתה בחבל ארץ אפרת),³⁴ וְשָׁמוֹ יִשִּׁי וְשֵׁמוֹ שֶׁל אָבִיו
 של דוד הוא ישי,³⁵ וְכֹל שְׁמֹנֶה בָּנִים לִישִׁי הָיוּ שְׁמוֹנֶה בָּנִים,³⁶ וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׂאוּל
 זָקֵן בָּא בְּאַנְשֵׁים בִּימֵיו שֶׁל שְׂאוּל, ישי היה זקן מאוד (ולכן הוא לא יצא למלחמה):³⁷
 (יג) וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי יִשִּׁי הַגְּדֹלִים שְׁלֹשֶׁת הַבָּנִים הַגְּדֹלִים שֶׁל יִשִּׁי הָיוּ רִגְלִים
 ללכת יחד עם שאול להילחם עם אויבי ישראל,³⁸ הֵלְכוּ אַחֲרָי שְׂאוּל לְמִלְחָמָה
 שלשת הבנים הגדולים של ישי הלכו צמודים אל שאול מרוב חשיבותם,³⁹
 וְשֵׁם שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הֵלְכוּ בְּמִלְחָמָה שְׁמוֹת שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו שֶׁל יִשִּׁי שֶׁהֲלָכוּ
 למלחמה היו: אֱלִיאָב הַבְּכֹר וּמִשְׁנֵהוּ אַבִּינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שְׁמָה הַבֶּן הַגְּדֹל הָיָה
 אליאב, הבן השני היה אבינדב, והבן השלישי היה שמה:⁴⁰ (יד) וַדָּוִד הָיָה הַקָּטָן
 דוד היה הבן הקטן של ישי, ולכן הוא לא יצא למלחמה,⁴¹ וְשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים
 הֵלְכוּ אַחֲרָי שְׂאוּל וְשְׁלֹשֶׁת הַבָּנִים הַגְּדֹלִים שֶׁל יִשִּׁי הֲלָכוּ יַחַד עִם שְׂאוּל
 למלחמה:⁴² (טו) וַדָּוִד הִלָּךְ וְשָׁב מֵעַל שְׂאוּל לְרַעוֹת אֶת צֵאן אָבִיו בֵּית לָחֶם
 (דוד לא היה יושב תמיד בביתו של שאול כדי לנגן בפניו אלא) מדי פעם דוד היה
 הולך מנגינתו לפני שאול וחוזר לבית אביו כדי לרעות את הצאן:⁴³ (טז) וַיִּגַּשׁ
 הַפְּלִשְׁתִּי הַשֹּׁכֵם וְהַעֲרַב גְּלִית הָיָה מִתְקָרֵב לְמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל בְּבוֹקֵר וּבְעֶרֶב, וּמִבְּזֵה
 את חיילי ישראל בדבריו,⁴⁴ וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם גְּלִית הִתְיַצֵּב בֵּין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל

מקורות ותמצית הערות

31. תרגום. 32. תרגום + מצודות. 33. מצודות. 34. תרגום. 38. רד"ק. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות.
 35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות בפירושו הראשון. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. רד"ק. 45. מצודות.

למחנה הפלשתים וביזה את חיילי ישראל במשך ארבעים ימים (עד שדוד הגיע למקום המערכה)⁴⁵: **יז** וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְדָוִד בְּנֹו יִשִׁי אָמַר לְבָנֹו דָוִד: קַח נָא לְאַחֶיךָ תִּיקַח עִכְשִׁיו וּתְבִיא לְאַחֶיךָ שְׁנֹלַח־מִים,⁴⁶ אִי־פַת הַקְּלִיא הִזָּה (תיקח לאחריך) קַמַח שַׁעֲשׂוּי מְשִׁיבוֹלִים שַׁצְלוּ אוֹתָם, בְּמִשְׁקַל שֶׁל אִיפָה. אִיפָה הִיא מִידָה שֶׁהִיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהּ בְּזַמְנֵים קְדוּמִים לְמִדִּידַת מִשְׁקַל, כִּשְׁם שֶׁהִיוּם אָנוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בְּקִילוֹגְרָם כְּדִי לְמַדוֹד מִשְׁקַל,⁴⁷ וַעֲשֶׂרֶה לָּחֶם הִזָּה וּתִיקַח לְאַחֶיךָ גַּם אֶת עֲשֶׂרֶת כֹּכְרוֹת הַלֶּחֶם הָאֵלֶּה, וְהָרִץ הַמִּחְנֶה לְאַחֶיךָ וּתְרוֹץ וּתְבִיא אֶת הָאוֹכֵל לְאַחֶיךָ שְׁנֹלַח־מִים⁴⁸: **יח** וְאֵת עֲשֶׂרֶת הָרִיצֵי הַחֶלֶב הָאֵלֶּה וְאֵת עֲשֶׂר חֲתִיכוֹת הַגְּבִינָה הָאֵלֶּה,⁴⁹ תְּבִיא לְשֶׁר הָאֶלֶף (ואת עשר חתיכות הגבינה האלה) תְּבִיא לְמַפְקֵד שֶׁל אַחֶיךָ, שִׁפִּיקֵד עַל הַיַּחֲדָה שֶׁל אַחֶיךָ הַמוֹנֶה אֶלֶף חִיִּלִּים,⁵⁰ וְאֵת אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וּתְשַׁגִּיחַ עַל אַחֶיךָ וּתְבַדּוֹק מֵה שְׁלוֹמָם,⁵¹ וְאֵת עֲרֵבְתָם תִּקַּח וְאֵת הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁנִּתְּנָה לְמִישָׁהוּ כְּדִי שִׁיקְבִּלוּ תְּמוֹרְתוֹ אוֹכֵל, תִּפְדֶּה, וּתִיקַח אִתְּךָ חֲזֹרָה הַבֵּיתָהּ. כֹּאשֶׁר אַחִיו שֶׁל דָּוִד קָנוּ אוֹכֵל, לֹא הָיָה לָהֶם כֶּסֶף כְּדִי לִתֵּת לְמוֹכֵר, וְלִכֵּן הֵם הִפְקִידוּ בִּידָיו מִשְׁכּוֹן. יִשִׁי אָמַר לְדָוִד לְפָדוֹת אֶת הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁל אַחִיו וּלְקַחַת אוֹתוֹ הַבֵּיתָהּ⁵²: **יט** יִשִׁי מִמְּשִׁיךְ בְּדַבְּרָיו אֶל דָּוִד וְאוֹמַר לוֹ הִיכֵן מִתְקִימַת הַמִּלְחָמָה⁵³: וְשָׂאוֹל וְהָמָה שְׂאוֹל וְהֵם, אַחִיו שֶׁל דָּוִד,⁵⁴ וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְכֵן שָׂאֵר חִיִּילֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֵמֶק הָאֵלֶּה נִלְחָמִים עִם פְּלִשְׁתִּים (שָׂאוֹל, אַחִיו שֶׁל דָּוִד וְכָל שָׂאֵר חִיִּילֵי יִשְׂרָאֵל) הָיוּ מוֹכְנִים לְמִלְחָמָה נֶגַד פְּלִשְׁתִּים בְּעֵמֶק הָאֵלֶּה⁵⁵: **כ** וַיִּשְׁבֶּם דָּוִד בְּבִקְרַת דָּוִד קָם מוֹקֵדִם בְּבוֹקֵר,⁵⁶ וַיִּטֵּשׂ אֶת הַצֹּאֵן עַל שִׁמּוֹר דָּוִד עִזָּב אֶת הַצֹּאֵן שֶׁלֹּו בִּיד אָדָם אַחֵר שִׁישְׁמוֹר עָלָיו עַד שֶׁהוּא (דָּוִד) יַחְזוֹר מִשְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל אָבִיו,⁵⁷ וַיִּשָּׂא דָּוִד נֶשֶׂא בִּידוֹ אֶת כָּל הַמֵּאכֵלִים שִׁישִׁי שֶׁלַח לְבָנָיו שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּמִלְחָמָה,⁵⁸ וַיִּלְךָ בְּאֲשֶׁר צָוָהוּ יִשִׁי דָּוִד הֵלֵךְ לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שִׁישִׁי צִוּוּהוּ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת,⁵⁹ וַיָּבֵא הַמַּעֲגָלָה דָּוִד הִגִּיעַ לְמַחְנֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא מְסוּדֵר בְּצוּרָה

מקורות ותמצית הערות

46. תרגום. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מלבי"ם. 52. מצודות. 53. מלבי"ם. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. מצודות. 61. מצודות.

של מעגל. חיילי ישראל נעמדו בצורה של עיגול עם פניהם כלפי חוץ כדי שהם יוכלו לשמור מכל הכיוונים מפני התקפה על המחנה (דומה למארב כוכב של ימינו),⁶⁰ וְהַחֵיל הֵיזָא אֶל הַמַּעֲרָבָה וְאֵז, לאחר שהשמירה על המחנה הייתה טובה ומועילה מספיק, חיילי ישראל היו יוצאים לשדה הקרב,⁶¹ וְהִרְעוּ בַּמִּלְחָמָה כאשר חיילי ישראל היו יוצאים לשדה הקרב, הם היו מריעים:⁶² (כא) וְתַעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים מַעֲרָבָה לְקִרְאָת מַעֲרָבָה חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל וְחֵיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים סִידְרוּ אֶת חֵיילֵיהֶם זֶה מֹול זֶה:⁶³ (כב) וַיִּטֵּשׁ דָּוִד אֶת הַכְּלִים מִעַלְיוֹ עַל יַד שׁוֹמֵר דָּוִד הוֹרִיד מֵעַלְיוֹ אֶת הַכְּלִים שֶׁהָיוּ לוֹ, ומסר אותם ביד אדם שהיה ממונה לשמור על הכלים של כל החיילים,⁶⁴ וַיִּרְץ הַמַּעֲרָבָה דָּוִד רָץ אֶל אַחִיו שֶׁהָיוּ כָּבֵד בַּמַּעֲרָבָה, במקום שבו הסתדרו חיילי ישראל לקרב,⁶⁵ וַיִּבְאֵ וַיִּשְׁאַל לְאַחִיו לְשָׁלוֹם דָּוִד הִגִּיעַ אֶל מְקוֹם הַמַּעֲרָבָה וּשְׁאַל אֶת אַחִיו לְשָׁלוֹם:⁶⁶ (כג) וְהוּא מְדַבֵּר עִמָּם בַּעֲוֹד דָּוִד דִּיבַר עִם אַחִיו וּבִירַר אֶת שְׁלוֹמָם,⁶⁷ וְהִנֵּה אִישׁ הַבְּנִים עוֹלָה גְלִית הַפְּלִשְׁתִּי שָׁמוֹ מִנֶּגֶת מַמַּעֲרָבוֹת פְּלִשְׁתִּים (בעוד דוד דיבר עם אחיו ובירר את שלומם) איש הביניים מגת ששמו גלית הפלשתי, עלה מהמקום שבו הסתדרו חיילי הפלשתים לקרב,⁶⁸ וַיִּדְבַּר בְּדַבְרֵים הָאֵלֶּה גְלִית בִּיזָה אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, כמו שהוא עשה במשך ארבעים הימים שקדמו להגעת דוד,⁶⁹ וַיִּשְׁמַע דָּוִד שֶׁמַּע אֶת גְּלִית מְבֹזָה אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל:⁷⁰ (כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּרֹאוֹתָם אֶת הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר כָּל חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת גְּלִית,⁷¹ וַיִּגְסוּ מִפְּנֵי וַיִּירָאוּ מֵאֲדָם (כאשר כל חיילי ישראל ראו את גלית) הם ברחו ממנו ופחדו מאוד:⁷² (כה) וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל (כאשר גלית היה יוצא לבזות את חיילי ישראל) חיילי ישראל אמרו זה לזה: הֲרֹאֵיתֶם הָאִישׁ הָעֹלָה הַזֶּה הֲאֵם שִׁמְתֶם לֵב לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁעוֹלָה לְקִרְאָתָנוּ,⁷³ כִּי לְחַרְפָּה אֶת יִשְׂרָאֵל עָלָה שֶׁהָרִי הוּא עוֹלָה כְּדִי לְבֹזֹת אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל,⁷⁴ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִפְּנוּ וְמִי שִׁיְצַלִּיחַ לְהִרוֹג אֶת גְּלִית, יִזְכֶּה לְהַטְבוֹת

מקורות ותמצית ההערות

60. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 70. תרגום. 71. תרגום. 72. תרגום. 73. מצודות.
 66. תרגום. 67. תרגום. 68. מצודות. 69. תרגום. 74. תרגום. 75. תרגום. 76. תרגום. 77. תרגום.

הבאות: 75) 1) יַעֲשֶׂנוּ הַמֶּלֶךְ עֵשֶׂר גְּדוֹלַת הַמֶּלֶךְ יַעֲשִׂיר אוֹתוֹ מְאוּד עַל יַדֵי שֶׁהוּא יִיָּתֵן לוֹ הַרְבֵּה רִכּוּשׁ, 76) 2) וְאֵת בֵּיתוֹ יִתֵּן לוֹ הַמֶּלֶךְ גַּם יִתֵּן לוֹ אֶת בֵּיתוֹ לְאִישָׁה, 77) 3) וְאֵת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חֶפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ גַּם יִפְטוֹר אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ מִלְעֲבוּד בְּעֲבוּדוֹת שֶׁהַמֶּלֶךְ הִיָּה מְחַיֵּב אֶת הָעָם לְעֲבוּד בָּהֶם: 78) (כז) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ דוּד שֶׁאֵל אֶת הַחַיִּילִים שֶׁעֲמְדוֹ לִידוֹ בְּזִמְנֵי שְׂגִלֵית יֵצֵא לְבִזּוֹת אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, 79) לְאֹמֶר כֵּךְ שֶׁאֵל דוּד אֶת הַחַיִּילִים שֶׁעֲמְדוֹ לִידוֹ: 80) מַה יַּעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִבֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלְּזֵ מֵה יִקְרָה לְאָדָם שִׁיכָה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה (אֶת גְּלִית)? אִמְנָם דוּד כִּבֵּר יָדָע אֶת הַתְּשׁוּבָה לְכַךְ, אֵךְ הוּא שֶׁאֵל זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּאֲחֹר שִׁיעֲנֵנו לוֹ אֶת הַתְּשׁוּבָה, הוּא יוּכַל לְהַצִּיעַ שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יִלְחַם בְּגִלִית, 81) וְהִסִּיר חֶרֶף מֵעַל יִשְׂרָאֵל (מֵה יַעֲשֶׂה לְאָדָם שִׁיִּהְרוּג אֶת גְּלִית) וְעַל יַדֵי כֵךְ הוּא יִסִּיר אֶת הַבִּיזּוֹן מֵעַל יִשְׂרָאֵל, 82) כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעֶרְלֵ הַזֶּה שֶׁהָרִי מִיָּהוּ הַפְּלִשְׁתִּי הַמְּאוּס הַזֶּה, בְּמֵה נִחְשָׁב בְּכָלֵל הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה, מְדוּעַ הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה חוֹשֵׁב אֶת עֲצָמוֹ לְאָדָם מְכּוּבָד? 83) כִּי חֶרֶף מֵעֲרִכּוֹת אֱלֹהִים חַיִּים (מְדוּעַ הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה חוֹשֵׁב אֶת עֲצָמוֹ לְאָדָם מְכּוּבָד) שֶׁהוּא מְעִיז לְבִזּוֹת אֶת מַחְנֵה הַצְּבָא שֶׁל ה' שְׂקִיִּים לְעוֹלָם? דוּד אָמַר שְׂגִלִית אִינְנוֹ אָדָם מְכּוּבָד וְחָשׁוּב, וּמִמִּילָא אֵינֵן לוֹ אֶת הַיְכּוּלֵת וְהַכַּח לְבִזּוֹת אֶת צְבָא ה', אֶת צְבָא יִשְׂרָאֵל: 84) (כז) וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם בְּדָבָר הַזֶּה הַחַיִּילִים שֶׁעֲמְדוֹ לִיד דוּד עֲנּוּ לְדוּד אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים, 85) לְאֹמֶר כֵךְ אָמְרוּ לְדוּד הַחַיִּילִים שֶׁעֲמְדוֹ לִידוֹ: 86) כֵּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכְנֹנוּ כֵךְ יַעֲשֶׂה לְאִישׁ שִׁיִּהְרוּג אֶת גְּלִית (הַמֶּלֶךְ יַעֲשִׂיר אוֹתוֹ, יִיָּתֵן לוֹ אֶת בֵּיתוֹ לְאִישָׁה, וּמִשְׁפַּחְתּוֹ תִּהְיֶה פְטוּרָה מִעֲבוּדוֹת הַמֶּלֶךְ) 87) : (כח) וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אַחִיו הַגְּדוֹל בְּדָבָרוֹ אֶל הָאֲנָשִׁים אֱלִיאָב, אַחִיו הַבְּכוֹר שֶׁל דוּד, שָׁמַע אֶת דוּד שֶׁוֹאֵל אֶת הָאֲנָשִׁים מֵה יִהְיֶה דִּינּוֹ שֶׁל מִי שִׁיִּהְרוּג אֶת גְּלִית, 88) וַיַּחֲר אָף אֱלִיאָב בְּדוּד וַיֹּאמֶר אֱלִיאָב כַּעַס עַל דוּד וְאָמַר לוֹ: 89) לָמָּה זֶה יִרְדָּתָ (אֱלִיאָב אָמַר לְדוּד) לְמֵה הִגַּעַת לְמִקּוֹם הַמִּלְחָמָה (עַד

מקורות ותמצית הערות

78. מצודות. 79. תרגום. 80. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 81. מצודות. 82. תרגום. 83. מצודות. 84. תרגום. 85. מצודות. 86. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. תרגום.

עתה לא ידע אליאב שישי שלח את דוד אליו ואל אחיו,⁹⁰ וְעַל מִי נִטְשֶׁתָּ מַעַט הַצֶּאֱן
 הַהֵנָּה בַּמִּדְבָּר וְעַם מִי הַשֶּׂאֱרַת אֶת מַעַט הַצֶּאֱן שִׁישׁ לָנוּ בַּמִּדְבָּר, שֵׁם יֵשׁ הַרְבֵּה
 סַכְנֹת שְׂאוֹרֹבוֹת לַצֶּאֱן.⁹¹ הַמִּדְבָּר הוּא אֶרֶץ שְׂאִינְנָה זְרוּעָה, וְלִכֵּן הָיוּ רוּעִים שֵׁם
 אֶת הַבְּהֵמוֹת,⁹² אֲנִי יִדְעֵתִי אֶת זְדֻנָּהּ וְאֶת רַע לִבָּבָהּ אֲנִי מַכִּיר אֶת קְלוֹת דַּעַתְךָ
 וְאֶת מַחְשְׁבוֹתֶיךָ הַרְעוֹת,⁹³ בִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמְּלַחְמָה יִרְדֶּתְךָ אֶתָּה יִרְדֶּת לְכֹאֵן כְּדִי
 לְרַאוֹת אֶת הַמְּלַחְמָה, כְּדִי לִיהַנוֹת מִמְּרֹאוֹת הַמְּלַחְמָה (וּלְשֵׁם כֵּךְ הֵייתָ מוֹכֵן לְהַפְקִיר
 אֶת הַצֶּאֱן)⁹⁴: (כט) וַיֹּאמֶר דָּוִד דֹּד שְׂאֵל אֶת אֱלִיאֵב: מָה עָשִׂיתִי עָתָה מָה עָשִׂיתִי
 עַכְשָׁיו?⁹⁵ הֲלוֹא דָּבָר הוּא הִרִי רַק אִמְרָתִי דְבָרִים. גַּם אִם בְּדַרְךָ כָּלֵל כִּשְׂאֵתָה
 כּוֹעֵס עֲלַי, הַכַּעַס מוֹצֵדֵךְ, בְּגַלֵּל שְׂעִשִׁיתִי דְבַר רַע, עַכְשָׁיו לֹא עָשִׂיתִי כְּלוֹם
 אֵלָּא רַק דִּיבַרְתִּי עִם הָאֲנָשִׁים שְׂעַמְדוּ לִידִי⁹⁶: (ל) וַיִּסַּב מֵאַצְלוֹ אֵל מוֹל אַחֵר
 דֹּד הַסְּתוּבָב מֵאַחִיו וּפְנָה לְחַיִּיל אַחֵר,⁹⁷ וַיֹּאמֶר בְּדָבָר הַזֶּה דֹּד שְׂאֵל גַּם אֶת
 הַחַיִּיל הַשֵּׁנִי מָה יִקְרָה לְמִי שִׂיכָה אֶת גְּלִית,⁹⁸ וַיִּשְׁבְּחֵהוּ הָעָם דָּבָר בְּדָבָר הָרֵאשׁוֹן
 הַחַיִּילִים הַנוֹסְפִים אֲלֵיהֶם פָּנָה דֹד, עָנּוּ לוֹ אֶת אוֹתָהּ תְּשׁוּבָה שְׂעֵנּוּ לוֹ הַחַיִּילִים
 הָרֵאשׁוֹנִים שְׂשָׂאֵל⁹⁹: (לא) וַיִּשְׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבָר דָּוִד דְּבָרֵי דֹד שְׂשָׂאֵל עַל
 גְּלִית מִיָּהוּ הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה שְׂמַעִיז לְבִזּוֹת אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, נִשְׁמַעוּ בְּקִרְבֵּי מַחְנֵה
 יִשְׂרָאֵל, וְכוֹלֵם הַבִּינּוּ שְׂדוּד הַתְּכוּוֹן בְּדַבְּרֵי הַחֲצִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְצִאֵת וּלְהִלָּחֵם
 נִגַּד גְּלִית,¹⁰⁰ וַיִּגְדּוּ לְפָנָי שְׂאוּל אִמְרוּ לְפָנָי שְׂאוּל אֶת דְּבָרֵיךָ שֶׁל דֹּד, וַיִּקְרָהוּ
 שְׂאוּל לְקַח אֶת דֹּד אֱלִי: (לב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל שְׂאוּל דֹּד אִמַר לְשְׂאוּל: אֵל
 יִפְלֵ לֵב אָדָם עָלָיו אִף אֶחָד לֹא צָרִיךְ לְפַחַד מִהַפְּלִשְׁתִּי,¹⁰¹ עַבְדְּךָ יִלְחֵם וְנִלְחַם עִם
 הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה אֲנִי, עַבְדְּךָ הַנֶּאֱמָן, אֵלךְ לְהִלָּחֵם נִגַּד הַפְּלִשְׁתִּי, נִגַּד גְּלִית¹⁰²: (לג)
 וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֵל דָּוִד שְׂאוּל אִמַר לְדוּד: לֹא תוֹכֵל לְלָכֵת אֵל הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה
 לְהִלָּחֵם עִמּוֹ אֵינְךָ יִכּוֹל לְלָכֵת וּלְהִלָּחֵם נִגַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה, נִגַּד גְּלִית,¹⁰³ בִּי נַעַר
 אֶתָּה (אֵינְךָ יִכּוֹל לְהִלָּחֵם נִגַּד גְּלִית) כִּיוּן שְׂאֵתָה עַדִּינְךָ נַעַר וְאֵינְךָ מִנוֹסָה בְּקִרְבֵּי,¹⁰⁴

מקורות ותמצית הערות

88. תרגום. 89. תרגום. 90. מצודות. 91. מצודות. 93. תרגום. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות.
 92. רד"ק בפירושו לספר יהושע, פרק ח', פסוק טו'. 97. תרגום. 98. מצודות. 99. תרגום. 100. מצודות.

והוא איש מלחמה מנעריי ואילו גלית נלחם כבר מהיותו נער ולכן הוא מנוסה בתכסיסי המלחמה ואתה לא תוכל לנצח חייל מאומן ומנוסה כמו גלית¹⁰⁵: (לד) ויאמר דוד אל שאול דוד ענה לשאול: רעה היא עבדך לאביו בצאן אני, עבדך, הייתי רועה את הצאן של אבי,¹⁰⁶ ובא הארי ואת הדוב ובאו אריה יחד ודוב יחד, שניהם באו באותו זמן,¹⁰⁷ ונשא שיה מהעדר שניהם, האריה והדוב, נטלו כבש מהעדר שהיה תחת השגחת¹⁰⁸: (לה) ויצאתי אחריו ואני יצאתי לרדוף אחרי האריה והדוב, והפתיו והצלקתי מפיו והכיתי את האריה והצלתי את הכבש מפיו של האריה, ויקם עלי האריה התגבר עליי והתנפל עליי,¹⁰⁹ והחזקתי בזקנו החזקתי בשערות זקנו של האריה, ויחד עם השערות, החזקתי גם בלחי שלו,¹¹⁰ והפתיו והמיתיו והתגברתי על האריה והרגתי אותו¹¹¹: (לו) גם את הארי גם הדוב הפה עבדך אני עבדך, הרגתי את האריה יחד עם הדוב, כששניהם באו לקחת כבש מהעדר,¹¹² והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם ואני בוטח בה' שהפלשתי המאוס הזה יהיה כמו האריה והדוב, אוכל להרוג גם אותו כמו שהרגתי את האריה ואת הדוב,¹¹³ כי חרף מערכת אלהים חיים (אני בוטח בה' שהוא יסייע לי להרוג את גלית) כיוון שגלית ביזה את מחנה צבאו של ה' הקיים לעולם¹¹⁴: (לז) ויאמר דוד דוד אמר לשאול: יקוק אשר הצילני מיד הארי ומיד הדב ה' שהציל אותי בעבר מידי האריה ומיד הדוב, הוא יצילני מיד הפלשתי הזה (ה' שהציל אותי מהאריה ומהדב) יציל אותי גם מידו של גלית, וגם אם לא אוכל להרוג אותו, לפחות אינצל ולא איהרג,¹¹⁵ ויאמר שאול אל דוד שאול אמר לדוד: כך לך הלחם בגלית, ויקוק יהיה עמך וה' יהיה בעזרתך¹¹⁶: (לח) וילבש שאול את דוד מדיו שאול הלביש את דוד במלבושיו (של שאול),¹¹⁷ ונתן קובע נחשת על ראשו שאול גם שם כובע מנחושת על ראשו של דוד (כדי להגן עליו),¹¹⁸ וילבש אתו שריון שאול הלביש את דוד

מקורות ותמצית הערות

101. מצודות. 102. תרגום. 103. תרגום. 104. מצודות. 109. יסוד מלכות. 110. רד"ק. 111. תרגום. 112. מצודות. 105. מצודות. 106. תרגום. 107. מצודות. 108. תרגום. 113. מצודות. 114. תרגום. 115. מצודות. 116. תרגום.

בשריון (כדי להגן עליו)¹¹⁹: (לט) וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת הַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדְיָו דוֹד הַצְּמִיד אֶת
 הַחֶרֶב שְׁלוֹ לְגוֹפוֹ, בְּאוֹפֵן שֶׁהַחֶרֶב הָיָה תְּלוּי מֵעַל הַלְּבוּשׁ שֶׁהוּא לְבוֹשׁ,¹²⁰ וַיֵּאָלֵךְ
 לְלָקֶט דוֹד רִצְחָה לְהַתְּחִיל לְלַכֵּת כִּשְׁהוּא הָיָה לְבוּשׁ בְּכָל כְּלֵי הַמַּלְחָמָה,¹²¹ כִּי לֹא
 נִסָּה אֲלֵא שְׂדוּד מֵעוֹלָם לֹא נִיֶּסֶה לְלַכֵּת כִּשְׁהוּא לְבוּשׁ בְּכָלֵי הַמַּלְחָמָה הָאֵלֶּה,
 וְלִכְּנֵן הֵם הַכְּבִידוֹ עֲלָיו וּמִנְעוֹ מִמְּנוּ מִלְּלַכֵּת,¹²² וַיֵּאמֶר דָּוִד אֶל שָׂאוּל דוֹד אִמְרוּ
 לְשָׂאוּל: לֹא אוֹכֵל לְלָקֶט בְּאֶלֶּה כִּי לֹא נִסִּיתִי אֵינִי יִכּוֹל לְלַכֵּת עִם כָּל כְּלֵי
 הַמַּלְחָמָה הָאֵלֶּה, כִּיוּן שֶׁאֵף פֶּעַם לֹא נִיֶּסֶיתִי לְלַכֵּת אִתָּם. אֵינִי רֹגֵל לְלַכֵּת
 בְּכָלֵי הַמַּלְחָמָה וְהֵם מְכַבִּידִים עֲלָיִי,¹²³ וַיִּסְרָם דָּוִד מֵעַלְיוֹ דוֹד הוֹרִיד מֵעֲלָיו אֶת
 כְּלֵי הַמַּלְחָמָה¹²⁴: (מ) וַיִּקַּח מִקְלוֹ בְּיָדוֹ דוֹד לִקַּח בִּידוֹ מִקַּל, כְּדִי לְהַטְעוֹת אֶת
 גְּלִית. דוֹד רִצְחָה שְׂגָלִית יַחֲשׁוּב שֶׁהוּא רִצְחָה לְהַכּוֹת אוֹתוֹ עִם הַמִּקַּל, וְכֵן, כִּשְׂדַעְתּוֹ
 תְּהִיָּה מוֹסַחֵת, יִשְׁתַּמֵּשׁ דוֹד בְּקִלְעוֹ,¹²⁵ וַיִּבְחַר לוֹ חֲמֹשֶׁה חֲלָקֵי אַבְנִים מִן הַנַּחֲלָה
 דוֹד בַּחֲרָה מִתּוֹךְ הַנַּחֲלָה חֲמֵשׁ אַבְנִים חֲלָקוֹת וְנוֹחוֹת לְשִׁימוֹשׁ עַל יְדֵי קִלְעוֹ,¹²⁶ וַיִּשָּׂם
 אֹתָם בְּכָלֵי הָרַעִים אֲשֶׁר לוֹ דוֹד הִנִּיחַ אֶת הָאֲבָנִים בְּכָלֵי שְׂמִיּוּחַד לְרוֹעִים שֶׁהִיא
 לוֹ,¹²⁷ וַיִּבְלָקוּט אֶת כְּלֵי הַרוֹעִים הַכְּנִיס דוֹד לְתוֹךְ תְּרַמִּיל, כְּדִי שְׂגָלִית לֹא יִרְאֶה
 אֶת הָאֲבָנִים,¹²⁸ וְקִלְעוֹ בְּיָדוֹ הִקְלַע הָיָה בִּידוֹ שֶׁל דוֹד,¹²⁹ וַיִּנְשֵׂא אֶל הַפְּלִשְׁתִּי (וְלֵאחֶר
 שְׂדוּד לִקַּח אֶת הָאֲבָנִים, אֶת הַקִּלְעוֹ וְאֶת הַמִּקַּל) הוּא הַתְּקָרֵב לְעֵבֶר גְּלִית¹³⁰: (מֵא) וַיִּלְכְּדוּ
 הַפְּלִשְׁתִּי הַלְּחָד וְקָרַב אֶל דָּוִד גְּלִית הַמְּשִׁיךְ לְהַתְּקָרֵב לְעֵבֶר דוֹד בְּצוּרָה אִיִּטִּית,¹³¹
 וְהָאִישׁ נִשְׂא הַצְּנָה לְפָנָיו וְהָאָדָם שֶׁנִּשְׂא אֶת הַמְּגִן הַלֵּךְ לְפָנָיו גְּלִית¹³²: (מֵב) וַיַּבֵּט
 הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת דָּוִד גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי הִסְתַּכֵּל וְרָאָה אֶת דוֹד,¹³³ וַיִּבְזְהוּ כִּי הָיָה
 נֶעֱרַר גְּלִית בִּיזָה אֶת דוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא הָיָה רַק נֶעֱרַר, וְגְלִית רָאָה שְׂדוּד אֵינּוּ חִיִּיל
 מִנוֹסָה וּמֵאוּמוֹן,¹³⁴ וְאֶדְמִנִי עִם יָפָה מְרָאָה וְדוֹד הָיָה בְּצַבֵּעַ אָדוּם עִם עֵינָיִים
 יְפוֹת, וְלִכְּנֵן גְּלִית לֹא הֵאֱמִין שְׂדוּד מְסוּגָל לְהִלְחֵם בּוֹ. גְּלִית הִתְרַשְׁם מֵהִמְרָאָה
 הַחִיצוֹנִי וּמֵהֵעֵינָיִים הַיְפוֹת שֶׁל דוֹד, וְחָשַׁב שֶׁאָדָם שֶׁנִּרְאָה כֵּן אֵינּוּ מְסוּגָל

מקורות ותמצית הערות

117. מצודות. 118. תרגום. 119. תרגום. 120. תרגום. 121. מצודות. 122. מצודות. 123. מצודות. 124. תרגום. 125. מצודות. 126. מצודות. 127. תרגום. 128. רש"י +
 121. מצודות. 122. מצודות. 123. מצודות. 124. תרגום. 125. מצודות. 126. מצודות. 127. תרגום. 128. רש"י +
 129. מצודות. 130. מצודות. 131. רש"י. 132. מצודות. 133. מצודות. 134. מצודות.

להילחם¹³⁵: (מג) וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד גְּלִית אִמְר לְדוֹד: הַכְּלֹב אֲנֹכִי כִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּמִקְלֹת הָאֵם אַתָּה יוֹצֵא לְהִילָחֵם נִגְדִי עִם מִקַּל כִּכְלִי נִשְׁק מִשׁוֹם שְׂאֵנִי נִרְאָה לְךָ כִּמוֹ כֹּלֵב?¹³⁶ וַיִּקְלַל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת דָּוִד בְּאַלְהֵי־וְגֵי־גִלְיָת קִילַל אֶת דוֹד וַאֲיַחֵל לוֹ שֶׁהוּא יִהְרַג עַל יְדֵי אֱלוֹהֵי הַפְּלִשְׁתִּים¹³⁷: (מד) וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי אִמְר לְדוֹד: לָכֵּה אֵלַי בּוֹא אֵלַי. גְּלִית קָרָא לְדוֹד לְבֹא אֵלָיו מִשׁוֹם שֶׁהוּא לֹא הִיָּה לְבוֹשׁ בְּשֵׁרִיִן שֶׁמִּנַּע מִמֶּנּוּ אֶת הַהִלִּיכָה, וַאֲיָלוּ גְלִית הִתְקַשָּׁה לְלַכַּת עִם הַשֵּׁרִיִן שֶׁהִיָּה עֲלָיו,¹³⁸ וְאַתְּנָה אֶת בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הַשָּׂדֶה וְלֵאחֵר שֶׁאֵהְרוּג אוֹתְךָ, אֲנִי אֶתְּן אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁלְךָ לְעוֹפּוֹת שַׁעֲפוֹת בְּשָׁמַיִם וּלְבַהֲמוֹת שֶׁנִּמְצְאוֹת בַּשָּׂדֶה כִּדִּי שִׁיִּהְיָה לָהֶם מַה לֵּאכּוֹל¹³⁹: (מה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי דוֹד אִמְר לְגִלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי: אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחָרֵב וּבְחַנְיָת וּבְכִידוֹן כִּשְׂאֵתָה יוֹצֵא לְהִילָחֵם נִגְדִי, אַתָּה בּוֹטַח בְּכִלֵּי הַנֶּשֶׁק שֶׁבִידֶךָ: בְּחָרֵב, בְּחַנְיָת וּבְכִידוֹן שִׁישׁ לְךָ,¹⁴⁰ וְאַנְכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְקֻנֹק צְבָאוֹת אֲבָל כִּשְׂאֵנִי יוֹצֵא לְהִילָחֵם נִגְדֶךָ, אֲנִי בּוֹטַח בַּה',¹⁴¹ אֲלֹהֵי מַעֲרֻכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָרַפְתָּ (אֲנִי בּוֹטַח בַּה') שֶׁהוּא הָאֵל שֶׁל מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל שֶׁבִיזִית¹⁴²: (מו) הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ יְקֻנֹק בְּיָדֵי ה' יִמְסוֹר אוֹתְךָ הַיּוֹם בִּידֵי,¹⁴³ וְהִפִּיתְךָ וְאֲנִי אֵהְרוּג אוֹתְךָ,¹⁴⁴ וְהִסְרֵתִי אֶת רֹאשְׁךָ מִעֲלֶיךָ וְאֲנִי אֲסִיר מִמֶּךָ אֶת רֹאשְׁךָ,¹⁴⁵ וְנָתַתִּי פִּגְרוֹ מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאֶת גּוֹפּוֹת חֵיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים שִׁיבְרָחוּ מִמֶּנִּי לֵאחֵר שֶׁאֵהְרוּג אוֹתְךָ, אֲנִי אֲנִיחַ הַיּוֹם לְמַאכַּל הָעוֹפּוֹת שַׁעֲפוֹת בְּשָׁמַיִם וְהַחַיּוֹת שֶׁנִּמְצְאוֹת עַל הָאָרֶץ, לֵאחֵר שְׂאֵנִי אֵהְרוּג אוֹתְךָ,¹⁴⁶ וַיִּדְעוּ כָּל הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל וְכִךָ יִידְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, שִׁישׁ לְיִשְׂרָאֵל אֲלוֹקִים. עַל יְדֵי שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִנְצְחוּ בְּמַלְחָמָה, כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ יִידְעוּ שֶׁה' אֲלוֹקֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֵל הָאֱמִיתִי¹⁴⁷: (מז) וַיִּדְעוּ כָּל הַקָּהָל הַזֶּה וְכָל הַקָּהָל שֶׁצּוֹפֵה בְּמַלְחָמָה יִידַע,¹⁴⁸ כִּי לֹא בְּחָרֵב וּבְחַנְיָת יְהוֹשִׁיעַ יְקֻנֹק (כָּל הַקָּהָל יִידַע) שֶׁה' מוֹשִׁיעַ אֶת מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה,

מקורות ותמצית ההערות

לפסוק מד'. 132. תרגום. 133. תרגום. 134. מצודות. 135. רד"ק וכתב שמי שיוצא להילחם, יופיו אינו עומד לו, ולכן כשגלית ראה שדוד נראה יפה, הוא לא חשב שהוא מסוגל להילחם. 136. מצודות. 137. מצודות. 138. רד"ק. 139. תרגום. 140. מצודות. 141. מצודות. 142. תרגום. 143. מצודות. 144. תרגום. 145. תרגום. 146. מצודות. 147. רד"ק וכתב שמי שיוצא להילחם, יופיו אינו עומד לו, ולכן כשגלית ראה שדוד נראה יפה, הוא לא חשב שהוא מסוגל להילחם. 148. מצודות.

לא על ידי חרב ולא על ידי חנית (שהרי אין בידי חרב או חנית ובכל זאת ה' יושיע אותי),¹⁴⁹ **בִּי לִיקְנוֹן הַמִּלְחָמָה** (ה' אינו מושיע על ידי חרב או חנית) כיוון שהמלחמה שייכת לה', כיוון שביזית את עמו, את ישראל,¹⁵⁰ **וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיַדְנוּ** וה' יכול למסור אתכם בידינו גם ללא חרב וחנית. דוד אמר לגלית שבגלל שהוא ביזה את חיילי ישראל ואת ה', ה' יושיע את בני ישראל במלחמה, והדבר ייעשה ללא חרב או חנית¹⁵¹: **וְהָיָה בִּי קֶסֶם הַפְּלִשְׁתִּי** כאשר גלית הזדרז ללכת לדוד (לאחר שגלית שמע את דברי דוד, הוא כעס עליו והתחיל ללכת לכיוונו במהירות),¹⁵² **וַיִּקְרָב וַיִּקְרָב לְקִרְאֵת דָּוִד** וגלית התקרב לעבר דוד,¹⁵³ **וַיִּמְהַר דָּוִד וַיִּרְץ הַמַּעְרָכָה לְקִרְאֵת הַפְּלִשְׁתִּי** דוד מיהר לרוץ לעבר המערכה של חיילי הפלשתים, לקראת גלית¹⁵⁴: **(מט) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יָדוֹ אֶל הַפְּלִי** דוד הושיט את ידו לתוך כלי הרועים שבתוכו היו חלוקי האבנים,¹⁵⁵ **וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן** דוד לקח מכלי הרועים את אחד האבנים שהייתה מונחת בו,¹⁵⁶ **וַיִּקְלַע** דוד זרק את האבן על גלית על ידי שהוא השתמש בקלע,¹⁵⁷ **וַיִּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי אֶל מַצְחוֹ** דוד הכה את גלית במצח שלו. האבן שדוד שלח לעבר גלית, פגעה במצח שלו (על ידי שהיא חוררה את כובע הנחושת שהגנה עליו),¹⁵⁸ **וַתִּטְּבַע הָאֶבֶן בְּמַצְחוֹ** האבן חדרה לתוך המצח של גלית,¹⁵⁹ **וַיַּפֵּל עַל פְּנֵיו אַרְצָה** גלית נפל באופן שפניו היו על הארץ, גלית נפל קדימה¹⁶⁰: **(נ) וַיַּחֲזֵק דָּוִד מִן הַפְּלִשְׁתִּי בַקֶּלַע** ובאבן דוד התגבר על גלית למרות שהיו לו בידיו רק קלע ואבנים (ולא כלי נשק שהיו רגילים להשתמש איתם במלחמה),¹⁶¹ **וַיִּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ** דוד הכה את גלית הפלשתי והרג אותו,¹⁶² **וַחֲרַב אִין בְּיַד דָּוִד** דוד לא החזיק בחרב שהוא היה זקוק לו כדי לכרות את ראשו של גלית¹⁶³: **(נא) וַיִּרְץ דָּוִד וַיַּעֲמֵד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי** דוד רץ ונעמד סמוך לגלית,¹⁶⁴ **וַיִּקַּח אֶת חַרְבוֹ וַיִּשְׁלֹפֶה מִתַּעֲרָה** דוד לקח את החרב של גלית והוא הוציא אותה מנרתיקה,¹⁶⁵ **וַיִּמְתְּתֵהוּ וַיַּכְרֵת בָּהּ אֶת רִאשׁוֹ** למרות שדוד כבר הרג את גלית על

מקורות ומציית הערות

146. מצודות. 147. תרגום. 148. תרגום. 149. מצודות. 150. מצודות. 151. מצודות. 152. מצודות. 153. תרגום. 154. מצודות. 155. מצודות. 156. תרגום. 157. מצודות. 158. מצודות. 159. מצודות. 160. תרגום. 161. מצודות. 162. מצודות. 163. מצודות. 164. מצודות. 165. מצודות.

ידי הקלע, הוא כרת את ראשו על ידי החרב,¹⁶⁶ וַיֵּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי מוֹת גְּבוּרִים וַיִּנְסוּ כִשְׁהַפְּלִשְׁתִּים רָאוּ שְׁגִלִית הַגִּיבּוֹר שְׁלֵהֶם מוֹת, הֵם בְּרָחוּ מִשְׁדֵּה הַמַּעֲרָכָה¹⁶⁷: (גב) וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה וַיִּרְעוּ חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה קָמוּ מִמְּקוֹמָם וְהֵם הִרְעוּ תְרוּעַת נִיצַחוֹן,¹⁶⁸ וַיִּדְּפוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים עַד בּוֹאֵף גֵּיא חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל רָדְפוּ אַחֲרֵי חַיִּילֵי הַפְּלִשְׁתִּים עַד הַכְּנִיסָה לְמִקּוֹם שְׁנִקְרָא "גֵּיא",¹⁶⁹ וַעֲדָה שְׁעָרֵי עֶקְרוֹן וְכֵן רָדְפוּ חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַפְּלִשְׁתִּים עַד לְשַׁעֲרֵי הָעִיר עֶקְרוֹן,¹⁷⁰ וַיִּפְּלוּ חֻלְיֵי פְּלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שְׁעָרִים וַעֲדָה גַת וַעֲקָרוֹן הַפְּלִשְׁתִּים שְׁנִהֲרוּ נָפְלוּ בְּדֶרֶךְ שְׁמוּבִילָה לְעִיר שְׁעָרִים, וְכֵן הֵם נָפְלוּ עַד לְעָרִים גַּת וְעֶקְרוֹן¹⁷¹: (נג) וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדֹּלֶק אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל חָזְרוּ מִהַמְרָדֶף שְׁלֵהֶם אַחֲרֵי חַיִּילֵי הַפְּלִשְׁתִּים,¹⁷² וַיִּשְׁפּוּ אֶת מַחְנֵיהֶם חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל רָמְסוּ וּבָזְזוּ אֶת הַמַּחֲנֶה שְׁהִיָּה שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים (וּמִמֶּנּוּ הֵם בְּרָחוּ)¹⁷³: (נד) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּבְאֵהוּ יְרוּשָׁלַם (לְאַחַר שֶׁהִבִּיא אֶת רֹאשׁ גְּלִית לְפָנָיו שְׁאוּל) דָּוִד לָקַח אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל גְּלִית, וְהִבִּיא אוֹתוֹ לְיְרוּשָׁלַם, כְּדֵי לְבַשֵּׁר לְעַם עַל הַנִּיצַחוֹן,¹⁷⁴ וְאֶת כָּלָיו שָׁם בְּאַהֲלוֹ וְאֶת כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שֶׁל גְּלִית, הַנִּיחַ דָּוִד בְּבֵיתוֹ בְּבֵית לַחֵם. אֶת הַחֶרֶב שֶׁל גְּלִית הַנִּיחַ דָּוִד בְּמִשְׁכַּן שֶׁהִיָּה בְּנוֹב¹⁷⁵: (נה) וְכִרְאוֹת שְׁאוּל אֶת דָּוִד יָצָא לְקִרְיַת הַפְּלִשְׁתִּי כְּאִשֶּׁר שְׁאוּל רָאָה אֶת דָּוִד יוֹצֵא לְהִלְחֵם נֶגְדַת גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי,¹⁷⁶ אָמַר אֵל אַבְנֵר שֶׁר הַצְּבָא (כְּאִשֶּׁר שְׁאוּל רָאָה אֶת דָּוִד יוֹצֵא לְהִלְחֵם נֶגְדַת גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי) הוּא שָׁאֵל אֶת אַבְנֵר שֶׁהִיָּה שֶׁר הַצְּבָא שְׁלוֹ,¹⁷⁷ בֶּן מִי זֶה הַנֶּעַר אַבְנֵר מִיְהוּ אֲבִיו שֶׁל הַנֶּעַר הַזֶּה? (שְׁאוּל שָׁכַח אֶת שְׁמוֹ בְּגִלְלֵי הָרוּחַ הָרַעָה שֶׁהִיָּתָה עֲלָיו),¹⁷⁸ וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אַבְנֵר עֲנֵה לְשְׁאוּל: חֵי נַפְשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם יִדְעֵתִי אֲנִי נֹשֵׁב עִיר שְׁאוּל יוֹדֵעַ מִיְהוּ אֲבִיו¹⁷⁹: (נו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאוּל הַמֶּלֶךְ אִמְרָה לְאַבְנֵר: שְׁאֵל אֶתְּךָ בֶּן מִי זֶה הָעָלָם תִּשְׁאֵל וְתִבְרַר מִיְהוּ אֲבִיו שֶׁל הַנֶּעַר¹⁸⁰: (נז) וַכְּשֵׁיב דָּוִד מִהַפּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּי

מקורות ותמצית הערות

162. תרגום. 163. מצודות. 164. מצודות. 165. מצודות. להראות לכולם את ראשו של גלית. את כלי הנשק העביר דוד בהתחלה לאוהלו ולאחר מכן העביר אותם לנוב. 166. מצודות. 167. תרגום. 168. מצודות. 169. מצודות. 170. תרגום. 171. תרגום. 172. מצודות. 173. מצודות. 174. רד"ק. כמו"כ כתב שנוב נקראה בפסוק זה ירושלים משום ששם היה המשכן. 175. מצודות. 176. תרגום. 177. תרגום. 178. מצודות. 179. מצודות. 180. מצודות. דוד הסתובב בערי ישראל כדי

כאשר דוד חזר משדה המערכה שם הוא הרג את גלית הפלשתי,¹⁸¹ וַיִּקַּח אֹתוֹ אֲבִנֵר וַיִּבְאֶהוּ לְפָנָיו שָׂאוּל וְהִבִּיא אוֹתוֹ לְפָנָיו שָׂאוּל,¹⁸² וְרָאֵשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ וְרָאֵשׁוּ שֶׁל גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי הִיָּה בִּיד דָּוִד¹⁸³: (נח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׂאוּל שָׂאוּל שָׂאל אֶת דָּוִד: בֶּן מִי אַתָּה הַנְּעָר נַעֲרִי, בֶּן מִי אַתָּה, מִיְהוּ אֲבִיךָ,¹⁸⁴ וַיֹּאמֶר דָּוִד דָּוִד עָנָה לְשָׂאוּל: בֶּן עֲבָדְךָ יֹשֵׁי בֵּית הַפְּלִחִמִי אֲנִי בְּנוֹ שֶׁל יֹשֵׁי עֲבָדְךָ, מִהַעִיר בֵּית לַחֶם¹⁸⁵:

פרק יח

(א) וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל שָׂאוּל כֹּאשֶׁר דָּוִד סִיִּים לְדַבֵּר עִם שָׂאוּל, לֵאחֹר שְׂדוּד אָמַר לְשָׂאוּל שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל יֹשֵׁי, וְהוּא יָדַע שֶׁגַם אֲבִיו שֶׁל דָּוִד הוּא אָדָם מְכֻבָּד,¹ וְנִפְשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׂרָה בְּנִפְשׁ דָּוִד וַיִּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן בְּנִפְשׁוֹ (לֵאחֹר שְׂדוּד אָמַר לְשָׂאוּל שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל יֹשֵׁי) יְהוֹנָתָן אֱהָב אֶת דָּוִד כְּמוֹ שֶׁאֱהָב אֶת עֲצֻמוֹ, וְדַבֵּר זֶה נִמְשַׁל כְּאִילוֹ שֶׁהִנֵּפֵשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְשְׂרָה בְּנִפְשׁוֹ שֶׁל הַשְּׁנַיִם:² (ב) וַיִּקְחֵהוּ שָׂאוּל בַּיּוֹם הַהוּא שָׂאוּל לָקַח אֶת דָּוִד בְּאוֹתוֹ יוֹם, לֵאחֹר שֶׁהוּא הִכָּה אֶת גְּלִית,³ וְלֹא נִתְּנוּ לָשׁוּב בֵּית אָבִיו שָׂאוּל לֹא נָתַן לְדָוִד לְחִזּוֹר יוֹתֵר לְבֵיתוֹ (כְּמוֹ שֶׁהוּא הִיָּה רָגִיל לַעֲשׂוֹת לְפָנָיו שֶׁהוּא הִכָּה אֶת גְּלִית)⁴: (ג) וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית דָּוִד וַיְהוֹנָתָן כִּרְתוֹ בְּרִית זֶה עִם זֶה,⁵ בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ בְּנִפְשׁוֹ (דָּוִד וַיְהוֹנָתָן כִּרְתוֹ בְּרִית) בְּגַלְל שִׁוְנָתָן אֱהָב אֶת דָּוִד כְּמוֹ שֶׁאֱהָב אֶת עֲצֻמוֹ:⁶ (ד) וַיִּתְּפֹשֵׁט יְהוֹנָתָן אֶת הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו יְהוֹנָתָן הוֹרִיד מֵעֲלָיו אֶת הַמְּעִיל שֶׁהוּא הִיָּה לְבוּשׁ בּוֹ,⁷ וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד יְהוֹנָתָן נָתַן לְדָוִד אֶת הַמְּעִיל שֶׁהוּא הִיָּה לְבוּשׁ בּוֹ,⁸ וּמִדָּיו וְעַד חֲרָבוֹ וְעַד קִשְׁתּוֹ וְעַד חַגְרוֹ יְהוֹנָתָן גַּם נָתַן לְדָוִד אֶת שַׁר בַּגְּדָיו, אֶת חֲרָבוֹ, אֶת קִשְׁתּוֹ, וְאֶת הַחֲגוּרָה שֶׁלוֹ.⁹ בְּנִתְיַנֵּת חֲפִצּוֹ לְדָוִד, רִצָּה יְהוֹנָתָן לְבִטָּא אֶת הָעוֹבְדָה שֶׁהוּא יוֹדַע שְׂדוּד עֵתִיד לְשַׁלוֹט עַל מַה שֶׁשִּׁיךְ לוֹ, וְשְׂדוּד יִהְיֶה זֶה שִׁימְלוֹךְ אַחֲרַי שָׂאוּל¹⁰: (ה) וַיֵּצֵא דָּוִד מֵאֵז שֶׁהִכָּה אֶת גְּלִית, יֵצֵא

מקורות ותמצית ההערות

178. מצודות. 179. מצודות. 180. מצודות. 181. תרגום. 1. מצודות. 2. מצודות. 3. תרגום. 4. מצודות. 5. תרגום. 182. תרגום. 183. תרגום. 184. תרגום. 185. תרגום. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. מלבי"ם.

דוד למלחמות בשליחותו של שאול,¹¹ בְּכֹל אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵנוּ שָׁאוּל יִשְׁבִּיל בְּכֹל שליחות ששאול שלח אליו את דוד, הוא הצליח לבצע את השליחות,¹² וַיִּשְׁמָהוּ שָׁאוּל עַל אַנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה שאול מינה את דוד לפקד על החיילים,¹³ וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו כָּל הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עֲבָדֵי שָׁאוּל המהלך של מינוי דוד לפקד על הצבא מצא חן בעיני העם ובעיני עבדיו של שאול והם לא קינאו בדוד¹⁴: (ו) וַיְהִי בְּבוֹאָם כאשר החיילים חזרו מהמלחמה ונכנסו לערי ישראל,¹⁵ בְּשׁוֹב דָּוִד מִהַבֹּת אֶת הַפְּלִשְׁתִּי (כאשר החיילים חזרו מהמלחמה ונכנסו לערי ישראל) לאחר שדוד חזר מהריגת גלית הפלשתי,¹⁶ וַתִּצְאָנָה הַנְּשִׂים מִכָּל עָרֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁיר (כאשר החיילים חזרו מהמלחמה) נשות ישראל יצאו לשיר מכל הערים שהיו תחת שלטון בני ישראל,¹⁷ וְהַמְּחֹלָלוֹת בִּידֵיהֶן של הנשים היו כלי נגינה,¹⁸ לְקִרְאֵת שָׁאוּל הַמְּלִיכָה הנשים יצאו לקראת שאול שחזר מהמערכה,¹⁹ בְּתַפִּים בְּשִׁמְחָה בידי הנשים היו תופים בהם הן ניגנו ושמחו על שבני ישראל נצחו במלחמה,²⁰ וּבְשִׁלְשִׁים כֵּן הָיוּ בִּידֵי הַנְּשִׂים עוד סוג של כלי נגינה שנקרא "שלישים"²¹: (ז) וַתַּעֲנִינָה הַנְּשִׂים הַמְּשַׁחֲקוֹת וַתֹּאמְרֵן הַנְּשִׂים המשמחות הרימו את קולן ואמרו:²² הֲבֵה שָׁאוּל בְּאַלְפָיו שאול הכה אלפים של פלשתים,²³ וְדָוִד בְּרַבְבְּתָיו ודוד הכה עשרות אלפים של פלשתים²⁴: (ח) וַיַּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד שאול כעס מאוד,²⁵ וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה הדברים שנאמרו על ידי הנשים היו רעים בעיניו של שאול,²⁶ וַיֹּאמֶר ושאול אמר על מה שאמרו הנשים: נְתַנוּ לְדָוִד רַבָּבוֹת וְלִי נְתַנוּ הָאֲלָפִים על דוד הן אמרו שהוא הכה רבבות פלשתים, ואילו עליי אמרו שהכיתי רק אלפים מחיילי הפלשתים,²⁷ וְעוֹד לֹא אֵךְ הַמְּלֹכָה ורק נשאר לתת לדוד את המלוכה. על ידי שהנשים שבחו את דוד יותר ממה שהן שיבחו אותו, שאול הגיע למסקנה שדוד עתיד למלוך במקומו בקרוב²⁸: (ט)

מקורות ותמצית ההערות

11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. יכבדו גם אותו, יהיה בכך משום ביזוי למלכות.
 15. תרגום. 16. מצודות. 17. תרגום. 18. מצודות. 19. מלבי"ם וכתב שהיה ברור לנשים שהן יוצאות לקראת
 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. מצודות. 25. תרגום. 26. תרגום. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. תרגום. 31. יסוד מלכות.

וַיְהִי שְׂאוּל עֹוִין אֶת דָּוִד שְׂאוּל הִיָּה תַמִּיד מַעֲיִין וּמַחֲפֵשׁ אֵיךְ הוּא יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת
 לְדוֹד דְּבָרִים רַעִים,²⁹ מִהַיּוֹם הַהוּא וְהַלְאָה (שְׂאוּל חִפֵּשׁ לַעֲשׂוֹת לְדוֹד דְּבָרִים רַעִים)
 הַחַל מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִנְשִׁים שָׂרוּ עָלָיו וְהִלְאָה³⁰: (י) וַיְהִי מִקְּמַחֲרַת בְּיוֹם שֶׁלֹּאֲחֵר
 שִׁירַת הַנְּשִׁים,³¹ וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל שְׂאוּל (בְּיוֹם שֶׁלֹּאֲחֵר שִׁירַת הַנְּשִׁים)
 שֶׁרַתָּה עַל שְׂאוּל רוּחַ רַעָה מֵאֵת ה',³² וַיִּתְּנָבֵא בְּתוֹךְ הַבַּיִת שְׂאוּל הִיָּה מְדַבֵּר
 דְּבָרֵי שְׁטוֹת בִּינּוֹ לְבִין עֲצָמוֹ (הֵן הַנְּבִיא וְהֵן הַשּׁוֹטָה מְדַבְּרִים בְּרַמְזִים וְלֹא בִשְׂפָה
 הַמוֹבֵנֶת לְכָל בְּנֵי הָאָדָם, וְלִכֵּן הַנְּבִיא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִיטוּי "נְבוּאָה" לְדְבָרֵי הַשְּׁטוֹת שֶׁדִּבֶּר
 שְׂאוּל),³³ וְדָוִד מִנְּגִן בְּיָדוֹ בְּיוֹם בְּיוֹם (כְּשֶׁשְׂאוּל דִּבֶּר דְּבָרֵי שְׁטוֹת) דוֹד הִשְׁתַּמֵּשׁ עִם
 יָדָיו כְּדֵי לְנַגֵּן בְּכִינּוֹר, כְּדָרְכוּ לַעֲשׂוֹת בְּזִמְנִים שֶׁעֲבָרָה עַל שְׂאוּל רוּחַ רַעָה,³⁴
 וְהַחֲנִית בְּיַד שְׂאוּל וְשְׂאוּל הַחְזִיק בִּידוֹ חֲנִית³⁵: (יֵא) וַיִּטֹּל שְׂאוּל אֶת הַחֲנִית
 שְׂאוּל הִשְׁלִיךְ אֶת הַחֲנִית,³⁶ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אִמְרָ: אֲכָה בְּדָוִד וּבִקְרִי אֲנִי אֲזוֹרֵק
 אֶת הַחֲנִית עַל דוֹד, בְּאוֹפֵן שֶׁהַחֲנִית תִּינַעֵץ בְּדוֹד בְּצוּרָה כָּל כֵּךְ חֲזָקָה, עַד שֶׁהִיא
 תַעֲבֹר דְּרָכּוֹ וְתִכְנַס גַּם לְקִיר,³⁷ וַיִּסַּב דָּוִד מִפְּנֵי פַעְמָיִם דוֹד הִסְתּוֹכַב מִפְּנֵי
 הַחֲנִית פַּעְמָיִם, וְכֵךְ הוּא נִיצַל פַּעְמָיִם מִמוֹת³⁸: (יב) וַיֵּרָא שְׂאוּל מִלְּפָנָי דָּוִד
 שְׂאוּל פָּחַד מְדוּד,³⁹ כִּי הָיָה יִקְנֹק עִמּוֹ (שְׂאוּל פָּחַד מְדוּד) כִּיּוּן שֶׁה' הִיָּה בְּעִזְרָתוֹ
 (שֶׁל דוֹד), עַל יָדֵי שְׁדוּד הַצְּלִיחַ לְהִימַלֵּט מֵהַחֲנִיתוֹת שֶׁהוֹטְלוּ לַעֲבֹרוֹ,⁴⁰ וּמַעַם
 שְׂאוּל סָר וְה' הִתְרַחַק מִשְׂאוּל. שְׂאוּל רָאָה שֶׁה' הִתְרַחַק מִמֶּנּוּ וְהִיָּה עִם דוֹד,
 וְלִכֵּן הוּא הִתְחִיל לְפָחַד מְדוּד⁴¹: (יג) וַיִּסְרְהוּ שְׂאוּל מֵעִמּוֹ שְׂאוּל פִּינָה אֶת דוֹד,
 הִעֲבִיר אֶת דוֹד מִלְּפָנָיו. שְׂאוּל הִסִּיר אֶת דוֹד מִתְּפִקִּידוֹ כִּנְגֵן הַמֶּלֶךְ, כֵּךְ שֶׁתְּפִקִּידוֹ
 לֹא חָיִיב אוֹתוֹ יוֹתֵר לְעִמּוֹד בְּפָנָי הַמֶּלֶךְ,⁴² וַיִּשְׁמְהוּ לוֹ שֶׁר אֶלְפָּה שְׂאוּל מִינָה אֶת
 דוֹד לְשֶׁר עַל אֶלְפָּה חִיילִים, כְּדֵי שֶׁהוּא יִיְהַרַג בְּאַחַת הַקְּרֻבוֹת,⁴³ וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לְפָנָי
 הָעָם דוֹד הִנְהִיג אֶת הַחִיילִים שֶׁיִּצְאוּ לְמַלְחָמָה⁴⁴: (יד) וַיְהִי דָּוִד לְכָל דְּרָכּוֹ מִשְׁבִּיל
 דוֹד הַצְּלִיחַ בְּכָל דְּרָכּוֹ, בְּכָל מַעֲשָׂיו,⁴⁵ וַיִּקְנֹק עִמּוֹ ה' הִיָּה בְּעִזְרָתוֹ שֶׁל דוֹד⁴⁶:

מקורות ותמצית הערות

32. תרגום. 33. מהר"י קרא + מצודות. 34. תרגום + 38. מצודות. 39. תרגום. 40. מצודות. 41. תרגום.
 מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. מצודות. 42. רד"ק. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות.

(טו) וַיֵּרָא שָׂאוּל אֲשֶׁר הוּא מְשֻׁבֵּיל מְאֹד שְׂאוּל רָאָה שְׂדוּד מְצַלִּיחַ מְאֹד בְּכָל מַעֲשָׂיו, ⁴⁷ וַיִּגְדַּר מִפְּנֵי שְׂאוּל פַּחַד מְדוּד⁴⁸: (טז) וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה אָהָב אֶת דָּוִד וְכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה אָהָבוּ אֶת דָּוִד, ⁴⁹ כִּי הוּא יוֹצֵא וְבָא לִפְנֵיהֶם (כָּל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה אָהָבוּ אֶת דָּוִד) כִּיּוּן שֶׁהוּא הִנְהִיג אוֹתָם וּפִקֵּד עֲלֵיהֶם בְּמַלְחָמוֹת⁵⁰: (יז) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל דָּוִד שְׂאוּל אָמַר לְדָוִד: הֲנִנָּה בְּתִי הַגְּדוּלָּה מֵרַב הַרֵי הַבַּת הַבְּכוּרָה שְׁלִי שִׁשְׁמָה מִיֵּרֵב, ⁵¹ אֲתָה אֲתָן לָךְ לְאִשָּׁה אֲנִי אֲתֵן לְךָ אוֹתָהּ (אֵת מִיֵּרֵב) לְאִשָּׁה, שֶׁהָרִי הַבְּטַחְתִּי אֶת בְּתִי לְמִי שִׁיְהָרוּג אֶת גְּלִית, ⁵² אֲךָ אוֹלָם, ⁵³ הֲיִיָּה לִּי לְבֶן חֵיל תִּהְיֶה לִּי לְאָדָם שִׁיּוֹצֵא לְשִׂדְהָ הַקָּרֵב, ⁵⁴ וְהִלָּחֶם מִלְחָמוֹת יִקְנֹק וְתִלְחָם אֶת מַלְחָמוֹת עִמּוֹ שֶׁל ה', תִּלְחָם אֶת מַלְחָמוֹת יִשְׂרָאֵל, ⁵⁵ וְשָׂאוּל אָמַר שְׂאוּל חָשַׁב בְּלִיבּוֹ כִּשְׁהוּא נָתַן אֶת בֵּיתוֹ לְדָוִד (וְהוּא לֹא נָתַן לְדָוִד אֶת בֵּיתוֹ בְּגַלְל שֶׁהוּא אָהָב אוֹתוֹ), ⁵⁶ אֶל תְּהִי יָדֶי בּוֹ וְתְהִי בּוֹ יָד פְּלִשְׁתִּים עַדִּיף שְׂאוּל לֹא אָהָיָה זֶה שֶׁאֵהָרוּג אֶת דָּוִד, אֲלֵא הַפְּלִשְׁתִּים הֵם שִׁיְהָרוּגוּ אוֹתוֹ בְּמַלְחָמָה. ⁵⁷ שְׂאוּל חָשַׁשׁ שֶׁאֵם הוּא יֵהָרוּג אֶת דָּוִד, הוּא יֵעֲנֹשׁ עַל כֵּךְ בְּיַד שָׁמַיִם, וְלָכֵן הוּא הַעֲדִיף לְמִנּוֹת אֶת דָּוִד לְפַקֵּד עַל הַצְּבָא וְכַךְ יֵהִיוּ אֱלֹהֵי הַפְּלִשְׁתִּים שִׁיְהָרוּגוּ אֶת דָּוִד⁵⁸: (יח) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׂאוּל דָּוִד עָנָה לְשָׂאוּל: מִי אֲנִי מִי אֲנִי בְּכָלֵל? הָרִי אֲנִי אָדָם שְׂפֵל, ⁵⁹ וְמִי חַיִּי וְמִי חַשׁוּבִים, חַיִּי לֹא שׁוּוִים דְּבַר בְּגַלְל שְׂאוּל אָדָם שְׂפֵל, ⁶⁰ מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל וְמִי מִשְׁפַּחְתִּי? מִשְׁפַּחְתִּי אֵינָה חַשׁוּבָה, מִשְׁפַּחְתִּי אֵינָה מִשְׁפַּחַת מִיּוּחַסֵּת, ⁶¹ כִּי אֶהְיֶה חֶתָן לְמֶלֶךְ (מִי אֲנִי) שֶׁאֵהָיָה רְאוּי לְהִיּוֹת חֶתָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ. דָּוִד אָמַר לְשָׂאוּל: הָרִי אֲנִי אָדָם שְׂפֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי אֵינָה מִשְׁפַּחַת מִיּוּחַסֵּת, וְאֵם כֵּן אֵינְנִי רְאוּי לְהִתְחַתֵּן עִם בֵּיתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ⁶²: (יט) וַיְהִי בַּעֲתַת תֵּת אֶת מֵרֵב בֵּת שָׂאוּל לְדָוִד כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁקִּבְעוּ שְׂאוּל וְדָוִד בֵּינֵיהֶם שֶׁמִּיֵּרֵב תִּינַתֵּן לוֹ (לְדָוִד), ⁶³ וְהָיָא נִתְּנָה לְעֵדְרִיאֵל הַמְּחַלְתִּי לְאִשָּׁה (כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁמִּיֵּרֵב תִּינַתֵּן לְדָוִד) מִיֵּרֵב קִידְשָׁה אֶת עֲצָמָה לְעֵדְרִיאֵל מִמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "מַחֻלָּה", בְּלִי

מקורות ותמצית הערות

46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום. 50. תרגום. 51. תרגום. 52. תרגום. 53. תרגום. 54. תרגום. 55. תרגום. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. רש"י. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. 62. מצודות.

ששאל ידע על כך, ולכן היא לא הייתה יכולה להתחתן עם דוד.⁶⁴ דוד סירב
 בהתחלה להתחתן עם בת המלך, ובמשך הזמן ששאל ניסה לשכנע אותו
 להסכים להתחתן עם מירב, היא הלכה והתחתנה עם מישהו אחר⁶⁵: (כ) וַתֵּאָהֵב
 מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֶת דָּוִד מִיכַל, בִּיתוֹ הַשְּׁנִייה שֶׁל שָׁאוּל, אֶהְבֵּה אֶת דָּוִד,⁶⁶ וַיִּגְדּוּ
 לְשָׁאוּל אִמְרוּ לְשָׁאוּל שְׂמִיכַל אוֹהֶבֶת אֶת דָּוִד,⁶⁷ וַיִּשְׁרַח הַדָּבָר בְּעֵינָיו הַדָּבָר מִצֵּא
 חֵן בְּעֵינֵי שָׁאוּל, כִּיּוּן שֶׁהוּא חָשַׁב שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהוּא יִשִּׂיא אֶת מִיכַל לְדָוִד, הוּא
 יוֹכֵל לְשַׁלּוֹחַ אֶת דָּוִד לְהִלָּחֵם נֹגַד הַפְּלִשְׁתִּים וּלְהִיָּרֵג בְּקֶרֶב⁶⁸: (כא) וַיֹּאמֶר
 שָׁאוּל שָׁאוּל אִמְר בְּלִיבּוֹ:⁶⁹ אֲתִנְנֶנָּה לָּוֹ אֲנִי אֲתֵן אֶת מִיכַל לְדָוִד,⁷⁰ וְתָהִי לָוֹ לְמוֹקֵשׁ
 מִיכַל תִּהְיוּהָ תְקֵלָה לְדָוִד, כִּיּוּן שְׂדוּד יִלָּחֵם בַּפְּלִשְׁתִּים בַּעֲבוּרָה,⁷¹ וְתָהִי בּוֹ יָד
 פְּלִשְׁתִּים (דוד יילחם) ועל ידי כך דוד יימסר בידי הפלשתים,⁷² וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
 אֶל דָּוִד שָׁאוּל אִמְר לְדָוִד: בְּשָׂתִים תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם אֶתָּה תִּתְחַתֵּן עִם אַחַת
 מִשְׁתֵּי בְנוֹתַי: או שאתן לך את מירב למרות שהיא לא מעוניינת בכך, או
 שאתן לך את מיכל⁷³: (כב) וַיֵּצֵאוּ שָׁאוּל אֶת עֲבָדָיו שָׁאוּל צִוּוּהָ אֶת עַבְדָּיו לְאַחַר
 שְׂדוּד לֹא עָנָה לוֹ עִם אִיזוֹ מִבְּנוֹתָיו הוּא יִתְחַתֵּן:⁷⁴ דָּבְרוּ אֶל דָּוִד בְּכֹלֹת תְּדַבְּרוּ
 עִם דָּוִד בַּחֲשָׁאִי,⁷⁵ לֵאמֹר כֵּךְ תִּאֲמְרוּ לְדָוִד:⁷⁶ הֲנִינָה חֶפְצֵךְ בְּךָ הַמֶּלֶךְ שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ
 רוֹצֵה בְּךָ בְּתוֹר חֵתֶן לְבֵיתוֹ, אֲלֵא שְׂמִירֵב הַתְּחַתְּנָה עִם עַדְרִיאֵל בְּלִי יִדְעֶתוּ,⁷⁷
 וְכָל עַבְדָּיו אֶהְבּוּהָ וְכָל הָעַבְדִּים שֶׁל שָׁאוּל אוֹהֲבִים אוֹתָךְ וְהֵם אֵינָם מִקְנָאִים
 בְּךָ, וּמִמִּילָא הֵם לֹא הִסִּיתוּ אֶת מִירֵב לְהִתְחַתֵּן עִם עַדְרִיאֵל, אֲלֵא הִיא עֲשֵׂתָה
 כֵּן עַל דַּעַת עֲצָמָה,⁷⁸ וְעַתָּה הִתְחַתֵּן בְּמֶלֶךְ וְעַכְשֵׁיו תִּתְחַתֵּן עִם בֵּיתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ⁷⁹:
 (כג) וַיִּדְבְּרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַבְדֵי שָׁאוּל אִמְרוּ לְדָוִד
 אֶת מֵה שֶׁשָׁאוּל צִוּוּהָ אוֹתָם לֹמַר לוֹ,⁸⁰ וַיֹּאמֶר דָּוִד דָּוִד אִמְר לְעַבְדֵי שָׁאוּל:
 הִנְקִלָּה בְּעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן בְּמֶלֶךְ הָאֵם קַל בְּעֵינֵיכֶם הַדָּבָר לְהִתְחַתֵּן עִם בֵּיתוֹ שֶׁל

מקורות ותמצית הערות

63. מצודות. 64. מצודות. 65. מהר"י קרא. 66. תרגום. עם מירב משום שהוא לא רצה להתחתן עם בת המלך.
 67. תרגום. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. תרגום. רד"ק: דוד נמנע מלהתחתן רק עם מיכל מכיוון שהוא
 הרגיש ששאל כבר התל בו פעם אחת. 75. מצודות. 71. תרגום + מצודות. 72. תרגום. 73. מצודות. הרגיש ששאל כבר התל בו פעם אחת. 75. מצודות.
 74. מצודות. לפי רוב הפרשנים, דוד נמנע מלהתחתן גם 76. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' סו"ק א'.

המלך, ⁸¹ וְאָנְכִי אִישׁ רָשׁ וְנִקְלָה הָרִי אֲנִי אָדָם עֲנִי וּמְבוּזָה, ואין זה מכבודו של המלך שמישהו כמוני יתחתן עם ביתו⁸²: (כד) וַיַּגִּדוּ עֲבָדַי שְׂאוּל לוֹ לֵאמֹר עַבְדֵי שְׂאוּל אָמְרוּ לְשְׂאוּל אֵת הַדְּבָרִים הַבָּאִים: בְּדַבְרֵי הָאֱלֹהִים דָּבָר דָּוִד אָמַר אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (שֶׁאִין הוּא רֵאווִי לְהִתְחַתֵּן עִם בֵּיתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ): (כה) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שְׂאוּל אָמַר לְעַבְדָּיו: כֹּה תֹאמְרוּ לְדָוִד כֵּךְ תֹאמְרוּ לְדָוִד: ⁸³ אִין חֲפִצֵי לְמַלְכָּה בְּמַהֲרָה שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ אֵינְנו רוצה "נדוניה" כדי שתתחתן עם מיכל, שְׂאוּל אֵינְנו צָרִיךְ כֶּסֶף או נכסים בעבור מיכל, ⁸⁴ כִּי בְּמֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים אֵלֶּה שְׂאוּל מְעוֹנִיין בְּמֵאָה עֶרְלוֹת שֶׁל פְּלִשְׁתִּים שֶׁתְּבִיא לוֹ לְאַחַר שֶׁתְּהַרְגֵם אוֹתָם, ⁸⁵ לְהִנָּקֵם בְּאֵיבֵי הַמֶּלֶךְ (שְׂאוּל רוצה מאה ערלות פלשתים) כדי שתהיה נקמה באויבי המלך, בְּפִלְשְׁתִּים, ⁸⁶ וְשְׂאוּל חָשַׁב לְהַפְּיֵל אֶת דָּוִד בְּיַד פְּלִשְׁתִּים (שְׂאוּל לֹא רוצה באמת להתנקם מהפלשתים אלא) שְׂאוּל חָשַׁב בְּלִיבּוֹ שֶׁהוּא רוצה שדוד ימות על ידי הפלשתים, ולכן הוא ביקש ממנו להביא מאה ערלות פלשתים⁸⁷: (כו) וַיַּגִּדוּ עֲבָדָיו לְדָוִד אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַבְדֵי שְׂאוּל אָמְרוּ לְדָוִד אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (שֶׁהַמֶּלֶךְ אֵינְנו מְעוֹנִיין בְּמוֹהַר, אֵלֶּה בְּמֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים), וַיִּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד לְהִתְחַתֵּן בְּמַלְכָּה הַמְּחַשְׁבָה לְהִתְחַתֵּן בְּמֶלֶךְ עַל יְדֵי מֵאָה עֶרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים מִצֵּאָה חֵן בְּעֵינֵי דָוִד, ⁸⁸ וְלֹא מִקְּלָאוֹ הַיָּמִים לֹא הִסְתִּיִם הַזְּמַן שֶׁשְׂאוּל הִקְצִיב לְדָוִד כְּדֵי לְהַבִּיא אֵת מֵאָה עֶרְלוֹת הַפְּלִשְׁתִּים. דָּוִד הִזְדַּרְזוּ וְהִבִּיא אֵת מֵאָה עֶרְלוֹת הַפְּלִשְׁתִּים לְפָנָיו הַזְּמַן שֶׁקִּצַּב לוֹ שְׂאוּל⁸⁹: (כז) וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וְאֶנְשָׁיו דָּוִד הִזְדַּרְזוּ וְהֵלֶךְ יַחַד עִם חֵיילָיו, ⁹⁰ וַיֵּךְ בְּפִלְשְׁתִּים מְאֹדִים אִישׁ דָּוִד הִרְגֵם מֵאֲתֵיִם פְּלִשְׁתִּים (כְּמוֹת כְּפוּלָה מִמֶּה שֶׁשְׂאוּל בִּיקֵשׁ), ⁹¹ וַיָּבֵא דָוִד אֵת עֶרְלוֹתֵיהֶם דָּוִד הִבִּיא אֵת עֶרְלוֹת הַפְּלִשְׁתִּים לְשְׂאוּל, ⁹² וַיִּמְלְאוּם לְמַלְכָּה לְהִתְחַתֵּן בְּמַלְכָּה דָּוִד שֶׁלַח אֵת מֵאֲתֵיִם הָעֶרְלוֹת עִם עַבְדָּיו שֶׁל שְׂאוּל, וְהֵם הִבִּיאוּ לְשְׂאוּל אֵת כָּל מֵאֲתֵיִם הָעֶרְלוֹת, ⁹³ וַיִּתֵּן לוֹ שְׂאוּל אֶת מִיכָל בָּתּוֹ לְאִשָּׁה שְׂאוּל נָתַן לְדָוִד אֵת מִיכָל בֵּיתוֹ לְאִשָּׁה⁹⁴:

מקורות ותמצית הערות

77. מצודות. 78. מצודות. 79. יסוד מלכות. 80. תרגום. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. מצודות.

(כח) וַיֵּרָא שְׂאוּל שֶׂאוּל ראה את הצלחתו של דוד,⁹⁵ וַיֵּדַע כִּי יִקְנֶה עִם דָּוִד שֶׂאוּל ידע שה' עוזר לדוד,⁹⁶ וּמִיכַל בַּת שְׂאוּל אֶהְבֶּתָהּ מִיכַל, ביתו של שֶׂאוּל, אהבה את דוד, והייתה אומרת לדוד ששֶׂאוּל שונא אותו, וכך דוד נזהר ממנו⁹⁷:
 (כט) וַיֵּאסֶף שְׂאוּל לֵרְא מִפְּנֵי דָוִד עוֹד שֶׂאוּל המשיך לפחד מפני דוד, בגלל שהוא ראה את הצלחתו הגדולה,⁹⁸ וַיְהִי שְׂאוּל אֵיב אֶת דָּוִד כָּל הַיָּמִים שֶׂאוּל שנא את דוד לאורך כל הימים, שֶׂאוּל שנא את דוד עד סוף ימיו⁹⁹: (ל) וַיֵּצְאוּ שְׂרֵי פְלִשְׁתִּים שְׂרֵי פלשתים יצאו ותקפו מידי פעם את בני ישראל, כדי לקחת מהם שלל,¹⁰⁰ וַיְהִי מִדֵּי צִאתָם בְּכָל פֶּעַם שִׁיצְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְתַקּוֹף אֶת יִשְׂרָאֵל,¹⁰¹ שְׂכַל דָּוִד מִכָּל עֲבָדֵי שְׂאוּל (בכל פעם שיצאו הפלשתים לתקוף את ישראל) דוד הצליח יותר מכל עבדי שֶׂאוּל, דוד הצליח להרוג מהפלשתים יותר ממה שהצליחו שאר עבדי שֶׂאוּל להרוג,¹⁰² וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד שֶׁמוֹ של דוד היה מכובד מאוד, כולם כיבדו את דוד לאחר שהם ראו שהוא מצליח להרוג כל כך הרבה פלשתים¹⁰³:

פרק יט

(א) וַיִּדְבֹר שְׂאוּל אֶל יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאָל כָּל עֲבָדָיו שֶׂאוּל ציווה את יונתן בנו ואת כל עבדיו,¹ לְהַמִּית אֶת דָּוִד (שֶׂאוּל ציווה את יונתן בנו ואת כל עבדיו להרוג את דוד בדרך מתוחכמת, כדי שאף אחד לא יידע שהוא נרצח,² וַיְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל חָפֵץ בְּדוֹד מְאֹד יְהוֹנָתָן, בנו של שֶׂאוּל, רצה מאוד בהצלחתו ובטובתו של דוד³: (ב) וַיִּגַּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד יְהוֹנָתָן אמר לדוד: לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר יְהוֹנָתָן בדבריו אל דוד⁴: מִבְּקֶשׁ שְׂאוּל אָבִי לְהַמִּיתָ אָבִי שֶׂאוּל רוצה להרוג אותך,⁵ וְעַתָּה וּמֵאָחַר שֶׂאוּל רוצה להרוג אותך,⁶ הַשְּׁמֵר נָא בְּבִקְרָתְךָ אֶת עַצְמְךָ עֲכָשִׂיו לְהִזְהָר מֵחַר בְּבוֹקֵר, תתכונן עכשיו כדי לדעת כיצד תוכל להיזהר ממנו

מקורות ותמצית הערות

91. תרגום. 92. תרגום. 93. מצודות. 94. תרגום. 103. מצודות. 1. תרגום. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. עפ"י
 95. מצודות. 96. תרגום. 97. מצודות. 98. מצודות. הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 5. תרגום.
 99. תרגום. 100. מצודות. 101. מצודות. 102. מצודות. 6. עיין אוצר מפרשי התנ"ך לספר בראשית שם הסברנו

מחר בבוקר, ⁷ וְיִשְׁבֶּתָּ בַסֶּתֶר וְנִחַבְתָּ וּתֵשֵׁב בַּמְקוֹם מִסְתוֹר, וּתִתְחַבֵּא שֵׁם כַּדִּי שאבי לא יוכל להרוג אותך⁸: (ג) וְאֲנִי אֵצֵא וְאֲנִי אֵצֵא יחד עם אבי לשדה שהוא רגיל לטייל בו (ואתה תתחבא בשדה זו),⁹ וְעַמְדָּתִי לְיָד אָבִי בַשָּׂדֶה אֲשֶׁר אֵתָּה שָׁם וְאֲנִי אֶעֱמֹד בְּסוּמוֹךְ לְאָבִי (ואתה עדיין תישאר במקום המחבוא),¹⁰ וְאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל אָבִי וְאֲנִי אֶדְבַר עֲלֶיךָ דְבָרִים טוֹבִים אֵל אָבִי,¹¹ וְרָאִיתִי מָה וְאֶרְאֶה מָה אָבִי יֹשִׁיב לִי, אֶרְאֶה מָה יַעֲנֶה לִי אָבִי,¹² וְהִגַּדְתִּי לְךָ וְאֹמַר לְךָ אֵיךְ הִגִּיב אָבִי. אוכל לומר לך את דברי אבי משום שנהיה קרובים למקום המחבוא שלך¹³: (ד) וְיִדְבַר יְהוֹנָתָן בְּדוֹד טוֹב אֶל שָׁאוּל אָבִיו יְהוֹנָתָן אָמַר דְבָרִים טוֹבִים עַל דּוֹד בְּפָנָיו שָׁאוּל,¹⁴ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יוֹנָתָן אָמַר אֵל שָׁאוּל: אֵל יְחֻטָּא הַמְּלִכָּה בְּעַבְדּוֹ בְּדוֹד אֵל תַּעֲבוֹר עַל חֻטָּא בְּכַךְ שֶׁתִּהְיֶה דוֹד עִבְדְּךָ,¹⁵ כִּי לֹא הָטָא לְךָ (אל תחטא בהריגת דוד) שהרי הוא לא עשה לך דבר רע,¹⁶ וְכִי מַעֲשֵׂיו טוֹב לְךָ מְאֹד (לא רק שדוד לא עשה דבר רע) המעשים שהוא עשה הם מעשים טובים מאוד¹⁷: (ה) וַיִּשָּׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ דוֹד סִיכַן אֶת עֲצָמוֹ (כמו שאדם ששם דבר כלשהו בכף ידו, כשהוא יפתח את כף ידו, יש סיכוי גבוה שהוא יאבד את הדבר ההוא, כך דוד "שם את נפשו בכפו" וסיכן את עצמו),¹⁸ וַיֵּד אֶת הַפְּלִשְׁתִּי דוֹד הֵרַג אֶת גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי,¹⁹ וַיַּעַשׂ יְקִיָּקָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְדֵי דוֹד, ה' עשה לכל עם ישראל ישועה גדולה,²⁰ רָאִיתִי וְתִשְׁמָחַ וְאֵתָּה רָאִיתִי אֶת הַיְשׁוּעָה הַגְּדוּלָּה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה עַל יְדֵי דוֹד, וְשִׂמַּחְתָּ עַל כֵּךְ,²¹ וְלָמָּה תַּחֲטָא בְּדָם נָקִי וְאִם כֵּן, לָמָּה תַּעֲבוֹר עַל חֻטָּא בְּכַךְ שֶׁתִּשְׁפּוֹךְ דָּם שֶׁל אָדָם זָכָאי?²² לְהַמִּית אֶת דּוֹד הַנֶּחֱם וְלָמָּה אֵתָּה רּוֹצֵה לְהַרוֹג אֶת דוֹד לֵאלֹהֵי סִיבָה?²³ (ו) וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן שָׁאוּל קִיבַל אֶת דְּבָרָיו שֶׁל יוֹנָתָן, שָׁאוּל הִסְכִּים עִם דְּבָרָיו שֶׁל יְהוֹנָתָן,²⁴ וַיִּשְׁבַּע שָׁאוּל חַי יְקִיָּקָה אִם יוֹמֵת שָׁאוּל נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' שְׁדוּד לֹא יוֹמֵת?²⁵ (ז) וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגִּד לוֹ יְהוֹנָתָן אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יְהוֹנָתָן קָרָא לְדָוִד וְאָמַר לוֹ אֵת

מקורות ותמצית ההערות

את משמעות המילה "ועתה". 7. תרגום + מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. תרגום. 12. תרגום. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. תרגום. 26. תרגום. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות.

כל הדברים ששאל אמר (השבועה שדוד לא יומת),²⁶ וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת דָּוִד אֶל שָׂאוּל יְהוֹנָתָן הֵבִיא אֶת דָּוִד לִפְנֵי שָׂאוּל,²⁷ וַיְהִי לִפְנֵי בְּאֶתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם דָּוִד שִׁמַּשׁ אֶת שָׂאוּל כְּמוֹ שֶׁהוּא שִׁמַּשׁ אוֹתוֹ בַּעֲבֹר, לִפְנֵי שֶׁשָׂאוּל נִיסָה לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ (אֶתְמוּל וּשְׁלֹשׁוֹם הֵם בִּיטוּיִים לְמַה שֶׁקָּרָה בַּעֲבֹר)²⁸: (ח) וַתּוֹסֶף הַמֶּלֶךְ הַמָּזְמָה לְהִיזֹת הַמֶּלַחְמָה נֶגַד הַפְּלִשְׁתִּים הַמְּשִׁיכָה,²⁹ וַיֵּצֵא דָּוִד וַיִּלְחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים דָּוִד יֵצֵא וְנִלְחַם בַּפְּלִשְׁתִּים,³⁰ וַיֵּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה דָּוִד הִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים מַכָּה גְדוֹלָה,³¹ וַיִּגְסוּ מִפְּנֵי הַפְּלִשְׁתִּים בְּרַחוּ מִפְּנֵי דָּוִד:³² (ט) וַתְּהִי רוּחַ יִקְוֶה רָעָה אֶל שָׂאוּל רוּחַ רָעָה מֵאֵת ה' שֶׁרְתָה עַל שָׂאוּל,³³ וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וְחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ (הַרוּחַ שֶׁרְתָה עַל שָׂאוּל) כְּאֲשֶׁר הוּא הִיָּה בְּבֵיתוֹ וְהוּא חֲזִיק בִידוֹ חֲנִית,³⁴ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד (כְּשֶׁהַרוּחַ הִרְעָה שֶׁרְתָה עַל שָׂאוּל) דָּוִד הִיָּה מְנַגֵּן בִידוֹ עַל הַכִּינּוֹר:³⁵ (י) וַיִּבְקֹשׁ שָׂאוּל לְהַכּוֹת בְּחֲנִית בְּדָוִד וּבִקֵּר שָׂאוּל זָרַק אֶת הַחֲנִית בַּחֲזָקָה, בְּאוֹפֵן שֶׁהַחֲנִית תִּינַעַץ בְּדוֹד בְּצוּרָה כֹּל כֵּךְ חֲזָקָה, עַד שֶׁהִיא תַעֲבֹר דְּרָכּוֹ וְתִכְנַס גַּם לְקִיר,³⁶ וַיִּפְטַר מִפְּנֵי שָׂאוּל דָּוִד נֶעֱקַר מִמְּקוֹמוֹ בְּשַׁעַת זְרִיקַת הַחֲנִית, כֵּךְ שֶׁהַחֲנִית לֹא פָּגְעָה בּוֹ,³⁷ וַיֵּךְ אֶת הַחֲנִית בְּקִיר הַחֲנִית נִנְעָצָה בְּקִיר בְּלִי שֶׁהִיא פָּגְעָה בְּדוֹד,³⁸ וְדָוִד נָס בְּאוֹתוֹ רָגַע דָּוִד בְּרַח אֶל בֵּיתוֹ,³⁹ וַיִּמְלֹט בְּלִילָה הוּא וּבְלִילָה, דָּוִד בְּרַח מִבֵּיתוֹ, בְּרִיחָה עֲלֶיהָ יִפְרֹט הַנְּבִיא בַּפְּסוּקִים הַבָּאִים:⁴⁰ (יֵא) וַיִּשְׁלַח שָׂאוּל מַלְאָכָיִם אֶל בֵּית דָּוִד לְשָׂמְרוֹ שָׂאוּל שִׁלַּח שְׁלִיחִים לְבֵיתוֹ שֶׁל דָּוִד כְּדִי שֶׁהֵם יִשְׁמְרוּ עֲלָיו, וַיִּמְנְעוּ מִמֶּנּוּ מִלְּבַרּוֹחַ בְּלִילָה,⁴¹ וַיִּלְחֲמֵתוּ בַּבֶּקֶר (שָׂאוּל רָצָה שֶׁ-) בְּבוֹקֵר, הַשְּׁלִיחִים יִבְיִאוּ אֶת דָּוִד לִפְנָיו, וְהוּא יִהְרֹג אֶת דָּוִד בְּדֶרֶךְ מִתּוֹחֲכֵמַת, כֵּךְ שֶׁלֹּא יִידַעוּ שֶׁהוּא הָרַג אוֹתוֹ בְּכוּוּנָה,⁴² וַתִּגַּד לְדָוִד מִיִּכָּל אֲשֶׁתּוֹ מִיכָל, אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל דָּוִד, אִמְרָה לְדָוִד,⁴³ לֵאמֹר כֵּךְ אִמְרָה מִיכָל לְדָוִד:⁴⁴ אִם אֵינְךָ מִמְּלֹט אֶת נַפְשְׁךָ הַלִּילָה אִם אֶתָּה לֹא מְצִיל אֶת נַפְשְׁךָ הַלִּילָה, אִם אֵינְךָ בּוֹרַח הַלִּילָה,⁴⁵ מִחַר אֶתָּה מוֹמֵת (אִם אֵינְךָ בּוֹרַח הַלִּילָה) יִהְרַגוּ אוֹתְךָ מִחַר:⁴⁶ (יב) וַתִּרְדּוּ מִיִּכָּל אֶת דָּוִד בְּעֵד הַחַפְזָן

מקורות ותמצית הערות

30. תרגום. 31. תרגום. 32. תרגום. 33. תרגום. 34. תרגום. את דוד המלך כמורד במלכות על שהוא הלך בלי לבקש רשות. 42. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. מלבי"ם: שאל דן לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 45. תרגום. 46. תרגום.

מיכל שלשלה את דוד דרך חלון ביתם (השומרים שמרו על פתח הבית ולא על החלון), ⁴⁷ וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח דוד הלך וברח מפני אנשי שאול, ⁴⁸ וַיִּמְלֹט בכך ניצל דוד: ⁴⁹ (יג) וַתִּקַּח מִיִּכָל אֶת הַתְּרָפִים (כדי שהשומרים של שאול לא יבינו שדוד כבר ברח) מיכל לקחה מעין פסל שהיה עשוי בדמות אדם, ⁵⁰ וַתִּשֶׂם אֵל הַמָּטָה מיכל שמה את התרפים על מיטתו של דוד, ⁵¹ וְאֵת פְּבִיר הָעֵזִים שָׂמָה מִרְאֲשֵׁיתוֹ ואת העור של העיזים, היא הניחה בראש של התרפים, כך שהשערות שנמצאות על עור העיזים ייראו לשליחי שאול כמו שערות ראשו של דוד (לתרפים לא היה שיער ולכן מיכל הייתה זקוקה להשלמת התרמית על ידי עור העיזים), ⁵² וַתִּכְסֶם בַּבָּגָד מיכל כיסתה את התרפים בבגד, כדי שייראה לשליחי שאול כאילו דוד היה מכוסה בשמיכה, וכך הם לא ישימו לב שמדובר בתרפים: ⁵³ (יד) וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל מַלְאָכִים לְקַחַת אֶת דָּוִד בְּבוֹקֵר, שאול שלח שליחים לביתו של דוד כדי לקחת אותו משם, כאילו כדי שדוד ינגן לפניו, כמו שהוא היה עושה בכל יום (אך מטרתם האמיתית של השליחים הייתה להביא את דוד לפני שאול כדי שהוא יוכל להרוג אותו), ⁵⁴ וַתֹּאמֶר חוּלָה הוּא מיכל אמרה לשליחים שדוד חולה ולכן אינו יכול לבוא היום לשרת את המלך ולנגן לפניו: ⁵⁵ (טו) וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל אֶת הַמַּלְאָכִים לְרְאוֹת אֶת דָּוִד שָׂאוֹל שלח שליחים "לבקר" את דוד. שאול ידע שדוד שיקר ושהוא איננו באמת חולה, ומי שמשקר למלך, דינו מיתה, ⁵⁶ לֵאמֹר שאול אמר לשליחים ששלח, ⁵⁷ הֲעֵלּוּ אֹתוֹ בַּמָּטָה אֵלַי לְהַמָּתוֹ (שאול אמר לשליחים שהוא שלח לדוד) תעלו אליי את דוד כשהוא עוד שוכב במיטה, יחד עם המיטה, כיוון שהוא שיקר לי, ודינו מוות: ⁵⁸ (טז) וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים השליחים הגיעו אל ביתו של

מקורות ותמצית ההערות

שדוד שוכב במיטה חולה, וכך דוד יוכל להרוויח עוד זמן ולברוח למקום רחוק יותר. רד"ק: דחה את שיטת האומרים שהתרפים הם כלי נחושת שמיועדים לקבל את השעות, משום שלא מובן מדוע מיכל הניחה את התרפים על מיטתו של דוד. 51. תרגום. 52. רש"י + מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.

47. תרגום + מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום. 50. מצודות. לפי פירושו, כל פסל בצורת אדם נקרא תרפים, והיו אנשים שהיו מכינים תרפים לשם עבודה זרה, והיו נשים שהיו מכינות תרפים בדמות בעליהן. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית באוצר המאמרים, שם הרחבנו בעניין התרפים. רלב"ג: מיכל עשתה כך כדי שבבוקר, כשיבקשו ממנה לפתוח תא הדלת, היא תוכל לומר לשליחי אביה

דוד, ⁵⁹ וְהִנֵּה הַתְּרַפִּים אֶל הַמָּטָה (כאשר השליחים הגיעו לביתו של דוד) הם ראו שבמיטה היו התרפים ודוד לא היה שם, ⁶⁰ וּבְבִיר הָעֵזִים מְרֹאֲשֵׁתָיו (וכן ראו השליחים) שעור העיזים היה בראש של התרפים ⁶¹: (יז) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל מִיכַל שֹׂאוּל אמר למיכל: לָמָּה בָּכָה רַמִּיתִנִּי לְמָה רִימִית אוֹתִי בַכֶּךְ שִׁשְׁמַת אֶת הַתְּרַפִּים וְאִמַּרְתְּ שְׂדוּד חוּלָה? ⁶² וַתִּשְׁלַחֵי אֶת אֵיבֵי וַיִּמְלֹט וּבַכֶּךְ שִׁלַּחְתְּ אֶת דָּוִד שֶׁהוּא הָאוֹיֵב שְׁלִי וְהִצַּלְתְּ אוֹתוֹ, ⁶³ וְתֹאמְרִי מִיכַל אֶל שָׂאוּל מִיכַל עֲנֵתָה לְשֹׂאוּל: הוּא אָמַר אֲלֵי שְׁלַחֵנִי לָמָּה אֲמִיתֶךָ דָּוִד אָמַר לִי שֶׁאִם לֹא אֶעֱזָר לוֹ לְבִרוּחַ, הוּא יִהְרֹג אוֹתִי. (אך כדי שלא תכעס עליי, שמתו במיטתו את התרפים, כדי שיעבור זמן עד שיתגלה שעזרתו לדוד, ואולי עד אז אתה תירגע ולא תכעס) ⁶⁴: (יח) וַדָּוִד בָּרַח וַיִּמְלֹט דָּוִד בָּרַח וְנִיצַל מִשָּׂאוּל, ⁶⁵ וַיָּבֵא אֶל שְׂמוּאֵל הַרְמָתָה דָּוִד בֹּא אֶל שְׂמוּאֵל שֶׁהִיָּה בְרֵמָה, ⁶⁶ וַיִּגַּד לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ שָׂאוּל דָּוִד אָמַר לְשֹׂאוּל אֶת כָּל מַה שֶׁשָּׂאוּל עָשָׂה לוֹ, ⁶⁷ וַיִּלְכֶּךָ הוּא וְשְׂמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵי־דָוִד וְשֹׂאוּל הִלְכוּ לְמִקְוֵה שְׁנִקְרָא "נִיּוֹת", מִקְוֵה שֶׁהִיָּה בְרֵמָה שֶׁשֵּׁם הָיוּ יוֹשְׁבֵי הַנְּבִיאִים ⁶⁸: (יט) וַיִּגַּד לְשָׂאוּל לְאִמְרוֹ נֹאמֵר לְשֹׂאוּל: הִנֵּה דָוִד בְּנֵי־דָוִד בְּרָמָה (נֹאמֵר לְשֹׂאוּל) דָּוִד יוֹשֵׁב בְּנֵי־דָוִד שֶׁנִּמְצָא בְרֵמָה: (כ) וַיִּשְׁלַח שָׂאוּל מַלְאָכִים לְקַחְתָּ אֶת דָּוִד שֹׂאוּל שִׁלַּח שְׁלִיחִים כְּדֵי לְקַחְתָּ אֶת דָּוִד, ⁶⁹ וַיֵּרָא אֶת לְקַחְתָּ הַנְּבִיאִים נְבִיאִים כָּל אֶחָד מִשְׁלִיחָיו שֶׁל שָׂאוּל רָאָה קְבוּצָה שֶׁל נְבִיאִים שֶׁאָמְרוּ דְבַרֵּי שְׁבַח לַה' עַל יַדֵּי נְבוּאָה, ⁷⁰ וְשְׂמוּאֵל עִמָּד נֹצֵב עֲלֵיהֶם שְׂמוּאֵל הִיָּה מְמוֹנָה עַל קְבוּצַת הַנְּבִיאִים וּמְדַרִּיךְ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ הַנְּבוּאָה. שֶׁפַע הַנְּבוּאָה יָרַד עַל קְבוּצַת הַנְּבִיאִים עַל יַדֵּי שְׂמוּאֵל, ⁷¹ וַתְּהִי עַל מַלְאָכֵי שָׂאוּל רוּחַ אֱלֹהִים עַל יַדֵּי הַנְּבִיאִים, שֶׁרְתָה רוּחַ נְבוּאָה גַם עַל שְׁלִיחָיו שֶׁל שָׂאוּל, ⁷² וַיִּתְנַבְּאוּ גַם הֵמָּה גַם הֵם, שְׁלִיחָיו שֶׁל שָׂאוּל, הַתְּנַבְּאוּ, וְלִכֵּן הֵם לֹא חֲשָׁשׁוּ יוֹתֵר לְקִיִּים אֶת הַצִּיּוּי שֶׁל שָׂאוּל ⁷³: (כא) וַיִּגַּד לְשָׂאוּל אָמְרוּ לְשֹׂאוּל שֶׁהַשְּׁלִיחִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהוּא שִׁלַּח הִלְכוּ וְזָכוּ לְנְבוּאָה, ⁷⁴

מקורות ותמצית הערות

58. מצודות. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. תרגום. 68. מצודות. 69. תרגום. 70. תרגום. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. מצודות.

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אַחֲרֵיהֶם שְׂאוֹל שְׁלַח לַנְּיוֹת קְבוּצָה נֹסֶפֶת שֶׁל שְׁלִיחִים, ⁷⁵ וַיִּתְּנָבְאוּ גַם הַמָּה גַם הַקְּבוּצָה הַשְּׁנִייה שֶׁל הַשְּׁלִיחִים שֶׁשְׂאוֹל שְׁלַח זָכְתָה לִנְבוּאָה וְהִיא לֹא חֲשָׁשָׁה לְקִיּוּם אֶת צִוּוֹי שְׂאוֹל, וַיִּסָּף שְׂאוֹל וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים שְׁלֹשִׁים שְׂאוֹל שְׁלַח לַנְּיוֹת קְבוּצָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שְׁלִיחִים, וַיִּתְּנָבְאוּ גַם הַמָּה גַם קְבוּצַת הַשְּׁלִיחִים הַשְּׁלִישִׁית שֶׁשְׂאוֹל שְׁלַח, זָכְתָה לִנְבוּאָה, וְלִכֵּן הִיא לֹא חֲשָׁשָׁה לְקִיּוּם אֶת הַצִּוּוֹי שֶׁל שְׂאוֹל: (כב) וַיִּלְכֶּה גַם הוּא הַרְמָתָה שְׂאוֹל הַלֵּךְ גַּם כֵּן לְרִמָּה, וַיָּבֵא עַד בּוֹד הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּשִׁכּוֹ שְׂאוֹל הִגִּיעַ לְבוֹר גְּדוֹל שֶׁנִּמְצָא בְּמִקּוֹם בְּשֵׁם "שְׁכוֹ", ⁷⁶ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל שְׂאוֹל אֵת הָאֲנָשִׁים שֶׁם וְאָמַר לָהֶם: אֵיפֹה שְׂמוֹאֵל וְדוֹד (שְׂאוֹל שְׂאוֹל אֵת הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּשִׁכּוֹ) הִיכֵן נִמְצְאוּ שְׂמוֹאֵל וְדוֹד? ⁷⁷ וַיֹּאמֶר אֶחָד הַנוֹכַחִים עֲנֵה לְשְׂאוֹל, הִנֵּה בְּנֵיזוֹת בְּרָמָה שְׂמוֹאֵל וְדוֹד נִמְצְאוּ בְּנֵיזוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּרִמָּה: (כג) וַיִּלְכֶּה שָׁם אֶל נֵיזוֹת בְּרָמָה שְׂאוֹל הַלֵּךְ אֶל נֵיזוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּרִמָּה, וַתְּהִי עִלְיוֹ גַם הוּא רוּחַ אֱלֹהִים בְּדֶרֶךְ לַנְּיוֹת, שֶׁרְתָה עַל שְׂאוֹל רוּחַ ה' (עוֹד לִפְנֵי שֶׁהוּא הִגִּיעַ לָשָׁם), ⁷⁸ וַיִּלְכֶּה הַלְוִי וַיִּתְּנָבֵא עַד בָּאוּ בְּנֵיזוֹת בְּרָמָה לְאוּרֵךְ כָּל הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּה שְׂאוֹל הַלֵּךְ, הוּא זָכָה לִנְבוּאָה, עַד שֶׁהוּא הִגִּיעַ לַנְּיוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּרִמָּה: ⁷⁹ (כד) וַיִּפְשֹׁט גַם הוּא בְּגָדָיו שְׂאוֹל הוֹרִיד אֶת בְּגַדֵי הַמַּלְכוּת שֶׁלוֹ כְּדִי לִלְבוֹשׁ בְּגָדִים שֶׁבָּהֶם הִתְלַבְּשׁוּ הַנְּבִיאִים. שְׂאוֹל לֹא רָצָה לְהִיּוֹת לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי מַלְכוּת בְּעוֹד שֶׁהַנְּבִיאִים הָיוּ לְבוּשִׁים בְּבִגְדִים פְּשוּטִים יוֹתֵר, וְלִכֵּן הוּא לָבַשׁ אֶת בְּגַדֵי הַנְּבִיאִים, ⁸⁰ וַיִּתְּנָבֵא גַם הוּא לְפָנָיו שְׂמוֹאֵל שְׂאוֹל הַתְּנַבֵּא גַם כֵּן לִפְנֵי שְׂמוֹאֵל, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁלִיחִים שֶׁהוּא שְׁלַח וְקְבוּצַת הַנְּבִיאִים נִיבְאוּ לִפְנֵי שְׂמוֹאֵל, ⁸¹ וַיִּפֹּל עָרֶם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַקְּלִיָּה שְׂאוֹל נִשְׂאָר לֹלָא בְּגַדֵי הַמַּלְכוּת שֶׁלוֹ לְאוּרֵךְ כָּל הַלַּיְלָה (מִשׁוֹם שֶׁהוּא הָיָה לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי הַנְּבִיאִים), ⁸² עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַגַּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים בְּגַלְלֵי שְׂאוֹל הַתְּנַבֵּא כֹּאן בְּפֶעַם הַשְּׁנִייה, הַתְּחִזֵּק הַמֶּשֶׁל שֶׁהָיוּ שׂוֹאֵלִים כִּשְׂרָאוֹ אָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְמַעְלָה מְכוּבֶּדֶת שֶׁהוּא לֹא הָיָה רְגִיל אֵלֶיהָ, וְהָיוּ שׂוֹאֵלִים "הַגַּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים" ⁸³:

פרק כ

(א) **וַיִּבְרַח דָּוִד מִנְיֹזֹת בְּרָמָה דוּד נִיצַל אֶת הַזְּמַן שֶׁשָּׂאֹל הַתְּנַבֵּא כְּדֵי לְבְרוּחַ**
 מַנְיֹזֹת שֶׁהִיָּה בְּרָמָה,¹ **וַיָּבֵא וַיֹּאמֶר לְפָנָי יְהוֹנָתָן דוּד בֹּא לְפָנָי יְהוֹנָתָן**
 וְאָמַר לוֹ: **מָה עָשִׂיתִי אִיזָה דְבַר חֲטָא חֲטָאתִי לְפָנָי ה' שָׂאנִי רֵאוּי לְכַךְ שֶׁאֲבִיךָ**
 יִהְיוּ אוֹתִי,² **מָה עֲוֹנִי וּמָה חֲטָאתִי לְפָנָי אָבִיךָ וּמָהוּ הַחֲטָא אוֹ הַפֶּשַׁע שֶׁחֲטָאתִי**
 וּמִרְדֵּתִי בְּאֲבִיךָ (דוּד שָׂאֵל אֶת יְהוֹנָתָן הָאֵם יֵשׁ חֲטָא שֶׁהוּא חֲטָא בּוֹ בְּתוֹר אָדָם פְּרִטִי
 בִּינוּ לְבִין ה', חֲטָא שֶׁל בִּין אָדָם לְחִבְרוֹ אוֹ בִין אָדָם לְמִקּוֹם, אוֹ, הָאֵם יֵשׁ חֲטָא הַקְּשׁוּר
 לְכַבּוּד הַמְּלָכוֹת שֶׁהוּא חֲטָא בּוֹ),³ **כִּי מִבְּקֶשׁ אֶת נַפְשִׁי (בְּאִיזָה חֲטָא חֲטָאתִי) שֶׁבִּגְלָלוֹ**
אֲבִיךָ מִבְּקֶשׁ לְהִרְוֹג אוֹתִי:⁴ (ב) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹנָתָן אָמַר לְדוּד: הֲלִיכָה לֹא תַמּוֹת
גְּנָאֵי הוּא לְאֲבִי לְעַבּוֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ שֶׁהוּא נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִהְיוּ אוֹתְךָ, וְלִכֵּן אֶתְּהָ
לֹא תַמּוֹת (יְהוֹנָתָן חָשַׁב שֶׁשָּׂאֹל רָצָה לְהִרְוֹג אֶת דוּד רַק כְּשֶׁשֶׁרְתָה עֲלָיו רוּחַ רַעָה, וּבְזַמְנֵים
הָאֵלֶּה דוּד יוֹכֵל לְהִישָׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהִינָצֵל),⁵ הֲנִיָּה לֹא יַעֲשֶׂה אָבִי דְבָר גְּדוֹל אוֹ דְבָר
קָטָן וְלֹא יִגְלֶה אֶת אָזְנִי הִרִי אֲבִי אֵינְנוֹ עוֹשֶׂה דְבָר גְּדוֹל אוֹ דְבָר קָטָן בְּלִי שֶׁהוּא
אוֹמֵר לִי, אֲבִי אֵינְנוֹ עוֹשֶׂה דְבָר כִּלְשֶׁהוּ בְּלִי לֹמֵר לִי,⁶ וּמִדְּוַע יִסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי
אֶת הַדְּבָר הַזֶּה (וְאֵם אֲבִי אוֹמֵר לִי כֹל דְבַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה) מְדוּעַ שֶׁהוּא יִסְתִּיר מִמֶּנִּי
שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִרְוֹג אוֹתְךָ?⁷ אֵיךְ זֹאת (וּמִכִּיוּן שֶׁאֲבִי לֹא סִפֵּר לִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִרְוֹג
אוֹתְךָ) סִימָן שֶׁאֵיךְ דְּבָרֶיךָ נְכוֹנִים, וְהוּא אֵינְנוֹ רוֹצֵה לְהִרְוֹג אוֹתְךָ:⁸ (ג) וַיִּשְׁבַּע עוֹד
דָּוִד וַיֹּאמֶר (לְאַחַר שֶׁדוּד הִסְבִּיר לְיְהוֹנָתָן מְדוּעַ שָׂאוֹל לֹא אָמַר לוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִרְוֹג
אוֹתוֹ - הִסְבֵּר שִׁוְפִיעַ בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק) דוּד גַּם נִשְׁבַּע וְאָמַר:⁹ יָדַע יָדַע אָבִיךָ כִּי
מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲבִיךָ יוֹדַע שֶׁאֲנִי מוֹצֵא חַן בְּעֵינֶיךָ,¹⁰ וַיֹּאמֶר וְלִכֵּן אֲבִיךָ אָמַר:
אֵל יָדַע זֹאת יְהוֹנָתָן כֵּן יַעֲצֵב (שָׂאוֹל אָמַר) אֵינְנִי רוֹצֵה שִׁיְהוֹנָתָן יִידַע זֹאת (שֶׁאֲנִי
רוֹצֵה לְהִרְוֹג אֶת דוּד), כְּדֵי שֶׁהוּא (יְהוֹנָתָן) לֹא יִצְטַעַר,¹¹ וְאֹלָם חַי יְקַנְקַן וְחַי נַפְשָׁךָ
אֲבָל אֲנִי נִשְׁבַּע,¹² כִּי כִפְשִׁעַ בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֹת שֶׁהִיָּה שִׁיעוֹר קָטָן, שִׁיעוֹר שֶׁל צַעַד

מקורות ותמצית הערות

1. מצודות. 2. מלבי"ם. 3. מלבי"ם. 4. תרגום. 5. מצודות. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. תרגום. 10. תרגום.

אחד קטן, שהיה בני לבין המוות. דוד אמר ליהונתן שהוא נשבע שהוא כמעט נהרג על ידי שאול¹³: (ד) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל דָּוִד יְהוֹנָתָן אָמַר לְדָוִד: מַה תֹּאמַר נַפְשִׁי מַה הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְךָ אֹמֶרֶת, מַה אַתָּה רֹצֵה שְׂאֵעֶשָׂה, ¹⁴ וְאַעֲשֶׂה לָּךְ (מה אתה רוצה שאעשה) ואעשה זאת.¹⁵ יְהוֹנָתָן הַחֲזִיר אֶת דָּוִד לְעִמּוּד לְפָנָיו שְׂאוּל לְאַחַר שְׂדוּד בָּרַח מִמֶּנּוּ בְּנִיּוֹת. אֲלֵא שִׁיְהוֹנָתָן הֲצִיעַ לְדָוִד לְעִרוֹךְ מִבַּחֵן כְּדֵי לְבַדּוֹק הָאֵם שְׂאוּל בְּאִמַּת רֹצֵה לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ¹⁶: (ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יְהוֹנָתָן דָּוִד אָמַר לְיְהוֹנָתָן: הֲנִיָּה חֲדָשׁ מְחַר מִחַר חַל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ. בְּסַעֲוֹדַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, הִיָּה נְהוּג שְׂכַל מִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ מְגִיעִים לְאֹכּוֹל וְאֵף אֶחָד מֵהֶם לֹא הִיָּה נַעֲדָר, ¹⁷ וְאַנְכִי יֵשֵׁב אֲשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ לְאֹכּוֹל וְדָרְכִי לְשַׁבַּת עִם הַמֶּלֶךְ לְאֹכּוֹל בְּכָל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, ¹⁸ וְשִׁלַּחְתִּי וְנִסְתַּרְתִּי בְּשִׂדָּה עַד הָעֶרֶב הַשְּׂכֵלְשִׁית וְאַתָּה תִּשְׁלַח אוֹתִי לְהִסְתַּר בְּשִׂדָּה לְמִשְׁךְ שֶׁלֹּשׁ יָמִים: הַיּוֹם, מִחַר וּמִחֲרָתִיִּים¹⁹: (ו) אִם פָּקֵד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ אִם אֲבִיךָ יִזְכּוֹר אוֹתִי, וְיִשְׁאַל אוֹתְךָ הֵיכָן אֲנִי נִמְצָא, ²⁰ וְיֹאמְרֶתְךָ (אם אֲבִיךָ יִשְׁאַל הֵיכָן אֲנִי) תַּעֲנֶה לְאֲבִיךָ: נִשְׁאַל נִשְׁאַל מִמֶּנִּי דָּוִד לְרוֹץ בֵּית לָחֶם עִירוֹ דָּוִד בִּיקֵשׁ מִמֶּנִּי רְשׁוֹת לְלַכַּת לְעִירוֹ בֵּית לָחֶם, ²¹ כִּי זָבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה (דָּוִד בִּיקֵשׁ מִמֶּנִּי רְשׁוֹת לְחַזֹּר לְבֵית לָחֶם) כִּיּוּן שְׂזָהוּ זִמָּן קְבוּעַ שֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ מְקַרִּיבָה קָרְבָן, בְּכָל שָׁנָה בְּיוֹם זֶה מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל דָּוִד הִיָּתָה מְקַרִּיבָה קָרְבָן, וְדוֹד רֹצֵה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּהַקְרַבַת הַקָּרְבָן הַמִּשְׁפַּחְתִּית²²: (ז) אִם כֹּה יֹאמֶר אִם שְׂאוּל יֹאמֶר כֹּךְ: טוֹב אַתָּה, יוֹנָתָן, עֲשִׂית דָּבָר טוֹב בְּכֵךְ שֶׁנִּתְּתָ לּוֹ לְלַכַּת לְבֵית לָחֶם, ²³ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ (אם אֲבִיךָ יֹאמֶר לְךָ שֶׁעֲשִׂית טוֹב כִּשְׁנִתְּתָ לִי רְשׁוֹת לְלַכַּת) אֲזִ תִּדַע שְׁשִׁלוֹם לִי, וְאֲבִיךָ אֵינּוּ רֹצֵה לְהַרְגוֹ אוֹתִי, ²⁴ וְאִם חָרָה יַחֲרֶה לּוֹ וְאִם אֲבִיךָ יִכַּעַס, ²⁵ דַּע כִּי כָלִתָּה הָרַעָה מֵעַמּוֹ (אם אֲבִיךָ יִכַּעַס עַל שֶׁנִּתְּתָ לִי רְשׁוֹת לְלַכַּת) אַתָּה תִּדַע שֶׁסוּף דַּעַתּוֹ שֶׁל אֲבִיךָ, כְּלוֹמֵר: רְצוֹנוֹ הָאֲמִיתִי שֶׁל אֲבִיךָ הוּא לְהַרְגוֹ אוֹתִי²⁶: (ח) וְעֲשִׂיתָ חֶסֶד עַל עַבְדְּךָ תַּעֲשֶׂה עִימִי חֶסֶד, בְּכֵךְ שֶׁתֹּאמֶר לִי מַה עָנָה אֲבִיךָ (דָּוִד כִּיבַד אֶת

מקורות ותמצית הערות

11. תרגום. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. תרגום. 15. מצודות. 16. רד"ק. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. מצודות. 25. תרגום. 26. מצודות.

יהונתן וכינה את עצמו עבדו),²⁷ **כִּי בְּבְרִית יִקְנֶה הַבָּאֵת אֶת עַבְדְּךָ עִמָּךְ** כיוון שאתה
 כרתת ברית איתי (ולכן ראוי שתאמר לי מה ענה אביך),²⁸ **וְאִם יֵשׁ בִּי עֵוֹן וְאִם אֶתָּה**
 רואה שיש בי חטא שבגללו מגיע לי למות (ובגלל חטא זה אינך רוצה לקיים את
 הברית),²⁹ **הֲמִיתֵנִי אֲתָה** (אם אתה רואה שיש בי חטא שבגללו אינך רוצה לקיים את
 הברית) תהרוג אותי אתה בעצמך,³⁰ **וְעַד אָבִיךָ לָמָּה זֶה תִּבְיָאֵנִי וְאֵל תִּבְיָא אֹתִי**
 לפני אביך כדי שהוא יהרוג אותי. אם לא תאמר לי את תשובתו של אביך,
 ואני אחזור לעמוד לפניו וכך הוא יצליח להרוג אותי, ייחשב הדבר כאילו
 אתה הרגת אותי!³¹ (ט) **וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן יְהוֹנָתָן אִמְר לְדָוִד: הֲלִילָה לָּךְ גִּנְאֵי הוּא**
 לך שיהיה בך חטא שבגללו ארצה להפר את הברית. יהונתן אמר לדוד שאין
 שום חטא שהוא חטא בו שימנע את המשך קיום הברית,³² **כִּי אִם יִדַּע אֲדַע**
כִּי כָלֹתָהּ הִרְעָה מֵעַם אָבִי לְבֹא עֲלֶיךָ שֶׁהָרִי אִם אֲדַע שֶׁנִּגְמַר בְּדַעְתּוֹ שֶׁל אָבִי
 לבא עליך ולהרוג אותך,³³ **וְלֹא אֲתָה אֲגִיד לָּךְ וְלֹא אֹמֵר לָּךְ אֶת כּוֹוֹנֹתוֹ שֶׁל**
 אבי? הרי אם אדע שאבי רוצה להרוג אותך, בוודאי אומר לך שכך הם
 הדברים!³⁴ (י) **וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל יְהוֹנָתָן דֹּד שְׂאֵל אֶת יְהוֹנָתָן: מִי יִגִּיד לִי עַל יַדִּי**
 מי תאמר לי את דברי אביך,³⁵ **אִו מַה יַּעֲנֶה אָבִיךָ קִשְׁיָה** (על ידי מי תאמר לי את
 דברי אביך) אם אביך יגיב לדבריך באופן קשה או באופן נוח, על ידי מי תאמר
 לי אם אביך כעס או שהוא לא כעס על ששחררת אותי!³⁶ (יא) **וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן**
אֵל דָּוִד יְהוֹנָתָן אִמְר לְדָוִד: לָכֶּה וְנִצַּא הַשְּׂדֵה בֵּא וְנִצַּא אֶל הַשְּׂדֵה, שֶׁם נוֹכַל
 לומר זה לזה את הסודות בלי לחשוש שמישהו ישמע אותם,³⁷ **וַיִּצְאוּ שְׁנֵיהֶם**
הַשְּׂדֵה דֹד וְיְהוֹנָתָן יִצְאוּ אֶל הַשְּׂדֵה³⁸: (יב) **וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֵל דָּוִד יְהוֹנָתָן אִמְר**
לְדָוִד: יִקְנֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי אֲחַקֵּר אֶת
אָבִי כְּעַת מְחֹר הַשְּׁלִשִׁית (אני נשבע) שביום שאחרי ראש חודש, מחרתיים,
 אני אחקור ואברר אצל אבי,⁴⁰ **וְהִנֵּה טוֹב אֵל דָּוִד וְכֹאשֶׁר תִּהְיֶה בְּשׂוֹרָה טוֹבָה**

מקורות ותמצית ההערות

27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. תרגום. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. תרגום. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. מצודות, ולפי פירושו הרי שלפנינו מקרא
 37. מצודות. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. מצודות.

בפי לומר לך, ⁴¹ וְלֹא אֶזְנֶנְךָ אֶת אֶשְׁלַח אֵלַי וְנִגְלִיתִי אֶת אֶזְנֶנְךָ לֹא אֶשְׁלַח אֵלַיךְ שְׁלִיחַ לומר לך את הדברים הטובים? דוד אמר שהוא נשבע שאם יהיו לו דברים טובים לומר לדוד, הוא ישלח שליח לבשר לו אותם⁴²: (יג) כֹּה יַעֲשֶׂה יְקֹנֶךָ לְיִהוֹנָתָן וְכֹה יִסִּיף אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה',⁴³ פִּי יִיטֵב אֶל אָבִי אֶת הַרְעָה עָלֶיךָ (אני נשבע בשם ה') שאם יהיה טוב בעיני אבי לעשות לך דברים רעים, שאם אבי ירצה לפגוע בך,⁴⁴ וְנִגְלִיתִי אֶת אֶזְנֶנְךָ (אני נשבע שאם אבי ירצה לפגוע בך) אני אומר לך זאת, אודיע לך שאבי רוצה לעשות לך דברים רעים (למרות שיהיה קשה לי לעשות זאת),⁴⁵ וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהִלַּמְתָּ לְשָׁלוֹם וְאֲנִי אֶשְׁלַח אוֹתְךָ כִּךְ שֶׁתוּכַל לֵלֶכֶת בְּשָׁלוֹם,⁴⁶ וְיִהְיֶה יְקֹנֶךָ עִמָּךְ פֶּאֶשֶׁר הָיָה עִם אָבִי וְאֲנִי מֵאֲחֵל לְךָ שֶׁה' יִהְיֶה בְּעִזְרוֹתְךָ כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה בְּעִזְרוֹת אָבִי (עד ששרתה עליו הרוח הרעה)⁴⁷: (יד) וְלֹא אִם עֹדֶנִי חַי וְאִם אֶהְיֶה חַי כְּשֶׁאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאִינְנִי צָרִיךְ לִבְקֶשׁ מִמֶּךָ דָּבָר,⁴⁸ וְלֹא תַעֲשֶׂה עִמָּדֵי חֶסֶד יְקֹנֶךָ וְאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא אֶצְטָרֵךְ לִבְקֶשׁ מִמֶּךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד אִתִּי, כִּיוֹן שֶׁבְּרוּר לִי שֶׁתַּעֲשֶׂה זֹאת גַּם בְּלִי שֶׁאֶבְקֶשׁ,⁴⁹ וְלֹא אֶמְוֹת וְכָל עוֹד שֶׁאֶחִיָּה, אֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁתַּעֲשֶׂה אִתִּי חֶסֶד⁵⁰: (טו) וְלֹא תִּכְרִית אֶת חֶסְדְּךָ מֵעַם בְּיַתִּי עַד עוֹלָם וְאֲנִי גַם יוֹדֵעַ שְׁאִינְנִי צָרִיךְ לְדַאֵג שֶׁמֵּא תִּמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת תְּמִיד חֶסֶד עִם מִשְׁפַּחְתִּי,⁵¹ וְלֹא בְּהִכָּרַת יְקֹנֶךָ אֶת אִיבֵי דָּוִד אִישׁ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְגַם כְּשֶׁתִּכְרִית אֶת אוֹיְבֶיךָ, כְּשֶׁתִּהְרֹג אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שְׁאוּל (כפי שְׁנִלְמַד בְּהַמְשַׁךְ הַסֵּפֶר), אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה תִּרְחַם עַל צֶאֱצָאִי וְלֹא תִהְרֹג אוֹתָם, כִּךְ שְׁאִינְנִי צָרִיךְ לִבְקֶשׁ מִמֶּךָ לִרְחֹם עַל צֶאֱצָאִי⁵²: (טז) וְיִכָּרַת יְהוֹנָתָן עִם בֵּית דָּוִד יְהוֹנָתָן כֵּרַת בְּרִית בּוֹ הוּא הַתַּחֲיִיב שֶׁהוּא יִשְׁמֹר עַל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל דָּוִד בְּתַקּוּפַת הַזְּמַן שֶׁדָּוִד יִבְרַח מִשְׁאוּל,⁵³ וּבְקֶשׁ יְקֹנֶךָ מִיָּד אִיבֵי דָּוִד יְהוֹנָתָן אָמַר: אֲנִי מֵאֲחֵל שֶׁה' יִבְקֶשׁ גַּמּוּל רַע מֵאוֹיְבֵי דָּוִד. ה' יִנְקוּם בְּכָל אוֹיְבֵי דָּוִד⁵⁴: (יז) וַיֹּסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ יְהוֹנָתָן הִשְׁבִּיעַ אֶת דָּוִד פַּעַם

מקורות וממצית הערות

41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. תרגום. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום.

נוספת, אולם הוא עשה זאת משום שהוא אהב לשמוע מפי דוד שכאשר הוא ימלוך, הוא יעשה חסד עם זרעו (ולא בגלל שהוא חשש שדוד לא יעמוד בשבועתו הראשונה),⁵⁵ **כִּי אֶהְבֶּת נַפְשׁוֹ אֶהְבֹּ כִּיּוּן שִׁיהוֹנֵתָן אֶהֱבֵ אֶת דָּוִד אֶהְבֵת נֶפֶשׁ (ולכן הוא השביע אותו פעם נוספת):⁵⁶ (יח) וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה הֲוֹנֵתָן דָּוִד אָמַר לִיהוֹנֵתָן: מִן־חֹדֶשׁ מִחֵר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וַיִּנְפְקֶיךָ יִזְכְּרוּ בְךָ, יִשִּׁימוּ לִבְ שֹׁאֵינְךָ נִמְצָא,⁵⁸ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֶיךָ (ישימו לב שאינך נמצא) מכיוון שמקום מושבך יהיה חסר. אתה לא תשב איתנו לאכול בסעודת ראש חודש, ועל ידי שמקומך יהיה ריק, ייזכרו שלא הגעת לסעודה⁵⁹: (יט) וְשִׁלַּשְׁתָּ בְשִׁלֹּשֶׁת הַיָּמִים הַקְּרוּבִים,⁶⁰ תֵּרַד מֵאֵד תֵּרַד אֶל הַעֵמֶק וְתִסְתַּתֵּר שָׁם טוֹב,⁶¹ וּבָאתָ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֵׂה וְתַחֲבֵא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם בּוֹ תַחֲבֵאתָ בְּיוֹם שֶׁהִסְתַּתַּרְתָּ בְּשֹׁדָה (או דיברתי עם אבי עליך עד שהוא נשבע שהוא לא יעשה לך דבר רע),⁶² וַיִּשְׁבֶּתָ אֶצְלֵ הָאֲבִן הָאֲזוּל וְאַתָּה תִּשָּׁב לִיד הָאֲבִן שְׁמִיּוּעַדֵת לְהוֹלֵכֵי אֹרֶחַ. אֲבָן זוֹ שִׁמְשָׁה לְסִימּוֹן הַדֶּרֶךְ לְעוֹבְרֵי דְרָכִים:⁶³ (כ) וַאֲנִי שִׁלַּשְׁתָּ הַחֲצִיִּים צֶדֶה אֹרֶחַ וְאֲנִי אִירָה בְּקִשְׁתִּי שְׁלֹשָׁה חֲצִיִּים לְצַד הָאֲבִן,⁶⁴ לְשִׁלַּח לִי לְמִטְרָה וְאֶעֱשֶׂה אֶת עֲצָמֵי כְּאִילוֹ שֹׁאֵנִי קוֹלַע לְמִטְרָה, כְּאִילוֹ שֶׁהָאֲבִן מִשְׁמַשֵּׁת לִי לְמִטְרָה:⁶⁵ (כא) וְהִנֵּה אֲשִׁלַּח אֶת הַנֶּעַר אֶת מְצָא אֶת הַחֲצִיִּים אַחֲרַי שֶׁאִירָה אֶת הַחֲצִיִּים, אֲשַׁלַּח אֶת הַנֶּעַר שֶׁאִתִּי כְּדֵי לְמַצּוֹא אֶת הַחֲצִיִּים,⁶⁶ אִם אָמַר אָמַר לְנֶעַר הִנֵּה הַחֲצִיִּים מִמֶּךָ וְהִנֵּה אִם אָמַר לְנֶעַר בְּלִשׁוֹן זוֹ: "הַחֲצִיִּים מִמֶּךָ וְהִנֵּה" (שזה סימן שהחיצים קרובים אליי יותר משהם קרובים לנער, והנער כבר עבר את מקום החיצים),⁶⁷ קָחֵנּוּ וּבָאָה תִּיקַח אֶתָּה (דוד) אֶת הַחֵץ וְתִבּוֹא אֵלַי,⁶⁸ כִּי שְׁלוֹם לָךְ וְאֵין דְּבַר שֶׁהָרִי זֶה סִימָן שֶׁכְּשֹׁאֵשׁר חִקְרָתִי אֶת אֲבִי,**

מקורות ותמצית ההערות

57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. רד"ק. רש"י: ביום השלישי דוד יהיה זכור במיוחד לפני שאול. קרא: ביום השלישי דוד יהיה זכור במיוחד לפני שאול. בימים הראשונים שאול לא יתייחס לחסרונו של דוד אבל ביום השלישי הוא כבר כן יתייחס. מלבי"ם: יהונתן אמר לדוד שיחלק את השדה לשלשה חלקים, ובכל יום יירד למקום רחוק יותר משום שבכל יום הסכנה גדלה יותר. בראש חודש היה אפשר להישאר במקום שבו עובדים
62. מצודות. רד"ק: התרגום תרגם "ביום המעשה" כ"יומא דחולא" משום שהיו נוהגים שלא לעשות מלאכה בראש חודש, או משום שהעם היו פנויים ממלאכתם ולכן הם היו מנצלים את היום לשם הקרבת קרבן. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות.

גיליתי ששלום לך, ואינו רוצה לעשות לך דבר רע,⁶⁹ חי יִקְוֶה כך אני נשבע בשם ה' ⁷⁰: (כב) וְאִם כֹּה אֶמַר לְעַלְמֵי הַנְּהָה הַחֲצִיִּים מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה וְאִם אֹמַר לְנַעַר בְּלִשׁוֹן זֶה: "הנה החיצים ממך והלאה" (שזה סימן שהנער עוד לא הגיע אל מקום החיצים), לָךְ לֶךְ לְדֹרְכְךָ וּבִרְחָה,⁷¹ בִּי שְׁלַחְךָ יִקְוֶה הֵהָלִיכָה תְהִיָּה לֶךְ טוֹבָה כִּיּוּן שֶׁרְצוֹן ה' הוּא שֶׁתִּבְרַח מִשְׂאוּל. יְהוֹנָתָן אָמַר שֶׁהוּא יִסְמֵן לְדוֹד אֶת תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל שְׂאוּל עַל יְדֵי יְרֵי הַחֲצִיִּים. אִם תִּגְוֹבְתוּ שֶׁל שְׂאוּל תְהִיָּה טוֹבָה וְהוּא לֹא יִכְעַס עַל הִיעָדְרוֹתוֹ שֶׁל דוֹד, יְהוֹנָתָן יִירָה אֶת הַחֲצִיִּים קְרוֹב אֵלָיו, וְהוּא יֹאמַר לְנַעַר שֶׁהַחֲצִיִּים נִמְצְאוּ "מִמְּנוֹ וְהִנֵּה", וְאִזּוֹ דוֹד יִוְכַל לְצַאת מִמְּקוֹם מַחְבֹּאוֹ (אֲלֵא שִׁיְהוֹנָתָן לֹא רָצָה לִמְדוֹר שֶׁהוּא יִוְכַל לְצַאת מִמְּקוֹם מַחְבֹּאוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא לֹא רָצָה שֶׁהַנַּעַר יִידַע שֶׁדוֹד הִסְתַּתֵּר שֵׁם בְּהַתִּיעֲצוֹת אִיתוֹ). אֲךָ אִם שְׂאוּל יִכְעַס עַל הִיעָדְרוֹתוֹ שֶׁל דוֹד, יְהוֹנָתָן יִירָה אֶת הַחֲצִיִּים רְחוֹק יוֹתֵר מֵאֲבֵן הָאֹז, וְהוּא יֹאמַר לְנַעַר שֶׁהַחֲצִיִּים נִמְצְאוּ "מִמְּנוֹ וְהִנֵּה", וְכֵן יִידַע דוֹד שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבִרוּח:⁷² (כג) וְהִדְבַּר אֲשֶׁר דִּבַּרְנִי אֲנִי וְאַתָּה וְהַבְּרִית שֶׁאֲנַחְנוּ כִּרְתַנּוּ זֶה עִם זֶה,⁷³ הִנֵּה יִקְוֶה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד עוֹלָם ה' יִהְיֶה לְעוֹלָם הַעַד בֵּינִי לְבֵינְךָ עַל שֶׁכִּרְתַּנּוּ אֶת הַבְּרִית:⁷⁴ (כד) וַיִּסְתֵּר דָּוִד בְּשֻׁדָּה דוֹד הַתַּחֲבָא בְּשָׂדֵה,⁷⁵ וַיְהִי הַחֲדָשׁ כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ רֹאשׁ חוֹדֶשׁ,⁷⁶ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל הַלְּחָם לְאֹכֹל שְׂאוּל יֹשֵׁב כְּדִי לֹאכּוֹל אֶת הַסְּעוּדָה הַגְּדוּלָּה שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ:⁷⁷ (כה) וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל מוֹשְׁבֹו כְּפַעַם בְּפַעַם שְׂאוּל יֹשֵׁב בְּמִקְוֶה הַמְּיוּחָד לוֹ, בְּמִקְוֶה שֶׁהוּא הִיָּה יוֹשֵׁב בְּכָל סְעוּדַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ,⁷⁸ אֲלֵא מוֹשֵׁב הַקִּיר מִקְוֶה מוֹשְׁבֹו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הִיָּה לִיד הַקִּיר,⁷⁹ וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן יְהוֹנָתָן קָם מִהַמְּקוֹם הַקְּבוּעַ שְׁלוֹ,⁸⁰ וַיֵּשֶׁב אֲבִנָּר מִצַּד שְׂאוּל וְכֵן יֵצֵא שֶׁאֲבִנָּר הוּא זֶה שִׁיִּשֵׁב לִיד שְׂאוּל. עַד רֹאשׁ חוֹדֶשׁ זֶה, כֹּאשֶׁר הָיוּ יוֹשְׁבִים לְסְעוּדַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, דוֹד הִיָּה יוֹשֵׁב לִיד שְׂאוּל, יְהוֹנָתָן הִיָּה יוֹשֵׁב לִיד דוֹד וְאֲבִנָּר הִיָּה יוֹשֵׁב לִיד יְהוֹנָתָן. הַפַּעַם, כְּשֶׁדוֹד לֹא הִגִּיעַ, יֵצֵא שִׁיְהוֹנָתָן יֹשֵׁב לִיד שְׂאוּל, אֲךָ אִין זֶה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שְׁכֵן יֹאכֵל לִיד אֲבִיו, וְלִכֵּן יְהוֹנָתָן קָם מִמְּקוֹמוֹ

וישב במקומו של אבנר, וכך יצא שאבנר ישב במקומו של יהונתן והוא היה זה שישב ליד שאול,⁸¹ וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד מְקוֹמוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה חֹסֵר, דָּוִד לֹא יָשָׁב בְּמִקְוֹמוֹ⁸²: (כו) וְלֹא דָבַר שְׂאוּל מְאוּמָּה בַּיּוֹם הַהוּא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שְׂאוּל לֹא אָמַר דָּבָר עַל חֲסֹרוֹנוֹ שֶׁל דָּוִד,⁸³ כִּי אָמַר מְקַרָּה הוּא בְּלִפְתֵּי טְהוֹר הוּא (שְׂאוּל לֹא אָמַר דָּבָר עַל חֲסֹרוֹנוֹ שֶׁל דָּוִד בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן) מִשּׁוֹם שֶׁהוּא אָמַר שִׁיתְכֵן שְׂקָרָה מְקַרָּה לְדָוִד שֶׁגָּרַם לוֹ לְהִיּוֹת לֹא טְהוֹר, וְלִכֵּן הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִגִּיעַ, וְאִין זֶה רָאוּי שֶׁעַל שׁוֹלְחַן הַמֶּלֶךְ יֵאָכְלוּ הַטְּמֵאִים וְהַטְּהוּרִים יַחַד,⁸⁴ כִּי לֹא טְהוֹר (שְׂאוּל אָמַר שְׂאוּלֵי דָּוִד לֹא הִגִּיעַ) מְכִיוּוֹן שֶׁהוּא עוֹד לֹא הִסְפִּיק לְהִיטְהַר⁸⁵: (כז) וַיְהִי מִמְּחֻרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּיּוֹם שֶׁלֹּאֲחֵר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשֵּׁנִי בַּחוֹדֶשׁ,⁸⁶ וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד מְקוֹמוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה חֹסֵר שׁוֹב, גַּם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי דָּוִד לֹא הָיָה בְּמִקְוֹמוֹ, וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֵל יְהוֹנָתָן בְּנֵו שְׂאוּל שָׁאַל אֶת יְהוֹנָתָן בְּנֵו: מְדוּעַ לֹא בָּא בֶן יִשְׂי גַם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם אֶל הַלֶּחֶם מְדוּעַ בֶּן יִשְׂי, דָּוִד, הָיָה חֹסֵר בְּסַעֲוֹדַת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, גַּם אֶתְמוֹל וְגַם הַיּוֹם. שְׂאוּל חָשַׁב שֶׁהִיא רָאוּי שְׂדוּד יַחְזוֹר לֵאחֲרַי שֶׁהוּא נֹטֵהר, וּמֵאֲחֵר שֶׁהוּא לֹא הִגִּיעַ אֶל שְׂאוּל גַּם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי, שְׂאוּל שָׁאַל אֶת יְהוֹנָתָן מְדוּעַ הוּא לֹא בָּא⁸⁷: (כח) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת שְׂאוּל יְהוֹנָתָן עֲנָה לְשְׂאוּל: נִשְׂאֵל נִשְׂאֵל דָּוִד מִעֲמָדֵי עַד בֵּית לֶחֶם דָּוִד בִּיקֶשׁ מִמֶּנִּי רִשׁוּת לְלַכֵּת לְבֵית לֶחֶם⁸⁸: (כט) וַיֹּאמֶר דָּוִד אָמַר לִי: שְׂלַחְנִי נָא תָן לִי עֲכָשִׁיו רִשׁוּת לְלַכֵּת (לְבֵית לֶחֶם),⁸⁹ כִּי זָבַח מִשְׂפָּחָה לָּנוּ בְּעִיר (תָּן לִי רִשׁוּת לְלַכֵּת לְבֵית לֶחֶם) כִּיוּוֹן שֶׁבַּיּוֹם זֶה מִשְׂפַּחְתָּנוּ מִקְרִיבָה קִרְבָּן,⁹⁰ וְהוּא צָוָה לִי אֲחִי וְאֲחִי אֵלִיאֵב, צִוּוּה עֲלַי לְהִשְׁתַּחֲוֹת בְּהַקְרַבַת הַקִּרְבָּן,⁹¹ וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, מֵאֲחֵר וַיֵּשׁ לְמִשְׂפַּחְתִּי יוֹם שָׁבוּ הֵם מִקְרִיבִים קִרְבָּן,⁹² אִם מִצָּאֵתִי חָן בְּעֵינַיִךְ אִמְלֹטָה נָא וְאִם אֲנִי (דָּוִד), מוֹצֵא חָן בְּעֵינַיִךְ (יְהוֹנָתָן), אֲשַׁמַּט עֲכָשִׁיו לְכֶמָּה יָמִים מִעֲבוּדַתִּי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ,⁹³ וְאֶרְאֶה אֶת אֲחִי וְכִי אוֹכַל לְרֹאוֹת אֶת הָאֲחִים שְׁלִי (כִּשְׁהֵם מִקְרִיבִים אֶת הַקִּרְבָּן),⁹⁴ עַל כֵּן לֹא בָּא

מקורות ותמצית הערות

80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 88. מצודות. 89. תרגום + מצודות. 90. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 91. מצודות. 92. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר

אֶל שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ וּלְכֵן דוּד לֹא מִשְׁתַּתֵּף בְּסִעוּדָתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ (כיוון שנתתי לו רשות ללכת לבית לחם)⁹⁵: (ל) וַיַּחַר אֶף שְׂאוּל בִּיהוֹנָתָן שֶׁאֵל הַתְּמִלָּא בְּכַעַס עַל יְהוֹנָתָן,⁹⁶ וַיֹּאמֶר לוֹ שֶׁאֵל אָמַר לִיהוֹנָתָן בְּכַעֲסוֹ:⁹⁷ בֶּן נַעֲוֹת הַמְּרֻדוֹת עַל יְדֵי שֶׁאַתָּה מוֹרֵד בִּי, אַתָּה מִתְנַהֵג כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּוֹרֶדֶת בְּבַעֲלָהּ,⁹⁸ הֲלוֹא יִדְעָתִי כִּי בָחַר אֶתָּה לְבֶן יִשְׂרָאֵל אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה מֵעַדִּיף שְׂדוּד בֶּן יִשְׂרָאֵל בְּמִקוּמִי,⁹⁹ לְבִשְׂתֶךָ דָּבַר זֶה, שֶׁאַתָּה מֵעַדִּיף אֶת דוּד לְמֶלֶךְ, מִבֵּיִשׁ אֹתָךְ,¹⁰⁰ וּלְבִשְׂתֵּךְ עֲרֹוֹת אֲמָךְ וְאַתָּה גוֹרֵם לְהִטְלַת דוֹפִי בְּאִמְךָ. בְּגַלֵּל שֶׁאַתָּה בּוֹחֵר בְּדוּד שִׁמְלוֹךְ בְּמִקוּמִי, הַבְּרִיּוֹת יֹאמְרוּ שֶׁאֵינְךָ בְּאִמַּת הַבֶּן שְׁלִי, שֶׁהֲרִי אִם הֵייתָ בְּאִמַּת הַבֶּן שְׁלִי, לֹא יִיתְכֵּן שֶׁהֵייתָ מֵעַדִּיף שֶׁלֹּא אַתָּה תְּמַלּוֹךְ בְּמִקוּמִי, אֲלֹא שְׂדוּד יִהְיֶה זֶה שִׁמְלוֹךְ בְּמִקוּמִי!¹⁰¹ (לא) כִּי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן יִשְׂרָאֵל חָי עַל הָאָדָמָה (אַתָּה מִפְּסִיד אֶת הַשְּׁלִטוֹן עַל יְדֵי שֶׁאַתָּה מְצִיל אֶת דוּד) שֶׁהֲרִי כָּל זְמַן שְׂדוּד בֶּן יִשְׂרָאֵל נִשְׂאָר בְּחַיִּים,¹⁰² לֹא תִבּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתְךָ (כָּל זְמַן שְׂדוּד בֶּן יִשְׂרָאֵל נִשְׂאָר בְּחַיִּים) לֹא אַתָּה וְלֹא מַלְכוּתְךָ תִּתְקַיֵּמוּ, אַתָּה לֹא תְּמַלּוֹךְ עַל עַם יִשְׂרָאֵל כָּל עוֹד דוּד בֶּן יִשְׂרָאֵל חָי,¹⁰³ וְעַתָּה וְלֵאחֶר שֶׁנִּתְּתָ לּוֹ רְשׁוּת לְלַכְתֵּן לְבֵית לַחֵם,¹⁰⁴ שְׁלַח אֶתְּךָ אֶלֵּי תְּשַׁלַּח שְׁלִיחַ לְבֵית לַחֵם וְתַחֲזִיר אֶת דוּד אֵלַי,¹⁰⁵ כִּי בֶּן מָוֶת הוּא כִּיוּן שְׂדוּד חַיִּיב מוֹוֹת!¹⁰⁶ (לב) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת שְׂאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֶלֵּי יְהוֹנָתָן עֲנֵה לְשֶׁאוּל וּשְׂאֵל אֹתוֹ: לָמָּה יוֹמַת לְמָה דוּד יוֹמַת?¹⁰⁷ מָה עֲשָׂה בְּמָה חֲטָא דוּד? הֲרִי גַם אִם ה' הַמֶּלֶךְ אֶת דוּד לְמֶלֶךְ, זֶהוּ רְצוֹנוֹ שֶׁל ה', וְאֵינְךָ זֶה שְׂדוּד עֲצָמוֹ מֵרֵד בְּךָ!¹⁰⁸ (לג) וַיִּטֵּל שְׂאוּל אֶת הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ שֶׁאֵל הַשְּׁלִיךְ אֶת הַחֲנִית שֶׁלּוֹ לְעֵבֵר יְהוֹנָתָן כְּדִי לְהַכּוֹת אֹתוֹ,¹⁰⁹ וַיִּדַּע יְהוֹנָתָן כִּי כָּלָה הָיָא מֵעַם אָבִיו לְהָמִית אֶת דוּד מִתְּגוּבָתוֹ שֶׁל שֶׁאוּל, הַבֵּין יְהוֹנָתָן שֶׁשֶׁאוּל הַחֲלִיט סוֹפִית לְהַרְגוֹ אֶת דוּד!¹¹⁰ (לד) וַיִּקַּם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשְּׁלַחַן בְּחָרִי אֶף יְהוֹנָתָן קָם מֵהַשְּׁלַחַן בְּכַעֲסוֹ,¹¹¹ וְלֹא אָבַל בְּיוֹם הַחֲדָשׁ הַשְּׁנַי לָחֵם יְהוֹנָתָן לֹא אָכַל דָּבַר בְּיוֹם הַשְּׁנַי שֶׁל הַחֲדָשׁ. יְהוֹנָתָן נִמְנַע מִלְּאָכּוֹל

מקורות ותמצית הערות

- בראשית בביאור המילה "עתה". 93. תרגום + מצודות. 101. מצודות. 102. מצודות. 103. מצודות. 104. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. תרגום. 97. תרגום. 105. תרגום. 106. תרגום. 107. תרגום. 108. מצודות. 98. רבינו ישעיה. 99. מצודות. 100. מצודות. 109. מצודות. 110. מצודות. 111. תרגום. 112. מצודות.

משתי סיבות: ¹¹² (1) **כִּי נִעְצַב אֶל דָּוִד כִּיוֹן שֶׁהוּא הִיָּה עֲצוּב וּדְאָג לְדוֹד,** ¹¹³ (2) **כִּי הִכְלִמוּ אֲבִיו כִּיוֹן שֶׁשְׂאוּל בִּיַּשׁ אוֹתוֹ (יְהוֹנָתָן) כִּשֶׁהוּא קָרָא לוֹ "בֶּן נַעוֹת הַמַּרְדּוֹת",** וְהֵטִיל עָלָיו אֶת הַחֲנִית¹¹⁴: (לֹה) **וַיְהִי בַבֹּקֶר** בְּבוֹקֶר שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּחֹדֶשׁ. אֲמַנִּם יְהוֹנָתָן וְדוֹד קִבְּעוּ שֶׁהֵם יִדְבְּרוּ בִּינֵיהֶם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל הַחֹדֶשׁ שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְהַסְתַּרְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, אֲלֵא שִׁיְהוֹנָתָן חָשַׁשׁ שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁשְׂאוּל נִסָּה לְהֵטִיל עָלָיו אֶת הַחֲנִית, שְׂאוּל יִשְׁלַח אֲנָשִׁים לְעֻקֹּב אַחֲרָיו (אַחֲרֵי יְהוֹנָתָן) כְּדֵי לְמַצּוֹא אֶת דָּוִד, וְלִכְּן יְהוֹנָתָן חִיכָה לְבוֹקֶר, שֶׁהוּא זְמַן שְׁבַנֵי הַמַּלְכִּים הֵיוּ יוֹצְאִים לְטֵייל, וְכֵךְ שְׂאוּל לֹא יַחֲשׁוּד בּוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֲנָשִׁים לְעֻקֹּב אַחֲרָיו,¹¹⁵ **וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשְּׂדֵה יְהוֹנָתָן יֵצֵא אֶל הַשְּׂדֵה כְּדֵי לְפַגּוֹשׁ שֵׁם אֶת דָּוִד,** ¹¹⁶ **לְמֹזְעֵד דָּוִד** (יְהוֹנָתָן יֵצֵא לְשָׂדֵה) לְמִקּוֹם שִׁיּוּעֵד לְפַגִּישָׁה עִם דָּוִד, לְמִקּוֹם שֶׁבּוֹ קִבְּעוּ יְהוֹנָתָן וְדוֹד לְהִפְגֹּשׁ,¹¹⁷ **וַיַּנְעֵר קֶטֶן עִמּוֹ** יְהוֹנָתָן לְקַח אִתּוֹ נֶעֱר קֶטֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחֲשׁוּדוּ בּוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְדוֹד. אִם יְהוֹנָתָן הִיָּה הוֹלֵךְ לְבַד, הֵיוּ חוֹשְׁדִּים בּוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְדוֹד, וְאִם הוּא הִיָּה הוֹלֵךְ עִם הַנֶּעֱר שֶׁהוּא הִיָּה רְגִיל לְקַחַת אִתּוֹ, יִיתְכֵן שֶׁהַנֶּעֱר הִיָּה מִבֵּין שִׁיְהוֹנָתָן נִפְגַּשׁ עִם דָּוִד¹¹⁸: (לֹה) **וַיֹּאמֶר לְנֶעֱרֹי** יְהוֹנָתָן אֲמַר לְנֶעֱר שֶׁהִיָּה אִתּוֹ: **רֵץ מְצָא נָא אֶת הַחֲצִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹרָה רוּץ וְתַמְצֵא עִכְשִׁיו אֶת הַחֲצִים שֶׁאֵנִי יוֹרֵה,** ¹¹⁹ **הַנֶּעֱר רֵץ הַנֶּעֱר** שֶׁל יְהוֹנָתָן רֵץ כְּדֵי לְמַצּוֹא אֶת הַחֲצִים,¹²⁰ **וְהוּא יֵרֵה הַחֲצִי לְהַעֲבִרוֹ** בְּעוֹד שֶׁהַנֶּעֱר רֵץ, יְהוֹנָתָן יֵרֵה אֶת הַחֵץ הַשְּׁנַי רַחוּק יוֹתֵר מִהַחֵץ הָרֵאשׁוֹן, כְּדֵי שֶׁכֹּאשֶׁר הַנֶּעֱר יִבִּיא אֶת הַחֵץ הַשְּׁנַי, הוּא יִתְרַחֵק מִהַמִּקּוֹם שֶׁבּוֹ נַחַת הַחֵץ הָרֵאשׁוֹן¹²¹: (לֹה) **וַיָּבֵא הַנֶּעֱר עַד מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יֵרֵה יְהוֹנָתָן** הַנֶּעֱר שֶׁל יְהוֹנָתָן הִגִּיעַ לְמִקּוֹם שֶׁפָּגַע הַחֵץ הָרֵאשׁוֹן שִׁיְהוֹנָתָן יֵרֵה,¹²² **וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעֱר** יְהוֹנָתָן עִמָּד מֵאַחֲרֵי הַנֶּעֱר וְקָרָא לוֹ,¹²³ **וַיֹּאמֶר** כֵּךְ אֲמַר יְהוֹנָתָן לְנֶעֱר כִּשֶׁהוּא קָרָא לוֹ: ¹²⁴ **הֲלֹא הַחֲצִי מִמֶּךָ וְהַכֹּלָּה הִרִי הַחֵץ הַשְּׁנַי נִמְצָא מִמֶּךָ וְהִלָּא,** עוֹד לֹא הִגַּעַת לַחֵץ הַשְּׁנַי¹²⁵: (לֹה) **וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעֱר**

מקורות ותמצית הערות

113. מצודות. 114. מצודות. 115. מצודות. 116. תרגום. 120. מצודות. 121. מצודות. 122. מצודות. 123. מצודות.
 117. מצודות. 118. מהר"י קרא. 119. תרגום + מצודות. 124. מצודות. 125. מצודות. 126. מצודות. 127. מצודות.

יהונתן קרא אל עבר הנער, כשהוא עצמו עומד מאחורי הנער: **מָה־רָה חוֹשָׁה** רוץ מהר אחרי החץ השני הרחוק יותר (חושה הוא ביטוי של מהירות), ¹²⁶ **אַל תַּעֲמֹד** אל תעמוד במקום שבו נמצא החץ הראשון שיריתי, ¹²⁷ **וַיִּלְכָּט נָעַר יְהוֹנָתָן אֶת הַחֲצִים וַיָּבֵא אֹל אֲדֹנָיו** הנער של יהונתן אסף את החיצים, וחזר אליהם¹²⁸: (לט) **וַהֲנַעַר לֹא יָדַע מְאוּמָה** הנער של יהונתן לא ידע דבר על הסימנים שקבעו ביניהם יהונתן ודוד (כך שהוא לא הבין את המשמעות של יריית החיצים והדברים שיהונתן אמר לו), ¹²⁹ **אֲךָ יְהוֹנָתָן וְדוֹד יָדְעוּ אֶת הַדְּבָר** אולם דוד ויהונתן ידעו והבינו מה משמעות הסימנים¹³⁰: (מ) **וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת כְּלָיו אֶל הַנָּעַר אֲשֶׁר לוֹ** יהונתן נתן לנער את הקשת ואת החיצים, ¹³¹ **וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן** אמר לנער: **לָךְ הֵבִיא הָעִיר לָךְ תְּבִיא** את הקשת והחיצים לתוך העיר¹³²: (מא) **הַנָּעַר בָּא** הנער הלך אל העיר, ¹³³ **וְדוֹד קָם מְאֻצֵּל הַנְּגֹב** (לאחר שהנער הלך) דוד קם מהצד הדרומי של אבן האזל, ¹³⁴ **וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אֶרְצָה דוֹד** נפל על פניו על הארץ, ¹³⁵ **וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים** דוד השתחוה ליהונתן שלש פעמים, ¹³⁶ **וַיִּשְׁקוּ אִישׁ אֶת רַעְהוּ** דוד ויהונתן נישקו זה את זה, ¹³⁷ **וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת רַעְהוּ** דוד ויהונתן בכּו זה עם זה, על שהם נאלצים להיפרד, ¹³⁸ **עַד דָּוִד הִגְדִּיל** (דוד ויהונתן בכּו) עד שדוד בכה יותר מיהונתן¹³⁹: (מב) **וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדוֹד** יהונתן אמר לדוד: **לָךְ לְשָׁלוֹם לָךְ**, ואני מאחל לך שיהיה לך שלום בדרכך, ¹⁴⁰ **אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְקִיָּק תִּזְכּוֹר שְׁנֵינוּ נִשְׁבַּעְנוּ בְּשֵׁם ה'**, ¹⁴¹ **לֵאמֹר** כך אמרנו בשעה שנשבּענו: ¹⁴² **יְקִיָּק יְהִיָּה בֵּינֵינוּ וּבֵינָהּ וּבֵין זָרְעֵינוּ וּבֵין זָרְעָהּ** עד עולם ה' יהיה עד (על הברית שכרתנו זה עם זה) **בֵּין צֹאצְאֵי לְצֹאצְאֵיךָ**, לעולם¹⁴³:

מקורות ותמצית הערות

128. תרגום. 129. מצודות. 130. תרגום. 131. מצודות. 132. תרגום. 133. מצודות. 134. מצודות. 135. מצודות. 136. תרגום. 137. תרגום. 138. מצודות. 139. מצודות. 140. תרגום. 141. מצודות. 142. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 143. מצודות.

פרק כא

(א) וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ דָּוִד הַזְּדוּרָו וּבִרַח מִפְּנֵי שְׂאוּל, וַיְהִינָתָן בָּא הָעִיר וַיְהוֹנָתָן נִכְנַס חֲזָרָה אֶל הָעִיר.² (ב) וַיָּבֵא דָּוִד נֶבֶה אֶל אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן דָּוִד הַגִּיעַ לְעִיר נּוֹב, שֶׁם הָיָה אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן,³ וַיַּחְרֹד אַחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד אַחִימֶלֶךְ יֵצֵא בַחֲרָדָה לִקְרַאת דָּוִד (מִשּׁוּם שֶׁהוּא לֹא הִבִּין מִדּוּעַ דָּוִד בָּא אֵלָיו לְבָדוּ),⁴ וַיֹּאמֶר לוֹ אַחִימֶלֶךְ שְׂאֵל אֶת דָּוִד: מִדּוּעַ אָתָּה לְבָדָה וְאִישׁ אֵין אָתָּה לְמָה הִגַּעַת לְכַאן לְבָד, הֲרִי לֹא רָאוּי לְאָדָם מְכֻבָּד כְּמוֹךָ לְהִסְתּוֹבֵב לְבָד?⁵ (ג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן דָּוִד עֲנֵה לְאַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן: הַמֶּלֶךְ צִוִּינִי דְבַר וַיֹּאמֶר אֵלָי שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ צִוּוּהָ אוֹתִי לַעֲשׂוֹת מִשְׁהוּוֹ, וְאָמַר לִי:⁶ אִישׁ אֵל יָדַע מֵאוֹמְרָה אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלְחָה וְאֲשֶׁר צִוִּיתָהּ (שְׂאוּל אָמַר לִי) אֲסוּר לְאָף אָדָם לְדַעַת שְׁשִׁלַּחְתִּי אוֹתָךְ לְשִׁלְיָחוֹת (אֶת עֲצָם הָעוֹבְדָה שֶׁשְׂאוּל שִׁלַּח אֶת דָּוִד) וְעַל מָה צִוּוִּיתִי אוֹתָךְ לַעֲשׂוֹת כְּשִׁלְיָח שְׁלִי,⁷ וְאֵת הַנְּעָרִים יוֹדְעֵתִי אֵל מְקוֹם פְּלָנִי אֶלְמוֹנִי וְהוֹדַעְתִּי לְנַעֲרִים שִׁיּוֹצְאִים אִתִּי לְשִׁלְיָחוֹת, שִׁיַּחֲכוּ לִי בְּמִקְוֶם סוּדִי (פְּלוֹנִי - פְּלֹא וּמְכוֹסָה. אֶלְמוֹנִי - אֶלֶם, שֶׁלֹּא אוֹמְרִים אוֹתוֹ)⁸: (ד) וְעַתָּה עֲכַשְׂיוּ, הִיּוֹת וְאֲנִי הוֹלֵךְ בְּשִׁלְיָחוֹת סוּדִית, וְאֵין לִי מָה לֶאֱכֹל,⁹ מָה יֵשׁ תַּחַת יָדָי אִיזָה דְבַר מֵאֲכָל יֵשׁ לְךָ בְּרִשׁוֹתָךְ,¹⁰ חֲמִשָּׁה לֶחֶם תִּנְּה בְיָדֵי אִם יֵשׁ בְּרִשׁוֹתָךְ חֲמֵשׁ כִּכְרוֹת לֶחֶם - תֵּן לִי אוֹתָם,¹¹ אוֹ הַנְּמָצָא וְאִם אֵין לְךָ חֲמֵשׁ כִּכְרוֹת לֶחֶם, תֵּן לִי אֶת מָה שִׁישׁ לְךָ - גַּם אִם יֵשׁ לְךָ פָחוֹת מִחֲמֵשׁ כִּכְרוֹת לֶחֶם - תְּבִיא לִי אוֹתָם. דָּוִד אָמַר לְאַחִימֶלֶךְ שֶׁהוּא צְרִיךְ חֲמֵשׁ כִּכְרוֹת לֶחֶם, אֲךָ גַּם אִם יֵשׁ לוֹ פָחוֹת מִכֵּךְ, עֲלִיו לְהִבִּיא לוֹ אוֹתָם¹²: (ה) וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת דָּוִד וַיֹּאמֶר אַחִימֶלֶךְ עֲנֵה לְדָוִד וְאָמַר לוֹ: אֵין לְךָם חֵל אֶל תַּחַת יָדֵי אֵין בְּרִשׁוֹתֵי לֶחֶם שֶׁל חוֹלִין,¹³ כִּי אִם לְךָם קִדְשׁ יֵשׁ בְּרִשׁוֹתֵי רַק אֶת לֶחֶם הַפְּנִים (שֶׁכֹּכֵר הוֹרִידוֹ אוֹתָם מֵהַשּׁוֹלְחָן),¹⁴ אִם נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אֶת מֵאֲשָׁה אֲךָ אֶתָּה יִכּוֹל לְהִבִּיא אֶת לֶחֶם הַפְּנִים לְנַעֲרִים, רַק אִם הֵם פָּרְשׁוּ מִנְּשִׁים וְהֵם

מקורות ותמצית ההערות

1. מצודות. בביאור המילה "קום" כביטוי לזריזות - עיין 2. תרגום. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות.

טהורים¹⁵: (ו) וַיַּעַן דָּוִד אֶת הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לֹא דוּד עָנָה לְאַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וְאָמַר לוֹ: כִּי אִם אִשָּׁה עֲצָרָה לָנוּ כְּתַמּוּל שְׁלֹשָׁם בְּצִאתִי הַנְּעָרִים שְׁלִי נִמְנְעוּ מִלְּהִתְקַרֵּב אֶל אִשָּׁה מְאֹד שִׁיבְּעָנוּנוּ לְדַרְךְ לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה יָמִים,¹⁶ וַיְהִי כִּלְי הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְגַם בְּגַדֵי הַנְּעָרִים שְׂאִיתִי טְהוּרִים,¹⁷ וְהוּא דָּרָךְ חָל וְאֶפִּילּוּ אִם לֹא הִינְנוּ טְהוּרִים, הַלַּחֵם אֵינְנוּ קוֹדֶשׁ, אֲלָא הוּא לַחֵם חוֹלִין, שֶׁהָרִי מִשְׁעָה שֶׁהוֹרִידוּ אֶת לַחֵם הַפְּנִים מֵעַל הַשּׁוֹלְחָן, אֵין בּוֹ יוֹתֵר דִּין מֵעִלְיָה וְהוּא קְרוֹב לְהִיּוֹת לַחֵם חוֹלִין,¹⁸ וְאַף כִּי הַיּוֹם יִקְדָּשׁ בְּכָלִי וְאֶפִּילּוּ אִם הַלַּחֵם הִיָּה הַיּוֹם עֲדִיין עַל הַשּׁוֹלְחָן וְהִיָּה בּוֹ דִּין מֵעִלְיָה וּמִמִּילָא הוּא הִיָּה עֲדִיין נִמְצָא בְּשִׂיא קְדוּשְׁתּוֹ, אִם לֹא אוֹכֵל, יֵשׁ בְּדַבְרֵי מִשּׁוֹם פִּיקוּחַ נִפְשׁ, וְלָכֵן הִיָּה מוֹתֵר לִי לְאַכּוֹל אֶת הַלַּחֵם גַּם אִם הוּא הִיָּה עֲדִיין מוֹנַח עַל הַשּׁוֹלְחָן¹⁹: (ז) וַיִּתֵּן לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן נָתַן לְדוּד אֶת לַחֵם הַפְּנִים,²⁰ כִּי לֹא הִיָּה שֵׁם לַחֵם כִּי אִם לַחֵם הַפְּנִים הַמּוֹסְרִים מִלִּפְנֵי יִקְנֹק (אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן נָתַן לְדוּד אֶת לַחֵם הַפְּנִים) כִּיוּן שֶׁלֹּא הִיָּה לְאַחִימֶלֶךְ לַחֵם אַחֵר חוּץ מִלַּחֵם הַפְּנִים שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִהַשּׁוֹלְחָן,²¹ לְשׂוֹם לַחֵם חַם בְּיוֹם הַלְקָחָהוּ (הוֹרִידוּ אֶת לַחֵם הַפְּנִים מִהַשּׁוֹלְחָן) כְּדִי לִשְׂמֵם עַל הַשּׁוֹלְחָן לַחֵם חַם, לַחֲמִים חֲדָשִׁים²²: (ח) וְשֵׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שְׂאוּל בְּיוֹם הַהוּא נִעְצָר לִפְנֵי יִקְנֹק אֶחָד מֵעַבְדֵי שְׂאוּל הִתְעַכֵּב בִּמְשַׁכֵּן כְּדִי לְהִתְכַבֵּד שֵׁם וּלְעַבּוֹד אֶת ה',²³ וְשִׁמּוֹ דַּאֲגַ הָאֲדָמִי שְׁמוֹ שֶׁל עֶבֶד שְׂאוּל שֶׁהִתְעַכֵּב בִּמְשַׁכֵּן הִיָּה דוּאָג וְהוּא הִיָּה גַר בְּאָדוּם (אַבֵּל הוּא הוּא נוֹלַד לְאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל),²⁴ אַבְיֵר הָרְעִים אֲשֶׁר לְשְׂאוּל דוּאָג הִיָּה מִמוֹנָה עַל כָּל רוּעֵי הַמַּקָּנָה שֶׁהִיוּ לְשְׂאוּל²⁵: (ט) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ דוּד אָמַר לְאַחִימֶלֶךְ: וְאַיִן יֵשׁ פֹּה תַחַת יָדְךָ הַנִּית אִו תֵּרֵב הָאֵם אֵין אוֹ יֵשׁ בְּרַשׁוּתְךָ חֵרֵב אוֹ חֲנִית,²⁶ כִּי

מקורות ותמצית הערות

13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. לפי פירושו הלחמים היו מונחים במקום שחומם היה נשמר. מהר"י קרא: דחה את יישוב הפסוק עפ"י מדרש חז"ל שלחם הפנים היה חם כמו ביום שהוא הוסר מהשולחן, שהרי המילה "חם" מנוקדת בוקף, מפסיק, ולכן לא ניתן לחבר את המילים "חם" ו"ביום". וגם משם שכתוב "ביום" באות ב' ולא
- באות כ'. רש"י הביא את מדרש חז"ל. רד"ק: מדוע לא היה בכל העיר נוב לחם חול ואיך היה לאחימלך את לחם הפנים לתת לדוד, הרי הלחם מתחלק בים המשמרת היוצאת למשמרת הנכנסת? א. העיר נוב הייתה כולה עיר כהנים. ב. אחימלך נתן לדוד את החלק שהיה שייך לו ככהן גדול בלחם הפנים או שהכהנים כבר קיבלו את חלקם ואחימלך נתן לדוד את מה שנשאר. 23. מצודות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות.

גם חרבי וגם כלי לא לקחת בידי (אני צריך ממך חרב או חנית) כיוון שלא לקחת
 איתי חרב או כלי נשק אחר, ²⁷ כי היה דבר המלך נחויץ (לא הספקתי לקחת איתי
 כלי נשק) משום שהציווי של שאול לצאת לדרך היה בהול, ולא היה לי זמן
 לקחת את כלי הנשק שלי²⁸: (י) ויאמר הפהן אחימלך הכהן ענה לדוד: הָרַב
 גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר הִפִּיתָ בְּעַמְּקֵי הָאֱלֹהִים חֲרָבוֹ שֶׁל גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי שֶׁהֲרַגְתָּ
 בְּעַמְּקֵי הָאֱלֹהִים, ²⁹ הִנֵּה הִיא לֹטְטָה בְּשִׁמְלֵה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד (חרבו של גלית הפלשתי)
 עטופה בשמלה ומונחת מאחורי האפוד, ³⁰ אם אתה תקח לך קח אם אתה
 רוצה לקחת את החרב הזו, את החרב של גלית הפלשתי – תיקח אותה, ³¹ כי
 אֵין אַחֲרֵת זִזְלֹתָהּ בְּזֶה (אם אתה רוצה, אתה יכול לקחת את חרבו של גלית) שהרי
 אין כאן אף חרב אחרת, ³² ויאמר דוד ענה לאחימלך: אֵין כְּמוֹתָ תִּנְנֶנָּה לִי
 אין חרב טובה יותר מחרבו של גלית, תן לי את החרב³³: (יא) וַיִּקֶם דָּוִד וַיִּבְרַח
 בַּיּוֹם הַהוּא מִפְּנֵי שָׂאוֹל דוד הזדרז לברוח באותו יום משאול, ³⁴ וַיָּבֵא אֶל אַכִּישׁ
 מֶלֶךְ גֵּת דוד הגיע אל אכיש שהיה מלך גת³⁵: (יב) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אַכִּישׁ אֲלָיו
 עבדיו של אכיש אמרו לאכיש: הֲלֹא זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הִרִי הָאָדָם הַזֶּה הוּא
 דוד שנחשב כאילו שהוא מלך הארץ, הרי הוא אחד השרים החשובים של
 בני ישראל, ³⁶ הֲלֹא לָזֶה יַעֲנֶנּוּ בְּמַחְלוֹת הִרִי עֲלִיו הָיוּ מַחְבְּרִים שִׁירִים כְּדִי לִשְׁבַח
 אותו, ³⁷ לֵאמֹר כֵּךְ הָיוּ אוֹמְרִים בְּשִׁירֵי הַשְּׁבַח שֶׁהָיוּ מַחְבְּרִים כְּדִי לִשְׁבַח אֶת
 דוד: ³⁸ הֲכֵּה שָׂאוֹל בְּאַלְפֵי וְדָוִד בְּרַבְבֵּתָיו שֶׁאוֹל הִכָּה אֶלְפִים מַחִיילֵי הַפְּלִשְׁתִּים
 ואילו דוד הכה עשרות אלפים מחיילי הפלשתים.³⁹ אם כן, ברור הדבר שדוד
 הגיע לארצנו כדי לרגל עלינו ולא בגלל שהוא ברח משאול⁴⁰: (יג) וַיֵּשֶׁם דָּוִד
 אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּלִבּוֹ דוד שם לב שאמרו את הדברים האלה לאכיש,⁴¹
 וַיֵּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אַכִּישׁ מֶלֶךְ גֵּת דוד פחד מאוד מפני אכיש, מפני שהוא חשב
 שאכיש יתנקם בו על כל הפלשתים שהוא הרג⁴²: (יד) וַיִּשְׁנֶנּוּ אֶת טַעְמוֹ בְּעֵינֵיהֶם

מקורות ותמצית הערות

28. מצודות. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. תרגום. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. עפ"י הגר"א בפירושו לספר
 יהושע, פרק א' פסוק א'. 39. תרגום. 40. מלבי"ם.

דוד שינה את דיבורו לפני הפלשתים,⁴⁵ וַיִּתְהַלֵּל בַּיָּדָם דוד התנהג בסכלות כשהוא היה בידי הפלשתים, ועשה שני מעשים כדי להראות לפלשתים את שגונו: ⁴⁴ (1) וַיִּתֵּן עַל דְּלָתוֹת הַשַּׁעַר הוא שרט את דלתות השער של העיר גת,⁴⁵ (2) וַיִּזְרַד יָרֵדוּ אֵל זָקְנוֹ הוא גם הוריד את הריר שלו על הזקן שלו:⁴⁶ (טו) וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֵל עֲבָדָיו אכיש אמר לעבדיו: הֲנִה תֵּרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ אתם רואים לפניכם שהאיש הוא משוגע,⁴⁷ לָמָּה תִּבְיֹאוּ אִתּוֹ אֲלֵי למה הבאתם את האיש הזה אליי, הרי ברור שהעומד לפנינו איננו דוד אלא מדובר על אדם משוגע:⁴⁸ (טז) הַסֵּר מִשְׁגָּעִים אָנִי האם אין לי מספיק משוגעים בביתי,⁴⁹ כִּי הִבֵּאתֶם אֶת זֶה לְהַשְׁתַּגֵּעַ עָלַי (האם אין לי מספיק משוגעים בביתי) שאתם מביאים אליי עוד משוגע,⁵⁰ הַזֶּה יָבוֹא אֵל בֵּיתִי האם משוגע כזה יבוא אל ביתי. למרות שהיה דרכם להביא בפני המלכים אנשים משוגעים כדי לשמח אותם, אכיש אמר שדוד יותר מידי משוגע כדי להשאיר אותו בארמון:⁵¹

פרק כב

(א) וַיִּיָּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמְלֹט אֶל מְעֵרַת עֲדֹלָם דוד ברח מגת אל מערה שנקראת "מערת עדולם",¹ וַיִּשְׁמְעוּ אַחֲיוֹ וְכָל בֵּית אָבִיו ואחיו ומשפחתו של דוד שמעו שהוא נמצא במערת עדולם, והם חששו ששאלו יתנקם בהם,² וַיִּזְרְדוּ אֲלָיו שָׁמָּה (מחשש ששאלו יהרוג אותם) בני משפחתו של דוד ירדו לדוד שהיה במערת עדולם:³ (ב) וַיִּתְקַבְּצוּ אֲלָיו נאספו אל דוד אנשים שהיו להם בעיות במקומם: ⁴ (1) כָּל אִישׁ מְצוּק כָּל אָדָם שהיה במצוקה,⁵ (2) וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ נֶשֶׂא כָּל אָדָם שהיה בעל חוב, כל אדם שהיה חייב כסף לאנשים אחרים,⁶ (3) וְכָל אִישׁ מֵר נֶפֶשׁ וְכָל אָדָם שהיה עני,⁷ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׂר דוד הפך למנהיג האנשים שהתאספו אליו,⁸ וַיְהִי עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ היו עם דוד כארבע

מקורות וממצית ההערות

41. תרגום. 42. רד"ק. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות. 49. תרגום. 50. מצודות. 51. מצודות. 1. תרגום. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. תרגום. 11. תרגום + מצודות. 49. מצודות וכתב עפ"י חז"ל שאשתו וביתו היו משוגעות.

מאות אנשים⁹: (ג) וַיִּלְכְּ דָּוִד מְשָׁם מִצִּפְּה מוֹאָב דוד הלך ממערת עדולם למקום שנקרא "מצפה מואב"¹⁰, וַיֹּאמֶר אֶל מְלֶכֶּךְ מוֹאָב דוד אמר למלך מואב: יֵצֵא נָא אָבִי וְאִמִּי אֶתְכֶם אני מבקש שאבי ואימי ייצאו עכשיו מהמערה שבה הם נמצאים, והם יישבו איתכם¹¹, עַד אֲשֶׁר אֲדַע מַה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים (אני מבקש שאבי ואימי יישבו איתכם) עד שה' יראה לי מקום שקט שבו אוכל לשבת בלי לפחד משאול¹². דוד רצה לשבת במצודה, אלא שהוא חשש שהוריו ומשפחתו יהיו שם בסכנה, ולכן הוא השאיר אותם אצל מלך מואב¹³: (ד) וַיִּנְחַם אֶת פְּנֵי מְלֶכֶךְ מוֹאָב דוד הביא את הוריו לפני מלך מואב¹⁴, וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל יְמֵי הַיּוֹת דָּוִד בְּמִצְוֹדָה הוריו של דוד ישבו עם מלך מואב לאורך כל התקופה שדוד נשאר במצודה שהייתה סמוכה למואב¹⁵. אולם, מיד לאחר שדוד עזב את המצודה, מלך מואב הרג את כל משפחתו של דוד, חוץ מאח אחד שהצליח לברוח לנחש העמוני¹⁶: (ה) וַיֹּאמֶר גַּד הַנְּבִיא אֶל דָּוִד גַּד הַנְּבִיא אמר לדוד: לֹא תֵשֵׁב בְּמִצְוֹדָה אל תישאר במצודה הסמוכה אל ארץ מואב¹⁷. גַּד הַנְּבִיא ידע ברוח הקודש שמלך מואב מתכוון להסגיר את דוד לשאול, ולכן הוא אמר לו ללכת לארץ יהודה, שם בני השבט שלו יגנו עליו¹⁸, כִּי וּבָאתָ לָךְ אֶרֶץ יְהוּדָה לך ותבוא למקום בארץ יהודה¹⁹, וַיִּלְכְּ דָּוִד וַיָּבֵא יַעַר הַרְתָּ דוד הלך והגיע אל יער בארץ יהודה במקום שנקרא "חרת"²⁰: (ו) וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל כִּי נִדְּעָה דָּוִד וְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵתוֹ שָׂאוֹל שמע שמקום המחבוא של דוד ואנשיו התגלה²¹, וְשָׂאוֹל יוֹשֵׁב בְּגִבְעָה תַּחַת הָאֲשֵׁל בְּרִמָּה שָׂאוֹל ישב באותו זמן במקום גבוה בגבעה שהייתה ברמה, מתחת לעץ אשל²², וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ חֲנִיתוֹ של שאול הייתה בידו, וְכָל עֲבָדָיו נֹצְבִים עִלָּיו וכל עבדיו של שאול עמדו לידו²³: (ז) וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל לְעֲבָדָיו הַנֹּצְבִים עִלָּיו שָׂאוֹל אמר לעבדיו שעמדו לידו: ²⁴ שְׁמַעוּ נָא בְּנֵי יִמִּי עַבְדֵי שְׂבָאִים משבט בנימין! תשמעו עכשיו את דבריי (רוב עבדיו של

מקורות ותמצית הערות

12. מצודות. 13. מלבי"ם. 14. מצודות. 15. מצודות. 20. רד"ק וכתב בשם חז"ל שמקום זה היה יבש לגמרי ובזכות דוד ה' הרטיב אותו במים. 21. מצודות. 16. רש"י. 17. תרגום. 18. רבינו ישעיה. 19. תרגום.

שאלו היו בני שבט בנימין):²⁵ גם לְכַלְכֶּם יִתֵּן בֶּן יִשִׁי שְׂדוֹת וּבְרָמִים הָאֵם יֵשׁ לְדוֹד בֶּן יִשִׁי כֹּךְ הִרְבָּה שְׂדוֹת לְתַת לָכֶם?²⁶ שְׂאוֹל קָרָא לְדוֹד "בֶּן יִשִׁי" וְלֹא קָרָא לוֹ בְּשֵׁמוֹ, כְּדִי לְבַזּוֹת אוֹתוֹ,²⁷ לְכַלְכֶּם יִשִׁים שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי מְאוֹת הָאֵם דוֹד יִכּוֹל לְמַנּוֹת אֶת כּוֹלְכֶם לְשָׂרִים הַמְּמוֹנִים עַל אֶלְף אֲנָשִׁים וְלְשָׂרִים הַמְּמוֹנִים עַל מְאֵה אֲנָשִׁים? הֲרִי אֵינִן לְדוֹד כֹּךְ הִרְבָּה תַּפְקִידִים וְכֹךְ הִרְבָּה שְׂדוֹת לְתַת לָכֶם?²⁸ (ח) כִּי קִשְׂרִיתֶם בְּלָכֶם עָלַי אַתֶּם כּוֹלְכֶם הַתַּחְבֵּרְתֶּם יַחַד כְּדִי לְמַרְוֹד כִּי (בְּגַלֵּל שְׂאֵתֶם חוֹשְׁבִים שְׂדוֹד יִתֵּן לָכֶם שְׂדוֹת אוֹ שִׁימְנָה אַתְכֶם לְשָׂרִים),²⁹ וְאֵינִן גְּלָהָ אֶת אֲזְנֵי בְּכֶרֶת בְּנֵי עַם בֶּן יִשִׁי וְאֶף אֶחָד מִכֶּם לֹא אָמַר לִי שִׁיהוֹנֲתָן בְּנֵי כְרַת כְּרִית עִם דוֹד בֶּן יִשִׁי. לוֹ הֵייתֶם אוֹמְרִים לִי שִׁיהוֹנֲתָן כְּרַת כְּרִית עִם דוֹד, הֵייתִי מוֹנֵעַ זֹאת,³⁰ וְאֵינִן הִלָּה מְכַם עָלַי אֶף אֶחָד מִכֶּם לֹא כּוֹאֵב עַל מַצְבִּי,³¹ וְגִלָּהָ אֶת אֲזְנֵי וְאֶף אֶחָד מִכֶּם אֵינּוֹ אוֹמֵר לִי שִׁיהוֹנֲתָן כְּרַת כְּרִית עִם דוֹד (יֵשׁ כֵּאֵן כְּפִילוֹת עַל מֵה שֶׁנֶּאֱמַר לְפָנַי כֵּן מִשׁוֹם שֶׁכֵּךְ מְדַבְּרִים אֲנָשִׁים בְּצַעֲרִם),³² כִּי הִקִּים בְּנֵי אֶת עֲבָדֵי עָלַי לְאָרֶב כִּיֹּם הַזֶּה (עַל יְדֵי שְׂאֶף אֶחָד מִכֶּם אֵינּוֹ אוֹמֵר לִי אֶת מְקוֹמוֹ שֶׁל דוֹד וְאֶת דְּבַר כְּרִיתֵת הַכְּרִית בֵּין יְהוֹנָתָן לְדוֹד) הַדְּבַר נִרְאָה שֶׁבְּנֵי גֵרַם לְעַבְדֵי (דוֹד) לְאֶסוֹף אֲנָשִׁים וְלְמַרְוֹד כִּי³³: (ט) וַיַּעַן דָּאָג הָאֲדָמִי דוֹאָג הָאֲדוּמִי עֲנָה לְשְׂאוֹל, וְהוֹא נָצַב עַל עֲבָדֵי שְׂאוֹל דוֹאָג עֲמַד בְּסִמּוֹךְ לְשֶׂאֵר עַבְדֵי שְׂאוֹל כִּשְׂהוֹא אָמַר לְשְׂאוֹל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה,³⁴ וַיֹּאמֶר דוֹאָג אָמַר בְּדַבְּרֵי לְשְׂאוֹל: רְאִיתִי אֶת בֶּן יִשִׁי בְּאֵ נִבְּהָ אֶל אַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחֲטוֹב רִאִיתִי שְׂדוֹד בֶּן יִשִׁי הִגִּיעַ לְעִיר נוֹב, אֶל אַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחֲטוֹב³⁵: (י) וַיִּשְׂאֵל לוֹ בִּיקְנוֹק אַחִימֶלֶךְ שְׂאֵל בְּאוֹרִים וְתוֹמִים בְּשִׁבִיל דוֹד, דוֹד שְׂאֵל אֶת ה' בְּאוֹרִים וְתוֹמִים עַל יְדֵי אַחִימֶלֶךְ (לְמַרּוֹת שֶׁרַק לְמֶלֶךְ מוֹתֵר לְשְׂאוֹל בְּאוֹרִים וְתוֹמִים),³⁶ וַצִּידָהָ נָתַן לוֹ וְכֵן נָתַן אַחִימֶלֶךְ מְזוֹן לְדוֹד,³⁷ וְאֶת חֶרֶב גְּלִיתֵת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ וְכֵן נָתַן אַחִימֶלֶךְ לְדוֹד אֶת חֶרְבוֹ שֶׁל גְּלִיתֵת הַפְּלִשְׁתִּי³⁸: (יא)

 מקורות ותמצית הערות

22. מצודות. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. תרגום + מצודות. 26. מצודות. 27. רד"ק. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. את הדין שאין לברוח ממנו. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. תרגום. שואלים באורים ותומים אלא למלך הביא רש"י בפירושו לפסוק יג'. רד"ק: השאלה באורים ותומים הפריעה לשואל משום שהוא סבר שהשאלה נועדה לעזור לדוד לברוח ממנו. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. תרגום.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לְקַרְא אֶת אַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחִיטוֹב הַכֹּהֵן וְאֵת כָּל בְּיַת אָבִיו הַכֹּהֲנִים
 אֲשֶׁר בָּנָב שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ שֶׁלַח שְׁלִיחִים לְקַרְוֹא לְאַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחִיטוֹב וּלְכָל
 מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהָיוּ כֹהֲנִים בְּנָב, ³⁹ וַיָּבֵאוּ בָּלֶם אֶל הַמֶּלֶךְ אַחִימֶלֶךְ וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ
 הִגִּיעוּ אֶל שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ ⁴⁰: (יב) וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אִמְר לְאַחִימֶלֶךְ: שְׁמַע נָא
 בֶּן אַחִיטוֹב הַקֶּשֶׁב אֵלַי עַכְשָׁיו בְּנֹו שֶׁל אַחִיטוֹב, ⁴¹ וַיֹּאמֶר אַחִימֶלֶךְ עֲנֵה לְשְׂאוֹל,
 הֲנִי אֲדַנִּי הִנֵּה אֲנִי אֲדוֹנִי ⁴²: (יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׂאוֹל אִמְר לְאַחִימֶלֶךְ: לָמָּה
 קִשְׁרָתָם עָלַי אַתָּה וּבֶן יִשָּׁי לְמָה אַתָּה וְדוֹד בֶּן יִשָּׁי הַתַּחְבְּרָתָם זֶה לְזֶה וּמִרְדָּתָם
 בִּי? ⁴³ בְּתַתָּךְ לֹו לָחֶם וְחֶרֶב (מִרְדָּת בִּי יַחַד עִם דוֹד) עַל יַדֵּי שְׁנַתָּת לֹו לָחֶם וְחֶרֶב, ⁴⁴
 וְשְׂאוֹל לֹו בְּאַלְהֵים לָקוּם אֵלַי לְאַרְבַּ פִּיּוֹם הַזֶּה וְגַם שְׂאֵלָת בְּשִׁבִּילוֹ בְּאוּרִים
 וְתוֹמִים כְּדִי לְגַרוֹם לֹו לְמִרְוֹד בִּי ⁴⁵: (יד) וַיַּעַן אַחִימֶלֶךְ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אַחִימֶלֶךְ
 עֲנֵה לְשְׂאוֹל וְאִמְר לֹו: וְכִי בְּכָל עֲבֹדֶיךָ בְּדוֹד נִאֶמְן הָרִי מִבֵּין כָּל הָעֹבְדִים שֶׁלְךָ,
 דוֹד הוּא הַנֶּאֱמָן אֵלֶיךָ בְּיוֹתֵר. אֵינְךָ אֵפֶּי עֹבֵד שְׁנֶאֱמָן לְךָ יוֹתֵר מִמָּה שְׁדוֹד נֶאֱמָן
 לְךָ, ⁴⁶ וְחַתָּן הַמֶּלֶךְ וְדוֹד הוּא הָרִי חַתָּן הַמֶּלֶךְ, הַחַתָּן שֶׁלְךָ, ⁴⁷ וְסָר אֶל מִשְׁמַעְתָּךְ
 וְדוֹד כַּפּוֹף אֵלֶיךָ וּמְקִיִּים אֵת כָּל מָה שְׂאֵתָה מִצְוֵה עֲלִי, ⁴⁸ וְנִכְבְּד בְּבֵיתְךָ וְדוֹד
 הוּא אֶחָד הָאֲנָשִׁים הַמְּכֻבָּדִים בְּבֵיתְךָ ⁴⁹: (טו) הַיּוֹם הַחֲלַתִּי לְשְׂאוֹל לֹו בְּאַלְהֵים
 הָאֵם הַיּוֹם זֶה הַפֶּעַם הַרְּאִשׁוֹנָה שְׂשֵׁאלָתִי בְּשִׁבִּילוֹ בְּאוּרִים וְתוֹמִים? הָרִי תַמִּיד
 הַיִּיתִי שׂוֹאֵל בְּשִׁבִּילוֹ בְּאוּרִים וְתוֹמִים כִּשְׂהוּא הָיָה יוֹצֵא לְמַלְחָמוֹת, וְהַדְּבָר הַיָּה
 בְּשִׁלְיַחוֹתְךָ, אַתָּה שֶׁלַּחַת אוֹתוֹ אֵלַי כְּדִי לְשְׂאוֹל בְּאוּרִים וְתוֹמִים, ⁵⁰ חֲלִיכָה לִּי
 גִּנְאִי הוּא לִי לְמִרְוֹד בְּךָ, ⁵¹ אֶל יִשָּׁם הַמֶּלֶךְ בְּעֹבְדוֹ דְּבָר בְּכָל בְּיַת אָבִי אֶל תְּשִׁים
 בִּי וּבְמִשְׁפַּחְתִּי דְּבַר אֲשֵׁמָה, אֶל תֹּאשִׁים אוֹתִי וְאֵת מִשְׁפַּחְתִּי דְּבַר כִּלְשָׁהוּ, ⁵² כִּי
 לֹא יָדַע עֲבֹדְךָ בְּכָל זֹאת דְּבָר קֶטֶן אוֹ גְּדוֹל (אֶל תֹּאשִׁים אוֹתִי בְּמִרְד) כִּיוּן שֶׁלֹּא
 יִדְעֵתִי דְּבַר עַל הַמִּרְד שְׁמִרְד בְּךָ דוֹד. אַחִימֶלֶךְ אִמְר לְשְׂאוֹל שֶׁהוּא חֲשַׁב שְׁדוֹד

מקורות ותמצית ההערות

40. תרגום. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. תרגום. ממש משום שדואג אמר בדבריו שאחִימֶלֶךְ נתן צידה
 ואילו שְׂאוֹל אמר לחם. כמו"כ ביארנו שאחִימֶלֶךְ נתן לדוד
 את לחם הפנים. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. תרגום.
 48. מצודות. 49. תרגום. 50. מצודות. 51. מצודות.
 44. מצודות. אמנם כבר כתבנו פעמים רבות בשם
 הפרשנים השונים שהמילה "לחם" במקרא איננה דווקא
 לחם, אלא מזון. אלא שכאן נראה שמוכח שהכוונה ללחם

הוא עבדו הנאמן (של שאול), ולכן הוא חשב שכל מה שדוד ביקש ממנו לעשות היה בשליחותו (של שאול), וממילא הוא לא התכוון למרוד בשאול כשהוא נענה לדוד⁵³: (טז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׂאוּל אֶמְרָא לְאַחִימֶלֶךְ: מִזֹּת תָּמוּת אַחִימֶלֶךְ אֵתָהּ וְכָל בֵּית אָבִיךָ אֵתָהּ אַחִימֶלֶךְ וְכָל מִשְׁפַּחְתְּךָ תָּמוּתוּ⁵⁴: (יז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְרָצִים שָׂאוּל הַמֶּלֶךְ אֶמְרָא לְאַנְשֵׁים שֶׁתִּפְקִידִם הִיָּה לְרוּץ לְפָנַי מִרְכַּבְתִּי⁵⁵ הַנְּצַבִּים עָלָיו הַרְצִים בְּאוֹתוֹ זְמַן עִמְדוֹ לְפָנַי שָׂאוּל, סָבִי וְהָמִיתוּ בְּהִנֵּי יִקְוֶה תִּסְתַּכְּבוּ וְתִהְרֹגוּ אֶת כֹּהֲנֵי ה',⁵⁶ כִּי גַם יָדָם עִם דָּוִד (תִּהְרֹגוּ אֶת כֹּהֲנֵי ה') כִּיּוּן שֶׁגַם הֵם נֹאמְנִים לְדָוִד וְעוֹזְרִים לוֹ בְּמֶרֶד,⁵⁷ וְכִי יִדְעוּ כִּי בֵּרַח הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת אֲזָנֵי וְהִי הַכְּהֵנִים יִדְעוּ שְׂדוּד בֹּרַח מִפְּנֵי וּבְכָל זֹאת הֵם לֹא אִמְרוּ לִי לְהִיכֵן הוּא בֵּרַח,⁵⁸ וְלֹא אָבוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ לְשַׁלַּח אֶת יָדָם לְפָנָי בְּכַהֲנֵי יִקְוֶה עֲבָדֵי שָׂאוּל לֹא רָצוּ לְהוֹשִׁיט אֶת יָדֵיהֶם וּלְהִרְוֹג אֶת כֹּהֲנֵי ה'⁵⁹: (יח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדָוִד שָׂאוּל הַמֶּלֶךְ אֶמְרָא לְדוֹאֵג: סָב אֵתָהּ וּפְנַע בְּכַהֲנֵים תִּסְתַּכְּבוּ אֵתָהּ וְתִהְרֹגוּ אֶת הַכְּהֵנִים,⁶⁰ וְיִסָּב דָּוִד אֶת הָאֲדָמִי וְיִפְנַע הוּא בְּכַהֲנֵים דוֹאֵג הַסְּתַכְּבוּ וְהִרְגוּ אֶת הַכְּהֵנִים,⁶¹ וְיָקַם בְּיָוִם הַהוּא שְׂמֹנִים וְחֲמִשָּׁה אִישׁ נִשְׂא אֶפֶוד בְּדָ דוֹאֵג הִרְגוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׂמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה כְּהֵנִים, שְׂכָל אֶחָד מֵהֶם הִיָּה נוֹשֵׂא אֶפֶוד. הַאֶפֶוד הוּא לְבוּשׁ מִיּוֹחַד שֶׁהִיוּ לּוֹבְשֵׁים אוֹתוֹ עוֹבְדֵי ה'⁶²: (יט) וְאֵת נָב עִיר הַכַּהֲנֵים הִפָּה לְפִי חָרַב דוֹאֵג הִכָּה אֶת כָּל הָעִיר נוֹב עִם הַחֶלֶק הַחַד שֶׁל הַחֶרֶב שְׁלוֹ,⁶³ מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה (דוֹאֵג הִרְגוּ אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי נוֹב) אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים וְאֶת כָּל הַנְּשִׁים,⁶⁴ מֵעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק (וְכֵן הִרְגוּ דוֹאֵג) אֶת כָּל הַיְלָדִים הַקְּטָנִים וְהַתִּינוּקוֹת,⁶⁵ וְשָׂדֵר וְחֲמוֹד וְשָׂה (דוֹאֵג הִרְגוּ גַם) אֶת כָּל הַבְּהֵמוֹת שֶׁל נוֹב: אֶת הַשׁוֹרִים, הַחֲמוֹרִים וְהַשִּׁיִּים,⁶⁶ לְפִי חָרַב אֶת כּוֹלֵם הִרְגוּ דוֹאֵג עִם הַחֶלֶק הַחַד שֶׁל חֲרָבוֹ⁶⁷: (כ) וְיִמְלֹט בֵּן אֶחָד לְאַחִימֶלֶךְ בֵּן אַחֲטוֹב בֵּן אֶחָד שֶׁל אַחִימֶלֶךְ בֵּן אַחֲטוֹב נִיצַל מִחֲרָבוֹ שֶׁל דוֹאֵג,⁶⁸ וְשָׂמוּ אֶתְּרָם שְׂמוֹ שֶׁל בְּנוֹ שֶׁל אַחִימֶלֶךְ שֶׁנִּיצַל מִדוֹאֵג הוּא אֲבִיתָר, וְיִבְרַח אַחֲרָי דָּוִד אֲבִיתָר בֵּרַח

מקורות ותמצית הערות

52. מצודות. 53. מצודות. 54. תרגום. 55. מצודות. מצודות בפירושו לספר שופטים, פרק ד' פסוק טו'. עיין
 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. תרגום + בהערות לביאורנו לספר יהושע, פרק ו' פסוק כא'.
 מצודות. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. מצודות. 63. עפ"י
 64. תרגום. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. עפ"י מצודות

והגיע אל דוד: (כא) וַיִּגַּד אֲבִיתָר לְדָוִד בִּי הָרַג שְׂאוּל אֶת פְּהַנִּי יִקְנֹק אֲבִיתָר
 אמר לדוד ששאוּל הרג את כהני ה': (כב) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲבִיתָר דּוֹד אִמְרָ לְאֲבִיתָר:
 יִדְעֵתִי בַיּוֹם הַהוּא בִּי שֵׁם הַזֶּאֱגָה הָאֲדָמִי בִּי הִגִּיד יִגִּיד לְשְׂאוּל בַּיּוֹם שֶׁהִגַּעְתִּי
 לָנוּב, יִדְעֵתִי שְׂדוּאָג שֵׁם וְשֶׁהוּא יִלְשִׁין לְשְׂאוּל שֶׁהִיִּיתִי שֵׁם, ⁶⁹ אֲנֹכִי סַבְּתִי בְּכָל
 נֶפֶשׁ בַּיִת אֲבִיךָ אֲנִי גֵרְמָתִי בַּעֲקִיפִין לְתַקְלָה זֶה שֶׁל מִיתַת כָּל מִשְׁפַּחְתְּךָ⁷⁰: (כג)
 שְׁבָה אֵתִי אֶל תִּירָא תִּשָּׁב אִתִּי וְאֵל תִּפְחָד, ⁷¹ בִּי אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ אֶת נַפְשִׁי יִבְקֹשׁ
 אֶת נַפְשִׁיךָ (תִּשָּׁב אִתִּי וְאֵל תִּפְחָד) שֶׁהָרִי מִי שְׂרׁוּצָה לְהַרְוֹג אוֹתִי, רוּצָה לְהַרְוֹג גַּם
 אוֹתְךָ, ⁷² בִּי מִשְׁמֶרֶת אֶתָּה עִמָּדִי אֵתָּה תִּהְיֶה שְׂמוֹר אֲצִלִּי מִעַכְשָׁיו, כִּךְ שֶׁאֲנִי
 אֲשׂוֹר עֲלֶיךָ כִּמוֹ שֶׁאֲנִי שׂוֹמֵר עַל עַצְמִי⁷³:

פרק כג

(א) וַיִּגַּד דָּוִד אֶמְרוּ לְדוֹד, לֵאמֹר כִּךְ אִמְרוּ לְדוֹד: ¹ הִנֵּה פְּלִשְׁתִּים נֹלְחָמִים
 בְּקַעֲלָהּ הַפְּלִשְׁתִּים נֹלְחָמִים בַּעֲרֵי קַעֲלָהּ הַשִּׁיכַת לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל,²
 וְהָמָּה שָׂפִים אֶת הַגִּרְנוֹת וְהֵם, הַפְּלִשְׁתִּים, בּוֹזִזִים אֶת הַגִּרְנוֹת שֶׁבְקַעֲלָהּ³: (ב)
 וַיִּשְׂאֵל דָּוִד בִּיקְנוֹק דוֹד שֶׁאֵל לְדַבֵּר ה' עַל יְדֵי הָאוּרִים וְתוֹמִים,⁴ לֵאמֹר כִּךְ הִיוּ
 דְּבָרָיו שֶׁל דוֹד בְּשִׂאלָתוֹ בְּאוּרִים וְתוֹמִים: ⁵ הָאֵלֶּךְ וְהַפִּיתִי בְּפְלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה
 הָאֵם לִלְכַת וְלְהַרְוֹג אֶת הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁתּוֹקְפִים אֶת קַעֲלָהּ,⁶ וַיֹּאמֶר יִקְנֹק אֶל דָּוִד
 ה' עֲנֵה לְדוֹד: לָךְ וְהַפִּיתִי בְּפְלִשְׁתִּים לְךָ וְתִהְרֹג אֶת הַפְּלִשְׁתִּים,⁷ וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת
 קַעֲלָהּ (וְעַל יְדֵי הַרִיגַת הַפְּלִשְׁתִּים) אֵתָּה תִּצְלִל אֶת תּוֹשְׁבֵי קַעֲלָהּ⁸: (ג) וַיֹּאמְרוּ
 אֲנִשֵּׁי דָוִד אֲלֵיוֹ אֲנִשֵּׁי שֶׁל דוֹד אִמְרוּ לוֹ: הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה בַּיהוּדָה יִרְאִים הָרִי
 אֲנַחְנוּ מִפְּחָדִים מִשְׂאוּל, לְמַרְוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים בְּאַרְץ יְהוּדָה, וְאֲנִשֵּׁי שֶׁבֶט
 יְהוּדָה מִגְּנִים עֲלֶיךָ מִשׁוֹם שֶׁאֵתָּה חֵלֶק מִהֶשְׁבֶּט שֶׁלָּהֶם,⁹ וְאָף בִּי נִלְכְּדָה קַעֲלָהּ
 אֶל מַעֲרֻכּוֹת פְּלִשְׁתִּים כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְפַחַד כִּשְׁנֶלֶךְ אֵל חַיִּילִי

מקורות ותמצית הערות

בפירושו לספר שופטים, פרק ד' פסוק טו'. 68. תרגום. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. תרגום. 72. תרגום. 73. מהר"י קרא. 1. עפ"י הגר"א בפירושו ליהושע, פרק א' פסוק א'. 2. תרגום. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. עפ"י הגר"א בפירושו ליהושע, פרק א' פסוק א'. 6. תרגום. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות.

הפלשתים הערוכים ומוכנים למלחמה. אנשיו של דוד אמרו לו שהסכנה גדולה גם כשהם נמצאים בארץ יהודה ואנשי שבט יהודה מגינים עליהם, כל שכן שהסכנה תהיה גדולה יותר אם הם יילכו ויתקפו את הפלשתים כדי להציל את תושבי קעילה¹⁰: (ד) וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לְשֹׂאֵל בִּיקוֹק דוד שאל פעם נוספת באורים ותומים, כדי לחזק את לב אנשיו,¹¹ וַיַּעֲנֶהוּ יְקוֹק וַיֹּאמֶר ה' קיבל את תפילתו של דוד ואמר לו בתשובתו:¹² קוֹם רֵד קַעִילָה תזדרז ותרד לעיר קעילה,¹³ כִּי אֲנִי נֹתֵן אֶת פְּלִשְׁתִּים בְּיָדְךָ (תרד לקעילה) שהרי אני אמסור את הפלשתים בידך.¹⁴ בפעם זו, ה' ענה לדוד שהוא יצליח לנצח את הפלשתים (לעומת תשובת ה' בפעם הראשונה, אז רק ציווה את דוד לרדת לקעילה), ולכן אנשיו של דוד הסכימו ללכת איתו¹⁵: (ה) וַיִּלְכְּ דָּוִד וְאֲנָשָׁיו קַעִילָה דוד הלך עם אנשיו לקעילה,¹⁶ וַיִּקְרְבוּם בְּפִלְשְׁתִּים דוד ואנשיו נלחמו בפלשתים, וַיִּנְהֲגוּ אֶת מִקְנֵיהֶם דוד לקח כשלל את מקנה הפלשתים. דוד הכה בפלשתים מכה מוחצת ורדף אחריהם עד שהוא הגיע אל ארצם, ומשם הוא לקח את המקנה שלהם לשלל,¹⁷ וַיֵּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה דוד הכה בפלשתים מכה גדולה, וַיִּשַׁע דָּוִד אֶת יָשְׁבֵי קַעִילָה דוד הציל את יושבי קעילה¹⁸: (ו) וַיְהִי בְּבִרְחָ אַבִּיתָר בֶּן אַחִימֶלֶךְ אֶל דָּוִד קַעִילָה כאשר אביתר בן אחימלך ברח לדוד, דוד היה ליד העיר קעילה,¹⁹ אַפּוֹד יָרַד בְּיָדוֹ וַאֲבִיתָר הוֹרִיד אִתּוֹ לקעילה את האפוד והחושן, וכך הוא היה יכול דוד לשאול לדבר ה' באורים ותומים²⁰: (ז) וַיִּגַּד לְשֹׂאֵל כִּי בָּא דָּוִד קַעִילָה נאמר לשאול שדוד הגיע אל העיר קעילה,²¹ וַיֹּאמֶר שֹׂאֵל שֹׂאֵל אָמַר: נָפַר אֲתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדֵי ה' מסר את דוד בידי,²² כִּי נִסְגַּר לְבוֹא בְּעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ (ה' מסר בידי את דוד) שהרי הוא נכנס לתוך עיר שמוקפת בחומה, ויש על שעריה מנעולים, וכך אוכל להטיל מצור על העיר עד שתיכנע. שאול אמר שדוד כנראה סומך על היותו בעיר מוקפת חומה, אלא שהחומה תהווה עבורו

מקורות ותמצית הערות

12. תרגום. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. רלב"ג. 16. תרגום. שאחמלך לא התכוון לקחת איתו את האפוד, אלא כשהוא ארז את חפציו, הוא הכניס מכל הבא ליד, והתברר שהוא כתב שהאפוד ירד ולא שאחמלך הורד אותו, משום 17. רד"ק. 18. תרגום. 19. מצודות. 20. מצודות. רד"ק: 21. תרגום. 22. מצודות. 23. מצודות. לקח גם את האפוד. 21. תרגום. 22. מצודות. 23. מצודות.

מכשול, משום שעצם מציאות החומה היא שתיתן את האפשרות להטיל מצור על העיר, וכך שאול יוכל ללכוד את דוד²⁵: (ח) וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת כָּל הַעָם לְמִלְחָמָה שָׁאוּל אֶסַף אֶת כָּל הַחַיִּילִים כְּדִי לְצַאת לְמִלְחָמָה, ²⁴ לְרֹדֵת קַעֲיִלָּה לְצוֹר אֶל דָּוִד וְאֶל אֲנָשָׁיו (שאוול אסף את החיילים) כדי לרדת לקעילה ולהטיל מצור על דוד ואנשיו שהיו בעיר²⁵: (ט) וַיֵּדַע דָּוִד כִּי עָלָיו שָׁאוּל מְחַרֵּשׁ הָרֶעָה דוד ידע ששאוול חושב רק עליו כשהוא תוקף את קעילה. דוד ידע שהסיבה ששאוול מטיל מצור על קעילה היא כדי לתפוס אותו (ולכן הוא חשש שתושבי קעילה יסגירו אותו לשאוול וכך הם יצילו את עצמם), ²⁶ וַיֹּאמֶר אֶל אֲבִיתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֲפֹד דוד אמר לאביתר הכהן לקרב אליו את האפוד, כך שיוכלו לשאול באורים ותומים²⁷: (י) וַיֹּאמֶר דָּוִד דוד פנה אל ה' על ידי האורים ותומים ואמר: יְקַזֵּק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַע שְׁמַע עֲבָדְךָ בִּי מִבְּקֶשׁ שָׁאוּל לְבֹא אֶל קַעֲיִלָּה לְשַׁחַת לְעִיר בְּעִבְרֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל! שמעתי ששאוול מבקש לבא ולהשחית את העיר קעילה כדי לתפוס אותי²⁸: (יא) הֲיִסְגְּרֵנִי בְּעַלְי קַעֲיִלָּה בְּיַד הָאִם שליטי העיר קעילה מתכוונים למסור אותי ביד שאול? ²⁹ הֲיִרֵד שָׁאוּל בְּאֶשֶׁר שָׁמַע עֲבָדְךָ האם שאול באמת ירד לקעילה, כמו שאני עבדך שמעתי שהוא מתכוון לעשות³⁰? יְקַזֵּק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲגַד נָא לְעֲבָדְךָ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, תענה לעבדך, תענה לי עכשיו, ³¹ וַיֹּאמֶר יְקַזֵּק ה' עֲנֵה לְדָוִד: יֵרֵד שָׁאוּל בְּאֶמֶת יִרֵד לקעילה (אך ה' לא ענה על השאלה האם שליטי קעילה יסגירו אותו לשאוול, כיוון שהאורים ותומים עונים בכל פעם רק על שאלה אחת. אלא שה' ענה על שאלתו השנייה של דוד משום ששאלה זו היא השאלה הראשונה בסדר הארועים: קודם שאול יירד ולאחר מכן שליטי קעילה יסגירו אותו לשאוול)³²: (יב) וַיֹּאמֶר דָּוִד שָׁאוּל שׁוּב אֵת ה': הֲיִסְגְּרוּ בְּעַלְי קַעֲיִלָּה אֶתִּי וְאֶת אֲנָשָׁי בְּיַד שָׁאוּל האם שליטי קעילה מתכוונים למסור אותי ואת אנשיי ביד שאול, ³³ וַיֹּאמֶר יְקַזֵּק ה' עֲנֵה לְדָוִד: יִסְגְּרוּ שליטי קעילה מתכוונים להסגיר אותך לשאוול³⁴: (יג) וַיִּקַּם דָּוִד וְאֲנָשָׁיו

כָּשֶׁשׁ מְאוֹת אִישׁ דּוֹד וּקְרוֹב לִשְׁשׁ מְאוֹת הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אִיתוֹ הַזְּדִרְזוֹ, ³⁵ וַיֵּצְאוּ מִקְּעֵלָה דּוֹד וְאֲנָשָׁיו יֵצְאוּ מִהָעִיר קְעֵלָה, וַיִּתְּהַלְכוּ בְּאֲשֶׁר יִתְּהַלְכוּ דּוֹד וְאֲנָשָׁיו לֹא הִלְכוּ לַמָּקוֹם מְסוּיִם, אֲלֵא הֵם הִסְתַּכְּבוּ וְהִגִּיעוּ לַמְּקוֹמוֹת שׁוֹנִים בְּמִקְרָה, ³⁶ וְלִשְׂאוֹל הִגִּיד כִּי נִמְלֹט דָּוִד מִקְּעֵלָה נֹאמֵר לִשְׂאוֹל שְׂדוּד בְּרַח מִקְּעֵלָה, ³⁷ וַיִּהְיֶה דָּוִד לְצֵאת שְׂאוֹל נִמְנַע מִלְּצֵאת אֶל קְעֵלָה ³⁸: (יד) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִדְבַּר בְּמִצְדוֹת דּוֹד יֹשֵׁב לַפְּעָמִים בְּמִקְוֹמוֹת מוֹגְנִים שֶׁהָיוּ בְּמִדְבַר, ³⁹ וַיֵּשֶׁב בְּהָר בְּמִדְבַר זִיף וּלְפַעֲמִים הוּא יֹשֵׁב בְּהָרִים שֶׁהָיוּ בְּמִדְבַר זִיף, ⁴⁰ וַיִּבְקֹשְׁהוּ שְׂאוֹל כָּל הַיָּמִים שְׂאוֹל חִפֵּשׂ אֶת דָּוִד כֹּל הַזְּמַן, ⁴¹ וְלֹא נִתְּנוּ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ ה' לֹא מָסַר אֶת דָּוִד בְּיָדוֹ שֶׁל שְׂאוֹל ⁴²: (טו) וַיֵּרָא דָּוִד כִּי יֵצֵא שְׂאוֹל לְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ כְּאֲשֶׁר דּוֹד רָאָה שְׂאוֹל יוֹצֵא לְהַרוֹג אוֹתוֹ, ⁴³ וַדָּוִד בְּמִדְבַר זִיף בְּהַרְשָׁה (כְּאֲשֶׁר דּוֹד רָאָה שְׂאוֹל יוֹצֵא לְהַרוֹג אוֹתוֹ) דּוֹד יֹשֵׁב בִּיעַר שֶׁהָיָה בְּמִדְבַר זִיף, כִּיּוּן שֶׁהָיָה נִיתֵן לְבְרוּחַ מִשֶׁם בְּקִלוֹת ⁴⁴: (טז) וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוֹל וַיִּלָּךְ אֶל דָּוִד הַרְשָׁה יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוֹל קָם וְהִלֵּךְ אֶל דּוֹד שֶׁהָיָה בִיעַר, ⁴⁵ וַיַּחֲזֵק אֶת יָדוֹ בְּאֱלֹהִים יְהוֹנָתָן חִזַּק אֶת יָדוֹ שֶׁל דּוֹד, וְהוּא גַם חִזַּק אֶת אֲמוֹנָתוֹ שֶׁל דּוֹד בַּה' ⁴⁶: (יז) וַיֹּאמֶר אֲלָיו יְהוֹנָתָן אֲמַר לְדוֹד: אֲלֵ תִירָא כִּי לֹא תִמְצָאָה יָד שְׂאוֹל אָבִי אֶל תִּפְחַד, הֲרֵי יָדוֹ שֶׁל אָבִי שְׂאוֹל לֹא תִמְצָא אוֹתוֹ, ⁴⁷ וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה עֲתִיד לְמַלּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל, ⁴⁸ וְאַנְכִי אֶהְיֶה לָּךְ לְמִשְׁנָה וְאֲנִי מִבְּקֵשׁ לִהְיוֹת הַסֵּגֵן שֶׁלְךָ (כְּשֶׁאַתָּה תִּמְלֹךְ), ⁴⁹ וְגַם שְׂאוֹל אָבִי יִדַּע כִּי וְגַם אָבִי שְׂאוֹל יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עֲתִיד לְמַלּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל ⁵⁰: (יח) וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְקֹנֵק דּוֹד וַיְהוֹנָתָן כָּרְתוּ בְרִית לִפְנֵי הָאוּרִים וְתוֹמִים, ⁵¹ וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּהַרְשָׁה דּוֹד הַמְּשִׁיךְ לְשֶׁבֶת בִּיעַר, וַיְהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ וַיְהוֹנָתָן חָזַר לְבֵיתוֹ: (יט) וַיַּעֲלוּ זָפִים אֶל שְׂאוֹל הַגְּבַעְתָּה לְאֹמֶר תוֹשְׁבֵי זִיף עָלוּ אֶל שְׂאוֹל שִׁישַׁב בְּגַבְעָה וְאָמְרוּ לוֹ: ⁵² הֲלוֹא דָּוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בְּמִצְדוֹת בְּהַרְשָׁה הֲרֵי דּוֹד מִתְּחַבֵּא

 מקורות ותמצית ההערות

32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. בעניין המילה "קום" המשמשת כמילת זירוף, עיין רד"ק בפירושו לפרק טו' פסוק יב' ובמילון של אוצר מפרשי התנ"ך. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. תרגום + מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. תרגום. 49. רד"ק. 50. תרגום. 51. מצודות. 52. תרגום. 53. מצודות. 54. תרגום + מצודות. 55. עיין

איתנו במקומות השמורים שביער, ⁵³ בַּגְּבַעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר מִימִין הַיְשִׁימוֹן היער נמצא בגבעת החכילה שמדרום לישימון⁵⁴: (כ) וְעַתָּה ועכשיו, שאתה יודע שדוד מתחבא אצלנו, ⁵⁵ לְכָל אֹתָהּ נִפְשָׁךְ הַמְּלֶכֶת לְרַדְתָּ רַד תרד אלינו בכל דרך שאתה רוצה, ⁵⁶ וְלָנוּ הַסְּגִירוֹ בְּיַד הַמְּלֶכֶת ועלינו יהיה מוטל למסור את דוד בידיך אדוננו המלך⁵⁷: (כא) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שאול אמר ליושבי זיף: בְּרוּכִים אַתֶּם לִיקְנוֹק ה' יברך אתכם, ⁵⁸ כִּי תִמְלְתֶם עִלָּי (ה' יברך אתכם) היות וריחמתם עליי⁵⁹: (כב) לָכֵן נָא הִכִּינוּ עוֹד תחזרו עכשיו ותבססו טוב יותר את דבריכם על מיקומו של דוד (שהרי עד עכשיו אמרתם את הדברים רק משמועה), ⁶⁰ וְדַעוּ וְרֵאוּ אֶת מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה רִגְלוֹ ותדעו ותבדקו את המקומות שדוד הולך בהם, ⁶¹ מִי רָאָהוּ שָׂם ותבררו מי ראה את דוד מסתובב במקומות האלה, ⁶² כִּי אָמַר אֵלָי (עלינו לברר טוב מהם המקומות שבהם דוד מסתובב) כיוון שדוד פעם אמר לי (כשהוא עוד היה נאמן לי), ⁶³ עָרוֹם יֵעָרֵם הוּא (דוד אמר לי) שהוא נלחם בערמה ובתחבולות (ולכן עלינו להכיר טוב את הדרכים בהם הוא הולך ולמצוא את מיקומו המדויק של דוד כדי שנצליח לתפוס אותו)⁶⁴: (כג) וְרֵאוּ וְדַעוּ מִכָּל הַמַּחְבְּאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׂם תבדקו ותדעו את כל מקומות המחבוא שדוד מסתתר בהם, ⁶⁵ וְשִׁבְתֶם אֵלָי אֵל נָכוֹן ותחזרו אליי עם דברים נכונים, עם דברים בדוקים וברורים, ⁶⁶ וְהִלַּכְתִּי אַתְּכֶם (ולאחר שתחזרו אליי עם דברים בדוקים וברורים) אני אלך איתכם למדבר זיף, ⁶⁷ וְהָיָה אִם יִשְׁנֶה בְּאַרְצִי ואם הוא לא יהיה במקומות המחבוא שלו, הוא בוודאי נמצא בארץ יהודה, ⁶⁸ וְחַפְּשֵׁתִי אֹתוֹ בְּכָל אֶלְפֵי יְהוּדָה ואז אני אחפש אותו על ידי שרי האלפים של שבט יהודה, אכריח את שרי יהודה לעזור לי למצוא אותו⁶⁹: (כד) וַיִּקְוֶמוּ וַיִּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שְׂאוּל אנשי זיף קמו והלכו לזיף כדי למצוא את דוד לפני ששאל הגיע לשם, ⁷⁰ וְדוֹד וְאֲנָשָׁיו בְּמַדְבַּר מְעוֹן בְּעֵרְבָה ודוד ואנשיו היו במישור של מדבר מעון, ⁷¹ אֵל יָמִין הַיְשִׁימוֹן (דוד

מקורות ותמצית הערות

אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 56. מצודות. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. תרגום. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. תרגום. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. תרגום + מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. מצודות. 74. תרגום + מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

ואנשיו היו במישור של מדבר מעון) שנמצא מדרום הישימון⁷²: (כה) וַיִּלְךָ שְׂאוּל וְאֲנָשָׁיו לְבִקֵּשׁ שְׂאוּל וְאֲנָשָׁיו הִלְכוּ לַחֲפֹשׂ אֶת דָּוִד (לאחר שאנשי זיף אמרו לו היכן נמצאים מקומות המחבוא של דוד),⁷³ וַיִּגְדּוּ לְדָוִד אֲמָרוּ שְׂאוּל מִחֲפֹשׂ אוֹתוֹ, וַיֵּרֶד הַסֵּלַע וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מְעוֹן דָּוִד יָרַד מֵהַסֵּלַע עָלָיו הוּא יֹשֵׁב (כיוון שהסלע איננו מקום נוח שאפשר לברוח ממנו), והוא ירד אל מדבר מעון, משם נוח יותר לברוח,⁷⁴ וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל שְׂאוּל שִׁמַּע שְׂדוּד בְּרַח לְמִדְבַּר מְעוֹן, וַיִּרְדֵּף אַחֲרָיו דָּוִד מִדְבַּר מְעוֹן שְׂאוּל רָדַף אַחֲרָיו דָּוִד בְּמִדְבַּר מְעוֹן⁷⁵: (כו) שְׂאוּל וְדָוִד הִלְכוּ מִסְבִּיב לְאוֹתוֹ הֵר: וַיִּלְךָ שְׂאוּל מִצֵּד הַהָר מִצֵּד הַלֶּךְ מִצֵּד אֶחָד שֶׁל הָהָר, וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו מִצֵּד הַהָר מִצֵּד הָהָר וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו הִלְכוּ מֵהַצֵּד הַשְּׂנַי שֶׁל הָהָר, וַיִּהְיֶה דָּוִד נֹחֵץ לְלֶכֶת מִפְּנֵי שְׂאוּל דָּוִד מִיָּהָר לְבֵרוּחַ מִפְּנֵי שְׂאוּל,⁷⁶ וְשְׂאוּל וְאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל דָּוִד וְאֶל אֲנָשָׁיו לְתַפְשֵׁם שְׂאוּל וְאֲנָשָׁיו הָיוּ מְקִיפִים אֶת דָּוִד וְאֲנָשָׁיו כְּדִי לְתַפּוֹס אוֹתָם⁷⁷: (כז) וּמִלְאָהּ בָּא אֶל שְׂאוּל לְאֹמֵר שְׁלִיחַ הַגִּיעַ אֶל שְׂאוּל לִפְנֵי שֶׁהוּא הַצְּלִיחַ לְתַפּוֹס אֶת דָּוִד וְאֹמֵר לוֹ:⁷⁸ מִהָרָה וְלִכְּהָ תִּמְהָר וְתִלַּךְ!⁷⁹ כִּי פָשְׁטוּ פְּלִשְׁתִּים עַל הָאָרֶץ (תִּמְהָר וְתִלַּךְ) כִּיוֹן שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים הִתְפַּזְרוּ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְעַכְשָׁיו הֵם מִתְכַּוְּנִים לְתַקּוֹף אֶת יִשְׂרָאֵל⁸⁰: (כח) וַיֵּשֶׁב שְׂאוּל מִרְדֵּף אַחֲרָיו דָּוִד וַיִּלְךָ לְקִרְאָת פְּלִשְׁתִּים שְׂאוּל חָזַר מִרְדִּיפְתּוֹ אַחֲרָיו דָּוִד וַיֵּצֵא לְקִרְאָת הַפְּלִשְׁתִּים כְּדִי לְהִלָּחֵם נֶגְדָם,⁸¹ עַל כֵּן קָרְאוּ לְמָקוֹם הַהוּא סֵלַע הַמְּחַלְקוֹת זֶה הַסִּיבָה שֶׁקָּרְאוּ לְסֵלַע זֶה בְּשֵׁם "סֵלַע הַמְּחַלְקוֹת", כִּיוֹן שֶׁשֵׁם נִפְרַד שְׂאוּל מִרְדִּיפְתּוֹ אַחֲרָיו דָּוִד⁸²: (כט) וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם דָּוִד עָלָה מִסֵּלַע הַמְּחַלְקוֹת, וַיֵּשֶׁב בְּמִצְדוֹת עֵין גֵּדִי דָוִד יֹשֵׁב בְּמִקְוֵי הַשְּׂמֹרִים שֶׁהָיוּ בְּעֵין גֵּדִי⁸³:

 מקורות ותמצית הערות

74. מצודות. 75. תרגום. 76. מצודות. 77. מצודות. 82. מצודות. 83. עפ"י מצודות
 78. מצודות. 79. תרגום. 80. מצודות. 81. תרגום.

פרק כד

(א) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׂאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים לְאַחַר שֶׁשָׂאוּל חָזַר מִמִּלְחַמְתּוֹ נֶגְדַת הַפְּלִשְׁתִּים,¹ וַיִּגְדּוּ לוֹ אֲמָרוּ לְשָׂאוּל: לֵאמֹר כֹּךְ אֲמָרוּ לְשָׂאוּל:² הִנֵּה דָוִד בְּמַדְבַּר עֵינַי גָּדִי דָוִד מֵתַחְבֵּא בַּמְדָּבָר בַּעֵינַי גָּדִי:³ (ב) וַיִּקַּח שָׂאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בְּחֹזֶר מִכָּל יִשְׂרָאֵל שָׂאוּל לָקַח אִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אַנְשִׁים מִבְּחָרִים מִחַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל.⁴ אֵת הַחַיִּילִים הָאֵלֶּה לָקַח שָׂאוּל מִתּוֹךְ כָּל־לַחַיִּילִים שֶׁנֶּאֱסָפוּ לְמִלְחָמָה נֶגְדַת הַפְּלִשְׁתִּים,⁵ וַיִּלְכְּדוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דָּוִד וְאֶנְשָׁיו עַל פְּנֵי צִוְיֵי הַיְעָלִים שָׂאוּל הֵלֵךְ לַחֲפֹשׂ אֶת דָּוִד וְאֶנְשָׁיו עַל פְּנֵי הַסְּלַעִים הַגְּבוּהִים, שֶׁשָּׁם הָיוּ שׁוֹהֵימ הַיְעָלִים:⁶ (ג) וַיָּבֵא אֶל גְּדָרוֹת הַצֹּאן עַל הַדְּרָךְ שָׂאוּל הַגִּיעַ אֶל דִּיר שֶׁל צֹאן שֶׁהָיָה עַל הַדְּרָךְ לַעֵינַי גָּדִי,⁷ וְשָׁם מְעַרְהָ לִיד הַדִּיר הֵייתָה מַעְרָה, וַיָּבֵא שָׂאוּל לְהַסֵּךְ אֶת רַגְלָיו שָׂאוּל נִכְנַס לַמַּעְרָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת צַרְכּוֹ,⁸ וְדָוִד וְאֶנְשָׁיו בְּיַרְכְּתָי הַמְּעַרְהָ יֹשְׁבִים (כִּשְׁשָׂאוּל נִכְנַס לַמַּעְרָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת צַרְכּוֹ) דָּוִד וְאֶנְשָׁיו יָשָׁבוּ בַסּוּף אוֹתָהּ הַמַּעְרָה:⁹ (ד) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֲלֵיוּ אַנְשָׁיו שֶׁל דָּוִד אֲמָרוּ לוֹ: הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְכֹנָן אֲלֵיךָ הַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהָ אָמַר לְךָ עַל יַדֵּי נְבִיא,¹⁰ הִנֵּה אָנֹכִי נֹתֵן אֶת אֵיבֶךָ בְּיָדֶךָ (הַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהָ אָמַר לְךָ) אֲנִי (ה') מוֹסֵר בְּיַדֶּךָ (דָּוִד) אֶת אוֹיְבֶיךָ (שָׂאוּל),¹¹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר יִטֵּב בְּעֵינֶיךָ (בְּצַלַע זֶה מוֹבָאִים דְּבָרֵי אַנְשָׁיו שֶׁל דָּוִד וְלֹא דְּבָרֵי הַנְּבוֹאָה) וְתַעֲשֶׂה לוֹ (לְשָׂאוּל) מַה שֶׁאַתָּה רוֹאֵה לְנַכּוֹן, תַּעֲשֶׂה לְשָׂאוּל אֵת מַה שֶׁאַתָּה רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת לוֹ,¹² וַיִּקַּם דָּוִד וַיִּכְרַת אֶת כַּנָּף הַמְּעִיל אֲשֶׁר לְשָׂאוּל בַּלָּט דָּוִד קָם וְקָרַע בַּסֵּתֵר אֶת קִצְעוֹ הַמְּעִיל שֶׁל שָׂאוּל:¹³ (ה) וַיְהִי אַחֲרָי בֶּן לְאַחַר שְׂדוּד קָרַע אֶת כַּנָּף מַעִילוֹ שֶׁל שָׂאוּל,¹⁴ וַיִּזְךָ לֵב דָּוִד אֹתוֹ (לְאַחַר שְׂדוּד קָרַע אֶת כַּנָּף מַעִילוֹ שֶׁל שָׂאוּל) לִיבּוֹ שֶׁל דָּוִד הִכָּה אוֹתוֹ, דָּוִד

מקורות ותמצית ההערות

1. תרגום. 2. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.
 3. תרגום. 4. מצודות. 5. מלבי"ם. 6. מצודות.
 7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות.
 11. תרגום. 12. תרגום. 13. מצודות. 14. רש"י: פסוק זה הוא מאוחר יותר, וקדם לחרטה הוויכוח בין דוד לאנשיו
- אם להרוג את שאול. דוד קודם כרת את כנף המעיל של שאול ואנשיו אמרו לו שהוא צריך להרוג את שאול ואז דוד התחרט שהוא בכלל כרת את כנף המעיל. רד"ק: כשאנשיו ראו שדוד הולך לשאול, הם חשבו שהוא יהרוג אותו. אלא שכאשר דוד חזר עם כנף המעיל הם אמרו לו

התחרט, ¹⁵ **עַל אֲשֶׁר בָּרַת אֶת כַּנֶּף אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל** (דוד התחרט) על שהוא כרת את קצה המעיל של שאול ובכך הוא ביזה את שאול המלך¹⁶: (ו) **וַיֹּאמֶר לְאַנְשָׁיו** דוד אמר לאנשיו (שאמרו לו להרוג את שאול)¹⁷: **חֲלִילָה לִּי מִיִּקְוֶן גְּנָאִי הוּא לִי** בגלל ציווי של ה' (הציווי שלא להרוג את המלך שנמשח בשמן המשחה – כפי שמיד נראה בהמשך הפסוק), ¹⁸ **אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה לְאַדְנִי** (גנאי הוא לי) אם אעשה זאת (להרוג) את אדוני שאול,¹⁹ **לְמַשִּׁיחַ יִקְוֶן שְׂנֵמֶשַׁח בְּצִוּוֵי שַׁל ה' לְמֶלֶךְ,**²⁰ **לְשַׁלַּח יָדַי בּוֹ** (גנאי הוא לי) שאושיט את ידי על שאול, שאהרוג את שאול,²¹ **כִּי מַשִּׁיחַ יִקְוֶן הוּא** (גנאי הוא לי להרוג את שאול) כיוון ששאול נמשח למלך והתורה ציוותה לכבד את המלך²²: (ז) **וַיִּשְׁפַּע דָּוִד אֶת אַנְשָׁיו בַּדְּבָרִים דוּד פִּיִּס** את אנשיו, ושכנע אותם,²³ **וְלֹא נָתַנּוּ לְקוֹם אֶל שָׂאוֹל** (על ידי הדברים שבהם הוא פייס את אנשיו) דוד לא נתן לאנשיו לקום על שאול ולהרוג אותו,²⁴ **וְשָׂאוֹל קָם מִהַמְּעָרָה וַיִּלְךָ בַּדְּרָף שָׂאוֹל קָם מִהַמְּעָרָה וְהַמְשִׁיךְ בְּדֹרְכּוֹ** (כלי שהוא שם לב שדוד היה במערה וחתך לו את קצה המעיל)²⁵: (ח) **וַיִּקָּם דָּוִד אַחֲרַי כֵּן וַיֵּצֵא מִהַמְּעָרָה** לאחר שאול יצא מהמערה, דוד קם ויצא גם הוא מהמערה,²⁶ **וַיִּקְרָא אַחֲרַי שָׂאוֹל דוּד עֵמֵד מֵאַחֲוֵרֵי שָׂאוֹל וְקָרָא לוֹ:**²⁷ **לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר דוּד בְּקִרְיָתוֹ:**²⁸ **אַדְנִי הַמֶּלֶךְ** (דוד קרא לעבר שאול) אדוני המלך! **וַיִּבֹט שָׂאוֹל אַחֲרָיו שָׂאוֹל הִסְתַּכֵּל אַחֲרָה,**²⁹ **וַיִּקַּד דָּוִד אֶפְיִם אֶרְצָה דוּד כּוֹפֵף אֶת רֵאשׁוֹ, וְנִפְל עַל הָאָרֶץ,**³⁰ **וַיִּשְׁתָּחוּ דוּד הַשְּׁתַּחוּוָה לְשָׂאוֹל:**³¹ (ט) **וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׂאוֹל דוּד שָׂאל אֶת שָׂאוֹל:** **לְמָה תִּשְׁמַע אֶת דְּבָרַי אָדָם לְמָה אַתָּה מִקְבֵּל אֶת דְּבָרַי שֶׁל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ רַכִּיל.**³² **הַכּוֹוֵנָה לְדְבָרַי שֶׁל דּוֹאֵג הָאֲדוּמִי,**³³ **לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר הָאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ רַכִּיל,**³⁴ **הִנֵּה**

מקורות ותמצית ההערות

הרג את הנער העמלקי וזו גם הסיבה שהוא הרג את רוצחי איש בשת. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. תרגום. 20. תרגום. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. תרגום. 26. תרגום. 27. תרגום. 28. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. מצודות. 33. רש"י. 34. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק

שהוא היה צריך להרוג את שאול. 15. מצודות. 16. מהר"י קרא + מצודות. רלב"ג: דוד באמת רצה להרוג את שאול, אלא שהוא לא הצליח להרוגו אלא רק לקרוע את כנף מעילו, ומשום כך הוא התחרט לאחר מכן. דוד ראה שאם הוא ינסה להרוג את שאול, הדבר יהווה תקדים לכך שינסו להרוג מלכים, והוא רצה להרחיק זאת (למרות שלשאול הגיע למות משום שהוא היה רודף). זו גם הסיבה שהוא

דָּוִד מִבְּקֵשׁ רָעַתָּהּ (האדם שהולך רכיל אומר) דוד מבקש להרע לך³⁵: (י) הִנֵּה הַיּוֹם
 הַזֶּה הָרִי בְיוֹם הַזֶּה,³⁶ רְאוּ עֵינֶיךָ אֶת אֲשֶׁר נִתְּנָה יְקִנֹּק הַיּוֹם בְּיָדִי בַּמַּעֲרָה אֶתֶּה
 רֵאִיתָ שֶׁהִ' מִסֵּר אוֹתָךְ בְּיַדִּי בַּמַּעֲרָה,³⁷ וְאָמַר לְהַרְגֶנָּה וְכָל אֶחָד מֵאֲנָשָׁי אָמַר לִי
 לְהַרוֹג אוֹתָךְ,³⁸ וַתִּחַסַּם עָלַי וְאֲנִי רִיחַמְתִּי עֲלֶיךָ,³⁹ וְאָמַר לֹא אֲשַׁלַּח יָדִי בְּאֲדָנִי
 כִּי מְשִׁיחַ יְקִנֹּק הוּא וְאִמְרַתִּי שֶׁלֹּא אֶהְרֹג אוֹתָךְ אֲדוֹנִי, כִּיוּן שֶׁאַתָּה מְשִׁיחַ הִ',
 כִּיוּן שֶׁנִּמְשַׁחְתָּ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְמַלּוּךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁴⁰: (יא) (דוד מְשִׁיךְ בְּדַבְּרָיו
 אֶל שְׂאוּל וּפּוֹנֵה אֵלָיו פֶּעַם נּוֹסֶפֶת) וְאָבִי חוֹתָנִי שְׂאוּל,⁴¹ רָאָה גַם רָאָה אֶת כִּנְּהָ
 מְעִילָךְ בְּיָדִי תִּרְאָה בְּבִירוֹר אֶת קִצֵּה הַמַּעֲיֵל שֶׁלְךָ שֶׁנִּמְצָא בְּיָדִי,⁴² כִּי בְּכַרְתִּי אֶת
 כִּנְּהָ מְעִילָךְ וְלֹא הִרְגַתִּיךָ בַּכֶּךָ שֶׁרָק קִרְעַתִּי אֶת כִּנְּהָ מְעִילָךְ וְלֹא הִרְגַתִּי אוֹתָךְ,⁴³
 דַּע וְרָאָה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וּפְשָׁע וְלֹא חֲטָאתִי לָךְ (בַּכֶּךָ שֶׁרָק קִרְעַתִּי אֶת כִּנְּהָ
 מְעִילָךְ וְלֹא הִרְגַתִּי אוֹתָךְ) תִּרְאָה וְתַדַּע שֶׁאֵינִי מִבְּקֵשׁ לַעֲשׂוֹת לְךָ רַע וְאֵין בְּיָדִי
 חֲטָא אוֹ פֶּשַׁע,⁴⁴ וְאַתָּה צָדִיק אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ וּמִצַּד שְׁנֵי אֶתֶּה אֹרֵב לִי כִּדִּי
 לְקַחַת אֶת נַפְשִׁי, אֶתֶּה מִתְּחַבֵּא עַל מִנַּת לְהַפְתִּיעַ אוֹתִי וְלְהַרוֹג אוֹתִי⁴⁵: (יב) יִשְׁפֹּט
 יְקִנֹּק בִּינִי וּבִינְךָ הִ' יִשְׁפֹּט אֶת הַדִּין שִׁישׁ בִּינִי לְבִינְךָ (שֶׁאַתָּה רוֹדֵף אוֹתִי עַל לֹא
 עוֹוֵל בְּכַפִּי),⁴⁶ וְנִקְמְנִי יְקִנֹּק מִמֶּנִּי וְהִ' יִנְקוּם אֶת נַקְמַתִּי מִמֶּנִּי,⁴⁷ וְיָדִי לֹא תִּהְיֶה בְּךָ
 אֶךְ אֲנִי לֹא אֶהְרֹג אוֹתָךְ⁴⁸: (יג) כֹּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁלְּחַתְּךָ מִמֶּנִּי כִּמוֹ שִׁישׁ מִשַּׁלְּחַתְּךָ
 הָאוֹמֵר:⁴⁹ מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע כָּל דָּבָר תִּקְלָה בָּאָה עַל יָדִי רָשָׁעִים,⁵⁰ וְיָדִי לֹא
 תִּהְיֶה בְּךָ אֶךְ הַיָּד שֶׁלִּי לֹא תֶהְרֹג אוֹתָךְ. דוד אָמַר שֶׁיִּתְקַיֵּמוּ בְּשְׂאוּל דְּבָרֵי מִשַּׁלְּ
 קַדְמוֹן הָאוֹמֵר שֶׁכָּל הַתְּקִלוֹת יוֹצְאוֹת מִרְשָׁעִים. כֵּן, מִי שֶׁיִּהְרֹג אֶת שְׂאוּל יִהְיֶה
 אֶחָד הַרְשָׁעִים וְדוֹד עֲצָמוֹ לֹא יִהְרֹג אוֹתוֹ⁵¹: (יד) אַחֲרַי מִי יֵצֵא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל! אַחֲרַי מִי יֵצֵא כִּדִּי לְהַרוֹג וּבַכֶּךָ בִּיזִית אֶת עֲצָמְךָ? הָרִי גַם אִם
 אֶתֶּה חוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַרוֹג אוֹתִי, הֵייתָ צָרִיךְ לְשַׁלּוֹחַ שְׁלִיחִים כִּדִּי לַעֲשׂוֹת
 זֹאת וְלֹא לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּעֲצָמְךָ,⁵² אַחֲרַי מִי אֶתֶּה רֹדֵף אַחֲרַי מִי יֵצֵא בְּעֲצָמְךָ

מקורות ותמצית ההערות

א' פסוק א'. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. תרגום. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום.
 38. מצודות. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות.
 בפירושו השני. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום.

כדי לרדוף אחריו, ⁵³ אַחֲרֵי כָּלֵב מָת (יצאת בעצמך כדי לרדוף) אחרי מִיִּשְׁהוּ שאינו
 חשוב אלא ככלב מת, ⁵⁴ אַחֲרֵי פְּרָעֵשׁ אָחָד (יצאת בעצמך כדי לרדוף) אחרי מִיִּשְׁהוּ
 שאינו חשוב אלא כפרעוש⁵⁵: (טו) וַיְהִי יִקְנוֹק לְדָוִד וַיִּשְׁפֹּט בֵּינִי וּבֵינָהּ ה' יתמנה
 לשופט שישפוט את הדין שיש בין שנינו, שאתה רודף אחריי ללא כל סיבה, ⁵⁶
 וַיֵּרָא וּגְלוֹי לִפְנֵי ה' שאתה מתנכל לי ללא סיבה, ⁵⁷ וַיִּרְבֵּ אֶת רִיבִי וְה' יַעֲשֶׂה
 אֵתֶךָ מְרִיבָה בְּגִלְל שאתה מתנכל אליי, ⁵⁸ וַיִּשְׁפֹּטֵנִי מִיַּדְּךָ וְה' יִתְּבַע אֶת עֲלֻבוֹנִי
 מִמֶּךָ⁵⁹: (טז) וַיְהִי כְּכַלּוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל שָׁאוּל כִּאֲשֶׁר דִּוַּד
 סִיִּים לֹמֵר לְשָׁאוּל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, ⁶⁰ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל שָׁאוּל שָׁאוּל אֶת דָּוִד:
 הַקִּלְךָ זֶה בְּנֵי דָוִד בְּנֵי דָוִד! הֲאֵם זֶה הַקּוֹל שֶׁלְךָ שְׁאֵנִי שׁוֹמֵעַ? ⁶¹ וַיִּשָּׂא שָׁאוּל
 קִלְוֹ וַיִּבֶךְ שָׁאוּל הָרִים אֶת קוֹלוֹ וּבְכָה⁶²: (יז) וַיֹּאמֶר אֶל דָּוִד שָׁאוּל אִמְרָ לְדָוִד:
 צְדִיק אַתָּה מִמֶּנִּי אַתָּה זָכָאי יוֹתֵר מִמֶּנִּי, ⁶³ כִּי אַתָּה גִּמְלַתְנִי הַטּוֹבָה שֶׁהָרִי אַתָּה
 עֲשִׂית לִי מֵעֲשִׂים טוֹבִים, ⁶⁴ וְאֲנִי גִּמְלַתִּיךָ הָרַעָה וְאִילוֹ אֲנִי עֲשִׂיתִי לְךָ מֵעֲשִׂים
 רָעִים⁶⁵: (יח) וְאַתָּה הַנְּדַתְּ הַיּוֹם אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָה אֵתִי טוֹבָה וְהַיּוֹם אַתָּה הִרְאִית
 לְכוֹלֵם שֶׁעֲשִׂית לִי דְבָרִים טוֹבִים, ⁶⁶ אֶת אֲשֶׁר סָגַרְנִי יִקְנוֹק בְּיַדְּךָ וְלֹא הִרְגַתְנִי
 (הִרְאִית לְכוֹלֵם שֶׁעֲשִׂית לִי דְבָרִים טוֹבִים) כִּאֲשֶׁר ה' מִסַּר אוֹתִי בְיָדְךָ, וּבְכָל זֹאת לֹא
 הִרְגַת אוֹתִי⁶⁷: (יט) וְכִי יִמְצָא אִישׁ אֶת אֵיבּוֹ טוֹבָה הֲאֵם נַעֲשֶׂה דָבָר כֹּזֵה, שְׂאֵדָם
 מִצָּא אֶת הָאוֹיֵב שְׁלוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ טוֹב? ⁶⁸ וְשִׁלְחוֹ בְּדַרְךָ טוֹבָה (הֲאֵם נַעֲשֶׂה דָבָר
 כֹּזֵה שְׂאֵדָם מִצָּא אֶת הָאוֹיֵב שְׁלוֹ) וּבְכָל זֹאת, בְּמִקּוֹם לְהִרוֹג אֶת הָאוֹיֵב, הוּא שׁוֹלַח
 אוֹתוֹ לְדַרְכּוֹ, ⁶⁹ וַיִּקְנוֹק יִשְׁלַמְךָ טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִּי וְה' יִגְמֹל
 לְךָ טוֹב עַל שֶׁלֹּא הִרְגַת אוֹתִי הַיּוֹם⁷⁰: (כ) וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, כִּשְׂאֵנִי רוֹאֵה אֶת הַצְּלַחַתְךָ, ⁷¹
 הִנֵּה יִדְעֵתִי כִּי מְלִיךְ תִּמְלֹךְ אֲנִי יוֹדַע שֶׁאַתָּה עֲתִיד לְמַלּוֹךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ⁷²
 וְקָמָה בְּיַדְּךָ מִמְּלֻכַת יִשְׂרָאֵל וּמִלְכוֹת יִשְׂרָאֵל תִּתְקִיִּים בְּיָדְךָ (בְּגִלְל הַמַּעֲשִׂים
 הַטּוֹבִים שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה)⁷³: (כא) וְעַתָּה וּמֵאַחַר שְׂאֵנִי יוֹדַע שֶׁאַתָּה עֲתִיד לְמַלּוֹךְ עַל

מקורות ותמצית ההערות

57. תרגום. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. תרגום. 65. תרגום. 66. מצודות. 67. תרגום. 68. תרגום.
 61. תרגום. 62. תרגום. 63. תרגום. 64. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום.

בני ישראל, ⁷⁴ הַשְּׁבַעָה לִי בִיקוֹק תִּישַׁבַע לִי בִשֵׁם ה', ⁷⁵ אִם תִּכְרִית אֶת זִרְעֵי אַחֲרָי (תישבע לי בשם ה') שאם תשמיד את צאצאיי, ⁷⁶ וְאִם תִּשְׁמִיד אֶת שְׁמֵי מִבֵּית אָבִי וּשְׂאֵם תֵּאבֹד אֶת שְׁמֵי מִמִּשְׁפַּחְתִּי (גם כאן הכוונה היא שלא יהרוג דוד את צאצאיו של שאול, אלא ששאול כפל את דבריו) – אז ה' יעניש אותך בגלל שעברת על שבועתך⁷⁷: (כב) וַיִּשְׁבַּע דָּוִד לְשָׂאוֹל דוֹד נִשְׁבַּע לְשָׂאוֹל שֶׁהוּא לֹא יִכְרִית אֶת צִאצְאָיו, ⁷⁸ וַיִּלְכְּ שָׂאוֹל אֶל בֵּיתוֹ שְׂאוֹל חָזַר אֶל בֵּיתוֹ, וְדָוִד וְאַנְשָׁיו עָלוּ עַל הַמְּצוּדָה וְדוֹד וְאֲנָשָׁיו עָלוּ אֶל הַמְּצוּדָה, אֵל מִקּוֹם שֶׁהוּא הִיָּה מוֹגֵן מִפְּנֵי שֶׁל שָׂאוֹל⁷⁹:

פרק כה

(א) וַיִּמָּוֶט שְׂמוּאֵל שְׂמוּאֵל מֵת, ¹ וַיִּקְבְּצוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל הַתְּכַנְסוּ וְאָמְרוּ הַסֹּפְדִים עַל שְׂמוּאֵל, ² וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּבֵיתוֹ בְּרָמָה קְבֹרוֹ אֶת שְׂמוּאֵל בְּרָמָה – שֵׁם הִיָּה בֵּיתוֹ, ³ וַיִּקָּם דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל מְדִבְרַת פָּאָרָן לְאַחַר הַהַסְפָּד, דוֹד קָם וַיֵּרֶד אֶל מְדִבְרַת פָּאָרָן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָשַׁשׁ שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁהִלְכוּ לְהַסְפִּיד אֶת שְׂמוּאֵל, יַעֲבֹרוּ דֶרֶךְ עַיִן גְּדִי וַיִּמְצְאוּ אוֹתוֹ⁴: (ב) וַאִישׁ בְּמַעוֹן הִיָּה אָדָם שֶׁהִיָּה גֵר בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "מַעוֹן", ⁵ וַיַּמְעִשֵׂהוּ בְּפִרְמֹל נִכְסוּ שֶׁל הָאִישׁ הָיוּ בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "כֶּרְמֶל", הַמִּקְנֵה שֶׁל אָדָם זֶה הִיָּה בְּכֶרְמֶל, ⁶ וְהָאִישׁ גְּדוֹל מְאֹד הָאִישׁ הִיָּה עֹשִׂיר גְּדוֹל, ⁷ וְלוֹ הָיוּ לְאִישׁ זֶה: (1) צֶאֱן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים צֶאֱן, (2) וְאֲלָף עֵזִים וְאֲלָף עֵזִים, וַיְהִי בְּגִזּוֹ אֶת צֶאֱנוֹ בְּפִרְמֹל הַסִּיפּוֹר עָלָיו מִסּוּפֵר בְּפִרְקָנוֹ הַתְּרַחֵשׁ בְּזִמְן שֶׁאָדָם זֶה הִיָּה צָרִיךְ לְגַזּוֹת אֶת הַצֶּאֱן שֶׁלּוֹ

מקורות ותמצית הערות

ששמואל ראה בימיו ששאוול הודה לדוד על המלוכה. ששמואל מת שבעה חודשים לפני שאול, ומתוכם ישב דוד אצל הפלשתים חמישה חודשים ואם כן כל הסיפור עם נבל ועם גבעת החוילה התרחשו בחודשיים לפני כן. בפירושו לפרק כה' פסוק ג' כתב בשם חז"ל שהדברים נכתבו כאן כדי להראות שלמרות ששמואל מת וכל בני ישראל היו בצער, נבל הכרמלי חגג. 2. תרגום. 3. רלב"ג. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. רש"י +

73. תרגום. 74. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". מהר"י קרא: שאול אמר לדוד: עד עכשיו הייתי רודף אחריו משום שחששתי שאתה תהרוג את צאצאיי, אך אם תישבע לי שלא תהרוג אותם, אפסיק לרדוף אחריו. 75. תרגום. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. תרגום. 79. עפ"י מצודות בפירושו לפרק כג' פסוק יד'. 1. רד"ק: הכתוב סיפר על מיתת שמואל משום ששמואל מת עכשיו, אלא שהכתוב רצה לומר

בכרמל והיה מקובל לעשות את יום גזיזת הצאן כיום חג⁸: (ג) וְשֵׁם הָאִישׁ נָבֶל וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִיגַיִל שֶׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ הָיָה נָבֶל, וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ הָיָה אֲבִיגַיִל,⁹ וְהָאִשָּׁה טוֹבַת שְׁכָל וְיִפְתַּת תֹּאֵר אֲבִיגַיִל הֵייתָה אִישָׁה מְאֹד חַכְמָה וְיִפְהָ,¹⁰ וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מְעַלְלִים וְלַעֲוֹמְתָהּ, נָבֶל הָיָה אָדָם קָשָׁה וְעָשָׂה מַעֲשִׂים רָעִים,¹¹ וְהוּא כָּלְבִי נָבֶל הָיָה מְזַרְעוֹ שֶׁל כָּלֵב (כך שהוא היה קרוב משפחה של דוד)¹²: (ד) וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי גִזְזוּ נָבֶל אֶת צֹאֲנוֹ כְּאִשֶּׁר דָּוִד הָיָה בַּמִּדְבָּר, הוּא שָׁמַע שֶׁנָּבֶל גִּזַּז אֶת הַצֹּמֵר שֶׁהָיָה עַל צֹאֲנוֹ¹³: (ה) וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים דָּוִד שִׁלַּח אֶל נָבֶל עֲשָׂרָה נְעָרִים, וַיֹּאמֶר דָּוִד לְנְעָרָיו דָּוִד אָמַר לְנְעָרִים שִׁשְׁלַח: עֲלוּ בְּרִמְלָה וּבְאִתְּם אֶל נָבֶל תַּעֲלוּ לְכַרְמֶל, וְתִגְיַעוּ אֶל נָבֶל,¹⁴ וּשְׁאַלְתֶּם לּוֹ בְּשֵׁמִי לְשָׁלוֹם תִּבְרַכּוּ אֶת נָבֶל בְּשֵׁמִי בְּשָׁלוֹם¹⁵: (ו) וַאֲמַרְתֶּם תֹּאמְרוּ לְנָבֶל: כֹּה לָחִי (תֹּאמְרוּ לְנָבֶל שֶׁאֲנִי מְבָרֵךְ אוֹתוֹ) הַלּוֹוִאי וְכִךְ יִהְיֶה לְכָל אֹרֶךְ חַיִּיךָ, הַלּוֹוִאי וְהָעוֹשֵׁר שִׁישׁ לְךָ יִישָׂאֵר לְךָ לְכָל אֹרֶךְ יָמֶיךָ,¹⁶ וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם וְאֲנִי מְבָרֵךְ אוֹתְךָ, וְאֶת מִשְׁפַּחְתְּךָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לְךָ, שֶׁתַּחֲיוּ בְּשָׁלוֹם¹⁷: (ז) וְעַתָּה שְׁמַעְתִּי כִּי גִזְזִים לְךָ עֲתָה הָרָעִים אֲשֶׁר לְךָ הָיוּ עִמָּנוּ וְעַכְשָׁיו שָׁמַעְתִּי שֶׁהָרָעִים שֶׁלְּךָ שֶׁהָיוּ בְּעִבְרָתְךָ אִתְּנוּ, גּוֹזְזִים אֶת צֹאֲנְךָ,¹⁸ לֹא הִכְלַמְנוּם וְאִנְחַנּוּ תְּמִיד נִתְּנוּ לְרָעִים שֶׁלְּךָ אֶת כָּל מַה שֶׁהֵם הָיוּ צָרִיכִים וּמַעֲוֹלָם לֹא חִזְרוּנוּ אֶת פְּנֵיהֶם רִיקָם,¹⁹ וְלֹא נִפְקְדוּ לָהֶם מֵאוֹמְזָה כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם בְּבִרְמָל וְלֹא הָיָה חֶסֶד לָהֶם מֵהַצֹּאֵן כָּל זְמַן שֶׁהֵם הָיוּ בְּכַרְמֶל, מִשּׁוֹם שֶׁאִנְחַנּוּ עֲזָרוֹנוּ לָהֶם לְשִׁמּוֹר עַל הַצֹּאֵן²⁰: (ח) שְׁאַל אֶת נְעָרֶיךָ וַיִּגִּידוּ לְךָ תִּשְׁאַל אֶת הַנְּעָרִים שֶׁלְּךָ וְהֵם יֹאמְרוּ לְךָ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לְךָ דְּבַרִי אִמְתָּ,²¹ וַיִּמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיךָ וְהַנְּעָרִים שֶׁאֲנִי שׁוֹלַח אֵלֶיךָ, יִמְצְאוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְתִקְבַּל אוֹתָם בְּסִבְר פָּנִים יְפוֹת,²² כִּי עַל יוֹם טוֹב בָּאנוּ שֶׁהָרִי הֵם הִגִּיעוּ אֵלֶיךָ בְּשֵׁמִי בְּיוֹם טוֹב שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה, וְאִם כֵּן רְאוּי לְקַבֵּל אוֹתָם בְּסִבְר פָּנִים יְפוֹת, כְּמוֹ שֶׁמְקַבְּלִים כָּל אָדָם בְּסִבְר פָּנִים יְפוֹת בְּיוֹם חַג,²³ תִּנְהָ נָא אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא

מקורות ותמצית ההערות

מצודות. 9. רד"ק: שמו של האיש לא היה באמת נבל, 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. רש"י. 10. מצודות. 11. תרגום. 20. רש"י. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. יסוד מלכות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות.

יָדָה לְעַבְדֵיךָ וּלְבָנֶיךָ לְדָוִד וּתְתֵן עִכְשָׁיו לְעַבְדֶיךָ, לְנַעֲרִים, וּלְבָנֶיךָ דָּוִד, אֵת מֵה שֶׁאֵתָּה יִכּוֹל לְתַתֶּנְךָ: ²⁴ (ט) וַיָּבֵאוּ נְעָרֵי דָּוִד נַעֲרֵי דָּוִד הַגִּיּעוּ אֶל נָבִל, וַיִּדְבְּרוּ אֶל נָבִל כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד נַעֲרֵי דָּוִד אָמְרוּ לְנָבִל בְּשֵׁם דָּוִד אֵת כֹּל מֵה שֶׁהוּא צִוּוּהוּ אוֹתָם לֹאמֹר, וַיִּנְחֹחוּ אַחֲרַי, הַנַּעֲרִים נָחוּ מִדְּבָרֵיהֶם, וְלֹא אָמְרוּ עוֹד דְּבָרִים: ²⁵ (י) וַיַּעַן נָבִל אֶת עַבְדֵי דָּוִד וַיֹּאמֶר נָבִל עֲנֵה לְנַעֲרִים שֶׁהָיוּ עַבְדָּיו שֶׁל דָּוִד וְאָמַר לָהֶם: מִי דָּוִד וּמִי בֶן יִשָּׁי אֵת מִי חוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ דָּוִד וּמִיָּהוּ כִּכְלָל בֶּן יִשָּׁי? דָּוִד אֵינְנוּ אָדָם חֲשׂוֹב, ²⁶ הַיּוֹם רַבּוּ עַבְדִּים הַמְתַּפְּרָצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו בִּמְיֻנּוֹ, יֵשׁ הַרְבֵּה עַבְדִּים שֶׁמִּתְחַזְּקִים וְאוֹמְרִים שֶׁהֵם חֲשׂוֹבִים יוֹתֵר מֵאֲדוֹנֵיהֶם, וּמִכָּאֵן שׁוֹאֵב דָּוִד אֵת הַחֻצְפָּה לְדַרוֹשׁ מִמֶּנִּי כֹל מִיָּנִי דְּבָרִים: ²⁷ (יא) וְלִקְחָתִי אֶת לֶחְמִי וְאֶת מִימֵי יָאֵת טְבַחְתִּי אֲשֶׁר טְבַחְתִּי לְגִזְזֵי הָאֵם אֶקַּח מֵהָעוֹבְדִים שֶׁלִּי שֶׁתִּפְקִידֵם לְגִזּוֹת אֶת הַצֶּאֱן, אֶת הַלֶּחֶם, אֶת הַמַּיִם וְאֵת הַבָּשָׂר שֶׁיִּיעֲדֵתִי לָהֶם, ²⁸ וְנִתְתִּי לְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי אִי מִזֶּה הִמָּה וְאִנִּי אֶתֵּן אֶת הָאוֹכֵל לְאֲנָשִׁים שֶׁאֵינְנִי יוֹדַע מֵהֵיכֵן הֵם הַגִּיּעוּ וְאֵינְנִי מַכִּיר אוֹתָם? הָאֵם עֲלִי לְתַת אֶת הָאוֹכֵל לְדוֹד בְּמִקּוֹם לְתַת אֶת הָאוֹכֵל לְאֲנָשִׁי? ²⁹ (יב) וַיַּהֲפֹכּוּ נְעָרֵי דָּוִד לְדַרְכָּם נַעֲרֵי דָּוִד חֲזָרוּ לְדַרְכָּם, נַעֲרֵי דָּוִד חֲזָרוּ לְדוֹד, ³⁰ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֵאוּ וַיַּגִּדוּ לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נַעֲרֵי דָּוִד חֲזָרוּ וְאָמְרוּ לְדוֹד אֵת כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁנָּבִל אָמַר (שֶׁהוּא מְסַרְב לְתַת לְדוֹד אֶת מֵאֵכֶל עוֹבְדָיו): ³¹ (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲנָשָׁיו דָּוִד אָמַר לְאֲנָשָׁיו: הֲגֵרוּ אִישׁ אֶת חֲרָבּוֹ כֹּל אֶחָד מִכֶּם יַחְגֹּר אֶת הַחֲגוּרָה שֶׁעֲלֶיהָ נִמְצָא הַנִּרְתִּיק שֶׁל הַחֲרָב שֶׁלּוֹ, ³² וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת חֲרָבּוֹ כֹּל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁל דָּוִד חָגַר אֶת הַחֲגוּרָה שֶׁעֲלֶיהָ הָיָה תְלוּי הַנִּרְתִּיק שֶׁל הַחֲרָב שֶׁלּוֹ, ³³ וַיַּחְגְּרוּ גַם דָּוִד אֶת חֲרָבּוֹ גַם דָּוִד חָגַר אֶת הַחֲגוּרָה שֶׁעֲלֶיהָ הָיָה תְלוּי הַנִּרְתִּיק שֶׁל הַחֲרָב שֶׁלּוֹ, ³⁴ וַיַּעֲלוּ אַחֲרָיו דָּוִד כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ הָיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת אֲנָשִׁים שֶׁעָלוּ עִם דָּוִד לְהַרוֹג אֶת נָבִל מִשׁוֹם שֶׁהוּא הָיָה מוֹרֵד בְּמַלְכוּת (שֶׁהָרִי הוּא יוֹדַע שְׂדוּד נִמְשַׁח לְמֶלֶךְ וּבְכֹל זֹאת הוּא לֹא קָיִים אֵת בְּקִשְׁתּוֹ שֶׁל דָּוִד), ³⁵ וּמֵאֵתָּם יָשֻׁבוּ עַל הַכְּלָיִם וּמֵאֵתֵימָם שֶׁל דָּוִד נִשְׁאָרוּ

לשמור על הכלים ועל האוהלים שלו (ולא עלו איתו)³⁶: (יד) וְלֹא־בִיגִיל אֶשֶׁת נָבֶל
 הַגִּיד נָעַר אֶחָד מִהַנְּעָרִים אֶחָד מִנְעָרֵיהָ שֶׁל אֲבִיגַיִל אֶשֶׁת נָבֶל אָמַר לָהּ,³⁷ לֵאמֹר
 כֵּךְ אָמַר הַנְּעַר לֹא־בִיגִיל:³⁸ הֲיָנָה שָׁלַח דָּוִד מִקְּאָכִים מִהַמְדַּבֵּר לְבָרֶךְ אֶת אֲדֹנָיו
 דוֹד שֶׁלַּח שְׁלִיחִים מִהַמְדַּבֵּר שָׁבוּ הוּא נִמְצָא כִּדִּי לְבָרֵךְ אֶת נָבֶל אֲדוֹנָנוּ בְּבִרְכַּת
 שְׁלוֹם,³⁹ וַיַּעַט בָּהֶם וּנְבֵל הִפְרִיחַ בְּשִׁלְחֵי דוֹד, נָבֶל גַּעַר בְּשִׁלְחִים וְסִילַק
 אוֹתָם בְּלִי לִתֵּת לָהֶם דְּבַר⁴⁰: (טו) וְהָאֲנָשִׁים טָבִים לָנוּ מֵאִדּוּ וְאֲנָשֵׁי דוֹד הָיוּ מֵאִדּוּ
 טוֹבִים אֲלֵינוּ,⁴¹ וְלֹא הִכְלַמְנוּ אֲנָשֵׁי שֶׁל דוֹד תְּמִיד נִתְּנוּ לָנוּ אֶת מֵה שֶׁהֵינּוּ
 צָרִיכִים בְּלִי לְהַחְזִיר אֶת פְּנֵינוּ רִיקָם,⁴² וְלֹא פָקְדָנוּ מֵאוֹמָה וְלֹא הָיָה חֶסֶר מִהַצָּאן
 מִשׁוֹם שֶׁהֵם שָׁמְרוּ עֲלֵינוּ,⁴³ כֹּל יְמֵי הַתְּהַלְכָנוּ אִתָּם בְּהִיוֹתָנוּ בְּשִׁדָּה (אֲנָשֵׁי שֶׁל
 דוֹד עָזְרוּ לָנוּ) לְאוֹרֵךְ כָּל הַיָּמִים שֶׁהֵלְכָנוּ אִתָּם בְּשִׁדָּה⁴⁴: (טז) חוֹמָה הָיָה עָלֵינוּ
 גַּם לִיְלֶכֶת גַּם יוֹמָם אֲנָשֵׁי שֶׁל דוֹד תְּמִיד שָׁמְשׁוּ לָנוּ כְּחוֹמָה עַל יַדֵּי שֶׁהֵם שָׁמְרוּ
 עֲלֵינוּ, הֵן בְּיוֹם וְהֵן בַּלַּיְלָה,⁴⁵ כֹּל יְמֵי הִיוֹתָנוּ עִמָּם רַעִים הַצָּאן (אֲנָשֵׁי שֶׁל דוֹד
 שָׁמְרוּ עֲלֵינוּ) לְאוֹרֵךְ כָּל הַיָּמִים שֶׁהֵינּוּ אִתָּם וְהֵינּוּ עֹסוֹקִים בְּרַעִיית הַצָּאן⁴⁶: (יז)
 וַעֲתָה עֲכָשִׁי, לְאַחַר שֶׁנָּבֶל הִתְנַהֵּג כֵּךְ לְשִׁלְחֵי שֶׁל דוֹד לְמִרוֹת שֶׁהֵם עָזְרוּ לָנוּ
 כְּעַבֵּר,⁴⁷ דִּעֵי וְרֵאֵי מַה תַּעֲשִׂי תַּחֲשָׁבִי וְתִרְאִי אֵיךְ תּוֹכֵלִי לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֵׂי שֶׁל
 נָבֶל וּלְפִיִּי אֶת דוֹד,⁴⁸ כִּי כָלְתָה הָרַעָה אֶל אֲדֹנָיו וְעַל כָּל בֵּיתוֹ (תַּחֲשָׁבִי אֵיךְ
 לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֵׂי) כִּיּוֹן שֶׁאֵם לֹא תַעֲשִׂי זֹאת, בּוֹדָאֵי יִבּוֹאוּ עֲלֵינוּ וְעַל מִשְׁפַּחַתוֹ
 דְּבָרִים רַעִים,⁴⁹ וְהוּא בֶן בְּלִיעַל מְדַבֵּר אֲלֵינוּ נָבֶל עֲצָמוּ הוּא רָשָׁע וְאֵינְנוּ יְכוּלִים
 לְדַבֵּר אִתּוֹ, וְלִכֵּן אֲנַחְנוּ פּוֹנִים אֲלֵיךְ⁵⁰: (יח) וְתִמְהָר אֲבִיגַיִל מִיְהָרָה,
 וְתִקַּח אֲבִיגַיִל לְקַחָה אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים כִּדִּי לִתֵּת אוֹתָם לְדוֹד: (1) מֵאֲתָיִם
 לֶחֶם מֵאֲתָיִים כְּכֹרוֹת לֶחֶם, (2) וּשְׁנַיִם נְבִלֵי יַיִן שְׁנֵי נֹאדוֹת (סוּג שֶׁל כְּלִי) מֵלֵאִים
 בֵּינָם, (3) וְחֶמֶשׁ צֶאֱן עֲשׂוּיִת חֲמִישָׁה כְּבָשִׂים מִבוּשָׁלִים,⁵² (4) וְחֶמֶשׁ סָאִים קָלִי
 חֲמִישָׁה סָאִים שֶׁל קִמַּח הַעֲשׂוּי מִשִּׁבּוּלִים צְלוּיֹת (סָאָה הִיא מִידַת מִשְׁקַל שֶׁהֵיטָה

מקורות ותמצית הערות

37. רש"י. 38. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 39. רד"ק. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. רש"י
 43. תרגום. 44. תרגום. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית
 בביאור המילה "עתה". 48. מצודות. 49. מהר"י קרא.
 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. מצודות.

נהוגה בימיהם כמו שבימינו מקובל למדוד משקל במידות של קילוגרם),⁵³ (5) וּמָאָה
 צְמִיקִים מאה אשכולות של ענבים יבשים,⁵⁴ (6) וּמְאֹתַיִם דְּבָלִים מאתיים כיכרות
 של תאנים. היו דוחסים תאנים רבות לכיכר אחת,⁵⁵ וְתִשָּׁם עַל הַחֲמֹרִים אביגיל
 הטעינה את החמורים בכל דברי המאכל שהיא לקחה כדי להביא לדוד:⁵⁶ (יט)
 וְתֹאמֶר לְנַעֲרִיָּה אביגיל אמרה למשרתיה שהוליכו את המנחה שהיא שלחה
 לדוד:⁵⁷ עֲבְרוּ לְפָנַי הַנְּנִי אֲחֵרִיכֶם בָּאָה תלכו לפניי אל דוד, ואני אלך אחריכם,⁵⁸
 וְלֹאִישָׁה נָבֵל לֹא הִגִּידָה אביגיל לא אמרה לנבל בעלה שהיא מביאה את
 המנחה לדוד:⁵⁹ (כ) וְהִיא הִיא רֹכֶבֶת עַל הַחֲמֹר וַיִּרְדָּת בְּסֹתֵר הָהָר כאשר אביגיל
 רכבה על החמור והיא ירדה לעמק שהיה בין שני ההרים,⁶⁰ וְהָיָה דָּוִד וְאֲנָשָׁיו
 יֹרְדִים לְקִרְיַתָּה דוד ואנשיו ירדו על ההר שהיה מול אביגיל,⁶¹ וְתִפְגַּשׁ אֹתָם
 אביגיל פגשה את דוד ואנשיו בעמק:⁶² (כא) וְדָוִד אָמַר (כאשר אביגיל פגשה את
 דוד) דוד אמר לאנשיו,⁶³ אַךְ לִשְׁקֹר שְׁמֹרְתִי אֵת כָּל אֲשֶׁר לָזָה בְּמִדְבַר שמרתי
 לשווא על כל נכסיו של נבל במדבר,⁶⁴ וְלֹא נִפְקַד מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאוֹמֶה ובזכותי
 ובזכותכם, לא היה חסר דבר אחד לנבל (כיוון שאנחנו שמרנו עליי),⁶⁵ וַיֵּשֶׁב לִי
 רָעָה תַּחַת טוֹבָה ונבל ביזה אותי במקום להחזיר לי טובה על מה שעשיתי
 למענו:⁶⁶ (כב) כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִיבֵי דָּוִד וְכֹה יִסִּיף אֲנִי נשבע (כך לשון
 שבועה),⁶⁷ אִם אֲשָׁאִיר מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ עַד הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר (אני נשבע) שעד
 אור הבוקר לא אשאיר מכל צאצאיו של נבל אפילו זכר אחד. דוד נשבע שהוא
 יהרוג את כל הזכרים שבצאצאיו של נבל:⁶⁸ (כג) וְתָרָא אֲבִיגַיִל אֵת דָּוִד כאשר
 אביגיל ראתה את דוד, וְתִמְהַר וְתִרְדַּד מֵעַל הַחֲמֹר וְתִפֹּל לְאִפֵּי דָּוִד עַל פְּנֵיהָ
 אביגיל מיהרה לרדת מהחמור, ונפלה על פניה לפני דוד,⁶⁹ וְתִשְׁתַּחוּ אַרְצָה
 אביגיל השתחוותה לפני דוד כשפניה היו על הארץ:⁷⁰ (כד) וְתִפֹּל עַל רַגְלָיו
 וְתֹאמֶר אביגיל נפלה בסמוך לרגליו של דוד ואמרה לו:⁷¹ בִּי אֲנִי אֲדֹנָי הָעוֹן

מקורות ותמצית הערות

54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. מצודות. 61. רש"י. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. רש"י בפסוק
 58. תרגום. 59. תרגום. 60. מצודות. 61. רש"י. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. רש"י בפסוק
 58. תרגום. 59. תרגום. 60. מצודות. 61. רש"י. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. רש"י בפסוק

החטא של נבל היה בבית שלי. אביגיל שמעה את דבריו של דוד לאנשיו והיא אמרה לו שהיא אשתו של נבל ושהדברים קרו בביתה,⁷² וַתִּדְבֹר נָא אִמְתָּךְ בְּאָזְנֶיךָ אֲנִי מִבְקֶשֶׁת עֲכָשִׁיו לְהַשְׁמִיעַ לְךָ כִּמָּה דְבָרִים,⁷³ וְשָׁמַע אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ וְאֲנִי מִבְקֶשֶׁת שֶׁתִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי שִׁפְחָתְךָ, אֶת דְּבָרַי⁷⁴: (כה) אֵל נָא יִשִׁים אֲדֹנָי אֶת לְבוֹ אֵל אִישׁ הַבְּלִיעֵל הַזֶּה אֲדֹנָי! אֵל תִּשִׁים לִב עֲכָשִׁיו לְדְבָרִים שֶׁנִּבְל הִרְשַׁע הַזֶּה בִּיזָה אוֹתְךָ בָּהֶם,⁷⁵ עַל נִבְל אֵל תִּתְיַחַס לְדְבָרָיו שֶׁל נִבְל, פִּי כִּשְׁמוֹ כֵּן הוּא (אֵל תִּתְיַחַס לְדְבָרָיו שֶׁל נִבְל) מִכִּיוּן שֶׁכִּמוֹ הַשֵּׁם שֶׁלוֹ, כֵּךְ הוּא מִתְנַהֵג,⁷⁶ נִבְל שְׁמוֹ וְנִבְלָה עִמּוֹ כִּמוֹ שֶׁשֵּׁמוֹ נִבְל, כֵּךְ הוּא מִתְנַהֵג כִּמוֹ נִבְל, וְהוּא רִגִיל לְבִזּוֹת אֲנָשִׁים,⁷⁷ וְאֲנִי אִמְתָּךְ לֹא רָאִיתִי אֶת נְעָרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ וְאֲנִי, שִׁפְחָתְךָ, לֹא רָאִיתִי אֶת הַנְּעָרִים שֶׁשִּׁלַּחְתָּ לְבַעֲלִי (וְלִכֵּן לֹא יִכּוֹלְתִי לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר מֵה שֶׁהוּא עֹשֶׂה לָּהֶם)⁷⁸: (כו) וְעַתָּה אֲדֹנָי אֲדֹנָי! מֵאַחַר שֶׁהִסְפַּקְתִּי עֲכָשִׁיו לְהִגִּיעַ אֵלַיךְ לְפָנַי שֶׁהִסְפַּקְתָּ לְהַרְוֹג אֶת בַּעֲלִי נִבְל,⁷⁹ חַי יִקְוֶה וְחַי נִפְשָׁךְ אֲשֶׁר מִנְעָךְ יִקְוֶה מִבּוֹא בְּדָמַי אֲנִי נִשְׁבַּעַת בְּשֵׁם ה' שֶׁהוּא (ה') רוֹצֵה לְמַנוּעַ מִמֶּךָ מִלְשִׁפּוֹךְ דָּם, וְהוֹשִׁיעַ יְדָךְ לִי וְתוֹשִׁיעַ אֶת יָדֶיךָ, תְּצִיל אֶת יָדֶיךָ כֵּךְ שֶׁהֵם לֹא יִצְטָרְכוּ לְהַרְוֹג מִיִּשְׁהוֹ, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן לְהִיעַנֵשׁ עַל כֵּךְ.⁸¹ אֲבִיגִיל אִמְרָה לְדוֹד שֶׁנִּבְל אֵינְנוֹ נֹחֵשׁ לְמִוֹרֵד בְּמַלְכוּת וְאֵינְנוֹ עֲלִיוֹ דִּין מִיִּתְהָ מִשׁוֹם שְׁעוֹד לֹא נוֹדַע לְכוֹלֵם שְׁדוֹד נִמְשַׁח לְמֶלֶךְ,⁸² וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, שֶׁה' מִנַּע מִמֶּךָ לְשִׁפּוֹךְ אֶת דַּמּוֹ שֶׁל נִבְל, בּוֹדָאִי שֶׁהוּא יוֹמֵת בְּיַדֵּי שָׁמַיִם,⁸³ יִהְיֶה כִּנְבָל אִיבִיךָ וְהַמְּבַקְשִׁים אֵל אֲדֹנָי רָעָה וְאֲנִי מֵאַחֲלַת שֶׁכֵּל אוֹיְבֶיךָ וְכֹל אֵלֶּה שֶׁמִּנְסִים לְגִרוֹם לְךָ רָעָה יִהְיוּ כִּמוֹ נִבְל (שִׁמִּיתוֹ בְּיַדֵּי שָׁמַיִם)⁸⁴: (כז) וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, שֶׁהִבֵּאתִי לְךָ מִנְחָה,⁸⁵ הַפְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִבֵּאתִי שִׁפְחָתְךָ לְאֲדֹנָי תִּתְפַּיֵּס בְּמִנְחָה שֶׁאֲנִי, שִׁפְחָתְךָ, הִבֵּאתִי לְךָ, אֲדֹנָי,⁸⁶ וְנִתְּנָה לְנְעָרִים הַמְּתַלְכִּים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי וְנִתֵּן אֶת הַמִּנְחָה לְנְעָרִים שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרֶיךָ (אֲבִיגִיל לֹא אִמְרָה שֶׁהִיא תִּתֵּן לְדוֹד עֲצָמוֹ אֶת הַמִּנְחָה מִשׁוֹם שִׁישׁ בְּכֵךְ מִשׁוֹם חוֹסֵר כְּבוֹד,

מקורות ותמצית הערות

70. תרגום. 71. רלב"ג. 72. מצודות. 73. תרגום. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות. 77. תרגום. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. רש"י. 82. רד"ק. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. תרגום. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

שהרי כלפי דוד המנחה הזו הייתה מנחה קטנה)⁸⁷: **שָׂא נָא לְפִשֶׁע אֲמַתְךָ אֲנִי**
מִבְקֶשֶׁת מִמֶּךָ שֶׁתִּמְחַל לִי עַכְשָׁיו עַל הַחֲטָא שֶׁבּוֹ אַחְטָא, אִם אַכְשָׁל בְּלִשׁוֹנִי
וְאִדְבַר אֵלֶיךָ בַּחֲסוּר כְּבוֹד,⁸⁸ **כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה יִקְוֶה לְאֲדֹנָי בֵּית נְאֻמָּן אֲנִי יוֹדַעַת**
שִׁבְעַתִּיד ה' יָקִים מִמֶּךָ בֵּית מְלוּכָה שִׁיתְקִיִּים (וְהַמְלָכוֹת לֹא תִסּוּר מִמֶּךָ כְּמוֹ שֶׁהָיָה
סָרָה מִשְׁאוּל),⁸⁹ **כִּי מְלַחְמוֹת יִקְוֶה אֲדֹנָי נִלְחַם שֶׁהָרִי אֶתְּהָם אֶת מִלְחָמוֹת**
ה', וְאַתָּה נִלְחַם רַק נֶגֶד אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל (בְּנִיגוּד לְשִׁאוּל שֶׁהִרְגָה אֶת כּוֹהֲנֵי הָעִיר נוֹב),⁹⁰
וְרָעָה לֹא תִפְּצָא בָּהּ מִיְמֶיךָ וְלֹא נִמְצָא בְךָ דְבַר אֶחָד רַע לְאוֹרֶךְ כָּל יָמֶיךָ, אֶתְּהָ
לֹא תִלְחַם וְתִהְיוּ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וּבְזָכוֹת זֶה תִתְקִיִּים מִלְכוּתְךָ⁹¹: (כֹּט) וַיָּקֶם
אָדָם לְרֹדְפָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשָׁהּ וּלְמָרוֹת שִׁשְׁאוּל קָם לְרֹדֹף וּלְהָרוֹג אוֹתָךְ,⁹²
וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצָרוּר הַחַיִּים נִפְשָׁךְ תִּהְיֶה קְשׁוּרָה וְתִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם
הַבָּא לְאַחַר הַמוֹת,⁹³ **אֶת יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נִפְשָׁךְ תַּעֲמוּד בְּעוֹלָם הַבָּא לִפְנֵי ה',**⁹⁴
וְאַתָּה נֶפֶשׁ אִיְבִיךָ יִקְלַעְנָה וְאִילוֹ נֶפֶשׁ הָאוֹיְבִים שֶׁלְךָ, כְּמוֹ שְׁאוּל, ה' יִשְׁלִיךְ אֶתְּ
נִשְׁמָתוֹ,⁹⁵ **בְּתוֹךְ בָּהּ הַקָּלַע (ה' יִשְׁלִיךְ אֶת נִשְׁמַת אוֹיְבֶיךָ) בְּתוֹךְ כַּף הַמִּשְׁמַשֵּׁת**
כְּמִקְלַע. בִּימֵיהֶם הָיוּ זוֹרְקִים אַבְנִים עַל אוֹיְבִים עַל יְדֵי שֶׁהֵם הָיוּ לוֹקְחִים מִקַּל
גָּדוֹל וּבְרָאוּ הָיְתָה כַּף גְּדוֹלָה, עֲלִיהָ הָיוּ מַעֲמִיסִים אַבְנִים וְכֵן הָיוּ זוֹרְקִים
אוֹתָם. אֲבִיגַיִל מֵאַחַלֵּת לְדוֹד, שֶׁלִּנְפֹשׁוֹת אוֹיְבֵיו לֹא תִהְיֶה מְנוּחָה, וְהֵם יִטְלְטְלוּ
כָּל הַזְּמָן, כְּמוֹ שֶׁהָאֵבֶן זֹזָה כָּל הַזְּמָן בְּתוֹךְ הַכַּף שֶׁנִּמְצָא עַל גְּבֵי הַמִּקְלַע⁹⁶: (ל)
וְהָיָה כִּי יַעֲשֶׂה יִקְוֶה לְאֲדֹנָי כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶת הַטּוֹבָה עִלְיָךְ כַּאֲשֶׁר ה' יִקְיִים
אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁהוּא אָמַר שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה לְךָ,⁹⁷ **וַיִּצְוֶה לְנָגִיד עַל יִשְׂרָאֵל**
ה' צִוּוּהָ שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה מוֹשֵׁל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (וְאַלֶּהֶם הֵם הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁה' אָמַר
עַל דּוֹד)⁹⁸: (לֹא) וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל (כַּאֲשֶׁר ה' יִמְנָה אוֹתָךְ לְמִשׁוֹל
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) הִרִיגַת נָבֵל לֹא תִיחַשֵׁב לְךָ בְּעֵינֵי עַם יִשְׂרָאֵל לְתַקְלָה וּלְמַכְשׁוֹל.
אִם תִּהְיוּ אֶת נָבֵל, הָעַם יֹאמַר שֶׁדָּרַכְךָ לְהָרוֹג בְּנֵי אָדָם לְלֹא סִיבָה מוֹצְדֻקָּת,⁹⁹

מקורות ותמצית הערות

86. מצודות. 87. מצודות. 88. תרגום + מצודות. 93. מצודות. 94. תרגום. 95. מצודות. 96. מצודות.
 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 97. תרגום. 98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

לֵב לְאֲדָנִי (ואם לא תהרוג את נבל) גם לבך יהיה שלם בדבר. אם תתייחס לדברי נבל, הדבר יהווה פגיעה במעלתך משום שאדם במעלתך לא אמור להתייחס לבזיונות של אדם כמו נבל,¹⁰⁰ **וְלִשְׁפָּךְ דָּם חַנָּם וְלִהְיוֹשִׁיעַ אֲדָנִי לֹא** והעם לא יאמר שכדי להושיע את עצמך, אתה מוכן לשפוך דם של אדם זכאי, אדם שאינו חייב מיתה,¹⁰¹ **וְהֵיטֵב יִקְנֹק לְאֲדָנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמַתְךָ וְאֲדוֹנִי!** כאשר ה' ייטיב איתך וימנה אותך למלך, תזכור את שפחתך, אותי, ואת דבריי, ותחזיק לי טובה על שמנעתי ממך מלהרוג אדם שאינו חייב מיתה¹⁰²: (לב) **וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַבִּיגַיִל דוּד אִמֵּר לְאַבִּיגַיִל: בְּרוּךְ יִקְנֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְךָ הַיּוֹם הַזֶּה לְקַרְאֹתִי בְרוּךְ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׁלַח אוֹתְךָ הַיּוֹם אֵלַי¹⁰³: (לג) וּבְרוּךְ טַעַמְךָ וְהַדְּבָרִים שֶׁאִמַּרְתָּ, גַּם הֵם בְּרוּכִים,¹⁰⁴ **וּבְרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְּדָמַיִם וְגַם אֶת בְּרוּכָה, שֶׁמִּנַּעַת מִמֶּנִּי הַיּוֹם מִלְשֹׁפֹךְ דָּם שֶׁל אָדָם נָקִי, מִלְהַרוֹג אָדָם זָכָאִי שֶׁאִינוּ חַיִּיבִים מִיִּתְּהָ, ¹⁰⁵ וְהִשַּׁע יָדַי לִי וּבִכְךָ הוֹשַׁעַת אֶת יַדַי, מִנַּעַת מִיַּדֵּי מִלְשֹׁפֹךְ דָּם שֶׁל אָדָם זָכָאִי¹⁰⁶: (לד) וְאוֹלָם חַי יִקְנֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹלָם אֲנִי נֹשֵׁב בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל,¹⁰⁷ אֲשֶׁר מְנַעַנִי מִהֲרַע אֶתְּךָ שֶׁמִּנַּעַת מִמֶּנִּי מִלַּעֲשׂוֹת לְךָ וּלְמִשְׁפַּחְתְּךָ רַע,¹⁰⁸ כִּי לֹאֲנִי מִהֲרַת וְתִבְאֵת לְקַרְאֹתִי (אֲנִי נֹשֵׁב) שֶׁאִם לֹא הָיִיתָ מְזַדְרָזֵת וּבָאָה אֵלַי,¹⁰⁹ כִּי אִם נֹתֵר לְנִבֵּל עַד אוֹר הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר (אֲנִי נֹשֵׁב שֶׁאִם לֹא הָיִיתָ מְזַדְרָזֵת וּבָאָה אֵלַי) עַד הַבּוֹקֵר שֶׁל מָחָר, לֹא הָיָה נֹשֵׂא אֵף זָכָר מִצֶּאֱצָאֵי נִבְלָה. עַכְשָׁיו, לְאַחַר שֶׁבָאָת אֵלַי, אֲנִי נֹשֵׁב שֶׁלֹּא אֶהְרֹג אֶת נִבְלָה וְאֶת שֶׁאֵר מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְאִם אֶעֱשֶׂה כֵן, אֵינְעֻשׂ גַּם עַל הַשְּׁבֻעָה שֶׁעֲבַרְתָּ¹¹⁰: (לה) וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ אֶת אֲשֶׁר הֵבִיֵּאָה לָּו דוּד לְקַח מֵאַבִּיגַיִל אֶת הַמִּנְחָה שֶׁהִיא הֵבִיֵּאָה לָּו (הַלְחָמִים וְשֶׁאֵר הַדְּבָרִים שֶׁצִּירְפָה לַמִּנְחָה),¹¹¹ **וְלָהּ אָמַר וְדוּד אִמֵּר לְאַבִּיגַיִל: עֲלֵי לְשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ תַּעֲלֵי וְתַחְזִירִי לְבֵיתְךָ בְּשָׁלוֹם,¹¹² רְאֵי שֶׁמִּנְעַתִּי בְּקוֹלְךָ וְאֲשֶׁא פְּנֵיךָ אֶת תְּרַאֲי שֶׁאֲשַׁמַּע בְּקוֹלְךָ וְאִמְלֵא אַחֲרַי בְּקִשְׁתְּךָ שֶׁלֹּא לְהַרוֹג אֶת נִבְלָה******

מקורות ותמצית הערות

101. מצודות. 102. מצודות. 103. תרגום. 104. מצודות. 109. מצודות. 110. מצודות. 111. תרגום. 112. תרגום.
 105. מצודות. 106. מצודות. 107. מצודות. 108. מצודות. 113. מצודות. 114. תרגום. 115. תרגום. 116. מצודות.

(נשיאת פנים משמעו מילוי בקשה)¹¹³: (לו) וַתָּבֵא אֲבִיגַיִל אֶל נָבֹל אֲבִיגַיִל חזרה אל נבל,¹¹⁴ וְהִנֵּה לוֹ מִשְׁתָּה בְּבֵיתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ (כאשר אביגיל חזרה אל ביתה היא ראתה ש-) נבל עשה בביתו משתה גדול, כגודל משתה שמלכים עושים,¹¹⁵ וְלֵב נָבֹל טוֹב עָלָיו וְלִיבוֹ שֶׁל נָבֹל הִיָּה טוֹב עָלָיו, נבל היה שמח,¹¹⁶ וְהוּא שֹׁפֵר עַד מְאֹד וְנָבֹל הִיָּה מְאֹד שִׂיכּוֹר,¹¹⁷ וְלֹא הִגִּידָהּ לוֹ דְּבַר קֶטֶן וְגָדוֹל עַד אֹזֶר הַבֶּקֶר אֲבִיגַיִל לֹא אָמְרָה לְנָבֹל דְּבַר, הֵן דְּבַר גָּדוֹל וְהֵן דְּבַר קֶטֶן, עד שהאיר הבוקר למחרת¹¹⁸: (לו) וַיְהִי בַּבֶּקֶר בְּצֵאת הַיּוֹן מִנְּבֹל כְּשֶׁהֲגִיעַ הַבּוֹקֵר, וְנָבֹל כָּבַר לֹא הִיָּה שִׂיכּוֹר,¹¹⁹ וַתִּגַּד לוֹ אִשְׁתּוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (לאחר שנבל כבר לא היה שיכור) אֲבִיגַיִל אָמְרָה לְנָבֹל אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֵת כָּל מַה שֶׁאִירַע עִם דּוֹד,¹²⁰ וַיִּמָּת לָבוֹ בְּקִרְבּוֹ נָבֹל פָּחַד מְאֹד, עד שהנביא קורא לפחד הגדול שנפל על נבל "מוות", (כמו הביטוי "פחד מוות"),¹²¹ וְהוּא הִיָּה לְאֵבֶן נָבֹל פָּחַד כָּל כֵּךְ עַד שֶׁהֲנִבִיא מַדְמָה זֹאת כִּאִילוֹ שֶׁלִּיבוֹ הִפְךָ לְאֵבֶן. נבל פחד כיוון שהוא חשב שדוד בכל זאת יבוא להרוג אותו¹²²: (לח) וַיְהִי כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ עֶשְׂרֵה יָמִים מֵאֵז שֶׁאֲבִיגַיִל חֲזָרָה לְנָבֹל,¹²³ וַיִּגַּף יִקְוֶן אֶת נָבֹל וַיָּמָת (לאחר שעברו עשרה ימים) ה' שֶׁלַח לְנָבֹל מַחְלָה שִׁיחֲלָה בָּהּ וְהוּא מֵת¹²⁴: (לט) וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מָת נָבֹל דּוֹד שָׁמַע שֶׁנָּבֹל מָת, וַיֹּאמֶר כֵּךְ אָמַר דּוֹד לְאַחַר שֶׁהוּא שָׁמַע שֶׁנָּבֹל מָת: בְּרוּךְ יִקְוֶן אֲשֶׁר רָב אֶת רֵיב הַרְפָּתִי מִיַּד נָבֹל אֲנִי מְבָרֵךְ אֵת ה' עַל כֵּךְ שֶׁפָּרַע מִנָּבֹל אֵת דִּינִי, כִּיּוֹן שֶׁנָּבֹל בִּיזָה אוֹתִי (בכך שאמר שהיום עבדים מתחזקים על אדוניהם),¹²⁵ וְאֵת עֲבָדָיו חֲשָׁף מַרְעָה וְעַל יָדַי כֵּךְ, ה' מִנַּע מִעֲבָדָיו, מִמְּנִי, מִלַּעֲשׂוֹת דְּבַר רַע וְלִהְרוֹג אֶת נָבֹל,¹²⁶ וְאֵת רַעַת נָבֹל הִשִּׁיב יִקְוֶן בְּרֵאשׁוֹ וְה' הֲחֲזִיר לְנָבֹל רַע, כַּגְּמוּל עַל הַרְעָה שֶׁהוּא עָשָׂה לִי,¹²⁷ וַיִּשְׁלַח דָּוִד שֶׁלַח שְׁלִיחִים לְאֲבִיגַיִל, וַיִּדְבַּר בְּאֲבִיגַיִל לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה (על ידי השליחים) דּוֹד שָׁאֵל אֶת אֲבִיגַיִל אִם הִיא מְסַכֶּימָה לְהִינָשֵׂא לּוֹ¹²⁸: (מ) וַיָּבֵאוּ עֲבָדֵי דָּוִד אֶל אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלְכָה עֲבָדָיו

מקורות ותמצית ההערות

117. תרגום. 118. תרגום. 119. מצודות. 120. תרגום. האבל על שמואל ולאחר מכן תלו לו במשך שלשה ימים.
 121. מצודות. 122. מצודות. 123. רש"י וכתב שלש סיבות ב. משום שמדובר על עשרת ימי תשובה. ג. כנגד עשר לגימות שנבל נתן לנעריו של דוד. 124. תרגום. לכך שה' חיכה עשרה ימים. א. כדי שיעברו שבעה ימי

של דוד הגיעו אל אביגיל שהייתה בכרמל,¹²⁹ וַיִּדְבְּרוּ אֵלֶיהָ עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד אָמְרוּ לְאֲבִיגַיִל, לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד לְאֲבִיגַיִל:¹³⁰ דָּוִד שָׁלַחְנוּ אֵלֶיךָ לְקַחְתֶּךָ לֹא לְאִשָּׁה דָּוִד שֶׁלַּח אוֹתָנוּ אֵלֶיךָ כְּדֵי שֶׁתִּתְחַתְּנִי אִתּוֹ:¹³¹ (מא) וְתִקַּם וְתִשְׁתַּחֲזוּ אַפִּים אֶרְצָה אֲבִיגַיִל קָמָה וְהִשְׁתַּחֲוּתָהּ בְּאוֹפֵן שֶׁפָּנְיָה הָיָה עַל הָאָרֶץ,¹³² וְתֹאמַר אֲבִיגַיִל אָמְרָה לְעֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד: הֲנִי אִמְתָּךְ לְשִׁפְחָה לְרֹחֵץ רַגְלֵי עֲבָדֵי אֲדֹנָי אֲנִי רְאוּיָה רַק לְשִׁמֵשׁ לְדָוִד בְּתוֹר שִׁפְחָה, כְּדֵי לְרַחוֹץ אֶת רַגְלָיו שֶׁל עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד אֲדוֹנָי, וְאֵינִי רְאוּיָה לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה:¹³³ (מב) וְתִמְהַר וְתִקַּם אֲבִיגַיִל וְתִרְכַּב עַל הַחֲמֹר אֲבִיגַיִל מִיְהִרָה לָקוּם וּלְרַכֵּב עַל הַחֲמֹר שֶׁלָּהּ,¹³⁴ וְחָמֵשׁ נִעְרֹתֶיהָ הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ חֲמֵשׁ הַמְשֵׁרֶתוֹת שֶׁל אֲבִיגַיִל גַּם הִלְכוּ אַחֲרֶיהָ,¹³⁵ וְתִלְךָ אַחֲרֵי מַלְאָכָי דָּוִד אֲבִיגַיִל הִלְכָה אַחֲרֵי שְׁלִיחָיו שֶׁל דָּוִד,¹³⁶ וְתֵהִי לֹא לְאִשָּׁה אֲבִיגַיִל הִתְחַתְּנָה עִם דָּוִד: (מג) וְאֵת אֲחֵינֵעַם לְקַח דָּוִד מִיִּזְרְעֵאל דָּוִד לָקַח לְאִשָּׁה גַם אֶת אַחֲיוֹנָעַם מִעַמֻּק יִזְרְעֵאל,¹³⁷ וְתֵהִינָּן גַּם שְׂתֵיֶהֶן לֹא לְנָשִׁים אֲבִיגַיִל וְאַחֲיוֹנָעַם הָיוּ שְׂתֵיֶהֶן נְשׁוֹתָיו שֶׁל דָּוִד (בְּנוֹסֶף לְמִיכָל בֵּת שְׁאוּל):¹³⁸ (מד) וְשְׁאוּל נָתַן אֶת מִיכָל בֵּתוֹ אִשָּׁת דָּוִד לְפִלְטִי בֶן לִישׁ אֲשֶׁר מִגְּלִים שְׁאוּל הִשִּׂיא אֶת בֵּיתוֹ מִיכָל, שֶׁהִיָּתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל דָּוִד, לְאָדָם בֶּשֶׁם פִּלְטִי בֶן לִישׁ מִמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "גְּלִים" (מכּוּוֹן שֶׁשְׁאוּל חָשַׁב שֶׁהִקְדוּשֵׁין שֶׁל מִיכָל לְדָוִד לֹא תִפְסוּ עַל פִּי הַהִלְכָה):¹³⁹

פרק כו

(א) וַיִּבְאוּ הַזְּפִים אֶל שְׁאוּל הַגְּבַעַתָּה תּוֹשְׁבֵי זִיף הִגִּיעוּ פַעַם נּוֹסֶפֶת אֶל שְׁאוּל שֶׁשָּׁהָה בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּגַבְעָה (הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה הִיָּתָה בְּפָרֶק כ"ג),¹ לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ הַזְּפִים לְשְׁאוּל:² הֲלֹא דָּוִד מִסְתַּתֵּר בְּגַבְעַת הַחֲכִילָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן הָרִי דָּוִד מִתְחַבֵּא בְּמִקְוֵה שֶׁנִּקְרָא "גַּבְעַת הַחֲכִילָה", שֶׁנִּמְצָא מוֹל מְדַבֵּר יְשִׁימוֹן:³ (ב) וַיִּקַּם שְׁאוּל וַיֵּרֶד אֶל מְדַבֵּר זִיף שְׁאוּל הַזְּדוּרָה לְרַדֵּת לְמְדַבֵּר זִיף (שֵׁם הִיָּתָה

מקורות ותמצית הערות

125. רש"י. 126. מצודות. 127. מצודות. 128. תרגום. 134. תרגום. 135. מצודות. 136. תרגום. 137. תרגום. 129. תרגום. 130. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, 138. מצודות. 139. מצודות. 1. מצודות. 2. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 3. תרגום. 133. מצודות.

גבעת החכילה),⁴ וְאֵתוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בְּחֹרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים חַיִּילִים מובחרים מישראל ירדו עם שאול למדבר זיף,⁵ לִבְקֹשׁ אֶת דָּוִד בְּמִדְבַר זִיף שאול ירד למדבר זיף כדי לחפש שם את דוד:⁶ (ג) וַיִּחַן שָׁאוּל בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן עַל הַדְּרָךְ שָׁאוּל חָנָה עַל הַדְּרָךְ הַרְאֵשִׁית שִׁבְגֵבַעַת החכילה שהייתה מול מדבר הישימון,⁷ וְדָוִד יָשָׁב בְּמִדְבַר וְדוּד יָשָׁב עִמּוֹק בתוך המדבר,⁸ וַיֵּרָא פִּי בָּא שָׁאוּל אַחֲרָיו הַמִּדְבָּרָה דוּד חָשַׁב שֶׁשָׁאוּל הִגִּיעַ למדבר בעקבותיו (אך הוא לא היה בטוח בכך):⁹ (ד) וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְרַגְלִים דוּד שִׁלַּח מְרַגְלִים כְּדִי לְבַרֵּר אִם שָׁאוּל בָּאֵמֶת הִגִּיעַ אֶל הַמִּדְבָּר,¹⁰ וַיֵּדַע פִּי בָּא שָׁאוּל אֶל נָכוֹן (לאחר שחזרו המרגלים) דוּד יָדַע בְּבִירוֹר שֶׁשָׁאוּל הִגִּיעַ למדבר זיף:¹¹ (ה) וַיִּקָּם דָּוִד וַיָּבֵא אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר חָנָה שָׁם שָׁאוּל דוּד קָם וְהֵלֵךְ אֶל הַמָּקוֹם שָׁבוּ הַקִּים שָׁאוּל אֶת הַמַּחְנָה שְׁלוֹ. דוּד הֵלֵךְ לַמַּחְנָה שָׁאוּל כְּדִי לְרַגֵּל אַחֲרָיו,¹² וַיֵּרָא דָוִד אֶת הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁכַב שָׁם שָׁאוּל וַאֲבִנָּר בֶּן נֹר שֶׁצָּבֵאוּ דוּד רָאָה אֶת הַמָּקוֹם שָׁבוּ יִשָּׁן שָׁאוּל, וְאֵת הַמָּקוֹם שָׁבוּ יִשָּׁן אֲבִנָּר בֶּן נֹר שֶׁהָיָה שֶׁר הַצָּבָא שֶׁל שָׁאוּל,¹³ וְשָׁאוּל שָׁכַב בְּמַעְגָּל שָׁאוּל שָׁכַב בְּתוֹךְ מַעְגַל שֶׁל חַיִּילִים, הַחַיִּילִים הִקִּיפוּ אֶת שָׁאוּל, כֵּךְ שֶׁהֵם הָיוּ יְכוּלִים לְרַאוֹת מִכָּל כִּיוּן אִם מִיִּשְׁהוּ מִתְקִיף אוֹתָם,¹⁴ וְהָעַם הָנִים סְבִיבֹתָיו וְהַחַיִּילִים שֶׁהָיוּ עִם שָׁאוּל חָנוּ מִסְבִּיבוֹ:¹⁵ (ו) וַיַּעַן דָּוִד לְאַחַר שֶׁדוּד חָזַר אֶל הַמַּחְנָה, הוּא סִפֵּר לְאַנְשָׁיו אֵת מַה שֶׁהוּא רָאָה,¹⁶ וַיֹּאמֶר אֶל אַחֲיִמֶלֶךְ הַחֲתִי וְאֶל אַבְיָשִׁי בֶּן צְרוּיָה אַחִי יוֹאָב דוּד שָׁאֵל אֶת אַחֲיִמֶלֶךְ שֶׁהָיָה מְבִנֵי חֵת וְאֵת אַבְיָשִׁי בֶּן צְרוּיָה שֶׁהָיָה אַחִיו שֶׁל יוֹאָב,¹⁷ לֵאמֹר כֵּךְ שָׁאֵל דוּד אֶת אַחֲיִמֶלֶךְ וְאֵת אַבְיָשִׁי:¹⁸ מִי יֵרֵד אֵתִי אֶל שָׁאוּל אֶל הַמַּחְנָה מִי מְבִינִיכֶם רוֹצֵה לְרַדֵּת אֵתִי אֶל הַמַּחְנָה שֶׁל שָׁאוּל,¹⁹ וַיֹּאמֶר אַבְיָשִׁי אַבְיָשִׁי עָנָה לְדוּד: אֲנִי אֶרְדֶּה עִמָּךְ אֲנִי אֶרְדֶּה אֵתִיךְ לַמַּחְנָה שָׁאוּל:²⁰ (ז) וַיָּבֵא דָוִד וְאַבְיָשִׁי אֶל הָעָם לִילָה דוּד וְאַבְיָשִׁי הִגִּיעוּ בְּלֵילָה אֶל חַיִּילֵי שָׁאוּל,²¹ וְהִנֵּה שָׁאוּל

מקורות ותמצית הערות

4. מצודות. בעניין המילה "קום" המשמשת כמילת זירוז, עיין רד"ק בפירושו לפרק טז' פסוק יב' ובמילון של אוצר מפרשי התנ"ך. 5. תרגום. 6. תרגום. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. תרגום. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. 14. מצודות. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. תרגום. 18. עפי"הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק

שֹׁכֵב יִשָּׁן בְּמַעְגָּל (כשדוד ואבישי הגיעו אלמ חנה שאול הם ראו ש-) שאול ישן
 בתוך המעגל,²² וְחָנִיתוּ מְעוֹכָה בְּאַרְץ מְרֵאֲשֵׁתָיו וּחְנִיתוּ שֶׁל שְׂאוֹל הֵייתָה נְעוּצָה
 בְּאַרְץ בְּסִמּוֹךְ לְרֵאשׁוֹ,²³ וְאַבְנֵר וְהָעָם שֹׁכְבִים סְבִיבֹתָיו וְאַבְנֵר וְהַחַיִּילִים שֶׁהָיוּ
 עִם שְׂאוֹל שִׁכְבוּ מִסְבִּיבוֹ²⁴: (ח) וַיֹּאמֶר אֲבִישׁי אֶל דָּוִד אֲבִישׁי אָמַר לְדוֹד: סֶגֶר
 אֱלֹהִים הַיּוֹם אֶת אוֹיְבֶךָ בַּיַּדְּךָ ה' מִסֵּר הַיּוֹם אֶת הָאוֹיְבִים שֶׁלְךָ בַּיַּדְּךָ,²⁵ וְעַתָּה
 וּמֵאַחֵר שֶׁה' מִסֵּר בַּיַּדְּךָ אֶת אוֹיְבֶיךָ,²⁶ אֲפָנּוּ נָא בְּחִנִּית וּבְאַרְץ תֵּן לִי לְנַעוֹץ עֲכָשִׁיו
 אֶת הַחֲנִית בְּשְׂאוֹל, כִּי שֶׁהַחֲנִית תֵּעָבֹר דֶּרֶךְ גּוֹפוֹ עַד שֶׁהִיא תִּנְעָץ גַּם בְּאַרְץ,²⁷
 פְּעַם אַחַת וְלֹא אֲשַׁנָּה לוֹ אֲצִטְרֵךְ רַק פְּעַם אַחַת כְּדֵי לְנַעוֹץ אֶת הַחֲנִית בְּשְׂאוֹל
 וְכִי אֲצַלִּיחַ לְהִרוֹג אוֹתוֹ, וְלֹא אֲזַדְקֵךְ לְהִזְדַּמְנוֹת נּוֹסֶפֶת כְּדֵי לְנַעוֹץ בּוֹ אֶת
 הַחֲנִית²⁸: (ט) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֲבִישׁי דוֹד אָמַר לְאֲבִישׁי: אֶל תִּשְׁחִיתֵהוּ אֵל תִּפְגַּע
 בְּשְׂאוֹל,²⁹ כִּי מִי שֶׁלַּח יָדוֹ בְּמִשְׁיַח יְקִיָּוָה וְנִקְּחָה שֶׁהָרִי מִי הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ לְפָגוּעַ
 בְּאָדָם שֶׁה' מִשַּׁח אוֹתוֹ לְמַלְךְ, וַיֵּצֵא זָכָאִי? הָרִי אִם תִּפְגַּע בְּשְׂאוֹל שֶׁנִּמְשַׁח
 בְּצִוּוֵי ה' לְמַלְךְ עַל יִשְׂרָאֵל, אֵתָה תִּתְחַיֵּב לְפָנַי ה'³⁰: (י) וַיֹּאמֶר דָּוִד דוֹד אָמַר
 לְאֲבִישׁי: הִי יְקִיָּוָה אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' שֶׁשְׂאוֹל לֹא יֵאָרִיךְ יָמִים, אֵךְ לֹא בְּגַלֵּל
 שְׂאֵנִי אֶהְרֹג אוֹתוֹ.³¹ (דוֹד נִשְׁבַּע שֶׁהוּא לֹא יֶהְרֹג אֶת שְׂאוֹל כְּדֵי שֶׁאֲבִישׁי לֹא יֶהְרֹג
 בְּעֲצָמוֹ אֶת שְׂאוֹל),³² כִּי אִם יְקִיָּוָה יִגְפְּנּוּ אֵלָּא ה' יִכֶּה אֶת שְׂאוֹל בְּמַחֲלָה,³³ אוֹ יִזְמוּ
 יְבוֹא זָמַת אוֹ שֶׁהוּא יָמוֹת בְּקִרְוֹב בְּמוֹת טֹבְעִי,³⁴ אוֹ בְּמַלְחָמָה יֵרֵד וְנִסְפָּה אוֹ
 שֶׁהוּא יֵיצֵא לְמַלְחָמָה וַיִּהְרַג³⁵: (יֵא) חֲלִילָה לִּי מִיְקִיָּוָה גִּנְאִי הוּא לִי לְפָנַי ה'
 (לְמִרוֹת שֶׁגַם אֲנִי מִשִּׁיחַ ה'),³⁶ מִשְׁלַח יָדַי בְּמִשְׁיַח יְקִיָּוָה לְהוֹשִׁיט אֶת יָדַי וּלְפָגוּעַ
 בְּשְׂאוֹל שֶׁה' צִוּוּה לְמִשׁוּח אוֹתוֹ לְמַלְךְ עַל יִשְׂרָאֵל,³⁷ וְעַתָּה וְעֲכָשִׁיו, מֵאַחֵר
 וְאֵינְנִי רוֹצֵה לְהִרוֹג אֶת שְׂאוֹל,³⁸ קַח נָא אֶת הַחֲנִית אֲשֶׁר מְרֵאֲשֵׁתָיו תִּיקַח עֲכָשִׁיו
 אֶת הַחֲנִית שֶׁנִּמְצָאָה לְיַד הָרֵאשׁ שֶׁל שְׂאוֹל,³⁹ וְאֵת צַפְחַת הַפָּיִם וְכֵן תִּיקַח אֶת

 מקורות ותמצית ההערות

- א' פסוק א'. 19. תרגום. 20. תרגום. 21. תרגום. 22. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. רד"ק בפירושו הראשון.
 23. מצודות. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית המילה "עתה".
 27. תרגום + מצודות. 28. מצודות. 29. תרגום. 33. רד"ק. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. תרגום. 38. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית המילה "עתה".
 39. תרגום. 40. מצודות.

צלוחית המים שנמצאת גם כן ליד שאול,⁴⁰ וְנִלְכָּה לָנוּ (ולאחר שתיקה את החנית ואת הצלוחית) נלך לנו מכאן⁴¹: (יב) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת הַחֲנִית וְאֶת צַפְחַת הַמַּיִם מִרֵּאשֵׁי שָׁאוּל דוד בעצמו לקח את החנית ואת צלוחית המים שהיו ליד ראשו של שאול (כיוון שהוא לא האמין שאבישי יעמוד בפיתוי ולא יהרוג את שאול).⁴² מטרתו של דוד הייתה להראות לשאול שהוא היה יכול להרוג אותו אם הוא היה רוצה בכך,⁴³ וַיִּלְכְּוּ לָהֶם דוד ואבישי הלכו לדרכם, וַאֲיֵן רָאָה ואף אחד ממחנה שאול לא ראה שדוד לקח את החנית והצלוחית משאול היות והם כולם ישנו,⁴⁴ וַאֲיֵן יוֹדְעַי ואף אחד ממחנהו של שאול לא ידע שדוד לקח את החנית והצלוחית משאול, אף אחד לא שם לב לרעשים שנוצרו בשעה שדוד לקח את החנית והצלוחית,⁴⁵ וַאֲיֵן מִקִּיץ ואף אחד ממחנה שאול לא התעורר כאשר דוד לקח את החנית ואת הצלוחית משאול,⁴⁶ כִּי בָלָם יִשְׁנִים (אף אחד לא ראה או ידע שדוד לקח את החנית ואת צלוחית המים) מכיוון שכל מחנה שאול ישן,⁴⁷ כִּי תִרְדָּמַת יִקְנֹק נִפְלָה עֲלֵיהֶם (כל מחנה שאול ישן) כיוון שנפלה על מחנה שאול תרדמה גדולה על ידי ה'. ה' גרם לחיילי שאול שיישנו בשינה עמוקה⁴⁸: (יג) וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר דוד עבר על מעבר מים שהיה שם,⁴⁹ וַיַּעֲמֵד עַל רֵאשֵׁי הָהָר מִרְחָק דוד עמד על ראש ההר, כדי שקולו יישמע גם למקום רחוק,⁵⁰ רַב הַמְּקוֹם בִּינֵיהֶם היה מרחק גדול בין ההר שעליו עמד דוד, לבין מחנה שאול (כדי ששאול לא יתפוס את דוד)⁵¹: (יד) וַיִּקְרָא דָּוִד אֶל הָעָם וְאֶל אַבְנֵר בֶּן נֵר דוד קרא אל החיילים שהיו עם שאול ואל אבנר בן נר,⁵² לֵאמֹר כֵּךְ אָמַר דוד בדבריו לחיילי שאול ולאבנר:⁵³ הֲלוֹא תַעֲנֶנָּה אַבְנֵר אַבְנֵר ! אתה צריך לענות לי,⁵⁴ וַיַּעַן אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר עֲנֵה לְדוֹד וְאָמַר לוֹ: מִי אַתָּה קָרָאתָ אֶל הַמֶּלֶךְ מִי אַתָּה שָׁמְעוּ לְקִרְוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וְלֹהֲעִיר אוֹתוֹ מֵהַשִּׁינָה?⁵⁵ (טו) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אַבְנֵר דוד אמר לאבנר: הֲלוֹא אִישׁ אַתָּה הָרִי אֶתָּה אָדָם חָשׁוּב,⁵⁶ וְכִי כְמוֹדֵךְ

מקורות ותמצית הערות

41. תרגום. 42. מצודות. 43. מהר"י קרא. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. תרגום. 53. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום.

בְּיִשְׂרָאֵל וְאִין אָדָם חָשׁוּב כַּמוֹךְ בְּכָל יִשְׂרָאֵל, ⁵⁷ וְלָמָּה לֹא שְׁמַרְתָּ אֶל אֲדֹנָיִךָ
הַמֶּלֶךְ (ומכיוון שאתה אדם חשוב האשמה מוטלת עליך) ומדוע לא שמרת על
שְׂאוּל, ⁵⁸ כִּי בָּא אֶחָד הָעָם לְהִשְׁחִית אֶת הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָיִךָ שְׂמָא יָבוֹא אֶחָד מֵהָעָם
וּרְצָה לְהַרְוֹג אֶת הַמֶּלֶךְ (כמו שאבישי רצה לעשות) ⁵⁹: (טז) לֹא טוֹב הַדְּבָר הַזֶּה
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ הַדְּבָר הַזֶּה, הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּה שְׁמַרְתָּ עַל הַמֶּלֶךְ, אֵינְנָה טוֹבָה, ⁶⁰ חֵי יִקְנֹק
אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', ⁶¹ כִּי בְּנֵי מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא שְׁמַרְתֶּם עַל אֲדֹנֵיכֶם עַל מְשִׁיחַ
יִקְנֹק (אני נשבע) שאתם חייבים למות על כך שלא שמרתם על מלככם, שנמשח
למלך בציווי של ה' (למרות שעד עתה דוד דיבר רק אל אבנר, הוא חזר לדבר כאן
בפני כולם מפני כבודו של אבנר), ⁶² וְעַתָּה וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא שְׁמַרְתָּ עַל הַמֶּלֶךְ כְּרָאוּי, ⁶³
רְאֵה אֵי חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֵת צַפְחַת הַמָּוִם אֲשֶׁר מְרַאשְׁתִּיו תִּסְתַּכֵּל וְתִרְאֶה הֵיכָן
נִמְצְאִים הַחֲנִית שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְצִלּוּחֵי הַמָּוִם, שֶׁהֵיוּ לִיד רֵאשׁוֹ שֶׁל שְׂאוּל ⁶⁴: (יז)
וַיִּבֶר שְׂאוּל אֶת קוֹל דָּוִד שְׂאוּל זִיחָה אֶת הַקּוֹל שֶׁל דוֹד, ⁶⁵ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שְׂאֵל
אֶת דוֹד: הַקּוֹל זֶה בְּנֵי דָוִד בְּנֵי דוֹד, הֲאֵם אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל שֶׁלךָ, ⁶⁶ וַיֹּאמֶר
דָּוִד דוֹד עֲנֵה לִשְׂאוּל: קוֹלִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! אַתָּה שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל
שֶׁלִּי ⁶⁷: (יח) וַיֹּאמֶר דוֹד אֲמַר לִשְׂאוּל: לָמָּה זֶה אֲדֹנָי רִדְף אַחֲרַי עֲבַדְוּ אֲדוֹנָי!
לִמָּה אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרַי עֲבַדְךָ? לִמָּה אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרָי ⁶⁸? כִּי מָה עָשִׂיתִי וְיָמָה
בְּיָדִי רָעָה מָה עָשִׂיתִי וְאִיזָה חֲטָא יֵשׁ בִּי ⁶⁹: (יט) וְעַתָּה וּמֵאַחַר שֶׁאֵינְנִי יוֹדֵעַ מְדוּעַ
אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרַי, ⁷⁰ יִשְׁמַע נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי עֲבַדְוּ אֲדוֹנָי הַמֶּלֶךְ! תִּשְׁמַע
עֲכָשָׁיו אֶת הַדְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לְעַבְדְּךָ, לִי, לֹאמַר: ⁷¹ אִם יִקְנֹק הִסִּיתָ בִּי אִם ה' הִסִּיתָ
אוֹתְךָ נִגְדִי כְּעוֹנֵשׁ עַל חֲטָא שֶׁחֲטַאתִי בּוֹ, וּבְגַלְלֵה זֶה אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרָי, ⁷² יִרַח
מִנְחָה ה' יִרִיחַ קֶרֶבֶן שֶׁאֲקָרִיב לִפְנֵי. אֲנִי אֲקָרִיב קֶרֶבֶן לִפְנֵי ה', וְאֲנִי מִקְוֶה
שֶׁעַל יְדֵי כֵךְ ה' יִתְרַצֶּה וַיִּפְסִיק לְהִסִּית אוֹתְךָ נִגְדִי, ⁷³ וְאִם בְּנֵי הָאָדָם וְאִם מִי

מקורות ותמצית ההערות

54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. מצודות. 64. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. תרגום.
58. רד"ק. 59. מצודות. 60. תרגום. 61. עיין מצודות 68. תרגום. 69. תרגום. 70. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על
בפירושו לפסוק י'. 62. מצודות. 63. עיין אוצר מפרשי ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 71. תרגום.
התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. תרגום.

שהסית אותך נגדי הם בני אדם, ⁷⁴ אַרְוֹרִים הֵם לִפְנֵי יְקֹנָק מְקוֹלְלִים הֵם לִפְנֵי ה', ⁷⁵ כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהֶסְתַּפַּח בְּנַחֲלַת יְקֹנָק (אם בני אדם הסיתו אותך נגדי, הם מקוללים לפני ה') היות והם גרשו אותי ואינני יכול לגור בארץ ישראל (מפני שאצטרך לברוח ממך לחוץ לארץ), ⁷⁶ לֵאמֹר וּבַכֶּךָ שְׂאוֹתֶם אֲנֹשִׁים מִגְרָשִׁים אוֹתִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֵם כֵּאלִלוֹ אֹמְרִים לִי, ⁷⁷ לָךְ עֲבַד אֱלֹהִים אַחֲרָיִם לְךָ תַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה (היות ועל ידי שאלך לגור בין הגויים, יכול להיות שאלמד ממעשיהם) ⁷⁸: (כ) וַעֲתָה עֲכָשִׁיו, מֵאֲחֵר וְאֵנִי נִמְצָא תְּמִיד בְּסַכַּנַת מוֹת מִמֶּךָ, ⁷⁹ אֵל יִפְלֹ דְמִי אֶרְצָה מִנְּגִד פְּנֵי יְקֹנָק אֲנִי מֵתְפַלֵּל שֶׁה' יִיקַח אֶת דְּמֵי שְׂכַמְעַט נִשְׁפָּךְ, וְיִזְכּוֹר אוֹתוֹ. אֲנִי מֵתְפַלֵּל לִפְנֵי ה' שֶׁהוּא יִזְכּוֹר לִי אֶת הַסַּכְנוֹת שֶׁעֲמַדְתִּי בֵּהֶן, וְשִׁבְזוֹת שֶׁסִּבְלַתִּי מִרְדִּיפוֹת, ה' יִנְקוּם בְּאוֹיְבָי, ⁸⁰ כִּי יֵצֵא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת פְּרַעֲשׁ אֶחָד שֶׁהָרִי אֹתָהּ, שְׂאוֹל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, יֵצֵאת לְרֹדֹף אַחֲרָיִם לְמִרוֹת שְׂאוֹנֵי נַחֲשׁ לְדַבֵּר חֹשֶׁב, אֲנִי נַחֲשׁ לְפִרְעוֹשׁ, ⁸¹ כִּפְּאִשׁוֹר יִרְדֹּף הַקְּרָא בְּהָרִים כְּמוֹ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹהֲבִים לְצֵאת וּלְצוּד עוֹף חֹשֶׁב שֶׁנִּקְרָא "קוֹרָא". דוּד אִמַר לְשְׂאוֹל: אֹתָהּ רֹדֹף אַחֲרָיִם, לְמִרוֹת שְׂאוֹנֵי אִדָּם חֹשֶׁב וְאֲנִי נַחֲשׁ כְּפִרְעוֹשׁ, כֵּאלִלוֹ שֶׁהֵיטִי אִדָּם חֹשֶׁב, כְּמוֹ הַצִּיפּוֹר הַחֹשֶׁבָה שֶׁהַמְּלָכִים מְנַסִּים לְצוּד אוֹתָהּ: ⁸² (כא) וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל שְׂאוֹל אִמַר לְדוּד: הֲטֹאֲתִי אֲנִי חֲטֹאֲתִי בְּכֶךָ שֶׁרַדַּפְתִּי אַחֲרֶיךָ, ⁸³ שׁוּב בְּנִי דוּד בְּנִי דוּד! תַּחֲזוֹר אֵלָי, ⁸⁴ כִּי לֹא אֶרְעֶ לְךָ עוֹז שֶׁהָרִי לֹא אַעֲשֶׂה לְךָ יוֹתֵר דְּבָרִים רַעִים, ⁸⁵ תַּחַת אֲשֶׁר יִקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה (לֹא אַעֲשֶׂה לְךָ יוֹתֵר דְּבָרִים רַעִים) בְּשֶׁכֶר שֶׁנַּפְשִׁי הֵיטֵה יִקְרָה בְּעֵינֶיךָ וְלֹא הִרְגַת אוֹתִי, ⁸⁶ הִנֵּה הִסְפַּלְתִּי אֲנִי עֲשִׂיתִי הִרְבֵּה דְּבָרִים טַפְשִׁים, ⁸⁷ וְאַשְׁנֶה הִרְבֵּה מְאֹד וְעֲשִׂיתִי הִרְבֵּה מְאֹד טַעוּיוֹת, בְּכֶךָ שֶׁרַדַּפְתִּי אַחֲרֶיךָ: ⁸⁸ (כב) וַיַּעַן דוּד וַיֹּאמֶר דוּד עֲנֵה לְשְׂאוֹל וְאִמַר לוֹ: הִנֵּה חֲנִית הַמֶּלֶךְ הָרִי לִפְנֵיךָ חֲנִיתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ (וְכִנְרָאָה שֶׁגַם הַצְּלוּחִית), ⁸⁹ וַיַּעֲבֹר אֶחָד מִהַנְּעָרִים וַיִּקְחָהּ יַעֲבֹר לְכֹאֵן אֶחָד מִהַמְּשֻׁרְתִּים שֶׁלְךָ וַיִּיקַח אוֹתָהּ (אֵת הַחֲנִית). ⁹⁰ לְמִרוֹת

מקורות ותמצית ההערות

76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. עיין אוצר 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. תרגום. מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 84. תרגום. 85. תרגום. 86. תרגום + מצודות. 87. מצודות.

דבריו של שאול, דוד לא האמין לו שהוא לא יפגע בו, ולכן הוא לא החזיר בעצמו את החנית⁹¹: (כג) וַיִּקְנֹק יָשִׁיב לְאִישׁ וְה' יִגְמֹל לְכָל אֶחָד, ⁹² אֵת צְדָקְתּוֹ וְאֵת אַמְנָתוֹ כְּפִי זְכוּיֹתָיו וְכְפִי הָאֵמֶת שְׁבָה הוּא נוֹהֵג (כמו שאני נהגתי בחסד שלא הרגתי אותך), ⁹³ אֲשֶׁר נִתְּנָה יְקֹנֵק הַיּוֹם בְּיַד לְאַחַר שֶׁה' מִסַּר אוֹתְךָ הַיּוֹם בְּיָדִי, ⁹⁴ וְלֹא אָבִיטִי לְשַׁלַּח יָדִי בְּמִשְׁיַח יְקֹנֵק וְלֹא רְצִיתִי לְהוֹשִׁיט אֶת יָדִי כְּדִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר רַע וְלְהַרְגוֹת אוֹתְךָ, כִּיּוּן שֶׁה' צִוּוּהָ לְמַשׁוּחַ אוֹתְךָ לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל⁹⁵: (כד) וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גִּדְּלָה נַפְשִׁי הַיּוֹם הַזֶּה בְּעֵינַי אֲנִי מִתְּפַלֵּל שְׁכֵמוֹ שֶׁנִּפְשַׁךְ הִיִּיתָה מְכֻבַּדַת בְּעֵינַי הַיּוֹם, וְלֹא הִרְגַּתִּי אוֹתְךָ, ⁹⁶ כִּן תִּגְדַּל נַפְשִׁי בְּעֵינַי יְקֹנֵק כִּךְ נִפְשִׁי תִהְיֶה מְכֻבַּדַת בְּעֵינַי ה', ⁹⁷ וַיִּצְלַנִּי מִכָּל צָרָה וְה' יִצִּיל אוֹתִי מִכָּל צָרָה הַעֲתִידָה לְבוֹא עָלַי⁹⁸: (כה) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֵל דָּוִד שְׂאוּל אָמַר לְדָוִד: בְּרוּךְ אַתָּה בְּנֵי דָוִד אֲנִי רוֹאֶה שֶׁה' בִּירַךְ אוֹתְךָ, ⁹⁹ גַּם עָשָׂה תַעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תִּזְכֹּךְ וְאֵתָה תַעֲשֶׂה הַרְבֵּה מַעֲשִׂים שֶׁאֵתָה תַצְלִיחַ בָּהֶם, ¹⁰⁰ וַיִּלְךָ דָּוִד לְדָרְבִּי דָוִד הַמְשִׁיךְ לְלַכֵּת לְדַרְכּוֹ (כִּיּוּן שֶׁהוּא לֹא הָאֵמִין לְשְׂאוּל שִׁפְסִיק לְרַדּוֹף אַחֲרָיו), ¹⁰¹ וַשְּׂאוּל שָׁב לְמִקְוָמוֹ וְאֵילוֹ שְׂאוּל חָזַר לְמִקְוָמוֹ¹⁰²:

פרק כז

(א) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל לְבוֹ דָוִד אָמַר בְּלִיבּוֹ: ¹ עֲתָה עֲכָשִׁיו, לְאַחַר שֶׁרָאִיתִי שֶׁשְׂאוּל הַמְשִׁיךְ לְרַדּוֹף אַחֲרָי, לְמִרְוֹת שֶׁלֹּא הִרְגַּתִּי אוֹתוֹ בְּמַעֲרָה, אֲנִי מִבִּין שֶׁשְׂאוּל יִמְשִׁיךְ תְּמִיד לְרַדּוֹף אַחֲרָי, ² אֲסַפֶּה יוֹם אֶחָד בְּיַד שְׂאוּל וּמִמִּילָא אִם אֲמַשִּׁיךְ לְבָרוּחַ מִפְּנֵי שְׂאוּל בְּתוֹךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׂאוּל יִצְלִיחַ בְּאֶחָד הַיָּמִים לְהַרְגוֹת אוֹתִי, ³ אֵינִי לִי טוֹב אֵינִי לִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר טוֹב, אֵינִי דָבָר טוֹב שֶׁאוֹכֵל לַעֲשׂוֹת, ⁴ כִּי הַמְּלִט אֲמַלֵּט אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים אֲלֵא אֲבָרַח לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְאֲנַצֵּל שָׁם, ⁵ וְנוֹאֵשׁ מִמֶּנִּי שְׂאוּל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְשְׂאוּל יִתִּיאֵשׁ מִלְּרַדּוֹף אַחֲרָי כְּמוֹ שֶׁהוּא רֹדֵף אַחֲרָי עַד עֲכָשִׁיו בְּכָל הַגְּבוּל שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

מקורות ותמצית הערות

88. מצודות. 89. תרגום. 90. תרגום. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. תרגום. 94. תרגום. 95. תרגום + מצודות. 96. מצודות. 97. תרגום. 98. תרגום. 99. מצודות. 100. מצודות. 101. תרגום. 102. תרגום. 1. תרגום.

בכל מקום בארץ ישראל ששאל ידע שאני נמצא שם – הוא רדף אחריי,⁶ וְנִמְלֹטְתִי מִיָּדוֹ (על ידי שאברח מארץ ישראל) אני אנצל משאול⁷: (ב) וַיִּקַּם דָּוִד דוד הזדרז,⁸ וַיַּעֲבֵר הוּא וְשֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל אָכִישׁ בֶּן מְעוֹדָה מֶלֶךְ גַּת דוד ושש מאות האנשים שהיו איתו עברו לאכיש בן מעוך שהיה מלך גת⁹: (ג) וַיָּשָׁב דָּוִד עִם אָכִישׁ בְּגַת דוד ישב עם אכיש בעיר גת,¹⁰ הוּא וְאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דוד ושש מאות האנשים שהיו איתו, יחד עם משפחותיהם (ישבו בעיר גת),¹¹ דָּוִד וְשֵׁתֵי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וְאֲבִיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַפְּרָמְלִית וְכֵן ישבו עם דוד שתי נשותיו: אחינעם שהייתה מיזרעאל ואביגיל שהייתה בעבר אשת נבל והייתה גרה בכרמל¹²: (ד) וַיִּגְדַּל לְשָׂאוֹל כִּי בָרַח דָּוִד גַּת נאמר לשאול שדוד ברח לגת,¹³ וְלֹא יָסַף עוֹד לְבַקְשׁוֹ וּמֵאֵז, שאול לא המשיך לרדוף אחרי דוד¹⁴: (ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אָכִישׁ דוד אמר לאכיש: אִם נָא מְצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אם אני מוצא חן בעיניך עכשיו,¹⁵ יִתְּנוּ לִי מְקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשְּׂדֵדָה (אם אני מוצא חן בעיניך) אני מבקש שייתנו לי מקום לשבת באחת הערים שאין להם חומה מסביב (לו היה דוד מבקש לשבת בעיר עם חומה, אכיש היה עלול לחשוך בו שהוא מתכוון למרוד בו),¹⁶ וְאֲשַׁבֶּה שָׁם ואני אשב בעיר שייתנו לי,¹⁷ וְלָמָּה יָשָׁב עֲבָדְךָ בְּעִיר הַמְּמֻלָּכָה עִמָּךְ ולמה שאני, עבדך, אשב איתך בעיר הבירה שלך? הרי אם אשב בעיר הבירה שלך, יהיה לך קשה לספק אוכל לכל האנשים שעמי.¹⁸ דוד רצה שאכיש יושיב אותו במקום מרוחק מעיר הבירה וכך הוא יוכל לתקוף את העמים השונים כפי שכתוב בפסוק ח'¹⁹: (ו) וַיִּתֵּן לוֹ אָכִישׁ בָּיִת וְהָיָא אֵת צִקְלָג באותו יום שדוד ביקש שייתנו לו עיר, אכיש נתן לו את העיר צקלג,²⁰ לָכֵן הִיָּתָה צִקְלָג לְמִלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה מאז שאכיש נתן לדוד

מקורות ותמצית הערות

2. מצודות. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. תרגום. 6. מצודות.	ערך ממחנה ישראל. מלבי"ם: הוסיף שהפעם דוד בא יחד עם משפחתו ולכן לא היה חשש שהוא מרגל.
7. תרגום. 8. עיין רד"ק בפירושו לפרק טז' פסוק יב'.	10. תרגום. 11. תרגום. 12. תרגום. 13. תרגום. 14. תרגום.
9. תרגום. מצודות: למרות שבפעם הראשונה דוד ברח מפני אכיש, עכשיו, לאחר שידעו ששאל רדף אחרי דוד, אכיש חשב לעצמו שדוד מאס בישראל. כמו"כ, ביאתו יחד עם שש מאות האנשים מחזקת את ההשערה שדוד	15. תרגום. 16. מצודות. 17. תרגום. 18. מצודות. 19. רד"ק. 20. מצודות וכתב שלמרות שבעבר עיר זו היתה שייכת לבני ישראל, הפלשתים כבשו את העיר מבני

את צקלג, צקלג הייתה שייכת למלכים שמלכו על יהודה, העיר הייתה שייכת רק למלך יהודה ולא לכל השבט²¹: (ז) וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִד בְּשֶׁדָּה פְּלִשְׁתִּים מְנִיין הַיָּמִים בָּהֶם דָּוִד יָשַׁב בְּעָרֵי הַפְּלִשְׁתִּים הוּא, ²² יָמִים וְאַרְבַּעַה חֳדָשִׁים (דוד ישב בערי הפלשתים) במשך ארבעה חודשים ויומיים²³: (ח) וַיַּעַל דָּוִד וְאַנְשָׁיו דָּוִד וְאֲנָשָׁיו עָלוּ לְמַלְחָמָה, ²⁴ וַיִּפְשְׁטוּ דָּוִד וְאֲנָשָׁיו הַתְּפֹזְרוּ עַל פְּנֵי שָׂדֵה הַקָּרֵב וְנִלְחָמוּ נֹגַד שְׁלֹשׁ הַעַמִּים הַבָּאִים: ²⁵ (1) אֶל הַגְּשׁוּרִי נֹגַד מַמְלַכְתָּה גִּשׁוּר, (2) וְהַגְּזֵרִי וְנֹגַד מַמְלַכְתָּה גִּזֵּר, (3) וְהַעֲמֹלְקִי וְנֹגַד מַמְלַכְתָּה עַמְלֵק, בִּי הִנֵּה יִשְׁבּוּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְעוֹלָם שְׁלֹשֶׁת הַעַמִּים הָאֵלֶּה יִשְׁבוּ בָאָרֶץ וְלֹא נִלְחָמוּ, וּמִכִּוּוֹן שַׁכָּךְ, הֵם לֹא פָּחְדוּ שֶׁהֵם יוֹתֵקְפוּ עַל יַדֵּי מִישֵׁהוּ אַחֵר, וְדוּד נִיצַל אֶת שְׁאֲנֹתָם כְּדֵי לְתַקּוֹף אוֹתָם, ²⁶ בּוֹאֵה שׁוֹרָה וְעַד אָרֶץ מְצָרִים דָּוִד הַתְּקִיף אֶת הַעַמִּים הָאֵלֶּה שִׁישְׁבוּ מִהַדְרֵךְ הַמּוֹבִילָה לְמִקּוֹם שְׁנִקְרָא "שׁוֹר", וְעַד אָרֶץ מְצָרִים: ²⁷ (ט) וְהִכָּה דָּוִד אֶת הָאָרֶץ דָּוִד הָיָה מַכֵּה בְּתוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ שְׁאֹתָהּ הוּא תִקֵּף, ²⁸ וְלֹא יִחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה דָּוִד לֹא הָיָה מִשְׁאִיר אִף אִישׁ אוֹ אִשָּׁה בְּחַיִּים, דָּוִד הָיָה הוֹרֵג אֶת כּוֹלָם, ²⁹ וְלִקַּח צֶאֱן וּבִקָּר וְחִמְרִים וְגַמְלִים וּבְגָדִים וְאֵילוֹ אֶת הַצֶּאֱן, אֶת הַבִּקָּר, אֶת הַחֲמוּרִים, אֶת הַגַּמְלִים וְאֶת הַבְּגָדִים דָּוִד הָיָה לוֹקַח שְׁלָל, ³⁰ וַיֵּשֶׁב וַיָּבֵא אֶל אָכִישׁ מִנְּהַגוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה לְחֹזֵר מִהַמְּעַרְכָּה וְלִהְיוֹת יַעֲבֹד בְּפְנֵי אִכִּישׁ מֶלֶךְ גֵּת: ³¹ (י) וַיֹּאמֶר אָכִישׁ שְׂאֵל אֶת דָּוִד: אֵל פֶּשֶׁטְתָּם הַיּוֹם לֹא הִתְקַפְתָּם הַיּוֹם, לֹא יֵצְאוּ לְמַלְחָמָה? ³² וַיֹּאמֶר דָּוִד עֲנֵה לְאִכִּישׁ תְּשׁוּבוֹת שׁוֹנוֹת, כֹּל פֶּעַם הוּא הָיָה עוֹנֵה שֶׁהוּא תִקֵּף מִקּוֹם אַחֵר: ³³ עַל נֶגֶב יְהוּדָה פֶּעַם דָּוִד עֲנֵה לְאִכִּישׁ וְאָמַר לוֹ: הִתְקַפְנוּ אֶת דְּרוֹם נְחַלְתֵּי שְׁבֵט יְהוּדָה, ³⁴ וְעַל נֶגֶב

מקורות ותמצית ההערות

חודשים ודוד הלך לשדה פלשתים לאחר מיתת שמואל. אלא מדובר על ימים כמשמעו, ודוד ישב אצל הפלשתים ארבעה חודשים ויומיים. ייתכן לתרץ את פירוש המצודות שהנביא מונה את פרק הזמן שבו היה דוד בשדה הפלשתים מהפעם הראשונה שהוא הלך לאכיש. מלכ"ם: דוד ישב בגת מספר ימים ולאחר מכן הוא ישב בצקלג ארבעה חודשים. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. תרגום. 29. תרגום. 30. תרגום.

ישראל. רד"ק כתב פירוש נוסף שכאשר כתוב בספר יהושע שהעיר הייתה שייכת לשבט יהודה, הכוונה היא שבסופו של דבר העיר תהיה שייכת להם, אך זאת רק לאחר שאכיש נתן אותה לדוד. 21. מצודות. 22. תרגום. 23. רש"י וחלק על המפרשים (כפי שהובא במצודות) שהכוונה לשנה וארבעה חודשים, שהרי לפי החשבון לא ניתן לומר דוד ישב אצל הפלשתים שנה וארבעה חודשים, שהרי שאול מלך לאחר מיתתו של שמואל ארבעה

הִירָחֵמָאֵלִי פֶּעַם אַחֲרַת דּוֹד עֲנֵה לֹאכִישׁ וְאָמַר לוֹ: הַתְּקַפְּנוּ אֶת דְּרוֹם נַחֲלַת מִשְׁפַּחַת יִרְחַמְיָאל,³⁵ וְאַל נִגְבַּה הַקִּינִי וּפְעַם אַחֲרַת עֲנֵה דּוֹד לֹאכִישׁ שֶׁהוּא הַתְּקִיף אֶת דְּרוֹם נַחֲלַת מִשְׁפַּחַת הַקִּינִי, מִשְׁפַּחָה שֶׁהֵייתָה מִצֶּאֱצָאֵי יִתְרוֹ וְהַתְּחַבְּרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל³⁶: (יֵא) וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא יִהְיֶה דָּוִד לְהֵבִיא גַּת בְּמִקְוֹמוֹת שְׂדוּד תִּקַּף אוֹתָם, הוּא לֹא הַשְׂאִיר בַּחַיִּים אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כְּדִי לְהֵבִיא אוֹתוֹ לְגַת,³⁷ לְאָמֹר (דּוֹד לֹא הַשְׂאִיר אָדָם בַּחַיִּים) מְכִיוּוֹן שֶׁהוּא אָמַר:³⁸ פֶּן יִגְדוּ עַלְיָנוּ (דּוֹד אָמַר) שְׂמָא מִי שֶׁאֲשִׂיר בַּחַיִּים יֵאמְרוּ עָלֵינוּ,³⁹ לְאָמֹר (שְׂמָא אִם נִשְׂאִיר מִיִּשְׁהוּ בַּחַיִּים) הוּא יֵאמַר עָלֵינוּ אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים:⁴⁰ כַּה עָשָׂה דָּוִד וְכַה מִשְׁפָּטוּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר יֵשֵׁב בְּשִׂדָּה פְּלִשְׁתִּים כִּךְ עָשָׂה דּוֹד, וְכִךְ מִשְׁפָּטוֹ שֶׁל דּוֹד לַעֲשׂוֹת לְאוֹרֶךְ כָּל הַזְּמַן שֶׁבּוּ הוּא יֵשֵׁב בְּשִׂדָּה פְּלִשְׁתִּים. דּוֹד חָשַׁשׁ שְׂמָא יֵאמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא לֹא תִקַּף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁאָמַר לֹאכִישׁ, אֲלֵא שֶׁהוּא תִקַּף עִמָּם אַחֲרָיִם (כְּפִי שֶׁהוּא בִּאֲמַת עֲשֵׂה)⁴¹: (יב) וַיֵּאמְרוּ אֲכִישׁ בְּדָוִד לְאָמֹר אֲכִישׁ הָאֵמִין בְּדוֹד וְאָמַר:⁴² הַבָּאִישׁ הַבָּאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל דּוֹד מֵאִס בְּיִשְׂרָאֵל,⁴³ וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם וְדוֹד יִהְיֶה לִי לְעֶבֶד לְתַמִּיד⁴⁴:

פרק כח

(א) וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם בְּפָרֵק הַזְּמַן שֶׁבּוּ דּוֹד יֵשֵׁב בְּשִׂדָּה הַפְּלִשְׁתִּים,¹ וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם לְצַבָּא הַפְּלִשְׁתִּים אֲסַפּוּ אֶת חַיִּלֵיהֶם לְתוֹךְ מַחֲנוֹת הַצַּבָּא שֶׁלָּהֶם,² לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל (הַפְּלִשְׁתִּים אֲסַפּוּ אֶת חַיִּלֵיהֶם) כְּדִי לְצַאֵת וּלְהִלָּחֵם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל,³ וַיֵּאמְרוּ אֲכִישׁ אֶל דָּוִד אֲכִישׁ מִלֶּךְ גַּת (שֶׁהֵייתָה אַחַת מֵעָרֵי הַפְּלִשְׁתִּים) אָמַר לְדוֹד: יָדַעַתְּ כִּי אֲתִי תִצַּא בְּמַחְנֶה אֶתָּה וְאֲנִשְׁיָךְ תִּדַע שֶׁאתָּה וְאֲנִשְׁיָךְ תִּצְטָרְפוּ לְמַחְנֶה שְׁלִי כְּדִי לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל:⁴ (ב) וַיֵּאמְרוּ דָּוִד אֶל אֲכִישׁ דּוֹד אָמַר לֹאכִישׁ: לָכֵן אֲתָּה תִדַע אֶת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ כִּיוּוֹן שֶׁאתָּה

מקורות ותמצית הערות

31. תרגום. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. א' פסוק א'. 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 44. תרגום. 1. תרגום. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. תרגום. 39. תרגום. 40. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. מלבי"ם: המקום הנכון

נותן בי אמון (ומוציא אותי במחנה שלך), אתה תראה את מעשי הגבורה שאעשה במלחמה,⁵ ויאמר אכיש אל דוד אכיש אמר לדוד: לכן שמר לראשי אשימך כל הימים היות ואני יודע שאתה תעשה מעשי גבורה, אני אמנה אותך להיות שומר הראש שלי, תפקיד מכובד⁶; (ג) ושמואל מת ויספדו לו כל ישראל ויקברהו ברמה שמואל כבר מת שבעה חודשים לפני המלחמה נגד פלשתים, ובני ישראל כבר הספידו וקברו אותו במקום שנקרא "הרמה". הנביא מציין את מיתתו של שמואל כדי לומר שלא היה ניתן לבקש משמואל לנבא מה עתיד לקרות במלחמה נגד הפלשתים,⁷ ובעידו כל אדם מבני ישראל הספיד את שאול בעיר שבו הוא היה גר. בכל ערי ישראל הספידו את שאול,⁸ ושאול הסיר האבות ואת הידעונים מהארץ שאול סילק קוסמים שנקראים "אובות" ו"ידעונים" מהארץ, ולכן הוא גם לא היה יכול לפנות אליהם, כדי לשאול אותם מה יהיו תוצאות המלחמה נגד פלשתים⁹; (ד) ויקבצו פלשתים ויבאו ויחננו בשונים הפלשתים אספו את חייליהם והקימו את מחנה הצבא שלהם במקום שנקרא "שונם",¹⁰ ויקבץ שאול את כל ישראל ויחננו בגלבוע שאול אסף את כל חיילי ישראל והקים את מחנה הצבא שלו בגלבוע¹¹; (ה) וירא שאול את מחנה פלשתים שאול ראה את גודלו של מחנה הפלשתים,¹² וירא ויחרד לבו מאד שאול פחד והתחלחל מאוד מהעוצמה של הפלשתים¹³; (ו) וישאל שאול ביקוק שאול שאל את ה' מה יהיו תוצאות המלחמה,¹⁴ ולא ענהו יקוק ה' לא ענה לשאול בכל שלשת הדרכים ששאל את ה': (1) גם בחלמות (ה' לא ענה לשאול) על ידי אלה שיודעים ומבינים בשאלת חלום,¹⁵ (2

מקורות ותמצית ההערות

רק לאחר מיתתו של שמואל. ג. להסביר מדוע שאול פחד - עד עתה הוא לא פחד משום שהוא סמך על זכותו של שמואל. ד. אם שמואל היה חי - שאול היה שואל אותו במקום לשאול באורים ותומים ובשאר הדברים שהוא שאל. 8. רש"י. 9. מצודות. 10. תרגום. 11. תרגום. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. תרגום.

לסיפור מיתתו של שמואל הוא בפעם הראשונה שהעניין הוזכר בפרק כה'. אלא שכאן העניין הוזכר מארבע סיבות. א. לאחר ששמואל מת נוצר צורך ללכת לאובות וידעונים. כל עוד ששמואל היה חי היו הנביאים מתנבאים, אבל לאחר מיתתו נסתם מעיין הנבואה. גם הזכרת קבורתו של שמואל מעידה שהנבואה ששמואל הנחיל הופסקה ונבקרה איתו. ב. הפלשתים העיזו להילחם נגד בני ישראל

גַּם בְּאִזְרִים (ה' גם לא ענה לשאול) באורים ותומים. שאול שלח שליחים כדי לשאול את אביתר מה יהיו תוצאות המלחמה, וה' לא ענה לו תשובה, ¹⁶ (3) גַּם בְּנָבִיאִם (ה' גם לא ענה לשאול) על ידי הנביאים ששאול שאל אותם מה יהיו תוצאות המלחמה¹⁷: (ז) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְעֶבְדָיו שְׂאוּל צִוּוּהוּ אֶת עֲבָדָיו: בְּקִשׁוּ לִי אִשָּׁת בְּעֵלְתָ אוֹב תַּחֲפֹשׁוּ לִי אִשָּׁה הַמַּעֲלָה בְּאוֹב (סוג של קסם להגדת עתידות שהנשים היו עוסקות בו יותר מהגברים),¹⁸ וְאַלְכָּה אֵלַיָּהּ וְאֶדְרָשָׁה בָּהּ וְאֲנִי אֵלֶךְ לְאִשָּׁה בְּעֵלְתָ הָאוֹב, ואשאל אותה מה יהיו תוצאות המלחמה,¹⁹ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו עֲבָדֵי שְׂאוּל אָמְרוּ לְשְׂאוּל: הִנֵּה אִשָּׁת בְּעֵלְתָ אוֹב בְּעֵינַי דָּוִד יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁמַּעֲלָה בְּאוֹב שֶׁנִּמְצְאָת בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "עֵינַי דָּוִד"²⁰: (ח) וַיִּתְחַפֵּשׂ שְׂאוּל וַיִּלְבָּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים שְׂאוּל הִתְחַפֵּשׂ עַל יָדָיו שֶׁהוּא לְבַשׁ בְּגָדִים שׁוֹנִים מִבְּגַדֵי הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא לְבַשׁ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל,²¹ וַיִּלְכֹּד הוּא וּשְׁנֵי אַנְשֵׁים עִמּוֹ שְׂאוּל וּשְׁנֵי אַנְשֵׁים נֹסְפִים הִלְכוּ יַחַד לְעֵינַי דָּוִד,²² וַיָּבֹאוּ אֶל הָאִשָּׁה לְיָכֹה שְׂאוּל וְאֲנָשָׁיו הִגִּיעוּ אֶל הָאִשָּׁה הַמַּעֲלָה בְּאוֹב בְּלִילָה, כדי שהיא לא תזהה את שְׂאוּל,²³ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֲמַר לְאִשָּׁה שֶׁמַּעֲלָה בְּאוֹב (בעלת האוב): קִסְמֵי נָא לִי בְּאוֹב תַּעֲשֵׂי לִי עַכְשָׁיו מַעֲשֵׂה קִסְמֵי שְׁעוֹשִׂים כְּשֶׁמַּעֲלִים בְּאוֹב,²⁴ וְהֶעֱלֵי לִי אֵת אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיִךְ וְתַעֲלֵי לִי בְּאוֹב אֶת מִי שְׂאוּל לְךָ לְהַעֲלוֹת²⁵: (ט) וְתֹאמַר הָאִשָּׁה אֵלָיו בְּעֵלְתָ הָאוֹב אֲמַר לְשְׂאוּל: הִנֵּה אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה שְׂאוּל הֲרִי אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת מַה שֶׁעָשָׂה שְׂאוּל,²⁶ אֲשֶׁר הִכְרִית אֶת הָאוֹבוֹת וְאֵת הַיְדֻעֹנִי מִן הָאָרֶץ (אתה יודע את מה שעשה שְׂאוּל) שֶׁהוּא הַשְׂמִיד אֶת הָאוֹבוֹת וְהַיְדֻעֹנִים מִהָאָרֶץ,²⁷ וְלָמָּה אַתָּה מִתְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי (ומכיוון שאתה יודע ששְׂאוּל הכרית את האובות מהארץ, אתה יודע שיש סכנה אם אעלה באוב) אם כן, למה אתה מטיל עליי את הצרה שלך?²⁸ לְהַמִּיתָנִי (למה אתה מטיל עליי את הצרה שלך) ובכך לגרום למיתתי? הרי אם שְׂאוּל יידע שהעליתי לך מישהו באוב, הוא יהרוג אותי²⁹: (י) וַיִּשְׁבַּע לָהּ שְׂאוּל בִּיקְנוֹק לְאֹמֶר שְׂאוּל נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' וְאֹמֶר לְבַעֲלַת הָאוֹב,³⁰ חֵי יִקְנוֹק אִם יִקְרָךְ עֵינַי בְּדָבָר

הִזָּה אֲנִי נֹשֶׁבַע בְּשֵׁם ה' אִם יִקְרָה לְךָ עֹנֵשׁ בְּהֶעֱלֵאת הָאוֹב, אֲנִי נֹשֶׁבַע שְׂלֵא יִקְרָה לְךָ דָּבָר כְּעֹנֵשׁ עַל שְׂתַעֲלִי לִי בְּאוֹב³¹: (יא) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה בְּעֵלֶת הָאוֹב שְׂאֵלָה אֵת שְׂאוּל: אֵת מִי אֶעֱלֶה לְךָ אֵת מִי אֵתָה רוּצָה שְׂאֵלָה לְךָ בְּאוֹב,³² וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אָמֵר לְבַעֲלַת הָאוֹב: אֵת שְׂמוֹאֵל הָעֶלְי לִי אֲנִי רוּצָה שְׂתַעֲלִי לִי אֵת שְׂמוֹאֵל³³: (יב) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה אֵת שְׂמוֹאֵל בְּעֵלֶת הָאוֹב רֵאתָה אֵת שְׂמוֹאֵל, וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל בְּעֵלֶת הָאוֹב צְרַחָה בְּקוֹל רֹם,³⁴ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שְׂאוּל בְּעֵלֶת הָאוֹב אָמְרָה לְשְׂאוּל, לֵאמֹר כֵּךְ אָמְרָה בְּעֵלֶת הָאוֹב בְּדַבְרִיָּה אֵל שְׂאוּל:³⁵ לָמָּה רָפִיתָנִי וְאַתָּה שְׂאוּל לְמָה רִימִית אוֹתִי וְלֹא סִיפַרְתָּ לִי שְׂאֵתָה הוּא שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ. דֶּרֶךְ הָעוֹלָיִם בְּאוֹב הִיָּה שֶׁהֵם הָיוּ עוֹלָיִם כְּשֶׁרִגְלִיהֶם הָיוּ כְּלָפִי מַעֲלָה, וְאֵילוֹ מַפְנֵי כְבוֹד הַמַּלְכוּת וּמַפְנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל שְׂאוּל, שְׂמוֹאֵל עָלָה כְּשֶׁרָאשׁוּ כְּלָפִי מַעֲלָה, וְכֵךְ הִבִּינָה בְּעֵלֶת הָאוֹב שֶׁהַעוֹמֵד מוֹלָה הוּא שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַכְּרִיתָ אֵת כָּל בְּעֵלֵי הָאוֹב³⁶: (יג) וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ אָמֵר לְבַעֲלַת הָאוֹב: אֵל תִּירָאִי אֵל תַּפְחָדִי מִמֶּנִּי, לְמַרְוֹת שְׂאֵת יוֹדַעַת שְׂאֵלִי שְׂאוּל,³⁷ בִּי מָה רָאִיתָ אֵלֶּיךָ תֹּאמְרִי לִי מָה רֵאתָ, וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שְׂאוּל בְּעֵלֶת הָאוֹב אָמְרָה לְשְׂאוּל: אֵלֶּהִים רָאִיתִי עֲלֵי מִן הָאָרֶץ רֵאתִי אָדָם גְּדוֹל שְׂעֵלָה בְּאוֹב מֵהָאָרֶץ³⁹: (יד) וַיֹּאמֶר לָהּ שְׂאוּל שְׂאֵל אֵת בְּעֵלֶת הָאוֹב: מָה תֹּאמְרִי אֵיךְ נִרְאָה הָאָדָם הַגְּדוֹל שֶׁהָעֵלִיתָ? מָה רֵאתִי בְּאָדָם שֶׁהָעֵלִיתָ, שֶׁהִבִּיא אוֹתָךְ לְמִסְקָנָה שֶׁהוּא אָדָם גְּדוֹל?⁴⁰ וַתֹּאמֶר בְּעֵלֶת הָאוֹב עֲנֵתָה לְשְׂאוּל: אִישׁ זָקֵן עֵלְי וְהוּא עֵטָה מְעִיל הָעֵלִיתִי אָדָם זָקֵן שְׂעֵטוֹף בְּמַעֲלִיל, וְהַמַּעֲלִיל הוּא עֵטוֹף בּוֹ הוּא לְבוּשׁ הַמִּיּוּחָד לְאִנְשֵׁי מַכּוּבָדִים (וְכֵךְ אֲנִי יוֹדַעַת שֶׁמְדוּבָר בְּאָדָם גְּדוֹל),⁴¹ וַיִּדַּע שְׂאוּל בִּי שְׂמוֹאֵל הוּא שְׂאוּל יָדַע שֶׁהָאָדָם שְׂעֵלָה בְּאוֹב הוּא שְׂמוֹאֵל,⁴² וַיִּקְדַּ אַפָּיִם אֶרְצָה שְׂאוּל הַרְכִּיךְ אֵת רֵאשׁוֹ לְכִיוּן הָאָרֶץ⁴³ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׂאוּל הַשְׂתַּחֲוּוּהָ לְשְׂמוֹאֵל⁴⁴: (טו) וַיֹּאמֶר שְׂמוֹאֵל

מקורות ותמצית ההערות

29. תרגום. 30. תרגום. 31. מצודות. 32. תרגום. "עולים", הוא בגלל השימוש בצורת רבים של אלוהים. רש"י: ראיתי שני אנשים עולים: שמואל ומשה. שמואל חשש שהוא מובל לבית דין של מעלה ולכן הוא העלה איתו את משה ואהרן. 40. מצודות. 41. מצודות. רש"י: 33. תרגום. 34. תרגום. 35. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות והשימוש בלשון רבים, 42. ויקד אפנים ארצה שמואל הרכין את ראשו לכיוון הארץ וישתחוה שמואל לשמואל: (טו) ויאמר שמואל

אַל שְׂאוּל שְׂמוּאֵל שָׂאֵל אֶת שְׂאוּל, לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי לְמָה הוּצֵאתָ
 אוֹתִי בְּחֵרֶדָה מִמְּקוֹם מְנוּחָתִי? לְמָה הִעֲלִית אֹתִי בְּאוֹב וְעַל יָדַי כִּךְ הוּצֵאתָ
 אוֹתִי מִמְּקוֹם מְנוּחָתִי? ⁴⁵ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל שְׂאוּל עֲנֵה לְשְׂמוּאֵל: צַר לִי מְאֹד אֲנִי
 נִמְצָא בְּצָרָה גְדוֹלָה, ⁴⁶ וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וְהַפְּלִשְׁתִּים יֵצְאוּ לְהִילָחֵם נֹגְדִי, ⁴⁷
 וְאַלֹהִים סָר מֵעֲלֵי וְדָבַר ה' רָחוּק מִמֶּנִּי, אֲיֻנְנִי מִצְּלִיחַ לְדַעַת מָה אֹמֵר ה', ⁴⁸ וְלֹא
 עֲנֵנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בְּחִלְמוֹת וְה' לֹא עֲנָה לִי עַל יָדַי הַנְּבִיאִים וְלֹא
 עַל יָדַי פּוֹתְרֵי הַחֲלוּמוֹת שֶׁשְׂאֵלְתִי אוֹתָם (שְׂאוּל הִשְׁמִיט אֶת הַשְּׂאֵלָה בְּאוֹרִים וְתוֹמִים
 מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְבַּיֵּשׁ לְהִזְכִּיר לְשְׂמוּאֵל שֶׁהוּא הִרְגָּה אֶת נוֹב עֵיר הַכַּהֲנִים), ⁴⁹ וַאֲקַרְאָה לְךָ
 לְהוֹדִיעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה (אֵינְ לִי אֵיךְ לְשְׂאוּל לְדַבֵּר ה') וְלִכֵּן קִרְאתִי לְךָ, כִּדֵּי שֶׁתֹּאמֶר
 לִי מָה לַעֲשׂוֹת? ⁵⁰ (טז) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל שְׂמוּאֵל שְׂאוּל: וְלָמָּה תִּשְׂאָלְנִי
 לְמָה אֵתָּה בְּכָלֵל שְׂאוּל אוֹתִי מָה לַעֲשׂוֹת? ⁵¹ וַיִּקְּנֶךָ סָר מֵעֲלֵי הָרִי אֵתָּה בְּעֵצְמֶךָ
 אִמְרַת שֶׁה' סָר מִמֶּךָ, ⁵² וַיְהִי עֲרֶךְ וְה' יַעֲזוֹר רֶגְלְךָ לְשׁוֹנֵא שְׁלֶךָ, וּמַעֲכָשׁוֹ הוּא יַעֲזוֹר
 רֶגְלְךָ לְדוֹד (עֵרִיךְ – פִּירוּשׁוֹ שׁוֹנֵא שְׁלֶךָ, אֵךְ הַפְּסוּק חִסֵּר מִלֵּה מִהַשּׁוֹרֵשׁ ע.ז.ר., וְאֵינְ חֲלִילָה
 כּוֹונַת הַפְּסוּק שֶׁה' עֲצָמוֹ הַפֶּךְ לִהְיוֹת שׁוֹנֵא שֶׁל שְׂאוּל). שְׂמוּאֵל אָמַר לְשְׂאוּל שֶׁמִּתּוֹךְ
 שְׂאֵלְתוֹ נִיתֵן לְהַבִּין כִּבְר אֵת הַתְּשׁוּבָה – ה' סָר מִמֶּנּוּ וַיַּעֲזוֹר מַעֲתָה לְאוֹיְבָיו ⁵³:
 (יז) וַיַּעַשׂ יְקִיָּן לֹא בְּאֲשֶׁר דָּבַר בְּיָדַי ה' יַעֲשֶׂה לְדוֹד, אֵת מָה שֶׁהוּא אָמַר לִי
 שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה לוֹ (כְּפִי שְׁמִיד יוֹסֵבֵר), ⁵⁴ וַיִּקְרַע יְקִיָּן אֶת הַפְּמִלְכָּה מִיַּד ה' קִרַּע
 מִמֶּךָ אֵת הַמְּלוּכָה, ⁵⁵ וַיִּתְּנָה לְרַעְיָה לְדוֹד וְה' יִיתֵן אוֹתָהּ (אֵת הַמְּלוּכָה) לְדוֹד חֲבֵרְךָ ⁵⁶:
 (יח) בְּאֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְקִיָּן כִּמוֹ שֶׁאֵתָּה עֲצָמְךָ לֹא קִיַּמְתָּ אֵת הַצִּיּוּי
 שֶׁל ה', ⁵⁷ וְלֹא עָשִׂיתָ חֲרוֹן אַפֵּי בְּעַמְלֶךָ וְלֹא הוּצֵאתָ לְפֹעַל אֵת כַּעֲסוֹ שֶׁל ה'
 עַל עַמְלֶךָ, לֹא הִשְׁמַדְתָּ אֵת עַמְלֶךָ כְּפִי שֶׁהִיא רְאוּי לַעֲשׂוֹת בְּגַלָּל כַּעֲסוֹ שֶׁל ה', ⁵⁸
 עַל כֵּן הִדְבַּר הַזֶּה עָשָׂה לְךָ יְקִיָּן הַיּוֹם הַזֶּה לִכֵּן ה' סָר מִמֶּךָ בְּשֵׁנֵי דְבָרִים: א.

הַפְּלִשְׁתִּים יֵצְאוּ נֹגְדִי לְמַלְחָמָה וְהֵם עֲתִידִים לְנִצַּח בְּה. ב. ה' לֹא עֲנָה לְךָ ⁵⁹: (יט)

מקורות ותמצית הערות

המעיל הוא סימן לשמואל, היות ואימו הייתה מכינה לו מעילים. 42. תרגום. 43. מצודות. 44. תרגום. 45. מצודות. הכוונה באמת שה' שונא את שואל. 54. מצודות. 46. תרגום. 47. תרגום. 48. תרגום. 49. רש"י. 50. תרגום. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. מצודות. רבינו ישעיה: 54. מצודות. 55. תרגום. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. תרגום.

וַיִּתֵּן יְקֹנָק גַּם אֶת יִשְׂרָאֵל עִמָּוָה בְּיַד פְּלִשְׁתִּים ה' יִמְסֹר גַּם אֶת חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל שַׁיִּצְאוּ אִיתְךָ לְמַלְחָמָה בְּיַד חַיִּילֵי הַפְּלִשְׁתִּים, גַּם חַיִּילִים מֵעַם יִשְׂרָאֵל יָמוּתוּ בְּמַלְחָמָה נֶגֶד הַפְּלִשְׁתִּים.⁶⁰ חַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל נִהְרְגוּ גַּם הֵם בְּמַלְחָמָה מִשׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ שׁוֹתְפִים בַּחֲטָאוֹ שֶׁל שְׂאוּל שֶׁלֹּא מָחָה אֶת זִכְרֵ עִמְלֹק,⁶¹ וְמָחָר אֶתְּךָ וּבְנֵיךָ עִמִּי וּמָחָר, לְאַחַר שֶׁתַּחֲחִיל הַמַּלְחָמָה, אֶתְּךָ וּבְנֵיךָ תִּיהְרְגוּ וְתִהְיוּ אִתִּי בַקֶּבֶר,⁶² גַּם אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְקֹנָק בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וְה' יִמְסֹר בְּיַדֵּי הַפְּלִשְׁתִּים גַּם אֶת הָעָרִים שֶׁבָהֶם חֲנוּהָ מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל⁶³: (כ) וַיִּמְהָר שְׂאוּל מִיְהָר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְשִׁמּוּאֵל,⁶⁴ וַיִּפֹּל מִלֵּא קוֹמָתוֹ אֶרְצָה שְׂאוּל נָפַל עִם כָּל גּוֹבְהוֹ כְּלָפֵי הָאָרֶץ כְּדֵי לְהִשְׁתַּחֲוֹת בְּפָנָיו שִׁמּוּאֵל,⁶⁵ וַיִּרְא מְאֹד מִדְּבָרֵי שְׁמּוּאֵל שְׂאוּל פָּחַד מְאֹד מִדְּבָרָיו שֶׁל שִׁמּוּאֵל,⁶⁶ גַּם פָּחַ לֹא הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה סִיבָה נּוֹסֶפֶת לִכְךָ שֶׁלִּשְׂאוּל לֹא הָיָה כַח לְקוֹם מִהַקְרָקַע לְאַחַר שֶׁהוּא הִשְׁתַּחֲוָה לְשְׂאוּל הַיָּא, שֶׁהוּא לֹא אָכַל כְּלוּם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. הָיוּ שְׁתֵּי סִיבוֹת לִכְךָ שֶׁשְׂאוּל עָמַד לֹלֵא שֶׁהָיָה בּוֹ כַח: א. הַפָּחַד וְהִדִּיעָה שֶׁדְּבָרָיו שֶׁל שִׁמּוּאֵל הוֹלְכִים לְקִרְוֹת. ב. מִשׁוּם שֶׁהוּא לֹא אָכַל לְאוֹרֶךְ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם⁶⁷: (כא) וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל שְׂאוּל בְּעֵלֶת הָאוֹב הַגִּיעָה אֶל שְׂאוּל,⁶⁸ וַתֵּרָא כִּי נִבְהַל מְאֹד בְּעֵלֶת הָאוֹב רֵאתָה שֶׁשְׂאוּל נִבְהַל מְאֹד,⁶⁹ וַתֹּאמֶר אֶלְיוֹ בְּעֵלֶת הָאוֹב אָמַרְהָ לְשְׂאוּל: הֲנִי שָׁמְעָה שֶׁפָּחַתְךָ בְּקוֹלְךָ הָרִי אֲנִי (שִׁפְחַתְךָ) שִׁמְעָתִי בְּקוֹלְךָ, וְהִעֲלִיתִי לְךָ אֶת שִׁמּוּאֵל בְּאוֹב,⁷⁰ וְאִשִּׁים נִפְשֵׁי בְּכַפִּי וְסִיכַנְתִּי אֶת עֵצְמִי (כְּמוֹ שֶׁדָּבַר שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ כַּף הַיָּד, נֶאֱבַד מִהָרַק כֶּשֶׁכַּף הַיָּד נִפְתַּחְתָּ, כִּי בְּעֵלֶת הָאוֹב הִסְתַּכְנָה לְאַבְדֵּי אֶת חַיִּיהָ עַל יְדֵי שֶׁהָיָה הִעֲלָתָה אֶת שִׁמּוּאֵל בְּאוֹב), כִּיּוּן שֶׁכֵּאֲשֶׁר הִעֲלִיתִי אֶת שִׁמּוּאֵל בְּאוֹב, עוֹד לֹא יָדַעְתִּי שֶׁאֵתָּה הוּא שְׂאוּל, וּמִמִּילָא הִסְתַּכַּנְתִּי שֶׁמֵּא שְׂאוּל יִשְׁמַע שֶׁהִעֲלִיתִי בְּאוֹב וְהוּא יִהְרֹג אוֹתִי,⁷¹ וְאִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי וְאֲנִי שִׁמְעָתִי בְּקוֹלְךָ לְדַבְּרִים שֶׁאֲמַרְתָּ לִּי (לְהַעֲלוֹת אֶת שִׁמּוּאֵל בְּאוֹב)⁷²: (כב) וְעָתָה וּמֵאַחַר שֶׁאֲנִי שִׁמְעָתִי בְּקוֹלְךָ וְעָשִׂיתִי אֶת מַה

מקורות ותמצית ההערות

59. מצודות. 60. תרגום. 61. מלבי"ם. 62. מצודות. 67. רד"ק. 68. תרגום. 69. תרגום. 70. מצודות. 63. תרגום + מצודות. 64. רד"ק. 65. מצודות. 66. תרגום. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. עיין בספרנו אוצר מפרשי

שביקשת ממני לעשות, ⁷³ שְׁמַע נָא גַם אֶתְּהָ בְּקוֹל שְׁפָהֶתָּה תִּשְׁמַע עֲכָשִׁיו גַּם
 אֶתְּהָ בְּקוֹל שְׁפַחְתְּךָ, בְּקוֹלִי, ⁷⁴ וְאַשְׁמָה לְפָנָיִךָ פֶּת לֶחֶם וְאָכֹל (תשמע בקולי)
 ואני אניח לפניך פת לחם כדי שתאכל, ⁷⁵ וַיְהִי בֵּהּ כַּחַךְ וְכַךְ יִהְיֶה לְךָ כַח, ⁷⁶ כִּי
 תִּלְךָ בְּדַרְךָ שֶׁהָרִי אֶתְּהָ הוֹלֵךְ בְּדַרְךָ (ואתה צריך לאכול כדי שיהיה לך כח לדרך): ⁷⁷
 (כג) וַיִּמְאַן שְׂאוּל סִירַב לֵאכֹל, ⁷⁸ וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל שְׂאוּל אָמַר שֶׁהוּא לֹא יֵאכֹל, ⁷⁹
 וַיִּפְרְצוּ בּוֹ עֵבְדָיו וְגַם הָאִשָּׁה עֲבָדָיו שֶׁל שְׂאוּל וְגַם בַּעֲלַת הָאוֹב, הַפְּצִירוּ, הִרְבוּ
 בְּדַבְרֵי שְׂכָנוּעַ, כְּדֵי לִשְׁכַּנֵּעַ אֶת שְׂאוּל שִׂיאֲכֹל, ⁸⁰ וַיִּשְׁמַע לְקִלְקֵם שְׂאוּל קִיבַל אֶת
 דְּבָרֵיהֶם שֶׁל עֲבָדָיו וּבַעֲלַת הָאוֹב, שְׂאוּל הִסְכִּים לֵאכֹל, ⁸¹ וַיִּקָּם מִהָאָרֶץ וַיָּשָׁב
 אֶל הַמָּטָה שְׂאוּל קָם מִהָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּיטָה כְּדֵי לֵאכֹל: ⁸² (כד) וְלֹאֲשֶׁה עֲנָל
 מִרְבֵּק בְּבֵית לְבַעֲלַת הָאוֹב הִיָּה עֵגֶל מִפּוֹטָם בְּבֵית, ⁸³ וְתַמְהֵר וְתִזְבְּחָהּ: בַּעֲלַת
 הָאוֹב הִזְדַּרְזָה לִשְׁחוֹט אֶת הָעֵגֶל, ⁸⁴ וְתִקַּח קָמַח וְתִלְשֵׁהּ בַּעֲלַת הָאוֹב לְקַחָהּ גַּם
 קִמַּח וְלִשָּׂה אֶת הַבֶּצֶק שֶׁהִיא הַכִּינָה מִמֶּנּוּ, ⁸⁵ וְתִפְּחֶהּ מִצּוֹת בַּעֲלַת הָאוֹב אֶתְּהָ
 מִצּוֹת מִהַבֶּצֶק. הַסִּיבָה שֶׁבַּעֲלַת הָאוֹב הַכִּינָה דוּוֹקָא מִצּוֹת הִיא שֶׁהִיא לֹא רִצְתָה
 לְחַכּוֹת עַד שֶׁהַבֶּצֶק יִתְפַּח: ⁸⁶ (כה) וְתִגַּשׁ לְפָנָיִךָ שְׂאוּל וְלְפָנָיִךָ עֲבָדָיו בַּעֲלַת הָאוֹב
 הַגִּישָׁה אֶת הָעֵגֶל וְהַמִּצּוֹת לְפָנָיִךָ שְׂאוּל וְעֲבָדָיו, ⁸⁷ וַיֵּאכְלוּ וַיִּקְמוּ וַיִּלְכּוּ בְּלִילָהּ
 הַהוּא שְׂאוּל וְעֲבָדָיו אָכְלוּ, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן הֵם קָמוּ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה וְהִלְכוּ: ⁸⁸

פרק כט

(א) וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת כָּל מַחְנֵיהֶם אֶפְקָה בְּיוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל הַמִּלְחָמָה,
 הַפְּלִשְׁתִּים כִּינְסוּ אֶת כָּל חַיִּילֵיהֶם לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא "אֶפְקָ" (לֵאחֲרַי
 שְׁבִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן הֵם כִּינְסוּ אֶת חַיִּילֵיהֶם בְּשׁוֹנָם), ¹ וַיִּשְׂרְאֵל הַגִּיִּם בַּעֲיֵן אֲשֶׁר בִּיזְרַעְאֵל
 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִקִּימוּ אֶת מַחְנֵה הַצְּבָא שֶׁלָּהֶם בְּמַעֲיִן שֶׁנִּמְצָא לְיַד עַמְק יִזְרַעְאֵל: ²
 (ב) וַסְּרְנֵי פְּלִשְׁתִּים עֲבָרִים לְמֵאוֹת וְלֹאֲלָפִים חֲמֵשׁ שָׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים סִידְרוּ אֶת

מקורות ותמצית הערות

התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 82. תרגום. 83. מצודות. 84. תרגום. 85. מצודות.
 74. תרגום. 75. תרגום. 76. תרגום. 77. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. תרגום. 1. מלבי"ם.
 78. תרגום. 79. תרגום. 80. מצודות. 81. תרגום. 2. מצודות. 3. מצודות + מלבי"ם. 4. תרגום. 5. רלב"ג.

חייליהם בקבוצות של מאה חיילים בכל קבוצה, ועשר קבוצות של מאה חיילים התחברו לקבוצה גדולה יותר של אלף חיילים. שרי הפלשתים ארגנו את חייליהם במבנה של יחידות צבאיות קטנות שחברו ליחידות גודלות יותר,³ וְדוֹד וְאֲנָשָׁיו עִבְרִים בְּאֶחָדָה עִם אָכִישׁ וְדוֹד וְאֲנָשָׁיו הָיוּ בַקְּבוּצָה הַחִיילִים האחרונה, עם אכיש מלך גת.⁴ דוד היה מוכרח לצאת עם הפלשתים למלחמה, משום שהוא היה תחת שלטונם, אלא שהוא התכוון לחבל במאמצי המלחמה של הפלשתים:⁵ (ג) וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁאִלּוּ אֶת אֲכִישׁ מִה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה מֵה עוֹשִׂים כֹּאן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מִיִּשְׂרָאֵל?⁶ וַיֹּאמְרוּ אָכִישׁ אֵל שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אֲכִישׁ עֲנֵה לִשְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים: הֲלוֹא זֶה דָּוִד עֶבֶד שְׂאוּל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה אֵתִי זֶה יָמִים הֲרִי הוּא דוֹד עֲבָדוֹ שֶׁל שְׂאוּל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שִׁיב אִתִּי בַתְּקוּפָה הָאֲחֵרוֹנָה בַּגֵּת,⁷ אוּ זֶה שְׁנַיִם וְכֵן עָבְרוּ כִּמְהָ שָׁנַיִם מֵאֵז שְׂדוּד יֹשֵׁב בְּעָרֵי הַשְּׂדֵה, בְּעָרִים שֶׁאֵינָן מוֹקְפוֹת חוּמָה, וְלִכֵּן אֵין לַחֲשׂוֹשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרִי הוּא מֵאֵס בִּישְׂרָאֵל,⁸ וְלֹא מִצָּאֵתִי בּוֹ מְאֻמָּה מִיּוֹם נִפְלוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא מִצָּאֵתִי בְּדוֹד דָּבָר אֶחָד רַע, מֵהַיּוֹם שָׁבוּ עָבַר לִשְׁכּוֹן אֲצִלְנוּ, וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה, הַיּוֹם שָׁבוּ אֲנַחְנוּ יוֹצְאִים לְמַלְחָמָה:⁹ (ד) וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים הִתְרַגְּזוּ עַל אֲכִישׁ,¹⁰ וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים אֲמָרוּ לְאֲכִישׁ: הֲשִׁיב אֶת הָאִישׁ וַיִּשָׁב אֵל מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר הִפְקַדְתּוֹ שֶׁם תַּחְזִיר אֶת דָּוִד לְמִקוֹם שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ לְשִׁבְתָּ שֶׁם (לְצַקְלָג),¹¹ וְלֹא יֵרֵד עִמָּנוּ בְּמִלְחָמָה וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ לְשֹׁטֵן בְּמִלְחָמָה וְהוּא לֹא יֵרֵד אִתָּנוּ לְמַלְחָמָה, וְלֹא יַעֲשֶׂה נִגְדָנוּ מֵעֲשֵׂי שְׂנֵאָה בְּמַהֲלֵךְ הַמַּלְחָמָה,¹² וּבְמָה יִתְרַצֶּה זֶה אֵל אֲדֹנָיו הֲרִי בְּמָה יִכּוֹל דָּוִד לְהִתְרַצוֹת לְפָנַי שְׂאוּל? בְּמָה שְׂאוּל יִמְחַל לְדָוִד עַל הַמְרָד שֶׁהוּא מְרֵד בּוֹ?¹³ הֲלוֹא בְּרֵאשִׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם (דוד יתרצה בפני שאול) אם הוא יביא לשאול את ראשי הפלשתים. שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים אֲמָרוּ לְאֲכִישׁ שְׂדוּד יוֹצֵא אִתָּם לְמַלְחָמָה כְּדִי לְהִבִּיא לְפָנַי שְׂאוּל אֶת רֵאשֵׁי הַפְּלִשְׁתִּים, וְכֵךְ הוּא יִבְקֵשׁ אֶת סְלִיחַתוֹ:¹⁴ (ה) הֲלוֹא זֶה דָּוִד

מקורות ותמצית הערות

6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. תרגום. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות.

אֲשֶׁר יַעֲנֵנוּ לוֹ הָרִי זֶהוּ אוֹתוֹ דוֹד שֶׁהָרִימוּ קוֹל וְשָׂרוּ עֲלֵינוּ עִם כְּלֵי זִמְרָה, ¹⁵ בַּמְּחֹלֹת לֵאמֹר כֹּךְ אִמְרוּ כִּי אֲשֶׁר שָׂרוּ עַל דָּוִד: ¹⁶ הֲכֵּה שְׂאוֹל בְּאַלְפֵינוּ וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו (כֹּךְ שָׂרוּ עַל דָּוִד) שְׂאוֹל הֵרֵג אֲלָפִים שֶׁל פְּלִשְׁתִּים וְאִילוֹ דָּוִד הֵרֵג עֲשָׂרוֹת אֲלָפֵי פְּלִשְׁתִּים. אִם כֵּן, מוֹכַח שְׂדוּד שׁוֹנֵא אוֹתָנוּ וְלֹא יִתְכַן שֶׁהוּא יַעֲבֹר לְצַד שְׁלֹנוֹ: ¹⁷

(ו) וַיִּקְרָא אָכִישׁ אֶל דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲכִישׁ קִרָּא אֶל דָּוִד וְאָמַר לוֹ: הֵי יִקְנֹק אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', ¹⁸ כִּי יִשָּׂר אֶתָּה (אֲנִי נִשְׁבַּע) שֶׁאַתָּה אָדָם יִשְׂרָאֵלִי, ¹⁹ וְטוֹב בְּעֵינַי צִיאָתְךָ וּבִיאָתְךָ אֵתִי בַּמְּחֹנָה וְטוֹב בְּעֵינַי שֶׁתִּצָּא אֵתִי לְמַלְחָמָה, ²⁰ כִּי לֹא מִצָּאתַי בְּךָ רָעָה מִיּוֹם בִּיאָתְךָ אֵלָי עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲנִי לֹא רִאִיתִי בְּךָ דָּבָר אֶחָד רָע, מִהַיּוֹם שֶׁבָּאת אֵלָי, עַד הַיּוֹם הַזֶּה, ²¹ וּבְעֵינַי הַסְּרָנִים לֹא טוֹב אֶתָּה אֲלֵא שִׁבְעֵינַי שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים, אֵינְךָ נֹאמֵן וְטוֹב (וְהֵם אֵינֵם רוֹצִים שֶׁתִּצָּא לְמַלְחָמָה) ²²: (ז)

וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, מֵאַחַר וְהַסְּרָנִים אֵינֵם רוֹצִים שֶׁתִּצָּא לְמַלְחָמָה, ²³ שׁוֹב וְלֹךְ בְּשָׁלוֹם לֶךְ תַּחֲזוֹר בְּשָׁלוֹם חֹזֵר לְצַקְלָג, ²⁴ וְלֹא תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינַי סְרַנֵּי פְּלִשְׁתִּים וְאֵל תַּעֲשֶׂה דָּבָר רָע בְּעֵינַי שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים, אֶל תִּצָּא לְמַלְחָמָה: ²⁵ (ח) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אָכִישׁ דָּוִד שָׂאל אֶת אֲכִישׁ: כִּי מָה עָשִׂיתִי מִפְּנֵי אִיזָה מַעֲשֵׂה שְׁעִיתִי, אֵתָּה מַחֲזִיר אוֹתִי לְצַקְלָג? ²⁶ וְמָה מִצָּאתְךָ בְּעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאִיזָה דָּבָר מִצָּאתְךָ בְּעַבְדְּךָ, כִּי, מִהַיּוֹם שֶׁבָּאת לְתַחֲלָתִי לְשִׁמֵשׁ אוֹתְךָ וְעַד הַיּוֹם, יוֹם הַיִּצִיאָה לְמַלְחָמָה, ²⁷ כִּי לֹא אָבִיא וְנִלְחַמְתִּי בְּאִיבֵי אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ (אִיזָה מַעֲשֵׂה רָע עָשִׂיתִי) שֶׁבִגְלָלוּ אֵתָּה אוֹמֵר שֶׁלֹּא אִצָּא לְמַלְחָמָה כְּדֵי לְהִלָּחֵם בְּאוֹיְבֵי שְׁלֹךְ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ ²⁸: (ט) וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל דָּוִד אֲכִישׁ עָנָה וְאָמַר לְדָוִד:

יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אֶתָּה בְּעֵינַי כִּמְלֹאֵךְ אֱלֹהִים הָרִי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה טוֹב בְּמַדְרָגָה שֶׁל מֶלֶךְ ה', ²⁹ אֲךָ שְׂרֵי פְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה אֲלֵא שְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים אִמְרוּ שֶׁלֹּא תִצָּא אִתָּנוּ לְמַלְחָמָה: ³⁰ (י) וְעַתָּה מֵאַחַר שֶׁשְׂרֵי הַפְּלִשְׁתִּים אֵינֵם רוֹצִים שֶׁתִּצָּא לְמַלְחָמָה, ³¹ הִשָּׁפַם בְּבִקְרָתְךָ מוֹקֵדִים בְּבוֹקֵר, ³² וְעַבְדִּי

מקורות ותמצית ההערות

15. עיין בביאורנו לפרק יח' פסוק ו'. 16. עפ"י הגר"א 22. מצודות. 23. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 24. תרגום. 25. מהר"י קרא. 26. מצודות. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות. 18. רד"ק. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 17. מצודות. 16. עפ"י הגר"א פסוק א'. 17. מצודות. 18. עפ"י הגר"א פסוק א'. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. מצודות. 23. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 24. תרגום. 25. מהר"י קרא. 26. מצודות. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות.

אֲדַנְיָהּ אֲשֶׁר בָּאוּ אִתָּךְ וגם העבדים שלך שהיו פעם העבדים של שאול (יקומו מוקדם בבוקר),³³ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בְּבֹקֶר וְאוֹר לְכֶם וְלָכוּ תִקְוּמוּ מוקדם בבוקר, ברגע הראשון שיהיה לכם מספיק אור כדי שתוכלו ללכת, ואז תחזרו לצקלג³⁴: (יא) וַיִּשְׁבֹּם דָּוִד הוּא וְאֲנָשָׁיו לְלֶכֶת בְּבֹקֶר לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים דוד ואנשיו קמו מוקדם בבוקר כדי לחזור לארץ פלשתים (לצקלג),³⁵ וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֵאל וחיילי הפלשתים עלו לעמק יזרעאל (כדי להילחם בישראל)³⁶:

פרק ל

(א) וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וְאֲנָשָׁיו צָקְלָג כאשר דוד ואנשיו הגיעו אל צקלג,¹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי (דוד ואנשיו הגיעו לצקלג) לאחר שעברו שלשה ימים מעת יציאתם משם כדי להצטרף לחיילי הפלשתים במלחמה נגד בני ישראל,² וְעַמְלָקִי פָּשְׁטוּ עַמְלָק פִּיזַר אֶת חֵיילָיו וְנִלְחַם, כדי להתנקם בדוד על שהוא פשט על עריהם והרג מאנשיהם. למרות שדוד לא השאיר אדם בחיים כשהוא תקף את ערי העמלקי, העמלקים ביררו וגילו שדוד היה זה שתקף אותם, ולכן הם התנקמו בו, אלא שבדרך נס הם לא הרגו מאנשיו של דוד,³ אֶל נֶגְבַּ וְאֶל צָקְלָג (עמלק נלחם) על ערי ישראל שנמצאים בדרום הארץ ועל צקלג,⁴ וַיָּבֹאוּ אֶת צָקְלָג וַיִּשְׁרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ חיילי עמלק הרסו את העיר צקלג ושרפו אותה באש:⁵ (ב) וַיִּשְׁבּוּ אֶת הַנָּשִׁים אֲשֶׁר בָּהּ הַעַמְלָקִים לקחו בשבי את הנשים שהיו בעיר צקלג,⁶ מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל (העמלקים לקחו בשבי את כל הנשים) מהנשים הקטנות ועד הנשים הגדולות,⁷ לֹא הָמִיתוּ אִישׁ אֶחָד, בדרך נס, העמלקים לא הרגו אף אחת מנשות צקלג,⁸ וַיִּנְהָגוּ וַיִּלְכּוּ לְדָרְכָם הַעַמְלָקִים הוֹלִיכוּ אֶת נְשׁוֹת צָקְלָג אִתָּם וְהִלְכוּ לְדַרְכָּם:⁹ (ג) וַיָּבֹאוּ דָוִד וְאֲנָשָׁיו אֶל הָעִיר דוד ואנשיו הגיעו אל צקלג,¹⁰ וְהָיָה שְׂרֹפָה בָּאֵשׁ (כאשר דוד ואנשיו הגיעו אל צקלג) הם ראו שהעיר נשרפה על ידי אש,¹¹ וַנְּשִׂיָהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ (וכן ראה דוד

מקורות ותמצית ההערות

30. תרגום. 31. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית 34. רלב"ג. 35. תרגום. 36. תרגום. 1. תרגום. 2. מצודות. בביאור המילה "עתה". 32. תרגום. 33. מצודות. 3. רד"ק. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. תרגום.

והאנשים שאיתו) שהנשים והילדים של אנשיו נלקחו בשבי¹²: (ד) וַיִּשָּׂא דָּוִד
 וְהָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ דוֹד וְהָאֲנָשִׁים שֵׁאִיתוֹ הֵרִימוּ אֶת קוֹלָם וּבְכוּ, ¹³
 עַד אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כֹּחַ לְבַבּוֹת (דוד והאנשים שאיתו בכו) עד שלא נשאר להם
 עוד כח כדי להמשיך ולבכות¹⁴: (ה) וּשְׁתֵּי נָשִׁי דָּוִד נִשְׁבּוּ גַם שְׁתֵּי נִשְׁוֹתָיו שֶׁל
 דוֹד נִלְקָחוּ בִשְׁבִי, ¹⁵ אַחֲיִנְעָם הַיִּזְרְעֵלִית וְאַבְיִגַיִל אִשְׁתּוֹ נָבַל הַפְּרִמְלִי אַחֲיִנְוֹעַם
 מֵעֵמֶק יִזְרְעֵאל וְאַבְיִגַיִל שֶׁהֵיטָה בַעֲבַר אִשְׁתּוֹ נָבַל מִכְרֵמֶל (נִלְקָחוּ גַם הֵן בִּשְׁבִי)¹⁶:
 (ו) וַתִּצָּר לְדָוִד מְאֹד לְדוֹד נּוֹסֶפֶה צָרָה עַל הַצָּרָה שֶׁנִּשְׁוֹתָיו נִשְׁבּוּ, ¹⁷ כִּי אָמְרוּ
 הָעָם לְסַקְלוֹ (לְדוֹד נּוֹסֶפֶה צָרָה) שֶׁהָרִי אֲנָשִׁיו רָצוּ לְרַגּוֹם אוֹתוֹ בְּאַבְנִים (מִשּׁוֹם
 שֶׁהֵם הָאֲשִׁימוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא רָצָה לְהַצְטַרֵּף לְאַכִּישׁ בְּמִלְחָמָה נֶגַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַעֲמַלְקִים
 נִיצְלוּ אֶת הַיַּעֲדֻרוֹתָם מֵהָעִיר כְּדֵי לִשְׁבּוֹת אֶת נִשְׁוֹתֵיהֶם וְיִלְדֵיהֶם), ¹⁸ כִּי מָרָה נֶפֶשׁ כָּל
 הָעָם אִישׁ עַל בְּנָיו וְעַל בְּנֹתָיו (אֲנָשִׁיו שֶׁל דוֹד רָצוּ לְרַגּוֹם אוֹתוֹ) כִּיּוֹן שְׁכַל אַחַד
 מֵהֶם הַצְטַעַר עַל שְׁבָנָיו וּבְנֹתָיו נִלְקָחוּ בִשְׁבִי, ¹⁹ וַיִּתְחַזַּק דָּוִד בִּיקְנוֹק אֱלֹהָיו
 לְמִרּוֹת שְׁדוּד הִיָּה בַצָּרָה גְדוֹלָה, הוּא הִתְחַזַּק לְהִשְׁעֵן וּלְסִמּוֹךְ עַל ה' ²⁰: (ז) וַיֹּאמֶר
 דָּוִד אֶל אֲבִיתָר הַכֹּהֵן בֶּן אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן: הַגִּישָׁה
 נָא לִי הָאֶפֶד תִּקְרַב אֵלַי עַכְשָׁיו אֶת הָאֶפֶד (כְּדֵי לְשַׁאֵל בְּאוּרִים וְתוֹמִים), ²¹ וַיִּגֵּשׁ
 אֲבִיתָר אֶת הָאֶפֶד אֶל דָּוִד אֲבִיתָר קִירַב אֶת הָאֶפֶד אֶל דוֹד²²: (ח) וַיִּשְׁאַל דָּוִד
 בִּיקְנוֹק דוֹד שָׁאֵל לְדַבֵּר ה' עַל יַדֵּי הָאוּרִים וְתוֹמִים, ²³ לֵאמֹר כֵּךְ שָׁאֵל דוֹד אֶת
 ה': ²⁴ אֲרֹדֶף אַחֲרֵי הַגְּדוּד הַזֶּה (דוֹד שָׁאֵל אֶת ה') הֵאֵם לְרֹדֶף אַחֲרֵי הַגְּדוּד שֶׁל
 חִיילֵי עֲמֶלֶק? ²⁵ הַאֲשַׁנְנֶנּוּ הֵאֵם אוֹכַל לְהַשִּׁיג אֶת הַגְּדוּד שֶׁל חִיילֵי עֲמֶלֶק? ²⁶ וַיֹּאמֶר
 לוֹ ה' עֲנֵה לְדוֹד: רְדֹף כִּי הִשָּׁג תִּשָּׁיג וְהִצַּל תִּצְלַח אַחֲרֵי הַגְּדוּד שֶׁל חִיילֵי
 עֲמֶלֶק, שֶׁהָרִי תוֹכַל לְהַשִּׁיג אוֹתָם וְלְהַצִּיל אֶת הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים שֶׁנִּלְקָחוּ בִשְׁבִי²⁷:
 (ט) וַיִּלְכֶּה דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ דוֹד הֵלֵךְ יַחַד עִם שֵׁשׁ מְאוֹת

מקורות ותמצית הערות

8. רד"ק. 9. תרגום. 10. תרגום. 11. תרגום. 12. תרגום. בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 25. מצודות.
 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 26. תרגום. רד"ק: למרות שדוד שאל כאן שתי שאלות
 ומותר לשאול באורים ותומים רק שאלה אחת, הוא נענה 17. מצודות. 18. מצודות. 19. תרגום. 20. מצודות.
 21. תרגום. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. עפ"י הגר"א
 25. תרגום. 26. תרגום. 27. תרגום.

האנשים שהיו איתו, ²⁸ וַיָּבֵאוּ עַד נַחַל הַבְּשׂוֹר דּוֹד וָאַרְבַּע מֵאוֹת מֵאֲנָשָׁיו עִבְרוּ
את נחל הבשור, ²⁹ וְהַנּוֹתְרִים עָמְדוּ וְהַנְּשָׂאִים מִשֵּׁשׁ מֵאוֹת חֵיילָיו שֶׁל דּוֹד שֶׁלֹּא
עברו עם דוד את הנחל, התמקמו לפני מעבר נחל בשור³⁰: (י) וַיִּרְדֶּף דָּוִד הוּא
וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ דּוֹד רֹדֵף אַחֲרָיִם הַעֲמֻלָּקִים יַחַד עִם אַרְבַּע מֵאוֹת אַנְשֵׁים,³¹
וַיַּעֲמְדוּ מֵאֲתֵימֵי אִישׁ אֲשֶׁר פָּגְרוּ מִעֵבֵר אֶת נַחַל הַבְּשׂוֹר מֵאֲתֵימֵי אַנְשֵׁים שֶׁהָיוּ
חלשים מידי לעבור את הנחל, נעמדו לפני הנחל (והם לא עברו את הנחל עם
דוד)³²: (יא) וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִצְרִי בִּשְׂדֵה דּוֹד וְאַנְשָׁיו מִצְאוּ אִישׁ מִצְרִי שֶׁהָיָה
בשדה,³³ וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל דָּוִד אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד הֵבִיאוּ אֵלָיו אֶת הָאִישׁ הַמִּצְרִי,³⁴
וַיִּתְּנוּ לוֹ לֶחֶם אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד נָתְנוּ לָאִישׁ הַמִּצְרִי דְּבָרֵי מֵאֲכָל,³⁵ וַיֵּאָכֵל הָאִישׁ
הַמִּצְרִי אֶת דְּבָרֵי הַמֵּאֲכָל שֶׁנָּתְנוּ לוֹ אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד, ³⁶ וַיִּשְׁקֶהוּ מֵיִם אַנְשָׁיו
של דוד גם השקו את האיש המצרי במים³⁷: (יב) הַנְּבִיא מִפְּרֹט מֵהֶם דְּבָרֵי
הַמֵּאֲכָל שֶׁנָּתְנוּ אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד לָאִישׁ הַמִּצְרִי: ³⁸ וַיִּתְּנוּ לוֹ אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד נָתְנוּ
לָאִישׁ הַמִּצְרִי: (1) פָּלַח דְּבַלְהָה חֲתִיכָה מְכִיכָר דְּחוּסָה שֶׁל תַּאנִּים. מְנַהֵגִם הָיָה
לדחוס כמות של תַּאנִּים לכדי כיכר אחת, וְאַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד נָתְנוּ לָאִישׁ הַמִּצְרִי
חֶלֶק מְכִיכָר כְּזוֹ,³⁹ (2) וַיִּשְׁנֵי צִמְקִים וְכֵן נָתְנוּ אַנְשָׁיו שֶׁל דּוֹד לָאִישׁ הַמִּצְרִי שְׁנֵי
אֲשָׁכוֹלוֹת שֶׁל עֲנָבִים יְבֵשִׁים,⁴⁰ וַיֵּאָכֵל הָאִישׁ הַמִּצְרִי אֶת פֶּלֶח הַדְּבַלְהָה וְאֶת
הַצִּמְמוֹקִים, וַתֵּשֶׁב רֹחוֹ אֵלָיו (לאחר שהאיש המצרי אכל ושֶׁתָּה אֶת מֵה אַנְשָׁיו שֶׁל
דוד נָתְנוּ לוֹ) רֹחוֹ כֵּאֵילוֹ חֲזָרָה אֵלָיו. הַנְּבִיא מִדְּמָה אֶת חוֹלְשָׁתוֹ שֶׁל הָאִישׁ
הַמִּצְרִי בְּדִמּוּי כֵּאֵילוֹ שְׁרוּחוֹ יֵצֵא מִמֶּנּוּ, וְלֵאחֶר שֶׁהוּא אֶת כָּל הַתְּחֻזָּק, נִחְשָׁב
הַדְּבָרִים כֵּאֵילוֹ שֶׁנִּשְׁמָתוֹ חֲזָרָה אֵלָיו,⁴¹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם וְלֹא שָׁתָה מֵיִם שְׁלֹשָׁה
יָמִים וְשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת (הָאִישׁ הַמִּצְרִי הָיָה כָּל כֵּךְ חֵלֶשׁ) מְכִיוּוֹן שֶׁהוּא לֹא אֶתְּ דְּבָר
מֵאֲכָל וְהוּא לֹא שֶׁתָּה מֵיִם בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים וְלַיְלֹת⁴²: (יג) וַיֵּאָמֶר לוֹ דָּוִד דּוֹד

מקורות ותמצית ההערות

את המצרי, והם מצאו אותו לפני שדוד הספיק להתרחק מהם מאוד. 34. תרגום. 35. עיין רש"י בפירושו לספר ויקרא, פרק כא' פסוק יד'. 36. תרגום. 37. תרגום. 38. דעת מקרא. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום. לגבי היותו המילה "לחם" מילה שפירושה דברי מאכל

יכולת להפריד את השאלות ולשאל פעמיים. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. מצודות. רש"י: "פיגרו" היינו נמנעו או הרסו בלשון ארמית. 33. רלב"ג בפירושו השני. בפירושו הראשון כתב שהיו אלה מאתיים האנשים שעמדו ליד נחל בשור שמצאו

שאל את האיש המצרי: **לְמִי אַתָּה עבדו של מי אתה,**⁴³ **וְאִי מִזֶּה אַתָּה וְלֵאמֹר** עם אתה שייך,⁴⁴ **וַיֹּאמֶר** האיש המצרי ענה לדוד: **נַעַר מִצְרַי אֲנִי עֶבֶד לְאִישׁ עַמְלֵקִי** אני נער מצרי, אך אני עבד של אדם עמלקי,⁴⁵ **וַיַּעֲזֹבֵנִי אֲדֹנָי כִּי חָלִיתִי** והאדון שלי נטש אותי, כיוון שאני חולה, ולא הצלחתי לעמוד בקצב ההליכה שלו,⁴⁶ **הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה הַיּוֹם עבדו שלשה ימים מאז שחליתִי**⁴⁷: **אֲנַחְנוּ פָּשְׁטָנוּ** אנחנו התפזרנו והתקפנו את המקומות הבאים:⁴⁸ (1) **נִגַּב הַפְּרָתִי** (התקפנו) את דרום הארץ, מקום שהיה שייך למשפחה בשם "כרת" (מקום זה היה שייך לפלשתים),⁴⁹ (2) **וְעַל אֲשֶׁר לַיהוּדָה** (תקפנו גם) את דרום הארץ השייכת לנחלת שבט יהודה,⁵⁰ **וְעַל נִגַּב פְּלֶבֶת** (תקפנו גם) את דרום הארץ שנמצאת בנחלתו של כלב (למרות שגם מקום זה היה חלק מנחלת שבט יהודה, היה לו שם בפני עצמו ולכן האיש המצרי הזכיר גם אותו),⁵¹ **וְאֵת צִקְלָג שֶׁרְפָנוּ בְּאֵשׁ** וגם שרפנו את צקלג באש⁵²: (טו) **וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דּוּד שאל את האיש המצרי: הַתּוֹרְדָנִי אֵל הַגְּדוּד הַזֶּה האם תוריד ותראה לי את המקום שבו עברו חיילי עמלק?**⁵³ **וַיֹּאמֶר** האיש המצרי ענה לדוד: **הַשְּׂבָעָה לִּי בְּאַלְהֵים אִם תִּמְיִתֵנִי תִשְׂבַּע לִי בִשְׁם ה',** שלא תהרוג אותי,⁵⁴ **וְאִם תִּסְגְּרֵנִי בְיַד אֲדֹנָי** ושלא תמסור אותי ביד האדון שלי,⁵⁵ **וְאִירְדֶּךָ אֵל הַגְּדוּד הַזֶּה** (לאחר שתישבע לי שלא תהרוג ושלא תסגיר אותי) אז אני אוריד אותך ואראה לך את המקום שבו עברו חיילי עמלק⁵⁶: (טז) **וַיִּרְדְּהוּ הַנְּעָרִים הָעַמְלֵקִי הוֹרִיד וְרָאָה לַךְ את המקום שבו עברו חיילי עמלק, וְהִנֵּה נְטָשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ** חיילי עמלק היו פרוסים ומפוזרים על פני שטח גדול, עד שהנביא מדמה את הפיזור של חיילי עמלק, כאילו שהם היו פרוסים על כל הארץ,⁵⁷ **אֲכָלִים וְשָׂתִים וְהַגְּנִים** (כאשר דוד ראה את חיילי עמלק) הם היו עסוקים באכילה, שתיה וריקוד,⁵⁸ **בְּכֹל הַשָּׂלָל הַגְּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה שמחתם של העמלקים הייתה על השלל הגדול שהם בזזו מהמקומות**

מקורות ותמצית הערות

ולא דווקא לחם, עיין רש"י בפירושו לספר ויקרא, פרק
 כא' פסוק יז'. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. 52. תרגום. 53. מצודות. 54. תרגום. 55. מצודות.
 46. מצודות. 47. מצודות. 48. עפ"י מצודות בפירושו 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות.
 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות.

שהם תקפו בארץ פלשתים ובנחלת שבט יהודה⁵⁹: **וַיִּבֶם דָּוִד מֵהַנְּשָׂף וְעַד הָעֶרֶב** דוד חיכה עד שעות הערב כדי לתקוף את עמלק (כיוון שהוא היה במיעוט מספרי מולם), והוא תקף אותם מהערב ועד לערב יום המחרת (במשך כעשרים וארבע שעות),⁶⁰ **לְמַחֲרָתָם** וכן הכה דוד בעמלק עד הבוקר שהיה למחרת הערב השני שהוא הכה בהם (כך שבסך הכל המלחמה הייתה כשלושים ושש שעות),⁶¹ **וְלֹא נִמְלֹט מֵהֶם אִישׁ מִכֹּל חַיִּילֵי עֲמֶלֶק** שהלכו ברגל, לא נמלט מדוד אפילו חייל אחד, דוד הרג את כולם,⁶² **כִּי אִם אַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ נָעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגְּמָלִים וַיִּנְסוּ** ורק ארבע מאות חיילים שהיו רוכבים על הגמלים, הצליחו לברוח מדוד⁶³: **וַיֵּצֵל דָּוִד אֶת כָּל אֲשֶׁר לָקְחוּ עִמָּלֶק** דוד הציל את כל מי שעמלק לקחו בשבי,⁶⁴ **וְאֵת שְׁתֵּי נָשָׁיו הַצִּיל דָּוִד** ובתוך כך הציל דוד גם את שתי נשותיו⁶⁵: **וְלֹא נָעַדְרָ לָהֶם מִן הַקָּטָן וְעַד הַגְּדוֹל** לא היה חסר מהאנשים שנלקחו בשבי אף אחד: מהקטן שבשבוים ועד הגדול שבהם,⁶⁶ **וְעַד בָּנִים וּבָנוֹת** (לא היה חסר מהאנשים שנלקחו בשבי אף אחד) כל הבנים והבנות חזרו גם הם מהשבי,⁶⁷ **וּמִשְׁכָּלָם** גם את כל הרכוש שלקחו עמלק, החזיר דוד,⁶⁸ **וְעַד כָּל אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם** (דוד החזיר) גם את מה שהעמלקים לקחו שלל מערי הפלשתים ומדרום נחלת שבט יהודה,⁶⁹ **הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד** את הכל החזיר דוד (הנשים, הבנים והבנות, השלל והשלל שלקחו העמלקים מערי הפלשתים ומדרום נחלת שבט יהודה)⁷⁰: **(כ) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת כָּל הַצֹּאן וְהַבָּקָר** דוד לקח לעצמו את כל הצאן והבקר,⁷¹ **נִהְגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הַהוּא** היו אנשים שרכבו לפני המקנה כדי להתפאר על לקיחת השלל,⁷² **וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁרָכְבוּ** לפני המקנה אמרו לכל מי שבא לקחת את המקנה, גם לאנשים מנגב יהודה ומהפלשתים,⁷³ **זֶה שָׁלַל דָּוִד** (האנשים שרכבו לפני המקנה אמרו למי שבא לקחת אותו) השלל הזה שייך לדוד ולא לכם⁷⁴: **(כא) וַיָּבֵא דָוִד אֶל מְאֹתָיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּגְרוּ מִלִּבְתָּא אַחֲרֵי דָוִד וַיֵּשִׁיבֵם בְּנַחֲל**

מקורות ותמצית ההערות

60. מלבי"ם. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. תרגום. 68. תרגום. 69. מצודות. 70. תרגום. 71. מצודות. 64. תרגום. 65. תרגום. 66. מצודות. 67. תרגום. 72. רש"י. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות.

הַבְּשׂוֹר דוד הגיע אל מאתיים האנשים שהיו חלשים מידי ללכת איתו, ולכן הם ישבו לפני המעבר של נחל הבשור כדי לשמור שם על הכלים,⁷⁵ וַיֵּצְאוּ לְקִרְיַת דָּוִד וְלְקִרְיַת הָעָם אֲשֶׁר אֵתוּ מאתיים האנשים יצאו ממקום מושבם לקראת דוד ולקראת ארבע מאות האנשים שתקפו איתו את עמלק,⁷⁶ וַיִּגַּשׁ דָּוִד אֶת הָעָם דוד התקרב לעבר מאתיים האנשים,⁷⁷ וַיִּשְׂאֵל לָהֶם לְשׂוֹם דוד שאל את מאתיים האנשים לשלומם:⁷⁸ (כב) וַיַּעַן כָּל אִישׁ רָע וּבִלְעֵל מֵהָאָנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם דָּוִד כל האנשים הרעים והרשעים שהלכו עם דוד לתקוף את עמלק אמרו לדוד,⁷⁹ וַיֹּאמְרוּ כֵךְ אמרו האנשים הרשעים לדוד: יַעַן אֲשֶׁר לֹא הָלְכוּ עִמָּי היות ומאתיים האנשים לא הלכו איתי כדי לתקוף את עמלק (אלא הם נשארו כאן כדי לשמור על הכלים),⁸⁰ לֹא נָתַן לָהֶם מִהַשְׂכָּל אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ (היות ומאתיים האנשים לא הלכו איתי כדי לתקוף את עמלק) לא נתחלק איתם בשלל שהצלנו מיד העמלקים,⁸¹ כִּי אִם אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בְּנָיו אלא ניתן לכל אחד מהם רק את אשתו ואת בנו,⁸² וַיִּנְהֲגוּ וַיִּלְכּוּ והם יוליכו את משפחתם חזרה לביתם, אך הם לא יקבלו חלק מהשלל, גם לא את השלל שנלקח מהם:⁸³ (כג) וַיֹּאמֶר דָּוִד דוד ענה לרשעים שתקפו איתו את עמלק: לֹא תַעֲשׂוּ כֵן אֲחֵי אַחִי! אל תעשו כמו שאתם דרשתם,⁸⁴ אֶת אֲשֶׁר נָתַן יְקִיָּק לָנוּ הרי אנחנו לקחנו את השלל, בגלל שה' נתן לנו אותו, ולא בגלל שאנחנו חזקים בעצמנו,⁸⁵ וַיִּשְׁמְרוּ אֹתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בַּיָּדְנוּ וה' שמר עלינו ומסר בידינו את הגדוד של חיילי עמלק. אם כן, לכולם יש שייכות בישועה של ה' ולכולם מגיע חלק מהשלל:⁸⁶ (כד) וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לְדַבֵּר הִזָּה וגם אם נצחנו בזכות חוזקנו, מי ישמע לדבריכם שלא להתחלק בשלל עם מאתיים האנשים שנשארו מאחור,⁸⁷ כִּי בַחֲלֹק הַיָּרֵד בַּמִּלְחָמָה וּבַחֲלֹק הַיֹּשֵׁב עַל הַבְּלִים יַחְדּוֹ יַחֲלְקוּ שהרי המנהג הוא לחלק את השלל בין החיילים שתקפו את האויב, ובין החיילים שנשארו לשמור על הכלים. ללא החיילים שיישאר וישמרו על הכלים, החיילים

האחרים אינם יכולים לתקוף, וממילא יש גם להם חלק במלחמה ובשלל⁸⁸:
 (כה) וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמַעֲלָה מֵאוֹתוֹ יוֹם וְהִלָּאָהּ, מהיום שבו דוד לא קיבל
 את דבריהם של האנשים הרשעים,⁸⁹ וַיִּשְׁמָהּ לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל (מאותו
 יום) דוד הנהיג שדין זה ינהג תמיד (לחלק את השלל בין החיילים התוקפים לבין
 החיילים שנשארים לשמור על הכלים),⁹⁰ עַד הַיּוֹם הַזֶּה דִּין זֶה הִתְקִיִּים עַד הַיּוֹם
 שבו גלו בני ישראל מארץ ישראל, ובני ישראל כבר לא היו יוצאים למלחמות⁹¹:
 (כו) וַיָּבֵא דָוִד אֶל צַקְלָג דוד הגיע אל העיר צקלג,⁹² וַיִּשְׁלַח מֵהַשָּׁלַל לְזַקְנֵי
 יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לְאֹמֵר דוד שלח חלק מהשלל לזקני שבט יהודה שהיו רעיו,
 ואמר להם,⁹³ הֲנֵה לָכֶם בְּרָכָה מִשָּׁלַל אֵיבֵי יִקְוֶן (דוד שלח שלל לזקני שבט יהודה
 ואמר להם) הנה לכם מתנה מהשלל שבזננו מאויביו של ה', מעמלק⁹⁴: (כז)
 לְאִשֶׁר בְּבֵית אֵל וְלְאִשֶׁר בְּרִמּוֹת נֶגֶב וְלְאִשֶׁר בְּיַתֵּר (דוד שלח מהשלל) לזקני
 שבט יהודה שהיו בבית אל, ברמות נגב וביתיר: (כח) וְלְאִשֶׁר בְּעֵרְעֵר וְלְאִשֶׁר
 בְּשַׁפְמוֹת וְלְאִשֶׁר בְּאַשְׁתְּמוֹעַ וְכֵן שִׁלַּח דָּוִד מֵהַשָּׁלַל לְזַקְנֵי שִׁבְטֵי יְהוּדָה שֶׁהָיוּ
 בְּעֵרְעֵר, בשפמות ובאשתמוע: (כט) וְלְאִשֶׁר בְּרִכְלָב וְלְאִשֶׁר בְּעֵרֵי הַיְרֵחַמָּאֵלִי
 וְלְאִשֶׁר בְּעֵרֵי הַקִּינִי וְכֵן שִׁלַּח דָּוִד מֵהַשָּׁלַל לְזַקְנֵי שִׁבְטֵי יְהוּדָה שֶׁהָיוּ בְּרִכְלָב,
 בערים שהיו שייכות למשפחת ירחמאל משבט יהודה ולזקני שבט יהודה
 שהיו בערי הקיני: (ל) וְלְאִשֶׁר בְּחֶרְמָה וְלְאִשֶׁר בְּבוֹר עֲשָׁן וְלְאִשֶׁר בְּעֵתָךְ וְכֵן
 שלח דוד חלק מהשלל לזקני יהודה שהיו בחרמה, בבור עשן, ובעתך: (לא)
 וְלְאִשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וְלְכָל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הִתְהַלְּךָ שָׁם דָּוִד הוּא וְאֲנָשָׁיו וְכֵן שִׁלַּח
 דוד מנחה לזקני יהודה שבחברון ובכל במקומות שהוא ואנשיו שהיו שם
 כאשר הם ברחו מפני שאול⁹⁵:

 מקורות ותמצית הערות

84. תרגום. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור הביטוי "עד היום
 הזה". 92. תרגום. 93. מצודות. 94. תרגום. 95. מצודות.
 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. עיין ארצ

פרק לא

(א) הנביא חוזר לתאר את מהלך המלחמה של הפלשתים נגד בני ישראל. רצף הדברים נקטע כדי לסיים את הארועים שקרו לדוד כשאכיש מנע ממנו את ההשתתפות במלחמה,¹ וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל הפלשתים היו תוך כדי מלחמתם נגד בני ישראל,² וַיִּנְסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וחיילי ישראל ברחו מפני חיילי הפלשתים,³ וַיִּפְּלוּ הַכְּלָיִם בְּהַר הַגְּלִבְעָה נפלו הרוגים מחיילי ישראל בהר הגלבוע:⁴ (ב) וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת שָׁאוּל וְאֶת בְּנָיֹו הפלשתים השיגו את שאול ואת בניו,⁵ וַיִּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת יְהוֹנָתָן וְאֶת אַבְיָנָדָב וְאֶת מְלִכִי שׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל הפלשתים הרגו את שלשת בניו של שאול: יהונתן, אבנידב, ומלכישוע.⁶ בעז"ה נראה בהמשך שלשאול היה בן נוסף שלא יצא להילחם נגד הפלשתים ולכן הוא נשאר בחיים:⁷ (ג) וַתִּכְבַּד הַמֶּלֶכְחָמָה אֶל שָׁאוּל המלחמה התחזקה על שאול, המלחמה הייתה קשה לשאול (כיוון שבניו נהרגו והוא נשאר היחיד שהיה יכול להנהיג את חיילי ישראל),⁸ וַיִּמְצָאֵהוּ הַמּוֹרִים אַנְשִׁים בַּקֶּשֶׁת חיילי הפלשתים שהיו יורים בקשת מצאו את מקום מחבואו של שאול,⁹ וַיַּחַל מָאֵד מִהַמּוֹרִים שאול פחד מאוד מהחיילים היורים בקשת:¹⁰ (ד) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנִשְׂאָ בְלָיו שאול אמר למי שהיה נושא את כלי הנשק שלו: שְׁלֵף הַרְבֶּה (שאול אמר לנושא כליו) תוציא את החרב שלך מהנרתיק,¹¹ וְדַקְרָנִי בָּהּ ותדקור אותי עם החרב שלך באופן שאמות מהדקירה,¹² פֶּן יָבוֹאוּ הָעֵרְלִים הָאֵלֶּה (תדקור אותי) שמא יבואו הפלשתים הבזויים האלה,¹³ וְדַקְרָנִי וְהִתְעַלְלוּ בִּי והם ידקרו אותי דקירות מכאיבות, אך הם ישאירו אותי בחיים כדי להמשיך ולהתעלל בי,¹⁴ וְלֹא אָבָה נִשְׂאָ בְלָיו נושא הכלים לא רצה לדקור את שאול בחרב,¹⁵ כִּי יָרָא מָאֵד (נושא הכלים לא רצה לדקור את שאול) כיוון שהוא פחד מלשלוח יד במשיח ה',¹⁶ וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיַּפֵּל עָלָיָהּ (לאחר שנושא הכלים נמנע מלדקור

מקורות ותמצית הערות

1. רש"י. 2. מצודות. 3. תרגום. 4. תרגום. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. רש"י. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. יסוד מלכות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. רלב"ג: התלבט

את שאול) שאול לקח את החרב והפיל את עצמו עליה, כדי להרוג את עצמו¹⁷:
 (ה) וַיֵּרָא נָשָׂא כְּלִיּוֹ בִּי מֵת שָׂאוּל נוֹשֵׂא הַכְּלִים רָאָה שְׂאוּל גּוֹסֵס (בהמשך
 נראה שנער עמלקי הוא שהרג את שאול),¹⁸ וַיִּפֹּל גַּם הוּא עַל חֶרְבוֹ נוֹשֵׂא כְּלִיוֹ שֶׁל
 שְׂאוּל הַפִּיל גַּם הוּא אֶת עֲצָמוֹ עַל חֶרְבוֹ,¹⁹ וַיָּמָת עַמּוֹז נוֹשֵׂא כְּלִיוֹ שֶׁל שְׂאוּל מֵת
 יחד עם שאול²⁰: (ו) וַיָּמָת שָׂאוּל וְשִׁלְשֵׁת בָּנָיו וְנָשָׂא כְּלִיוֹ גַּם כָּל אַנְשֵׁי בְּיֹם
 הַהוּא יַחְדָּו שְׂאוּל, שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו, נוֹשֵׂא כְּלִיוֹ, וְכָל הַחַיִּילִים שֶׁנִּלְחָמוּ קְרוֹב אֵלָיו,
 מֵתוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל הַמִּלְחָמָה²¹: (ז) וַיֵּרְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הָעֵמֶק
 וְאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בִּי נְסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מַעֲבֵר לַעֲמָק
 יִזְרְעֵאל וּמַעֲבֵר לְנַהַר יַרְדֵּן רָאוּ שְׁחִיילֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַחוּ מִשְׁדֵּה הַקָּרֶב,²² וְכִי מָתוּ
 שָׂאוּל וּבָנָיו וְכֵן רָאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מַעֲבֵר לַעֲמָק יִזְרְעֵאל וּמַעֲבֵר לְנַהַר
 יַרְדֵּן שְׂאוּל וּבָנָיו מֵתוּ בַּמִּלְחָמָה,²³ וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעָרִים וַיִּנְסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ
 בַּעֲמָק יִזְרְעֵאל וּמַעֲבֵר לְנַהַר הַיַּרְדֵּן נָטְשׁוּ אֶת הָעָרִים שֶׁהֵם גָּרוּ בָהֶם, וּבְרַחוּ.²⁴
 הַסִּיבָה שֶׁהֵם בְּרַחוּ הִיא שְׁעָרִים אֵלֶּה לֹא הָיוּ מְבֻצְרוֹת וְתוֹשְׁבֵיהֶם לֹא הָיוּ יְכוּלִים
 לַהֲגִן עַל עֲצָמָם בְּתוֹךְ הָעָרִים,²⁵ וַיָּבֹאוּ פְּלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶן הַפְּלִשְׁתִּים בְּאוֹ
 וְהַתֵּיִשְׁבוּ בְּאוֹתָן עָרִים שֶׁאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל בְּרַחוּ מֵהֶן²⁶: (ח) וַיְהִי מִפְּחָתָהּ וַיָּבֹאוּ
 פְּלִשְׁתִּים לְפָשֵׁט אֶת הַחֲלָלִים בְּיוֹם הַמַּחְרָת, כְּאֲשֶׁר בְּאוֹ הַפְּלִשְׁתִּים לְהַסִּיר אֶת
 הַבְּגָדִים מֵהַחַיִּילִים שֶׁהֵם הָרְגוּ (כדי לקחת את הבגדים לעצמם),²⁷ וַיִּמְצְאוּ אֶת שָׂאוּל
 וְאֶת שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נִפְלִים בְּהַר הַגִּלְבָּעַ (כְּאֲשֶׁר בְּאוֹ הַפְּלִשְׁתִּים לְהַסִּיר אֶת הַבְּגָדִים
 מֵהַחַיִּילִים שֶׁהֵם הָרְגוּ) הֵם מִצְאוּ אֶת שְׂאוּל וְשִׁלְשֵׁת בָּנָיו מֵתִים בְּהַר הַגִּלְבּוּעַ²⁸:
 (ט) וַיִּכְרְתוּ אֶת רֵאשֵׁי הַפְּלִשְׁתִּים כִּרְתוּ אֶת רֵאשֵׁי שֶׁל שְׂאוּל,²⁹ וַיִּפְשְׁטוּ אֶת
 כְּלִיוֹ הַפְּלִשְׁתִּים הוֹרִידוּ מִשְׂאוּל אֶת בְּגָדוֹ וְאֶת כְּלֵי נִשְׁקוֹ,³⁰ וַיִּשְׁלְחוּ בְּאָרְץ
 פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבָשָׂר בֵּית עֲצֵבְיָהֶם וְאֶת הָעַם הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁלְּחָו שְׁלִיחִים כְּדִי

 מקורות ותמצית הערות

עתיד למות בכל מקרה ומשום שהוא רצה למנוע את
 ההתעללות בו. 18. מצודות. 19. תרגום. 20. תרגום.
 21. רד"ק. 22. מצודות. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. רד"ק.
 26. תרגום. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. תרגום.

אם שאול נהרג עכשיו והנער העמלקי שיקר לדוד כשהוא
 אמר לו שהוא הרג את שאול, או ששאול גסס והער
 העמלקי סיים את מיתתו. רד"ק: שאול לא חטא כשהוא
 התאבד משום שהוא ידע מנבואתו של שמואל שהוא

להסתובב בארץ פלשתים ולבשר בבתי העבודה זרה שלהם ולשאר העם, שהם
 ניצחו במלחמה והרגו את שאול³¹: (י) וַיִּשְׁמְעוּ אֶת כְּלִי־בַיִת עֲשֵׂתְרוֹת הַפְּלִשְׁתִּים
 שמו את כלי הנשק של שאול בבית עבודה זרה שנקראת "עשתרות" (משום
 שהיא דומה בצורתה לצאן),³² וְאֵת גְּזֵיתוֹ תִּקְעוּ בַּחֹמַת בַּיִת שָׁן וְאֵת גּוֹפְתּוֹ שֶׁל
 שאול תלו הפלשתים בחומה של בית שאן³³: (יא) וַיִּשְׁמְעוּ אֶלְיָו יִשְׁבִּי יִבְיֵשׁ
 גְּלָעָד תּוֹשְׁבֵי יבש גלעד שמעו על שאול,³⁴ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשָׂאוֹל
 (תושבי יבש גלעד שמעו) את כל מה שהפלשתים עשו לשאול³⁵: (יב) וַיִּקְוִמוּ כָּל
 אִישׁ חֵיל כָּל הַגִּיבּוֹרִים מִבֵּין יוֹשְׁבֵי יבש גלעד הזדרזו,³⁶ וַיִּלְכְּדוּ כָּל הַלַּיְלָה
 הגיבורים מבין אנשי יבש גלעד הלכו לאורך כל הלילה,³⁷ וַיִּקְחוּ אֶת גְּזֵית
 שָׂאוֹל וְאֵת גְּזֵית בְּנָיִו מִחֹמַת בַּיִת שָׁן הַגִּיבּוֹרִים מִבֵּין אַנְשֵׁי יבש גלעד לקחו
 את גופותיהם של שאול והגופות של בניו מהחומה של בית שאן,³⁸ וַיָּבֹאוּ
 יְבִשָּׁה אַנְשֵׁי יבש גלעד חזרו ליבש גלעד,³⁹ וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם אַנְשֵׁי יבש גלעד
 שרפו ביבש גלעד את גופותיהם של שאול ושלשת בניו, כיוון שהן כבר
 הרקיבו⁴⁰: (יג) וַיִּקְחוּ אֶת עֲצָמֹתֵיהֶם תּוֹשְׁבֵי יבש גלעד לקחו את עצמותיהם
 של שאול ושלשת בניו,⁴¹ וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת הָאֲשֶׁל בְּיְבִשָּׁה אַנְשֵׁי יבש גלעד קברו
 את עצמותיהם של שאול ושלשת בניו מתחת לעץ אשל שהיה בתוך העיר,⁴²
 וַיִּצְמּוּ שְׁבַעַת יָמִים אַנְשֵׁי יבש גלעד צמו שבעה ימים היות והם התאבלו על
 שאול⁴³:

מקורות ותמצית ההערות

30. מצודות. 31. מצודות. 32. רד"ק. 33. מצודות. רד"ק: האשל הוא שם כולל לעצים והעץ היה עץ אלה.
 34. מצודות. 35. מצודות. 36. עיין רד"ק בפירושו לפרק טז' פסוק יב'. 37. תרגום. 38. תרגום. 39. תרגום. שבעת הימים שנחש העמוני נתן לבני ישראל כדי לענות
 את תשובתם ושאל הציל אותם. 40. מצודות. 41. תרגום. 42. מצודות. 43. מצודות. רד"ק: הצום היה במשך שבעה ימים לזכר

שמואל ב

פרק א

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל לְאַחַר שִׁשָּׁלְשִׁים יוֹם, וַדָּוִד שָׁב מֵהַפְּלִשְׁתִּים אֶת הָעַמְלֶק (לאחר ששאוּל מת) דוד חזר מהכאת עמלק. באותו זמן שהפלשתים נלחמו נגד בני ישראל, דוד נלחם נגד עמלק. ספר שמואל ב' פותח בסיפור חזרתו של דוד מהכאת עמלק, בעוד שהפלשתים ניצחו את בני ישראל,² וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצַקְלָג יָמִים שְׁנָיִם (לאחר שדוד חזר מהכאת עמלק) דוד ישב בצקלג במשך יומיים³; (ב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְשַׁבַּת דָּוִד בְּצַקְלָג,⁴ וַהֲגִיחַ אִישׁ בָּא מִן הַמַּחֲנֶה שָׁאוּל (ביום השלישי לשבת דוד בצקלג) היה אדם שהגיע מהמחנה של שאול לצקלג. הנביא מתאר אדם זה בשני תיאורים המתארים את בואו ממחנה שנחל תבוסה בקרב:⁵ 1) וַבְּגָדָיו קָרְעִים בְּגָדָיו שֶׁל הָאִישׁ שָׁבָא מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל הָיוּ קְרוּעִים,⁶ 2) וַאֲדָמָה עַל רֵאשׁוֹ (לאיש שבא ממחנה שאול) היה גם עפר על ראשו,⁷ וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֵל דָּוִד וַיִּפֹּל אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה כַּאֲשֶׁר הָאִישׁ מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל בָּא אֵל דָּוִד, הוּא נָפַל עַל הָאָרֶץ וְהִשְׁתַּחֲוּוּהוּ לְדָוִד:⁸ (ג) וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד שָׂאֵל אֶת הָאִישׁ שָׁבָא מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל: אֵי מַזָּה תָּבוֹא מֵהֵיכָן בָּאת,⁹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ שָׁבָא מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל עֲנָה לְדָוִד: מִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל נִמְלָטָתִי (האיש שבא ממחנה שאול ענה לדוד) אני ניצלתי ממחנה ישראל ומשם הגעתי¹⁰; (ד) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד שָׂאֵל אֶת הָאִישׁ שָׁבָא מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל: מָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה נָא לִּי (דוד שאל את האיש שהגיע ממחנה שאול) תאמר לי עכשיו מה קרה במלחמה,¹¹ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ שָׁבָא מִמַּחֲנֵה שָׁאוּל עֲנָה לְדָוִד, תוֹךְ תִּיאֹר הַדְּרָגָתִי שֶׁל תּוֹצְאוֹת הַמַּלְחָמָה:¹² 1) אֲשֶׁר נָס הָעָם מִן הַמַּלְחָמָה חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל בָּרְחוּ מִהַמַּלְחָמָה,¹³ 2) וְגַם הִרְבֵּה נָפַל מִן הָעָם וַיָּמָתוּ וְגַם הִרְבֵּה מִחֵיילֵי יִשְׂרָאֵל מָתוּ מִמַּלְחָמָה,¹⁴ 3) וְגַם שָׁאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ מָתוּ וְגַם שָׁאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ מָתוּ

מקורות ותמצית ההערות

1. תרגום. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. תרגום. 5. תרגום. 6. תרגום. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. מצודות. 11. תרגום. 12. רלב"ג. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. מצודות.

במלחמה¹⁵: (ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַנְּעָר הַמַּגִּיד לִּי דוּד אָמַר לְנַעַר שְׂאֵמֶר לוֹ אֵת הַדְּבָרִים, לְאִישׁ שְׂבָא מִמַּחֲנֵה שְׂאוּל,¹⁶ אִיךָ יָדַעְתָּ כִּי מֵת שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנֵו אִיךָ אַתָּה יוֹדַע בּוֹדָאוֹת שְׂשׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנֵו מֵתוּ בַּמַּלְחָמָה, הָאֵם אַתָּה רֵאִית אַת מוֹתָם אוֹ שְׂמָא אַתָּה יוֹדַע עַל מוֹתָם עַל פִּי הַשְּׂמוּעָה?¹⁷ (ו) וַיֹּאמֶר הַנְּעָר הַמַּגִּיד לִּי הַנְּעָר שְׂסִיפֵר אֵת סִיפּוֹר הַמַּלְחָמָה עֵנָה לְדוֹד:¹⁸ נִקְרָא נִקְרִיתִי בְּהַר הַגְּלִבְעָה בַּמִּקְרָה הַגַּעַתִּי לְהַר הַגְּלִבּוּעַ,¹⁹ וְהִנֵּה שְׂאוּל נִשְׁעָן עַל חֲנִיתוֹ (כַּאֲשֶׁר הַגַּעַתִּי לְהַר הַגְּלִבּוּעַ) רֵאִיתִי שְׂשׂאוּל נִשְׁעָן עַל הַחֲנִית שְׁלוֹ. כִּפִּי שְׂרַאֲיֵנוּ בְּסוּף סִפֵּר שְׂמוֹאֵל א', שְׂאוּל הִפִּיל אֵת עֲצָמוֹ עַל חֲנִיתוֹ, וְהַנְּעָר מִסִּפֵּר שֶׁהוּא רֵאֵה אֵת שְׂאוּל לְאַחַר שֶׁנִּפְלַע עַל חֲנִיתוֹ,²⁰ וְהִנֵּה הֶרְכַּב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים הִדְבְּקָהוּ (וְגַם רֵאִיתִי) שֶׁהַמְּרַכְבוֹת וְהַחַיִּילִים הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁהִיוּ מֵאוֹמְנִים בְּרַכִּיבָה עַל סוֹסִים, הִשִּׁיגוּ אֵת שְׂאוּל וְכַמְעַט הִגִּיעוּ אֵלָיו²¹: (ז) וַיִּפֹּן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי שְׂאוּל פָּנָה אֶל אַחֲרָיו, שְׂאוּל הִסְתַּכַּל אַחֲרָהּ, וְרֵאֵה אוֹתִי,²² וַיִּקְרָא אֵלָי שְׂאוּל קְרָא לִי, וַאֲמַר הֲנִנִּי אִמְרַתִּי לְשְׂאוּל "הַנְּנִי", אֲנִי נִמְצָא לִידְךָ²³: (ח) וַיֹּאמֶר לִי שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל אוֹתִי: מִי אַתָּה (שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל אוֹתִי): "מִי אַתָּה", מֵאִיזָה עִם אַתָּה,²⁴ וַאֲמַר אֵלָיו עֲנִיתִי לְשְׂאוּל: עַמְלָקִי אָנֹכִי אֲנִי נַעַר עַמְלָקִי, אֲנִי מֵהָעַם הָעַמְלָקִי וְאִינִנִּי מֵהַפְּלִשְׁתִּים הַנִּלְחָמִים נִגְדְךָ²⁵: (ט) וַיֹּאמֶר אֵלָי שְׂאוּל אָמַר לִי: עַמְדָּ נָא עִלָּי וּמִתְּנִי תַעֲמוּד עָלַי עַכְשָׁיו וְתַהְרוּג אוֹתִי,²⁶ כִּי אֶחְזָנִי הַשֶּׁבֶץ (תַּהְרוּג אוֹתִי) כִּיוֹן שְׂאֲנִי כִבֵּר חוֹלָה בַּמַּחְלָה שֶׁנִּקְרָאת "שֶׁבֶץ", מַחְלָה הַנִּגְרַמַּת מִפֶּחֶד,²⁷ כִּי כָּל עוֹד נִפְשִׁי בִּי (תַּהְרוּג אוֹתִי) כֹּל עוֹד אֲנִי חַי – תוֹוֹדָא שְׂאֵתָה בְּאִמַּת הוֹרֵג אוֹתִי, כִּדִּי שְׂלָא יִבּוֹאוּ הַפְּלִשְׁתִּים וַיִּתְעַלְלוּ בִּי²⁸: (י) וַאֲעַמְדָּ עָלָיו וְאִמְרַתָּהוּ וְאֲנִי קִמְתִּי עַל שְׂאוּל וְהִרְגַּתִּי אוֹתוֹ,²⁹ כִּי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרָי נִפְלֹו (הִרְגַּתִּי אֵת שְׂאוּל) מִכִּיוֹן שִׁידַעְתִּי שֶׁהוּא לֹא יוֹכַל לְחַיּוֹת לְאַחַר שֶׁהוּא כִבֵּר הִפִּיל עֲצָמוֹ עַל הַחֶרֶב, וּמִמִּילָא, אִם הוּא הִיָּה נִשְׂאָר עוֹד בְּחַיִּים, הִיָּה רַק מִצְטַעַר עַל שֶׁנִּפְלַע בְּיַדִּי הַפְּלִשְׁתִּים, וְאַחַר

מקורות ותמצית ההערות

20. מצודות. רלב"ג: בהתחלה, ש'אול לא הצליח להתאבד על ידי ש'הוא הפיל עצמו על חניתו ולכן הוא ביקש מהנער העמלקי להורגו. עיין בהערות לביאורנו בשמואל א' פרק
 לא' שם הרחבנו יותר. 21. מצודות. 22. תרגום. 23. תרגום.
 24. מצודות. 25. מהר"י קרא. 26. תרגום. 27. מצודות.
 28. מהר"י קרא. 29. תרגום. 30. מצודות. רד"ק הסתפק

כך היה מת בכל מקרה,³⁰ וְאָקַח הַנְּזֹר אֲשֶׁר עַל רֵאשׁוֹ (לאחר שהרגתי את שאול) לקחתי את הכתר שהיה על ראשו,³¹ וְאֶצְעֶדָה אֲשֶׁר עַל זְרַעוֹ ולקחתי גם את הצמיד שהיה על ידו של שאול,³² וְאֶבְיֵאֵם אֵל אֲדֹנָי הַנָּהּ והבאתי אותם (הכתר והצמיד) אליך אדוני דוד:³³ (יא) וַיַּחֲזֵק דָּוִד בַּבְּגָדָיו וַיִּקְרָעֵם דוֹד הַחֲזִיק בְּבִגְדָיו וקרע אותם, משום שהוא התאבל על מיתתו של שאול,³⁴ וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ כל האנשים שהיו עם דוד, קרעו גם הם את בגדיהם:³⁵ (יב) וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ וַיִּצְמְוּ עַד הָעֶרֶב דוֹד וְהָאֲנָשִׁים שאיתו הספידו (אמרו דברים טובים), בכו וצמו עד הערב,³⁶ עַל שְׂאוּל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנֵוֹ (דוד והאנשים שאיתו הספידו, בכו וצמו) על נפילת שאול ועל נפילת יהונתן בנו של שאול,³⁷ וְעַל עַם יִקְוֶה (דוד והאנשים שאיתו הספידו, בכו וצמו) גם משום שהם התאבלו על האנשים החשובים מעם ישראל שמתו במלחמה נגד פלשתים,³⁸ וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל (דוד והאנשים שאיתו הספידו, בכו וצמו) גם משום שהם התאבלו על חיילי ישראל הפשוטים שמתו במלחמה נגד פלשתים,³⁹ כִּי נִפְלוּ בַּחֶרֶב שֶׁהָרִי שְׂאוּל, יְהוֹנָתָן וְהַחֲיִלִּים (החשובים והפשוטים), נִפְלוּ בַּחֶרֶב בַּמִּלְחָמָה נֶגַד פְּלִשְׁתִּים:⁴⁰ (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַנְּעֵר הַמִּצִּיד לֹא דוֹד שְׂאֵל אֵת הַנְּעֵר שִׁסִּיפֹר לוֹ אֵת תּוֹצְאוֹת הַמִּלְחָמָה: אֵי מִזְהָ אֲתָה מֵאִיזָה עִם אֲתָה – הָאֵם הַתְּגִיירָת או שאתה עדיין עמלקי, והיכן אתה גר?⁴¹ וַיֹּאמֶר הַנְּעֵר הַעֲמַלְקִי עֲנֵה לְדוֹד: בֶּן אִישׁ גֵּר עֲמַלְקִי אָנֹכִי אֲנִי בֶן שֵׁל עֲמַלְקִי, אֵךְ אֲבִי הַתְּגִייר וּמִמִּילָא אֲנִי חֵלֵק מֵעַם יִשְׂרָאֵל:⁴² (יד) וַיֹּאמֶר אֲלָיו דָּוִד דוֹד גַּעַר בְּנַעַר הַעֲמַלְקִי, וְאָמַר לוֹ אֵת הַדְּבָרִים הַבְּאִים: אֵיךְ לֹא יֵרָאֵת לְשִׁלַּח יְדֶךָ לְשִׁחַת אֵת מְשִׁיחַ יִקְוֶה (היות ואתה שייך לבני ישראל משום שאביך התגייר)

מקורות ותמצית ההערות

33. תרגום. 34. תרגום. רד"ק: זהו המקור לחובת קריעה על אב בית דין (יהונתן), נשיא (שאול) ועל רוב ציבור. הלימוד הוא מכך שהנביא פירט כל אחד מהם, משמע שחייב לקרוע על כל אחד ואחד. 35. תרגום. 36. תרגום. 37. תרגום. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. מצודות. 42. מצודות. רד"ק: השאלה היא רק באיזה מקום היה גר הנער. רלב"ג: הנער לא היה גר צדק, רק

בפירוש המילים "אחרי נפלו": האם הכוונה ששאול נפל על החרב ולכן הוא לא היה ממשיך לחיות, או האם הכוונה ששאול נפל בידי פרשי האויב ולכן הוא לא היה ממשיך לחיות. לעניין אם מעשהו של שאול היה על פי ההלכה, עיין ברד"ק בספר שמואל א' פרק לא' שם הסביר מדוע היה מותר לשאול להתאבד במקרה זה ועיין באוצר המאמרים שם הרחבנו בדברים. 31. מצודות. 32. מצודות.

איך לא פחדת והעזת להושיט את ירך על מנת להרוג את שאול המלך שנמשח בשמן המשחה על פי ציווי של ה' (טו) וַיִּקְרָא דָּוִד לְאֶחָד מֵהַנְּעָרִים דוד קרא לאחד מהנערים שהיו איתו, וַיֹּאמֶר דוד אמר לנער שהוא (דוד) קרא לו: גַּשׁ פִּגְעַע בּוֹ לך תהרוג את הנער העמלקי,⁴⁴ וַיִּבְּהוּ וַיִּמָּת הַנֶּעֶר אֶת הַנֶּעֶר הָעַמְלָקִי והרג אותו⁴⁵: (טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דוד אמר לנער העמלקי, דָּמָה עַל רֵאשֶׁתְּךָ אתה גרמת לעצמך להתחייב מיתה, מעשיך גרמו לך להתחייב בעונש מוות,⁴⁶ כִּי פִיךָ עָנָה בָּךְ (אתה התחייבת מיתה) שהרי פיך העיד עליך, אתה בעצמך אמרת,⁴⁷ לֵאמֹר כַּךְ אמרת בדבריך:⁴⁸ אֲנֹכִי מִתַּתִּי אֶת מְשִׁיחַ יְקִיָּק (אתה חייבת את עצמך במיתה כיוון שאתה אמרת) אני הרגתי את משיח ה', אני הרגתי את שאול המלך⁴⁹: (יז) וַיִּקְנֶן דָּוִד אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת (לאחר הריגת הנער העמלקי) דוד קונן את הקינה הזאת, דוד אמר את השירה העצובה שתובא בפסוקים הבאים,⁵⁰ עַל שְׂאוּל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנָוֹ (דוד קונן את הקינה) על שאול ועל יהונתן בנו: (יח) וַיֹּאמֶר לִפְנֵי הַקִּינָה אמר דוד את הדברים הבאים:⁵¹ לְלִמּוֹד בְּנֵי יְהוּדָה קָשֶׁת צריך עכשיו ללמד את בני שבט יהודה כיצד להשתמש בקשת, כדי שהם יוכלו להילחם מול הפלשתים ולנצח אותם,⁵² הִנֵּה כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיִּשָּׁר בִּסְפֵר הישר, בתורה, כתוב ששבט יהודה הם הגיבורים בישראל והם הנלחמים את מלחמות ישראל (ולכן צריך ללמד אותם כיצד להשתמש בקשת)⁵³: (יט) עתה עובר דוד לקינה עצמה:⁵⁴ הַצְּבִי יִשְׂרָאֵל ארץ ישראל החמודה והיקרה,⁵⁵ עַל בְּמוֹתֶיךָ חָלָל (ארץ ישראל) האם ראוי שיהיה על המקומות הגבוהים שבך דם חללים,

מקורות ותמצית ההערות

המלך. רלב"ג: הריגת הנער העמלקי היה כדי לגדור גדר כדי שאנשים לא יהרגו את המלכים, ומסיבה זו דוד לא הרג את שאול במערה, למרות שהיה מותר לו לעשות כן. בסוף דבריו כתב שהנער לא התגייר, אלא אביו והוא התגוררו בארץ עמלק. 50. תרגום. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. מצודות. מלבי"ם: הסיבה שצריך ללמד את בני יהודה קשת היא מכיוון שהם לא שמרו על מה שכתוב בספר הישר, כאשר הכוונה לכתוב בפרשת כי תשא שיש איסור עליהם לחרות ברית עם יושבי הארץ.

היה גר בארץ עמלק. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 49. מצודות. לגבי חיוב המיתה של הנער העמלקי נחלקו המפרשים: מצודות: דוד אמר שגם אם הנער שיקר, עצם העובדה שהוא העיז להוציא מפיו את האפשרות שהוא הרג את שאול מחייבת אותו במיתה. מלבי"ם: אם הנער עמלקי היה נכרי, בן נח נהרג ללא התראה, ונהרג על פי הודאת עצמו. ואם הוא היה נער ישראלי, אלא שהיה משרתו של עמלקי, הוא חייב מיתה מדין מלכות, כדי שאנשים לא יעיזו להרוג את

האם ייתכן שעל הרי ישראל יהיה דם של חיילים שנהרגו במלחמה, ⁵⁶ אִיךָ נִפְלוּ גִבּוֹרִים אֵיךְ יָכוֹל לֵהוּיֹת שִׁנְפָלוּ גִיבּוֹרִים עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל? הָרִי הַחִיילִים שִׁנְמַצָּאִים עַל הָהָר נִמְצָאִים בַּמָּקוֹם עַדִּיף עַל הָאוֹיֵב כִּךְ שִׁגָּם אִם הֵם חִלְשִׁים, הֵם יָכוֹלִים לִנְצַח אֶת הָאוֹיֵב, כֹּל שִׁכַּן הַגִּיבּוֹרִים שִׁבְעָם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים לִנְצַח כְּשֶׁהֵם הָיוּ עַל הָהָר, וְאִם כֵּן כִּיצַד יִיתְכַּן שֶׁעַל הָרִי יִשְׂרָאֵל נִפְלוּ חִלְלִים?⁵⁷

(כ) אֶל תִּגְדּוּ בְּנֵת אֵל תִּגְדּוּ בְּעִיר גַּת שִׁשְׁאוֹל וּבְנִיו מִתּוֹ. הָעִיר גַּת הִיִּתְהָ תַחַת שִׁלְטוֹן פְּלִשְׁתִּים, וְדוֹד אִמְרֵי שֶׁאֵין לַהֲדוּדִיעַ לַתּוֹשְׁבֵי הָעִיר גַּת שִׁשְׁאוֹל וּבְנִיו מִתּוֹ (לְמִרְוֹת שֶׁהֵם יָדְעוּ עַל כֵּךְ), כְּדֵי שֶׁלֹּא לִגְרוֹם לָהֶם לְשִׁמוּחַ,⁵⁸ אֶל תִּבְשְׂרוּ בַּחֲצוֹצֵת אֲשֶׁקְלוֹן אֶל תִּבְשְׂרוּ בַשּׁוֹק שֶׁל הָעִיר אֲשֶׁקְלוֹן שִׁשְׁאוֹל וּבְנִיו מִתּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא לִגְרוֹם שִׁמְחָה לַפְּלִשְׁתִּים (אֲשֶׁקְלוֹן גַּם הִיא הִיִּתְהָ עִיר פְּלִשְׁתִּית),⁵⁹ כֵּן תִּשְׁמַחְנָה בְּנֹת פְּלִשְׁתִּים (אֶל תִּבְשְׂרוּ בְּעִיר גַּת וּבַשּׁוֹק שֶׁל אֲשֶׁקְלוֹן שִׁשְׁאוֹל וּבְנִיו מִתּוֹ) שִׁמְחָה בְּנֹת הַפְּלִשְׁתִּים יִשְׁמַחוּ עַל הַפְּסַד יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה,⁶⁰ כֵּן תִּעֲלֶזְנָה בְּנֹת הָעַרְלִים (אֶל תִּבְשְׂרוּ בְּגַת וּבַשּׁוֹק שֶׁל אֲשֶׁקְלוֹן שִׁשְׁאוֹל וּבְנִיו מִתּוֹ) שִׁמְחָה בְּנֹת הָעַרְלִים, בְּנֹת הַפְּלִשְׁתִּים, יִשְׁמַחוּ. הַכִּפִּילוֹת כֹּאֵן הִיא כְּדֹרֵךְ הַקִּינָה הַכּוֹפֶלֶת אֶת דְּבָרֵי הַמְּקוֹנֵן⁶¹:

(כא) הָרִי בְּגִלְבּוֹעַ הַהָרִים שֶׁבַחְבַּל הָאָרֶץ שֶׁנִּקְרָא "גִּלְבּוֹעַ", אֲנִי (דוֹד) מִקְלָל אֶתְכֶם בַּשְּׁתֵי הַקְּלָלוֹת הַבְּאוֹת:⁶² 1) אֶל טַל וְאֶל מָטָר עֲלֵיכֶם (הַהָרִים שֶׁבַּגִּלְבּוֹעַ, אֲנִי מִקְלָל אֶתְכֶם) שֶׁלֹּא יִרְדּוּ עֲלֵיכֶם טַל וּמָטָר. דוֹד קִילֵל אֶת הָרִי הַגִּלְבּוֹעַ שֶׁלֹּא יִרְדּוּ עֲלֵיהֶם גֶּשֶׁם,⁶³ 2) וְשִׁדְיֵי תְרוּמָת (הַהָרִים שֶׁבַּגִּלְבּוֹעַ) אֲנִי גַם מִקְלָל אֶתְכֶם שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּכֶם שִׁדָּה לַתֵּת מִמֶּנּוּ תְרוּמָה לַה', שֶׁלֹּא יִצְמַח יָכוֹל בַּשְּׁדוֹת הַגִּלְבּוֹעַ שֶׁמֵּהֶם יִהְיֶה אֲפֶשֶׁר לַהֲפָרִישׁ תְּרוּמָה לַה',⁶⁴ כִּי שֵׁם נִגְעַל מִיָּגוֹן גִּבּוֹרִים (הַסִּיבָה שֶׁדוֹד קִילֵל אֶת הָרִי הַגִּלְבּוֹעַ הִיא) מִכִּיוּן שֵׁשׁ (בַּהָרִי הַגִּלְבּוֹעַ) נִמְאָס הַמְּגָן שֶׁל אֲנָשִׁים גִּיבּוֹרִים,⁶⁵ מִיָּגוֹן שִׁשְׁאוֹל בְּלִי מְשִׁיחַ בְּשִׁמּוֹן (הַמְּגָן שֶׁל הַגִּיבּוֹרִים נִמְאָס עַל הָרִי הַגִּלְבּוֹעַ) מִכִּיוּן

 מקורות ותמצית ההערות

ספר בראשית. רמב"ן בפירושו לספר בראשית, פרק לד' פסוק יג', כתב שיש ספר שנקרא "מלחמות בני יעקב" וספר זה נקרא גם ספר הישר. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. תרגום.

לו היו בני ישראל נמנעים מכריתת ברית עם יושבי הארץ, הם היו כובשים את הארץ באופן ניסי ולא היו צריכים להשתמש בקשת. רלב"ג: ספר הישר הוא ספר שהיה מוכר בימיהם ואבד (וכן פירש בפירושו לספר יהושע, פרק י' פסוק יג'), ולאחר מכן כתב כחז"ל שהמדובר על

שהמגן של שאול (שהיה אחד הגיבורים) כאילו לא נמשח בשמן המשחה. לפני היציאה למלחמה, היו מורחים שמן על המגנים, כדי שחיצי האויב יחליקו על המגן ולא ייכנסו דרכו. דוד מקונן, שהמגנים ששימשו את שאול ובניו כאילו נמאסו, משום שהשמן שמרחו עליהם בהרי הגלבוע לא הועיל, וזו הסיבה שהוא קילל את הרי הגלבוע⁶⁶: (כב) מַיִם הַקְּלִים מַדְמַם שֶׁל חַיִּילִים הַרוּגִים,⁶⁷ מַחְלָב גְּבוּרִים וּמַחְלָב (הדומה לשומן) של החיילים הגיבורים של האויב,⁶⁸ קִשְׁתֵּי יְהוֹנָתָן לֹא נִשְׁזָג אַחֲזָר קִשְׁתוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן לֹא חִזְרָה לְאַחֲזָר (כלי שהרגה את חיילי האויב וכלי שפגשה את שומן הגיבורים), יונתן נלחם עם קשתו בקרבות רבים,⁶⁹ וְחָרַב שְׂאוּל לֹא תָשׁוּב רִיקָם וְחָרְבוּ שֶׁל שְׂאוּל לֹא חִזְרָה לְנִרְתִיקָה בְּלִי שֶׁהִיא הִרְגָה חַיִּילִים רַבִּים שֶׁל הָאוֹיֵב⁷⁰: (כג) שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן הַנְּאֻהָבִים וְהַנְּעִימָם בְּחַיִּיהֶם שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן: שְׁנֵיכֶם אֵיתָם אֲהוּבִים וְנַעֲמִים בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת לְאוֹרֶךְ חַיִּיכֶם, אֵת שְׁנֵיכֶם הַבְּרִיּוֹת אֲהָבוּ מְאֹד,⁷¹ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ וְגַם לְאַחַר מוֹתָם, לֹא נִפְרְדּוּ שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן מֵהָאֲהָבָה שְׁכֹלֵם אֲהָבוּ אוֹתָם. גַּם לְאַחַר שֶׁשְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן נִהְרְגוּ, כֹּלֵם עַדִּיין אוֹהָבִים אוֹתָם,⁷² מִנְּשָׂרִים קָלוּ מֵאֲרִיזוֹת גְּבֹרוֹת כֹּאשֶׁר הֵם יִצְאוּ לְמַלְחָמָה, שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן יִצְאוּ בְּגִבּוֹרָה, עַד שֶׁהִנְבִּיא מַדְמָה אֵת יִצְיָאתָם כֹּאשֶׁר הֵם יִצְאוּ לְמַלְחָמָה, שֶׁהֵם יִצְאוּ מֵהַנְּשָׂרִים וְגִבּוֹרִים יוֹתֵר מֵהָאֲרִיּוֹת⁷³: (כד) בְּנֹזֵת יִשְׂרָאֵל אֶל שְׂאוּל בְּכִינָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל: עַלִּיכֶן לְבַכּוֹת עַל מִיתָתוֹ שֶׁל שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ,⁷⁴ הַמְּלֻבָּשָׁם שְׁנֵי שְׂאוּל הִיא מְלִבִּישׁ אֵת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּבָדִים שֶׁהֵיוּ עֲשׂוּיִים מִצְמֵר אָדוּם,⁷⁵ עִם עֲדָנִים וְכֵן הִיא מְלִבִּישׁ שְׂאוּל אֵת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּלִבּוּשֵׁי מִפּוֹאֲרִים נוֹסְפִים,⁷⁶ הַמְּעֵלָה עֲדֵי זָהָב עַל לְבוּשָׁן שְׂאוּל הִיא מְעֵלָה עַל בְּגָדֵי הַנְּשִׂים קִשׁוּטֵי זָהָב. דוּד אוֹמֵר לְבַנּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲלֵיהֶם לְבַכּוֹת עַל מִיתָת שְׂאוּל מִכּוּוֹן שֶׁבְּחִיּוֹ הוּא הִיא מְלִבִּישׁ אוֹתָם בְּבָגָדִים

מקורות ותמצית ההערות

64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. רש"י: הכוונה שהיו קלים וגיבורים לעשות רצון קונם. רד"ק כתב שני פירושים: א. שאול ויהונתן לא נפרדו מהמלחמה, הם לא נמנעו מהיציאה למלחמה, למרות שהם ידעו שהם הולכים להיהרג בה. ב. שאול ויהונתן לא נפרדו זה מזה גם במוותם במלחמה. רלב"ג: הכוונה היא שגם במיתתם לא נפרדו שאול ויהונתן, הם נהרגו יחד. 73. מצודות. רש"י: מנשרים קלו לעשות רצון בוראם. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות.

ונותן להן תכשיטים⁷⁷: (כה) אִיךָ נִפְלוּ גִבּוֹרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה אִיךָ קָרָה שְׂשׂוּלוֹ וִיהוֹנָתָן שְׁהִיו גִּיבּוֹרִים, נִפְלוּ בַּמִּלְחָמָה? (יש כאן חזרה על דברים שכבר נאמרו כדרך המקונן), ⁷⁸ יְהוֹנָתָן עַל בְּמוֹתָיִךְ חָלַל יְהוֹנָתָן, נהרגת כשהיה לך יתרון גובה על האויב, שהרי אתה התמקמת על ההר והאויב היה בעמק, והדבר תמוה כיצד גיבור כמותך נהרג למרות יתרון הגובה שהיה לו בקרב⁷⁹: (כו) צַר לִי עָלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן יְהוֹנָתָן הָאֱהוּב עֲלַי כְּאִילוֹ שְׁהִיית אֲחִי, אֲנִי מְאֹד מִצְטָעֵר עַל נִפְלִיתְךָ בַּקָּרֵב,⁸⁰ נִעְמַתָּ לִי מְאֹד (אני מאוד מצטער על נפילתך בקרב) כיוון שהיית חביב עליי מאוד,⁸¹ נִפְלֵאתָה אֶהְבֵּתָךְ לִי מֵאֲהַבְתִּי נָשִׁים הָאֲהַבָּה שְׂאֲנִי (דוד) אֲהַבְתִּי אוֹתְךָ (יהונתן) הייתה גדולה יותר מהאהבה שאנשים אוהבים נשים⁸²: (כז) אִיךָ נִפְלוּ גִבּוֹרִים אִיךָ נִהַרְגוּ גִיבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה, אִיךָ נִפְלוּ שְׂאוֹל וִיהוֹנָתָן בַּקָּרֵב,⁸³ וַיֵּאבְדוּ כָּלֵי מִלְחָמָה שְׂאוֹל וִיהוֹנָתָן שְׁנֵהֲרִגוּ בַּקָּרֵב, הִיו כְּלֵי הַמִּלְחָמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בּוֹכּוֹתֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיוּ מִנְצַחִים בַּמִּלְחָמוֹת, וּלְכֵן, כְּמִיתַתֶּם, דוֹמָה הַדָּבָר כְּאִילוֹ כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִאֲבְדוּ בַּמִּלְחָמָה⁸⁴:

פרק ב

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן לְאַחַר שְׂדוּד קוֹנֵן עַל מִיתַתוֹ שֶׁל שְׂאוֹל,¹ וַיִּשְׂאֵל דָּוִד בְּיָקִין (לאחר שדוד קונן על מיתתו של שאול) הֲוֹא שְׂאֵל אֵת ה' (על ידי האורים ותומים),² לֵאמֹר כֵּךְ שְׂאֵל דוֹד אֵת ה' בְּשִׂאלְתוֹ:³ הֲאֶעֱלֶה בְּאַחַת עָרֵי יְהוּדָה הָאֵם אֲנִי אֶעֱלֶה וְאֶמְלֹךְ בְּאַחַת מְעָרֵי יְהוּדָה,⁴ וַיֹּאמֶר יָקִין אֶלָּיו עֲלֶה ה' עֲנֵה לְדוֹד לְעֵלוֹת וּלְמִלּוֹךְ בְּאַחַת מְעָרֵי יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאֵל אֵת ה' שְׂאֵל נוֹסֶפֶת: אֲנִי אֶעֱלֶה (דוד שאל את ה') לְאִיזוֹ עִיר אֶעֱלֶה לְמִלּוֹךְ,⁵ וַיֹּאמֶר ה' עֲנֵה לְדוֹד: חֲבֵרֹנָה תֵעֲלֶה וּתְמַלּוֹךְ בְּחֵבְרוֹן: (ב) וַיַּעַל שֵׁם דָּוִד דוֹד עֲלֶה לְעִיר

מקורות ותמצית ההערות

77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. מלבי"ם: דוד עדיין לא היה בטוח שהגיע זמנו למלוך וחשב שאולי המלוכה מגיעה לבנו של שאול. ובאמת, עדיין לא הגיעה שעתו של דוד למלוך על כל ישראל. זהו ההבדל בין דוד לשאול. דוד שם את כל מבטחו בה' בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 4. תרגום. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. תרגום + מצודות. 82. מצודות. 83. תרגום. 84. מצודות. 1. תרגום. 2. דעת מקרא. 3. עפ"י הגר"א

חברון (כדי למלוך שם),⁶ וגם שְׁתֵּי נַשְׂיֹו אַחֲיִנְעִים הַיִּזְרְעֵלִית וְאֲבִיגַיִל אִשְׁתׁ נָבַל
 הַכְּרִמְלִי גם שתי נשותיו של דוד עלו איתו לחברון: אחינעם היזרעלית ואביגיל
 שהייתה בעבר אשתו של נבל שהיה גר במקום שנקרא "כרמל"⁷: (ג) וְאֲנָשָׁיו
 אֲשֶׁר עִמּוֹ הָעֵלָה דָּוִד דוד העלה עמו לחברון גם את האנשים שהיו איתו,
 אִישׁ וּבֵיתוֹ כָּל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי דָוִד עלה לחברון יחד עם משפחתו,⁸ וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֵי
 הַחֲבֻרֹן אנשיו של דוד ישבו בערים שהיו מסביב לעיר חברון⁹: (ד) וַיָּבֹאוּ אֲנָשֵׁי
 יְהוּדָה אֲנָשֵׁי שִׁבְטֵי יְהוּדָה באו לחברון,¹⁰ וַיִּמְשְׁחוּ שָׁם אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל בֵּית
 יְהוּדָה אנשי שבט יהודה משחו את דוד למלוך על שבטם (למרות שדוד כבר
 נמשח על ידי שמואל, משחו אותו אנשיו פעם נוספת בשעת ההמלכה),¹¹ וַיִּגְדּוּ לְדָוִד
 אֲנָשֵׁי שִׁבְטֵי יְהוּדָה אמרו לדוד, לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ אֲנָשֵׁי שִׁבְטֵי יְהוּדָה לדוד:¹² אֲנָשֵׁי
 יְבִישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת שָׁאוּל (אנשי שבט יהודה אמרו לדוד) אֲנָשֵׁי יֵבֶשׂ גִּלְעָד
 הֵם שִׁקְבְּרוּ אֶת שָׁאוּל:¹³ (ה) וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל אֲנָשֵׁי יְבִישׁ גִּלְעָד דוד
 שלח שליחים אל אנשי יבש גלעד,¹⁴ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם דָּוִד אָמַר לְאֲנָשֵׁי יֵבֶשׂ גִּלְעָד
 עַל יְדֵי שְׁלִיחֵי: בָּרְכִים אֲתֶם לִיקְנוֹק אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה עִם אֲדֹנֵיכֶם
 עִם שָׁאוּל אֲתֶם (אנשי יבש גלעד) תִּהְיוּ מְבֹרָכִים לְפָנַי ה' עַל הַחֶסֶד שֶׁעֲשִׂיתֶם
 עִם שָׁאוּל הָאֲדֹנָי שְׁלַחְכֶם,¹⁵ וְתִקְבְּרוּ אֹתוֹ הַבֵּאתֶם אֶת שָׁאוּל לְקַבֵּרָה (וזה החסד
 שֶׁעֲשִׂיתֶם)¹⁶: (ו) וְעַתָּה יַעֲשׂ יְקִיֹּק עִמָּכֶם חֶסֶד וְאֱמֶת וּמַעַכְשָׁיו, לְאַחַר שֶׁעֲשִׂיתֶם
 אֶת הַחֶסֶד עִם שָׁאוּל, ה' יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם חֶסֶד שִׁיתְקִיִּים,¹⁷ וְגַם אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם
 הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם אֲנִי (דוד) אַעֲשֶׂה אִתְּכֶם טוֹבָה
 בְּזָכוֹת הַחֶסֶד שֶׁעֲשִׂיתֶם לְשָׁאוּל, בְּזָכוֹת שִׁקְבַרְתֶּם אֶת שָׁאוּל:¹⁸ (ז) וְעַתָּה תִּחְזַקְנָה
 יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְבָנֵי חֵיל עַכְשָׁיו, עֲלִיכֶם לְהַתְחַזֵּק וּלְהִיּוֹת אֲנָשִׁים מְסַפֵּיק חֲזִיקִים
 כְּדֵי לְהִלָּחֵם אֶת הַמִּלְחָמוֹת שֶׁאַתֶּם עֹתִידִים לְהִלָּחֵם בָּהֶם,¹⁹ כִּי מֵת אֲדֹנֵיכֶם

מקורות ותמצית ההערות

- ולא עשה צעד ללא ששאל את ה'. 5. מצודות. 6. תרגום. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. תרגום. 11. רד"ק. 12. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 13. רד"ק בפירושו השני. בפירושו הראשון כתב שהכוונה היא שנאמר דבר אנשי גלעד, את מה שעשו אנשי גלעד, והמשך הפסוק הוא פירוט של מעשיהם של אנשי יבש גלעד - הם קברו את שאול. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. עפ"י רמב"ן בפירושו לספר בראשית, פרק

שָׂאוּל (עליכם להתחזק ולהילחם) מכיוון ששאוּל אדוניכם, שהיה מסייע לכם במלחמות בהן נלחמתם, מת,²⁰ וְגַם אֶתִי מְשַׁחוּ בֵּית יְהוּדָה לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וּשְׁבַט יהודה גם משחו אותי עליהם למלך, כך שאעזור לכם במלחמותיכם²¹: (ח) וְאַבְנֵר בֶּן נֹר שֵׁר צָבָא אֲשֶׁר לְשָׂאוּל אַבְנֵר בֶּן נֹר שֶׁהָיָה שֵׁר הַצָּבָא שֶׁל שָׂאוּל, לָקַח אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ בֶּן שָׂאוּל (אַבְנֵר) לָקַח אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל שָׂאוּל, וַיַּעֲבְרֵהוּ מִחַנָּיִם אַבְנֵר הָעֵבִיר אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ לַמַּחֲנִיִּים, מִקּוּם מֵתָאִים לְהַמְלִכְתּוֹ, הַיּוֹת וּמִקּוּם זֶה מֵהוּוֹה נִקּוּדַת חִיבוּר בֵּין גְּבוּל יִשְׂרָאֵל לְגְבוּל שְׁנַיִם וַחֲצֵי הַשְּׁבִטִים²²: (ט) וַיִּמְלִכֵהוּ אֶל הַגִּלְעָד וְאֶל הָאֲשׁוּרִי וְאֶל יִזְרְעֵאל וְעַל אֶפְרַיִם וְעַל בְּנֵימִן וְעַל יִשְׂרָאֵל כֹּל אַבְנֵר הַמְּלִיךְ אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ בְּהַדְרָגָה עַל מְקוֹמוֹת שׁוֹנִים: בַּהֲתַחֲלָה הוּא הַמְּלִיךְ אוֹתוֹ עַל גִּלְעָד (מִשׁוּם שֶׁאֲנִשִּׁי יִבֵּשׁ גִּלְעָד אֲהַבּוּ אֶת שָׂאוּל), לְאַחַר מִכֵּן הוּא הַמְּלִיךְ אוֹתוֹ גַּם בְּמִקּוּם שְׁנִקְרָא "אֶרֶץ שְׁבַט אֲשֶׁר", לְאַחַר מִכֵּן הַמְּלִיךְ אַבְנֵר אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ עַל יִזְרְעֵאל, עַל שְׁבַט אֶפְרַיִם וְעַל שְׁבַט בְּנֵימִן, עַד שֶׁבִסּוֹף הוּא הַמְּלִיךְ אֶת אִישׁ בִּשְׁתׁ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל²³: (י) בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ בִּשְׁתׁ בֶּן שָׂאוּל בְּמֶלְכּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל אִישׁ בִּשְׁתׁ הָיָה בֶּן אַרְבַּעִים בְּשַׁעַה שֶׁהוּא מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל,²⁴ וְשָׁתַיִם שָׁנִים מָלַךְ אִישׁ בִּשְׁתׁ מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ שְׁנַתִּים, אֲךָ עִבְרוּ חֲמֵשׁ וַחֲצֵי שָׁנִים מֵעַתָּה שֶׁהוּא הַתְּחִיל לְמַלּוֹךְ עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְבֵּי שֶׁהוּא מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. בַּתְּחִילָה, מֶלֶךְ אִישׁ בִּשְׁתׁ רָק עַל אֶרֶץ הַגִּלְעָד, עַד שֶׁבְּמִשְׁךְ חֲמֵשׁ וַחֲצֵי שָׁנִים, הוּא הִצְלִיחַ לְמַלּוֹךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל,²⁵ אָךְ בֵּית יְהוּדָה הָיוּ אַחֲרֵי דָוִד אוֹלָם, שְׁבַט יְהוּדָה קִיבְּלוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם²⁶: (יא) וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד מֶלֶךְ בְּחִבְרוֹן עַל בֵּית יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים הַתְּקוּפָה שֶׁבָּה דָּוִד מֶלֶךְ בְּחִבְרוֹן עַל שְׁבַט יְהוּדָה הִיְתָה שְׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים²⁷: (יב) וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן נֹר וַעֲבָדֵי אִישׁ בִּשְׁתׁ בֶּן שָׂאוּל

מקורות ותמצית הערות

הבא, הוא אינו מקבל את ההדרגה כפי מצודות, אלא הוא סובר שרוב הזמן לא היה מלך על ישראל. 24. מצודות. 25. מצודות. רד"ק: איש בשת מלך על ישראל במשך שנתיים ובמשך חמש וחצי שנים לא הייתה מלכות על ישראל. רלב"ג: איש בשת התחיל מיד למלוך אחרי מיתת

לב, פסוק יא'. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. רד"ק. 23. מצודות + רד"ק. רד"ק כתב שהכוונה היא שלאחר המלחמה בברכת גבעון, חזר אבנר והמליך את שאול בכל המקומות האלה כך שהוא מקבל את עיקרון ההדרגה, אלא כפי שנראה מפירושו בפסוק

מִמְחֲנִים גִּבְעוֹנָה אַבְנֵר בֶּן נֹר וְהַעֲבָדִים שֶׁל אִישׁ בִּשְׁתׁ יֵצְאוּ מִמִּחְנֵיִם (שם הומלך איש בשת) לגבעון²⁸: (יג) **וַיֹּאבֵב בֶּן צְרוּיָה וְעַבְדֵי דָוִד יֵצְאוּ יוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה יֵצֵא** גם הוא לגבעון יחד עם כמה מעבדיו של דוד. יואב רצה להילחם שם נגד איש בשת (אלא שלאחר שהוא ראה שהיו לאיש בשת חיילים רבים, הוא נמנע מכך),²⁹ **וַיִּפְגְּשׁוּם עַל בְּרִכַּת גִּבְעוֹן יַחְדָּו יוֹאֵב וְאַנְשָׁיו פָּגְשׁוּ אֶת אַבְנֵר וְאַנְשָׁיו סִמוּךְ לְבִרְיָכָה שֶׁהֵיטָה בְּגִבְעוֹן,**³⁰ **וַיֵּשְׁבוּ אֵלָה עַל הַבְּרִכָּה מִזָּה וְאֵלָה עַל הַבְּרִכָּה מִזָּה** אבנר ואנשיו ישבו בצד אחד של הבריכה ואילו יואב ואנשיו ישבו בצדו השני של הבריכה³¹: (יד) **וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל יוֹאֵב אַבְנֵר אָמַר לְיוֹאֵב: יִקְוֹמוּ נָא הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנָיו יִקְוֹמוּ עִכְשָׁיו נַעֲרֵי הַמִּלְחָמָה, וּבִדְרֶךְ שַׁחֲוֶה וּמִשְׁחָק, יִרְאוּ מִי יוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִי הַנִּשְׁקִי שֶׁלּוֹ בְּצוּרָה טוֹבָה יוֹתֵר,**³² **וַיֹּאמֶר יוֹאֵב יוֹאֵב עֵנָה לְאַבְנֵר: יִקְוֹמוּ אֲנִי מִסִּכִּים שֶׁהַנְּעָרִים יִקְוֹמוּ וִירְאוּ מִי מֵהֶם מֵאוֹמֵן יוֹתֵר בְּכָלִי הַנִּשְׁקִי**³³: (טו) **וַיִּקְוֹמוּ וַיַּעֲבְרוּ בְּמִסְפָּר לְאַחַר שֶׁנִּמְנְנוּ כְּדִי לְוֹדֵא שֶׁבְּכָל קְבוּצָה הָיָה אֶת אוֹתוֹ מִסְפָּר שֶׁל הַנְּעָרִים, הַנְּעָרִים קָמוּ וְעִבְרוּ לְצַד הַשְּׁנִי שֶׁל הַבְּרִיכָה (כִּפִּי שֶׁכָּבַר רֵאיוֹ הַנְּעָרִים הָיוּ מִשְׁנֵי צִדֵי הַבְּרִיכָה, וְעִכְשָׁיו עִבְרָה קְבוּצָה אַחַת לְצַד הַשְּׁנִי שֶׁל הַבְּרִיכָה, כְּדִי שֶׁשְׁתֵּי הַקְּבוּצוֹת יַעֲמְדוּ זֶה לְצַד זֶה),**³⁴ **שְׁנַיִם עָשָׂר לְבָנִימִן וְלְאִישׁ בִּשְׁתׁ בֶּן שָׁאוּל וְשְׁנַיִם עָשָׂר מִעַבְדֵי דָוִד בְּכָל קְבוּצָה הָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר נַעֲרִים: הֵן בְּקְבוּצָה שֶׁהֵיטָה מִשְׁבֵּט בְּנִימִן, מֵאַנְשָׁיו שֶׁל אִישׁ בִּשְׁתׁ, וְהֵן מֵהַקְּבוּצָה שֶׁהֵיטָה מִעַבְדֵי דָוִד**³⁵: (טז) **וַיַּחְזְקוּ אִישׁ בְּרֵאשׁ רַעְהוּ כָּל אֶחָד מֵהַנְּעָרִים הַחֲזִיק בְּרֵאשׁ הַנְּעָרִים שֶׁהָיָה מוֹלוֹ. כָּל נַעַר עֵמֵד מוֹל נַעַר מֵהַקְּבוּצָה הַשְּׁנִיָּה (כִּי שֶׁנַּעַר מִשְׁבֵּט בְּנִימִן עֵמֵד מוֹל נַעַר מֵאַנְשָׁיו שֶׁל יוֹאֵב וְהַחֲזִיק בּוֹ),**³⁶ **וַיַּחְרְבוּ בְּצַד רַעְהוּ הַחֲרַב שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהַנְּעָרִים הָיָה בְּצַד הַנְּעָרִים שֶׁעֵמֵד מוֹלוֹ,**³⁷ **וַיִּפְּלוּ יַחְדָּו כָּל הַנְּעָרִים נִפְלוּ יַחַד, מִשּׁוֹם שֶׁכָּל נַעַר הִרְגָה אֶת הַנְּעָרִים שֶׁעֵמֵד מוֹלוֹ, כִּי שֶׁכָּל עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע הַנְּעָרִים מֵתוּ,**³⁸ **וַיִּקְרָא לְמִקּוֹם הַהוּא הַלְקַת הַצָּרִים אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן מִי שֶׁקִּבַּע אֶת**

מקורות ותמצית הערות

שאול, והכוונה היא שלאחר שעברו שנתיים מעת שהתחיל למלוך, ארע הקרב בברכת גבעון. 26. תרגום. 27. תרגום. 28. מצודות והכוונה לא הייתה ממש להלחם, אלא רק לעשות זאת דרך שחוק באופן שכל קבוצה תתגרה בקבוצה השנייה. 30. תרגום. 31. תרגום. 32. תרגום. 33. תרגום. 34. תרגום + מצודות. 28. תרגום. 29. רד"ק. 30. מצודות. 31. תרגום.

שם המקום שבו נלחמו הנערים, קבע ששם המקום יהיה "חלקת הצורים", שפירושו, מישור שנלחמו בו עם חרבות³⁹: (יז) וַתְּהִי הַמְּלָחָמָה קְשָׁה עַד מְאֹד בַּיּוֹם הַהוּא הַמִּשְׁחָק בֵּין הַנְּעָרִים הַתַּפְתַּח בְּאוֹתוֹ יוֹם לַמְּלָחָמָה כּוֹלֶלֶת וּקְשָׁה בֵּין מַחֲנֵה יוֹאֵב לַמַּחֲנֵה אַבְנֵר,⁴⁰ וַיִּנְגַּף אַבְנֵר וְאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָּוִד אַבְנֵר וְאֲנָשָׁיו מִמְּלַכַת יִשְׂרָאֵל נִיגְפוּ לִפְנֵי עַבְדֵי דָּוִד. עַבְדֵי דָּוִד הֲרִגוּ רַבִּים מִחַיִּילֵי יִשְׂרָאֵל⁴¹: (יח) וַיְהִיו שְׁשֵׁם שְׁלֹשָׁה בְנֵי צְרוּיָה בְּכַרְיַת גִּבְעוֹן הָיוּ שְׁלֹשָׁה בָנִים שֶׁל צְרוּיָה, יוֹאֵב וְאַבְיָשִׁי וְעִשָׂהאֵל הַנְּבִיא מוֹנֵה אֶת שְׁלֹשַׁת בָּנָיו שֶׁל צְרוּיָה שֶׁהָיוּ בְּכַרְכַת גִּבְעוֹן: (1 יואב 2) אַבְיָשִׁי (3) עִשָׂהאֵל,⁴² וְעִשָׂהאֵל כָּל בְּרַגְלָיו עִשָׂהאֵל הָיָה קָל בְּרַגְלָיו, עִשָׂהאֵל הָיָה רֵץ מֵהָר (וּלְכֵן הוּא חָשַׁב שֶׁהוּא יוֹכֵל לְרַדּוֹף אַחֲרָי אַבְנֵר),⁴³ כְּאַחַד הַצְּבָיִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הַנְּבִיא מְדַמֵּה אֶת רִצְתוֹ הַמְהִירָה שֶׁל עִשָׂהאֵל לְרִיצָה מֵהִירָה שֶׁל צְבִי בַשָּׂדֶה⁴⁴: (יט) וַיִּרְדֹּף עִשָׂהאֵל אַחֲרֵי אַבְנֵר עִשָׂהאֵל רִדֵּף אַחֲרֵי אַבְנֵר,⁴⁵ וְלֹא נָטָה לְלַכֵּת עַל הַיָּמִין וְעַל הַשְּׂמֹאל מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר עִשָׂהאֵל לֹא סָטָה יְמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָהּ מִמְּסֻלּוֹל בְּרִיחְתּוֹ שֶׁל אַבְנֵר. עִשָׂהאֵל הִמְשִׁיךְ לְרַדּוֹף אַחֲרֵי אַבְנֵר, וְהָיָה כָּל הַזְּמַן מֵאַחֲרָיו⁴⁶: (כ) וַיִּפֹּן אַבְנֵר אַחֲרָיו אַבְנֵר פָּנָה אַחֲרָה לְכַיוּנוֹ שֶׁל עִשָׂהאֵל,⁴⁷ וַיֹּאמֶר אַבְנֵר שֶׁאֵל אֶת עִשָׂהאֵל: הֲאֵתָה זֶה עִשָׂהאֵל הָאֵם אֵתָה הוּא עִשָׂהאֵל שְׂרֹדֵף אַחֲרָי, וַיֹּאמֶר עִשָׂהאֵל עֲנֵה לְאַבְנֵר, אָנֹכִי אֲכֵן, אֲנִי הוּא עִשָׂהאֵל: (כא) וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר אַבְנֵר אֲמַר לְעִשָׂהאֵל:⁴⁸ נָטָה לָךְ עַל יְמִינָךְ אוֹ עַל שְׂמֹאלָךְ תִּסּוֹר מֵהַדָּרֶךְ לְצַד יְמִין אוֹ לְצַד שְׂמֹאל, אֵל תִּמְשִׁיךְ לְרַדּוֹף אַחֲרָי,⁴⁹ וְאַחֲזֵ לָךְ אֶחָד מֵהַנְּעָרִים (תִּסּוֹר מֵהַדָּרֶךְ) וְתַחֲזִיק בְּיַדִּי אֶחָד מֵהַנְּעָרִים, וְכֵן יִירָאֵה הַדָּבָר כְּאִילוֹ שֶׁלֹּא נִיסִית לְרַדּוֹף אַחֲרָי, אֵלֹא שְׁנִיסִית לְרַדּוֹף אַחֲרֵי הַנְּעָר אוֹתוֹ תַּפְסַת,⁵⁰ וְקַח לָךְ אֶת הַלְּצַתּוֹ וְקַח לָךְ אֶת הַמְּלָבוֹשׁ (שֶׁל הַנְּעָר שֶׁתַּפְּסוֹ). אַבְנֵר אֲמַר לְעִשָׂהאֵל, שִׁפְסִיק לְרַדּוֹף אַחֲרָיו, אֵךְ כִּדֵּי שֶׁהוּא לֹא יִתְבַּיֵּשׁ וִירָאֵה שֶׁהוּא וְיִתֵּר עַל לְכִידַת אַבְנֵר, הוּא (עִשָׂהאֵל) יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ כְּאִילוֹ מִלְּכַתְחִילָה לֹא

מקורות ותמצית הערות

35. תרגום. 36. מצודות. 37. תרגום + מצודות. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. רד"ק. 44. רד"ק. 45. תרגום. 38. מצודות. 39. מצודות + דעת מקרא. 40. מצודות. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. תרגום. 49. תרגום.

רדף אחרי אבנר, אלא שהוא רדף אחרי הנער שהוא לקח את לבושו,⁵¹ וְלֹא אָבָה עֲשֹׂהָ אֶל כְּסוּד מֵאַחֲרָיו עֲשֵׂהָ לֹא רָצָה לִסְטוֹת וְלִהְפָּסִיק לְרִדּוֹף אַחֲרָיו אַבְנֵר⁵²: (כב) וַיִּסֶּף עוֹד אַבְנֵר לֵאמֹר אֶל עֲשֵׂהָ אֶל אַבְנֵר הוֹסִיף וְאָמַר לַעֲשֵׂהָ אֶל: סוּד לְךָ מֵאַחֲרָי תִּסְטָה מֵהֲרִדִּיפָה אַחֲרָי, תִּפְסִיק לְרִדּוֹף אַחֲרָי,⁵³ לְמָה אֲכַפֶּה אֶרְצָה לְמָה לְהַגִּיעַ לְמַצֵּב שֶׁאַתָּה תִּפּוֹל עַל הָאָרֶץ (בגלל שאהרוג אותך),⁵⁴ וַאֲיֵךְ אִשָּׂא פָנַי אֶל יוֹאָב אַחֲרָי (אם אהרוג אותך) אֵיךְ אוֹכַל לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו שֶׁל אַחֲרָי יוֹאָב, הֲרִי אֲנִי אַתְבִּיִּישׁ מִמֶּנּוּ⁵⁵: (כג) וַיִּמְאַן כְּסוּד עֲשֵׂהָ אֶל סִירֵב לִסְטוֹת מֵהֲרִדִּיפָה אַחֲרָי אַבְנֵר, עֲשֵׂהָ אֶל סִירֵב לְהִפְסִיק לְרִדּוֹף אַחֲרָי אַבְנֵר,⁵⁶ וַיִּבְהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרָי הַחֲנִיָּת אַבְנֵר הִכָּה אֶת עֲשֵׂהָ אֶל עִם הַחֲלֵק הָאֲחֹרֵי שֶׁל הַחֲנִיָּת. הִיָּה נְהוּג לְחַבֵּר לְחֵלֶק הַתַּחְתּוֹן שֶׁל קַת הַחֲנִיָּת חֲתִיכַת בְּרוֹזל קִטְנָה וְחֲדָה, כְּדֵי שִׁיְהִי אֲפֹשֶׁר לְנַעוֹץ אֶת קַת הַחֲנִיָּת בְּקִרְקַע. אַבְנֵר הִכָּה אֶת עֲשֵׂהָ אֶל עִם הַחֲלֵק הַתַּחְתּוֹן וְהַחֲדָה שֶׁל קַת הַחֲנִיָּת,⁵⁷ אֶל הַחֲמֹשׁ (אַבְנֵר הִכָּה אֶת עֲשֵׂהָ אֶל עִם הַחֲנִיָּת) בְּלִיבּוֹ. אַבְנֵר נִעֵץ אֶת הַחֲלֵק הַחֲדָה שֶׁבַתְּחִיתִית הַקַּת שֶׁל הַחֲנִיָּת לְתוֹךְ לִיבּוֹ שֶׁל עֲשֵׂהָ אֶל,⁵⁸ וַתִּצָּא הַחֲנִיָּת מֵאַחֲרָיו הַחֲנִיָּת נִנְעָצָה כֹּל כֵּךְ עֲמוֹק בַּעֲשֵׂהָ אֶל עַד שֶׁהִיא חֲדָרָה אֶת כֹּל גּוֹפּוֹ וַיִּצָּא אֶל מַעֲבֵר לִגְבוֹ,⁵⁹ וַיִּפֹּל שָׁם וַיָּמָת תַּחְתּוֹ עֲשֵׂהָ אֶל נָפַל בְּמִקּוֹם שָׁבוּ הִכָּה אוֹתוֹ אַבְנֵר וּמָת שָׁם,⁶⁰ וַיְהִי כֹּל הַבָּא אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נָפַל שָׁם עֲשֵׂהָ אֶל וַיָּמָת וַיַּעֲמִדוּ כֹל אֶחָד מֵחֵילָי יוֹאָב שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַמְּקוֹם שָׁבוּ נָפַל עֲשֵׂהָ אֶל וּמָת, נִעֲמַד בְּמִקּוֹם מְרוֹב בְּהִלָּה, וְלֹא הִמְשִׁיךְ לְרִדּוֹף אַחֲרָי חֵילָי יִשְׂרָאֵל⁶¹: (כד) וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וְאַבְיָשָׁי אַחֲרָי אַבְנֵר (בְּנִיגוּד לְשֹׂאֵר חֵילָי דוֹד שֶׁנִּעֲמַדוּ בְּמִקּוֹם שָׁבוּ נָפַל עֲשֵׂהָ אֶל וְלֹא הִמְשִׁיכוּ בְּמִרְדָּף אַחֲרָי אַבְנֵר) יוֹאָב וְאַבְיָשָׁי הִמְשִׁיכוּ לְרִדּוֹף אַחֲרָי אַבְנֵר,⁶² וְהִשְׁמֵשׁ בָּאָה וְכֹאשֶׁר הַשֶּׁמֶשׁ שִׁקְעָה, בְּשַׁעַת שִׁקְיעַת הַחֲמָה,⁶³ וְהִמָּה בָּאוּ עַד גְּבַעַת אִמָּה (בְּשַׁעַת שִׁקְיעַת הַחֲמָה) יוֹאָב וְאַבְיָשָׁי הִגִּיעוּ אֶל גְּבַעַת שֶׁנִּקְרָאת "גְּבַעַת הָאִמָּה" (יִיתֶכֶן שֶׁנִּקְרָאת כֵּךְ עַל שֵׁם אִמָּת מִיָּם שֶׁהִיָּתָה בְּצַד הַגְּבַעָה),⁶⁴ אֲשֶׁר עַל פָּנָי

מקורות ותמצית הערות

50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. רד"ק. 65. רלב"ג + דעת

גִּיחַ גִּבְעַת הָאִמָּה נִמְצְאָה מְזֻרְחִית לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּיחַ", שֶׁנִּקְרָא כֵךְ מִשּׁוֹם שְׂמִי שֶׁעֲמַד עַל הַגִּבְעָה הִיָּה יִכּוֹל לְהַבִּיט מִשָּׁם עַל פְּנֵי גִבְעוֹן,⁶⁵ דָּרָךְ מְדַבֵּר גְּבַעוֹן יוֹאֵב וְאֲבִישִׁי הִגִּיעוּ אֶל גִּבְעַת הָאִמָּה עַל יַדֵּי שֶׁהֵם הִלְכוּ דֶרֶךְ מְדַבֵּר גִּבְעוֹן⁶⁶: (כח) וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי בְנֵי־מִן אַחֲרֵי אַבְנֵר הַחִיילִים שֶׁל שֶׁבֶט בְּנֵי־מִן נֹאסְפוּ וְנִעְמְדוּ מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר, כְּדֵי לְהִילָחֵם אִיתּוֹ וּלְהַצִּילוֹ מִיוֹאֵב וְאֲבִישִׁי,⁶⁷ וַיְהִי לְאִגָּדָה אֶחָת כֹּל חִיילֵי בְנֵי־מִן נֹאסְפוּ לְקַבּוּצָה אַחַת,⁶⁸ וַיַּעֲמְדוּ עַל רֹאשׁ גְּבַעָה אֶחָת אַבְנֵר וְהַחִיילִים שֶׁאִיתּוֹ עֲמַדוֹ בְּרֹאשׁ אַחַת הַגִּבְעוֹת, מִקּוֹם שֶׁנִּתֵּן לָהֶם יִתְרוֹן גּוֹבָה עַל פְּנֵי יוֹאֵב וְאֲנָשָׁיו⁶⁹: (כו) וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל יוֹאֵב וַיֹּאמֶר אַבְנֵר קְרָא אֶל יוֹאֵב וְאָמַר: הֲלֹנְצָח תֹּאכַל חֶרֶב הָאֵם הַחֶרֶב תֹּאכַל אֶת אֲנָשֵׁינוּ לְעוֹלָם? הָאֵם נִיתֵן לְאֲנָשֵׁינוּ לְמוֹת לְנֶצַח?⁷⁰ הֲלוֹא יִדְעָתָה כִּי מָרָה תִּהְיֶה בְּאַחֲרֵינוּ הֲרִי אֶתָּה יוֹדֵעַ שֶׁבֶטוֹן, הַתּוֹצֵאָה תִּהְיֶה מָרָה, אֶתָּה הֲרִי יוֹדֵעַ שֶׁהַמִּלְחָמָה לֹא תִסְתִּיִּם בְּטוֹב, וְאַחַד מֵאִיתָנוּ יָמוּת,⁷¹ וְעַד מָתִי לֹא תֹאמַר לְעַם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אַחִיהֶם (וּמִכִּיוּן שֶׁאֶתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַתּוֹצֵאָה שֶׁל הַמִּלְחָמָה תִּהְיֶה לֹא טוֹבָה) עַד מָתִי לֹא תֹאמַר לְחִיילֶךְ לְחַזֹּר מִלְּרֶדוֹף אַחֲרֵי אַחִיהֶם מִשֶּׁבֶט בְּנֵי־מִן? מָתִי כִבֵּר תֹאמַר לְחִיילִים שֶׁלְךָ (יוֹאֵב) שִׁיפְסִיקוּ לְרֶדוֹף אַחֲרֵי הַחִיילִים שֶׁלִּי (אַבְנֵר)⁷²: (כז) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב יוֹאֵב עֲנֵה לְאַבְנֵר: הִי הָאֶלֶּהִים אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם שֶׁל ה',⁷³ כִּי לֹא־אֶדְבַּרְתָּ אִם בְּהַתְּחִלָּה לֹא הִיִּית אֹמֵר "יִקּוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וְיִשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ",⁷⁴ כִּי אֲזִי מִהַבֹּקֶר נִעְלָה הָעָם אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו (אֲנִי נִשְׁבַּע שֶׁאִם בְּהַתְּחִלָּה לֹא הִיִּית אֹמֵר "יִקּוּמוּ הַנְּעָרִים וְיִשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ") כִּבֵּר בְּבוֹקֶר הָיוּ כּוֹלָם נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, כִּבֵּר מִהַבֹּקֶר לֹא הִיִּינוּ נִלְחָמִים, אֲלֵא כֹל אַחַד הִיָּה מִמְּשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ⁷⁵: (כח) וַיִּתְקַע יוֹאֵב בְּשׁוֹפָר יוֹאֵב תִּקַּע בְּשׁוֹפָר, כְּדֵי לֹמַר לְחִיילָיו שֶׁלֹּא יִמְשִׁיכוּ לְרֶדוֹף אַחֲרֵי אַבְנֵר וְחִיילָיו,⁷⁶ וַיַּעֲמְדוּ כָּל הָעָם וְלֹא יִרְדְּפוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְפוּ עוֹד לְהִלָּחֵם כֹּל חִיילָיו שֶׁל יוֹאֵב

מקורות ותמצית הערות

מקרא. 66. מצודות. 67. רד"ק. 68. מצודות. 69. רלב"ג. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. עיין ביאורנו לספר מלכים א' פרק יז' פסוק א'. 74. מצודות. 75. מצודות. לכאורה משמע שיואב הסכים להפסקת אש, אך מהרד"ק נראה שיואב אכן התכוון להמשיך ולהילחם, ורק לאחר שהוא ראה שאין הוא יכול להכריע את המלחמה, הוא הפסיק לרדוף אחרי אבנר. 76. מצודות.

נעמדו, ולא המשיכו לרדוף אחרי חייליו של אבנר ולא המשיכו להילחם בהם⁷⁷: (כט) **וְאֲבִנֵר וְאֲנָשָׁיו הִלְכוּ בְּעֶרְבָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא בְּמִשְׁךְ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, הִלְכוּ אֲבִנֵר וְאֲנָשָׁיו בְּשֹׁטַח מִישׁוּרֵי כְּדֵי לְהִתְרַחֵק מִיּוֹאֵב, (אֲבִנֵר פָּחַד שִׁיּוֹאֵב יִתְחַרֵּט וּיִתְקַוֶּה אוֹתוֹ),⁷⁸ וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַיְהוָה אֲבִנֵר וְאֲנָשָׁיו עֲבָרוּ אֶת נְהַר הַיְרֵדָן, לְעַבֵּר הַיְרֵדָן הַמְּזֻרְחִי, וַיֵּלְכוּ כָּל הַבְּתֵרֹן אֲבִנֵר וְאֲנָשָׁיו הִגִּיעוּ לְמַחֲזוֹ שֶׁנִּקְרָא "בְּתֵרֹן",⁷⁹ וַיָּבֹאוּ מִחֲנַיִם אֲבִנֵר וְאֲנָשָׁיו הִגִּיעוּ אֶל מַחֲנַיִם⁸⁰: (ל) וַיִּזְאָב שָׁב מֵאַחֲרֵי אֲבִנֵר יוֹאֵב חָזַר מִהַמְרֹדֵף אַחֲרַי אֲבִנֵר,⁸¹ וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל הָעָם יוֹאֵב אֶסֶף אֶת כָּל חֵיילָיו, כְּדֵי לְרַאוֹת מִי נִהְרַג בְּמִלְחָמָה,⁸² וַיִּפְקְדוּ מַעֲבְדֵי דָוִד תְּשֻׁעָה עֲשֵׂר אִישׁ וַעֲשֵׂה אֶל מַעֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד הֵיוּ חֹסְרִים תְּשֻׁעָה עֲשֵׂר חֵיילִים וְעִשָׂה אֶל (כך שֶׁבֶסֶךְ הַכָּל נִהְרְגוּ מֵאֲנָשָׁיו שֶׁל דָּוִד עֲשָׂרִים אִישׁ: תְּשֻׁעָה עֲשֵׂר חֵיילִים וְעִשָׂה אֶל)⁸³: (לא) וַעֲבָדֵי דָּוִד הָיוּ מִבְּנֵימֶן וּבְאֲנָשֵׁי אֲבִנֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵאוֹת חֵיילֵי דָּוִד הִרְגוּ מִחֵיילֵי שֶׁבֶט בְּנֵימִן שֶׁהֵיוּ תַּחַת פִּיקוּדוֹ שֶׁל אֲבִנֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים חֵיילִים⁸⁴: (לב) וַיִּשְׂאוּ אֶת עֲשָׂה אֶל וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּקִבְרֵי אָבִיו אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם חֵיילֵי דָּוִד נִשְׂאוּ אֶת גּוֹפְתוֹ שֶׁל עֲשָׂה אֶל, וְקִבְּרוּ אוֹתוֹ בְּקִבְרֵי אָבִיו שֶׁהִיא בְּבֵית לָחֶם,⁸⁵ וַיֵּלְכוּ כָּל הַלַּיְלָה יוֹאֵב וְאֲנָשָׁיו יוֹאֵב וְאֲנָשָׁיו הִלְכוּ גַם הֵם לְאוֹרֵךְ כָּל הַלַּיְלָה (כִּיוּן שֶׁגַם יוֹאֵב פָּחַד שֶׁמָּא אֲבִנֵר יִתְקַוֶּה אוֹתוֹ),⁸⁶ וַיֵּאָר לָחֶם בְּחֶבְרֹן כְּשִׁיּוֹאֵב וְאֲנָשָׁיו הִגִּיעוּ אֶל חֶבְרֹן, הִיא כְּבַר אֹר בּוֹקֵר, הַשֶּׁמֶשׁ כְּבַר הָאִירָה בְּבוֹקֵר כְּשִׁיּוֹאֵב וְאֲנָשָׁיו הִגִּיעוּ לְחֶבְרֹן⁸⁷:**

מקורות ותמצית ההערות

הייתה להתגרות ביואב, ולכן הוא בקושי חזר לעבר הירדן.
 80. תרגום. 81. תרגום. 82. רד"ק. 83. מצודות וכתב
 שהסיבה שעשהאל מוזכר בצורה נפרדת מהחילים
 האחרים שנהרגו היא מפאת חשיבותו. 84. מצודות.
 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות.

77. תרגום. 78. מצודות. 79. מצודות. מהר"י קרא: הכוונה
 שהלכו לאורך חצי מהלילה. הרב יגאל אריאל בספרו עוז
 וענווה בעמוד 30 כתב שהביטוי "וילכו... ויבואו" נועד
 להביא לידיעתנו שמלכתחילה לא הייתה סיבה ממשית
 שהאדם יהיה במקום שבו הוא היה, כמו שאצלנו לא
 הייתה סיבה ממשית שאבנר יהיה בגבעון, אלא שמטרתו

פרק ג

(א) וַתֵּהִי הַמִּלְחָמָה אַרְפָּה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שָׁאוּל לְבֵית דָּוִד נִמְשְׁכָה לְאוּרֵךְ תְּקוּפָה אֲרוּכָה, ¹ וְדָוִד הִלָּךְ וַחֲזַק לְאוּרֵךְ תְּקוּפָה זֹ, דוֹד הַמִּשִּׁיךְ לְהַתְּחַזֵּק, ² וּבֵית שָׁאוּל הַלְּכִים וְדָלִים וּבֵית שָׁאוּל הִלְכוּ וּנְחַלְשׁוּ: ³ (ב) וַיִּנְלְדוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן כַּתְּקוּפַת הַזְּמַן שֶׁדָּוִד מֶלֶךְ בַּחֲבֵרוֹן, נִוְלְדוּ לוֹ בָּנִים, ⁴ וַיְהִי בְּכוֹרוֹ אֲמִנוֹן לְאַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל דָּוִד הִיּהוּ אֲמִנוֹן, שֶׁנִּוְלַד לְאַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית: ⁵ (ג) וּמִשְׁנֵהוּ כָּלֵאב לְאַבְיָגַיִל אִשְׁתּוֹ נָבָל הַפְּרָמִלִי הַבֵּן הַשֵּׁנִי שֶׁנִּוְלַד לְדָוִד הִיּהוּ כָּלֵאב, שֶׁנִּוְלַד לְאַבְיָגַיִל שֶׁהִיטָה בַעֲבַר אִשְׁתּוֹ שֶׁל נָבָל שֶׁהִיּהוּ גַר בְּכַרְמֶל, ⁶ וְהַשְּׁלִישִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן מַעֲכָה הַבֵּן הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּוְלַד לְדָוִד הִיּהוּ אַבְשָׁלוֹם בֶּן מַעֲכָה, ⁷ בֵּת תַּלְמִי מֶלֶךְ גִּשׁוֹר מַעֲכָה הִיטָה בְּתוֹ שֶׁל תַּלְמִי שֶׁהִיּהוּ מֶלֶךְ גִּשׁוֹר (אַרְץ גִּשׁוֹר הִיטָה בַעֲבַר הַיַּרְדֵּן הַמְּזֻרְחִי): ⁸ (ד) וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶּן חַגִּית הַבֵּן הַרְבִּיעִי שֶׁנִּוְלַד לְדָוִד הִיּהוּ אֲדֹנִיָּה בֶּן חַגִּית, וְהַחֲמִישִׁי שְׁפָטִיָּה בֶּן אֲבִיטָל הַבֵּן הַחֲמִישִׁי שֶׁנִּוְלַד לְדָוִד הִיּהוּ שְׁפָטִיָּה בֶּן אֲבִיטָל: ⁹ (ה) וְהַשְּׁשִׁי יִתְרֵעָם לְעֵגְלָה הַבֵּן הַשִּׁישִׁי שֶׁנִּוְלַד לְדָוִד הִיּהוּ יִתְרֵעָם בְּנֵהוּ שֶׁל עֵגְלָה, ¹⁰ אִשְׁתּוֹ דָּוִד כָּל אַחַת מֵהַנְּשִׁים שֶׁהִזְכִּירוּ הִיטָה אִשְׁתּוֹ דָּוִד, ¹¹ אֵלָּה יִלְדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן שֶׁשֶׁת הַבָּנִים הָאֵלֶּם הַבָּנִים שֶׁנִּוְלְדוּ לְדָוִד בַּעֲבֵיר חֲבֵרוֹן: ¹² (ו) וַיְהִי בְּהִיטּוֹת הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד כַּתְּקוּפָה בַּהּ הִיטָה הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית

מקורות ותמצית ההערות

שלפי הפשט עגלה היא אישה אחרת, ומיכל לא הוזכרה כאן, מפני שלא היה לה בן. לפי"ז, הסיבה שדווקא אצל עגלה נאמר "אשת דוד" היא מכיוון שהיא לא הייתה ממשפחה ירועה ולא היה לה שום ייחוס חוץ מהיותה אשתו של דוד. פירוש נוסף שכתב הרד"ק הוא שעגלה הייתה אשתו של שאול, ולאחר מותו של שאול, דוד התחתן איתה. אמנם בפנים פירשנו כדברי המצודות שהמילים "אשת דוד" מוסבות על כל נשותיו של דוד. כמו"כ נראה לומר שמיכל באמת לא נמנתה כאחת מנשותיו של דוד משום שהיא הייתה נשואה באותו זמן לפלטי בן ליש, ומשום שהיא לא הייתה תחת ידיו של דוד, היא לא נמנתה כחלק מנשותיו. ⁹ מצודות.

1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. תרגום. 6. מצודות. 7. מצודות: מעכה הייתה אשת יפת תואר שלקח דוד במלחמה. רד"ק: אשת יפת תואר מוכרחת להתגייר אך הבן שנולד ממנה יוצא כדמות השורש ממנו נלקח, כיוון שהאשה אינה באמת רוצה להתגייר, אלא שהיא מוכרחת בגלל שהיא שבויה. 8. רש"י: לפי חז"ל מיכל היא עגלה והיא נקראה בשם זה משום שהייתה חביבה על דוד כעגלה. רד"ק מסייע למדרש חז"ל כשאומר ש"אשת דוד" נאמר רק על עגלה, שהייתה אשתו העיקרית של דוד, ולפי"ז, פירוש דברי הנביא שלמיכל לא היה בן עד יום מותה הוא מאותו יום שבו היא כעסה על דוד, אך לפני כן היה לה ולד. אולם, הרד"ק כותב

שאול לבית דוד, ¹⁰ וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שָׁאוּל (בתקופה בה הייתה המלחמה בין בית שאול לבית דוד) אבנר היה מנהיג את בית המלוכה של איש בשת, ועשה ככל שביכלתו כדי לחזק את מלכותו של איש בשת¹¹: (ז) וּלְשָׁאוּל פִּלְגֶשׁ לְשָׁאוּל הייתה אשה שהייתה פילגש (אישה שהוא התחתן איתה ללא כתובה וקידושין)¹² וּשְׂמֹמָה רִצְפָּה בַת אִיָּה שמה של הפילגש הייתה רצפה בת איה, וַיֹּאמֶר אֶל אַבְנֵר אִישׁ בִּשְׁת׃ אמר לאבנר: ¹³ מִדַּוְעַ בְּאַתָּה אֶל פִּילְגֶשׁ אָבִי למה התחתנת עם הפילגש של אבי שאול. רק למלך מותר להתחתן עם אשת מלך או פילגשו לאחר שהוא מת, וממילא היה אסור לאבנר להתחתן עם פילגשו של שאול¹⁴: (ח) וַיַּחַר לְאַבְנֵר מְאֹד עַל דְּבָרֵי אִישׁ בִּשְׁת׃ אמר אבנר כעס מאוד על דבריו של איש בשת, ¹⁵ וַיֹּאמֶר כֵּךְ אָמַר אַבְנֵר בְּשַׁעַת שִׁכְעֵס עַל אִישׁ בִּשְׁת׃ הֲרֹאשׁ פְּלֶבֶת אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה הָאֵם אֲנִי מְמוֹנָה עַל הַכְּלָבִים שְׂבִיחֵיהֶם? הָאֵם אֲנִי מְמוֹנָה עַל הַשּׁוֹנָאִים שֶׁלְךָ? אַבְנֵר שָׁאַל אֶת אִישׁ בִּשְׁת׃ כִּיצַד אַתָּה יִכּוֹל לְבַזּוֹת אוֹתִי בְּטַעֲנָה שֶׁל נִישׁוּאִין עִם פִּילְגֶשׁ אֲבִיךָ? אֲנִי הֲרִי לֹא שׁוֹנָא שֶׁלְךָ וּמִמִּילָא לֹא רָאוּי שֶׁתְּבַזֶּה אוֹתִי, ¹⁶ הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה חֶסֶד עִם בֵּית שָׁאוּל אָבִיךָ הָאֵם מֵהַיּוֹם, לְאַחַר שְׂבִיזִית אוֹתִי, רָאוּי שֶׁאֶעֱשֶׂה חֶסֶד עִם בֵּית שָׁאוּל? ¹⁷ אֶל אָחִיו וְאֶל מְרַעְיָהוּ (הָאֵם לְאַחַר שְׂבִיזִית אוֹתִי) רָאוּי שֶׁאֶעֱשֶׂה חֶסֶד עִם קְרוֹבָיו וְחֻבְרָיו שֶׁל שָׁאוּל? ¹⁸ וְלֹא הִמְצִיתָךְ בְּיַד דָּוִד הֲרִי עַד עַכְשָׁיו לֹא מִסְרָתִי אוֹתְךָ בִּידֵיו שֶׁל דָּוִד, ¹⁹ וְתִפְקַד עָלַי עֲזוֹן הָאִשָּׁה הַיּוֹם (וְאַתָּה עֲשִׂית הַפּוֹךְ מֵהַחֶסֶד שֶׁעֲשִׂיתִי אִתְּךָ) וְהִזְכַּרְתָּ לִּי אֶת הַחֲטָא שֶׁהִתְחַתַּנְתִּי עִם הַפִּילְגֶשׁ שֶׁל שָׁאוּל. אַבְנֵר אָמַר שֶׁהִיא רָאוּי לְאִישׁ בִּשְׁת׃ לְשִׁתּוֹק וְלֹא לְהִזְכִּיר לוֹ אֶת חֲטָאוֹ שֶׁהִתְחַתַּן עִם פִּילְגֶשׁ אֲבִיו מִשּׁוֹם שֶׁהוּא (אַבְנֵר) עָשָׂה עִם אִישׁ בִּשְׁת׃ חֲסָדִים רַבִּים²⁰: (ט) כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר וְכֹה יִסִּיף לוֹ אֲנִי (אַבְנֵר) נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', ²¹ כִּי פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּע יִקְוֶה לְדָוִד (אֲנִי נִשְׁבַּע) כִּמוֹ שֶׁה' נִשְׁבַּע לְדָוִד שֶׁהוּא יִמְלֹךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, ²² כִּי בֶן אֶעֱשֶׂה לוֹ (כְּשׁוֹבְעָתוֹ שֶׁל ה' לְדָוִד) כֵּךְ

מקורות ומציית הערות

10. תרגום. 11. מצודות. 12. תרגום. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. רד"ק: למרות שלא הייתה שבועה, דבר של ה' הוא כשבועה. או שהכפילות שה' אמר לדוד פעמיים שהוא ייתן את המלוכה למישהו אחר (בגלגל ולאחר

אעשה לו, אני אסייע בידיו של דוד למלוך²³: (י) לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׂאוּל (אבנר ממשך בדבריו) אני אעביר את הממלכה מבית שאול, אני אדאג שצאצאיו של שאול לא ימלכו יותר על ישראל,²⁴ וְלִהְיוּ אֵת כָּסֵף דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְהוּדָה מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶעֱמִיד אֶת מַמְלַכְתְּךָ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה מִדָּן כְּצִפּוֹן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע בְּדֵרוֹם²⁵: (יא) וְלֹא יִכַּל עוֹד לְהָשִׁיב אֶת אֲבִנֵּר דָּבָר אִישׁ בִּשְׁתֹּׁלֵי לֹא הִיָּה יִכּוֹל לַעֲנוֹת לֵאבְנֵר²⁶ מִיַּדְּךָ אֲתוֹ (איש בשת לא היה יכול לענות לאבנר) משום שהוא (איש בשת) פחד מאבנר²⁷: (יב) וַיִּשְׁלַח אֲבִנֵּר מְלָאכִים אֶל דָּוִד תַּחֲתָיו אֲבִנֵּר שֶׁלַח בְּסִתְרֵי שְׁלִיחִים אֶל דָּוִד מִמְּקוֹמוֹ, מִהַמְּקוֹם שֶׁבּוֹ הוּא הִיָּה,²⁸ לְאָמֹר כֵּךְ אָמְרוּ הַשְּׁלִיחִים לְדָוִד בְּשֵׁמוֹ שֶׁל אֲבִנֵּר²⁹: לְמִי אֶרְצֶה אֲנַחְנוּ נִשְׁבָּעִים בְּשֵׁמוֹ שֶׁל מִי שֶׁהָאֶרֶץ שֶׁלּוֹ, אֲנַחְנוּ נִשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה',³⁰ לְאָמֹר כֵּךְ אֲנַחְנוּ נִשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה':³¹ כִּי־כִּי־בְרִיתְךָ אִתִּי (כך אֲנַחְנוּ נִשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה') תְּכַרֵּת אִתִּי בְרִית, בּוֹא נִהְיֶה אֹהֲבִים,³² וְהִנֵּה יָדֵי עַמּוּךָ לְהִסָּב אֵלַיךָ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֶעְזֹר לְךָ לִסְבֹּב אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל שִׁיקְבְּלוּ אֶת מַלְכוּתְךָ, אֲנִי אֶגְרוֹם לְךָ שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁנּוּ אֶת דַּעְתָּם וְיִקְבְּלוּ אוֹתְךָ לְמַלְךְ עֲלֵיהֶם³³: (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד עֲנֵה לְשִׁלְחֵיךָ שֶׁל אֲבִנֵּר: טוֹב אֲנִי אֶכְרֹת אֶתְּךָ בְּרִית אֲנִי מִסְכִּים לְדַבְּרֶיךָ וְאֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית,³⁴ אֲך־דָּבָר אֶחָד אֲנִי שֶׁאֵל מֵאֵתְּךָ אֲך־אֲנִי מִבְּקֶשׁ מִמֶּךָ דָּבָר אֶחָד לְפָנַי שֶׁאֲנַחְנוּ כּוֹרְתִים אֶת הַבְּרִית,³⁵ לְאָמֹר כֵּךְ אֲנִי מִבְּקֶשׁ מִמֶּךָ (לְפָנַי שֶׁאֲנִי כּוֹרְתִים אֶת הַבְּרִית),³⁶ לֹא תִרְאֶה אֶת פְּנֵי אֶתְּךָ (אֲבִנֵּר) לֹא תִרְאֶה אֶת פְּנֵי, לֹא תִבּוֹא לְפָגוֹשׁ אוֹתִי,³⁷ כִּי אִם לְפָנַי הִבִּיאֶךָ אֶת מִיכָל בֵּת שָׂאוּל בְּבִיאָךָ לְרִאֲוֹת אֶת פְּנֵי (לֹא תִרְאֶה אֶת פְּנֵי) אִלָּא אִם אֶתְּךָ תִּבְיֵא אֵלַי אֶת מִיכָל בֵּת שָׂאוּל כִּשְׁתִּבּוֹא לְפָגוֹשׁ אוֹתִי. דָּוִד אָמַר לְאֲבִנֵּר: אִינְנִי מִסְכִּים שֶׁתִּבּוֹא לְרִאֲוֹת אֶת פְּנֵי בְּלֹא מִיכָל בֵּת שָׂאוּל³⁸: (יד) וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְלָאכִים אֶל אִישׁ בִּשְׁתֹּׁלֵי דָּוִד שֶׁלַח שְׁלִיחִים אֶל אִישׁ בִּשְׁתֹּׁלֵי בְנוֹ שֶׁל שָׂאוּל, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הִיָּה בְּטוֹחַ שֶׁעֲכָשׁוּ הוּא יִמְלֹא אֶת

מקורות ותמצית ההערות

המלחמה נגד עמלק), נחשב הדבר כאילו הוא נשבע על כף. מצודות. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. תרגום. 28. רד"ק + מצודות. 29. עפ"י הגר"א. 30. מצודות. 31. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. דעת מקרא. 35. תרגום. 36. בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 37. תרגום. 38. רד"ק + מצודות. 29. עפ"י הגר"א.

בקשתם של השליחים, ומצד שני הוא רצה לכבד את איש בשת ולא לקחת את מיכל ללא רשותו,³⁹ לֵאמֹר שליחיו של דוד אמרו לאיש בשת את הדברים הבאים:⁴⁰ תִּנְהָ אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכָל תֵּן לִי אֶת מִיכָל אִשְׁתִּי, ⁴¹ אֲשֶׁר אֲרִשְׁתִּי לִי בַמָּאָה עַרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים (תן לי את מיכל אשתי) שארסתי אותה לאישה תמורת מאה ערלות פלשתים שנתתי לאביך בעבורה:⁴² (טו) וַיִּשְׁלַח אִישׁ בַּשֶּׁת אִישׁ בשת שלח שליחים,⁴³ וַיִּקְהָה מֵעַם אִישׁ שליחיו של איש בשת לקחו את מיכל מעם בעלה,⁴⁴ מֵעַם פְּלִשְׁתִּיאל בֶּן לֵישׁ האיש ששליחיו של איש בשת לקחו ממנו את מיכל היה פלטי בן ליש. לאחר שדוד ברח, שאול נתן את מיכל לפלטי בן ליש, ועכשיו שליחיו של איש בשת לקחו חזרה את מיכל מפלטי:⁴⁵ (טז) וַיִּקְּחָ אֶתָּה אִישָׁה פְּלִטִי, בעלה של מיכל, הלך ללוות את מיכל,⁴⁶ הָלֹךְ וּבִכָּה אַחֲרֶיהָ עַד בְּחָרִים פְּלִטִי הלך אחרי מיכל ובכה על הפרידה ממנה עד שהם הגיעו למקום שנקרא "בחורים",⁴⁷ וַיֹּאמֶר אֶלְיוּ אַבְנֵר אֲבִנֵר אמר לפלטי: לָךְ שׁוֹב לך, תחזור למקומך, וַיֵּשֶׁב פְּלִטִי חָזָר לְמִקְוֹמוֹ: (יז) וַדָּבָר אַבְנֵר הָיָה עִם זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִנֵר דִּיבַר עִם זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (שעוד לא קיבלו את דוד למלך עליהם),⁴⁸ לֵאמֹר כֹּךְ אֲמַר אֲבִנֵר בְּדַבְרֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:⁴⁹ גַּם תָּמוּל גַּם שְׁלָשִׁים הֵייתֶם מִבְּקָשִׁים אֶת דָּוִד לְמִלְכָּה עֲלֵיכֶם גם אתמול וגם שלשום, כלומר: גם בעבר, אתם רציתם להמליך עליכם את דוד למלך, אלא שאני מנעת זאת מכם:⁵⁰ (יח) וְעַתָּה עָשׂוּ עִשְׂוֹ עַכְשָׁיו, לאחר שדוד נשוי למיכל, ובכך הוא הפך לחתנו של שאול המלך ונחשב כחלק מבית שאול – תמליכו אותו למלך עליכם,⁵¹ כִּי יִקְּוֹק אָמֹר אֵל דָּוִד (תמליכו את דוד) כִּיוֹן שֶׁה' אָמַר עַל דָּוִד,⁵² לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר ה' עַל דָּוִד:⁵³ בֵּן דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל אִיבֵיהֶם עַל יַדֵּי דָוִד עַבְדִּי, אֲנִי (ה') אושיע ואציל את העם שלי, עם ישראל, מיד הפלשתים

מקורות ותמצית ההערות

36. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.
 37. תרגום. 38. מצודות. 39. תרגום + מצודות + רד"ק.
 40. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.
 41. תרגום. 42. מצודות. 43. תרגום. 44. מצודות.
 45. מצודות. 46. מצודות. 47. רד"ק בפירושו לפי הפשט.
 רד"ק כתב גם שלפי חז"ל, הבכי של פלטי היה על שהלכה ממנו מצווה, שלא היה צריך יותר להתגבר על יצרו, והשם בחורים פירושו שלא טעם חטא כאילו היה בחור. 48. מצודות. 49. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. רש"י. 53. עפ"י

ומיד שאר אויביהם, ובגלל דבריו של ה', מתוך כל בית שאול, אני בוחר בדוד כמלך⁵⁴: (יט) **וַיִּדְבַר גַּם אַבְנֵר בְּאָזְנֵי בְנֵימִין** אבנר דיבר גם באזני אנשי שבט בנימין ושכנע אותם לעבור לצידו של דוד,⁵⁵ **וַיֵּלֶךְ גַּם אַבְנֵר לְדַבַּר בְּאָזְנֵי דָוִד בְּחֶבְרוֹן** אבנר הלך גם לחברון כדי לדבר באזנו של דוד,⁵⁶ **אֵת כָּל אֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָּל בֵּית בְּנֵימִין** (אבנר הלך לחברון כדי לדבר באזני דוד) את הדברים שהיו טובים וישרים בעיני בני ישראל ובעיני שבט בנימין, כלומר: את הסכמת בני ישראל ושבט בנימין לקבל על עצמם את דוד למלך⁵⁷: (כ) **וַיָּבֵא אַבְנֵר אֶל דָּוִד חֶבְרוֹן וְאֵתוֹ עֲשָׂרִים אָנָשִׁים** אבנר הגיע אל דוד שהיה בחברון, יחד עם עוד עשרים אנשים,⁵⁸ **וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאַבְנֵר וּלְאֲנָשָׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ מִשְׁתָּה דוד עשה סעודה גדולה לאבנר ולעשרים האנשים שהיו איתו⁵⁹: (כא) וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל דָּוִד** אבנר אמר לדוד: **אָקוּמָה וְאֵלֶכָה וְאֶקְבְּצָה אֵלַי אֶדְנֵי הַמִּלְכָּה** את כל ישראל ואקום ואלך, ואאסוף אליך אדוני המלך את כל ישראל,⁶⁰ **וַיִּכְרַתוּ אֵתָּהּ בְּרִית וְכָל יִשְׂרָאֵל יִכְרַתוּ אִתְּךָ בְּרִית** וכל ישראל יכרתו איתך ברית, ויסכימו להיות עבדיך,⁶¹ **וּמְלִכְתָּ בְּכָל אֲשֶׁר תִּאָּמַר נְפֹשְׁךָ** (ולאחר כריתת הברית) אתה תמלוך בכל דבר שתרצה למלוך, אתה תשלוט ותמלוך על כולם,⁶² **וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת אַבְנֵר** דוד שילח את אבנר לאסוף אליו את כל בני ישראל,⁶³ **וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם** אבנר הלך בשלום לאסוף את כל ישראל, דוד לא ניסה להזיק לאבנר למרות שעד עתה הם היו אויבים⁶⁴: (כב) **וְהִנֵּה עֲבָדֵי דָוִד וַיּוֹאֲבָב בָּא מִהַגְּדוּד** (לאחר שאבנר הלך) חייליו של דוד חזרו עם יואב מהמלחמה נגד גדוד של חיילים פלשתים,⁶⁵ **וְשָׁלַל רַב עִמָּם הִבִּיאוּ יואב וחיילי דוד הביאו איתם שלל רב,⁶⁶ וַאֲבְנֵר אֵינְנוּ עִם דָּוִד בְּחֶבְרוֹן** (בזמן שיואב וחיילי דוד חזרו לדוד) אבנר לא היה יחד עם דוד בחברון,⁶⁷ **כִּי שָׁלְחוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם** (אבנר לא היה יחד עם דוד בחברון) משום שדוד שילח אותו לאסוף את ישראל בלי שהוא ניסה להזיק לו⁶⁸: (כג) **וַיּוֹאֲבָב וְכָל הַצָּבָא אֲשֶׁר אִתּוֹ בָּאוּ יואב**

מקורות ותמצית ההערות

הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 58. תרגום. 59. מצודות. 60. תרגום. 61. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. מצודות. 62. מצודות. 63. תרגום. 64. תרגום. 65. רד"ק. 66. תרגום.

וכל החיילים שיצאו להילחם איתו באו לדוד, ⁶⁹ וַיִּגְדּוּ לְיוֹאָב אֹתוֹ
 הַדְּבָרִים הַבָּאִים, ⁷⁰ לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ לְיוֹאָב: ⁷¹ בָּא אַבְנֵר בֶּן נֹר אֶל הַמֶּלֶךְ אַבְנֵר
 בֶּן נֹר בָּא אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁלַחֵהוּ וְדָוִד שִׁלַּח אֶת אַבְנֵר לְדַרְכּוֹ, ⁷² וַיִּלְכְּדוּ בְּשָׁלוֹם
 וַאֲבֵנֵר הֵלֵךְ בְּשָׁלוֹם, לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ לְיוֹאָב: ⁷³ (כד) וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ יוֹאָב בָּא אֶל דָּוִד
 הַמֶּלֶךְ, ⁷⁴ וַיֹּאמֶר יוֹאָב שָׂאל אֶת דָּוִד: מָה עָשִׂיתָ מֵהָ עֲשִׂיתָ? אֵיךְ יִכָּלֵת לַעֲשׂוֹת
 זֹאת (לְשַׁלַּח אֶת אַבְנֵר בְּשָׁלוֹם)? ⁷⁵ הֲיֵנָּה בָּא אַבְנֵר אֵלַיךְ הֲרִי אַבְנֵר בָּא אֵלַיךְ, ⁷⁶ לְמַה
 זֶה שְׁלַחְתָּו וַיִּלְכְּדוּ הַלְוִיִּם מִדָּוִד נָתַתְּ לוֹ לְלַכֵּת לְדַרְכּוֹ לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ לְיוֹאָב: ⁷⁷ (כה) וַיִּדְעָתָהּ
 אֶת אַבְנֵר בֶּן נֹר אֶתֵּה הֲרִי מִכִּיר אֶת אַבְנֵר בֶּן נֹר וְיִוָּדַע שֶׁהוּא שׁוֹנֵא אֹתוֹ, ⁷⁸ כִּי
 לְפָתַתָּהּ בָּא וְהֲרִי אַבְנֵר בָּא אֵלַיךְ רַק כְּדִי לְפָתוֹת אֹתוֹךְ וּלְטַמֹּן לְךָ מִלְּכוּדָתָהּ, ⁷⁹
 וְלִדְעוֹת אֶת מוֹצְאָהּ (אַבְנֵר בָּא אֵלַיךְ) מִשׁוֹם שֶׁהוּא גַם רוֹצֵה לְדַעַת אֶת כָּל מֵה
 שֶׁאֵתָה עוֹשֶׂה כְּשֶׁאֵתָה יוֹצֵא הַחוּצָה, אֶת כָּל הַמְּלַחְמוֹת שֶׁאֵתָה עוֹשֶׂה וְכוּ', ⁸⁰ וְאֵת
 מוֹצְאָהּ וְכֵן רוֹצֵה אַבְנֵר לְדַעַת אֶת כָּל מֵה שֶׁאֵתָה עוֹשֶׂה כְּשֶׁאֵתָה נִכְנַס לְבֵיתָךְ, ⁸¹
 וְלִדְעוֹת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֵתָה עוֹשֶׂה וְכֵן רוֹצֵה אַבְנֵר לְדַעַת אֶת כָּל מֵה שֶׁאֵתָה עוֹשֶׂה
 (וְלֹכֵן הוּא בָּא אֵלַיךְ) ⁸²: ⁸² (כו) וַיִּצְא יוֹאָב מֵעַם דָּוִד יוֹאָב יָצָא מֵעַמִּידָתוֹ לְפָנֵי דָוִד, ⁸³
 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכָיו אַחֲרָיו אַבְנֵר יוֹאָב שֶׁלַּח שְׁלִיחִים שֶׁהִלְכוּ אַחֲרָיו אַבְנֵר וְקָרְאוּ לוֹ
 לְחַזֹּר לְדָוִד בְּטַעֲנָה שֶׁהוּא שִׁכַח דְּבַר מֵה (וּבִאֲמַת דָּוִד לֹא קָרָא לְאַבְנֵר אֲלֵא שִׁוּאֵב
 רִימָה אֹתוֹ), ⁸⁴ וַיִּשְׁבּוּ אֹתוֹ מִבֹּר הַסֶּרֶה שְׁלִיחָיו שֶׁל יוֹאָב הַחֲזִירוּ אֶת אַבְנֵר מִמְּקוֹם
 שֶׁנִּקְרָא "בֹּר הַסִּירָה", שֶׁנִּקְרָא כֹּךְ מִשׁוֹם שֶׁשָׂם בָּאֵר מוֹקֵף בְּקוֹצִים, ⁸⁵ וַדָּוִד
 לֹא יָדַע וְדָוִד לֹא יָדַע שִׁוּאֵב שֶׁלַּח שְׁלִיחִים לְהַחֲזִיר אֶת אַבְנֵר: ⁸⁶ (כז) וַיִּשָּׁב אַבְנֵר
 חֲבֵרוֹן אַבְנֵר חָזַר מִבֹּר הַסִּירָה אֶל חֲבֵרוֹן, ⁸⁷ וַיִּטֶּה יוֹאָב אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר יוֹאָב
 הִטָּה אֶת אַבְנֵר מִדַּרְכּוֹ, אֶל תּוֹךְ פֶּתַח שַׁעַר חֲבֵרוֹן, ⁸⁸ לְדַבֵּר אֶתוֹ בְּשִׁלְיָהּ (יוֹאָב
 הִטָּה אֶת אַבְנֵר אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר) כְּדִי לְדַבֵּר אִתּוֹ עַל מֵה שֶׁלְּפִי טַעֲנָתוֹ שֶׁל יוֹאָב,

מקורות ותמצית ההערות

יואב. 70. תרגום. 71. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע,
 פרק א' פסוק א'. 72. תרגום. 73. תרגום. 74. תרגום.
 75. תרגום. 76. תרגום. 77. תרגום. 78. מצודות.
 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. תרגום.
 83. תרגום. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. תרגום.

67. תרגום. 68. תרגום. 69. מצודות וכתב שמשום כך יואב
 התגאה. כשראה שכל החיילים חזרו בשלום, הוא התגאה
 וחשב שהוא יכול לחלוק על המלך. מלבי"ם הוסיף עוד
 שתי סיבות לגאווותו של יואב: השלל הרב שיואב הביא
 עימו ושלבנו לא היה שם באופן מעשי למנוע את דברי

המלך שכח לומר לאבנר, ⁸⁹ וַיִּבְהוּ שָׁם הַחֹמֶשׁ (בשעה שיואב דיבר עם אבנר) יואב דקר את אבנר בתוך לבו, ⁹⁰ וַיָּמַת בְּדָם עֲשָׂה אֵל אָחִיו הַסִּיבָה הָאִמִּיתִית שִׁיּוֹאֵב הָרַג אֶת אֲבִנָר הַיָּא אֲבִנָר הַיָּא שִׁאֲבִנָר הָרַג אֶת עֲשָׂה אֵל אֲחִיו שֶׁל יוֹאֵב⁹¹: (כח) וַיִּשְׁמַע דָּוִד מֵאֲחֵרֵי כֵן דָּוִד שָׁמַע עַל שְׁלִיחַת הַשְּׁלִיחִים לְאֲבִנָר רַק אַחֲרֵי שִׁאֲבִנָר נִהְרָג. אִם דָּוִד הָיָה יוֹדֵעַ עַל שְׁלִיחַת הַשְּׁלִיחִים לִפְנֵי שִׁאֲבִנָר נִהְרָג, הוּא הָיָה חוֹשֵׁד שִׁיּוֹאֵב מִתְכוּנֵן לַהֲרוֹג אֶת אֲבִנָר וְהוּא הָיָה מוֹנֵעַ אֶת הַהֲרָג,⁹² וַיֹּאמֶר דָּוִד אִמְר: נְקִי אָנֹכִי וּמִמְלַכְתִּי מַעַם יִקְוֶן עַד עוֹלָם מִדְּמֵי אֲבִנָר כֵּן נִרְ הָיִיתָ וְלֹא יִדְעֵתִי עַל כּוֹוֹנֹתֶיךָ שֶׁל יוֹאֵב לַהֲרוֹג אֶת אֲבִנָר, אִינְנִי חַיִּיב עַל הָרִיגְתּוֹ, וְלִכֵּן אֲנִי וּמִמְלַכְתִּי אִינְנִי מִתְחַיִּיבִים בְּעוֹנֶשׁ עַל הַהֲרָג⁹³: (כט) יִחַלְוּ עַל רֹאשׁ יוֹאֵב וְאֵל כָּל בֵּית אָבִיו הָעוֹנֵשׁ עַל הָרִיגְתָּ אֲבִנָר יִחֹל עַל יוֹאֵב וְעַל כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ,⁹⁴ וְאֵל יִפְרַת מִבֵּית יוֹאֵב (כְּעוֹנֵשׁ עַל הָרִיגְתּוֹ שֶׁל אֲבִנָר) לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב אֲנָשִׁים שִׁיִּחֹלּוּ עֲלֵיהֶם חֲמֶשֶׁת הָעוֹנֵשִׁים הַבָּאִים, צֹאצְאוֹ שֶׁל יוֹאֵב תְּמִיד יִהְיוּ עוֹנֵשִׁים בְּאֶחָד מִחֲמֶשֶׁת הָעוֹנֵשִׁים הַבָּאִים: ⁹⁵ (1) זָב (לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב) אָדָם שֶׁחֹלָה בְּמַחְלָה שֶׁנִּקְרָאת זִיבָה,⁹⁶ (2) וּמִצְרָע (וְכֵן לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב) אָדָם שֶׁחֹלָה בְּמַחְלַת הַצְרָעַת, (3) וּמִחֲזִיק בְּפִלֵּי (וְכֵן לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב) אָדָם שֶׁתְּמִיד נִשְׁעֵן עַל מִשְׁעֶנֶת בְּגַלְל שִׁישׁ לֹו מַחְלָה בְּרַגְלָיו,⁹⁷ (4) וְנִפְלֵ בְּחָרֵב (וְכֵן לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב) אָדָם שִׁיִּמּוֹת בְּחָרֵב, (5) וְחָסַר לֶחֶם (וְכֵן לֹא יִפְסֹק מִזְרַעוֹ שֶׁל יוֹאֵב) אָדָם שִׁיִּהְיֶה חָסֵר לֹו לֶחֶם וְדִבְרֵי מֵאֲכִל⁹⁸: (ו) וַיּוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי אָחִיו הָרְגוּ לְאֲבִנָר יוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי הָרְגוּ אֶת אֲבִנָר (אֲבִישֵׁי אֲמֵנָם לֹא הָיָה זֶה שֶׁדָּקַר אֶת אֲבִנָר, אֲלֵא הָיִיתָ וְהוּא עֹזֵר לְיוֹאֵב, הַנְּבִיא אוֹמֵר שֶׁגַּם הוּא אַחֲרָאִי לַהֲרִיגְתּוֹ שֶׁל אֲבִנָר),⁹⁹ עַל אֲשֶׁר הִמִּית אֶת עֲשָׂה אֵל אָחִיהֶם בְּגִבְעוֹן בְּמִלְחָמָה (יוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי הָרְגוּ אֶת אֲבִנָר) מִשׁוֹם שִׁאֲבִנָר הָרַג אֶת עֲשָׂה אֵל אָחִיהֶם תוֹךְ כְּדֵי הַמְלַחְמָה שֶׁהִיָּתָה בְּגִבְעוֹן, אֲלֵא שֶׁלֹא אֲבִנָר לֹא הִיָּתָה לֹו בְּרִירָה אַחֲרַת אֲלֵא לַהֲרוֹג אֶת עֲשָׂה אֵל. לְעוֹמֵת זֹאת, יוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי

מקורות ותמצית ההערות

87. תרגום. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. עיין פרק ב' פס' רש"י שם. 91. מצודות. 92. מלבי"ם. 93. מצודות. כג' שם פירש מצודות שהכוונה היא שדקר אותו בליבו ואילו פה פירש שהכוונה היא לדופן החמישית כפי פירוש 94. מצודות. 95. תרגום. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. עיין רש"י בפירושו לספר ויקרא, פרק כא' פסוק יד'. 99.

הרגו את אבנר בזמן של שלום, והם לא היו במציאות שחייבה את הריגתו¹⁰⁰:
 (לא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יוֹאָב וְאֶל כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ דוּד אָמַר לְיוֹאָב וּלְכָל חַיִּילָיו
 שֶׁל יוֹאָב (דוד רצה שגם יואב יתאבל על מותו של אבנר) לעשות את שלשת הדברים
 הבאים: ¹⁰¹ (1) קָרְעוּ בְגָדֵיכֶם (דוד אמר ליוואב וחייליו) תקרעו את בגדיכם כדין
 אבל, משום שיש להתאבל על מיתתו של אבנר, ¹⁰² (2) וַחֲגָרוּ שָׂקִים וּתְלַבְּשׁוּ
 שָׂקִים (גם כן מדיני האבלות), ¹⁰³ (3) וְסָפְדוּ לְפָנָי אַבְנֵר וּתְסַפְּדוּ אֶת אַבְנֵר בְּשַׁעֲהָ
 שְׁמִיטתו תהיה מונחת על הארץ, ¹⁰⁴ וְהִמְלִיךָ דָּוִד הַלֵּךְ אַחֲרַי הַמָּטָה בְּמַהֲלַךְ
 הַלוּוִיתָיו שֶׁל אַבְנֵר, דוּד הֵלֵךְ אַחֲרַי מִיטַתּוֹ (של אבנר) כדי שכולם ידעו שלא
 הוא ציווה להרוג אותו (זאת למרות שאין זה דרכו של המלך ללכת אחר המיטה)¹⁰⁵:
 (לב) וַיִּקְבְּרוּ אֶת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן דוּד וְאַנְשָׁיו קָבְרוּ אֶת אַבְנֵר בְּקִבְרָה בְּעִיר חֶבְרוֹן,¹⁰⁶
 וַיֵּשֶׂא הַמֶּלֶךְ אֶת קוֹלוֹ וַיִּבֶךְ דוּד הַמֶּלֶךְ הָרִים אֶת קוֹלוֹ וּבְכָה,¹⁰⁷ אֶל קִבְרָת אַבְנֵר
 (דוד הרים את קולו ובכה) על קברו של אבנר,¹⁰⁸ וַיִּבְכּוּ כָּל הָעָם כֹּל הַיּוֹם שֶׁהָיָה
 עִם דוּד בְּכָה גַם הוּא עַל מוֹתוֹ שֶׁל אַבְנֵר:¹⁰⁹ (לג) וַיִּקְנֶן הַמֶּלֶךְ אֶל אַבְנֵר וַיֹּאמֶר
 דוּד הַמֶּלֶךְ אָמַר קִינָה (שירה עצובה) עַל אַבְנֵר וְכַךְ אָמַר:¹¹⁰ הַפְּמוֹת נָבַל יְמוֹת
 אַבְנֵר הָאֵם רָאוּי שְׂאֲבַנְר יְמוֹת כְּמוֹ אִישׁ פְּחוֹת מַעֲלָה (נבל) ? הֲרִי רָאוּי לְאַבְנֵר
 לְמוֹת מוֹת גִּיבּוֹרִים בְּמַלְחָמָה וְלֹא לְמוֹת כְּתוּצָאָה מְמַהֲלַךְ שָׁבוּ רִימּוֹ אוֹתוֹ:¹¹¹
 (לד) יָדָךְ לֹא אֶסְרֹת הֲרִי יָדֶיךָ לֹא הָיוּ קְשׁוּרוֹת (ואיך לא הגנת על עצמך),¹¹² וְרָגַלְיָךְ
 לֹא לְנַחֲשֵׁתִים הִגַּשְׁתָּ וְרָגַלְיָךְ לֹא נִקְשְׁרוּ עַל יְדֵי שְׂרָשָׁרוֹת עֲשׂוּיֹת מִנְחוּשָׁת
 (בימיהם היו שמים את רגלי השבויים בשרשראות עשויות נחושת), ואם כן, כיצד לא
 ברחת מיואב ואבישי,¹¹³ כִּנְפוֹל לְפָנָי בְּנֵי עֵזְרָה נִפְלְתָה אֶתָּה נִהְרַגְתָּ כִּיּוֹן שֶׁנִּפְלַת
 בְּיַדִּי בְּנֵי עוֹלָה, בְּיַדִּי רִשְׁעִים. דוּד אָמַר שְׂאֲבַנְר נָפַל בְּגִלְלָה שִׂוְאָב וְאַבְיָשִׁי
 שֶׁהָיוּ רִשְׁעִים רִימּוֹ אוֹתוֹ,¹¹⁴ וַיִּסְפּוּ כָּל הָעָם לְבָכּוֹת עֲלָיו כִּשְׁהָעָם שֶׁהָיָה בְּהַלוּוִיִּיתוֹ
 שֶׁל אַבְנֵר שֶׁמַּע אֶת דְּבָרֵי דוּד שְׁקוֹנֵן עַל גְּדוּלְתּוֹ שֶׁל אַבְנֵר, הוּא (העם) הַמִּשְׁיֵךְ

מקורות ותמצית ההערות

99. מצודות. 100. מצודות. 101. מצודות + דעת מקרא. לפני מיטתו של אבנר. 105. מצודות. 106. תרגום.
 102. תרגום. 103. תרגום. 104. דעת מקרא בפירושו השני. 107. תרגום. 108. מצודות. 109. מצודות. 110. רד"ק
 בפירושו הראשון כתב שהכוונה היא שהמספידים יילכו בפס' לב'. 111. מצודות. 112. מצודות. 113. רד"ק.

לבכות בחזקה על מותו של אבנר¹¹⁵: (לה) וַיָּבֹא כָּל הָעָם לְהַבְרוֹת אֶת דָּוִד לְחֶם בְּעוֹד הַיּוֹם כַּמְהֵלֶךְ אוֹתוֹ הַיּוֹם, הָעַם הִגִּיעַ לְדוֹד כְּדִי לְהַאֲכִילוֹ אַרוּחָה קִטְנָה, סְעוּדַת אַבְלִים, שְׂמִגִּישִׁים בַּהּ מֵעַט לַחֵם,¹¹⁶ וַיִּשְׁבַּע דָּוִד לֵאמֹר דוֹד נִשְׁבַּע וָאֵמַר: כִּי יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכִי יִסִּיף אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', כִּי אִם לִפְנֵי בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם לֶחֶם אוֹ כָּל מִאֻמָּה (אֲנִי נִשְׁבַּע) שְׁלֹא אֶטְעַם לַחֵם אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר לִפְנֵי שְׂקִיעַת הַחֲמָה¹¹⁷: (לו) וְכָל הָעָם הִפְרִיזוּ כָּל הָעַם הַבֵּין שֶׁהִרִיגַת אַבְנֵר לֹא נַעֲשְׂתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל דוֹד,¹¹⁸ וַיִּיטֵב בְּעֵינֵיהֶם הָיָה טוֹב בְּעֵינֵי הָעַם שְׁדוּד נִשְׁבַּע שֶׁהוּא לֹא יֹאכַל,¹¹⁹ כִּכְּלֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינֵי כָּל הָעָם טוֹב וְכֵן הָיָה טוֹב בְּעֵינֵי הָעַם שְׁדוּד נִהַג בְּכָל מִנְהַגֵי הָאֲבֹלֹת שֶׁהוּא נִהַג (הַהֲלִיכָה אַחֲרֵי הַמִּיטָה, הַבְּכִי וְהַקִּינָה)¹²⁰: (לז) וַיִּדְעוּ כָּל הָעָם כָּל הָעַם שֶׁהִתְאַסֶּף בַּהֲלוּוִייתוֹ שֶׁל אַבְנֵר,¹²¹ וְכָל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, כּוֹלָל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ נֹאמְנִים לְאִישׁ בִּשְׁת, יָדְעוּ גַם הֵם בְּאוֹתוֹ יוֹם,¹²² כִּי לֹא הָיְתָה מִהַמֶּלֶךְ לְהַמִּית אֶת אַבְנֵר בֶּן נֵר (הָעַם כּוֹלוּ יָדַע) שֶׁהִרִיגַת אַבְנֵר בֶּן נֵר לֹא הִיטָה בִּידְעֵתוֹ שֶׁל דוֹד הַמֶּלֶךְ¹²³: (לח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עַבְדָּיו דוֹד הַמֶּלֶךְ אֵמַר אֵל עַבְדָּיו: הֲלֹא תִדְעוּ כִּי שֵׁר וְגִדּוֹל נִפְלֵ הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל הֲרִי אַתֶּם מְבִינִים שֶׁהַיּוֹם נִהַרְגַ שֵׁר חָשׁוּב בְּיִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן רְאוּי לְהִרְבּוֹת בְּאַבְל¹²⁴: (לט) וְאַנְכֵי הַיּוֹם רָךְ וּמְשׁוּחַ מֶלֶךְ וְהַיּוֹם לִיבֵי רֶךְ, אֵינֶנִּי חֹזֵק הַיּוֹם, שֶׁהֲרִי נִמְשַׁחְתִּי לְמֶלֶךְ לֹא מְזַמֵּן, וְלִכֵּן אֵינִי זֶה הַזְּמַן הַמִּתְאַיֵּם לְנִקּוּם אֶת מִיתַתוֹ שֶׁל אַבְנֵר מִיַּד יוֹאֵב וְאַבְיִשִׁי,¹²⁵ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מְמֹנֵי בְנֵי צְרוּיָה, יוֹאֵב וְאַבְיִשִׁי, חֹזְקִים מִמֶּנִּי,¹²⁶ יִשְׁלַם יְקֹנֵק לְעֵשָׂה הָרַעָה פְּרַעְתּוֹ ה' יַעֲנִישׁ אֶת מִי שֶׁעָשָׂה מַעֲשִׂים רַעִים, ה' יַעֲנִישׁ אֶת יוֹאֵב וְאַבְיִשִׁי.¹²⁷ דוֹד אֵמַר לְעַם אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים: מִצַּד הַדִּין יוֹאֵב וְאַבְיִשִׁי אֵינֶם חַיִּיבִים מִיתָה, מִשׁוּם שֶׁהֵם הִרְגוּ אֶת אַבְנֵר לְלֹא עֲדִים וְהִתְרָאָה. לְמֶלֶךְ מוֹתֵר לְהַעֲנִישׁ אֶת נַתִּינֵי

מקורות ותמצית הערות

114. מצודות. 115. מלבי"ם. 116. מצודות. 117. מצודות. מקרא. 122. דעת מקרא. 123. תרגום. 124. מצודות. 118. מצודות. 119. דעת מקרא. 120. מצודות. 121. דעת

מצד דיני מלכות והתורה התירה למלך לפעמים להרוג גם ללא עדים והתראה. אלא שדוד נמנע מלהרוג את יואב ואבישי משום שהוא עוד לא התחזק במלכותו¹²⁸:

פרק ד

(א) וַיִּשְׁמַע בֶּן שָׂאוּל כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן אִישׁ בִּשְׁת, בְּנוֹ שֶׁל שָׂאוּל, שִׁמְעָה שֶׁל אַבְנֵר נִהְרַג בְּחֶבְרוֹן,¹ וַיִּרְפוּ יָדָיו הִתְרַפוּ יָדָיו שֶׁל אִישׁ בִּשְׁת, אִישׁ בִּשְׁת הִתְיָאֵשׁ וְלֹא חָשַׁב יוֹתֵר שִׁמְלוֹךְ,² וְכָל יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ שְׂמָא דוֹד יִתְנַקֵּם בְּהֵם עַכְשָׁיו עַל שֶׁהָיוּ נֹאמְנִים לְאִישׁ בִּשְׁת:³ (ב) וַשָּׁנִי אַנְשִׁים שְׂרִי גְדוּדִים הָיוּ בֶּן שָׂאוּל הִיָּה לְאִישׁ בִּשְׁת, שְׁנֵי שְׂרִים שֶׁהָיוּ מִפְקָדִים עַל גְּדוּדֵי הַחִיילִים שְׁלוֹ,⁴ וְשֵׁם הָאֶחָד בְּעֵנָה שְׁמוֹ שֶׁל שֵׁר הַגְּדוּד הִרְאִשׁוֹן הוּא בְּעֵנָה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֶכֶב וְשְׁמוֹ שֶׁל שֵׁר הַגְּדוּד הַשֵּׁנִי הוּא רֶכֶב, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֵתִי בְּעֵנָה וְרֶכֶב הָיוּ בְּנֵי שֶׁל רִמּוֹן שֶׁהָיָה גֵר בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "בְּאֵרוֹת",⁵ מְבַנֵּי בְּנֵימִן רִמּוֹן הִיָּה מִשְׁבֵּט בְּנִימִין,⁶ כִּי גַם בְּאֵרוֹת תְּחַשֵּׁב עַל בְּנֵימִן שֶׁהָרִי גַם הַמִּקּוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּאֵרוֹת, נִחְשָׁב כְּחֶלֶק מִנְחַלֵּת שֶׁבֵּט בְּנִימִין. הַנְּבִיא הִזְכִּיר שֶׁבְּאֵרוֹת נִחְשַׁבֵּת כְּחֶלֶק מֵאֶרֶץ בְּנִימִין מִשׁוֹם שֶׁהַמִּקּוֹם הִיָּה עַל קֶצֶה נִחַלֵּת שֶׁבֵּט בְּנִימִין וְלֹא כּוֹלֵם יָדְעוּ לְמִי הִיא שִׁיכַת:⁷ (ג) וַיִּבְרָחוּ הַבְּאֵרֵתִים גְּתִימָה כַּאֲשֶׁר שָׂאוּל מֵת, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תוֹשְׁבֵי הָעָרִים הַקְּרוּבוֹת לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, בְּרָחוּ לְמִקּוֹמוֹת אַחֲרֵים, מִחֲשֵׁשׁ שְׂמָא הַפְּלִשְׁתִּים יִתְקַפוּ אוֹתָם. תוֹשְׁבֵי בְּאֵרוֹת בְּרָחוּ לְמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא "גְּתִים",⁸ וַיִּהְיוּ שְׂם גְּרִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּנֵי בְּאֵרוֹת גְּרוּ בְּעִיר גְּתִים שְׁנַיִם רְבוֹת כֶּךָ שֶׁגַם בְּזִמְן כְּתִיבֵת סֵפֶר שְׁמוֹאֵל (שֶׁנִּכְתַּב שְׁנַיִם רְבוֹת לְאַחַר מִיתַת שָׂאוּל) גְּרוּ בְּנֵי בְּאֵרוֹת בְּגְתִים:⁹ (ד) וְלִיהוֹנָתָן בֶּן שָׂאוּל בֶּן נָכָה רְגָלִים לִיהוֹנָתָן בֶּן שָׂאוּל הִיָּה בֶּן שְׂרַגְלִיו הָיוּ שְׁבוֹרוֹת, רַגְלָיו לֹא תִפְקְדוּ טוֹב,¹⁰ בֶּן חָמָשׁ

מקורות ותמצית הערות

125. מצודות. 126. מצודות. 127. מלבי"ם. 128. מצודות. חוץ מהסיבה שהיה בנו של שאול. 2. מצודות. 3. מצודות. 1. מצודות וכתב שהסיבה שהנביא לא הזכיר את איש בשת בשמו היא מכיוון שכבר לא היה בו שום כח למלך, דעת מקרא. 9. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית חוץ מהסיבה שהיה בנו של שאול. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. תרגום. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. רש"י + דעת מקרא. 9. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית

שָׁנִים הָיָה בָּבֶא שְׁמַעַת שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן מִיִּזְרְעֵאל בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן הָיָה בֶּן חֲמֵשׁ כִּשְׁהֲגִיעָה הַיְדִיעָה מִיִּזְרְעֵאל שְׂשֹׂאוּל וַיְהוֹנָתָן מָתוּ בַּמִּלְחָמָה נֶגַד פְּלִשְׁתִּים,¹¹ וַתִּשְׂאָהּוּ אִמּוֹתָיו וַתִּנָּסַם (כִּשְׁהֲגִיעָה הַיְדִיעָה עַל נְפִילַת שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בַּמִּלְחָמָה נֶגַד פְּלִשְׁתִּים) הָאוֹמְנַת שֶׁל בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן נִשְׂאָה אוֹתוֹ (אֵת בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן) וּבְרַחָה, הַיּוֹת וְהַיָּא פַּחְדָּה שְׁמָא הַפְּלִשְׁתִּים יִבּוֹאוּ לְהַשְׁמִיד אֵת כָּל זֶרַע הַמְּלוּכָה,¹² וַיְהִי בְּהַפְּזָה לָנוֹס כֹּאשֶׁר הָאוֹמְנַת מִיְהִרָה לְבִרוּחַ,¹³ וַיִּפֹּל (כֹּאשֶׁר הָאוֹמְנַת מִיְהִרָה לְבִרוּחַ) בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן נָפַל מִיְדֵיהָ שֶׁל הָאוֹמְנַת,¹⁴ וַיִּפְּסֶחַ מִנְפִּילָה זֶה בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן נַעֲשֶׂה חִיגָר (כְּתוּצָאָה מִהַנְּפִילָה),¹⁵ וְשָׁמוֹ מְפִיבֶשֶׁת שֶׁם בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן הוּא מְפִיבֶשֶׁת. נִכּוּתוֹ שֶׁל מְפִיבֶשֶׁת הוֹזְכָרָה כֹּאן כְּדִי לֹאמַר לָנוּ שֶׁבַענָה וּרְכָב הַתְּכוּוּנוֹ לְהַמְלִיךְ אֵת דָּוִד עַל יְדֵי הַרִיגַת אִישׁ בֶּשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁהִיחִיד מִצֶּאֱצָאֵי שְׂאוּל שֶׁנִּשְׂאָר בַּחַיִּים חוּץ מֵאִישׁ בֶּשֶׁת הָיָה אַחִינּוֹ מְפִיבֶשֶׁת, וְהוּא לֹא הָיָה יֹכֵל לְתַפְקֵד כְּמֶלֶךְ בְּגַלְל נִכּוּתוֹ¹⁶: (ה) וַיִּלְכּוּ בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרַתִּי רֶכֶב וּבַעֲנָה רֶכֶב וּבַעֲנָה, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרַתִּי הִלְכוּ מִגַּתִּים,¹⁷ וַיָּבֹאוּ בְּחַם הַיּוֹם אֶל בֵּית אִישׁ בֶּשֶׁת רֶכֶב וּבַעֲנָה בָּאוּ בַּחֲצוֹת הַיּוֹם (בְּזִמְנָן בְּיוֹם שֶׁבּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ הָכִי חֲמָה) אֶל הַבַּיִת שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת,¹⁸ וְהוּא שֹׁכֵב אֵת מְשֻׁכְּבֵי הַצְּהָרִים כִּשְׂרֹכֵב וּבַעֲנָה הֲגִיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת, הוּא (אִישׁ בֶּשֶׁת) יִשָּׁן אֵת מְנוּחַת הַצְּהָרִים שֶׁלוֹ (כְּמִנְהַג הַמְּלָכִים לִישׁוֹן בַּצְּהָרִים)¹⁹: (ו) וַהֲנָה בָּאוּ עַד תֹּדֶן הַבַּיִת לְקַחֵי חֲטִיִּים הֵם, רֶכֶב וּבַעֲנָה, הֲגִיעוּ עַד לְבֵיתוֹ שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת עַל יְדֵי שֶׁהֵם הִתְחַפְּשׂוּ לְקוֹנֵי חֲטִיִּים – הֵם עָשׂוּ עֲצָמָם כִּאִילוֹ הֵם רוֹצִים לְקַנּוֹת חֲטִיִּים מֵאִישׁ בֶּשֶׁת,²⁰ וַיִּבְהוּ אֶל הַחֲמֹשׁ רֶכֶב וּבַעֲנָה הָכּוּ אֵת אִישׁ בֶּשֶׁת בְּלִיבּוֹ,²¹ וַרְכָּב וּבַעֲנָה אָחִיו נִמְלְטוּ לְאַחַר שֶׁהָכּוּ אֵת אִישׁ בֶּשֶׁת, רֶכֶב וּבַעֲנָה אָחִיו בְּרַחוּ מִבֵּיתוֹ שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת²²: (ז) הַנְּבִיא מִפְּרֹט עָתָה יוֹתֵר אֵת הָאוֹפֵן שֶׁבּוֹ הֲרִגוּ רֶכֶב וּבַעֲנָה אֵת אִישׁ בֶּשֶׁת²³: וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת רֶכֶב וּבַעֲנָה נִכְנְסוּ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת (עַל יְדֵי שֶׁהִתְחַפְּשׂוּ לְלוֹקְחֵי חֲטִיִּים),²⁴ וְהוּא שֹׁכֵב עַל

מקורות ותמצית הערות

לביאור הביטוי "עד היום הזה". 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. רד"ק. 20. מצודות. 21. עיין ביאורנו בפרק ב' פס' כג' ובכפרק

מִטָּתוֹ בַּחֲדָר מְשֻׁכָּבוֹ אִישׁ בִּשְׁת שֹׁכֵב עַל מִיטָתוֹ בַּחֲדָר הַשֵּׁנָה שְׁלוֹ, ²⁵ וַיִּבְהוּ
 וַיִּמְתְּהוּ רֹכֵב וּבַעֲנָה הִכּוּ אֶת אִישׁ בִּשְׁת וְהִרְגוּ אוֹתוֹ, ²⁶ וַיִּסִּירוּ אֶת רֹאשׁוֹ רֹכֵב
 וּבַעֲנָה הִסִּירוּ אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל אִישׁ בִּשְׁת, ²⁷ וַיִּקְחוּ אֶת רֹאשׁוֹ רֹכֵב וּבַעֲנָה לָקְחוּ
 אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל אִישׁ בִּשְׁת אִיתָם, ²⁸ וַיִּלְכּוּ דָרֶךְ הָעֵרְבָה כָּל הַלַּיְלָה רֹכֵב וּבַעֲנָה
 הִלְכוּ בְּמִישׁוֹר הָעֵרְבָה לְאוֹרֶךְ כָּל הַלַּיְלָה: ²⁹ (ח) וַיָּבֵאוּ אֶת רֹאשׁ אִישׁ בִּשְׁת אֶל
 דָּוִד חֶבְרוֹן רֹכֵב וּבַעֲנָה הִבִּיאוּ אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל אִישׁ בִּשְׁת אֶל דָּוִד שֶׁהָיָה בַּחֲבֵרוֹן, ³⁰
 וַיֹּאמְרוּ אֶל הַמֶּלֶךְ רֹכֵב וּבַעֲנָה אָמְרוּ אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה רֹאשׁ אִישׁ בִּשְׁת בֶּן
 שָׁאוּל אִיבָה אֲשֶׁר בָּקַשׁ אֶת נַפְשִׁי הִנֵּה רֹאשׁוֹ שֶׁל אִישׁ בִּשְׁת, בְּנוֹ שֶׁל שָׁאוּל
 הָאוֹיֵב שֶׁלְךָ, שֶׁרָצָה לְהַרוֹג אוֹתְךָ, ³¹ וַיִּתֵּן יְקֹנֵק לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ נְקָמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה
 מִשָּׁאוּל וּמִזֶּרְעוֹ וְהִנֵּה, ה' נָתַן לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ (לְדָוִד) אֶת הַנְּקָמָה מִיָּדוֹ שֶׁל שָׁאוּל
 וּמִיד צֶאֱצָאוֹ: ³² (ט) וַיַּעַן דָּוִד אֶת רֹכֵב וְאֶת בַּעֲנָה אָחִיו בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֵי דָוִד
 עָנָה לְרֹכֵב וּבַעֲנָה אָחִיו, בְּנֵי רִימּוֹן שֶׁהָיָה מִבְּאֵרוֹת, ³³ וַיֹּאמֶר לָהֶם דָּוִד אָמַר
 בְּתֻשׁוֹבְתוֹ לְרֹכֵב וּבַעֲנָה: הֵי יְקֹנֵק אֲשֶׁר פָּדָה אֶת נַפְשִׁי מִכָּל צָרָה אֲנִי נֹשֵׁב
 בְּשֵׁמוֹ שֶׁל ה' שֶׁהֲצִיל אוֹתִי מִכָּל צָרָה: ³⁴ (י) כִּי הַמִּגִּיד לִי (דָוִד מִמְּשִׁיךְ בַּדְּבָרִי
 שְׁבוּעָתוֹ) הִנְעֵר הָעַמְלָקִי שָׁאֲמַר לִי, ³⁵ לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר לִי הִנְעֵר הָעַמְלָקִי: ³⁶ הִנֵּה
 מֵת שָׁאוּל (הִנְעֵר הָעַמְלָקִי אָמַר לִי) הָרִי שָׁאוּל מֵת וְאֲנִי (הִנְעֵר הָעַמְלָקִי) הָרַגְתִּי
 אוֹתוֹ, ³⁷ וְהוּא הָיָה כְּמִבְּשָׂר בְּעֵינָיו וְהִנְעֵר הָעַמְלָקִי חָשַׁב שֶׁהוּא מִבְּשָׂר לִי בְּשׁוֹרָה
 טוֹבָה (כִּשְׁהוּא אָמַר לִי שֶׁהוּא הָרַג אֶת שָׁאוּל), ³⁸ וְאַחֲזָה בּוֹ וְאַהֲרִיגֵהוּ בְּצַקְלָג וּבִמְקוֹם
 שֶׁנִּקְרָא "צַקְלָג", אֲנִי (דָוִד) אֲחֲזֵתִי בְּנֵעַר הָעַמְלָקִי וְהָרַגְתִּי אוֹתוֹ, (הַכּוֹוֹנָה הִיא
 בְּאֵמַת שֶׁדָוִד צִוּוּהוּ אֶת אֶחָד מִנְּעָרָיו לְהַרוֹג אֶת הִנְעֵר הָעַמְלָקִי, אֲךָ נִחְשַׁב הַדְּבָר כְּאִילוֹ
 הוּא עֲצָמוֹ הָרַגוֹ), ³⁹ אֲשֶׁר לָתַתִּי לוֹ בְּשָׂרָה הָרַגְתִּי אֶת הִנְעֵר הָעַמְלָקִי שֶׁחָשַׁב שֶׁאֵתֵן
 לוֹ שֶׁכַּר עַל בְּשׁוֹרָתוֹ (שֶׁהָרַג אֶת שָׁאוּל בְּמַלְחָמָה): ⁴⁰ (יא) אֵף כִּי אֲנִישִׁים רְשָׁעִים
 הָרַגוּ אֶת אִישׁ צַדִּיק בְּבֵיתוֹ עַל מְשֻׁכָּבוֹ (אֲנִי נֹשֵׁב שָׁאֵם הָרַגְתִּי אֶת הִנְעֵר הָעַמְלָקִי

מקורות ותמצית הערות

ג' פסוק כד'. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. מצודות. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. עפ"י הגר"א בפירושו לספר
 יהושע, פרק א' פסוק א'. 37. תרגום. 38. מצודות. 25. תרגום. 26. תרגום. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. תרגום.
 30. תרגום. 31. תרגום. 32. מצודות. 33. תרגום.

שהרג את שאול תוך כדי המלחמה ולבקשתו של שאול) כל שכן שאנהג כך במקרה ויבואו לפניי אנשים רשעים שהרגו אדם צדיק בביתו בשעה שהוא ישן על מיטתו (כמו שהרגתם את איש בשת בביתו בשעה שהוא ישן),⁴¹ וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבַקֵּשׁ אֶת דָּמוֹ מִיְדְּכֶם עַכְשָׁיו, אני אתבע את דמו של איש בשת מכם,⁴² וּבְעֵרְתִי אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ ואני אסיר אתכם מהארץ, אני אהרוג אתכם⁴³: (יב) וַיֵּצֵו דָּוִד אֶת הַנְּעָרִים דוד ציווה את הנערים להרוג את רכב ובענה,⁴⁴ וַיַּהַרְגוּם הַנְּעָרִים הרגו את רכב ובענה,⁴⁵ וַיִּקְצְצוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם הַנְּעָרִים כרתו את ידיהם ואת רגליהם של רכב ובענה,⁴⁶ וַיִּתְּלוּ עַל הַבְּרֵכָה בְּחֶבְרוֹן נעריו של דוד תלו את גופותיהם של רכב ובענה על הבריכה בחברון, כדי שכולם יידעו שדוד נקם את נקמתם של זרע שאול (למרות שלכאורה צאצאיו של שאול היו אויביו),⁴⁷ וְאֶת רֹאשׁ אִישׁ בִּשְׁת לָקְחוּ וַיִּקְבְּרוּ בְּקִבְרֵי אַבְנֵי בְּחֶבְרוֹן נעריו של דוד לקחו את ראשו של איש בשת (שרכב ובענה הביאו לדוד) והם קברו אותו בקבר של אבנר בעיר חברון⁴⁸:

פרק ה

(א) וַיָּבֵאוּ כָּל שְׂבִיטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל דָּוִד חֶבְרוֹנָה כל שבטי ישראל, אפילו שבט בנימין, באו לדוד שהיה בחברון,¹ וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶד הַשְּׂבִיטִים אמרו לדוד: הֲנֵנוּ עֲצָמָהּ וּבִשְׂרָף אֲנַחְנוּ אנחנו קרובים אליך כמו כל שבט יהודה, כולנו קרובים זה לזה (ולא רק שבט יהודה קרוב אליך)?² (ב) גַּם אֶתְמוּל גַּם שְׁלֹשִׁים בְּהִיזֹת שְׂאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ גם אתמול וגם שלשום, כאשר שאול מלך עלינו,³ אַתָּה הָיִיתָ הַמוֹצִיא וְהַמְבִּיא אֶת יִשְׂרָאֵל (גם בעבר) אתה משלת בישראל, שהרי אתה היית מוציא ומביא אותנו במלחמות, אתה היית המנהיג שלנו במלחמות,⁴ וַיֹּאמְרוּ יְקַנְקֵן לָהּ וְה' אמר עליך,⁵ אַתָּה תִרְעָה אֶת

מקורות ותמצית ההערות

39. תרגום + מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות. חמש שנים לאחר מיתתו של איש בשת, והייתה המלכות
 42. תרגום. 43. מצודות. 44. תרגום. 45. תרגום. בטלה חמש שנים. עיין לעיל בפרק ב' פסוק י' שם הבאנו
 46. מצודות. 47. רד"ק. 48. תרגום. 1. רד"ק, ומדובר על את השיטות השונות לסדר האירועים למלכות איש בשת.

עָמִי אֶת יִשְׂרָאֵל אֲתָה תִּפְרַנֵּס אֵת עִם יִשְׂרָאֵל, אֲתָה תִּדְאָג לְצִרְכֵיהֶם שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל,⁶ וְאֲתָה תִּהְיֶה לְנֹגֵד עַל יִשְׂרָאֵל וְאֲתָה תִּהְיֶה מֶלֶךְ עַל עִם יִשְׂרָאֵל: (ג) וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ הַחֲבֵרוֹנָה כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל, הָאֲנָשִׁים שֶׁבִידֵיהֶם הִכַּח לְהַמְלִיךְ אֵת דָּוִד, הִגִּיעוּ לְדָוִד שֶׁהִיא בַחֲבֵרוֹן,⁸ וַיִּמְרָת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֲבֵרוֹן בַּחֲבֵרוֹן, דָּוִד כָּרַת בְּרִית עִם הַזִּקְנִים הָאֵלֶּה. הַבְּרִית כִּלְלָה הַתְּחִיבוֹת שֶׁדָּוִד יִדְאָג לְצִרְכֵיהֶם שֶׁל כָּל הַשְּׁבֹטִים כְּמוֹ שֶׁהוּא יִדְאָג לְצִרְכֵיהֶם שֶׁל אֲנָשֵׁי שְׁבֹט יְהוּדָה, וְדָוִד הַתְּחִיב שֶׁהוּא לֹא יַעֲדִיף אֶת שְׁבֹט יְהוּדָה עַל פְּנֵי הַשְּׁבֹטִים הָאֲחֵרִים,⁹ לְפָנָי יִקְנֹק דָּוִד כָּרַת אֶת הַבְּרִית לְפָנָי אַרְוֹן הַבְּרִית (אֵת אַרְוֹן הַבְּרִית הֵבִיאוּ לְפִי שְׁעָה לְחֲבֵרוֹן לְזִמְן קֶצֶר),¹⁰ וַיִּמְשָׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל מִשָּׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל:¹¹ (ד) בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכוֹ דָּוִד הָיָה בֶּן שְׁלוֹשִׁים בְּשַׁעָה שֶׁהוּא הַתְּחִיל לְמַלּוֹךְ עַל יְהוּדָה,¹² אַרְבָּעִים שָׁנָה מָלְךְ בְּסֶךְ הַכָּל מֶלֶךְ דָּוִד בְּמִשָּׁךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה:¹³ (ה) בְּחֲבֵרוֹן מָלְךְ עַל יְהוּדָה שִׁבְעַת שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים דָּוִד מֶלֶךְ בַּחֲבֵרוֹן עַל שְׁבֹט יְהוּדָה בְּמִשָּׁךְ שִׁבְעַת וַחֲצֵי שָׁנִים,¹⁴ וּבִירוּשָׁלַם מָלְךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם, מֶלֶךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה, בְּמִשָּׁךְ שְׁלוֹשִׁים וְשֹׁלֹשׁ שָׁנִים:¹⁵ (ו) וַיִּלְךְ הַמֶּלֶךְ וְאֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַם אֶל הַיַּבֵּסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ אַחֲרָי שֶׁדָּוִד הוֹמֵלֵךְ לְמֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, הִלְכוּ דָוִד וַחֲיִילָיו לְתַקּוּף אֶת הַיְבוּסִי שִׁישַׁב בְּאֲזוּר מְצוּדַת צִיּוֹן, אֲזוּר שֶׁשְׁבֹטֵי יְהוּדָה וּבְנֵימִין לֹא כָּבְשׁוּ. מְדוּבָר עַל כִּיבוּשׁ הָעִיר יְרוּשָׁלַם,¹⁶ וַיֵּאמְרוּ

מקורות ותמצית ההערות

2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות.
6. תרגום. 7. תרגום. 8. מצודות. 9. מצודות.
10. מצודות. רד"ק: פירש את המילים "לפני ה'" בשני אופנים: א. כל מקום בו נאספים הרבה אנשים מישראל נקרא לפני ה'. ב. השבועה הייתה שה' יהיה עד ביניהם.
11. תרגום. 12. תרגום. 13. מצודות וכתב שהנביא השמיט את חצי השנה היתירה, מכיוון שהנביא עיגל את שנות מלכותו של דוד, או משום שחצי שנה זו הייתה החצי שנה בה מלך אבשלום, ודוד ברח ממנו. רד"ק בשם חז"ל: דוד לא מלך בירושלים שלשים ושלש שנים שלמות, אלא לכבודה של ירושלים, עיגלו את השנים הללו. 14. תרגום.
15. תרגום. 16. רד"ק: הייתה קבלה שרק מי שימלוך על כל ישראל יוכל לכבוש את ירושלים, ולכן חיכה דוד עד עתה שמלך על כל ישראל כדי שיכבוש את כל ירושלים. עיין בספרנו אוצר מפרשי התנ"ך לספר שופטים ובספר ירושלים של זהב בדיון מתי נכבשה העיר ירושלים והאם הכוונה אצלנו לכיבוש העיר כולה או רק לחלק ממנה. נעתיק כאן מההערות שבספר שופטים, פרק א': על זמן כיבוש ירושלים הדעות במפרשים חלוקות: לפי מצודות, הזמן שבני"ג כבשו את ירושלים הוא לאחר מות יהושע, ומקומו כאן, ובני יהודה לקחו את אדני בוק איתם כשנלחמו. רד"ק ורלב"ג מפרשים שכיבוש ירושלים היה

לְדוֹד לְאָמֹר אֲנָשִׁי יָבוֹס אָמְרוּ לְדוֹד: ¹⁷ לֹא תִבּוֹא הִנֵּה לֹא תִכְנַס לְכֹאֵן, לֵאזוֹר בִּירוּשָׁלַיִם שְׁעוֹד לֹא נִכְבַּשׁ בְּיַדִּי שְׁבֹטֵי יְהוּדָה וּבְנֵימִין, ¹⁸ כִּי אִם הִסִּירָהּ הָעוֹרִים וְהַפְּסָחִים (לא תוכל להיכנס לאזור בירושלים שעוד לא נכבש) עד שתסיר את כל האנשים מהעיר, אפילו את החיילים העיוורים והפיסחים שלנו. אנחנו כל כך חזקים ואינך יכול לכבוש את ארצנו, ואפילו העיוורים והפיסחים שבחיילינו יצליחו להגן על העיר, ¹⁹ לְאָמֹר לֹא יָבוֹא דָּוִד הִנֵּה הִנְבִּיא מִסְבִּיר שְׁכוּונַת אֲנָשִׁי יָבוֹס הֵייתָה לֹמֵר לְדוֹד, שֶׁהוּא לֹא יִצְלִיחַ לְהִיכְנַס לְתוֹךְ אֶרֶץ הַיְבוּסִים: ²⁰ (ז) וַיִּלְכְּדוּ דָּוִד אֶת מְצֹדַת צִיּוֹן דוֹד כִּבֵּשׁ אֶת מְצוֹדַת צִיּוֹן, מִבְּצֹר שֶׁהִיָּה בְּנוֹי סְמוּךְ לַיְבוּסִים, ²¹ הֵיא עִיר דָּוִד לְאַחַר שְׁדוֹד כִּבֵּשׁ אֶת מְצוֹדַת צִיּוֹן, הִחְלִיפוּ אֶת שְׁמָהּ שֶׁל מְצוֹדַת צִיּוֹן לְשֵׁם "עִיר דוֹד" ²²: (ח) הִנְבִּיא מִפְּרַט עֵתָה בְּסִיפּוֹר כִּיבוּשׁ מְצוֹדַת צִיּוֹן עַל יַדִּי דוֹד: ²³ וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּיָוִם הַהוּא דוֹד אָמַר בְּיוֹם שָׁבוּ הוּא כִּבֵּשׁ אֶת מְצוֹדַת צִיּוֹן, כָּל מִכָּה יָבִסִי הָרֵאשׁוֹן מִבְּנֵיכֶם שִׁיכָה אֶת הַיְבוּסִים, ²⁵ וַיִּגַּע בְּצַנּוֹד וּכְבוּשׁ אֶת הַמְּבַצֵּר הַחֹזֵק שֶׁעַל חוֹזְקוֹ הִסְתַּמְכוּ הַיְבוּסִים, כְּלוֹמֵר: יִפֹּל אֶת הַמְּגַדֵּל בְּעוֹד חֵיילֵי הַיְבוּסִים עַדִּיין בְּתוֹכּוֹ, ²⁶ וְאֶת הַפְּסָחִים וְאֶת הָעוֹרִים שֶׁנֶּאֱמַר נִפְשׁ

מקורות ותמצית ההערות

שבט יהודה כן הצליח לכבוש את חלקו לאחר מיתתו של יהושע. מלבי"ם (אצלנו): מדרכי ה' הייתה שכאשר דוד התמנה להיות מלך על כל ישראל, עיר המלוכה תהיה בעיר שנמצע על גבול שני שבטי המלוכה. ¹⁷. מצודות. ¹⁸. תרגום. ¹⁹. מצודות. רש"י: העורים והפסחים היו צלמים בדמותם של יצחק (הצלם העיור) ויעקב (הצלם הפיסח) ועליהם היה כתוב כתב השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שלא יכבוש את ארצם של הפלשתים. אולם, בימי דוד כבר עברו הדורות של השבועה ולכן היה יכול דוד לכבוש את ארץ היבוסי. רד"ק: העורים והפסחים היו צלמים שהיה כתוב עליהם הסכם שיבוש נותנים לישראל את מערת המכפלה, ואין לישראל תביעה עליהם על שאר ארצם. לאחר שיואב הסיר את הצלמים שהיו שנואים על דוד (משום שדוד שנה פסלים ששימשו גם לעבודה זרה), דוד לא כבש את העיר, אלא קנה את העיר בכסף. רלב"ג: העורים והפסחים הם מכונות שבנויות על טכנולוגיה שלולי הפעלתם, לא היה ניתן להיכנס לעיר יבוס. ²⁰. מצודות. ²¹. מצודות. ²². מצודות. ²³. רד"ק.

בזמן יהושע, ורק מחוז אחד לא כבשו (מחוז זה היה שייך לשבט בנימין). לפי זה, לקחו שבט יהודה את אדני בוק לעירם היות ושם התגוררו. כמו"כ, לפי פירוש זה, "וילחמו" פירושו שכבר נלחמו חיילי שבט יהודה בירושלים. רש"י כתב בהמשך הפרק, בפסוק כא', שהיה מחוז בירושלים שנקרא יבוס ששבט בנימין לא הצליחו לכבוש, וזאת משום שנכדו של אבימלך מלך פלשתים היה חי אז ובני ישראל היו משועבדים לשבועה שאברהם אבינו נשבע לאבימלך שלא להילחם נגד צאצאיו עד ארבע דורות. מהר"י קרא: שבט יהודה כבש את העיר ירושלים ורק את מצודת ציון כבש דוד לאחר מכן. מלבי"ם: בחיי יהושע ניסה שבט יהודה לכבוש את חלקו בירושלים ללא הצלחה, אך לאחר מותו של יהושע, היו מלחמות בין היבוסי שישב בירושלים ובין שבט יהודה, ואז הצליח שבט יהודה לכבוש את כל ירושלים חוץ מהמצודה (שנכבשה בימי דוד) ומחלקו של שבט בנימין בעיר ירושלים. דברי הנביא ששבט בנימין לא הצליח לכבוש את ירושלים כוונתו רק לחלק שבט בנימין, אך

דָּוִד (ולאחר שיפיל את המגדל) יכה גם את חיילי היבוסים שהיו עיוורים ופיסחים והיו שנואי נפש דוד (דוד שנא את היבוסים בגלל שהם ביזו אותו). בפסוק זה לא מפורש שכרו של מי שיכה את היבוסים, אך בספר דברי הימים מפורש שדוד הבטיח שמי שיכה את היבוסי יהיה לראש ושר,²⁷ עַל פֶּן יֵאמְרוּ לְזִיכְרוֹן הַכַּתּוּת הָעִוּוּרִים וְהַפִּיִסְחִים הַיְבוּסִים, גָּזְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ:²⁸ עֵינֵינוּ וְפִסְחֵנוּ לֹא יָבוֹא אֲלֵנוּ הַבַּיִת (בני ישראל גזרו לזיכרון) עיוורים ופיסחים אינם יכולים להיכנס לתוך בתי היבוסים שנכבשו²⁹: (ט) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָה דוד ישב במצודה שכבש מהיבוסי,³⁰ וַיִּקְרָא לָהּ עֵיר דָּוִד דוד קרא למצודה שהוא כבש מהיבוסי בשם "עיר דוד",³¹ וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן הַמְּלֹאָה וַבֵּיתָהּ דוד התחיל את הבנייה בעיר היבוסי מהמילוא, ממקום שהייתה שם רחבה גדולה מאוד. דוד השאיר את הרחבה הגדולה ריקה ולא בנה עליה בניינים, כדי שעולי הרגלים לירושלים יוכלו להתאסף שם, ולכן הוא בנה את הבתים בירושלים מקצה המילוא לכיוון פנים העיר³²: (י) וַיִּלְכֶּד דָּוִד הַלְוִי וְגִדְוֹל דוד המשיך להתגדל ולהתחזק,³³ וַיִּקְנוּ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת עִמּוֹ ה' שהוא אדון הצבאות, המלאכים והצבאות שבארץ, היה בעזרתו של דוד, ובעזרתו של ה', דוד היה מנצח במלחמות³⁴: (יא) וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צֹר מִלְּאֲכִים אֶל דָּוִד חירם מלך צור שלח שליחים אל דוד, ויחד עם השליחים שלח חירם את הדברים הבאים:³⁵ (1) וַעֲצֵי אֲרָזִים (חירם שלח יחד עם שליחיו) עצי ארז,³⁶ (2) וְחָרְשֵׁי עֵץ חירם גם שלח לדוד אומנים שיודעים לעבוד עם עצים, נגרים,³⁷ (3) וְחָרְשֵׁי אֲבָן קִיר חירם גם שלח לדוד אומנים שיודעים לעבוד עם אבנים ולבנות מהאבנים קירות, אדריכלים,³⁸ וַיִּבְנוּ בַּיִת לְדָוִד אומני העץ והאבן שחירם שלח לדוד, בנו לו (לדוד) בית: (יב) וַיֵּדַע דָּוִד כִּי הֵכִינוּ יְקוֹק לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל לאחר שדוד ראה שה' מצליח את דרכו, ואפילו מלך גוי בא לעזרתו, הוא הבין שה' מינה אותו למלך על ישראל באופן

מקורות ותמצית הערות

24. רד"ק. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. רלב"ג. 31. תרגום. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. רד"ק. 35. תרגום. 36. מצודות. 37. תרגום + מצודות. 38. תרגום + רד"ק.

שמלכותו תהיה מתוקנת וחזקה,³⁹ וכי נשא ממלכתו בעבור עמו ישראל דוד הבין שה' הרים את ממלכתו לשם עם ישראל ולא לשם עצמו. דוד הבין שה' בחר לגדל את ממלכתו לטובת עם ישראל ולא לטובת עצמו⁴⁰: (יג) וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם דוד התחתן עם פלגשים ונשים מירושלים (פלגשים הן נשים שבחטונה אינן מקבלות כתובה וקידושין),⁴¹ אַחֲרֵי בָאוּ מִחֶבְרוֹן (דוד התחתן עם הנשים והפלגשים) לאחר שהוא עלה מחברון וכבש את ירושלים,⁴² וַיִּוָּלְדוּ עוֹד לְדָוִד בָּנִים וּבָנוֹת לְדוֹד נולדו עוד בנים ובנות מהנשים והפלגשים שהוא התחתן איתן⁴³: (יד) וְאַלֶּה שְׁמוֹת הַיְלָדִים לִזְבוּלֵי שְׁלֹמֹה אֱלוֹהֵם שְׁמוֹת הַבָּנִים שְׁנוּלְדוּ לְדוֹד בִּירוּשָׁלַם:⁴⁴ שְׁמוּעַ וְשׁוּבָב וְנַתָּן וְשְׁלֹמֹה: (טו) וַיִּבְחַר וְאַלְיָשׁוּעַ וְנַפְגַּי וְיָפִיעַ: (טז) וְאַלְיָשָׁמַע וְאַלְיָדָע וְאַלְיָפָלְטַי: (יז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי מָשְׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל הפלשתים שמעו שבני ישראל משחו את דוד למלך עליהם,⁴⁵ וַיַּעֲלוּ כָל פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת דָּוִד כָּל חַיִּלֵי הַפְּלִשְׁתִּים עלו כדי להילחם בדוד מכיוון שהם הכירו בגבורתו,⁴⁶ וַיִּשְׁמַע דָּוִד שֶׁמַּע שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים עָלוּ לְהִלָּחֵם בּוֹ, וַיֵּרֶד אֶל הַמְּצוּדָה דוד ירד אל המצודה כדי לחזק את צבאו לקראת התקפת הפלשתים⁴⁷: (יח) וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ הַפְּלִשְׁתִּים באו להילחם עם ישראל,⁴⁸ וַיִּנְטְשׁוּ בְּעַמְקֵי רְפָאִים חַיִּלֵי הַפְּלִשְׁתִּים התפזרו במקום סמוך לירושלים שנקרא "עמק רפאים" שפירושו "עמק גיבורים"⁴⁹: (יט) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּיקָן דוד שאל את ה' (על ידי האורים ותומים),⁵⁰ לֵאמֹר כֵּךְ שָׁאֵל דָּוִד אֶת ה':⁵¹ הֲאֵעֲלֶה אֶל פְּלִשְׁתִּים הָאֵם לַעֲלוֹת וּלְתַקּוֹף אֶת הַפְּלִשְׁתִּים, הֲתִתֶנֶם בְּיָדֵי (דוד שאל את ה') הָאֵם תִּמְסֹר אֶת הַפְּלִשְׁתִּים בְּיָדַי,⁵³ וַיֹּאמֶר יְקָן

מקורות ותמצית ההערות

מצודות. 50. דעת מקרא. 51. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 52. רד"ק והסביר שצבא הפלשתים היה פרוס מבעל פרצים ועד לעמק רפאים, ובעל פרצים היה גבוה יותר מהמצודה בה ישב דוד, ולכן דוד שאל את שאלתו בלשון עליה. לעומתו, מצודות פירש שבעל פרצים ועמק רפאים זה אותו מקום, אלא שבתחילה קראו למקום עמק רפאים ולאחר שדוד ניצח את הפלשתים

וכן כתב מצודות, אם כי משמע מדבריו שגם חרשי העץ בנו את הקירות. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. רד"ק וחישב שדוד לקח שתי נשים ועשרה פלגשים בירושלים, אחת מהנשים היא בת שבע. רלב"ג: דוד התחתן עם הנשים בירושלים כדי שייולד להם בן שיהיה ראוי למלכות. 42. תרגום. 43. תרגום. 44. תרגום. 45. תרגום. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום +

אֶל דָּוִד ה' ענה לדוד (על ידי האורים ותומים): עֲלֵה כִּי נָתַן אֲתָן אֶת הַפְּלִשְׁתִּים
בְּיָדְךָ תַעֲלֶה וּתְתַקּוֹף אֶת הַפְּלִשְׁתִּים, שהרי אני (ה') אמסור את הפלשתים
בידיך⁵⁴: (כ) וַיָּבֹא דָוִד בְּבַעַל פְּרָצִים דוד תקף את הפלשתים במקום שנקרא
 "בעל פרצים", שם היה ממוקם חלק מצבא הפלשתים,⁵⁵ **וַיִּבֶם שָׁם דָּוִד דוד**
הכה את הפלשתים בבעל פרצים, וַיֹּאמֶר לאחר שהכה את הפלשתים, אמר
דוד: פָּרַץ יִקְוֶן אֶת אֵיבֵי לִפְנֵי כְּפָרֶץ מָיִם ה' שבר את אויביי, את הפלשתים,
בפתאומיות, כמו שמים מתפרצים במהירות ובפתאומיות,⁵⁶ עַל כֵּן קָרָא שָׁם
הַמָּקוֹם הַהוּא בְּעַל פְּרָצִים לכן, בגלל שה' פרץ במקום זה את אויבי דוד כפרץ
 מים, הוא קרא למקום שבו הוא ניצח את הפלשתים בשם "בעל פרצים",
שפירושו מישור של פרצים⁵⁷: (כא) וַיַּעֲזְבוּ שָׁם אֶת עֲצַבְיָהֶם הפלשתים השאירו
בבעל פרצים את העבודה הזרה שלהם,⁵⁸ וַיִּשְׁאַם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו דוד ואנשיו שרפו
את העבודה זרה של הפלשתים⁵⁹: (כב) וַיִּסְפּוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלֹת הפלשתים
עלו להלחם נגד דוד פעם נוספת,⁶⁰ וַיִּנְטְשׁוּ בְּעַמְקֵי רְפָאִים חיילי הפלשתים
התפזרו בעמק רפאים⁶¹: (כג) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּיקְוֶן דוד שאל את ה' (על ידי האורים
ותומים) האם לתקוף את הפלשתים,⁶² וַיֹּאמֶר ה' ענה לדוד (על ידי האורים ותומים):
לֹא תַעֲלֶה אל תעלה לתקוף את הפלשתים בצורה חזיתית, אל תתקוף את
הפלשתים פנים אל פנים,⁶³ הִסֵּב אֶל אַחֲרֵיהֶם תעשה סיבוב ותתקיף אותם
מאחורה,⁶⁴ וּבָאתָ לָהֶם מִמּוֹל בְּכָאִים ותתקוף את הפלשתים משטח שבו היו
עצים שנקראים "בכאים". השטח שבו היו העצים היה מאחורי צבא הפלשתים,
וה' אמר לדוד לתקוף את הפלשתים משם⁶⁵: (כד) וַיְהִי כַּשְׁמַעְךָ אֶת קוֹל צְעִדָּה
בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים (ה' אמר לדוד) כאשר תשמע קולות של צעדים בראש האילנות,⁶⁶
אֲזַ תַּהַרְצֵךְ (כשתשמע את קולות הצעדים בראש האילנות) אז תצא ממקומך (ותילחם

מקורות ותמצית ההערות

- שם, שינו את שם המקום לבעל פריצים. 53. תרגום. 64. מצודות. 65. מצודות. רד"ק: ה' אמר לדוד שלא
 54. תרגום. 55. רד"ק בפירושו לפסוק יט'. יתקוף עכשיו כיוון שעוד לא הגיע זמן הישועה, אלא
 56. מצודות. 57. מצודות. 58. תרגום. 59. מצודות. לאחר שיעבור עוד זמן שבו דוד יסתובב מאחורי
 60. תרגום. 61. תרגום. 62. דעת מקרא. 63. מצודות. הפלשתים, יגיע הזמן של הישועה. 66. מצודות.

בפלשתים),⁶⁷ **כִּי אַז יֵצֵא יִקְנֹק לְפָנֶיהָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים** (כשתשמע את קולות הצעדים בראש האילנות תצא ותילחם) כיוון שזה הזמן שבו ה' ישלח את מלאכיו כדי לעזור לכם להילחם⁶⁸: **וַיַּעַשׂ דָּוִד כִּן כַּאֲשֶׁר צִוְּהוּ יִקְנֹק דוד** עשה כמו שה' ציווה אותו (ותקף את הפלשתים מאחור),⁶⁹ **וַיֵּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים מִגִּבְעַ עַד בְּאֵד נָזַר דוד** הכה את הפלשתים ממקום שנקרא "גבע" ועד מקום שנמצא בדרך שמובילה לגזר (שם של מקום)⁷⁰:

פרק ו

(א) **וַיִּסְסַף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל דוד** אסף אליו את כל האנשים הנבחרים בישראל כדי להעלות את הארון לירושלים. מעת שדוד התחיל למלוך על ישראל, נאספו אליו עוד ועוד אנשים, ועתה, כדי להעלות את ארון הברית לירושלים, הוא אסף אליו את כל האנשים הנבחרים בישראל,¹ **שְׁלֹשִׁים אָלֶף** בסך הכל אסף דוד שלשים אלף אנשים כדי להעלות את הארון לירושלים: (ב) **וַיִּקֶם וַיִּלְכֶּד דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעַלְי יְהוּדָה דוד** והאנשים שנאספו אליו קמו והלכו מקרית יערים,² **לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים** (דוד והעם שאיתו קמו והלכו) כדי להעלות את ארון הברית מקרית יערים לירושלים,³ **אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם הָאָרוֹן נִקְרָא בשם** (ומיד כותב הנביא את שם הארון),⁴ **שֵׁם יִקְנֹק צְבָאוֹת יָשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו שמו של ה'** צבאות יושב הכרובים נקרא על הארון⁵: (ג) **וַיִּרְכְּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל עֵגְלָה חֲדָשָׁה הניחו את ארון הברית על עגלה חדשה,**⁶ **וַיִּשְׂאֶהוּ מִבֵּית אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה נשאו את ארון**

מקורות ותמצית ההערות

1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. רד"ק: הסיבה שדווקא כאן הדגישו את שמו של ה' שנקרא על הארון היא מכיוון שהתקדש שמו של ה' על הארון כאשר היה בשדה פלשתים. כמו"כ עיין בביאורנו לספר ישעיה פרק א' פסוק ט' בביאור מדוע נקרא ה' גם צבאות, שם כתבנו בשם הרד"ק שהוא נקרא כך על שם צבאות של מעלה ועל שם צבאות של מטה שהוא אלוהיהם. 6. תרגום. רש"י: טעו בדבר שאפילו התינוקות יודעים אותו, שהרי כתוב שארון נישא בכתף, 67. מצודות. 68. מצודות וכתב שה' ציווה את דוד לנהוג כך כדי לנסות אותו ולראות אם ישמע בקולו. רלב"ג: ה' ציווה את דוד לעשות תחבולות מלחמה כמו לתקוף מאחור, ולערבב את קולות חייליו עם קולות רשרושי האילנות וכך חיילי הפלשתים יחשבו שהם שומעים את קולות האילנות ולא את קולות צעדי חיילי ישראל. כמו"כ כתב שה' ציווה את דוד על כך משום שידע שבדרך הטבע, דוד היה אמור להפסיד במלחמה זו לולי התחבולה שבה נהג. 69. תרגום. 70. מצודות.

הברית מבית אבינדב שהיה בגבעה בקרית יערים. הנשיאה הייתה על ידי
 השוורים שמשכו בעגלה,⁷ וְעָזָא וְאַחִיו בְּנֵי אַבִּינָדָב נִהְגִּים אֶת הָעֶגְלָה חֲדָשָׁה
 שני בניו של אבינדב, עוזא ואחיו, הנהיגו את העגלה והשוורים שמשכו את
 העגלה החדשה⁸: (ד) הנביא מפרט כיצד הנהיגו עוזא ואחיו את העגלה:⁹
 וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבֵּית אַבִּינָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים הַשּׁוֹוֵרִים נִשְׂאוּ אֶת
 העגלה כשארון הברית היה עליו מבית אבינדב שהיה בגבעה,¹⁰ וְאַחִיו הַלֵּךְ
 לְפָנֵי הָאֲרוֹן אַחִיו הִנְהִיג אֶת הַשּׁוֹוֵרִים מִקְדִּימָה, ואילו עוזא הלך בצד העגלה,
 ולכן עוזא היה זה שראה שהארון נשמט¹¹: (ה) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים
 לְפָנָיו יִקְנֹק דוֹד וְכָל הָאֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁנָאסְפוּ כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית
 היו שמחים לפני ארון ה',¹² בְּכָל עֵצִי בְּרוּשִׁים (דוד וישראל היו שמחים לפני ה')
 בכלי נגינה שהיו עשויים מעצי ברוש, אותם הנביא מפרט:¹³ וּבְכַנְרֹת וּבְנִבְלָיִם
 וּבַתְּפִים וּבַמְנַעְנְעִים וּבַצִּלְצָלִים כְּלֵי הַנְּגִינָה שִׁבְחָם נִיגְנוּ דוֹד וִישְׂרָאֵל בַּשַּׁעַת
 השמחה היו: כינורות, נבלים, תופים, מנענעים (כלי שכאשר היו מנגנים בו היו
 מנענעים את הגוף) וצלצלים (מעין מצילתיים שהיו עשויים מנחושת)¹⁴: (ו) וַיָּבֵאוּ אֶת
 גֵּרֹן נְכוֹן דוֹד וְהָאֲנָשִׁים שְׁעִימוּ הַגִּיעוּ עַד לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא "גֹּרֶן נְכוֹן",¹⁵ וַיִּשְׁלַח
 עֲזָא אֶל אַרְוֹן הָאֱלֹהִים עוֹזָא הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ לְעֵבֶר אַרְוֹן הַבְּרִית,¹⁶ וַיֵּאָחֶז בּוֹ
 (עוזא הושיט את ידו) ואחז בארון הברית,¹⁷ כִּי שָׁמְטוּ הַבֶּקֶר (עוזא הושיט את ידו
 ואחז בארון הברית) מכיוון שהשוורים השמיטו את ארון הברית מהמקום שבו
 הוא ישב על העגלה, ועוזא חשש שהארון ייפול מהעגלה¹⁸: (ז) וַיַּחַר אֵף יִקְנֹק
 בְּעֵזָה ה' הַתְּמַלֵּא רוּגְזוֹ עַל עוֹזָא, בגלל שהוא לא היה מלא באמונה, וחשב
 שהארון ייפול לארץ אם הוא לא יאחז בו,¹⁹ וַיַּכְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשֵּׁל בְּגֹרֶן
 נְכוֹן, ה' היכה את עוזא על המעשה שהוא עשה בשגגה, על שהוא אחז בטעות
 בארון הברית,²⁰ וַיָּמַת שָׁם עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים עוֹזָא מֵת בְּגֹרֶן נְכוֹן, סמוך לארון

מקורות ותמצית הערות

ולכן נענש עוזא ונהרג. רד"ק: הסיבה שנהגו בעגלה
 חדשה היא דרך כבוד לארון כדי שלא ישתמשו בעגלה
 שכבר השתמש בה הדיוט. 7. מצודות. 8. רד"ק.
 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות וכן פירש רד"ק
 בפירושו הראשון. 12. מצודות. 13. רד"ק. 14. מצודות.
 15. מצודות. 16. מצודות. 17. תרגום. 18. מצודות.
 19. מצודות. 20. מצודות.

הברית²¹: (ח) וַיַּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרִץ יִקְנֹק פָּרִץ בְּעֵזָה דָּוִד נִבְהַל וְהִצְטַעַר עַל שֶׁהוּא רָאָה שֶׁה' שָׁבַר אֶת עֲוֹזָא. דָּוִד נִבְהַל וְהִצְטַעַר כַּאֲשֶׁר הוּא רָאָה שֶׁה' הִרְגָּה אֶת עֲוֹזָא, כִּיּוֹן שֶׁהוּא יָדַע שֶׁזּוֹ הֵייתָה טַעוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא נִתֵּן שִׁישָׂאוֹ אֶת הָאָרוֹן עַל הָעִגְלָה, בַּמָּקוֹם לְשֵׂאת אֶת הָאָרוֹן בַּכֶּתֶף, ²² וַיִּקְרָא לְמָקוֹם הַהוּא פָּרִץ עֵזָה דָּוִד קָרָא לְמָקוֹם כּוּ מֵת עֲוֹזָא בְּשֵׁם "פָּרִץ עֲוֹזָא", עַד הַיּוֹם הַזֶּה הַמָּקוֹם שָׁבוּ מֵת עֲוֹזָא נִקְרָא "פָּרִץ עֲוֹזָא" גַּם בְּזִמְנֵי כְּתִיבַת סֵפֶר שְׁמוּאֵל עַל יַדֵּי גַד הַחֹזֶה וְנִתֵּן הַנְּבִיא שְׁנַיִם רַבּוֹת לְאַחַר מִקְרָה זֶה²³: (ט) וַיֵּרָא דָּוִד אֶת יִקְנֹק בַּיּוֹם הַהוּא כִּיּוֹן שֶׁנִּהְרַג עֲוֹזָא, דָּוִד הָיָה יָרָא מִשּׁוֹם שֶׁהוּא חָשַׁב שֶׁלֹּא נִיתֵן לְהִיזְהַר מִסְּפִיק בַּקְּדוּשַׁת הָאָרוֹן,²⁴ וַיֹּאמֶר דָּוִד שָׂאל אֶת עֲצֻמוֹ: אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יִקְנֹק אֵיךְ יִכְנַס אֵלַי אֲרוֹן ה', אֵיךְ אֵבִיא אֶת אֲרוֹן ה' לִירוּשָׁלַיִם? הֲרִי אֲנִי לֹא אוֹכַל לְהִיזְהַר בַּקְּדוּשַׁת הָאָרוֹן?²⁵: (י) וְכֹלָ אָבָה דָּוִד לְהִסִּיר אֶלָּיו אֶת אֲרוֹן יִקְנֹק עַל עֵיר דָּוִד (בְּגַלֵּל שֶׁהִיָּה יֵרָא) דָּוִד לֹא רָצָה לְהַעֲלוֹת אֶת הָאָרוֹן אֶל עֵיר דָּוִד שְׁבִירוּשָׁלַיִם,²⁶ וַיִּטְהַר דָּוִד בֵּית עֶבֶד אֲדָוִם הַגִּתִּי דָּוִד הִטָּה אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית מִהַדְרֵךְ הָעוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם לְבֵיתוֹ שֶׁל עֹבֵד אֲדָוִם הַגִּתִּי. בַּמָּקוֹם לְהַעֲלוֹת אֶת הָאָרוֹן לִירוּשָׁלַיִם, הֵבִיא דָּוִד אֶת הָאָרוֹן לְבֵיתוֹ שֶׁל עֹבֵד אֲדָוִם הַגִּתִּי.²⁷ עֹבֵד הָיָה לוֹי וְנִקְרָא גִתִּי מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הָיָה גֵר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּת"²⁸: (יֵא) וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יִקְנֹק בֵּית עֶבֶד אֲדָוִם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אֲרוֹן הַבְּרִית הִתְעַכַּב בְּבֵיתוֹ שֶׁל עֹבֵד אֲדָוִם הַגִּתִּי לְמִשְׁךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים,²⁹ וַיְבָרֶךְ יִקְנֹק אֶת עֶבֶד אֲדָוִם וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ ה' בֵּירַךְ אֶת עֹבֵד אֲדָוִם וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ (בְּזִכּוֹת שֶׁאֲרוֹן הַבְּרִית יֹשֵׁב אֲצִלוֹ)³⁰: (יב) וַיַּגֵּד לְמִלְכָּה דָּוִד נֹאמֵר לְמֶלֶךְ דָּוִד, לֹאֲמֹר כֵּךְ נֹאמֵר לְדָוִד:³¹ בָּרַךְ יִקְנֹק אֶת בֵּית עֶבֶד אֲדָוִם ה' בֵּירַךְ אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל עֹבֵד אֲדָוִם,³² וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכֵן בֵּרַךְ ה' אֶת כָּל מִה שֶׁשִּׁיךְ לְעֹבֵד אֲדָוִם,³³ בְּעֵבֹר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים (ה' בֵּרַךְ אֶת אֲדָוִם, אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ) בְּזִכּוֹת שֶׁאֲרוֹן הַבְּרִית יֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ,³⁴ וַיִּלְכֶּה דָּוִד וַיַּעֲלֵל

מקורות ותמצית ההערות

19. תרגום + מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 25. רלב"ג. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. רש"י + מצודות. 22. מצודות. 23. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור הביטוי "עד היום הזה". 24. מצודות. בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 32. תרגום. מצודות. 29. מצודות. 30. תרגום. 31. עפ"י הגר"א

אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אָדָם עִיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה (לאחר ששמע שה' ברוך את עבד) דוד הלך והעלה את ארון הברית מביתו של עובד אדום לעיר דוד בשמחה גדולה (כפי שמיד נראה בעז"ה)³⁵: (יג) וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נְשָׂאֵי אַרְוֹן יְקִנֹּק שִׁשָּׁה צָעָדִים לְאַחַר כָּל שִׁישָׁה צָעָדִים שֶׁצָּעְדוּ הַלְוִיִּים שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית,³⁶ וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא (לאחר כל ששה צעדים שצעדו נושאי ארון ברית ה') דוד הקריב שור ובהמה שנקראת "מריא" (שהוא שור מפוטם)³⁷: (יד) וַדָּוִד מְכַרְבֵּר בְּכָל עֵז לִפְנֵי יְקִנֹּק דָּוִד רָקַד בְּכָל כּוֹחוֹ לִפְנֵי אֲרוֹן הַבְּרִית,³⁸ וַדָּוִד הִגִּיד אֶפְסֹד בְּדֹד דָּוִד הָיָה לְבוֹשׁ בְּאֶפְסֹד בָּד, בְּגַד שֶׁהָיָה דוֹמָה לְבָגַד שֶׁהַכֹּהֲנִים הָיוּ לּוֹבְשִׁים. לְבוֹשׁ זֶה הָיָה לְבוֹשׁ מִיּוֹחַד שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מִתְּבוּדָדִים בְּעִבּוּדַת ה' הָיוּ לּוֹבְשִׁים אוֹתוֹ³⁹: (טו) וַדָּוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל דָּוִד וְכָל הָאֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהִתְאַסְּפוּ כְּדֵי הַלְעֵלוֹת אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית,⁴⁰ מְעַלִּים אֶת אַרְוֹן יְקִנֹּק (דוד וכל האנשים מישראל) הֵעִלוּ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית,⁴¹ בְּתַרְוֵעָה וּבְקֹל שׁוֹפָר (דודו כל ישראל העלו את הארון) בְּקוֹלוֹת תַּרְוֵעָה וּבְקוֹלוֹת שׁוֹפָר⁴²: (טז) וַהֲיָה אַרְוֹן יְקִנֹּק בָּא עִיר דָּוִד כְּאֲשֶׁר אֲרוֹן הַבְּרִית הִגִּיעַ אֶל עִיר דָּוִד,⁴³ וּמִיִּכָּל בֵּית שְׂאוּל נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחֲלוֹן (כאשר ארון הברית הִגִּיעַ אֶל עִיר דָּוִד) מִיִּכָּל בֵּית שְׂאוּל (אשתו של דוד) הִסְתַּכְּלָה מִחוּץ לַחֲלוֹן,⁴⁴ וַתִּרְאֵ אֶת הַמְּקִלָּה דָּוִד מִפְּזֵי וּמִכַּרְבֵּר לִפְנֵי יְקִנֹּק מִיִּכָּל רֵאתָה אֶת דָּוִד רוֹקֵד בְּמַהִירוֹת וְקוֹרֵד בְּרִיקוּדִים רְגִילִים לִפְנֵי אֲרוֹן הַבְּרִית,⁴⁵ וַתִּבֶּזַז לוֹ בְּלִבָּהּ מִיִּכָּל בִּיזְתָהּ אֶת דָּוִד בְּלִיבָהּ, כִּיוּן שֶׁהָיָה חֹשְׁבָה שֶׁאֵין זֶה רָאוּי שֶׁהַמֶּלֶךְ יִרְקֹד כֵּךְ, גַּם אִם הָרִיקוּדִים הָיוּ לִפְנֵי אֲרוֹן הַבְּרִית⁴⁶: (יז) וַיָּבֵאוּ אֶת אַרְוֹן יְקִנֹּק הַלְוִיִּים הַבִּיאוּ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית לְעִיר דָּוִד,⁴⁷ וַיַּצְגּוּ אוֹתוֹ בְּמִקְוֵמוֹ הַלְוִיִּים הֶעֱמִידוּ אֶת אֲרוֹן הַבְּרִית בְּמִקְוֶם הַמִּיּוֹחַד שְׁדוּד הַכִּיָּן לוֹ,⁴⁸ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה לוֹ דָּוִד (המקום שהכין דוד לארון היה) בְּתוֹךְ אֹהֶל שֶׁהוּא פָּרַס כְּדֵי שִׁינִיחוּ בוֹ אֶת הָאֲרוֹן,⁴⁹ וַיַּעַל דָּוִד

מקורות ותמצית הערות

33. תרגום. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות. 49. מצודות. רד"ק: דוד בכונה פרס אוהל כדי להכניס את הארון תחתיו. למרות שהארון היה בבית של ממש בומן שהיה ביית עובד ובבית אביננדב, דוד לא רצה להכניס את הארון לבית קבע עד שייבנה בית המקדש, כיוון שידע
37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. תרגום. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. דעת מקרא. 48. מצודות.

עלוֹת לִפְנֵי יְקֹנֶק וּשְׁלָמִים דוד הקריב קרבנות עולה וקרבנות שלמים לכבוד ה' (יח) וַיְכַל דָּוִד מִהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים לאחר שדוד סיים להקריב את קרבנות העולה והשלמים, וַיִּבְרָךְ אֶת הָעָם בְּשֵׁם יְקֹנֶק צְבָאוֹת דוד בירך את העם שהתאסף בשם ה' צבאות.⁵¹ צבאות הוא אחד משמותיו של ה' ונקרא כך משום שה' הוא האלוקים של צבא מעלה ושל צבא מטה.⁵² (יט) וַיַּחֲלֶק לְכָל הָעָם דוד חילק לכל האנשים שהתאספו להעלות את הארון,⁵³ לְכָל הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל (דוד חילק) לעם הרב, להמון האנשים, שהתאספו להעלות ארון הברית לירושלים,⁵⁴ לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה (דוד חילק לכל אחד מישראל שהתאסף להעלות את הארון) בין אם היה איש או אישה, דוד נתן לכולם,⁵⁵ לְאִישׁ לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שהתאסף נתן דוד את הדברים הבאים: ⁵⁶ (1) חֲפֹת לָהֶם אֶחֶת לַחֵם שֶׁלֶם אֶחָד,⁵⁷ (2) וְאִשְׁפָּר אֶחָד (וכן נתן דוד לכל משתתף בהעלאת הארון) מִנֶּת בֶּשֶׂר שֶׁהֵייתָה עֲשׂוּיָה מִשִּׁישִׁית פֶּר, ⁵⁸ (3) וְאִשִּׁישָׁה אֶחֶת (וכן נתן דוד לכל משתתף בהעלאת הארון) כְּלִי מִיּוֹחַד שֶׁהָיוּ שָׁמַיִם בּוֹ יֵין,⁵⁹ וַיִּלְךְ כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ (לאחר העלאת הארון לירושלים) כל אחד מהאנשים שהתאסף להעלות את הארון לירושלים, חזר לביתו:⁶⁰ (כ) וַיָּשָׁב דָּוִד לְבֵרְךְ אֶת בֵּיתוֹ (לאחר שדוד בירך את האנשים שהתאספו להעלות את הארון לירושלים) דוד חזר לביתו כדי לברך את משפחתו,⁶¹ וַתֵּצֵא מִיִּכָּל בַּת שָׂאוֹל לְקִרְאֵת דָּוִד מִיִּכָּל בַּת שָׂאוֹל, אֲשֶׁתוֹ שֶׁל דָּוִד, יֵצְאָה לְקִרְאֵתוֹ (לקראת דוד),⁶² וַתֵּאמֶר מִיִּכָּל אִמְרָה לְדָוִד: מִה נִכְבַּד הַיּוֹם מִלְכֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲתָה, מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, הֵייתָ הַיּוֹם מְכֻבָּד מְאֹד. מִיִּכָּל אִמְרָה זֹאת בִּלְשׁוֹן סִגְיָהוֹר, וְהִתְכוּנָה

מקורות ותמצית ההערות

שהוא יוכל לבנות את בית המקדש, וחשב להכניס את הארון לבית המקדש. זו הסיבה שלאחר העלאת הארון, ביקש דוד לבנות את בית המקדש. עיין באוצר המאמרים שם הרחבנו בהסבר הסיבה שבני ישראל לא הכניסו את הארון למשכן. 50. תרגום. 51. תרגום. 52. רד"ק בפירושו לספר ישעיהו, פר' א' פסוק ט'. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. מצודות ולפירושו חלה היא ככר שלמה. רד"ק: כיכר הייתה גדולה יותר מחלה. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות.

דוד שבית המקדש ייבנה בירושלים ורצה שהמקום הראשון שבו יונח הארון יהיה ברירת קבע. כמו"כ כתב שהמשכן עצמו הונח מתחת ליריעות יחד עם כלים נוספים, וזאת למרות שאוהל מועד היה עדיין בגבעון. כמו"כ הסתפק הרד"ק באיזה ארון מדובר, האם בארון שהיו בו שבירי לוחות, או לוחות שלמות, ובסוף כתב שמדובר בארון שהיו בו הלוחות השלמות וזהו הארון ששלמה הכניס לתוך קדש הקדשים. בסוף דבריו כתב שדוד לא הביא את הארון לגבעון משום שהוא חשב

לומר שדוד ביזה את עצמו כשהוא רקד לפני ארון הברית, ⁶³ אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמַהוּת עֲבָדָיו אֵתָּה הַתְּבוּזָה אֲפִילוֹ לְעֵינַי אַנְשִׁים פְּחוּתִים כְּמוֹ הַשְּׁפָחוֹת שֶׁל עַבְדֶּיךָ, הַשְּׁפָחוֹת שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל, ⁶⁴ כְּהַגְלֹת נִגְלֹת אֶחָד הָרָקִים הַתְּבוּזָה כְּאֶחָד הָאֲנָשִׁים הָרִיקִים מִכָּל מַעֲלָה, הַתְּבוּזָה כְּמוֹ אָדָם לֹלָא דַעַת ⁶⁵: (כא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מֵיכַל דוֹד עֵנָה לְמִיכַל: לְפָנַי יִקְנֶךָ אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבֹיָהּ וּמִכָּל בֵּיתוֹ אֲנִי הַתְּבוּזָה לְפָנַי ה' שֶׁבַחַר בִּי לְמַלּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִקּוֹם שֶׁאֲבִיךָ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ יִמְלֹכוּ, וְאֵין כְּבוֹד הַמְּלָכִים נִחְשָׁב מֵאוֹמָה כְּנֹגַד כְּבוֹדוֹ שֶׁל ה', ⁶⁶ לְצַוֹת אֶתִּי נִגִּיד עַל עַם יִקְנֶךָ עַל יִשְׂרָאֵל ה' מִיֵּנָה אוֹתִי לְמוֹשֵׁל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, ⁶⁷ וְשִׁחַקְתִּי לְפָנַי יִקְנֶךָ וְאֲנִי שִׁמַּחְתִּי לְפָנַי ה', וְזֶהוּ כְבוֹדִי, שֶׁאֲנִי שִׁמַּח לְפָנַי ה' וּמִכְבֵּד אֶת מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים, גַּם אִם יֵשׁ לְכַאוּרָה פְּגִיעָה בְּכְבוֹד שְׁלִי ⁶⁸: (כב) וּנְקַלְתִּי עוֹד מְזֹאת גַּם אִם הֵייתִי עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁהָיוּ הוֹפְכִים אוֹתִי לְקַל יוֹתֵר מִהַדְּבָרִים שֶׁעֲשִׂיתִי עִכְשָׁיו, גַּם אִם הֵייתִי מְבוּזָה אֶת עֲצָמַי לְפָנַי ה' יוֹתֵר, ⁶⁹ וְהֵייתִי שְׁפָל בְּעֵינַי וְאִם הֵייתִי עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁהָיוּ מְשַׁפִּילִים אוֹתִי יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִשְׁפַּלְתִּי אֶת עֲצָמַי עִכְשָׁיו, ⁷⁰ וְעַם הָאֲמַהוּת אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ עִמָּם אֲכַבְּדָהּ אֲנִי עַדִּין אֵהִיָּה מְכוֹבֵד בְּעֵינַי הַשְּׁפָחוֹת שֶׁהִזְכַּרְתָּ, כִּיוּן שֶׁאֲנִי מְשַׁפִּיל אֶת עֲצָמַי לְכְבוֹדוֹ שֶׁל ה' ⁷¹: (כג) וּלְמֵיכַל בֵּת שָׂאוּל לֹא הָיָה לָּהּ יָלֵד עַד יוֹם מוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּיכַל כַּעֲסָה עַל שֶׁדוֹד רָקַד לְפָנַי אַרְוֹן הַבְּרִית, לֹא הָיָה לָּהּ יָלֵד, עַד לְיוֹם מוֹתָהּ ⁷²:

פרק ז

(א) וַיֵּיָּהִי בִּי יוֹשֵׁב הַמְּלָכָה בְּבֵיתוֹ כְּאִשֶׁר דוֹד הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּלָכוֹת שְׁלוֹ, וְהוּא לֹא נִזְקַק לְצִאָת יוֹתֵר לְמַלְחָמוֹת, וַיִּקְנֶךָ הַנִּיחַ לוֹ מִסְּבִיב מִכָּל אֲיָבָיו וְלֹא אַחַר שֶׁה' נָתַן לְדוֹד מְנוּחָה מִכָּל אוֹיְבָיו: ² (ב) וַיֹּאמֶר הַמְּלָכָה אֶל נָתָן הַנְּבִיא דוֹד הַמֶּלֶךְ אֲמַר אֵל נָתָן הַנְּבִיא: רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרִזִּים

מקורות ותמצית הערות

62. תרגום. 63. מצודות. 64. מצודות והוסיף שדוד גילה גופם. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. רש"י. 1. רד"ק גופו בשעת הריקוד כמו הריקים שאינם חוששים לגילוי

(דוד אמר לנתן) ראה עכשיו, אני, דוד המלך, יושב בבית שעשוי מעצי ארז, אני יושב בבית מפואר,⁵ וְאֶרְוֶן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה ואילו ארון הברית אינו יושב במקום מכובד, אלא הוא מונח מתחת ליריעה שפרסתי:⁶ (ג) וַיֹּאמֶר נָתַן אֶל הַמֶּלֶךְ נתן ענה לדוד המלך: פֶּלַע אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ לָךְ עֲשֵׂה לָךְ תַּעֲשֶׂה ככל אשר אתה חפץ. אם אתה רוצה לבנות בית לה', מותר לך לבנותו,⁷ כִּי יִקְנֶקֶת עִמָּךְ (אתה יכול לבנות בית לה') כיוון שה' נמצא בעזרתך:⁸ (ד) וַיְהִי כַּלְמֶלֶךְ הַהוּא באותו לילה שנתן הנביא נתן רשות לדוד לבנות את בית המקדש, התגלה ה' אל נתן (ה) ידע שדוד יזדרז לבנות את בית המקדש מיד ולכן הזדרז להתגלות אל נתן,⁹ וַיְהִי דְבַר יִקְנֶקֶת אֶל נָתַן ה' אמר אל נתן הנביא, לֹאמֹר כך אמר ה' בדבריו אל נתן הנביא:¹⁰ (ה) לָךְ וְאִמְרָתְךָ אֶל עַבְדֵי אֵל דָּוִד לךְ ותאמר לדוד עבדי,¹¹ אָמַר יִקְנֶקֶת כֵּךְ אמר ה': הַאֲתָה תִּבְנֶה לִי בַיִת לְשִׁבְתִּי האם אתה זה שיבנה את הבית שבו אשרה את שכינתי? הרי כל הטובות שעשיתי לך אמורים להספיק לך, ואם כן, אין צורך שתקבל גם את הזכות של בניית בית המקדש:¹² (ו) כִּי לֹא יִשְׁבְּתִי בְּבַיִת לְמִיּוֹם הַעֲלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה שהרי מהיום שבו העליתי את בני ישראל ממצרים ועד היום, לא ישבתי בבית (אלא רק במשכן שלא היה קבוע),¹³ וְאֶהְיֶה מִתְּהַלְכֶךָ בְּאֶהֱלֹ וְאֵנִי הַשְּׂרִיתִי אֶת שְׂכִינָתִי על ישראל באהל ששימש למשכן,¹⁴ וּבְמִשְׁכַּן וּכְאֲשֶׁר הַמִּשְׁכָּן הָיָה בְּשִׁילָה, הַמִּשְׁכָּן הָיָה בְּנוֹי מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שֶׁל אֲבֹנִים שֶׁעֲלִיו הָיוּ פְרוּסוֹת יְרִיעוֹת.¹⁵ על כל פנים, ככל מקום שבו היה המשכן מוקם, גג המשכן עשוי כאוהל ללא תקרה מאבנים או עצים, ולא הייתה מציאות שה' השרה את שכינתו בישראל על ידי בניין קבוע: (ז) בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם הִלַּכְתִּי בתוך בני ישראל,¹⁶ הַדְּבַר דְּבַרְתִּי אֶת אֶחָד שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרִעוּת

מקורות ותמצית ההערות

- + מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. יהושע, פרק א' פסוק א'. 9. תרגום. 10. מצודות. רלב"ג בפירושו לפסוק יא': הסיבה שדוד לא בנה את בית המקדש היא משום שהוא שפך דמים רבים. 11. מצודות. לעשות: לנדר נדר או לשכור פועלים. רד"ק: הנבואה אל נתן הייתה רק בלילה. 8. עפ"י הגר"א בפירושו לספר תרגום. 12. תרגום. 13. רש"י. עיין באוצר מפרשי התנ"ך על ספר

אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל הָאֵם שְׂאֵלְתִי אֶת אֶחָד הָאֲנָשִׁים הַמְּיוֹחָדִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֶת הַשׁוֹפְטִים שֶׁהִנְהִיגוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל,¹⁵ לֵאמֹר הָאֵם כֵּךְ שְׂאֵלְתִי אֶת אֶחָד הַשׁוֹפְטִים:¹⁶ לָמָּה לֹא בְּנִיתֶם לִי בַּיִת אֲרָזִים (הָאֵם שְׂאֵלְתִי אֶת אֶחָד הַשׁוֹפְטִים שֶׁהִנְהִיגוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל) מְדוּעַ לֹא בְּנִיתֶם לִי אֶת בַּיִת עֲשׂוּי מַעֲצֵי אֲרָזִים? לֹא פְּנִיתִי אֶל הַשׁוֹפְטִים בְּשֵׂאלָה זוֹ, וּמִכֵּךְ מוֹבֵן שֶׁלֹּא כָל אֶחָד יִכּוֹל לִבְנוֹת אֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ (וְלִכֵּן גַּם אַתָּה לֹא תִבְנֶה אֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ)¹⁷: (ח) וְעַתָּה עֲכָשִׂיו, לְאַחַר שֶׁמּוֹבֵן שֶׁבִּנְיַן בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הוּא דָבָר גָּדוֹל וְלֹא כָל אֶחָד יִכּוֹל לִבְנוֹת אוֹתוֹ,¹⁸ כֹּה תֹאמְרוּ לְעַבְדֵי לַדָּוִד כֵּךְ תֹאמְרוּ לְדָוִד עַבְדִּי, כֹּה אָמַר יְקֻנֹּק צְבָאוֹת כֵּךְ אָמַר ה' צְבָאוֹת (צְבָאוֹת הוּא אֶחָד מִשְׁמוֹתָיו שֶׁל ה' וְנִקְרָא כֵּךְ מִשׁוֹם שֶׁה' הוּא הָאֱלֹהִים שֶׁל צְבָא מַעֲלָה וְשֶׁל צְבָא מַטָּה)¹⁹: אֲנִי לִקְהֻלְתֶּיךָ מִן הַנְּהוּהָ מֵאַחַר הַצָּאֵן אֲנִי (ה') לִקְחָתִי אוֹתְךָ (דָּוִד) מִגְּדֵרוֹת הַצָּאֵן, מִדִּיר הַצָּאֵן,²⁰ לְהִיזוֹת נְגִיד עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל (לִקְחָתִי אוֹתְךָ מִגְּדֵרוֹת הַצָּאֵן) כְּדִי לִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל הָעָם שְׁלִי, עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:²¹ (ט) וְאַהֲיָה עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר הִלְכָתָּה וְהִיִּיתִי בְּעִזְרָתְךָ בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֲלִיו הִלְכָתָּה,²² וְאַכְרַתָּה אֶת כָּל אֲיִבֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְהִשְׁמַדְתִּי לִפְנֵיךְ אֶת כָּל שׁוֹנְאֵיךָ,²³ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ וּפְרַסְמַתִּי אֶת שִׁמְךָ בְּכָל הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהִתְפַּרְסְמוּ שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים נוֹסְפִים:²⁴ (י) וְשִׁמְתִי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן, בִּימֶיךָ (דָּוִד) אֲנִי (ה') שִׁמְתִי מְקוֹם בּוֹ עַם יִשְׂרָאֵל יִכּוֹל לַחֲיוֹת בְּכִיטְחוֹן (בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל),²⁵ וְנִטְעַתִּיו וְנִתְתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל קִיּוֹם בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל,²⁶ וְשָׁכַן תִּחְתָּיו עַם יִשְׂרָאֵל יִשְׁכּוֹן בְּמִקְוָמוֹ, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִגְלֶה מִמֶּנָּה,²⁷ וְלֹא יִדְגַּע עוֹד עַם יִשְׂרָאֵל לֹא יִזוּז מִמִּקְוָמוֹ, עַם יִשְׂרָאֵל יִישָׂא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל,²⁸ וְלֹא יוֹסִיפוּ בְּנֵי עוֹלָה לְעֵנּוֹתָיו כְּאֲשֶׁר בְּרָאשׁוֹנָה בְּנֵי רִשְׁעָה לֹא יוֹסִיפוּ לְעֵנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל כְּפִי שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים

מקורות ותמצית ההערות

- יהושע בעניין בניין המשכן בשילה, שם הרחבנו. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 17. מצודות. מלבי"ם: ה' אומר שהוא לא היה יכול לצוות על בניית בית ארזים משום שבימי השופטים בני ישראל עדיין לא הגיעו אל המנוחה. 18. מצודות. 19. רד"ק בפירושו לספר ישעיהו, פר א' פסוק ט'. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. תרגום. 23. תרגום. מלבי"ם: בדברים אלה אמר ה' לדוד שעדיין לא הגיע הזמן של המנוחה, והראיה שדוד היה עדיין זקוק לעזרתו של ה' במלחמותיו נגד אויביו. 24. מצודות. 25. מצודות.

בתקופה שקדמה להקמת השופטים והמנהיגים על ישראל²⁹: (יא) וּלְמֶן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפֹטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל הַרְשָׁעִים לֹא יוֹסִיפוּ לַעֲנוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כִּמוֹ שֶׁהֵם עִינּוּ אוֹתוֹ בַּתְּקוּפַת הַשּׁוֹפְטִים (אם כי בתקופת השופטים היה פחות עינוי מאשר העינוי של העמים האחרים לפני תקופת השופטים). בתקופת השופטים, עם ישראל עדיין עונה על ידי העמים הרשעים, וה' אמר לדוד, שמעתה כבר לא יציקו יותר לעם ישראל,³⁰ וְהִנֵּיחֹתִי לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ וְאֲנִי (ה') אֶתֶן לְךָ (דוד) מְנוּחָה מִכָּל אוֹיְבֶיךָ,³¹ וְהִגִּיד לְךָ יְקֻנְךָ וְעוֹד דָּבָר טוֹב שֶׁה' אָמַר לְךָ (דוד) הוּא: בֵּית יַעֲשֶׂה לְךָ יְקֻנְךָ ה' יָקִים מִמֶּךָ בֵּית מְלוּכָה, גַּם צֹאצְאֶיךָ יִמְלְכוּ עַל יִשְׂרָאֵל³²: (יב) בֵּית יִמְלְאוּ יָמֶיךָ וְשִׁכְבַּת אֶת אֲבֹתֶיךָ כַּאֲשֶׁר אֶתָּה תִשְׁלִים אֶת מִסְפַּר הַיָּמִים שֶׁאֶתָּה אֲמוֹר לַחַיּוֹת, וְתַמּוֹת וְתִשְׁכַּב עִם אֲבוֹתֶיךָ,³³ וְהִקִּימֹתִי אֶת זִרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ וְאֲנִי (ה') אֶעֱמִיד אֶת הַמְּלָכִים שִׁימְלְכוּ אַחֲרֶיךָ מֵהַצֹּאצְאִים שֶׁלְךָ, הַצֹּאצְאִים שֶׁלְךָ הֵם אֱלֹהֵי שִׁימְלְכוּ עַל יִשְׂרָאֵל לְאַחַר שְׁתַּמּוֹת,³⁴ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֵיךָ מִי שִׁימְלוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֶיךָ יִהְיֶה אֶחָד מֵצֹאצְאֶיךָ שֶׁעַתָּה עֵתִיד לְהוֹלִיד,³⁵ וְהִכִּינֹתִי אֶת מְמַלְכְּתוֹ וְאֲנִי (ה') אֶתְקַן אֶת מְמַלְכְּתוֹ שֶׁל מִי שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ. אֲבַסֵּס אֶת שְׁלוֹטוֹנוֹ שֶׁל מִי שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ³⁶: (יג) הוּא יִבְנֶה בֵּית לְשָׁמִי בִּנְךָ שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ הוּא זֶה שִׁיבְנָה אֶת הַבַּיִת לְשָׁמִי, כִּיוּן שֶׁאֲנִי רוֹצֵה לְגַדֵּל אֶת שְׁמוֹ עַל יְדֵי שֶׁהוּא יִזְכֶּה לְבַנוֹת אֶת הַבַּיִת הַמְּקֹדֵשׁ,³⁷ וְכִנְנֹתִי אֶת כֶּסֶף מְמַלְכְּתוֹ עַד עוֹלָם וְאֲנִי אֲבַסֵּס אֶת שְׁלוֹטוֹנוֹ שֶׁל בִּנְךָ שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם. צֹאצְאֵי בִּנְךָ יִמְלְכוּ לְעוֹלָם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל³⁸: (יד) אֲנִי אֶהְיֶה לְךָ לְאָב אֲנִי אֶהְיֶה כִּמוֹ אֲבִיו שֶׁל בִּנְךָ שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ,³⁹ וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן וּבִנְךָ שִׁימְלוֹךְ אַחֲרֶיךָ יִהְיֶה כִּמוֹ הַבֵּן שֶׁלִּי,⁴⁰ אֲשֶׁר בְּהִעָזוֹתִי וְהִכְחַתִּיתִי (נָתַן מִסְבִּיר לְדוֹד בְּמָה יִבּוֹא לְיָדִי בִּיטוּי הַקֶּשֶׁר בֵּין ה' לְבִנּוֹ שֶׁל דוֹד, קֶשֶׁר שְׂדוּמָה לְקֶשֶׁר שִׁישׁ לְאָב וּבִנּוֹ) כַּאֲשֶׁר בִּנְךָ יִחְטָא, אֲנִי אֶעֱנִישׁ אוֹתוֹ בְּשָׁנֵי סוּגֵי עוֹנָשִׁים: (1⁴¹) בְּשִׁבְטֵי אֲנָשִׁים אוֹיְבִים יִצִּיקוּ לוֹ (וְהַכּוֹנָה הִיא

מקורות ותמצית ההערות

26. תרגום. 27. רד"ק. 28. מצודות. 29. תרגום + מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות. רש"י: אני אתן לך יותר ויותר. 32. מצודות. 33. תרגום. 34. תרגום. 35. תרגום. 36. תרגום. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. רש"י. 43. תרגום. 44. מצודות.

להדר ורוזן שהציקו לשלמה),⁴² (2) וּבִנְנֵנִי בְּנֵי אָדָם ובמכות שבהם מכים בני אדם:⁴³
 (טו) וַחֲסְדֵי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ אבל אף פעם לא אסיר ממנו (מבנך) את חסדי,⁴⁴
 כַּאֲשֶׁר הִסְרֵתִי מֵעַם שְׂאוּל אֲשֶׁר הִסְרֵתִי מִלְּפָנֶיךָ (לא אסיר את חסדי מבנך) כמו
 שהסרתי את חסדי מעם שאול ומיניתי אותך למלוך במקומו. ה' אמר לדוד
 שכאשר בנו יחטא, הוא אמנם ייענש, אך המלכות עדיין תישאר שלו:⁴⁵ (טז)
 וְנֶאֱמַר בֵּיתְךָ וּמִמְלַכְתְּךָ עַד עוֹלָם לְפָנֶיךָ כמו שאתה (דוד) קיים וחי היום, כך
 צאצאיך וממלכתך יהיו קיימים לעולם,⁴⁶ כִּסְאֶךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד עוֹלָם כסא
 מלכותך יהיה מתוקן וקיים לעולם:⁴⁷ (יז) כָּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְכָכֹל הַחֲזִיוֹן
 הַזֶּה כָּכֹל הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ עַד עַתָּה, וככל מראה הנבואה הזוה,⁴⁸ כִּן דִּבְרַר נְתָן
 אֶל דָּוִד (ככל הדברים שנאמרו וככל מראה הנבואה הזוה) כך דיבר נתן אל דוד
 המלך. הנביא אומר שלמרות שבהתחלה נתן אמר לדוד שהוא יכול לבנות את
 בית המקדש, לאחר שה' אמר לו בנבואה שיאמר לדוד שלא יבנה את בית
 המקדש, נתן אמר לדוד את דברי הנבואה ולא התבייש לחזור בו:⁴⁹ (יח) וַיָּבֵא
 הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנֵי יְקֹנָן דוד בא וישב לפני ארון הברית,⁵⁰ וַיֹּאמֶר כֵּךְ אָמַר
 דוד בדבריו לה': מִי אֲנֹכִי אֲדֹנָי יְקֹנָן וּמִי בֵּיתִי ה' אלוקים, מי אני ומי משפחתי,
 הרי אני צאצא לרות המואביה שהתגיירה,⁵¹ כִּי הִבִּיאֲתָנִי עַד הַלֵּם (מי אני ומי
 משפחתי) שהבאת אותי עד למעלה שבה אני נמצא היום, שנתת לי את הזכות
 למלוך:⁵² (יט) וַתִּקְטַן עוֹד זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְקֹנָן ה' אלוקים! החסד הזה,
 שמינית אותי למלך על ישראל, הוא קטן בעיניך, אתה (ה') לא מחשיב את
 המלכתי למלך כחסד גדול שעשית איתי,⁵³ וַתִּדְבַּר גַּם אֶל בֵּית עֲבָדֶיךָ לְמַרְחֹק
 (כיוון שהמלכתי למלך קטן בעיניך) אתה עוד דיברת עליי למרחוק, אתה הבטחת
 שגם צאצאיי ימלכו על ישראל,⁵⁴ וְזֹאת תוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָי יְקֹנָן ה' אלוקים,
 מה שאמרת לי, שהבטחת לי את המלוכה, היא תורה המתאימה לאדם מכובד
 ולא לאדם שפל כמוני:⁵⁵ (כ) וּמָה יוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וּמָה אֲנִי (דוד)

יכול להוסיף ולבקש ממך ה', איזה דבר נוסף אני יכול לבקש ממך, ⁵⁶ ואתה ידעת את עבדך אדני יקוק כיוון שאתה ה' אלוקים, אהבת את עבדך, ונתת לי את המלוכה גם בלי שביקשתי אותה ממך ("ידעת" כאן פירושו אהבה. דוד אמר לה' שאין לו מה לבקש ממנו עוד, מכיוון שה' אהב אותו ונתן לו את המלוכה)⁵⁷: (כא) בעבור דברך וכלבך עשית את כל הגדולה הזאת רק בגלל גזירתך ורצונך, עשית לי את כל הגדולה הזאת שהמלכת אותי למלך, ⁵⁸ להודיע את עבדך והודעת לי את מה שיקרה לצאצאי, אמרת לי שצאצאי ימלכו. דוד אמר לה' שמצד עצמו הוא אינו ראוי למלוך על ישראל, והסיבה היחידה שהוא זכה למלוכה היא שה' רצה וגזר עליו למלוך⁵⁹: (כב) על כן גדלת אדני יקוק ה' אלוקים! בגלל שאנחנו יודעים שאיננו יכולים להשיג עומק מחשבותיך, אנחנו יודעים שאתה גדול מאוד ואיננו יכולים להבין לעומק את מעשיך, ⁶⁰ כי אין במוך אין עוד דבר כמוך בעולם (ה'), ולכן אין לנו עם מה להשוות אותך, ⁶¹ ואין אלהים זולתך ואין עוד אלוה חוץ ממך, ⁶² בכל אשר שמענו באזנינו ככל הדברים ששמענו מהקדמונים עליך. דוד אמר: יש לעם ישראל מסורת של דברים שהוא שמע על ה', מסורת שבה אומרים על ה' דברים נפלאים⁶³: (כג) ומי בעמך בישראל איזה עם מהעמים שעובדים עבודה זרה הוא עם מאושר ומשובח כמו עם ישראל, ⁶⁴ גוי אחד בארץ עם ישראל הוא עם מיוחד בארץ, ⁶⁵ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ה' הלך לפדות את עם ישראל ממצרים, ⁶⁶ ולשום לו שם וה' פרסם את שמו של עם ישראל בעולם, על ידי כל הניסים שהוא עשה להם, ⁶⁷ ולעשות לכם הגדולה ונראות לארצך ולעשות לכם, עם ישראל, ניסים גדולים ונוראים בעת כיבוש ארץ ישראל, ⁶⁸ מפני עמך אשר פדית קה ממצרים (לעשות ניסים גדולים) מפני בני ישראל שפדית אותם ממצרים, ⁶⁹ גוים ואלהיו פדית את עם ישראל מיד העם המצרי ומיד אלוהי המצרים⁷⁰: (כד)

מקורות ותמצית הערות

53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 61. מצודות. 62. תרגום. 63. מצודות. 64. מצודות.
57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות.

וַתְּכַוֵּן לָךְ אֶת עַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל לָךְ לְעַם עַד עוֹלָם תִּיקַנְתְּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּכַךְ
 שֶׁהֵם תָּמִיד יִהְיוּ הָעַם שֶׁלְךָ, אֵתָּה (ה') לֹא תַחְלִיף אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אִף פַּעַם בְּעַם
 אֲחֵר, ⁷¹ וְאַתָּה יִקְנֹךְ הָיִיתָ לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהו', אֵתָּה הַיִּיתָ הַאלֹהִים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל⁷²:
 (כֹּה) וְעַתָּה יִקְנֹךְ אֱלֹהִים ה' אֱלֹוִקִים, עַכְשִׁיו, לְאַחַר שֶׁאִמְרַת שְׂאֵנִי וְצֹאצְאֵי
 יִמְלְכוּ לְעוֹלָם עַל יִשְׂרָאֵל, ⁷³ הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל עֲבָדֶיךָ וְעַל בֵּיתוֹ (ה' אֱלֹוִקִים)
 הַדְּבָרִים שֶׁאִמְרַת לִי עֲלִי וְעַל צֹאצְאֵי, שֶׁהַמְּלוּכָה תִּהְיֶה נְתוּנָה לִי וְלְצֹאצְאֵי,⁷⁴
 הֲקֵם עַד עוֹלָם תִּקֵּם אֶת הַמְּלוּכוֹת לִי וְלִזְרַעִי לְעוֹלָם (וּבְכַךְ תִּקְיִים אֶת הַדְּבָרִים
 שֶׁדִּבַּרְתָּ עֲלִי וְעַל צֹאצְאֵי), ⁷⁵ וְעִשָׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וְתַעֲשֶׂה (ה') כִּמוֹ שֶׁאִמְרַת, שְׂאֵנִי
 וְצֹאצְאֵי יִמְלְכוּ לְעוֹלָם עַל יִשְׂרָאֵל⁷⁶: (כֹּו) וַיִּגְדַּל שְׁמֶךָ עַד עוֹלָם וְעַל יַדֵּי שְׂזַרְעִי
 יִמְלוּךְ עַד עוֹלָם, הַשֵּׁם שֶׁלְךָ (ה') יִגְדַּל תָּמִיד, ⁷⁷ לְאֹמֹר עַל יַדֵּי שְׂצֹאצְאֵי יִמְלְכוּ
 לְעוֹלָם, כֹּלָם יֹאמְרוּ: ⁷⁸ יִקְנֹךְ צְבָאוֹת אֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל ה' צְבָאוֹת הוּא אֱלֹוִקִי
 עַל יִשְׂרָאֵל.⁷⁹ צְבָאוֹת הוּא אֶחָד מִשְׁמוֹתָיו שֶׁל ה' וְנִקְרָא כֵךְ מִשׁוּם שֶׁה' הוּא
 הַאֱלֹוִקִים שֶׁל צְבָא מַעֲלָה וְשֶׁל צְבָא מַטָּה,⁸⁰ וּבֵית עֲבָדֶיךָ דָּוִד יִהְיֶה נִכְוֵן לְפָנֶיךָ
 וְגַם צֹאצְאֵי שֶׁל דָּוִד יִמְלוּכוּ תָּמִיד עַל יִשְׂרָאֵל, כִּיוּן שֶׁה' אֵינּוּ חוֹזֵר בּוֹ מִדְּבָרָיו.
 עַל יַדֵּי שְׂצֹאצְאֵי שֶׁל דָּוִד יִמְלְכוּ לְעוֹלָם, כֹּלָם יִידְעוּ שֶׁה' מִקְיִים אֶת דְּבָרָיו
 וְאֵינְנוּ חוֹזֵר בּוֹ מִמָּה שֶׁהִבְטִיחַ (כִּשֶׁם שֶׁלֹא חוֹזֵר בּוֹ מִמָּה שֶׁהִבְטִיחַ לְדָוִד)⁸¹: (כֹּו) כִּי
 אַתָּה יִקְנֹךְ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל גָּלִיתָ אֶת אֲזֶן עֲבָדֶיךָ ה' צְבָאוֹת אֱלֹוִקִי
 יִשְׂרָאֵל! הַיִּיתָ וְאִמְרַת לִי בְּאֹזְנִי, הַיִּיתָ וְאִמְרַת לִי, ⁸² לְאֹמֹר כֵךְ אִמְרַת לִי בְּדְבָרֶיךָ:⁸³
 בֵּית אֲבִנָּה לָךְ (אִמְרַת לִי) אֲנִי (ה') אֲבִנָּה אֶת הַמְּלוּכוֹת בְּיִשְׂרָאֵל מִצֹּאצְאֵיךָ (דָּוִד),⁸⁴
 עַל כֵן מִצָּא עֲבָדֶיךָ אֶת לְבָבוֹ לְהַתְּפַלֵּל אֵלֶיךָ אֶת הַתְּפִלָּה הַזֹּאת (הַיִּיתָ וְאִמְרַת לִי
 שֶׁאֵתָּה תִּבְנֶה אֶת בֵּית הַמְּלוּכוֹת מִצֹּאצְאֵי) לְכֵן הַזְמַנְתִּי אֶת עַצְמִי לְהַתְּפַלֵּל אֵלֶיךָ
 תְּפִילָה וְכֵה בְקִשָּׁה שֶׁתִּקְיִים אֶת מְלוּכוֹתֵי. לֹלֵא הַיִּיתָ אֹמֵר לִי שֶׁתִּבְנֶה אֶת מְלוּכוֹת
 יִשְׂרָאֵל מִמְּנִי וּמִצֹּאצְאֵי, לֹא הַיִּיתִי מַעֲלָה בְּדַעְתִּי לְהַתְּפַלֵּל עַל כֵךְ מִשׁוּם שֶׁאֵינְנִי

מקורות ותמצית הערות

69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום. א' פסוק א'. 79. מצודות. 80. רד"ק בפירושו לספר
 ישעיהו, פר א' פסוק ט'. 81. מצודות. 82. מצודות. 73. עפ"י מצודות. 74. תרגום. 75. מצודות. 76. תרגום.
 77. מצודות. 78. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 83. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.

ראוי לכך. אבל לאחר שאמרת לי שהמלכות תיבנה מצאצאיי, אני עומד לפניך ומתפלל על כך⁸⁵: (כח) וְעַתָּה אֲדַנִּי יְקֹנֶךָ עֲכָשִׁיו ה' האלוקים! (צלע זו של הפסוק משמשת כפתיחה להמשך דבריו של דוד המלך),⁸⁶ אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים אַתָּה (ה') הוא האלוקים ואתה יכול לקיים את דבריך (שאני וצאצאיי ימלכו על ישראל),⁸⁷ וְדַבַּרְיָךְ יִהְיֶה אָמֶת ואני יודע שאתה תקיים את דבריך,⁸⁸ וְתִדְבַר אֶל עַבְדְּךָ אֵת הַטּוֹבָה הַזֹּאת ואני גם יודע שאתה (ה') אמרת את הדברים האלה על עבדך (הכוונה על דוד). דוד אמר לה': אני יודע שדברי נתן נאמרו על ידיך⁸⁹: (כט) וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, לאחר שאני יודע שאתה תקיים את דבריך, אינני צריך להתפלל יותר על הדבר (שתעמיד אותי ואת צאצאיי למלכים על ישראל),⁹⁰ הוֹאֵל וְבָרַךְ אֵת בַּיִת עַבְדְּךָ לְהֵיוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ ואני רק מבקש שאתה תברכה את משפחת עבדך, את צאצאיי, שתמיד יילכו לפניך בלב טהור,⁹¹ כִּי אַתָּה אֲדַנִּי יְקֹנֶךָ דְבַרְתָּ כִּיוּן שאתה ה' אלוקים אמרת את הדברים האלה (שצאצאיי ימלכו), ודבריך אינם חוזרים ריקם,⁹² וּמִבְרַכְתְּךָ יְבָרַךְ בַּיִת עַבְדְּךָ לְעוֹלָם ואני רק מבקש שאני וצאצאיי נירא אותך וכך נתברך ממך ונהיה ראויים תמיד לקבל ממך את כל החסד הזה⁹³:

פרק ח

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן לְאַחַר שֶׁנִּתֵּן אִמְרָתוֹ לְדָוִד שֶׁהוּא אֵינוֹ יִכּוֹל לִבְנוֹת אֵת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹאֲחֵר שֶׁדָּוִד הוֹדָה לַה' עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁה' עָשָׂה לוֹ, וַיִּבֶן דָּוִד אֵת פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנַעֵם דָּוִד הֵכָה אֵת הַפְּלִשְׁתִּים וְהַכְנִיעַ אוֹתָם,² וַיִּקַּח דָּוִד אֵת מִתְּגַן הָאֲמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים דָּוִד כִּבֵּשׁ אֵת הָעִיר גֵּת שֶׁהִייתָ עִיר הַבִּירָה שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים (ולכן היא נקראה מתג האמה מלשון רסן הבהמה: כשם שעל ידי הרסן

מקורות ותמצית הערות

84. מצודות. 85. מצודות. 86. דעת מקרא. 87. מצודות. 88. מצודות. רד"ק: התלבט אם צלע זו נאמרה דרך תפילה או שהכוונה לקביעה שדבריו של ה' הם אמת. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 1. רש"י בפסוק ז' כתב שסיבת הסמיכות היא
- מכיוון שדוד הקדיש את השלל שלקח במלחמות אלו לבית המקדש. מלבי"ם: סיבת הסמיכות היא בגלל שלאחר שדוד הצטווה שלא לבנות את ביהמ"ק, הוא הבין מהאיסור שהוא צריך עדיין להילחם משום שבני ישראל עוד לא הגיעו אל המנוחה, ולכן הוא יזם מלחמה נגד

מוליכים את הבהמה, כך העיר גת הנהיגה את שאר ערי הפלשתים)³: (ב) וַיִּהְיֶה אֵת מוֹאֵב
 דוד הכה גם את ארץ מואב (בגלל שמלך מואב הרג את אביו ואת אמו של דוד),⁴
 וַיִּמְדְּדוּם בַּחֶבֶל הַשָּׁבַב אוֹתָם אֶרְצָה דוד השכיב על הארץ את אנשי מואב
 שניצלו והוא השתמש בחבל כדי למדוד אותם,⁵ וַיִּמְדְּדוּ שְׁנֵי הַבָּלִים לְהִמִּית
 וּמָלֵא הַחֶבֶל לְהַחִיזוֹת מדידת אנשי מואב על ידי החבל קבעה מי מאנשי מואב
 יישאר בחיים: דוד מדד את כל אנשי מואב על ידי שימוש בחבל, כלומר:
 הוא הצמיד את אורך החבל לאנשי מואב שהושכבו על הארץ. אורכו של
 החבל לא הגיע לאורך השורה של אנשי מואב. לכן, בכל פעם היה דוד פורס
 את החבל ומצמיד אותו לקבוצה של אנשי מואב שעמדה בשורה. בפעמיים
 הראשונות שהוא הצמיד את החבל לאנשי מואב, נידונו כל האנשים שנגעו
 בחבל למיתה. אלה שהוצמדו לחבל בפעם השלישית נידונו לחיים (אך הם היו
 מעלי מיסים לדוד) כך שיוצא שדוד השאיר בחיים שליש מאנשי מואב,⁶ וַתְּהִי
 מוֹאֵב לְדוֹד לְעֹבְדִים נְשָׂאֵי מְנַחָה מאנשי מואב שדוד השאיר בחיים (כאמור:
 מדובר על שליש מאנשי מואב), היו מעלים לו (לדוד) מס בכל שנה:⁷ (ג) וַיִּהְיֶה דָּוִד
 אֶת הַדְּדֻעֹזר בֶּן רָחַב מִלֶּךְ צוּבָה דוד הכה גם את עמו של הדדעוזר בן רחוב
 שהיה מלך צובה,⁸ בְּלָקְתוֹ לְהַשִּׁיב יָדוֹ בְּנַהֵר פָּרַת (דוד הכה את הדדעוזר) בשעה
 שהדדעוזר הלך להרחיב את גבול ארצו וניסה לכבוש מעם ישראל חבל ארץ
 שהיה בסמוך לנהר פרת ולספח חבל ארץ זה לארצו:⁹ (ד) וַיִּלְכְּדוּ דָּוִד מִמֶּנּוּ
 במלחמתו נגד הדדעוזר, דוד לקח בשבי (דוד קשר את חיילים עד שפדו אותם):¹⁰
 (1) אֶלְף וּשְׁבַע מְאוֹת פָּרְשִׁים אלף ושבע מאות חיילים שרוכבים על סוסים
 ואת סוסייהם,¹¹ (2) וְעֶשְׂרִים אֶלְף אִישׁ רַגְלִי וכן לקח דוד בשבי עשרים אלף
 חיילים שהיו יוצאים למלחמה ברגליהם ולא היו רוכבים על סוסים (חיילים
 רגליים),¹² וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת כָּל הָרֶכֶב דוד הסיר את רגליהם של כל הסוסים שהוא

מקורות ותמצית ההערות

הפלשתים (בעוד שעד עתה הפלשתים היו תוקפים אותו). 7. מצודות. 8. תרגום. 9. רש"י + מצודות. רבינו ישעיה:
 2. תרגום. 3. מצודות. 4. רש"י. 5. מצודות. 6. מצודות. כשהלך להכין לו מקום בנהר פרת. 10. רד"ק. 11. מצודות,

לקח שלל, בגלל שהתורה אסרה שלמלך יהיו הרבה סוסים (פירוש המילה רכב כאן היא מרכבה, והנביא מספר לנו שדוד עיקר את רגליהם של כל הסוסים שהיו רתומים למרכבות),¹³ וַיִּזְתֶּר מִמֶּנּוּ מֵאֶה רָכָב דוד השאיר מאה מרכבות מהסוסים שהוא לקח שלל, והוא לקח אותן לעצמו. הכוונה היא שמתוך כל הסוסים שדוד לקח שלל מהדדעזר, הוא לא עיקר ארבע מאות סוסים שהיו רותמים אותם למאה מרכבות¹⁴: (ה) וַתָּבֵא אֲרָם דְּמִשְׁק לְעִזֹר לְהַדְדָּעֶזֶר מִכֶּה צֹבָה אֲרָם דְּמִשְׁק יצאה לעזור להדדעזר מלך צובה במלחמתו נגד דוד,¹⁵ וַיִּהְיֶה דָּוִד בְּאֲרָם עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם אֲלָף אִישׁ דוד הרג מצבא ארם עשרים ושניים אלף חיילים¹⁶: (ו) וַיִּשָּׂם דָּוִד נְצִבִים בְּאֲרָם דְּמִשְׁק דוד מינה אנשים מעם ישראל שיהיו פקידים, ממונים מטעמו, והם ימשלו על ארם ויגבו מהם מיסים,¹⁷ וַתְּהִי אֲרָם לְדָוִד לְעֹבְדִים נוֹשְׂאֵי מְנַחָה תושבי ארם היו עבדיו של דוד והעלו לו מסים בכל שנה,¹⁸ וַיִּשָּׂע יִקְנֹק אֶת דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הָלַךְ ה' הושיע את דוד בכל מקום סכנה שאליו הוא הלך, ה' הציל את דוד מכל סכנה שארבה לו¹⁹: (ז) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת שְׁלֹטֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר הָיוּ אֶל עַבְדֵי הַדְדָּעֶזֶר דוד לקח את מגיני הזהב שהיו על חיילי הדדעזר,²⁰ וַיָּבִיֵאם יְרוּשָׁלַם דוד הביא אותם (את מגיני הזהב) אל ירושלים, והקדיש את הזהב לבית המקדש שעתיד להיבנות על ידי בנו²¹: (ח) וּמִבְּטַח וּמִבְּרַתֵי עָרֵי הַדְדָּעֶזֶר ומהערים שנקראו "בטח" ו"ברתי", ערים שהיו בתחום שליטתו של הדדעזר,²² לְקַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְבֵּה מְאֹד (מהערים בטח וברתי) לקח דוד הרבה מאוד נחושת²³: (ט) וַיִּשְׁמַע תְּעִי מִכֶּה חֲמַת בִּי הִפֵּה דָּוִד אֶת כָּל חֵיל הַדְדָּעֶזֶר תְּעִי מִלֶּךְ חַמַּת שָׁמַע שְׁדוּד הִכָּה אֶת כָּל חֵילֵיו שֶׁל הַדְדָּעֶזֶר²⁴: (י) וַיִּשְׁלַח תְּעִי אֶת יוֹרָם בְּנוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶת הַבֶּן שֶׁלּוֹ יוֹרָם אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ,²⁵ לְשָׂאֵל לוֹ לְשָׁלוֹם (תְּעִי שָׁלַח אֶת יוֹרָם) כְּדֵי לְשָׂאֵל בְּשָׁלוֹמוֹ שֶׁל דָּוִד,²⁶ וּלְבָרְכּוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם בְּהַדְדָּעֶזֶר וַיִּפְּהוּ (תְּעִי שָׁלַח אֶת יוֹרָם) גַּם כְּדֵי לְבָרֵךְ אֶת דָּוִד

מקורות ותמצית ההערות

ומהמשך הפסוק מוכח ששבה את הסוסים יחד עם החיילים. 12. תרגום. 13. מצודות, ומסביר שלעקר פירושו להסיר את הדבר העיקרי מהסוסים שהם רגליהם. רד"ק: הסיבה שדוד לא הרג את הסוסים היא בגלל האיסור להשחית. 14. תרגום + מצודות. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. מצודות. 18. רד"ק. 19. תרגום. 20. מצודות. 21. רד"ק

שהצליח במלחמתו נגד הדרדעזר,²⁷ **כִּי אִישׁ מִלְחָמוֹת תַּעֲיִי הָיָה הַדְּדַעְזָר** (תעי
 שלח את בנו לברך את דוד) משום שהדרדעזר היה שונא את תעי ונלחם נגדו,²⁸
וּבְיָדוֹ הָיוּ כָּלֵי כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב וְכָלֵי נְחֹשֶׁת בידו של יורם היו כלי כסף, כלי
 זהב וכלי נחושת, אותם הוא הביא לדוד למנחה²⁹: **גַּם אַתֶּם** (בנוסף למגיני
 הזהב של הדרדעזר) גם את כלי הכסף, כלי הזהב וכלי הנחושת שיוורם הביא
 כמנחה לדוד מאביו תעי,³⁰ **הַקַּדְיִשׁ הַמְּקֹדֵשׁ דָּוִד לִיקְנוֹן** (גם את כלי הכסף, כלי
 הזהב וכלי הנחושת שהביא יורם כמנחה לדוד מאביו תעי) הקדיש דוד המלך לצורך
 בניית בית המקדש לה',³¹ **עִם הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הַקַּדְיִשׁ מִכָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
 כִּבֶּשׂ** (דוד הקדיש לבית המקדש את הכלים שהביא יורם) יחד עם שאר הכסף והזהב
 שהקדיש מהשלל של העמים שכבש (הכוונה לעמים שסיפור כיבושם מסופר
 בפסוקים הבאים). לפי הפסוק, היו שלש מקורות לכסף, זהב ונחושת שהקדיש
 דוד: את השלל שהוא לקח מהדרדעזר, את המנחה שהוא קיבל מתעי ומהעמים
 עליהם מסופר בהמשך שהוא כבש³²: **יב) מְאָרֶם וּמְמוֹאֲב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן
 וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמִעַמְלֶק וּמִשְׁלַל הַדְּדַעְזָר בֶּן רַחַב מִלֶּךְ צוּבָה** (דוד הקדיש את הכסף
 והזהב מהעמים הבאים) מארם, ממואב, מעמון, מפלשתים, מעמלק ומהשלל של
 הדרדעזר בן רחב שהיה מלך צובה³³: **יג) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם לְדוֹד יֵצָא שֵׁם שֶׁל גִּיבוֹר
 (משום שהוא ניצח במלחמתו נגד ארם),³⁴ בְּשֵׁבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת אַרְם בְּגִיא מְלַח** (לדוד
 יצא שם של גיבור) כאשר הוא חזר מהמלחמה נגד ארם, מלחמה שהתקיימה
 במקום שנקרא "גיא מלח",³⁵ **שְׂמוֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף** דוד הרג בגיא מלח שמונה
 עשרה אלף מחיילי אדום, למרות שהוא כבר היה עייף מאוד מהמלחמה נגד
 ארם. הכתוב (יחד עם המסופר בספר דברי הימים) מספר שלאחר המלחמה נגד
 ארם, נלחם דוד נגד אדום, ולמרות שהוא היה עייף מהמלחמה נגד ארם, הוא
 הצליח לנצח גם את אדום³⁶: **יד) וַיֵּשֶׁם בְּאֲדוֹם נְצַבִּים** דוד מינה אנשים מעם

מקורות ותמצית הערות

בפירושו השני. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. תרגום. 27. רד"ק. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. רד"ק. 32. מצודות.
 25. תרגום. 26. תרגום. 27. רד"ק. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. רד"ק. 32. מצודות. 33. תרגום. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות.

ישראל שיהיו פקידים, ממונים מטעמו, והם ימשלו על אדום ויגבו מהן מיסים,³⁷ **בְּכָל אֲדוֹם שֵׁם נְצִיבִים דּוֹד מִינָה נְצִיבִים בְּכָל אֲדוֹם,** לא הייתה עיר אחת באדום שדוד לא מינה נציבים שישלטו עליה,³⁸ **וַיְהִי כָּל אֲדוֹם עֲבָדִים לְדָוִד כָּל הַתּוֹשְׁבִים בְּאֲדוֹם** היו עבדיו של דוד,³⁹ **וַיִּזְשַׁע יִקְנוֹק אֶת דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הֵלֵךְ ה' הוֹשִׁיעַ אֶת דָּוִד בְּכָל מְקוֹם סָכְנָה שְׂאֵלֵוֹ הוּא הֵלֵךְ,** ה' הציל את דוד מכל סכנה שארבה לו⁴⁰: **(טו) וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל דָּוִד מֶלֶךְ עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל,** ואף אחד לא ערער על מלכותו של דוד,⁴¹ **וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ דָּוִד הָיָה עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל.** משפט פירושו שכל אדם מישראל היה נותן את מה שהוא חייב לחברו, וצדקה פירושו שדוד עצמו היה עוזר מכספו לאנשים מישראל⁴²: **(טז) לְאַחַר שֶׁהִנְבִּיא כָּתַב שְׂדוּד מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל,** התחיל הנביא לפרט את בעלי התפקידים שהיו לדוד בממלכה: **וַיֹּאבֵב בֶּן צְרוּיָה עַל הַצִּבָּא יוֹאב בֶּן צְרוּיָה הָיָה מְמוּנָה עַל צְבָאוֹ שֶׁל דָּוִד,**⁴³ **וַיְהוֹשִׁפָּט בֶּן אַחִיֹּלָד מִזְבִּיר יְהוֹשִׁפָּט בֶּן אַחִיֹּלָד הָיָה מְמוּנָה עַל לִוְחַ הַזְּמָנִים שֶׁל דָּוִד וְקוֹבַע אִיזָה דִּין יְבוֹא רֵאשׁוֹן בַּפְּנִי⁴⁴** (יו) **וְצִדּוֹק בֶּן אַחִיטוֹב וְאַחִימֶלֶךְ בֶּן אַבְיָתָר כֹּהֲנִים צִדּוֹק בֶּן אַחִיטוֹב וְאַחִימֶלֶךְ בֶּן אַבְיָתָר הָיוּ הַשְּׂרִים שֶׁל הַכֹּהֲנִים,** הם נשאו בתפקידים המיוחדים של הכהנים. צדוק היה כהן משוח מלחמה (שאוּמַר לַחִיילֵי יִשְׂרָאֵל לַפְּנֵי צֹאֲתָם לְמַלְחַמַת הַרְשׁוֹת שְׂמִי שֶׁבִנְיָה בֵּית חָדָשׁ וְלֹא חֲנֹכוֹ, שְׁנִטַּע כֶּרֶם חָדָשׁ וְלֹא חִילְלוּ אוֹ שֶׁהִתְאַרְסוּ וְעוֹד לֹא הִתְחַתְּנוּ – שִׁיחֲזוֹר לְבֵיתוֹ), וְאַחִימֶלֶךְ הָיָה סֹגֵן הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל (הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל הָיָה אַבְיָתָר),⁴⁵ **וְשָׂרְיָה סוֹפֵר שְׂרִיָּה הָיָה הַסּוֹפֵר שֶׁכָּתַב אֶת כָּל הָעֲנִינִים שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים לְמַלּוּכָה⁴⁶** (יח) **וּבְנֵיהֶוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְהַפְּרָתִי וְהַפְּלָתִי בְּנֵיהֶוּ**

מקורות ותמצית ההערות

שתי תשובות: א. אביתר מונה לפני תקופה זו. ב. כיוון שמינוי אביתר לא החזיק מעמד הרבה זמן, שהרי לאחר מכן העביר דוד את אביתר מהיותו כהן גדול, והעמיד במקומו את צדוק. רד"ק: צדוק היה הכהן הגדול ואחילוך היה סגן הכהן הגדול. למרות שאביתר הורד מהכהונה הגדולה רק בימיו של שלמה, הדבר נעשה ביוזמתו של דוד, וכאשר דוד תיקן את המשמרות, תיקן אותם באופן

37. מצודות בפירושו לפסוק ו' ועיין שם בהערות שהבאנו את דבריו של מהר"י קרא שפירש שם שהנציבים הם שומרים ששמרו שארם דמשק לא ימרדו בדוד וכך צרך לפרש גם בעניין הנציבים של אדום. 38. מצודות. 39. תרגום. 40. תרגום. 41. רד"ק. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. רש"י. 45. מצודות, ושאל מדוע לא הזכיר הנביא את אביתר עצמו שהיה כהן גדול. וענה על כך

בן יהוידע היה יושב יחד עם הכרתי והפלתי, הקלעים והקשתים, חיילי הסיירת של דוד. בניה היה יושב איתם משום שהוא היה ממונה עליהם,⁴⁷ ובני דוד פהגים היו ובניו של דוד היו אנשים חשובים, הם היו משמשים בתפקידי שרים⁴⁸:

פרק ט

(א) וַיֹּאמֶר דָּוִד דוד שאל את שריו:¹ הֲכִי יֵשׁ עוֹד אֲשֶׁר נֹזֵתֵר לְבַיִת שְׂאוֹל? האם יש עוד מישהו ממשפחתו של שאול שנותר בחיים,² וְאַעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בְּעַבְדִּי יְהוֹנָתָן וְאֲנִי אַעֲשֶׂה חֶסֶד אִתּוֹ (עם מי שנותר בחיים ממשפחתו של שאול) בִּשְׂבִיל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ שֶׁל שְׂאוֹל. לאחר שדוד ניצח את המלחמות והגיע אל המנוחה, הוא רצה לקיים את שבועתו ליהונתן שישימש למשנה למלך, ומכיוון שיהונתן מת, דוד רצה למנות את אחד מצאצאיו למשנה למלך (אם יהיה ראוי) ולכן הוא אמר: אֲנִי אֲגַמּוֹל טוֹבָה לְצִאצְאָיו שֶׁל שְׂאוֹל שנותרו בחיים, בגלל הברית שכרתי עם יהונתן³: (ב) וְלִבַּיִת שְׂאוֹל עֶבֶד וְשָׂמוּ צִיבָא לְמִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שְׂאוֹל הִיָּה עֶבֶד כְּנַעֲנִי בְּשֵׁם צִיבָא,⁴ וַיִּקְרָאוּ לוֹ אֶל דָּוִד קְרָאוּ לְצִיבָא לְעֹמֹד בְּפָנָי דוד,⁵ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו דוד שאל את ציבא: הֲאֵתָה צִיבָא הָאֵם אַתָּה הוּא צִיבָא, וַיֹּאמֶר צִיבָא עֲנָה לְדוֹד: עֶבְדְּךָ אֲנִי עֶבֶדךָ צִיבָא:⁶ (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוד שאל את ציבא: הֲאֵפֶס עוֹד אִישׁ לְבַיִת שְׂאוֹל הָאֵין עוֹד אָדָם מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שְׂאוֹל שְׁנִשְׂאֵר בְּחַיִּים?⁷ וְאַעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֲלֵהִים וְאֲנִי (דוד) אַעֲשֶׂה חֶסֶד גְּדוֹל עִם מִי שְׁנִשְׂאֵר בְּחַיִּים מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שְׂאוֹל,⁸ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל הַמֶּלֶךְ צִיבָא עֲנָה לְדוֹד הַמֶּלֶךְ: עוֹד בֵּן לְיְהוֹנָתָן נֹכַח וְגִלְיָם אֶחָד

מקורות ותמצית ההערות

1. דעת מקרא. 2. מצודות. 3. רד"ק. 4. מצודות. 5. רבינו ישעיה. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. פירוש המילה "אלהים" בפסוק זה הוא "גדול", וכוונת דוד היא, שהוא יעשה חסד גדול עם מי שנשאר בחיים ממשפחתו של שאול. רד"ק פירש שהחסד יהיה בגלל שבועת האלקים שהייתה ביניהם.

46. מהר"י קרא בפירושו השני. 47. מצודות. רש"י בפירושו השני: בניה היה אחראי על האורים ותומים. רד"ק: היו שתי משפחות בשם כרתי ופלתי, שהיו חבריו של המלך, ובניה עמד בראשם. 48. מצודות וכתב שלא היה להם תפקיד מוגדר, אלא היו מעין שרים בלי תיק שהיו מקבלים תפקידים שונים בכל

מבניו של יהונתן נשאר בחיים, והוא נכה ברגליו⁹: (ד) וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ דוּד שאל את ציבא: אֵיפֹה הוּא הִיכָן נִמְצָא בְנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן?¹⁰ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל הַמֶּלֶךְ צִיבָא עֲנֵה לְדוּד הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה הוּא בֵּית מְכִיר בֶּן עֲמִיאל בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן נִמְצָא בְּבֵיתוֹ שֶׁל מְכִיר בֶּן עֲמִיאל,¹¹ בְּלוֹ דְּבָר בֵּיתוֹ שֶׁל מְכִיר בֶּן עֲמִיאל נִמְצָא בְּמִקוֹם שֶׁנִּקְרָא "לוֹ דְּבַר"¹²: (ה) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ דְּוֹד דוּד שֶׁלַח שְׁלִיחִים אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל מְכִיר בֶּן עֲמִיאל,¹³ וַיִּקְנְהוּ מִבֵּית מְכִיר בֶּן עֲמִיאל מְלוֹ דְּבַר שְׁלִיחֵי שֶׁל דוּד לְקַחוּ אֶת מַפִּיבֶשֶׁת מִבֵּיתוֹ שֶׁל מְכִיר בֶּן עֲמִיאל שֶׁנִּמְצָא בְּמִקוֹם שֶׁנִּקְרָא "לוֹ דְּבַר"¹⁴: (ו) וַיָּבֵא מִפִּיבֶשֶׁת בֶּן יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל אֶל דְּוֹד מִפִּיבֶשֶׁת בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל בֶּאֱלֹדוֹ,¹⁵ וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶה מִפִּיבֶשֶׁת נִפְלָ עַל פָּנָיו וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְדוּד,¹⁶ וַיֹּאמֶר דְּוֹד מִפִּיבֶשֶׁת דוּד קִרָא בְשֵׁמוֹ שֶׁל מִפִּיבֶשֶׁת, דוּד אָמַר: מִפִּיבֶשֶׁת!¹⁷ וַיֹּאמֶר מִפִּיבֶשֶׁת עֲנֵה לְדוּד: הִנֵּה עֲבָדְךָ הִנֵּה אֲנִי עֹבֵדְךָ מִתֵּיבָב לְפָנֶיךָ, וְאֲנִי מוֹכֵן לְקַבֵּל כָּל עוֹנֵשׁ שֶׁאֵתָּה תִּגְזֹר עֲלָיִי (מִפִּיבֶשֶׁת חֲשַׁב שְׁדוּד קִרָא לוֹ כִּדִּי לְהִתְנַקֵּם בּוֹ עַל שֶׁהוּא מִצְאָצְאוֹ שֶׁל שְׂאוּל)¹⁸: (ז) וַיֹּאמֶר לוֹ דְּוֹד דוּד אָמַר לְמִפִּיבֶשֶׁת: אֶל תִּירָא אֶל תִּפְחַד, אֲנִי לֹא אֶתְנַקֵּם בְּךָ,¹⁹ כִּי עֲשֵׂה אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ חֶסֶד בְּעֵבֹר יְהוֹנָתָן אֲבִיךָ שֶׁהָרִי אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְךָ חֶסֶד בְּשִׁבִיל אֲבִיךָ יְהוֹנָתָן, אֲנִי אֲגַמּוּל אֶתְךָ חֶסֶד בְּגַלְלֵי שֶׁאֵתָּה בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן.²⁰ וְהַחֲסֵד שֶׁאֶעֱשֶׂה אִתְךָ יִהְיֶה מוֹרַכֵּב מִשְׁנֵי דְּבָרִים: (1) וְהִשְׁבַּתִּי לְךָ אֶת כָּל שְׂדֵה שְׂאוּל אֲבִיךָ אֲנִי אֲחַזִּיר לְךָ אֶת הַשְּׂדוֹת שֶׁל שְׂאוּל אֲבִיךָ שֶׁלִּקְחָתִי לְאַחַר מִיתַתוֹ שֶׁל אִישׁ בֶּשֶׁת (כִּיּוּן שֶׁמִּיכָל אֶשֶׁת דוּד הִיִּתָּה הַיּוֹרֶשֶׁת שֶׁל שְׂאוּל),²¹ (2) וְאֵתָּה תֹאכַל לֶחֶם עַל שְׂלֹחָנֵי תְּמִיד וְאֵתָּה תִּסְעַד תְּמִיד עַל שׁוֹלְחָנֵי, וְתִמִּיד תֹאכַל אֲצֵלִי אֶת אַרְוֹחוֹתֶיךָ²²: (ח) וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיֹּאמֶר מִפִּיבֶשֶׁת הַשְׁתַּחֲוּוּ וְאָמַר לְדוּד:²³ מָה עֲבָדְךָ מְדוּעַ אֲנִי,

מקורות ותמצית הערות

9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. זה לאדם אחר, ומה ששמואל אמר במשפט המלוכה שהדבר מותר נוגע רק לפירות ולא לקרקע עצמה. כמו"כ למדנו מהמעשה עם כרם נבות שלאחאב היה אסור לקחת את הכרם עצמה. לכן פירש שדור זכה בנחלתו של איש בשת, מכיוון שאיש בשת היה מורד במלכות, וכל מי שמורד במלכות נכסיו למלך. 22. תרגום. בפירוש "לחם" 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. תרגום. 17. תרגום. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. תרגום. 21. מצודות. רש"י בפס' ט': למלך יש אפשרות להעביר מאחד לשני כמשפט המלוכה. רד"ק: תחילה דוחה את דבריו של רש"י (בלי להזכירו) ואומר שמלך אינו יכול להעביר נחלה מאדם

שאני עבדך, נחשב למשהו חשוב,²⁴ **כִּי פָּנִיתָ אֶל הַכֶּלֶב הַמֵּת אֲשֶׁר כָּמוֹנִי** (מדוע אני נחשב לאדם חשוב) שפנית אליי למרות שאני נחשב ככלב מת. מפּיבשת שאל את דוד כמה ראה דוד לעשות עימו חסד ולהחשיב אותו בתור אדם חשוב²⁵: **(ט) וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל צִיבָא נֶעַר שָׂאוּל דוד קרא לציבא משרתו של שאול,**²⁶ **וַיֹּאמֶר אֵלָיו דוד אמר לציבא: כֹּל אֲשֶׁר הָיָה לְשָׂאוּל וּלְכָל בֵּיתוֹ נָתַתִּי לָבֶן אֲדֹנָיִךְ** אני מעביר למפּיבשת, לבן שאול אדונך, את כל הרכוש שהיה שייך לשאול ולמשפחתו²⁷: **(י) וְעַבְדָּתָ לֹא אֶת הָאֲדָמָה** אתה (ציבא) תעבוד את האדמה בשביל מפּיבשת: תחרוש ותזרע את השדות,²⁸ **אֶתָּה וּבְנֵיֶיךָ וְעַבְדֵיֶיךָ** (תעבוד את האדמה) אתה יחד עם בניך והעבדים שאתה אחראי עליהם,²⁹ **וְהִבֵּאתָ** אתה תכניס את התבואה מהשדות אל תוך ביתו של מפּיבשת,³⁰ **וְהָיָה לָבֶן אֲדֹנָיִךְ לָחֶם וְאֶכְלוּ** מהתבואה שתאסוף, יהיה למיכה, בנו של מפּיבשת, לחם שהוא יוכל לאוכלו,³¹ **וּמִפּיבֶשֶׁת בֶּן אֲדֹנָיִךְ יֵאָכֵל תְּמִיד לָחֶם עַל שְׁלֹחָנִי** ואילו מפּיבשת, בנו של יהונתן אדונך, יאכל תמיד את ארוחותיו אצלי,³² **וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים בָּנִים וְעֶשְׂרִים עַבְדִּים** ולציבא היו חמישה עשר בנים ועשרים עבדים ששירתו תחתיו, ומשום כך הוא היה יכול לעבוד את כל שדותיו של שאול³³: **(יא) וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל הַמֶּלֶךְ צִיבא אמר לדוד המלך: כָּכָל אֲשֶׁר יֵצֵא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת עַבְדּוֹ בֶּן יַעֲשֶׂה עַבְדְּךָ** אני עבדך אעשה ככל מה שאתה אדוני המלך תצווה אותי,³⁴ **וּמִפּיבֶשֶׁת אֶכֶל עַל שְׁלֹחָנִי כָּאֶחָד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ** (אעשה כדברך ומפּיבשת יאכל על שולחנך את סעודותיו) למרות שהוא אינו צריך לכך, שהרי עד עתה אני הייתי מאכיל אותו כאילו הוא היה בעצמו מלך³⁵: **(יב) וּלְמִפּיבֶשֶׁת בֶּן קָטָן וְשִׁמּוֹ מִיבָא** למפּיבשת היה בן קטן ששמו היה מיכה,³⁶ **וְכָל מוֹשֵׁב בֵּית צִיבָא עַבְדִּים לְמִפּיבֶשֶׁת** וכל מי שישב בביתו של ציבא היה עבד למפּיבשת³⁷: **(יג) וּמִפּיבֶשֶׁת יָשָׁב בִּירוּשָׁלַם** ומפּיבשת עצמו היה יושב

מקורות ותמצית ההערות

כארוחה ולא כלחם ממש - עיין רש"י בפירושו לספר ויקרא, פרק כא' פסוק יד'. 23. תרגום. 24. מצודות. 25. תרגום. 26. מצודות. 27. תרגום. 28. מצודות. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. תרגום. 33. מהר"י קרא. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות.

בירושלים, ³⁸ כי על שִׁלְחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֹכֵל (מפיכשת היה יושב בירושלים) כיוון שהוא היה אוכל תמיד על שולחנו של דוד, ³⁹ וְהוּא פִּסַּח שְׁתֵּי רַגְלָיו מפיכשת היה חיגר בשתי רגליו⁴⁰:

פרק י

(א) וַיְהִי אַחֲרַי כֵּן לְאַחַר שְׂדוּד מִצָּא אֶת מִפִּיכֶשֶׁת וְעָשָׂה אִתּוֹ חֶסֶד, ¹ וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עֲמוֹן (לאחר שְׂדוּד אָמַר לְמִפִּיכֶשֶׁת שִׁיעֶשָׂה אִתּוֹ חֶסֶד) נָחַשׁ מֶלֶךְ עֲמוֹן מֵת, ² וַיִּמְלֹךְ חֲנֹנִי בְּנֵי תַחְתָּיו חֲנֹן, בְּנוֹ שֶׁל נָחַשׁ, מֶלֶךְ עַל בְּנֵי עֲמוֹן בְּמִקּוֹם אֲבִיו³: (ב) וַיֹּאמֶר דָּוִד דֹּד אִמְרָה: אֶעֱשֶׂה חֶסֶד עִם חֲנֹן בֶּן נָחַשׁ אֲנִי אֲגַמּוּל חֶסֶד עִם חֲנֹן בֶּן נָחַשׁ, ⁴ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד (אֲנִי אֲגַמּוּל חֶסֶד עִם חֲנֹן) כִּמוֹ שֶׁאֲבִיו עָשָׂה עִמִּי חֶסֶד. כִּאֲשֶׁר מֶלֶךְ מוֹאָב הֵרַג אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, הִצְלִיחַ אֶחָד מֵאֲחֵיו שֶׁל דָּוִד לְבָרוּחַ אֶל נָחַשׁ מֶלֶךְ עֲמוֹן, וְנָחַשׁ הִשְׁאִיר אוֹתוֹ בְּחַיִּים וְסִיפֵק לוֹ אוֹכֵל וּמַחִיָּה, ⁵ וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחְמוֹ בְּיַד עֲבָדָיו אֶל אָבִיו דָּוִד שֶׁלַּח עַל יְדֵי עֲבָדָיו דְּבָרֵי תִנְחוּמִין לְחֲנֹן, ⁶ וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי דָּוִד אֶרֶץ בְּנֵי עֲמוֹן עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ עֲמוֹן: ⁷ (ג) וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי עֲמוֹן אֶל חֲנֹן אֲדֹנֵיהֶם שָׂרֵי עֲמוֹן אֲמָרוּ לְחֲנֹן מַלְכֵם: ⁸ הַמְּכַבֵּד דָּוִד אֶת אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי שָׁלַח לְךָ מִנְחָמִים הֲאִם אַתָּה חוֹשֵׁב שְׂדוּד שֶׁלַּח אֶת עֲבָדָיו לְנַחֵם אוֹתְךָ בְּגַלְלָה שֶׁהוּא מְכַבֵּד אֶת אֲבִיךָ? ⁹ הֲלֹא בְּעֵבֹר חֶקֶר אֶת הָעִיר וּלְרַגְלָהּ הָרִי כְּדֵי לְחַקֹּר עַל הָעִיר וְכְדֵי לְרַגֵּל אוֹתָהּ (דָּוִד שֶׁלַּח אֶלֶיךָ אֶת שְׁלִיחָיו), ¹⁰ וּלְהַפְכָהּ וְכְדֵי לְבַדּוֹק אֶת הָעִיר, ¹¹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת עֲבָדָיו אֵלֶיךָ דָּוִד שֶׁלַּח אֶלֶיךָ אֶת עֲבָדָיו (כְּדֵי לְרַגֵּל אֶת הָעִיר): ¹² (ד) וַיִּקַּח חֲנֹן אֶת עֲבָדֵי דָּוִד חֲנֹן לָקַח אֶת עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד (שָׁבְאוּ לְנַחְמוֹ), וְעָשָׂה לָהֶם אֶת הַדְּבָרִים הַבְּאִים: ¹³ (1) וַיִּגְלַח אֶת חֲצֵי זֶקֶנָם חֲנֹן גִּילַח לְכָל אֶחָד מֵעֲבָדָיו דָּוִד אֶת חֲצֵי מִזְקָנָם כְּדֵי לְבַזּוֹת אוֹתָם. בִּימֵיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, לֹא הָיָה נְהוּג לְהַתְּגַלַּח, וְגִילּוּחַ הַזֶּקֶן בֵּיִישׁ אֶת מִי שֶׁגִּילְחוּ אוֹתוֹ, ¹⁴ (2) וַיִּכְרַת אֶת מְדוּיָהֶם

מקורות ותמצית הערות

38. תרגום. 39. תרגום. 40. מצודות. 1. דעת מקרא. 7. תרגום. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. תרגום. 5. מצודות. 6. דעת מקרא. 12. תרגום. 13. תרגום. 14. רלב"ג והוכיח זאת מכך

בַּחֲצִי עַד שְׁתּוֹתִיָּהֶם חנון גזר את בגדיהם של עבדיו של דוד, כך שהבגדים קוצרו במחצית אורכם והגיעו רק לתחילת רגליהם,¹⁵ וַיִּשְׁלְחֵם (לאחר שגילח חצי זקנם וגזר את חצי אורך בגדיהם) חנון שילח את עבדיו של דוד חזרה לדוד:¹⁶ (ה) וַיִּגְדּוּ לְדָוִד אָמְרוּ לְדָוִד אֵת מַה שֶּׁעָשָׂה חָנוּן לְעַבְדָּיו, וַיִּשְׁלַח לְקַרְאֲתָם דָּוִד שֶׁלַח שְׁלִיחִים אֶל עַבְדָּיו (בהמשך הפסוק מפורט מדוע שלח דוד שליחים אליהם),¹⁷ **כִּי הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִמְלָמִים מְאֹד** עבדיו של דוד לא באו אל דוד משום שהם התביישו מאוד (היות וזקנם היה מגולח ומחצית מאורך בגדיהם היה גזור),¹⁸ וַיֹּאמְרוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד אָמַר לְעַבְדָּיו עַל יְדֵי שְׁלִיחָיו: שָׁבוּ בִּירְחוֹ עַד יִצְמַח זָקְנְכֶם וְשִׁבְתֶּם תִּשְׁבוּ בִּירְחוֹ עַד שֶׁזָּקְנְכֶם יִצְמַח, ולאחר מכן תוכלו לחזור לבתיכם בלי להתבייש¹⁹: (ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי עֲמוּן כִּי נִבְּאֲשׁוּ בְּדָוִד בְּנֵי עֲמוּן רָאוּ שֶׁהֵם נִמְאָסוּ בְּעֵינֵי דָוִד,²⁰ וַיִּשְׁלְחוּ בְּנֵי עֲמוּן עֲמוּן שֶׁלְּחוּ שְׁלִיחִים, וַיִּשְׁכְּרוּ אֶת אֲרֶם בֵּית רְחוֹב וְאֶת אֲרֶם צוּבָא עֲשָׂרִים אֶלֶף רַגְלֵי וְאֶת מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֶלֶף אִישׁ (עמון שלחו שליחים) ששכרו את העמים הבאים שיילחמו לצידם: (1) ארם בית רחוב, (2) ארם צובא. לארם רחוב ולארם צובא היו יחד עשרים אלף חיילים. (3) מעכה, שהיו לו אלף חיילים. (4) את האנשים שהיו שייכים לאדם בשם איש טוב, שהיו לו שנים עשר אלף חיילים²¹: (ז) וַיִּשְׁמַע דָּוִד שֶׁמַּע שְׁעֲמוּן שִׁכְרוּ אֶת צְבָאוֹת הָעַמִּים הָאֲחֵרִים כְּדֵי לִצְאֹת נִגְדוּ לְמַלְחָמָה, וַיִּשְׁלַח אֶת יוֹאָב וְאֶת כָּל הַצָּבָא הַגְּבֻרִים דָּוִד שֶׁלַח אֶת יוֹאָב, אֶת צְבָאוֹ וְאֶת הַגִּיבּוֹרִים, כְּדֵי לְהִלָּחֵם נִגְדַּת עֲמוּן וְהָעַמִּים שֶׁשִׁכְּרוּ שִׁיִּלְחֲמוּ לְצִידוֹ²²: (ח) וַיִּצְאוּ בְּנֵי עֲמוּן וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח הַשָּׁעַר בְּנֵי עֲמוּן יִצְאוּ לְמַלְחָמָה וְנִלְחֲמוּ בַּפֶּתַח שַׁעַר עִיר הַבִּירָה שֶׁל עֲמוּן (רבת עמון),²³ וְאֲרֶם צוּבָא וְרְחוֹב וְאִישׁ טוֹב וּמַעֲכָה לְבָדָם בְּשׂוֹדָה הַצְּבָאוֹת שֶׁבְּנֵי עֲמוּן שִׁכְרוּ לְעֹזֹר לָהֶם: ארם צובא, ארם רחוב, האנשים של איש טוב ומעכה, היו לבדם בשדה. נוצר

מקורות ותמצית ההערות

שעבדיו של דוד לא גילחו את חצי הזקן השני. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 15. מצודות. 16. תרגום. 17. תרגום. 18. מצודות. 23. מצודות + דעת מקרא. 24. רד"ק. 25. דעת מקרא.

מצב שחיילי עמון שיזמו את המלחמה היו לבדם בשער עיר הבירה שלהם, ובעלי בריתם היו בשדה²⁴: (ט) וַיֵּרָא יוֹאֵב בִּי הִיָּתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה מִפְּנֵי וּמֵאַחֲזֹר יוֹאֵב רָאָה שְׂפִנְיָהֶם שֶׁל אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה שֶׁל הָאוֹיֵב הָיוּ מִלְּפָנָיו וּמֵאַחֲרוֹיו. יוֹאֵב רָאָה שֶׁהוּא הִיָּה מוֹקֵף בַּחֲיִילֵי אוֹיֵב: מִצָּפוֹן לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל הָיוּ חֲיִילֵי עֲמוֹן וּמִדְרוֹם לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְעֵלֵי בְרִיתָם שֶׁל בְּנֵי עֲמוֹן,²⁵ וַיִּבְחָר מִכָּל בְּחֹרֵי יִשְׂרָאֵל מֵתוֹךְ כָּל חֲיִילֵי יִשְׂרָאֵל, בַּחֵר יוֹאֵב אֶת הַחֲיִילִים הַמּוֹבְחָרִים,²⁶ וַיַּעֲרֹךְ לְקִרְיַת אֲרָם יוֹאֵב סִידֵר אֶת חֲיִילָיו לְקִרְיַת הַמִּלְחָמָה נֶגֶד אֲרָם (יוֹאֵב בַּחֵר לְהִלָּחֵם בַּחֲזִית הַדְּרוֹמִית)²⁷: (י) וַיָּאֵת יִתְרֵי הָעָם נֹתֵן בְּיַד אַבְשָׁי אָחִיו וְאֵת שְׂאֵר הַחֲיִילִים שִׂוּאֵב לֹא בַּחֵר שִׂיִּלְחָמוּ אִתּוֹ, הוּא מִסֵּר תַּחַת פִּיקוּדוֹ שֶׁל אֲבִישָׁי אָחִיו,²⁸ וַיַּעֲרֹךְ לְקִרְיַת בְּנֵי עֲמוֹן אֲבִישָׁי סִידֵר אֶת חֲיִילָיו כְּדֵי לְתַקּוֹף אֶת עֲמוֹן (אֲבִישָׁי נִלְחַם נֶגֶד הַחֲזִית הַצְּפוֹנִית)²⁹: (יא) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב אָמַר לְאֲבִישָׁי: אִם תִּחְזַק אֲרָם מִפְּנֵי וְהִיָּתָה לִי לִישׁוּעָה אִם אֲרָם יִהְיוּ חֲזָקִים מִמֶּנִּי, אַתָּה תִּהְיֶה לִי לִישׁוּעָה, אַתָּה תַּעֲזוֹר לִי לְנִצַּח אוֹתָם,³⁰ וְאִם בְּנֵי עֲמוֹן יִחְזְקוּ מִמֶּנִּי וְהִלְכֹתִי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ וְאִם בְּנֵי עֲמוֹן יִהְיוּ חֲזָקִים מִמֶּךָ, אֲבֹא לְהוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ וּלְעֲזוֹר לָךְ לְנִצַּח אוֹתָם. יוֹאֵב אָמַר שֶׁאִם תִּהְיֶה מְצִיאוֹת שְׂבָה אֶחָד מֵהֶם, הוּא אוֹ אֲבִישָׁי, לֹא יִצְלִיחוּ לְהַכְרִיעַ אֶת הַקָּרֵב נֶגֶד הָעַמִּים שֶׁהֵם נִלְחָמִים, הַשְּׂנִי יִבֹּא וַיַּעֲזוֹר לוֹ³¹: (יב) תִּחְזַק תִּתְחַזַּק אַתָּה (אֲבִישָׁי וְהַחֲיִילִים שֶׁאִתּוֹ),³² וְנִתְחַזַּק וְגַם אֲנַחְנוּ נִתְחַזַּק (יוֹאֵב וְהַחֲיִילִים שֶׁאִתּוֹ),³³ בָּעֵד עֲמִינוּ (נִתְחַזַּק) עַל עֲמִינוּ, נִתְחַזַּק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל בְּשָׂבִי,³⁴ וּבָעֵד עָרֵי אֲלֵהֵינוּ וְכֵן נִתְחַזַּק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְלוּ עָרֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד אוֹיְבֵינוּ,³⁵ וַיִּקְוֶן יַעֲשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינָיו (אִם לֹא נִצְלִיחַ לְהַתְחַזַּק, וְעַדִּיךָ יִפְלוּ מֵעֵרֵינוּ אוֹ חֲיִילִים מִיִּשְׂרָאֵל בְּיַד אוֹיְבֵינוּ) ה' יַעֲשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינָיו, וְאֲנַחְנוּ נִקְבֵּל אֶת רְצוֹנוֹ בְּאֵהְבָה³⁶: (יג) וַיִּגַּשׁ יוֹאֵב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לְמִלְחָמָה בְּאֲרָם וְהַחֲיִילִים שֶׁאִתּוֹ הִתְקַרְבוּ לְחֲיִילֵי אֲרָם כְּדֵי לְהִלָּחֵם בָּהֶם,³⁷ וַיִּגְסוּ מִפְּנֵי חֲיִילֵי אֲרָם בְּרַחוּ

מקורות ותמצית הערות

26. דעת מקרא. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. תרגום. 38. תרגום. 39. תרגום. 40. תרגום. 41. תרגום.

מפני יואב והחיילים שהיו איתו³⁸: (יד) וּבְנֵי עֲמוֹן רָאוּ כִּי נָס אֲרָם בְּנֵי עֲמוֹן
 ראו שצבא ארם ברח מפני יואב וחייליו, וַיָּנֶסוּ מִפְּנֵי אַבְיָשִׁי וַיָּבֹאוּ הָעִיר בְּנֵי
 עֲמוֹן בְּרַחוּ מִפְּנֵי אַבְיָשִׁי וּנְכַנְסוּ לְתוֹךְ עִיר הַבִּירָה שְׁלֵהֶם,³⁹ וַיֵּשֶׁב יוֹאָב מֵעַל בְּנֵי
 עֲמוֹן וַיָּבֹא יְרוּשָׁלָּם יואב חזר מהמלחמה נגד בני עֲמוֹן והגיע לירושלים⁴⁰: (טו)
 וַיְרֹא אֲרָם כִּי נִגַּף לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל אֲנָשֵׁי אֲרָם ראו שהם הוכו בידי ישראל,⁴¹ וַיֵּאֲסֹפוּ
 יַחַד חֵיילֵי אֲרָם הַתְּאֲסֹפוּ יחד כדי לחזור ולהילחם נגד ישראל. חיילי ארם
 חשבו שאם הם יתקיפו יחד את חיילי ישראל, הם יוכלו לנצח⁴²: (טז) וַיִּשְׁלַח
 הַדְּדָעָזַר הַדְּדָעָזַר שלח שליחים, וַיֵּצֵא אֶת אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנְּהָר שְׁלִיחֵיו של
 הַדְּדָעָזַר אֲסֹפוּ את חיילי ארם שהיו בעבר נהר פרת,⁴³ וַיָּבֹאוּ חֵיילֵם הַחֵיילִים
 הַנוֹסִפִּים להם קרא הַדְּדָעָזַר נֹאסֹפוּ במקום שנקרא "חילם",⁴⁴ וַיִּשְׁוֹבֶה שָׂר צָבָא
 הַדְּדָעָזַר לְפָנֵיהֶם אדם בשם שובך, שהיה שר הצבא של הַדְּדָעָזַר, והיה גיבור
 גדול, פִּיקַד על חיילי ארם שהצטרפו עתה למלחמה⁴⁵: (יז) וַיִּגֵּד לְדָוִד נֹאמֵר
 לְדָוִד שֶׁהַדְּדָעָזַר הֵלֵךְ לְתַקּוֹף אוֹתוֹ, וַיֵּאֲסֹף אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל דָּוִד אֲסָף אֵלָיו את
 כָּל חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל,⁴⁶ וַיַּעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא חֲלָאֲמָה דָּוִד וַחֵיילָיו עָבְרוּ אֶל נְהַר
 הַיַּרְדֵּן, וְהִגִּיעוּ לְחֵילִם (שהיה המקום שבו נֹאסֹפוּ חיילי ארם),⁴⁷ וַיַּעֲרְכוּ אֲרָם לְקִרְיַת
 דָּוִד אֲרָם סִידְרוּ את חייליהם לִמְבִנָּה של התקפה, כדי לתקוף את דָּוִד,⁴⁸ וַיִּקְלְחֻמוּ
 עִמּוֹ חֵיילֵי אֲרָם נִלְחֲמוּ נֹגַד דָּוִד⁴⁹: (יח) וַיָּנֶס אֲרָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֵיילֵי אֲרָם בְּרַחוּ
 מִפְּנֵי חֵיילֵי יִשְׂרָאֵל,⁵⁰ וַיַּהֲרֹג דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעַת מְאוֹת רָכָב דָּוִד הַשְּׂמִיד שִׁבְעַת
 מְאוֹת מִרְכָּבוֹת מוֹבַחְרוֹת מִמְּרַכְבוֹת אֲרָם (אך הוא הַשְּׂמִיד הרבה יותר מִשְׁבַּע מְאוֹת
 מִרְכָּבוֹת, אלא שהפסוק ציין רק את המרכבות המובחרות),⁵¹ וַאֲרַבְעֵים אֶלְפֵי פְּרָשִׁים
 וְכֵן הֲרֹג דָּוִד מֵאֲרָם אַרְבַּעִים אֶלְפֵי חֵיילִים שְׂרוּכְבִים על סוסים,⁵² וְאֵת שׂוֹבֵה שָׂר
 צָבָאוֹ הִכָּה וְכֵן הִכָּה דָּוִד את שובך, שר צבאו של הַדְּדָעָזַר,⁵³ וַיָּמָת שָׂם שׂוֹבֵךְ
 מֵת בְּחֵילָם⁵⁴: (יט) וַיְרֹאוּ כָּל הַמְּלָכִים עֲבָדֵי הַדְּדָעָזַר כִּי נִגְפּוּ לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל

מקורות ותמצית ההערות

42. מצודות. 43. דעת מקרא. 44. מצודות. 45. רש"י. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום. 50. תרגום. 51. רד"ק. 52. תרגום. 53. תרגום. 54. תרגום.
 46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. תרגום. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום. 54. תרגום. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. תרגום. 58. תרגום.

המלכים שהיו תחת פיקודו של הדדעזר (ארם רחוב, ארם צובא, מעכה ואיש טוב) ראו שהם הוכו על ידי צבא ישראל, ⁵⁵ וַיִּשְׁלְמוּ אֶת יִשְׂרָאֵל המלכים שהיו תחת פיקודו של הדדעזר השלימו עם בני ישראל, ⁵⁶ וַיַּעֲבְדוּם המלכים שהיו תחת פיקודו של הדדעזר עבדו את ישראל, ⁵⁷ וַיָּרְאוּ אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת בְּנֵי עַמּוּן אנשי ארם פחדו לנסות ולהציל שוב את בני עמון ⁵⁸:

פרק יא

(א) וַיְהִי לְתִשְׁבַּת הַשָּׁנָה לאחר שעברה שנה מהמלחמה נגד עמון וארם. תשובת השנה פירושו הזמן שבו השמש חוזרת בדיוק לאותו מקום בו היא הייתה בשנה שעברה (בכל שנה השמש חוזרת למקום שבו היא הייתה בדיוק שנה לפני כן), ¹ לָעֵת צֵאת הַמְּלָאכִים לאחר שעברה שנה מהזמן בו יצאו המלכים לעזור לעמון להילחם בישראל, ² וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יוֹאָב וְאֶת עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל דוד שלח את יואב, את חייליו ואת חיילי ישראל, ³ וַיִּשְׁחָתוּ אֶת בְּנֵי עַמּוּן יואב וחייליו השחיתו את השדות שהיו מחוץ לערים של עמון, ⁴ וַיִּצְרוּ עַל רֶבֶּה יואב וחייליו הטילו מצור על עיר הבירה של בני עמון. עיר זו נקראה בשם רבה (רבת עמון), ⁵ וַדָּוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם בזמן המלחמה נגד בני עמון, ישב דוד בירושלים: ⁶ (ב) וַיְהִי לָעֵת הָעָרֵב באחד הערבים (בעוד חיילי ישראל נלחמו ברבת עמון), ⁷ וַיִּקֶם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ דוד קם מעל מיטתו, ⁸ וַיִּתְהַלֵּךְ עַל גַּג בַּיִת הַמִּקְלָף דוד הלך על הגג של ארמון המלך, ⁹ וַיֵּרָא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מֵעַל הַגֶּגֶץ (כאשר דוד טייל על הגג) הוא ראה אישה שהתרחצה על אחד הגגות מולו, ¹⁰ וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מְרֹאָה מֵאֵד האישה שראה דוד הייתה מאוד יפה: ¹¹ (ג) וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַרְשׁ לְאִשָּׁה דוד שלח אנשים לברר מיהי האישה שראה, ¹² וַיֹּאמֶר הִיא אדם שענה לשליחיו של דוד: הֲלוֹא זֹאת בַּת שְׁבַע בַּת אֱלִיעֶזֶר אִשְׁתֵּי אוּרִיָּה

מקורות ותמצית הערות

1. מצודות. 2. מצודות. 3. דעת מקרא. 4. רבינו ישעיה. התרחש הסיפור או לערב הראשון להקמת המצור על רבת עמון. 8. תרגום. 9. דעת מקרא. 10. מצודות. 11. תרגום. 12. מצודות. 13. רד"ק הסתפק אם הכוונה היא בשני הפירושים הראשונים כתב שהכוונה היא לערב שבו

הַחֲתִי הָרִי הָאִישָׁה הַזֶּה שׂאתם שׂואלים עליה, היא בת שבע, ביתו של אליעם,
 ואשתו של אוריה החיתי¹³: (ד) וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְלָאכִים וַיִּקְחֶהָ דָּוִד שֶׁלַּח שליחים
 שֶׁלְקָחוּ אֵלָיו אֶת בַּת שֶׁבַע,¹⁴ וַתָּבֹא אֵלָיו בַּת שֶׁבַע בָּאָה לְדָוִד,¹⁵ וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ
 דָּוִד הַתַּחְתָּן עִם בַּת שֶׁבַע, וְהִיא מִתְקַדְּשֶׁת מִטְּמֵאתָהּ בַּת שֶׁבַע הַיִּיתָה טְהוּרָה
 מִטּוֹמֵאת נִידָה בְּשַׁעַת שְׁדוּד הַתַּחְתָּן אִתָּהּ,¹⁶ וַתִּשְׁכַּב אֵל בֵּיתָהּ (לאחר חתונתה עם
 דָּוִד) בַּת שֶׁבַע חֹזְרָה אֶל בֵּיתָהּ¹⁷: (ה) וַתֵּהָרֶה הָאִשָּׁה בַּת שֶׁבַע הַרְתָּהּ, וַתִּשְׁלַח וַתַּגִּד
 לְדָוִד בַּת שֶׁבַע שֶׁלַּחַת שְׁלִיחִים אֶל דָּוִד כְּדִי לֹמַר לוֹ (לְדָוִד),¹⁸ וַתֹּאמֶר הֲרָה אֲנִי
 בַּת שֶׁבַע אֲמַרָה לְדָוִד (עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחִים): אֲנִי בְּהָרִינוֹן¹⁹: (ו) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל יוֹאָב
 דָּוִד שֶׁלַּח שְׁלִיחִים אֶל יוֹאָב (שֶׁפִּיקֵד עַל הַמִּלְחָמָה נֶגֶד עֲמוּנָה, וְאוּרִיָּה הָיָה אֶחָד
 מִחַיִּילָיו),²⁰ שְׁלַח אֵלַי אֶת אוּרִיָּה הַחֲתִי (דָּוִד אָמַר לְיוֹאָב עַל יְדֵי שְׁלִיחָיו) תִּשְׁלַח
 אֵלַי לְיִירוּשָׁלַם אֶת אוּרִיָּה הַחֲתִי,²¹ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת אוּרִיָּה אֶל דָּוִד יוֹאָב שֶׁלַּח
 אֶת אוּרִיָּה הַחֲתִי אֶל דָּוִד²²: (ז) וַיָּבֹא אוּרִיָּה אֵלָיו אוּרִיָּה הִגִּיעַ לְדָוִד,²³ וַיִּשְׁאַל
 דָּוִד דָּוִד שָׂאל אֶת אוּרִיָּה שֶׁלֹּשׁ שָׂאלוֹת: (1) לְשָׁלוֹם יוֹאָב הֲאִם שְׁלוֹם לְיוֹאָב?²⁴
 (2) וְלְשָׁלוֹם הָעָם שְׁלוֹם לְחַיִּילִים שְׁנִלְחַמְתִּים?²⁵ (3) וְלְשָׁלוֹם הַמְּלָחָמָה הֲאִם
 שְׁלוֹם לְגִיבוֹרִים שְׁנִלְחַמְתִּים בְּמִלְחָמָה?²⁶ (ח) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאוּרִיָּה דָּוִד אָמַר
 לְאוּרִיָּה: יָד לְבֵיתְךָ וְרַחֵץ רַגְלֶיךָ תַּחֲזוֹר לְבֵיתְךָ וְתִשְׁטוֹף שֵׁם אֶת רַגְלֶיךָ,²⁷ וַיֵּצֵא
 אוּרִיָּה מִבֵּית הַמְּלָכָה אוּרִיָּה יָצָא מִבֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ,²⁸ וַתֵּצֵא אַחֲרָיו מִשְׂאֵת
 הַמְּלָכָה אַרוּחַת הַמֶּלֶךְ יָצָא אַחֲרָיו אוּרִיָּה. דָּוִד שֶׁלַּח לְאוּרִיָּה אַרוּחָה מוֹכֵנָה כְּדִי
 שִׁיחִיה לֹו מֵה לְאֹכּוֹל כִּשְׁהוּא יַחֲזוֹר לְבֵיתוֹ²⁹: (ט) וַיִּשְׁכַּב אוּרִיָּה פֶּתַח בֵּית הַמְּלָכָה
 אוּרִיָּה שָׁכַב מוֹל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, אֶת כָּל עַבְדֵי אֲדָנָיו (אוּרִיָּה שָׁכַב
 מוֹל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד) יַחַד עִם כָּל שָׂרֵי עַבְדָּיו (שֶׁל דָּוִד),³⁰ וְלֹא יָרַד אֶל בֵּיתוֹ

מקורות ותמצית הערות

לפני שהם יצאו למלחמה. 17. תרגום. 18. תרגום.
 19. תרגום. 20. מצודות. 21. תרגום. רש"י: דוד התכוון
 שישכב אוריה עם אשתו וכך יחשוב שבת שבע מעוברת
 ממנו. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. תרגום. 25. דעת מקרא.
 26. רד"ק. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. מצודות וכתב
 שהסעודה מביאה לידי תשיש. 30. מצודות. 31. תרגום.

שאוריה היה גוי מבני חת או שנקרא חיתי בגלל שגר עם
 בני חת. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. מצודות. רד"ק: כאשר
 בת שבע התרחצה על הגג היא בעצם טבלה מטומאתה.
 כמו"כ כתב שדוד עבר על איסור אשת איש כאשר בא
 על בת שבע או שבת שבע לא הייתה אשת איש משום
 שכל חייליו של דוד המלך היו כותבים גט לנשותיהם

(אוריה שכב מול פתח ביתו של דוד) ולא ירד לביתו (בניגוד לציווי של דוד)³¹: (י)
 וַיִּגְדּוּ לְדָוִד עַבְדָּיו שֶׁל דָּוִד אָמְרוּ לוֹ, לֵאמֹר כֹּךְ אָמְרוּ עַבְדָּיו שֶׁל דָּוִד לְדָוִד:³²
 לֹא יֵרֵד אֹרִיָּה אֶל בֵּיתוֹ אֹרִיָּה לֹא יֵרֵד אֶל בֵּיתוֹ (למרות שציווית אותו על כך),³³
 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֹרִיָּה דָּוִד אָמַר לְאֹרִיָּה: הֲלוֹא מִדָּרָךְ אֲתָה בָּא הֲרִי אֶתָּה חֹזֵר
 מִדֶּרֶךְ אֲרוּכָה, וְאִם כֵּן אֲתָה בְּוֹדָאֵי עֵיִף, רַעַב וְצָמָא,³⁴ מִדּוּעַ לֹא יֵרְדָתְּ אֶל
 בֵּיתְךָ (והיות שאתה עייף, רעב וצמא) למה לא ירדת אל ביתך (כמו שציוויתי אותך)³⁵:
 (יא) וַיֹּאמֶר אֹרִיָּה אֶל דָּוִד אֹרִיָּה עֲנֵה לְדָוִד: הָאָרוֹן וַיִּשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה יֹשְׁבֵי
 בְּסָפֹת הָאֵם בְּשַׁעַת שְׂאֲרוֹן הַבְּרִית, חֵיִלֵי יִשְׂרָאֵל וְחֵיִלֵי יְהוּדָה יוֹשְׁבֵי בְּסוּכֹת
 שֶׁנִּבְנוּ בְּשַׁדָּה הַקְּרֵב,³⁶ וְאֲדָנִי יוֹאֵב וְעַבְדֵי אֲדָנִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה חֲנִים וְהַמִּפְקָד
 שְׁלִי יוֹאֵב וְשָׂר חֵיִלֵי הַמֶּלֶךְ חֹנִים עַל פְּנֵי שַׁדָּה הַקְּרֵב,³⁷ וְאֲנִי אָבִיא אֶל בֵּיתִי
 לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם אִשְׁתִּי (ובניגוד לשאר חיילי ישראל וארון הברית
 שנמצאים בשדה הקרב) אֲנִי אֲכַנֵּס אֶל בֵּיתִי כְּדִי לֵאכֹל, לִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמוֹחַ עִם
 אִשְׁתִּי,³⁸ חֵדָּה וְחֵי נַפְשִׁי אֲנִי נֹשֵׁב בְּחַיֵּי גּוֹפֶךְ וּבְחַיֵּי נַפְשִׁי,³⁹ אִם אֶעֱשֶׂה אֶת
 הַדְּבָר הַזֶּה (אני נשבע) שֶׁלֹּא אֶעֱשֶׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה. אֹרִיָּה נֹשֵׁב שֶׁהוּא לֹא
 יִחְזֹר אֶל בֵּיתוֹ בְּשַׁעַת שְׁעַם יִשְׂרָאֵל נֹמְצָא בְּשַׁדָּה הַקְּרֵב:⁴⁰ (יב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל
 אֹרִיָּה דָּוִד אָמַר לְאֹרִיָּה: שֵׁב בְּזֶה גַם הַיּוֹם תִּישָׂאֵר כְּאֵן הַיּוֹם בִּירוּשָׁלַיִם,⁴¹ וּמָחָר
 אֲשַׁלְּחֶךָ וּמָחָר אֲשַׁלַּח אֹתְךָ חֹזֵר לְשַׁדָּה הַמְּעֻרְכָה,⁴² וַיֵּשֶׁב אֹרִיָּה בִירוּשָׁלַם
 בַּיּוֹם הַהוּא וּמִמָּחָרֶת אֹרִיָּה יָשַׁב בִּירוּשָׁלַם בְּאוֹתוֹ יוֹם וְחֶלֶק מִיּוֹם הַמַּחֲרָת,
 עַד שֶׁבֹאֲמֻצַּע הַיּוֹם לְמַחֲרָת, דָּוִד שִׁלַּח אֹתוֹ חֹזֵר לְשַׁדָּה הַמְּלַחְמָה:⁴³ (יג) וַיִּקְרָא
 לוֹ דָּוִד דָּוִד קָרָא לְאֹרִיָּה, וַיֹּאכַל לֶפְנָיו וַיִּשְׁתַּתְּ אֹרִיָּה אֶכֶל וְשֵׁתָה לְפָנָיו דָּוִד,
 וַיִּשְׁכַּרְהוּ דָּוִד גֵּרַם לְאֹרִיָּה לְהִשְׁתַּכֵּר,⁴⁴ וַיֵּצֵא בְּעָרֵב לִשְׁכַּב בְּמִשְׁכָּבוֹ בְּעָרֵב, יֵצֵא
 אֹרִיָּה לִשְׁכַּב בְּמִקוֹם שָׁבוּ הוּא שָׁכַב – מוֹל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד,⁴⁵ עִם עַבְדֵי
 אֲדָנָיו (אֹרִיָּה שָׁכַב מוֹל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד) יַחַד עִם שָׂר עַבְדָּיו שֶׁל דָּוִד,⁴⁶ וְאֶל

מקורות ותמצית ההערות

32. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'.
 33. תרגום. 34. מצודות. 35. תרגום. 36. מצודות. רבינו
 37. מצודות. היה יוצא עם בני ישראל למלחמה. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. תרגום. 41. תרגום.
 42. תרגום. 43. תרגום. 44. תרגום. 45. תרגום. 46. תרגום.

בֵּיתוֹ לֹא יָרַד אֹרִיָּה לֹא יֵרַד אֶל בֵּיתוֹ⁴⁷: (יד) וַיְהִי בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר לַמַּחֲרָת, וַיִּכְתֹּב
 דָּוִד סֵפֶר אֶל יוֹאָב דֹּד כְּתַב לְיוֹאָב אִיגְרָת, ⁴⁸ וַיִּשְׁלַח בְּיַד אֹרִיָּה דֹד שְׁלַח אֶת
 הָאִיגְרָת לְיוֹאָב בִּידֵי שֶׁל אֹרִיָּה, דֹּד שְׁלַח אֶת הָאִיגְרָת לְיוֹאָב עַל יְדֵי אֹרִיָּה⁴⁹:
 (טו) וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דֹּד כְּתַב בְּאִיגְרָת שְׁכַתֵּב לְיוֹאָב, ⁵⁰ לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר דֹּד לְיוֹאָב
 עַל יְדֵי הָאִיגְרָת שְׁשַׁלַּח: ⁵¹ הִבִּי אֶת אֹרִיָּה אֶל מֹלֵךְ פְּנֵי הַמְּלַחְמָה הַחֲזָקָה תְּצִיבוּ
 אֶת אֹרִיָּה מֹלֵךְ הַמְּקוֹם שָׁבוּ הַקָּרֵב מֹלֵךְ בְּנֵי עֲמוֹן הוּא הַקָּרֵב הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר, ⁵²
 וַשְׁבֹּתֶם מֵאַחֲרָיו וְאַתֶּם תִּסּוּגוּ מִמְּקוֹם הַקָּרֵב (וְאַל תַּעֲזְרוּ לְאֹרִיָּה בְּשַׁעַת הַקָּרֵב), ⁵³
 וְנִגְפָה וָמָת (וְעַל יְדֵי כֹךְ) עֲמוֹן יִכּוּ אֶת אֹרִיָּה וְיִהְיֶה אוֹתוֹ⁵⁴: (טז) וַיְהִי בְּשִׁמּוֹר
 יוֹאָב אֶל הָעִיר בְּשַׁעַת שְׁיוֹאֵב (וְחִיילֵי יִשְׂרָאֵל) שָׁמְרוּ וּמִנְעוּ יְצִיאָה שֶׁל אֲנָשִׁים
 מִהָעִיר רַבַּת עֲמוֹן, ⁵⁵ וַיִּתֵּן אֶת אֹרִיָּה אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יָדַע כִּי אֲנָשִׁי חֵיל שָׁם
 יוֹאָב הִצִּיב אֶת אֹרִיָּה בְּמִקְוֵה שָׁבוּ הוּא יָדַע שֶׁהַחִיילִים הַחֲזָקִים מִצְּבָא עֲמוֹן
 נִמְצְאִים שָׁם⁵⁶: (יז) וַיִּצְאוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר וַיִּלְחֲמוּ אֶת יוֹאָב חִיילֵי עֲמוֹן יִצְאוּ מִהָעִיר
 רַבַּת עֲמוֹן וְנִלְחֲמוּ נֹגַד יוֹאָב, ⁵⁷ וַיַּפֵּל מִן הָעַם מֵעַבְדֵי דָּוִד חֶלֶק מִחִיילֵי דָּוִד
 נִהַרְגוּ עַל יְדֵי חִיילֵי עֲמוֹן, ⁵⁸ וַיָּמָת גַּם אֹרִיָּה הַחֲתִי גַם אֹרִיָּה הַחֲתִי נִהַרְגָה עַל
 יְדֵי חִיילֵי עֲמוֹן⁵⁹: (יח) וַיִּשְׁלַח יוֹאָב שְׁלִיחַ אֶל דָּוִד, ⁶⁰ וַיִּגֵּד לְדָּוִד אֶת
 כָּל דְּבָרֵי הַמְּלַחְמָה הַשְּׁלִיחַ שְׁשַׁלַּח יוֹאָב תִּיֵּאָר בְּפָנֵי דָּוִד אֶת כָּל מֵהִלְכֵי
 הַמְּלַחְמָה⁶¹: (יט) וַיִּצֹו אֶת הַמְּלָאָךְ יוֹאָב צִוּוּהָ אֶת הַשְּׁלִיחַ שְׁשַׁלַּח לְדָּוִד, ⁶² לֵאמֹר
 כֹּךְ אָמַר יוֹאָב לְדָּוִד עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחַ: ⁶³ כְּכַלּוֹתָהּ אֶת כָּל דְּבָרֵי הַמְּלַחְמָה לְדָּבַר
 אֶל הַמְּלָךְ (יוֹאָב אָמַר לְשִׁלַּח שְׁשַׁלַּח לְדָּוִד) כַּאֲשֶׁר תִּסְיִים לֹמֵר לְדָּוִד אֶת כָּל מֵהִלְכֵי
 הַמְּלַחְמָה⁶⁴: (כ) וְהָיָה אִם תַּעֲלֶה חֲמַת הַמְּלָךְ אִם יַעֲלֶה כַּעֲסוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אִם
 דָּוִד הַמֶּלֶךְ יִתְרַגֵּז מֵאוֹד כַּאֲשֶׁר תֹּאמַר לוֹ אֶת מֵהִלְכֵי הַמְּלַחְמָה, ⁶⁵ וְאָמַר לָךְ וְדָוִד
 יִשְׁאַל אוֹתָךְ: ⁶⁶ מִדּוּעַ נִגְשַׁתֶּם אֶל הָעִיר לְהִלָּחֵם לְמָה הִתְקַרַּבְתֶּם יוֹתֵר מִיְּדֵי אֶל
 הָעִיר כַּאֲשֶׁר נִלְחַמְתֶּם, ⁶⁷ הֲלֹא יָדַעְתֶּם אֶת אֲשֶׁר יָרַד מֵעַל הַחֲזָקָה (לְמָה הִתְקַרַּבְתֶּם

מקורות וממצית ההערות

42. תרגום. 43. מצודות. 44. תרגום. 45. מצודות. א' פסוק א'. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות.
 46. מצודות. 47. תרגום. 48. תרגום. 49. תרגום. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. תרגום. 58. תרגום.
 50. תרגום. 51. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע פרק 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. עפ"י

יותר מידי אל העיר כאשר נלחמתם) הרי אתם יודעים שהאויבים משליכים חפצים שיכולים להרוג אתכם מעל החומה (ולא הייתם צריכים להתקרב מאוד אל חומת העיר, אלא לשמור מרחק משם)⁶⁸: (כא) **מִי הִכָּה אֶת אַבִּימֶלֶךְ בֶּן יִרְבֶּשֶׁת הַרִי מִי הָרַג אֶת אַבִּימֶלֶךְ בְּנוֹ שֶׁל גִּדְעוֹן**,⁶⁹ **הֲלֹא אִשָּׁה הִשְׁלִיכָה עָלָיו פֶּלֶחַ רֶכֶב מֵעַל הַחֹמָה** הרי אישה השליכה עליו את האבן העליונה של הרחיים,⁷⁰ **וַיָּמַת בְּתַבְּצָךְ** וכך הוא (אבימלך) נהרג בעיר תבץ,⁷¹ **לָמָּה נִגְשַׁתֶּם אֶל הַחֹמָה** ואם כן, אינני מבין מדוע התקרבתם מידי אל החומה, הרי אתם יודעים שיש בכך סכנה גדולה,⁷² **וְאָמַרְתָּ** (יואב ממשיך בדבריו אל השליח ששלח לדוד) אתה תענה לדוד (כדי להרגיע אותו מכעסו),⁷³ **גַּם עֲבַדְתָּ אֹרִיָּה הַחֲתָי מֵת גַּם אֹרִיָּה הַחֲתָי עֲבַדְךָ** מת במלחמה. יואב רצה שהשליח יבליע בדבריו לדוד את דבר מותו של אוריה, וכך לא יבינו שהוא גרם בכוונה למותו (של אוריה). לכן, יואב אמר לשליח שיאמר את הדברים ברמז⁷⁴: (כב) **וַיִּלְכֵּךְ הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּחַ שֶׁלֹּחַ יוֹאֵב הֵלֵךְ מִשְׁדֵּה הַמַּעֲרֹכָה, וַיָּבֵא וַיַּגֵּד לְדָוִד אֵת כָּל אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹאֵב הַשְּׁלִיחַ בֵּא וְאָמַר לְדָוִד אֵת כָּל הַדְּבָרִים שִׁיּוֹאֵב אָמַר לוֹ לִמְרָאָה**:⁷⁵ (כג) **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל דָּוִד הַשְּׁלִיחַ שֶׁל יוֹאֵב אָמַר לְדָוִד: מִי נִגְבְּרוּ עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים כֹּאֲשֶׁר חִיילֵי עִמּוֹן הִתְגַּבְּרוּ עָלֵינוּ**,⁷⁶ **וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ הַשָּׂדֵה וְחִיילֵי עִמּוֹן יִצְאוּ מֵהָעִיר וְתִקְפוּ אוֹתָנוּ בַשָּׂדֵה שֶׁמְחוּץ לָעִיר**,⁷⁷ **וַנִּהְיֶה עָלֵיהֶם עַד פֶּתַח הַשָּׁעַר וְאִנְחָנוּ (חִיילֵי יִשְׂרָאֵל) הִתְגַּבְּרוּ עַל חִיילֵי עִמּוֹן וְהִדְפָנוּ אוֹתָם עַד לַפֶּתַח שַׁעַר הָעִיר רִבֵּה**:⁷⁸ (כד) **וַיִּזְדוּ הַמְּזֻרִים אֶל עֲבַדְתָּ מֵעַל הַחֹמָה כֹּאֲשֶׁר הִתְקַרְבְּנוּ אֶל הַחֹמָה, הַקְּשִׁיתִם מִחִילֵי עִמּוֹן, יָרוּ עָלֵינוּ חִיצִים מֵעַל הַחֹמָה**,⁷⁹ **וַיִּמְזוּתוּ מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חֶלֶק מִחִילֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵם עֲבַדֶּיךָ נִהְרָגוּ (עַל יְדֵי הַקְּשִׁיתִם שֶׁל עִמּוֹן), וְגַם עֲבַדְתָּ אֹרִיָּה הַחֲתָי מֵת וְגַם עֲבַדְךָ אֹרִיָּה הַחֲתָי הִיא אֶחָד מִחִילֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּהְרָגוּ**:⁸⁰ (כה) **וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַמֶּלֶךְ דָּוִד אָמַר לְשֶׁלֹּחַ שֶׁלֹּחַ לֹא יוֹאֵב: כֹּה תֹאמְרוּ אֶל יוֹאֵב כֵּךְ תֹאמְרוּ אֵל**

מקורות ותמצית הערות

הגר"א בפירושו לספר יהושע פרק א' פסוק א'. 64. תרגום. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. מצודות. 68. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. תרגום. 76. מצודות.

יואב: **אַל יִרַע בְּעֵינַיִךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה** אל תצטער על דבר זה, (שנהרגו מחיילי ישראל על ידי שהם התקרבו אל החומה), ⁸¹ **כִּי כִזָּה וְכִזָּה תֹאכַל הַחֶרֶב** הרי כך דרכה של המלחמה, תמיד נהרגים חיילים רבים גם מקרב הצד המנצח, ובמלחמה זו נהרגו מעט חיילים מעם ישראל (ואם כן לא כדאי להצטער), ⁸² **הַחֶזֶק מִלְחַמְתֶּךָ אֶל הָעִיר** תמשיך להילחם נגד העיר רבת עמון, ⁸³ **וְהִרְפָּה וְתִהְיֶה אוֹתָהּ** לגמרי (לאחר שתנצח במלחמה), ⁸⁴ **וְחִזְקָהּ וְאֵתָהּ** (השליח של יואב) תחזק את ידיו של יואב⁸⁵: (כו) **וְתִשְׁמַע אֵשֶׁת אוֹרִיָּה בִּי מֵת אוֹרִיָּה אִישָׁה** אשתו של אוריה, בת שבע, שמעה שאוריה בעלה מת במלחמה, ⁸⁶ **וְתִסְפַּד עַל בְּעֻלָּהּ** בת שבע הספידה את אוריה⁸⁷: (כז) **וַיַּעֲבֹר הָאֲבֶל** לאחר שנגמרו ימי האבל שבת שבע התאבלה על אוריה, ⁸⁸ **וַיִּשְׁלַח דָּוִד דֹּד שְׁלַח שְׁלִיחִים** אל בת שבע, כדי לקחת אותה לאישה, ⁸⁹ **וַיֵּאסְפָה אֶל בֵּיתוֹ דָּוִד הַכְּנִיס** את בת שבע לביתו, ⁹⁰ **וְתִהְיֶה לוֹ לְאִשָּׁה** בת שבע הייתה לאשתו של דוד המלך, **וְתִלְדֵּ לֹו בֶן** בת שבע הולידה בן לדוד, ⁹¹ **וַיִּרַע הַדָּבָר אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד בְּעֵינַיִ יִקְוֶן** מעשה זה של דוד (מהלך הדברים עם בת שבע) היה רע מאוד בעיני ה'⁹²:

פרק יב

(א) **וַיִּשְׁלַח יִקְוֶן אֶת נָתָן אֶל דָּוִד ה'** שלח את נתן הנביא להוכיח את דוד, ¹ **וַיָּבֵא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ** נתן בא אל דוד ואמר לו: **שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת** היה מקרה שבו היו בעיר אחת אנשים, ² **אֶחָד עֹשִׂיר וְאֶחָד רָאשׁ** אחד האנשים היה עשיר והשני היה עני: ³ (ב) **לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הָרַבָּה מְאֹד** לאיש העשיר היה הרבה מאוד צאן ושוורים: ⁴ (ג) **וְלָרֶשׁ אֵין כָּל וְלֹאִישׁ הָעֵנִי** לא היה כלום, ⁵ **כִּי אִם כְּבֹשָׁה אַחַת קִטְנָה** אֲשֶׁר קָנָה (לעני לא היה כלום) חוץ מכבשה קטנה שהוא קנה, ⁶ **וַיַּחֲיֶה הָעֵנִי גִידֵל** את הכבשה שלו

מקורות ותמצית הערות

77. תרגום. 78. מצודות. 79. תרגום. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. תרגום. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. תרגום. 87. תרגום. 88. תרגום. 89. דעת. 90. מצודות. 91. תרגום. 92. תרגום. 1. דעת מקרא.

וסיפק את כל צרכיה, ⁷ וַתַּגְדֵּל עִמּוֹ וְעַם בְּנֵי יַחֲדוֹ הַכַּבְשָׁה גְדוּלָה יַחַד עִם הָעֲנִי וְעַם בְּנֵי, ⁸ מִפֶּתַח תְּאֵבֶל וּמִכֶּסֶף תְּשִׁתָּה הַכַּבְשָׁה הַיִּיתָה אוֹכֵלָת מִפֶּתוֹ שֶׁל הָעֲנִי והייתה שותה מכוסו (דבר שמראה גם הוא על החיבה הגדולה שחיבב העני את הכבשה), ⁹ וּבְחִיקוֹ תִשָּׁבֵב הַכַּבְשָׁה גַם הַיִּיתָה שׁוֹכֵבֶת בְּחִיקוֹ, בְּחִלּוֹ שֶׁבִין הַחֲזָה לְזֵרוּעוֹת, שֶׁל הָעֲנִי (דבר שמראה גם הוא על החיבה הגדולה שחיבב העני את הכבשה), ¹⁰ וַתְּהִי לוֹ פֶּתַח הַכַּבְשָׁה הַיִּיתָה חֲשׁוּבָה לְעֲנִי כְּאִילוֹ שֶׁהִיא הַיִּיתָה בֵּיתוֹ הַיְחִידָה ¹¹: (ד) וַיָּבֵא הַכֹּהֵן לְאִישׁ הָעֹשִׂיר אֶדְמָה שֶׁהֵלֵךְ בְּדַרְכֵי אֶדְמָה לְהִתְאַרַח אֶצֶל הָאִישׁ הָעֹשִׂיר, ¹² וַיַּחְמַל לְקַחֲתָּ מִצֵּאֵנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לְאֶרֶץ הַבָּא לוֹ הָאִישׁ הָעֹשִׂיר חֶסֶם מִלְקַחַת מִצֵּאֵן שֶׁהִיָּה לוֹ וּמִהַשׁוּוֹרִים שֶׁהָיוּ לוֹ כְּדִי לְהַכִּין אוֹכֵל לְאוֹרַח שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, הָאִישׁ הָעֹשִׂיר לֹא רָצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַחַת מִבְּהֵמוֹתָיו כְּדִי לְהַכִּין אוֹכֵל לְאוֹרַח שֶׁבֵּא אֵלָיו, ¹³ וַיִּקַּח אֶת כֶּבֶשֶׁת הָאִישׁ הָרֹאשׁ הָאִישׁ הָעֹשִׂיר לְקַח אֶת כֶּבֶשֶׁתוֹ שֶׁל הָאִישׁ הָעֲנִי, ¹⁴ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַבָּא אֵלָיו הָאִישׁ הָעֹשִׂיר הַכִּין אֶת הָאוֹכֵל לְאוֹרַח מִכֶּבֶשֶׁת הָעֲנִי ¹⁵: (ה) וַיַּחֲרֵ אֶף דָּוִד בְּאִישׁ מְאֹד דָּוִד כֵּעֵס מְאֹד עַל הָאִישׁ הָעֹשִׂיר (דוד לא ידע שמדובר במשל), ¹⁶ וַיֹּאמֶר אֶל נָתָן דָּוִד אִמְרָה אֵל נָתָן: חַי יְיָ וְיִקְוֶה אֲנִי נִשְׁבַּע בַּשֵּׁם ה', כִּי בֶן מְוֵת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת הָאִישׁ הָעֹשִׂיר הוּא בֶן מְוֵת. לְאִישׁ הָעֹשִׂיר מִגִּיעַ דִּין מְוֵת, מִפְּנֵי שֶׁאִדְמָה שְׂגוּזָל מִעֲנִי, כְּאִילוֹ הוֹרֵג אוֹתוֹ (בְּגִלּוֹל הַנּוֹזֵק הָרַב שֶׁהוּא גוֹרֵם לְעֲנִי) ¹⁷: (ו) וְאֵת הַכֶּבֶשֶׁת יִשְׁלַם אֲרִבְעָתַיִם (חוץ מדין המוות שהאיש העשיר מחוייב בו) הָאִישׁ הָעֹשִׂיר חַיִּיב גַּם לְשַׁלֵּם לְאִישׁ הָעֲנִי פִי אַרְבַּע מְשׁוּוֵי הַשֶּׁה, ¹⁸ עֵקֶב אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה (הָאִישׁ הָעֹשִׂיר חַיִּיב מִיתָה וְשַׁלֵּם פִּי אַרְבַּע מְשׁוּוֵי שֶׁל הַשֶּׁה) הַיִּוֵּת וְהוּא עָשָׂה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, שֶׁהוּא לְקַח אֶת הַשֶּׁה שֶׁל הָאִישׁ הָעֲנִי וְהַכִּין מִמֶּנּוּ אוֹכֵל לְאוֹרַח, ¹⁹ וְעַל אֲשֶׁר לֹא חָמַל (הָעֹשִׂיר חַיִּיב מִיתָה וְשַׁלֵּם פִּי אַרְבַּע מְשׁוּוֵי הַשֶּׁה הַיִּוֵּת וְהוּא גַּבֵּב) וְגַם עַל שֶׁהוּא

מקורות ותמצית הערות

2. תרגום. 3. מצודות. 4. תרגום. 5. מצודות. 6. תרגום.
7. מצודות. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. דעת מקרא. 11. דעת מקרא. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. תרגום. 15. תרגום.
16. מצודות. 17. רש"י. 18. מצודות והסביר שחייב לשלם אמנון, תמר ואבשלום. 19. מצודות. 20. תרגום.

לא ריחם על האיש העני והוא לקח את השה של האיש העני²⁰: (ז) וַיֹּאמֶר נָתַן
 אֶל דָּוִד נָתַן אִמְר לְדוֹד: אַתָּה הָאִישׁ אַתָּה הָאִישׁ שֶׁלִּקַּחְתָּ אֶת כְּבֹשֶׁת הָרֶשׁ, אַתָּה
 הָאִישׁ הַעֲשִׂיר מִהַמְּשָׁל,²¹ בַּה אָמַר יִקְנֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 (ה' מונה את הדברים הטובים שהוא עשה לדוד): (1) אֲנֹכִי מִשְׁחַתִּיךָ לְמַלְכְּךָ עַל
 יִשְׂרָאֵל אֲנִי (ה') מִשְׁחַתִּי אוֹתְךָ לְהִיּוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל,²² (2) וְאַנְכִי הַצִּלְתִּיךָ מִיַּד
 שָׂאוּל וְאֲנִי (ה') גַּם הַצִּלְתִּי אוֹתְךָ מִיַּד שֶׁל שָׂאוּל כִּאֲשֶׁר הוּא רֹדֵף אַחֲרֶיךָ בַּמְּטָרָה
 לְהִרְוֵג אוֹתְךָ²³: (ח) וְאַתָּנָה לָּךְ אֶת בַּיִת אֲדֹנֶיךָ וְגַם נָתַתִּי לָךְ אֶת הַבַּיִת שֶׁל
 הָאֲדוֹן שֶׁלְךָ (את ביתו ורכושו של שאול),²⁴ (4) וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחִיקְךָ וְגַם נָתַתִּי
 לָךְ נָשִׁים מִצֶּאֱצָאִיו שֶׁל שָׂאוּל. הַכּוֹוֹנָה לְמִיכָל בַּת שָׂאוּל שֶׁהִיְתָה אִשְׁתּוֹ דָּוִד,²⁵
 (5) וְאַתָּנָה לָּךְ אֶת בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה וְגַם נָתַתִּי לָךְ לְמַלּוּךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה²⁶,
 וְאִם מְעַט וְאִם כֹּל מֵה שֶׁנָּתַתִּי לָךְ אֵינִי מִסְפִּיק לָךְ וְאַתָּה רּוֹצֵה טוֹבוֹת נוֹסְפוֹת,²⁷
 וְאִסְפָּה לָּךְ כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה (אם כל מה שנתתי לך אינו מספיק לך ואתה רוצה טובות
 נוספות) אֲנִי אוֹסִיף לָךְ כִּי וְכִי, אֲנִי אֲכַפִּיל אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁאֲגַמּוֹל אִתְּךָ²⁸: (ט)
 מִדּוֹעַ בְּזִית אֶת דְּבַר יִקְנֶה לְעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי (אחרי כל הטוב שגמלתי לך) לְמַה
 בְּזִית אֶת דְּבַר ה' וְעֲשִׂית מַעֲשֵׂה שֶׁהוּא רַע בְּעֵינַי ה',²⁹ אֶת אוֹרֵיָה הַחֲתִי הַפִּיָּה
 בְּחָרֵב אַתָּה גֵּרְמַת שְׂאוּרִיָה יִיְהָרֵג בְּחָרֵב,³⁰ וְאֶת אִשְׁתּוֹ לְקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה וְהַחֲתַנְתָּ
 עִם אִשְׁתּוֹ שֶׁל אוֹרֵיָה, עִם בַּת שֶׁבַע,³¹ וְאֶת הָרֵגָת בְּחָרֵב בְּנֵי עַמּוֹן וְאַתָּה גֵּרְמַת
 לְכַךְ שְׂאוּרִיָה יִיְהָרֵג בִּיַּד הַחֲרָבוֹת שֶׁמוֹחֲזָקִים בִּיַּדֵּיהֶם שֶׁל חֵילֵי עַמּוֹן. לֹא רַק
 שֶׁגֵּרְמַת לְמִיתָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיָה, אֲלֵא שֶׁגֵּרְמַת לוֹ לִפְּוֹל בִּיַּד שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל³²: (י)
 וְעַתָּה עֲכָשִׁיו, כְּעוֹנֵשׁ עַל שֶׁגֵּרְמַת לְאוֹרֵיָה לְמוֹת,³³ לֹא תִסּוֹר חָרֵב מִבֵּיתְךָ עַד
 עוֹלָם לֹא יִפְסַק חָרֵב מִמֶּךָ וּמִצֶּאֱצָאִיךָ לְעוֹלָם, רַבִּים מִצֶּאֱצָאִיךָ יָמוּתוּ בְּחָרֵב,³⁴
 עֵקֶב כִּי בְּזַתְנִי (רַבִּים מִצֶּאֱצָאִיךָ יָמוּתוּ בְּחָרֵב) כִּיּוֹן שֶׁבִּזַּית אוֹתִי, כִּיּוֹן שֶׁגֵּרְמַת
 לְחִלּוֹל ה',³⁵ וְתִקַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אוֹרֵיָה הַחֲתִי לְהִיּוֹת לָּךְ לְאִשָּׁה (רַבִּים מִצֶּאֱצָאִיךָ

מקורות ותמצית הערות

21. מצודות. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. רד"ק. 25. מצודות. 26. תרגום. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. רד"ק. 33. עיין
 25. מצודות. 26. תרגום. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. תרגום. 32. רד"ק. 33. עיין

ימותו בחרב כיוון שגרמת לחילול ה' והתחנת, עם בת שבע, אשתו של אוריה החיתי³⁶: **יָא כֹּה אָמַר יְקֹנֵק כִּךְ אָמַר ה'** (נתן עבר לחלק השני של התוכחה. התוכחה חולקה לשניים כדי להדגיש את חומרת החטא): ³⁷ **הִנְנִי מְקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתְךָ אֲנִי אַעֲמִיד אֶת אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי בֵּיתְךָ, מִשְׁפַּחְתְּךָ, שִׁיעֶשֶׂה לְךָ דָּבָר רָע,** ³⁸ **וְלִקְחָתִי אֶת נְשִׂיךָ לְעֵינֶיךָ וְאוֹתוֹ אֲדַם מִמִּשְׁפַּחְתְּךָ יִיקַח אֶת נְשׁוֹתֶיךָ מִמֶּךָ, וְלֹא תוּכַל לִמְנוֹעַ זֹאת,** ³⁹ **וְנָתַתִּי לְרַעֲיֶיךָ וְאֲנִי (ה')** אתן את נשותיך לחבר שלך, לאבשלום שימרוד בך וימלוך, ובכך יהיה שווה אליך בדרגתו, ⁴⁰ **וְשָׁכַב עִם נְשִׂיךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמַשׁ הַזֹּאת וְאוֹתוֹ אֲדַם, אֲבַשְׁלוּם, יִתְחַתֵּן עִם נְשׁוֹתֶיךָ בְּאוֹר יוֹם, בְּגִלּוּי לְעֵינַי כֹּלֵם:** ⁴¹ **(יב) כִּי אֲתָה עֹשִׂיתָ בְּסִתְרָךְ (אבשלום ייקח את נשותיך בגלוי) כיוון שעשית את כל המעשה עם אוריה בסתר, בלי שמישהו יידע,** ⁴² **וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בְּגִבּוֹר כֹּל יִשְׂרָאֵל וְנִגְדָה הַשָּׁמַשׁ וְאֲנִי (ה')** אעניש אותך (דוד) בגלוי לפני כולם, כל ישראל ייראו לאור היום את העונש שיבוא עליך, ומכך הם יבינו את החטא שלך⁴³: ⁴³ **(יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל נָתָן דָּוִד אָמַר אֵל נָתָן: הֲטָאֲתִי לְיִקְנֹק אֲנִי חֲטָאתִי בְּכִךְ שִׁגְרַמְתִּי לְאוֹרִיָּה לְמוֹת, וְלִכֵּן מִגִּיעַ לִי הָעוֹנֵשׁ שֶׁלֹּא יִסּוּר חָרֵב מִבֵּיתִי, אֵךְ לֹא חֲטָאתִי בְּאִשׁ אִישׁ וְלִכֵּן לֹא מִגִּיעַ לִי לְמוֹת. כֹּל אֶחָד מִחַיִּילֵי דָוִד הֵיָה כּוֹתֵב גִּט לְאִשְׁתּוֹ לְפָנָי שֶׁהוּא הֵיָה יוֹצֵא לְהִלְחָם, וּמִמִּילָא בַת שֶׁבַע לֹא הֵיָתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אוֹרִיָּה כֹּאשֶׁר דָּוִד הִתְחַתֵּן אִתָּהּ. לְשִׁיטְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, זֶה הִסִּיבָה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לוֹ לְמוֹת עַל חֲטָאוֹ,** ⁴⁴ **וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל דָּוִד נָתָן עֲנֵה לְדָוִד: גַּם יְקֹנֵק הָעֶבְדִּיר חֲטָאתְךָ גַּם ה' מַחֵל לְךָ עַל חֵלֶק מִהַחֲטָא שֶׁלְךָ, וְלִכֵּן הָעוֹנֵשׁ שֶׁלְךָ יוֹמַתְךָ וְלֹא תָמוּת,** ⁴⁵ **לֹא תָמוּת (מכיוון שה' מחל לך על חלק מהעונש) אתה לא תמות. אולם, אִם ה' הֵיָה מְעַנֵּשׁ אוֹתְךָ אֶת הָעוֹנֵשׁ שֶׁבֵּאֲמַת הִגִּיעַ לְךָ, הֵיָתָה צְרִיךְ לְמוֹת, שֶׁהִרִי גִרְמַת לְמִיתְתּוֹ שֶׁל אוֹרִיָּה⁴⁶: ⁴⁶ **(יד) אָפֶס אוֹלָם,** ⁴⁷ **כִּי נִאֲפֵץ נִאֲצַתְּ אֶת אִיְבֵי יְקֹנֵק בְּדָבָר הַזֶּה (אולם) היות והתחנת עם בת שבע, ועל ידי כך גרמת לחילול ה'****

מקורות ותמצית הערות

"עֵתָה". 34. מצודות. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. דעת 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. מקרא. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות. 48. מצודות.

ולמציאות שבה שונאי ה' יבזו אותו (את ה'),⁴⁸ גם הבן היולד לך מות ימות
 וגם הבן שייוולד לך מבת שבע – ימות (כעונש על החטא)⁴⁹: (טו) וַיִּלְדָּה נָתָן אֶל
 בֵּיתוֹ נָתָן הַנְּבִיא הַלֵּךְ אֶל בֵּיתוֹ מִיד לְאַחַר שֶׁהוּא אָמַר אֶת דְּבָרֵי הַנְּבוּאָה לְדָוִד
 (והוא לא נשאר אצל דוד כדי לחלוק לו כבוד וכך דוד יידע שה' כועס עליו),⁵⁰ וַיִּגְדַּף
 יִקְנֹק אֶת הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יִלְדָה אִשְׁתּוֹ אוֹרְיָה לְדָוִד ה' גֵּרַם לִילֵד שֶׁבַע הוֹלִידָה
 לְדָוִד לְחַלּוֹת,⁵¹ וַיֹּאמְרֵשׁ בְּנֵי שֶׁל דָּוִד נָהִיָה מְאוֹד חוֹלָה⁵²: (טז) וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת
 הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנְּעָר דָּוִד נִכְנַס לְבֵית ה' (האוהל שלתוכו הכניס את ארון הברית),
 שֵׁם הוּא בִיקֶשׁ רַחֲמִים מֵאֵת ה' עַל הַנְּעָר שֶׁנּוֹלַד לוֹ, דָּוִד בִיקֶשׁ מֵה' שִׁירְפָא אֶת
 בְּנֵי,⁵³ וַיִּצָּם דָּוִד צִוִּים דָּוִד צֵם לְאוֹרֶךְ פֶּרֶק הַזֹּמֵן בּוֹ הוּא הַתְּפַלֵּל עַל הַנְּעָר,⁵⁴ וַיִּבְאֵ
 וְכֵן וְשָׁכַב אֶרְצָה דָּוִד חָזַר לְבֵיתוֹ (מבית ה') וְשָׁכַב וּישָׁן עַל הַרְצַפָּה⁵⁵: (יז) וַיִּקְמֹז
 זְקַנְי בֵּיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן הָאָרֶץ זְקַנְי בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד קָמוּ וְנִסּוּ לְהַרִים אֶת
 דָּוִד מֵהַרְצַפָּה,⁵⁶ וְלֹא אָבָה דָּוִד לֹא רָצָה לְקוֹם מֵהַרְצַפָּה,⁵⁷ וְלֹא בָרָא אֶתֶם לְחֵם
 דָּוִד גַּם לֹא אָכַל עִם אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ אֶת הָאוֹרוֹחוֹת שֶׁהֵם הָיוּ אוֹכְלִים, וְהוּא אֶפִּילוֹ
 לֹא אָכַל מֵעֵט⁵⁸: (יח) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְמַחְלַתוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד,⁵⁹
 וַיָּמָת הַיֶּלֶד (בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְמַחְלַתוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד) הַיֶּלֶד מֵת מֵהַמְּחִלָּה, וַיִּדְּאוּ עַבְדֵי
 דָּוִד לְהַגִּיד לוֹ כִּי מָת הַיֶּלֶד עַבְדֵּיו שֶׁל דָּוִד חֲשָׁשׁוּ לֹמַר לוֹ (לְדָוִד) שֶׁהַיֶּלֶד מֵת,⁶⁰
 כִּי אָמְרוּ (עַבְדֵּיו שֶׁל דָּוִד חֲשָׁשׁוּ לֹמַר לוֹ שֶׁהַיֶּלֶד מֵת) הַיּוֹת וְהֵם אָמְרוּ לְעֲצָמָם: הִנֵּה
 בַּהֵיּוֹת הַיֶּלֶד חַי דְּבַרְנוּ אֵלָיו וְלֹא שָׁמַע בְּקוֹלְנוּ הָרִי כֹאֲשֶׁר הַיֶּלֶד הָיָה חַי, דִּיבְרַנו
 אֶל דָּוִד (וְנִסִּינוּ לְהַאֲכִיל אוֹתוֹ וְלִהְקִים אוֹתוֹ מֵהַרְצַפָּה) וּבְכָל זֹאת הוּא לֹא שָׁמַע
 בְּקוֹלְנוּ,⁶¹ וַאֲיֵךְ נֹאמַר אֵלָיו מָת הַיֶּלֶד וַאֲיֵךְ נֹאמַר לְדָוִד שֶׁהַיֶּלֶד מֵת, הָרִי הוּא
 וְדָאֵי יִצְטַעַר יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא הַצְטַעַר כֹּאֲשֶׁר הַיֶּלֶד הָיָה חַי וְחוֹלָה,⁶² וְעָשָׂה רָעָה
 וְדָוִד יִחְבּוֹל בְּעֲצָמוֹ, יִגְרוֹם לְעֲצָמוֹ חִבְלָה (כְּשִׁיוֹדַע לוֹ שֶׁבְנֵי מֵת)⁶³: (יט) וַיִּדְּאוּ דָּוִד

מקורות ותמצית ההערות

דברי הרמב"ן בשמות פרק ב' שכתב שכל ילד מרגע
 שנולד נקרא נער. רד 54. תרגום. 55. מצודות. 56. תרגום.
 57. תרגום. 58. מצודות. 59. מצודות בפירושו הראשון.
 בפירושו השני כתב שהיה זה היום השביעי למחלתו של

49. מצודות. 50. רד"ק בפירושו הראשון. בפירושו השני
 כתב שהפסוק אומר שכאשר נתן חזר לביתו, ה' גרם מיד
 לבנו של דוד לחלות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום
 + מצודות. בעניין הכתוב לשון נער, ניתן להסביר לפי

כִּי עֲבָדִיו מִתְלַחֲשִׁים דוד ראה שעבדיו דיברו ביניהם בלחש, ⁶⁴ וַיִּבֶן דָּוִד כִּי מֵת
הַיֶּלֶד דוד הבין שהילד מת (בגלל שעבדיו דיברו ביניהם בלחש), ⁶⁵ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל
עֲבָדָיו דוד שאל את עבדיו: **הַמֵּת הַיֶּלֶד** האם הילד שלי מת? וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו
של דוד ענו לדוד: **מֵת הַיֶּלֶד מֵת**: (כ) וַיִּקֶם דָּוִד מִהָאָרֶץ דוד קם מהרצפה, ⁶⁶
וַיִּרְחֹץ דוד רחץ את גופו, ⁶⁷ וַיִּסֶּךְ דוד מרח שמן על גופו, ⁶⁸ וַיַּחֲלֹף שִׁמְלֹתָיו דוד
החליף את בגדיו לבגדים נקיים (כיוון שהבגדים שלבש היו מלוכלכים לאחר ששכב
על הרצפה), ⁶⁹ וַיָּבֵא בֵּית יִקְנוֹק דוד נכנס לבית ה', האוהל בעיר דוד שהוא הכניס
אליו את ארון הברית, ⁷⁰ וַיִּשְׁתַּחֲוּ דוד השתחוה בבית ה', כדי לברך על הרעה.
אדם חייב לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, וכך נהג דוד לאחר
שבנו מת, ⁷¹ וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ (לאחר שהשתחוה בבית ה') דוד בא לביתו, ⁷² וַיִּשְׁאַל
דוד ביקש שיביאו לו אוכל, ⁷³ וַיִּשְׁיִמוּ לוֹ לֶחֶם אנשי ביתו של דוד הניחו לחם
לפני דוד, ⁷⁴ וַיֹּאכַל דוד אכל את האוכל שהניחו לפניו: (כא) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו
עבדיו של דוד שאלו אותו: **מָה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ** מדוע נהגת באופן
שבו נהגת? ⁷⁵ **בְּעֵבֹר הַיֶּלֶד חֵי צִמְתָּ וַתִּבְכֶּה** כאשר הילד עדיין היה חי וחולה,
אתה צמת ובכית, ⁷⁶ **וּכְאֲשֶׁר מֵת הַיֶּלֶד קִמְתָּ וַתֹּאכַל לֶחֶם** ואילו עכשיו, לאחר
שהילד מת, והיה ראוי שתצטער יותר, קמת מהרצפה ואכלת לחם: ⁷⁷ (כב) וַיֹּאמֶר
דוד ענה לעבדיו: **בְּעוֹד הַיֶּלֶד חֵי צִמְתִּי וְאָבַכָה** כאשר הילד עדיין היה חי, אני
צמתי ובכיתי, **כִּי אָמַרְתִּי** (כאשר הילד עדיין היה חי, צמתי ובכיתי) מכיוון שאמרתי,
מִי יוֹדֵעַ אין מי שיודע אם כבר נגזרה גזירה על הילד למות, ⁷⁸ **וַחֲנַנִּי יִקְנוֹק וְחֵי**
הַיֶּלֶד ואולי ה' ירחם עליי והילד יחיה? ⁷⁹ (כג) **וְעָתָה מֵת לָמָּה זֶה אֲנִי צָם** ועכשיו,
הילד כבר מת, ואין טעם לכך שאצום, ⁸⁰ **הָאוֹכֵל לִהְשִׁיבוּ עוֹד** האם אני אוכל
להחזיר את הילד חזרה, האם אוכל להחיות את הילד? הרי אינני יכול להחיות
אותו ואם כן אין שום טעם לכך שאצום, ⁸¹ **אֲנִי הִלֵּךְ אֵלָיו** אני הולך להגיע אל

מקורות ותמצית הערות

הילד. 60. תרגום. 61. תרגום. 62. תרגום. 63. מצודות. 71. מצודות. 72. תרגום. 73. מצודות. 74. תרגום. 75. דעת
64. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. תרגום. מקרא. 76. מצודות. 77. תרגום. 78. מצודות. 79. תרגום.
68. מצודות. 69. מצודות. 70. תרגום + דעת מקרא. 80. תרגום. 81. תרגום. 82. מצודות. 83. תרגום.

הילד, אני הולך למות כמו שהוא מת,⁸² והוא לא ישוב אלי והילד לא יחזור אליי, הילד לא יקום לתחייה⁸³: (כד) וַיִּנְחֵם דָּוִד אֶת בַּת שֶׁבַע אֲשֶׁתוֹ דוֹד נִיחָם אֶת בַּת שֶׁבַע אֲשֶׁתוֹ עַל מִיתַת הַיֶּלֶד, וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁכַּב עִמָּה דוֹד קִיִּים אֶת כָּל הַדֵּינִים שֶׁבַע מְקִיִּים בְּאִשְׁתּוֹ, וַתֵּלֶד בֶּן בַּת שֶׁבַע הוֹלִידָה בֶּן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה בַּת שֶׁבַע קָרְאָה לִילֵד שְׁנוּלֵד לָהּ בְּשֵׁם "שְׁלֹמֹה". פִּירוּשׁ הַשֵּׁם שְׁלֹמֹה הוּא שִׁיחִיָּה שְׁלוֹם בִּימִיו,⁸⁵ וַיִּקְנֶן אֶהְבֹּהוּ ה' אֱהָב אֶת שְׁלֹמֹה⁸⁶: (כה) וַיִּשְׁלַח בְּיַד נָתָן הַנְּבִיא ה' שְׁלַח דְּבַר נְבוּאָה עַל יַדֵּי נָתָן הַנְּבִיא,⁸⁷ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יְדִידִיָּהּ בְּעֵבִיר יִקְנֶן נָתָן קָרָא אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד שְׁנוּלֵד לְדוֹד וּבַת שֶׁבַע בְּשֵׁם "יְדִידִיָּהּ", בְּגַלֵּל שֶׁה' אֱהָב אֶת הַיֶּלֶד⁸⁸: (כו) וַיִּלְחֶם יוֹאָב בְּרַב־בְּנֵי עֲמוֹן יוֹאָב נִלְחָם בְּעִיר הַבִּירָה שֶׁל בְּנֵי עֲמוֹן, בְּרַבַּת עֲמוֹן, וַיִּלְכְּדוּ אֶת עִיר הַמְּלוּכָה יוֹאָב כִּבֵּשׁ אֶת מְקוֹם מוֹשְׁבֵי שֶׁל מֶלֶךְ עֲמוֹן שֶׁהִיא סְמוּךְ לְרַבַּת עֲמוֹן, מְקוֹם הַמוֹגְדֵר כַּחֲלָק מֵעִיר הַבִּירָה⁸⁹: (כז) וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מְלָאָכִים אֶל דָּוִד יוֹאָב שְׁלַח שְׁלִיחִים אֶל דוֹד, וַיֹּאמֶר יוֹאָב אִמְר לְדוֹד עַל יַדֵּי הַשְּׁלִיחִים שֶׁהוּא שְׁלַח אֵלָיו: נִלְחַמְתִּי בְּרַבָּה נִלְחַמְתִּי נֶגַד הָעִיר רַבַּת בְּנֵי עֲמוֹן, גַּם לָכְדֵתִי אֶת עִיר הַמָּיִם וּכְבַשְׁתִּי אֶת עִיר הַבִּירָה שֶׁהִיטָה מִסְפַּקַת מִים לְכָל בְּנֵי עֲמוֹן⁹⁰: (כח) וַעֲתָה אֲסַף אֶת יְתֵר הָעַם וַחֲנָה עַל הָעִיר עֲכָשִׁיו, לְאַחַר שֶׁכָּבַר הַכְּנַעֲתִי אֶת הָעִיר, תֹּאסֹף אֶת שָׂאֵר הַחַיִּילִים וְתִקֵּם מַחְנֵה צְבָאִי מֵחוּץ לְרַבַּת עֲמוֹן,⁹¹ וְלָכְדָהּ וּתְכַבּוּשׁ אֶת הַחַלְקִים מֵהָעִיר שְׁעוֹד לֹא נִכְבְּשׁוּ,⁹² כִּי אֶלְכְּדוּ אֲנִי אֶת הָעִיר (אִם לֹא תְבוּא לְכַבּוּשׁ אֶת הָעִיר) שְׂמָא אֲנִי אֲסַפִּיק לְכַבּוּשׁ אֶת הָעִיר לְבַד,⁹³ וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ וְשְׁמִי יִקְרָא עַל כִּיבוּשׁ הָעִיר, אֲנָשִׁים יֹאמְרוּ שֶׁאֲנִי הוּא זֶה שֶׁכְּבַשְׁתִּי אֶת הָעִיר. יוֹאָב רָצָה שֶׁכִּיבוּשׁ הָעִיר יִיוָחַס לְדוֹד כְּדֵי שִׁיכְבְּדוּ אוֹתוֹ (אֶת דוֹד) עַל כֵּן⁹⁴: (כט) וַיֹּאסֹף דָּוִד אֶת כָּל הָעַם דוֹד אֲסַף אֶת שָׂאֵר הַחַיִּילִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל,⁹⁵ וַיִּלְכְּדוּ רַבָּתָהּ דוֹד הַלֵּךְ לְרַבַּת עֲמוֹן, וַיִּלְחֶם בָּהּ וַיִּלְכְּדָהּ דוֹד הַמְּשִׁיךְ אֶת מַלְחַמְתּוֹ שֶׁל יוֹאָב בְּרַבַּת עֲמוֹן, וּסְיִים

מקורות ותמצית הערות

84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. יש כאן ניגודיות 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות.
 לפרק יא' פסוק כז' שם כתוב שהיה רע בעיני ה' המעשה 91. תרגום + מצודות. 92. תרגום. 93. מצודות.
 שעשה דוד, הערה שכתובה לאחר לידת הבן הראשון. 94. מצודות. 95. תרגום. 96. תרגום. 97. תרגום.

את כיבוש העיר⁹⁶: (ל) וַיִּקַּח אֶת עֵטֹרֶת מִלְכָּם דָּוִד לָקַח אֶת הַתְּכָשִׁיט שֶׁהִיָּה שִׁיַּיִךְ לַמֶּלֶךְ עִמּוֹן,⁹⁷ מֵעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל מֶלֶךְ עִמּוֹן,⁹⁸ וּמִשְׁקָלָהּ כִּבְרֹזָהּ מִשְׁקַל הַתְּכָשִׁיט הִיָּה כִּיכָר זֶהָב,⁹⁹ וְאַבְנֵי יָקָרָה בַתּוֹךְ הַכֶּתֶר הֵייתָה אֲבֵן יָקָרָה,¹⁰⁰ וְתָהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד דָּוִד תִּלְהָה אֶת הַתְּכָשִׁיט מֵעַל לְכֶסֶף שְׁלוֹ, כִּךְ שֶׁכֶּאֱשֶׁר הוּא יֹשֵׁב עַל כֶּסֶף הַמְּלוּכָה, הַכֶּתֶר הִיָּה מֵעַל לְרֹאשׁוֹ,¹⁰¹ וַיִּשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד דָּוִד הוֹצִיא מֵרַבֶּת עִמּוֹן הַרְבֵּה מְאֹד שֶׁלֹּל¹⁰²: (לא) וְאֵת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ הוֹצִיא דָּוִד הוֹצִיא אֶת הַתּוֹשְׁבִים שֶׁהָיוּ בְּרַבֶּת עִמּוֹן,¹⁰³ וַיִּשְׁם בְּמִנְרָה וּבְחֶרְצֵי הַבְּרֹזָל וּבְמִנְזֹזֹת הַבְּרֹזָל דָּוִד הִרְגָה אֶת תּוֹשְׁבֵי רַבֶּת עִמּוֹן עַל יַדֵּי שֶׁהוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלִּים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְהַבִּים חֲדָיִם: מִגְרָה, חֲרִיצֵי בְּרוֹזֵל וּמִגְרֹת בְּרוֹזֵל,¹⁰⁴ וְהֶעֱבִיר אֹתָם בְּמִלְכָּן דָּוִד שֶׁרָף חֶלֶק מִתּוֹשְׁבֵי רַבֶּת בְּנֵי עִמּוֹן בְּכַבְשָׁן הָאֵשׁ שֶׁבּוּ הָיוּ מְכִינִים אֶת הַלְּבָנִים,¹⁰⁵ וְכֵן יַעֲשֶׂה לְכָל עָרֵי בְּנֵי עִמּוֹן כִּךְ עִשָּׂה דָּוִד לְתוֹשְׁבֵי שְׂאֵר הָעָרִים שֶׁל בְּנֵי עִמּוֹן (הִרְגָה אֹתָם עַל יַדֵּי שִׁימוֹשׁ בְּאוֹתָם כִּלִּים וּבְכַבְשָׁן הָאֵשׁ),¹⁰⁶ וַיֵּשֶׁב דָּוִד וְכָל הָעָם יְרוּשָׁלַם דָּוִד וְכָל חֵיילָיו חָזְרוּ לִירוּשָׁלַיִם:

פרק יג

(א) וַיְהִי אַחֲרַי כֵּן לְאַחַר הַמַּעֲשֵׂהֶם בַּת שֶׁבַע, מִסְפַּר הַנְּבִיא אֶת קִיוֹמָם שֶׁל הָעוֹנְשִׁים בָּהֶם דָּוִד נִעֲנַשׁ עַל חֲטָאוֹ,¹ וְלֹאֲבָשָׁלוֹם בֶּן דָּוִד אַחֲזֹת יָפָה וְשִׁמּוֹהַ תָּמָר לְאַבְשָׁלוֹם, בְּנוֹ שֶׁל דָּוִד, הִיָּה אַחֲזֹת בְּשֵׁם תָּמָר שֶׁהֵייתָה מְאֹד יָפָה. תָּמָר הֵייתָה אַחֲזֹתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם גַּם מִצַּד הָאָב (דָּוִד) וְגַם מִצַּד הָאֵם (מַעֲכָה שֶׁהֵייתָה בַת גִּשׁוּר),² וַיִּיָּאֲהָבָה אֲמָנוֹן בֶּן דָּוִד אֲמָנוֹן, בְּנוֹ שֶׁל דָּוִד מֵאִישָׁה אַחֲרָת, אֲהָב אֶת תָּמָר:³ (ב) וַיִּצַּר לְאֲמָנוֹן לְהַתְּחַלֹּת בְּעַבְדוֹ תָּמָר אַחֲזֹתוֹ אֲמָנוֹן דָּאֵג וְהִיָּה מִצְטַעַר עַד שֶׁהוּא נִרְאָה כְּמוֹ אָדָם חוֹלָה מְרֹבֵב שֶׁהוּא חָשַׁק בְּתָמָר,⁴ כִּי

מקורות ותמצית ההערות

שכתב שמעכה הייתה אשת יפת תואר וילדה את תמר לפני שהתגיירה ואת אבשלום לאחר הגיור. רבינו ישעיה: תמר לא הייתה באמת אחותו של אמנון, אלא בגלל שהיא הייתה אחותו של אבשלום, הכתוב קרא לה אחות אמנון גם כן. 3. תרגום. 4. מצודות. 5. רש"י. 6. מצודות.

98. תרגום. לפי רש"י מדובר בע"ז שביטל איתי הגיתי. רד"ק חלק על דברי חז"ל שהביא רש"י, וסובר שאיתי היה יהודי שגר בגת. 99. תרגום. 100. מצודות. 101. מצודות. ה. 102. תרגום. 103. תרגום. 104. מצודות. 105. מצודות. 106. תרגום. 1. מלבי"ם. 2. מצודות וכתב

בַּתּוֹלָה הִיא (אמנון ידע שהוא לא יוכל לעשות דבר לתמר) היות ותמר הייתה אישה
 צנועה והיא לא נהגה לצאת מביתה,⁵ וַיִּפְּלֵא בְּעֵינָי אֲמִנוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוֹמָה
 אמנון לא ידע כיצד להתחתן עם תמר:⁶ (ג) וּלְאֲמִנוֹן רָע לֵאמֹנוֹן הִיָּה חֵבֵר,⁷
 וְשָׁמוֹ יוֹנָדָב בֶּן שִׁמְעָה אָחִי דָּוִד שְׁמוֹ שֶׁל חֵבֵרוֹ שֶׁל אֲמִנוֹן הִיָּה יוֹנָדָב. יוֹנָדָב
 הִיָּה אֲחִינֹו שֶׁל דָּוִד, שֶׁכֵּן הוּא הִיָּה בְּנוֹ שֶׁל שִׁמְעָה שֶׁהִיָּה אֲחִיוֹ שֶׁל דָּוִד, וַיִּוָּנָדָב
 אִישׁ חָכָם מְאֹד יוֹנָדָב הִיָּה אָדָם מְאֹד חָכָם וְלִכֵּן הוּא הִיָּה יֹכֹל לִמְצוֹא תַּחְבּוּלוֹת
 כְּדִי לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים רַעִים:⁸ (ד) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹנָדָב שֶׁאֵל אֶת אֲמִנוֹן: מִדַּוְעָ אָתָּה
 כָּכָה דָּל בֶּן הַמֶּלֶךְ בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא לְמָה בְּכָל בּוֹקֵר אֶתָּה נֹרָאָה מְאֹד כַּחוֹשׁ וְחַלֵּשׁ,
 כִּאִילוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁנֵת בַּלַּיְלָה,⁹ הֲלֹוא תִּגִּיד לִי הֲרִי אֶתָּה יֹכֹל לֹמַר לִי (אֵת הַסִּיבָה
 שֶׁאֵתָּה נֹרָאָה כַּחוֹשׁ וְחַלֵּשׁ),¹⁰ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲמִנוֹן אֲמִנוֹן עֲנֵה לִי יוֹנָדָב: אֵת תִּמְרָא אֲחֹות
 אֲבִשְׁלָם אָחִי אֲנִי אֶהָב אֲנִי אוֹהֵב אֶת תִּמְרָא אֲחֹותוֹ שֶׁל אֲבִשְׁלָם אֲחִי:¹¹ (ה) וַיֹּאמֶר
 לוֹ יְהוֹנָדָב יוֹנָדָב אֲמַר לֵאמֹנוֹן: שָׁכַב עַל מִשְׁפָּחָךְ וְהִתְחַלַּל תִּשְׁכַּב עַל מִיִּטְתְּךָ
 וְתַעֲשֶׂה עֲצֻמְךָ חוּלָה,¹² וַיָּבֵא אֲבִיךָ לְרֹאשׁוֹתֶיךָ כַּאֲשֶׁר יָבֵא אֲבִיךָ כְּדִי לִבְקֹר אוֹתְךָ,¹³
 וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו (כַּאֲשֶׁר יָבֵא אֲבִיךָ כְּדִי לִבְקֹר אוֹתְךָ) אֵתָּה תֹאמַר לְאֲבִיךָ דָּוִד,¹⁴ תִּבְּאֵ
 נָא תִמְרָא אֲחֹותִי וְתִבְרַנִּי לְחָם (תֹאמַר לְאֲבִיךָ) שֶׁאֲחֹותִי תִמְרָא תִבּוֹא עִכְשִׁיו וְתֹאכִיל
 אוֹתִי מֵעַתָּה מֵאֲכָלִים שֶׁהִיא תִבְשֵׁל,¹⁵ וְעָשִׂיתָה לְעֵינָי אֵת הַבְּרִיָּה תִמְרָא תִכִּין אֵת
 הַמֵּאכָלִים בְּאוֹפֶן שֶׁאוֹכֵל לְרֹאוֹת אוֹתָהּ מְכִינָה אוֹתָם,¹⁶ לְמַעַן אֲשֶׁר אֲרָאָה וְאֶכְלֵתִי
 מִיָּדָה (תִּמְרָא תִכִּין אֵת הַמֵּאכָלִים בְּאוֹפֶן שֶׁאֲרָאָה אוֹתָהּ מֵאֲכִילָה אוֹתָם) כְּדִי שֶׁאֲתַגְרֶה
 בְּשַׁעַת שֶׁאֲרָאָה אוֹתָהּ מְכִינָה אֵת הַמֵּאכָלִים וְכִךְ אוֹכֵל לְאֹכֹול אוֹתָם:¹⁷ (ו) וַיִּשְׁפַּב
 אֲמִנוֹן וַיִּתְחַלַּל אֲמִנוֹן שֶׁכַּב עַל מִיִּטְתּוֹ וְעָשָׂה אֵת עֲצֻמוֹ חוּלָה,¹⁸ וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ
 לְרֹאשׁוֹ דָּוִד בֵּא לִבְקֹר אֵת אֲמִנוֹן,¹⁹ וַיֹּאמֶר אֲמִנוֹן אֵל הַמֶּלֶךְ אֲמִנוֹן בִּיקֵשׁ מִדָּוִד
 הַמֶּלֶךְ: תִּבְּוֹא נָא תִמְרָא אֲחֹותִי (אֲנִי מִבְקֵשׁ מִמֶּךָ) שֶׁאֲחֹותִי תִמְרָא תִבּוֹא עִכְשִׁיו,²⁰
 וְתִלָּבֵב לְעֵינָי שְׁתִּי לְבָבוֹת וְתִמְרָא תִכִּין שְׁתִּי לְבִיבוֹת, בְּאוֹפֶן שֶׁאֲרָאָה אוֹתָהּ מְכִינָה

מקורות ותמצית ההערות

7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. תרגום. שהיא בת אשת יפת תואר. 12. מצודות. 13. מצודות.
 11. מצודות והסביר שאמנון הזכיר את היותו של אבשלום 14. תרגום. 15. תרגום + מצודות. 16. מצודות.
 17. מצודות. 18. תרגום. 19. תרגום. 20. תרגום.

אותם, ²¹ וְאַבְרָהָהּ מִיַּדָּהּ וְאֵנִי אוֹכֵל מִיַּדָּהּ שֶׁל תָּמָר אֶת הַלְּבִיבוֹת שֶׁהִיא תִכְיֶנּוּ: ²² (ז) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל תָּמָר הַבִּיתָה דוֹד שֶׁלָּח שְׁלִיחִים לְבֵיתָהּ שֶׁל תָּמָר, ²³ לֵאמֹר כֵּךְ אָמַר דוֹד לְתָמָר עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחִים שֶׁהוּא שֶׁלָּח, ²⁴ לְכִי נָא בֵּית אֲמִנֹן אַחִיךָ תִּלְכִי עִכְשָׁיו לְבֵיתוֹ שֶׁל אַחִיךָ אֲמִנֹן, ²⁵ וַעֲשֵׂי לִּי הַבְּרִיָּה וְתִכְנִי לִּי אֶת הַמֵּאֲכָלִים: ²⁶ (ח) וַתֵּלֶךְ תָּמָר בֵּית אֲמִנֹן אַחִיָּהּ תָּמָר הִלְכָה לְבֵיתוֹ שֶׁל אֲמִנֹן אַחִיָּהּ, ²⁷ וְהוּא שָׁכַב אֲמִנֹן שָׁכַב עַל מִיטָתוֹ (בִּשְׁעָה שֶׁתָּמָר בָּאָה לְבֵיתוֹ), ²⁸ וַתִּקַּח אֶת הַבָּצֵק וַתִּלְשֵׁת תָּמָר לְקַחְהָ וּלְשֶׁהָ אֶת הַבָּצֵק, ²⁹ וַתִּלְכַּבּ לְעֵינֶיהָ תָּמָר הִעֲבִירָה מִיָּם רוֹתְחִים וְשֶׁמֶן עַל הַבָּצֵק, ³⁰ וַתְּבַשֵּׁל אֶת הַקְּלִבֹּת (לְאַחַר שֶׁהִעֲבִירָה מִיָּם רוֹתְחִים וְשֶׁמֶן עַל הַבָּצֵק) תָּמָר בִּישְׁלָהָ אֶת הַלְּבִיבוֹת עַל מַחְבֵּת (כֵּךְ שֶׁהַלְּבִיבוֹת בּוֹשְׁלוּ פַעַמִּים): ³¹ (ט) וַתִּקַּח אֶת הַמִּשְׁרֵת תָּמָר לְקַחְהָ אֶת הַמַּחְבֵּת, ³² וַתִּצַּק לְפָנֶיהָ תָּמָר שֶׁפָּכָה אֶת הַלְּבִיבוֹת יַחַד עִם הַשֶּׁמֶן לְתוֹךְ קַעֲרָה שֶׁעֲמָדָה לְפָנֶיהָ אֲמִנֹן, ³³ וַיִּמְאַן לְאָכֹל אֲמִנֹן סִירַב לְאָכֹל אֶת הַלְּבִיבוֹת, ³⁴ וַיֹּאמֶר אֲמִנֹן אֲמִנֹן אָמַר לְמִשְׁרֵתוֹ: הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלֵי תוֹצִיאוּ אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּמְצְאוּ אֵצֶלִי, ³⁵ וַיִּצְאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלֵיו כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אֵצֶל אֲמִנֹן יִצְאוּ מִשָּׁם: ³⁶ (י) וַיֹּאמֶר אֲמִנֹן אֶל תָּמָר אָמַר אֶל תָּמָר: הֲבִיאי הַבְּרִיָּה הַחֲדָדָר תְּבִיאי אֶת הַמֵּאֲכָל אֶל תוֹךְ חֲדָר הַשִּׁנָּה שְׁלִי, ³⁷ וְאַבְרָהָהּ מִיַּדָּהּ וְשֶׁם, בְּחֲדָר הַשִּׁנָּה, אֵנִי אוֹכֵל מִיָּדְךָ, ³⁸ וַתִּקַּח תָּמָר אֶת הַקְּלִבֹּת אֲשֶׁר עָשָׂתָהּ תָּמָר לְקַחְהָ בִּידָהּ אֶת הַלְּבִיבוֹת שֶׁהִיא הִכִּינָה, ³⁹ וַתָּבֵא לְאֲמִנֹן אַחִיָּהּ הַחֲדָדָרָהּ תָּמָר הִבִּיאה אֶת הַלְּבִיבוֹת אֶל חֲדָר הַשִּׁנָּה שֶׁל אֲמִנֹן: ⁴⁰ (יא) וַתִּגַּשׁ אֵלָיו לְאָכֹל תָּמָר הִגִּישָׁה לְאֲמִנֹן אֶת הַלְּבִיבוֹת כֵּךְ שֶׁהוּא יוֹכֵל לְאָכֹל אוֹתָם, ⁴¹ וַיִּחְזַק בָּהּ אֲמִנֹן הִחְזִיק בְּתָמָר, ⁴² וַיֹּאמֶר לָהּ אֲמִנֹן אָמַר לְתָמָר: בּוֹאי שְׁכָבִי עִמִּי אַחֲוֹתִי אַחֲוֹתִי, בּוֹאי תִשְׁכְּבִי אִתִּי: ⁴³ (יב) וַתֹּאמֶר לִּי תָמָר אָמַרָה לְאֲמִנֹן: אֵל אַחִי אַחִי, אֶל תַּעֲשֶׂה כֵּךְ, ⁴⁴ אֵל תַּעֲנֵנִי אֶל תִּכְרִיחַ אוֹתִי לְשָׁכַב אִתְּךָ, ⁴⁵ כִּי לֹא יַעֲשֶׂה כֵּךְ בְּיִשְׂרָאֵל (אֶל תִּכְרִיחַ אוֹתִי לְשָׁכַב אִתְּךָ) כִּיּוֹן שֶׁבַעִם יִשְׂרָאֵל אֲסוּר שָׂאֵדָם יִכְרִיחַ

מקורות ותמצית הערות

21. מצודות. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. עפ"י הגר"א. 25. מצודות. 26. תרגום. 27. תרגום. 28. תרגום. 29. תרגום. 30. תרגום. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. תרגום. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. תרגום. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום.

אישה לשכב איתו,⁴⁶ אַל תַּעֲשֶׂה אֶת הַנְּבִלָה הַזֹּאת אֵל תַּעֲשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַמְּגוּנָה
 הַזֶּה:⁴⁷ (יג) וְאֲנִי אֲנִי אוֹלִיךָ אֶת הַרְפָּתִי (אם תכריח אותי לשכב איתך) היכן אסתיר
 את בושתי,⁴⁸ וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאֶחָד הַנְּבִלִים בְּיִשְׂרָאֵל (ואם תכריח אותי להתחתן
 איתך) אתה גם תהיה כאחד האנשים השפלים בעם ישראל,⁴⁹ וְעַתָּה עֲכָשִׁיו,
 מאחר שלהכריח אותי לשכב איתך הוא דבר מגונה,⁵⁰ דְּבָר נָא אֵל הַמְּלִיךְ תֹּאמֶר
 עֲכָשִׁיו לְמֶלֶךְ שֶׁאַתָּה רוֹצֵה לְהַתְּחַתֵּן אִתִּי,⁵¹ כִּי לֹא יִמְנַעֲנִי מִמֶּךָ שֶׁהִרִי הַמֶּלֶךְ
 לֹא יִמְנַע מִמֶּנִּי לְהַתְּחַתֵּן אִתְּךָ (כפי שראינו תמר הייתה בת מעכה שהייתה אשת יפת
 תואר ולכן היא הייתה מותרת לאמנון)⁵²: (יד) וְלֹא אָבִה לְשִׁמְעֵי בְּקוֹלָהּ אֲמַנּוֹן לֹא
 רָצָה לְקַבֵּל אֶת דְּבַרֵי תֹמֶר,⁵³ וַיִּחְזַק מִמֶּנָּה וַיַּעֲנֶה וַיִּשְׁפָּב אֶתָּה אֲמַנּוֹן הַתְּגַבֵּר עַל
 תֹּמֶר וְהִכְרִיחַ אוֹתָהּ לִשְׁכַב אִתּוֹ:⁵⁴ (טו) וַיִּשְׁנֹאֶה אֲמַנּוֹן שְׁנֹאֶה גְדוֹלָה מְאֹד אֲמַנּוֹן
 שֵׁנָא מְאֹד אֶת תֹּמֶר (בגלל שהיא קיללה אותו ועל ידי כך התגלה לכולם מה הוא עשה
 לה),⁵⁵ כִּי גְדוֹלָה הַשְּׁנֹאֶה אֲשֶׁר שְׁנֹאֶה מֵאֲהָבָה אֲשֶׁר אֲהָבָה הַשְּׁנֹאֶה שֵׁנָא אֲמַנּוֹן
 אֶת תֹּמֶר הִייתה גדולה יותר מהאהבה שהוא אהב אותה לפני המעשה,⁵⁶ וַיֹּאמֶר
 לָהּ אֲמַנּוֹן אֲמַנּוֹן אֲמַר לְתֹמֶר: קוֹמִי לְכִי קוֹמִי וְתִלְכִי מִכָּאן:⁵⁷ (טז) וַתֹּאמֶר לוֹ
 תֹמֶר אֲמַרָה לְאֲמַנּוֹן: אֵל אוֹדֶת הָרַעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת מֵאֲחֶרֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמִּי
 לְשַׁלְּחַנִּי אֵל תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה גְרוֹעַ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁעָשִׂיתָ לִּי בְּהַתְּחַלָּה, וְאֵל תִּשְׁלַח
 אוֹתִי מִכָּאן,⁵⁸ וְלֹא אָבִה לְשִׁמְעֵי לָהּ אֲמַנּוֹן לֹא רָצָה לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹלָהּ שֶׁל תֹּמֶר:⁵⁹
 (יז) וַיִּקְרָא אֶת נַעֲרֹו מִשְׁרָתוֹ אֲמַנּוֹן קָרָא לְנַעֲרָה שִׁשִּׁירָת אוֹתוֹ,⁶⁰ וַיֹּאמֶר אֲמַנּוֹן
 אֲמַר לְמִשְׁרָתוֹ: שְׁלַחוּ נָא אֶת זֹאת מִעָלַי הַחוּצָה וְנַעַל הַדְּלָת אַחֲרַיָּה תִּשְׁלַחוּ
 עֲכָשִׁיו הַחוּצָה אֶת תֹּמֶר מִעָלַי, וְתִנְעֵלוּ אֶת הַדְּלָת אַחֲרַיָּה.⁶¹ הַדְּבָרִים נֹאמְרוּ
 בְּלִשׁוֹן רַבִּים לְמִרְוֹת שֶׁאֲמַנּוֹן דִּבֶּר אֵל מִשְׁרָת אֶחָד מִשׁוֹם שֶׁכַּךְ הַדֶּרֶךְ לְהַתְּבַטֵּא
 כְּשֶׁמִּצְוִים צִוּוּיָּהּ:⁶² (יח) וְעַלֶּיהָ כְּתָנָת פָּסִים עַל תֹּמֶר הִייתה כתונת שהיו עליה
 פָּסִים בְּצַבְעִים שׁוֹנִים,⁶³ כִּי כֵן תִּלְבָּשׁוּן בְּנוֹת הַמְּלִיכָה הַבְּתוּלוֹת מִעֵילִים (תמר הייתה

מקורות ותמצית ההערות

43. תרגום. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. מצודות. 49. עיין באוצר
 49. מצודות. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. רש"י + מצודות. 53. תרגום. 54. מצודות.
 55. מצודות. 56. מצודות. 57. תרגום. 58. מצודות.
 59. תרגום. 60. תרגום. 61. תרגום + מצודות. 62. דעת
 63. תרגום. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. עיין באוצר
 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

לבושה בכתונת פסים) כיוון שכך היה מנהגן של בנות המלך ללבוש מעילים. מנהגן של בנות המלך היה ללבוש מעיל שהיה כתונת פסים,⁶⁴ וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׁרָתוֹ הַחוּץ מִשְׁרָתוֹ שֶׁל אֲמִנוֹן הוֹצִיא אֶת תָּמָר אֶל מַחוּץ לְבֵיתוֹ שֶׁל אֲמִנוֹן,⁶⁵ וְנָעַל הַדֹּלֶת אַחֲרֶיהָ מִשְׁרָתוֹ שֶׁל אֲמִנוֹן נָעַל אֶת הַדֹּלֶת לְאַחַר שֶׁהוּא הוֹצִיא אֶת תָּמָר מִבֵּיתוֹ⁶⁶: (יט) וַתִּקַּח תָּמָר אֶפֶר עַל רֹאשָׁהּ מְרֹב צֶעַר עַל הַמַּעֲשֵׂה, תָּמָר שָׂמָה אֶפֶר עַל רֹאשָׁהּ,⁶⁷ וְכִתְנַת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרְעָה תָּמָר גַּם קָרְעָה אֶת כִּתְוֹנַת הַפָּסִים שֶׁהִיא הֵייתָה לְבוּשָׁה בּוֹ,⁶⁸ וַתִּשֶׂם יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ תָּמָר הַנִּיחָה אֶת יָדָהּ עַל הָרֹאשׁ שְׁלָהּ, (כך היו עושים אנשים שהיו שרויים בצער),⁶⁹ וַתִּלְכֶּךָ הַלֹּדֶף וַזְעָקָה תָּמָר הַסְּתוּבָה וְצַעֲקָה⁷⁰: (כ) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֲבִשְׁלוֹם אַחִיהָ אֲבִשְׁלוֹם אַחִיהָ שֶׁל תָּמָר שָׂאל אוֹתָהּ: הֲאִמְיִנוֹן אַחִיךָ הִיָּה עִמָּךְ הֲאִם אֲמִנוֹן עָשָׂה לְךָ דְּבָרִים שְׂאִינִם צְנוּעִים. אֲבִשְׁלוֹם קְרָא לְאֲמִנוֹן "אֲמִינוֹן" כְּדִי לְבוֹזֹת אוֹתוֹ (אֵת אֲמִנוֹן),⁷¹ וְעָתָה אַחֲוֹתִי אַחֲוֹתִי, עַכְשִׁיו, לְאַחַר שֶׁהַמַּעֲשֵׂה כָּבֵר נַעֲשָׂה,⁷² הַחֲרִישִׁי תִשְׁתַּקִּי, וְאֵל תִּסְפְּרִי לְאַף אֶחָד מִזֶּה קְרָה,⁷³ אַחֲוִיךָ הוּא (אֵל תִּסְפְּרִי לְאַף אֶחָד מִזֶּה קְרָה) הֵייתָ וְהוּא אַחֲוֹתֶיךָ, וְרָאוּי לְחוּס עַל כְּבוֹדוֹ,⁷⁴ אֵל תִּשְׁתִּי אֶת לִבְךָ לְדַבֵּר הִזָּה אֵל תִּשְׁמִי לֵב לְדַבֵּר הִזָּה שֶׁקְרָה וְאֵל תִּצְטַעֲרִי,⁷⁵ וַתִּשָּׁב תָּמָר וַשְׂמָמָה בֵּית אֲבִשְׁלוֹם אַחֲוִיהָ תָּמָר יֹשְׁבָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם אַחֲוִיהָ וְהִיא הֵייתָה עֹצוּבָה מְאֹד⁷⁶: (כא) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דוּד הַמֶּלֶךְ שָׁמַע אֶת כָּל מַה שֶׁעָשָׂה אֲמִנוֹן, וַיַּחֲר לֹו מְאֹד דוּד כַּעַס מְאֹד עַל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁקְרָה⁷⁷: (כב) וְלֹא דָּבַר אֲבִשְׁלוֹם עִם אֲמִנוֹן לְמַרְעֵ וְעַד טוֹב אֲבִשְׁלוֹם לֹא דִיבַר בְּכָלֵל עִם אֲמִנוֹן, לֹא דְבָרִים טוֹבִים וְלֹא דְבָרִים רָעִים,⁷⁸ כִּי שָׁנָא אֲבִשְׁלוֹם אֶת אֲמִנוֹן (אֲבִשְׁלוֹם לֹא דִיבַר עִם אֲמִנוֹן) הֵייתָ וְאֲבִשְׁלוֹם שָׁנָא אֶת אֲמִנוֹן וְהוּא רָצָה לְמַצּוֹא אֶת הַהִזְדַּמְנוּת לְהַתְנַקֵּם בּוֹ,⁷⁹ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עָנָה אֶת תָּמָר אַחֲתוֹ (אֲבִשְׁלוֹם שָׁנָא אֶת אֲמִנוֹן) עַל שֶׁהוּא עֵינָה אֶת תָּמָר אַחֲוֹתוֹ⁸⁰: (כג) וַיְהִי לְשָׁנָתִים יָמִים לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ שְׁנַתִּים

מקורות ותמצית הערות

מקרא. 63. רלב"ג. 64. מצודות. 65. תרגום. 66. תרגום. 67. תרגום + מצודות. 68. תרגום. 69. מצודות. 70. תרגום. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מהר"י קרא ובכך דחה את הפרשנים שאומרים שהאות ו' בתחילת המילה "ושוממה" מיותרת. 77. תרגום. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. תרגום.

מהמקרה עם אמנון ותמר, ⁸¹ וַיְהִי גִזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם אֶפְרַיִם
 גזזו את הצאן של אבשלום במקום שנקרא "בעל חצור", שנמצא סמוך לנחלת
 שבט אפרים, ומנהגם היה לעשות חגיגה בשעת גזיזת הצאן, ⁸² וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם
 לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַבְשָׁלוֹם קרא לכל בניו של דוד המלך כדי לחגוג את גזיזת
 הצאן ⁸³: (כד) וַיָּבֵא אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם בא לפני דוד המלך
 ואמר לו: הֲנֵה נָא גִזְזִים לְעֶבְדְּךָ הֵנָּה, עכשיו גוזזים את הצאן של עבדך, גוזזים
 עכשיו את הצאן שלי, ⁸⁴ יְלֶךְ נָא הַמֶּלֶךְ וְעֶבְדֵי עִם עֶבְדְּךָ אני מבקש שאתה
 ועבדיך תבואו עכשיו עם עבדך, איתי, לגזיזת הצאן ⁸⁵: (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל
 אַבְשָׁלוֹם דוד ענה לאבשלום: אֵל בְּנֵי אֵל נָא נִלְכְּדוּ בְּלִנְיָ לֹא בְנֵי, לא נלך עכשיו
 כולנו לחגוג את גזיזת הצאן, ⁸⁶ וְלֹא נִכְבַּד עָלֶיךָ וכך לא נטריח אותך מאוד (אם
 כולנו נלך, הדבר יטריח אותך מאוד), ⁸⁷ וַיִּפְרָץ בּוֹ אַבְשָׁלוֹם ניסה לשכנע את דוד
 שיצטרף אליו, ⁸⁸ וְלֹא אָבָה לְלַכֵּת דוד לא הסכים ללכת עם אבשלום, גם לאחר
 שהשתכנע שלא יהיה בכך משום טרחה לאבשלום. בהתחלה דוד נימק את
 אי רצונו ללכת בכך שלא רצה להטריח את אבשלום, אך לאחר מכן החליט
 לא ללכת גם אם לא יהיה בכך משום טרחה לאבשלום או גם אם יתברר
 שאבשלום מוכן לטרוח הרבה כדי שדוד יבוא איתו, ⁸⁹ וַיִּבְרַכְהוּ דוד בירך את
 אבשלום על נדיבות ליבו (של אבשלום) ועל רצונו שהוא (דוד) יצטרף אליו ⁹⁰:
 (כו) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם אמר לדוד: וְלֹא יִלְכֶּךָ נָא אֶתְּנוּ אִמְנוֹן אָחִי האם
 גם אמנון אחי לא ילך איתנו עכשיו לגזוז את הצאן? אמנון היה הבן הבכור
 והוא היה מסייע לאביו בענייני המלוכה, ולכן, למרות שאבשלום הזמין את
 כל בני המלך, הוא לא נכלל עימם כיוון שהוא היה אמור להישאר עם דוד, ⁹¹
 וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ דוד שאל את אבשלום: לָמָּה יִלְכֶּךָ עִמָּךְ למה שאמנון ילך
 איתך כדי לגזוז את הצאן, הרי הליכתו של אמנון תגרום לך לטרחה ⁹²: (כז)

מקורות ותמצית הערות

81. מצודות. 82. מצודות. 83. תרגום. 84. תרגום + 88. מצודות. 89. מלבי"ם. 90. מצודות. 91. תרגום +
 מצודות. 85. תרגום + מצודות. 86. תרגום. 87. מצודות. מצודות. 92. מצודות. 93. רד"ק. 94. תרגום. 95. תרגום.

וַיִּפְרֹץ בּוֹ אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם שִׁכְנַע אֶת דָּוִד שֶׁאֵמְנֹן יִלַּךְ אִתּוֹ לְגַזִּיזוֹת הַצֵּאן,⁹⁵
וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ אֶת אֵמְנֹן וְאֵת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד שֶׁלַח עִם אַבְשָׁלוֹם אֶת אֵמְנֹן
וְאֵת שָׂאֵר בְּנֵי⁹⁴: (כח) וַיֵּצֵאוּ אַבְשָׁלוֹם אֶת נְעָרָיו אַבְשָׁלוֹם צִוּוּהוּ אֶת מִשְׁרָתוֹ,⁹⁵
לֵאמֹר כִּךְ אִמְרָא אַבְשָׁלוֹם לְמִשְׁרָתוֹ בְּשַׁעַר שְׁצִוּוּהוּ אוֹתָם:⁹⁶ רָאוּ נָא כְּטוֹב לֵב
אֵמְנֹן בֵּינָן תְּבַדְּקוּ מֵעַכְשָׁיו וְתִרְאוּ מִתִּי אֵמְנֹן יִהְיֶה שִׁיכּוֹר (וְאוֹז הוּא לֹא יִהְיֶה
עִירָנִי וְהוּא לֹא יִהְיֶה זֹהִיר),⁹⁷ וְאִמְרָתִי אֲלֵיכֶם הִנֵּנוּ אֶת אֵמְנֹן וְאִנִּי אוֹמֵר לָכֶם לְהִרוֹג
אֶת אֵמְנֹן,⁹⁸ וְהִמָּתֵם אִתּוֹ (כִּאֲשֶׁר תִּרְאוּ שֶׁאֵמְנֹן שְׁתוּי) תִּהְרֹגוּ אוֹתוֹ, אֲלֵ תִירְאוּ אֵל
תִּפְחָדוּ מִלְּהִרוֹג אֶת אֵמְנֹן,⁹⁹ הֲלֹא כִּי אֲנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם הִרִי אֲנִי הוּא זֶה
שְׁצִוִּיתִי אֶתְכֶם לְהִרוֹג אֶת אֵמְנֹן, וְאִם כֵּן, כִּאֲשֶׁר יִבְאוּ לְמִישֵׁהוּ בְּטַעֲנוֹת עַל
הִרְגָתוֹ, יִבְאוּ אֵלַי וְלֹא אֲלֵיכֶם,¹⁰⁰ חֲזַקוּ תִתְּגַבְּרוּ עַל אֵמְנֹן אִם הוּא יִנְסֶה
לְהִתְנַגֵּד,¹⁰¹ וְהִיוּ לְבָנַי חֵיל וְתִהְיוּ אֲנָשִׁים חֲזָקִים¹⁰²: (כט) וַיַּעֲשׂוּ נְעָרָיו אַבְשָׁלוֹם
לְאֵמְנֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם מִשְׁרָתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם עָשׂוּ לְאֵמְנֹן כְּמוֹ שֶׁהוּא
צִוּוּהוּ אוֹתָם, מִשְׁרָתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הִרְגוּ אֶת אֵמְנֹן,¹⁰³ וַיִּקְמוּ כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל פָּרְדֵּי וַיִּנְסוּ כָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָאֲחֵרִים קָמוּ וּרְכָבוּ עַל הַפֶּרֶד
שֶׁלָּהֶם וּבְרָחוּ¹⁰⁴: (ל) וַיְהִי הַמָּחָה בַּדֶּרֶךְ בַּעֲוֹד בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָיוּ בְּדֶרֶךְ, בַּעֲוֹד הֵם בְּרָחוּ
וְלֹא הִגִּיעוּ עַד־יֵין אֶל הָעִיר,¹⁰⁵ וְהִשְׁמָעָה בָּאָה אֶל דָּוִד לֵאמֹר (בַּעֲוֹד בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָיוּ
בְּדֶרֶךְ) הִגִּיעַ שְׁמוֹעַת שִׁקָּר אֶל דָּוִד שֶׁאִמְרָה,¹⁰⁶ הִבֵּה אַבְשָׁלוֹם אֶת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
וְלֹא נֹתֵר מֵהֶם אֶחָד אַבְשָׁלוֹם הִרְגָה אֶת כָּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאָר אֶחָד מֵהֶם
בְּחַיִּים¹⁰⁷: (לא) וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו דָּוִד קָם מִמְּקוֹמוֹ וְקָרַע אֶת בְּגָדָיו,¹⁰⁸
וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה דָּוִד שָׁכַב עַל הַקִּרְקַע,¹⁰⁹ וְכָל עַבְדָּיו נִצְבִּים קָרְעֵי בְּגָדֵם וְכָל עַבְדָּיו
שֶׁל דָּוִד עָמְדוּ לִיד דָּוִד כְּשֶׁגָּם בְּגָדֵיהֶם הָיוּ קָרוּעִים¹¹⁰: (לב) וַיַּעַן יוֹנָדָב בֶּן שִׁמְעֵה
אָחִי דָּוִד וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב בֶּן שִׁמְעֵה שֶׁהִיָּה אֲחִיו שֶׁל דָּוִד עָנָה וְאָמַר:¹¹¹ אֲלֵ יֹאמֶר
אֲדֹנָי אֶת כָּל הַנְּעָרִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הִמִּיתוּ אֲדוֹנֵי דָּוִד! אֵל תִּחְשָׁב שֶׁאֲבָשָׁלוֹם

מקורות ותמצית הערות

96. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 105. מצודות. 106. מצודות. 107. תרגום. 108. תרגום.
97. מצודות. 98. תרגום. 99. תרגום. 100. מצודות. 109. תרגום. 110. תרגום. 111. תרגום. 112. מצודות.
101. מצודות. 102. תרגום. 103. תרגום. 104. מצודות. 113. תרגום. 114. רד"ק. 115. תרגום. 116. מצודות.

הרג את כל הנערים בני המלך, ¹¹² **כִּי אֲמַנּוֹן לְבַדּוֹ מֵת שֶׁהָרִי רַק אֲמַנּוֹן נִהְרַג, ¹¹³ **כִּי עַל פִּי אֲבִשְׁלוֹם הָיְתָה שׁוֹמְהָ מִיּוֹם עָנְתוֹ אֶת תְּמָר אַחֲתוֹ כִּיוּן שִׁפְעוֹלַת** הריגתו של אמנון הייתה בפיו של אבשלום מיום שאמנון עינה את תמר. אבשלום תמיד אמר שהוא רוצה להתנקם באמנון¹¹⁴: **וְעַתָּה אֵל יֵשֶׁם אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֵל לְבֹ דָבָר וְעַכְשֵׁיו אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, אֵל תְּתִיחֶס לְשִׁמּוּעָה, ¹¹⁵ **לֵאמֹר** (אל תתייחס לשמועה) האומרת: ¹¹⁶ **כֹּל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מוֹתוּ** (אל תתייחס לשמועה האומרת) כל בני המלך מתו, ¹¹⁷ **כִּי אֲמַנּוֹן לְבַדּוֹ מֵת שֶׁהָרִי רַק אֲמַנּוֹן לְבַדּוֹ מֵת ¹¹⁸: **וַיִּבְרַח אֲבִשְׁלוֹם אֲבִשְׁלוֹם בָּרַח מֵהַמָּקוֹם שָׁבוּ הוּא הִיּהוּ, ¹¹⁹ **וַיִּשְׂא הַנַּעַר הַצֹּפֵה אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא הַצּוֹפֵה שֶׁתִּפְקִידוֹ לְרֹאוֹת מִי מִתְקָרֵב אֶל הָעִיר הָרִים אֶת עֵינָיו וְרָאָה, ¹²⁰ **וְהִנֵּה עִם רַב הַלְכִּים מִדְּרָךְ אַחֲרָיו מֵצַד הָהָר** (הצופה ראה ש-) היו אנשים רבים שהלכו בדרך שעברה מאחוריו (מאחורי הצופה) בצדו של ההר שהוביל לירושלים. בני המלך הלכו בדרך האחורית כדי שלא ימצאו אותם ויהרגו אותם¹²¹: **וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֵל הַמֶּלֶךְ יוֹנָדָב אֵל הַמֶּלֶךְ: הִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ הִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ אֶל הָעִיר, ¹²² **כִּדְבַר עֲבֹדָה בֶּן הָיָה כִּמוֹ שְׂאֲנִי, עַבְדְּךָ, אִמְרַתִּי לְךָ, כִּךְ קָרָה: לֹא כָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מוֹתוּ, אֲלֹא רַק אֲמַנּוֹן ¹²³: **וַיְהִי כִּכְלֹתוֹ לְדַבֵּר כַּאֲשֶׁר יוֹנָדָב סִיִּים לֹמַר אֶת דְּבָרָיו אֶל הַמֶּלֶךְ, ¹²⁴ **וְהִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ** (כאשר יונדב סיים לומר את דבריו אל המלך) שאר בני המלך הגיעו לירושלים, ¹²⁵ **וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְנֵי הַמֶּלֶךְ הָרִימוּ אֶת קוֹלָם וּבְכוּ, וְגַם הַמֶּלֶךְ וְכָל עֲבָדָיו בָּכוּ בְּכִי גָדוֹל מְאֹד וְגַם דוֹד הַמֶּלֶךְ וְכָל עַבְדָּיו בְּכוּ בְּכִי גָדוֹל מְאֹד ¹²⁷: **וַיְהִי כִּזְכוּתוֹ וְאֲבִשְׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל תַּלְמֵי בֶּן עַמִּיהוּד מֶלֶךְ גִּשׁוּר אֲבִשְׁלוֹם בָּרַח וְהָלַךְ לְתַלְמֵי בֶּן עַמִּיהוּד, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ שֶׁל עַם שְׁנַקְרָא "גִּשׁוּר". מֶלֶךְ גִּשׁוּר הָיָה סָבוּ שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם מֵצַד אִימוֹ, ¹²⁸ **וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ כֹּל הַיָּמִים דוֹד הַתַּאבֵּל עַל אֲמַנּוֹן לְאוֹרֵךְ כָּל חַיָּיו ¹²⁹: **וְאֲבִשְׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גִּשׁוּר אֲבִשְׁלוֹם בָּרַח וְהָלַךְ לְגִשׁוּר************************

מקורות ותמצית הערות

117. מצודות. 118. תרגום. 119. מצודות בפסוק לח. 123. מצודות. 124. תרגום. 125. תרגום. 126. תרגום. 120. תרגום + מצודות. 121. מצודות. 122. מצודות. 127. תרגום. 128. מצודות. 129. מצודות. 130. מצודות.

(החזרה על כך נועדה להוסיף את הפרט שאבשלום נשאר בגשור במשך שלש שנים)¹³⁰,
 וַיְהִי שָׁם שְׁלֹשׁ שָׁנִים אֲבִשְׁלוֹם שֶׁהָיָה בְּגִשׁוֹר בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים¹³¹: (לט) וַתָּבֹל
 דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְצֵאת אֶל אֲבִשְׁלוֹם דָּוִד רָצָה מְאֹד לְצֵאת אֶל אֲבִשְׁלוֹם וּלְרֹאוֹתוֹ,¹³²
 בִּי נַחֵם עַל אֲמִנוֹן בִּי מָת (דוד מאוד רצה לראות את אבשלום) כיוון שהוא התנחם
 על מיתתו אמנון. דוד אמנם המשיך להתאבל על אמנון לאורך כל חייו, אך
 לאחר שלש שנים, דוד כבר נרגע יותר מהאבל ורצה מאוד לראות את אבשלום¹³³:

פרק יד

(א) וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן צְרִיָּה בִּי לֵב הַמֶּלֶךְ עַל אֲבִשְׁלוֹם יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה יָדַע
 שליבו של דוד היה לצאת על אבשלום. כפי שראינו בפרק
 הקודם, לאחר שדוד התנחם על מותו של אמנון, הוא רצה לצאת אל אבשלום,
 והנביא עכשיו מספר לנו שיואב הכיר ברצון זה של דוד¹: (ב) וַיִּשְׁלַח יוֹאָב
 תְּקוּעָה יוֹאָב שֶׁלַח שְׁלִיחִים לְמִקוֹם שֶׁנִּקְרָא "תְּקוּעַ"², וַיִּקְחָ מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה
 יוֹאָב לָקַח (על ידי השליחים ששלח) מתקוע אישה שהייתה אישה חכמה,
 השליחים שיואב שלח הביאו לו אישה חכמה,³ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יוֹאָב אָמַר לְאִשָּׁה
 הַתְּקוּעִית הַחֲכָמָה: הַתְּאָבְלִי נָא תַעֲשִׂי אֶת עֲצַמְךָ עִשְׂוֹ כְּאִילוֹ שֶׁאֵת מֵתָאֲבֹלֶת,⁴
 וְלִבְשִׁי נָא בְּגָדֵי אֲבָל וְכֵן תִּלְבְּשִׂי עִשְׂוֹ בְּגָדִים מִיּוֹחָדִים אוֹתָם הֵיוּ לוֹבָשִׁים
 אֲבָלִים,⁵ וְאֵל תְּסוּכִי שְׁמֹן וְאֵל תִּמְרָחִי עַל עֲצַמְךָ שֶׁמֶן,⁶ וְהָיִית פְּאִשָּׁה זֶה יָמִים
 רַבִּים מֵתְאָבְלֶת עַל מָת וְתִלְלִי וְתֹאמְרִי בְּקוֹל רֶם שֶׁאֵת מְאֹד מִצְטַעֶרֶת עַל
 הַמָּת, וְעַל יָדֶיךָ כֵּן תַעֲשִׂי אֶת עֲצַמְךָ כְּאִילוֹ שֶׁאֵת מְאֹד מִצְטַעֶרֶת וְשֶׁאֵת מֵתָאֲבֹלֶת
 בְּמִשְׁךְ זִמְנָן רַב עַל אָדָם קְרוֹב לָךְ שֶׁמָת⁷: (ג) וּבָאת אֶל הַמֶּלֶךְ וְתִבְוֹאֵי אֶל דָּוִד
 הַמֶּלֶךְ,⁸ וְדַבַּרְתְּ אֵלָיו כְּדָבָר הַזֶּה וְתֹאמְרִי לְמֶלֶךְ אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים (כאן לא

מקורות ותמצית הערות

131. תרגום. 132. מצודות. 133. מצודות. 1. תרגום. 2. מצודות וכתב עפ"י חז"ל שבגלל שהיה שמן זית מצוי בתקוע, החכמה הייתה מצויה שם. מהר"י קרא: יואב לא לקח את האישה מירושלים משום שדוד היה מכיר אותה
 אם היא הייתה מירושלים. 3. תרגום. 4. תרגום + מצודות. מלבי"ם: המילה "נא" מורה על התכיפות, ויואב אמר לאישה התקועית שתתחיל תיכף ומיד באבלות כדי שכאשר היא תגיע אל דוד הם יראו שהיא באמצע האבל.

פירט הנביא את הדברים שיואב אמר לאישה התקועית לומר, אך מהדברים שהיא תאמר לדוד בהמשך אנחנו יודעים מה יואב אמר לה לומר), ⁹ וַיִּשֶׁם יוֹאָב אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיהָ יואב שם בפי האישה את הדברים שהיא צריכה לומר לדוד, יואב אמר לאישה את המשל שהיא צריכה לומר לדוד המלך¹⁰: (ד) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקַעִית אֶל הַמֶּלֶךְ הָאִשָּׁה הַתְּקַעִית אָמְרָה לְדוֹד הַמֶּלֶךְ, "יַחֲזִי הַמֶּלֶךְ", ¹¹ וַתַּפֵּל עַל אַפֶּיהָ אֶרְצָה הָאִשָּׁה מִתְּקוּעַ נִפְלָה כַּשְּׁפָנִיָּה הָיוּ עַל הַקְּרָקַע, ¹² וַתִּשְׁתַּחֲוּ הָאִשָּׁה מִתְּקוּעַ הַשְּׁתַּחֲוֹתָהּ אֵל דוֹד, ¹³ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה מִתְּקוּעַ אָמְרָה לְדוֹד: הַיְשָׁעָה הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! תושיע אותי!¹⁴: (ה) וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ דוֹד הַמֶּלֶךְ שָׁאֵל אֶת הָאִשָּׁה הַתְּקַעִית: מַה לָּךְ מַהִי הַצְּרָה שְׁבָה אֶת נִמְצָאת, מִמָּה צָרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ, ¹⁵ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקַעִית עֲנֵתָה לְדוֹד: אֲבָל אִשָּׁה אֶלְמָנָה אָנִי אֲנִי בִּאֲמַת אִשָּׁה אֶלְמָנָה, ¹⁶ וַיִּמָּת אִישִׁי וּבְעָלֵי מֵת (יש כאן כפילות על צלע הפסוק הקודמת משום שהאשה התקועית אמרה את דבריה בדרך של קינה). האישה התקועית אמרה לדוד שהיא באמת זוכרת את מיתת בעלה והיא מצטערת על כך כל הזמן (למרות שבמציאות, היה זה יואב שאמר לאישה התקועית להמציא את הסיפור ולומר אותו לדוד)¹⁷: (ו) וּלְשִׁפְחָתָךְ שְׁנֵי בָנִים לְשִׁפְחָתְךָ, לִי, יֵשׁ שְׁנֵי בָנִים, ¹⁸ וַיִּנְצְצוּ שְׁנֵינִיָּהֶם בְּשָׂדֵה שְׁנֵי הַבָּנִים שְׁלִי רַבּוּ בַשָּׂדֶה, ¹⁹ וַאֲיֵן מְצִיל בֵּינֵיהֶם וְלֹא הִיָּה מִי שִׁפְרִיד בֵּין שְׁנֵי הַבָּנִים שְׁלִי, לֹא הִיָּה מִי שִׁמְנַע אֶת הַמְּרִיבָה בֵּינֵיהֶם, ²⁰ וַיִּכּוּ הָאֶחָד אֶת הָאֶחָד אֶחָד הַבָּנִים שְׁלִי הִכָּה אֶת הָאֶחָד הַשְּׁנֵי, ²¹ וַיִּמָּת אֹתוֹ (האח המכה) הֵרַג אֶת אַחִיו: ²² (ז) וְהִנֵּה קָמָה כָּל הַמְּשֻׁפָּחָה עַל שִׁפְחָתְךָ וְכָל הַמְּשֻׁפָּחָה שְׁלִי קָמָה עַל שִׁפְחָתְךָ, כָּל הַמְּשֻׁפָּחָה שְׁלִי קָמָה עָלַי, ²³ וַיֹּאמְרוּ (המשפחה שלי קמה עליי) וְאָמְרָה לִי: תִּנֵּי אֶת מִכָּה אַחִיו וְנִמְתָּהוּ בְּנַפְשׁ אַחִיו אֲשֶׁר הֵרַג תִּתְּנֵי לָנוּ אֶת הָאֶחָד שֶׁהֵרַג אֶת אַחִיו, וְנִהְרֹג אוֹתוֹ כְּעוֹנֵשׁ עַל שֶׁהוּא הֵרַג אֶת אַחִיו (למרות שהרצח היה ללא עדים והתראה), ²⁴ וְנִשְׁמָדָה גַּם אֶת הַיְוִרְשׁ וְאִנְחָנוּ נִשְׁמִיד, נִהְרֹג, אֶת הָאֶחָד הַרוֹצֵחַ

מקורות ותמצית הערות

5. תרגום. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. תרגום. 14. תרגום. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. מצודות. 20. מצודות. 21. תרגום. 22. תרגום. 23. דעת מקרא. 24. מצודות. 25. רד"ק. 26. מצודות. 27. מצודות וכתב שהמשפחה רצתה להרוג

שאמור לרשת את אחיו, וכך גם הוא ימות. נוצר כאן מצב שהאח הרוצח היה גם אמור לרשת את אחיו (משום שהוא היה הקרוב משפחה הכי קרוב אליו לפי דיני ירושה), והמשפחה דרשה מהאם להרוג את האח הרוצח,²⁵ וְכִבּוּ אֶת גְּחֹלְתֵי אֲשֶׁר נִשְׂאָרָה (אם יהרגו את האח הרוצח) יגרמו בכך לכיבוי האור המועט שמאירה לי לאחר מות בעלי ובני, הם יפסיקו את הנחמה המועטת שיש לי לאחר שבעלי ובן אחד כבר מתו,²⁶ לְבִלְתִּי שִׁים לְאִישֵׁי שֵׁם וּשְׂאֵרִית עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה (אם יהרגו את האח שנותר בחיים) לא יהיה זכר לבעלי.²⁷ הבן הרוצח אינו חייב מיתה מכיוון שלא היו עדים בשעת מעשה, ולכן הוא חייב מיתה בידי שמיים:²⁸

(ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָאִשָּׁה דוד המלך אמר לאישה התקועית: לְכִי לְבֵיתְךָ תלכי ותחזרי לביתך,²⁹ וְאֲנִי אֶצְוֶה עָלֶיךָ ואני אצווה שמישהו יחקור ויברר האם את באמת צודקת:³⁰

(ט) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אֶל הַמֶּלֶךְ האישה התקועית אמרה לדוד המלך: עָלֵי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ הַעֲזֹן וְעַל בֵּית אָבִי אִם אֵינִי צוּדְקַת בדבריי, אני אשא באחריות לחטא,³¹ וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ נָקִי ואתה ומלכותך תהיו נקיים. האישה התקועית אמרה לדוד, שאין לו צורך לברר את הדברים, כיוון שברור שהיא צודקת, ואם יתגלה שסיפור הדברים שונה ממה שהיא אמרה לו (לדוד), החטא יהיה מוטל עליה ולא על המלך:³²

(י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לאחר שהשתכנע באמיתות דבריה, דוד המלך אמר לאישה התקועית:³³

אֲלֶיךָ מִי שֶׁמְדַבֵּר אֲלֵיךָ ודורש ממך למסור לו את בנך הרוצח,³⁴ וְהִבֵּאתוּ אֵלַי (מי שמדבר אלייך ודורש ממך למסור לו את בנך הרוצח) תביאי אותו אליי,³⁵ וְלֹא יִסִּיף עוֹד לְנַעֲת בְּךָ ואני אזהיר אותו שהוא לא ימשיך לגעת בך ולדרוש ממך למסור לו את בנך:³⁶

(יא) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אמרה לדוד: יִזְכָּר נָא הַמֶּלֶךְ אֶת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ תזכור עכשיו את ה' אלוקיך,³⁷ מִהֲרַבַּת גְּאֹל הַדָּם לְשַׁחַת (תזכור את ה' אלוקיך) כאשר גואל הדם המכובד שרוצה לרצוח את בני יעמוד

מקורות ומציינת הערות

את האח הרוצח כדי שלא תישאר שום שארית לבעלה, בפס' יד'. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. וכך הם יוכלו לרשת אותו. 28. רד"ק וכן פירש מצודות 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות.

בפניך. גם כאשר גואל הדם המכובד יעמוד לפניך וישטח את טענותיו ויאמר שהוא רוצה להרוג את בני, תזכור את ה' אלוקיך, וכמו שהוא (ה') רחמן, גם אתה תרחם על בני. האישה התקועית אמרה לדוד, שהיא חוששת שהוא ישנה את דעתו כאשר הוא יראה שגואל הדם העומד לפניו הוא אדם מכובד, ולכן היא ביקשה ממנו שהוא יזכור את ה', וכמו שה' מרחם על הבריות, כך גם הוא ירחם על בנה – גם כנגד גואל הדם,³⁸ וְלֹא יִשְׁמִידוּ אֶת בְּנֵי וְאֵל תִּיתֵן לְגֹאֲלֵי הַדָּם לְהַשְׁמִיד וּלְהַרוֹג אֶת בְּנֵי,³⁹ וַיֹּאמֶר דָּוִד עֲנֵה לְאִשָּׁה הַתְּקֹעִית: הֲיִי יִקְנֶה אִם יַפְלֵ מִשְׁעֵרֶת בְּנֶךָ אֶרְצָה אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' שְׁלֹא יִקְרָה לְבִנְךָ אֶפִּילוֹ נֹזֵק קֶטֶן, וְאֶפִּילוֹ שְׁעָרָה אַחַת מֵהַשְּׁעָרוֹת שֶׁל בֶּן־כָּן לֹא תִפּוֹל לְאָרֶץ. דָּוִד אָמַר לְאִשָּׁה הַתְּקֹעִית שֶׁהוּא נִשְׁבַּע לָהּ שֶׁהוּא לֹא יִיתֵן שְׁגֹאֲלֵי הַדָּם יִפְגְּעוּ בְּבִנָּהּ אֶפִּילוֹ פְּגִיעָה קְלָה⁴⁰: (יב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקֹעִית אֲמָרָה לְדָוִד: תִּדְבָּר נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דְּבַר אֲנִי, שִׁפְחָתְךָ, רֹצֵחַ לֹמֵר לְךָ עַכְשֵׁיו דְּבַר שְׂאִינֹו קֶשׁוֹר אֵלַי,⁴¹ וַיֹּאמֶר דָּוִד עֲנֵה לְאִשָּׁה הַתְּקֹעִית: דְּבַרִּי אֲנִי נוֹתֵן לְךָ רִשׁוֹת לֹמֵר אֶת דְּבָרְךָ: (יג) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקֹעִית אֲמָרָה לְדָוִד, בְּדַבְרֶיךָ יֵשׁ שְׁנֵי דְבָרִים תְּמוּהִים: (1) וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה בְּזֹאת עַל עַם אֱלֹהִים אֵיךְ יִכּוֹלֵת לְחַשׁוֹב עַל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שִׁיְהָרוֹג אֶת אַחִיו לְלֹא עֵדִים וְהִתְרַאָּה?⁴² (2) וּמִדְּבַר הַמֶּלֶךְ הַדְּבַר הַזֶּה בְּאִשְׁמֹו וְאֵיךְ אַתָּה, הַמֶּלֶךְ, הֵייתָ יִכּוֹל לֹמֵר דְּבַר אֲשֶׁמָּה, דְּבַר שִׁגְגָה, לְהַשְׁאִיר אֶת הַבֶּן הַרוֹצֵחַ בְּחַיִּים? הֲרֵי אַתָּה לֹא מַחְזִיר אֶלֶיךָ אֶת אֲבִשְׁלוֹם (שֶׁבִנְמִשְׁלָה הוּא הַבֶּן שֶׁרִצַּח אֶת אַחִיו לְלֹא עֵדִים וְהִתְרַאָּה), וְאִם פִּסְקַת שֶׁהַבֶּן הַרוֹצֵחַ בְּמִשְׁלָה לֹא יִינֹזֵק אֶפִּילוֹ בְּנֹזֵק קָל, גַּם לְאֲבִשְׁלוֹם לֹא אֲמוֹר לְקִרְוֹת דְּבַר,⁴³ לְבִלְתִּי הַשִּׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת נְדָחוֹ (הַתְּמִיּהָה עַל פֶּסֶק הַדִּין שֶׁלךָ גְּדוּלָה מֵאַחֵר) וְאֵינְךָ מַחְזִיר אֶת בֶּן־כָּן אֲבִשְׁלוֹם מֵהַמְּקוֹם הַרְחֹוק וּמְפוֹזֵר אֵלָיו בְּרַח, מֵאַרְץ גְּשׁוּר⁴⁴: (יד) הַאִשָּׁה הַתְּקֹעִית מוֹנָה שֶׁלֹּשׁ סִיבוֹת לְהַסְבִּיר מְדוּעַ אֵינְךָ זֶה רֹאוֹי לְהַרוֹג אֶת אֲבִשְׁלוֹם:

מקורות ותמצית ההערות

36. מצודות. 37. תרגום + מצודות. 38. מצודות. אמרה "למה חשבת כזאת" מכיוון שהיא פחדה שדוד יאמר שבאת טעה כאשר נשבע לה, ולכן מיד הכניסה את המשל והנמשל ביחד. 45. מצודות. 46. מצודות. 39. תרגום. 40. מצודות. 41. תרגום + מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות, וכתב שהאישה

(1) **כִּי מוֹת נְמוֹת הָרִי בְּכָל מְקָרָה כּוֹלְנוּ נַמוֹת, וְלִכֵּן חָבַל לִהְיוֹת אָדָם שְׂרָצָח** אך מצד הדין הוא אינו חייב מיתה (כפי שאבשלום רצח את אמנון ללא עדים והתראה), שהרי הוא רק קירב את מיתתו של השני. אמנון היה מת בכל מקרה בסופו של דבר, ואבשלום רק קירב את מיתתו, והיותו והרצח היה ללא עדים והתראה, אין זה ראוי להרוג אותו, ⁴⁵ (2) **וְכַפִּים הַנְּגָרִים אֲרָצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ** והדם שיישפך מהריגת אבשלום, ינזלו כמו מים נוזלים שאי אפשר לאסוף אותם. לא ניתן לתקן את הריגת אבשלום לאחר מכן, ⁴⁶ (3) **וְלֹא יִשָּׂא אֱלֹהִים נֶפֶשׁ וְהוּא אִינוּ מוֹחֵל לְאָפִי אָדָם עַל מַעֲשֵׂה רַע שֶׁהוּא עֹשֶׂה,** ⁴⁷ **וְהָשִׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבַלְתִּי יָדָה מִמֶּנּוּ נִדְּחָה וּמִמִּילָא ה' חוֹשֵׁב כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת כִּדִּי שֶׁהַחוּטָא לֹא יוֹדֵחַ לְגַמְרֵי מִלְּפָנֵי ה'.** האישה התקועית אמרה לדוד, שה' הוא שגרם לאבשלום להרוג את אמנון, כדי שהוא (אמנון) יקבל בעולם הזה את עונשו על מעשהו עם תמר, וכך יתכפר לו החטא והוא לא ייענש בעולם הבא⁴⁸: (טו) **וְעַתָּה אֲשֶׁר בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וְעַכְשִׁיו, אִמַּרְתִּי לְךָ אֵת הַדְּבָרִים בַּהֲתַחֲלָה עַל יַדֵּי מֶשֶׁל, וְלֹא אִמַּרְתִּי לְךָ מִיַּד אֵת הַדְּבָרִים (אמרת לי שאתה תגער בי, שהרי אין זה ענייני, ⁵⁰ וְתֹאמַר שִׁפְחָתְךָ לְכֵן, שִׁפְחָתְךָ, אֲנִי, אִמַּרְתִּי שֶׁאֶעֱשֶׂה אַחֲרַי, ⁵¹ אֲדַבְּרָה נָא אֶל הַמֶּלֶךְ (אמרת שיעשה אחרת) וּאֶפְתַּח עַכְשִׁיו אֵת דְּבַרֵּי אֵל הַמֶּלֶךְ בְּמֶשֶׁל, ⁵² אוֹלָי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֵת דְּבַר אֲמַתּוֹ וְאוֹלָי כֵּךְ יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ כְּדְבַרֵּי שִׁפְחָתוֹ. אוֹלָי, עַל יַדֵּי פְתִיחָה בְּמֶשֶׁל, אֵתָה תִּקְבַּל אֵת דְּבַרֵּי וְתַחֲזִיר אֵת אֲבִשְׁלוֹם⁵³: (טז) **כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֵת אֲמַתּוֹ מִמֶּפֶךְ הָאִישׁ (לכן אמרת) כֹּאשֶׁר אֵתָה אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ תִּשְׁמַע אֵת דְּבַרֵּי לְהַצִּיל אֹתִי מִיַּדֵּי שֶׁל הָאִישׁ, מִיַּד גּוֹאֵל הַדָּם שֶׁדָּרַשׁ שֶׁאֵמְסוֹר לוֹ אֵת בְּנֵי הַרוּצָח, ⁵⁴ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֵת בְּנֵי יַחַד (להציל אותי מי שדורש את מסירתו של בני) וְעַל יַדֵּי זֶה הוּא****

ישמיד גם אותי וגם את בני. על ידי הריגת בני, אני אהיה שכולה והדבר ייחשב כאילו שגם אני הושמדתי,⁵⁵ מִנְחַלֹּת אֱלֹהִים (גואל הדם רוצה להשמיד את שגנו, אותי ואת בני) ועל ידי כך אנחנו לא נקבל את הנחלה שהורישו לנו מהשמים, אלא הנחלה תעבור לידי גואל הדם (כיוון שלא יהיה מי שיירש את הנחלה חוץ ממנו)⁵⁶: (יז) וְתֹאמֶר שִׁפְחָתְךָ לְכֵן שִׁפַּחְתָּךְ, אֲנִי, אִמְרָתִי,⁵⁷ יְהִי נָא דְבַר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לְמִנּוּחָהּ הַדְּבָרִים שֶׁאַתָּה תֹאמַר עֲכָשָׁיו עַל בְּנֵי, הַדִּין שֶׁאַתָּה תִּפְסֹק עַל אֲבִשְׁלוֹם, תִּגְרוֹם לְאֲבִשְׁלוֹם לְמִנּוּחָהּ. עַל יְדֵי שֶׁתִּפְסֹק שְׁבָנֵי הַרוּצַח אֵינּוּ חַיִּיב מִיָּתֵהּ, אֲבִשְׁלוֹם יִינָצַל,⁵⁸ כִּי בְּמִלְאָךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לְשִׁמְעֵי הַטּוֹב וְהָרַע שֶׁהָרִי אַתָּה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דּוֹמָה לְמִלְאָךְ ה' שִׁיּוּדַע לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע, וְלֹא נוֹתֵן לְכַעַס לְהַשְׁפִּיעַ עַל שִׁיקוֹל דַּעְתְּךָ, וְאִם כֵּן, אֵינּוּ שׁוֹם חֲשַׁשׁ שֶׁאַתָּה תִּשְׁנֶה עֲכָשָׁיו אֶת דַּעְתְּךָ, וְאַתָּה בּוֹדָאֵי תִרְשָׁה לְאֲבִשְׁלוֹם לְחֹזֵר לְכֹאֵן,⁵⁹ וְיִקְנֹק אֱלֹהֵיךָ יְהִי עִמָּךְ וּלְפָנֵי שְׂאֵנֵי נִפְרַדְתָּ מִמֶּךָ, אֲנִי מֵאַחֲלַת לְךָ שֶׁה' יְהִי בְעֹזְרָתְךָ⁶⁰: (יח) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֵל הָאִשָּׁה דוֹד הַמֶּלֶךְ עֲנֵה וְאִמְרִי לְאִשָּׁה הַתְּקוּעִית: אֲלֵךְ נָא תִּכְחָדֵי מִמֶּנִּי דְבַר אֲשֶׁר אָנֹכִי שָׂאֵל אֶתְךָ אֵל תְּעִלִּימִי מִמֶּנִּי עֲכָשָׁיו אֶת הַתְּשׁוּבָה עַל הַשְּׂאֵלָה שְׂאֵנִי אֲשָׂאֵל אֹתְךָ,⁶¹ וְתֹאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית עֲנֵתָה לְדוֹד: יְדַבֵּר נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! תִּשְׂאֵל עֲכָשָׁיו אֶת שְׂאֵלְתְךָ⁶²: (יט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוֹד שָׂאֵל אֶת הַתְּקוּעִית: הֵיךְ יוֹאֵב אֶתְךָ בְּכָל זֹאת הָאֵם חֲכַמְתּוֹ שֶׁל יוֹאֵב הִיא שְׂגֵרָמָה לְךָ לֹמֵר לִי אֶת הַדְּבָרִים?⁶³ וְתַעַן הָאִשָּׁה וְתֹאמֶר הַתְּקוּעִית עֲנֵתָה וְאִמְרָה לְדוֹד: חֵי נִפְשִׁיךָ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! אֲנִי נִשְׁבַּעְתָּ בְּחַיִּיךָ,⁶⁴ אִם אֵשׁ לְהַמִּין וּלְהַשְׁמִיךְ מִכָּל אֲשֶׁר דְּבַר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ הָאֵם נִתֵּן לְפָנֹת יְמִינָה אוֹ שְׂמֵאלָהּ מִדְּבַרֵי חֲכַמְתְּךָ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ? הַתְּקוּעִית אִמְרָה לְדוֹד, שְׂמֵה־שְׂאֵלָה שֶׁהוּא שָׂאֵל אֹתָהּ הָאֵם יוֹאֵב הִיא זֶה שֶׁשָּׁלַח אֹתָהּ אֵלָיו, נִיכַר שֶׁהוּא מְאֹד חָכֵם וְשָׂאֵל נִתֵּן לְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ שְׁלָל,⁶⁵ כִּי עֲבָדְךָ יוֹאֵב הוּא צְנִינִי שֶׁהָרִי עֲבַדְךָ יוֹאֵב הוּא זֶה שֶׁשָּׁלַח אוֹתִי אֵלֶיךָ,⁶⁶ וְהוּא שָׂם בְּפִי

שִׁפְחָתָךְ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהוּא (יואב) הוא זה שאמר לי לומר לך את המשל⁶⁷: (כ) לְבַעְבוֹר סַבֵּב אֶת פְּנֵי הַדָּבָר עֲשֵׂה עֲבֹדָה יוֹאֵב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה (יואב שלח אותי אליך) כדי שאוכל לסובב את הדברים ולומר לך אותם במשל ולא ישירות. אם יואב היה בא לדבר איתך, הוא לא היה יכול לומר לך את הדברים במשל, שהרי אתה מכיר אותו, והוא לא היה יכול להמציא את הסיפור (ולכן הוא שלח אותי)⁶⁸, וְאֲדַנִּי חָכֵם בְּחֻכְמַת מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים לְדַעַת אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּאָרֶץ ואתה אדוני המלך, חכם מאוד כמו מלאך ה', ויודע את כל מה שקורה בארץ, וכך הבנת שיואב הוא ששלח אותי לדבר איתך⁶⁹: (כא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאֵב דוד המלך אמר ליואב: הֲנֵה נָא עֲשִׂיתִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֲנִי אֶעֱשֶׂה עֲכָשָׁיו את הדבר הזה, אֲנִי עֲכָשָׁיו אֲחִזִּיר אֶת אֲבִשְׁלוֹם⁷⁰, וְלָךְ הָשֵׁב אֶת הַנֶּעֱר אֶת אֲבִשְׁלוֹם לך תחזיר את הנער אבשלום⁷¹: (כב) וַיִּפֹּל יוֹאֵב אֶל פְּנָיו אֲרֻצָּה יואב נפל כשפניו היו על הארץ,⁷² וַיִּשְׁתַּחֲוּ יואב השתחוה אל דוד,⁷³ וַיִּבְרַךְ אֶת הַמֶּלֶךְ יואב בירך את דוד המלך,⁷⁴ וַיֹּאמֶר יוֹאֵב יואב אמר לדוד: הַיּוֹם יָדַע עֲבֹדָה בִּי מִצָּאֲתֵי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! היום, עבדך, אני, יודע שמצאתי חן בעיניך,⁷⁵ אֲשֶׁר עֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבַר עֲבֹדָה (אני יודע שמצאתי חן בעיניך) כיוון שעשית את דבר עבדך, כיוון שעשית את רצוני להחזיר את אבשלום⁷⁶: (כג) וַיִּקָּם יוֹאֵב וַיִּקְּדֵה גְּשׁוּרָה יואב קם והלך לגשור (לשם ברח אבשלום),⁷⁷ וַיָּבֵא אֶת אֲבִשְׁלוֹם וַיְרוּשְׁלֵם יואב הביא את אבשלום לירושלים⁷⁸: (כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוד המלך ציווה: יִסַּב אֶל בֵּיתוֹ אֲבִשְׁלוֹם יסתובב וילך אל ביתו, אבשלום צריך ללכת אל ביתו בדרך צדדית, ולא בדרך הרגילה,⁷⁹ וַפְּנֵי לֹא יֵרָאֶה (אבשלום יחזור לביתו בדרך צדדית) והוא לא יראה את פניי,⁸⁰ וַיִּסַּב אֲבִשְׁלוֹם אֶל בֵּיתוֹ וַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא יֵרָאֶה אֲבִשְׁלוֹם יסתובב וחזר אל ביתו בדרך הצדדית וכך הוא לא ראה את פניו של דוד⁸¹: (כה) וּכְאֲבִשְׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֵה בְּכָל יִשְׂרָאֵל לא

מקורות ותמצית הערות

מצודות. 62. תרגום. 63. מצודות. 64. תרגום. 65. מצודות. 69. מצודות. 70. תרגום. 71. תרגום. 72. רד"ק. 73. תרגום. 66. תרגום + מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 74. תרגום. 75. תרגום. 76. תרגום. 77. תרגום. 78. תרגום.

היה אדם בכל ישראל שהיה יפה תואר כמו אבשלום,⁸² לְהֵלֵל מָאֹד (לא היה אדם בישראל כמו אבשלום) שהיה ניתן להלל ולשבח את יופיו. אבשלום היה האדם הכי יפה בישראל,⁸³ מִכָּפָּה רָגְלוֹ וְעַד קַדְקֹדָיו לֹא הָיָה בּוֹ מוֹם לֹא היה מום אחד מכף רגלו של אבשלום ועד קודקוד ראשו, בכל גופו של אבשלום לא היה מום⁸⁴: (כו) וּבְגִלְחָהּ אֶת רֵאשׁוֹ כִּאֲשֶׁר אֲבִשְׁלוֹם הָיָה גּוֹזֵר אֶת שְׁעֵרוֹת רֵאשׁוֹ, כִּאֲשֶׁר אֲבִשְׁלוֹם הָיָה מִסְתַּפֵּר,⁸⁵ וְהָיָה מִקֶּץ יָמִים לְיָמִים אֲשֶׁר יִגְלַח בִּי כְּבֵד עָלָיו אֲבִשְׁלוֹם הָיָה מִסְתַּפֵּר פֶּעַם בְּשָׁנָה (מקץ ימים פירושו פעם בשנה) בגלל שהשערות היו כבדות לו. רק כאשר השערות היו כבדות מידי, דבר שהיה קורה פעם בשנה, היה אבשלום מסתפר,⁸⁶ וְגִלְחָהּ וְשָׁקַל אֶת שְׁעָרָהּ כִּאֲשֶׁר אֲבִשְׁלוֹם הָיָה מִגִּלַּח אֶת רֵאשׁוֹ וְשׁוֹקֵל אֶת מִשְׁקַל הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁהוּא הוֹרִיד מֵרֵאשׁוֹ,⁸⁷ מֵאֲתָיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ (כאשר אבשלום היה מסתפר ושוקל את שערות ראשו) משקל השיער היה מאתיים שקלים במשקל אבני המלך. בימים ההם היו מידות קבועות של משקל ששימשו לשקילה במאזניים, והנביא אומר שמשקל השערות של אבשלום היה כמשקל האבנים שהניחו על המאזניים במשקל של מאתיים שקלים⁸⁸: (כז) וַיִּזְלְדוּ לְאֲבִשְׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת וַיִּשְׁמָהּ תָמָר לְאֲבִשְׁלוֹם נוֹלְדוּ שְׁלֹשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת שֶׁנִּקְרָאָה תָמָר,⁸⁹ הִיא הָיְתָה אֲשֶׁה יָפֶת מִדָּאָה תָמָר הָיְתָה אִשָּׁה שֶׁנִּרְאָתָה יָפָה⁹⁰: (כח) וַיֵּשֶׁב אֲבִשְׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם שְׁנָתַיִם יָמִים אֲבִשְׁלוֹם יָשָׁב בְּבֵיתוֹ בִּירוּשָׁלַם בְּמִשְׁךְ שְׁנָתַיִם,⁹¹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה (במשך השנתיים שאבשלום ישב בירושלים לאחר שהוא חזר מגשור) הוא לא ראה את פניו של דוד המלך⁹²: (כט) וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם אֶל יוֹאָב אֲבִשְׁלוֹם שְׁלַח שְׁלִיחִים אֶל יוֹאָב,⁹³ לְשַׁלַּח אֶתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ (אבשלום שלח שליחים אל יואב) כדי לשלוח את יואב אל דוד. אבשלום רצה שיואב ילך ויפייס בינו לבין דוד, ולכן שלח אליו שליחים,⁹⁴ וְלֹא אָבָה לְבֹאֵי יוֹאָב לֹא רָצָה לְבֹאֵי אֶל אֲבִשְׁלוֹם

מקורות ותמצית הערות

79. תרגום + מלבי"ם. 80. תרגום. 81. תרגום. 82. תרגום. 87. תרגום. 88. מצודות. 89. תרגום. 90. תרגום. 83. מצודות. 84. תרגום. 85. תרגום. 86. מצודות. 91. תרגום. 92. תרגום. 93. תרגום. 94. מלבי"ם.

משום שהוא ידע מדוע אבשלום קרא לו, והוא (יואב) לא רצה ללכת ולהשלים בין דוד לאבשלום,⁹⁵ וַיִּשְׁלַח עוֹד שְׁנֵית אַבְשָׁלוֹם שְׁלַח שְׁלִיחִים אֶל יוֹאָב פֶּעַם נוֹסֶפֶת וְקָרָא לוֹ לְבֹא אֵלָיו,⁹⁶ וְלֹא אָבָה לָבוֹא גַם בַּפֶּעַם הַשְּׁנִייה, יוֹאָב סִירַב לְבֹא לְאַבְשָׁלוֹם:⁹⁷ (ל) וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו אַבְשָׁלוֹם אָמַר לְעַבְדָּיו: רְאוּ הֲלֹקֶת יוֹאָב אֶל יָדָי תִּמְצָאוּ אֶת אַחֲזוֹת הַשְּׂדֵה שֶׁל יוֹאָב שְׁצִמּוּדָה אֶל אַחֲזוֹת הַשְּׂדֵה שְׁלִי,⁹⁸ וְלֹא שָׁם שְׁעָרִים לְיוֹאָב יֵשׁ שְׁעוּרִים שֶׁגִּדְלִים בְּחֻלְקַת הַשְּׂדֵה שְׁלוֹ,⁹⁹ לָבוֹ וְהִצִּיתִיהָ בְּאֵשׁ תִּלְכוּ וְתִבְעִירוּ בְּאֵשׁ אֶת חֻלְקַת הַשְּׂדֵה,¹⁰⁰ וַיֵּצֵאוּ עֲבָדָי אַבְשָׁלוֹם אֶת הַחֻלְקָה בְּאֵשׁ עַבְדָּיו שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הִבְעִירוּ בְּאֵשׁ אֶת חֻלְקַת הַשְּׂדֵה שֶׁל יוֹאָב:¹⁰¹ (לא) וַיִּקֶּם יוֹאָב וַיָּבֵא אֶל אַבְשָׁלוֹם הַבֵּיתָה יוֹאָב קָם וּבָא לְבֵיתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם,¹⁰² וַיֹּאמֶר אֵלָיו יוֹאָב שָׂאֵל אֶת אַבְשָׁלוֹם: לָמָּה הִצִּיתָ עֲבָדָי אֶת הַחֻלְקָה אֲשֶׁר לִי בְּאֵשׁ מְדוּעַ עַבְדֶּיךָ הִבְעִירוּ בְּאֵשׁ אֶת חֻלְקַת הַשְּׂדֵה שְׁלִי:¹⁰³ (לב) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל יוֹאָב אַבְשָׁלוֹם עָנָה לְיוֹאָב: הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלָיִךְ אֲנִי הָרִי שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ שְׁלִיחִים,¹⁰⁴ לֵאמֹר כֵּךְ אִמְרָתִי לְךָ עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחִים:¹⁰⁵ בָּא הִנֵּה וְאַשְׁלַחְתָּה אֹתָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אֹתָהּ (יואב) תְּבֹא אֵלָי לְכַאֵן, וְאֲנִי אֶשְׁלַח אֹתָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ,¹⁰⁶ לֵאמֹר כֵּךְ תֹּאמַר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁמִי:¹⁰⁷ לָמָּה בָּאתִי מִגִּשּׁוֹר מֵהַתּוֹעֵלֶת שִׁישׁ לִי מִכֵּךְ שֶׁחֲזַרְתִּי מִגִּשּׁוֹר, הָרִי אִם אֵינֶנִּי זֹכֵה לְרֹאוֹת אֶת פְּנֵי שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הִיָּה עַדִּיף לִי שֶׁאֶשְׂאֵר בְּגִשּׁוֹר,¹⁰⁸ טוֹב לִי עַד אֲנִי שָׁם עַדִּיף הִיָּה לוֹ הֵייתִי נֶשְׂאָר בְּגִשּׁוֹר, מִכִּיוּן שֶׁשֵׁם הֵייתִי רוֹאֵה אֶת פְּנֵי שֶׁל מֶלֶךְ גִּשּׁוֹר, שֶׁהוּא אֲבִיו שֶׁל אִימִי,¹⁰⁹ וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְעַכְשִׁיו, אֲנִי אֲבֹא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶרְאֶה אוֹתוֹ, וְאֶסְבִּיר לוֹ מְדוּעַ הִרְגַּתִּי אֶת אֲמִנּוֹן,¹¹⁰ וְאִם יֵשׁ בִּי עֵוֹן וְהִמַּתְנִי וְאִם גַּם לְאַחַר שֶׁאֶסְבִּיר מְדוּעַ הִרְגַּתִּי אֶת אֲמִנּוֹן, הַמֶּלֶךְ עַדִּיין יֵחָשׁוּב שְׁזֵה לֹא הִיָּה מוֹצֵדֵק וְשִׁישׁ בִּי חֲטָא, אֲנִי מִקְבֵּל עַל עֲצָמֵי דִין מִיתָה כַּדִּין הַרוֹצְחִים:¹¹¹ (לג) וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ יוֹאָב בָּא לְפָנֵי דוֹד הַמֶּלֶךְ,¹¹² וַיִּגֵּד לוֹ יוֹאָב אֲמַר לְדוֹד אֶת דְּבָרָיו שֶׁל

מקורות ותמצית ההערות

95. מלבי"ם. 96. תרגום. 97. תרגום. 98. מצודות. 103. תרגום. 104. תרגום. 105. עפ"י הגר"א בפירושו. 99. תרגום. 100. מצודות. 101. תרגום. 102. תרגום. 103. תרגום. 104. תרגום. 105. תרגום. 106. תרגום. 107. תרגום. 108. תרגום. 109. תרגום. 110. תרגום. 111. תרגום. 112. תרגום.

אבשלום, ¹¹³ וַיִּקְרָא אֶל אַבְשָׁלוֹם דוד קרא אל אבשלום, ¹¹⁴ וַיָּבֵא אֶל הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לֹא עַל אַפְיוֹ אֲרָצָה לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ אבשלום בא אל המלך דוד והשתחוה כשפניו היו על הארץ, ¹¹⁵ וַיִּשָּׂק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם דוד המלך נשק לאבשלום ¹¹⁶:

פרק טו

(א) וַיְהִי מֵאַחֲרֵי כֵן אַחֲרֵי שְׂדוּד מַחֲל לְאַבְשָׁלוֹם עַל שֶׁהוּא הִרְגָה אֶת אַמְנוֹן, ¹ וַיַּעַשׂ לֹא אַבְשָׁלוֹם מְרֻבָּה וְסָסִים (אחרי שדוד מחל לאבשלום על שהרג את אמנון) אבשלום התקין לעצמו מרכבה וסוסים, ² וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו וַחֲמִשִּׁים אַנְשִׁים הָיוּ רָצִים לְפָנָיו אבשלום ברגליהם, כמנהגם של אנשים מכובדים: ³ (ב) וְהִשְׁפִּים אַבְשָׁלוֹם בְּכָל בּוֹקֵר, הָיָה אַבְשָׁלוֹם קָם מוֹקֵדִם, ⁴ וַעֲמַד עַל יַד דְּרָגָה הַשָּׁעָר (בכל בוקר, היה אבשלום קם מוקדם) ונעמד במקום שהיה ליד השער, שם היו עוברים האנשים שנכנסו אל המלך, ⁵ וַיְהִי כָּל הָאִישׁ אֲשֶׁר יֵהִי לֹא רִיב לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לְמִשְׁפָּט כָּל אָדָם שֶׁהֵייתָה לוֹ מְרִיבָה עִם אָדָם אַחֵר וְהוּא הָיָה בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ כְּדִי לְהִשְׁפֹּט בְּפָנָיו, ⁶ וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם אֶלְיָו (כל אדם שהיה בא להיפשט בפני דוד) אבשלום היה קורא לו, וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם הֲיָה שׂוֹאֵל אֶת בַּעַל הַדִּין בְּפָנָיו דוד כדי להתחבב בעיניו, ⁷ אִי מִזָּה עֵיר אַתָּה מְאִיזָה עִיר אַתָּה מְגִיעַ אֵלַינִי, ⁸ וַיֹּאמֶר בַּעַל הַדִּין הֲיָה עוֹנָה לְאַבְשָׁלוֹם: מֵאַחַד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדָה אֲנִי מְגִיעַ מִשְׁבֵּט זֶה. כָּל בַּעַל דִּין עֲנָה לְאַבְשָׁלוֹם מְאִיזָה שְׁבֵט הוּא, אֲךָ הוּא לֹא הֵיָה עוֹנָה מְאִיזָה עִיר הוּא, הָיִיתָ וְאַבְשָׁלוֹם לֹא הִכִּיר בְּאַמַּת אֶת הָעָרִים, וְהוּא שָׂאֵל כָּל אֶחָד מְאִיזָה עִיר הוּא גִיעַ רַק כְּדִי לְהִתְחַבֵּב עֲלֵיוֹ: ⁹ (ג) וַיֹּאמֶר אֶלְיָו אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם הֵיָה אֹמֵר לְבַעַל הַדִּין שְׂבָא לְהִשְׁפֹּט בְּפָנָיו דוד: רָאָה דְּבָרָה טוֹבִים וְנִכְבָּחִים טַעֲנוֹתֶיךָ הֵם טוֹבִים וְצוּדִיקִים, ¹⁰ וְשִׁמְעֵ אִין לְךָ מֵאַתְּ הַמֶּלֶךְ אֲךָ אִין אָדָם מְאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ שִׁיכּוֹל לְשִׁמוֹעַ אֶת דְּבָרֶיךָ וְלִהְבִּין שְׂאֵתָה צוּדִיק: ¹¹ (ד) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם הֵיָה רְגִיל לֹמֵר: מִי יִשְׁמָנִי שִׁפֹּט בְּאַרְצֵי הַלְוָאִי

מקורות ותמצית הערות

108. מצודות. 109. מצודות. 110. מצודות. 111. מצודות. 116. תרגום. 1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 112. תרגום. 113. תרגום. 114. תרגום. 115. תרגום. 4. מצודות. 5. רלב"ג. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות.

שמישהו ימנה אותי לשופט בארץ,¹² וְעָלִי יָבוֹא כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ רִיב וּמִשְׁפָּט וְכָל אָדָם שֶׁתְּהִיָּה לוֹ מְרִיבָה וְהוּא יִצְטָרֵךְ לְבוֹא לְמִשְׁפָּט – יָבוֹא אֵלַי,¹³ וְהִצַּדֵּקְתִּי וְאֲנִי אֲשַׁמַּע אֶת טַעֲנוֹתַי שֶׁל בַּעַל הַדִּין, וְאוֹכַל לְדוֹן דִּין צָדֵק. טַעֲנָתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הֵייתָה שְׂדוּד אֵינוֹ דֵּן דִּין אִמְתָּ, מְכִיוּוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ עַד הַסּוֹף אֶת טַעֲנוֹת הַצַּדִּיקִים:¹⁴ (ה) וְהָיָה בְּקִרְבֵי אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ כְּאִשֶׁר אָדָם הִיָּה מִתְקָרֵב אֶל אַבְשָׁלוֹם כְּדֵי לְהִשְׁתַּחֲוֹת בּוֹ,¹⁵ וְשָׁלַח אֶת יָדוֹ וְהִחֲזִיק לוֹ (כְּאִשֶׁר אָדָם הִיָּה מִתְקָרֵב אֶל אַבְשָׁלוֹם כְּדֵי לְהִשְׁתַּחֲוֹת בּוֹ) אַבְשָׁלוֹם הִיָּה מוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ וּמְחֲזִיק בּוֹ (בְּאָדָם שֶׁהִשְׁתַּחֲוּוּהוּ לוֹ),¹⁶ וְנָשַׁק לוֹ וְאַבְשָׁלוֹם הִיָּה מִנְשֵׁק אֶת מִי שֶׁבָּא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ:¹⁷ (ו) וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָבֹאוּ לְמִשְׁפָּט אֶל הַמֶּלֶךְ אַבְשָׁלוֹם הִיָּה עֹשֶׂה כֵךְ לְכָל מִי שֶׁבָּא לְמִשְׁפָּט לְפָנָי דוּד הַמֶּלֶךְ (הִיָּה שׁוֹאֵל לְמִקְוֵמוֹ, הִיָּה מִנְשֵׁק אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ שֶׁאִם הוּא הִיָּה שׁוֹפֵט בְּאַרְץ, הוּא הִיָּה דֵּן דִּין צָדֵק),¹⁸ וַיִּנְגַב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל אַבְשָׁלוֹם "גִּנְבָה" אֶת לֵב שֶׁל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שֶׁהוּא הִיָּה מִתְחַנֵּף אֵלֵיהֶם וְאוֹמֵר לָהֶם דְּבָרֵי עֵקֶלְקֻלוֹת. אַבְשָׁלוֹם הִפְךָ לְהִיּוֹת אֶהוּב בְּקִרְבֵי אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל בְּגַלְל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא אֹמֵר לָהֶם כְּשֶׁהֵם בָּאוּ לְהִשְׁפֹּט בְּפָנָי דוּד:¹⁹ (ז) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ אַרְבָּעִים שָׁנָה מֵאֵז שֶׁבִּנִּי יִשְׂרָאֵל בִּיקְשׁוּ מֵה' מֶלֶךְ,²⁰ בְּעֵרֶךְ בִּשְׁנֵה הַשְּׁלוֹשִׁים וּשְׁבַע לְמַלְכוּתוֹ שֶׁל דוּד,²¹ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ (לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ אַרְבָּעִים שָׁנָה מֵאֵז שֶׁבִּנִּי יִשְׂרָאֵל בִּיקְשׁוּ מֵה' מֶלֶךְ) אַבְשָׁלוֹם אֹמֵר לְדוּד: אֵלֶיךָ נָא אֲנִי אֶלֶךְ עִכְשָׁיו לְחִבְרוֹן,²² וְאֲשַׁלֵּם אֶת נְדָרַי אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לִיקְנוֹק בְּחִבְרוֹן (לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ אַרְבָּעִים

מקורות ותמצית ההערות

9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. תרגום. 13. רד"ק. 14. מצודות. 15. תרגום. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. תרגום. 19. מצודות. 20. מצודות וכתב שהסיבה שהנביא מנה דווקא משעה שבני ישראל ביקשו לעצמם מלך היא שבמקום בקשת בני ישראל למלכות, מרד אבשלום במלכות. רלב"ג: המניין הוא מעת משיחת שאול למלך על ישראל, והייתה נבואה שדוד ימלוך ארבעים שנה, ולכן אבשלום חשב שיצליח למרוד בדוד, כיוון שכבר עברו ארבעים שנה. לפי פירוש זה הנביא מונה ארבעים שנה מעת משיחת דוד למלך. מלכי"ם: הכוונה באמת לכך שעברו ארבעים שנה משיחת דוד למלך, אך אין הכוונה שעברו ממש ארבעים שנה, אלא קרוב לארבעים שנה. 21. רד"ק: למרות שאול מלך שנתיים וחצי ולא שלש כפי שכתב והדברים תלויים בפירושו חצי השנה הנותרת בפרק ב' פסוק י"א. כמו"כ אפשר להסביר לפי הרד"ק שהייתה חצי שנה יתרה שעברה בין המלכת שאול לבין קבלתו למלך על ידי ישראל לאחר המקרה עם נחש. 22. תרגום + רש"י.

שנה מאז שבני ישראל ביקשו מה' מלך, אבשלום אמר לדוד: אני אלך עכשיו לחברון) ואני אקריב על המזבח בחברון את הקרבן שנדרתי להקריב לה' (הנדר מפורט בפסוק הבא)²³: (ח) כִּי נִדַר נָדַר עֲבַדְתִּי בְּשִׁבְתִּי בְּגִשׁוֹר בְּאָרְם (אני צריך ללכת לחברון) מכיוון שעבדך, אני, נדרתי נדר כאשר ישבתי בארם שבארץ גשור,²⁴ לֵאמֹר כֵּךְ אמרתי כאשר נדרתי: ²⁵ אִם יָשׁוּב יִשִּׁיבֵנִי יִקְוֶן יְרוּשָׁלַם אִם ה' יחזיר אותי לירושלים ואני אזכה לשבת שם,²⁶ וְעַבַדְתִּי אֶת יְקֻוֹן (נדרתי שאם אני אזכה לחזור לירושלים) אני אקריב קרבנות לפני ה'²⁷: (ט) וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ דּוֹד הַמֶּלֶךְ אִמְרָ לַאֲבִשְׁלוֹם: לָךְ בְּשָׁלוֹם לָךְ לַחֲבֵרוֹן בְּשָׁלוֹם,²⁸ וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ חֲבֵרוֹנָה אֲבִשְׁלוֹם קָם וְהָלַךְ לַחֲבֵרוֹן²⁹: (י) וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם מְרַגְלִים בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (לפני שהלך לחברון) אבשלום שלח מרגלים שירגלו בכל אחד משנים עשר שבטי ישראל (במטרה להכין את המרד ולדעת אם הם יצטרפו אליו),³⁰ לֵאמֹר כֵּךְ אִמְרָ אֲבִשְׁלוֹם לשבטי ישראל על ידי המרגלים ששלח: ³¹ בְּשִׁמְעֵכֶם אֶת קוֹל הַשֹּׁפָר כֹּאשֶׁר אַתֶּם תִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל הַשֹּׁפָר שִׁיתְקַעוּ בּוֹ בְּשַׁעַה שִׁימְלִיכוּ אוֹתִי,³² וַאֲמַרְתֶּם (כאשר אתם תשמעו את קול השופר שיתקעו בו בשעה שימליכו אותי) אתם תאמרו לכל מי שנמצא בסביבתכם: מֶלֶךְ אֲבִשְׁלוֹם בְּחֵבְרוֹן (כאשר אתם תשמעו את קול השופר שיתקעו בו בשעה שימליכו אותי אתם תאמרו לכל מי שנמצא בסביבתכם) אבשלום התחיל למלוך בחברון. כאשר אתם תודיעו על המלכתי, תראו את תגובת האנשים לבשורה, ועל ידי כך תוכלו לדעת האם העם רוצה שאני (אבשלום) אמלוך או לא³³: (יא) וְאֶת אֲבִשְׁלוֹם הִלְכוּ מֵאֲתֵיִם אִישׁ מִירוּשָׁלַם מאתיים אנשים מירושלים הלכו יחד עם אבשלום לחברון,³⁴ קָרְאִים וְהִלְכִים לְתַמָּם מאתיים האנשים היו מוזמנים להשתתף בהקרבת הקרבן של אבשלום, והם לא ידעו שהמטרה האמיתית של ההליכה לחברון הייתה כדי למרוד בדוד,³⁵ וְלֹא יָדְעוּ כָּל דְּבַר מֵאֲתֵיִם הָאֲנָשִׁים לֹא יָדְעוּ דָבָר עַל תַּכְנִיתוֹ שֶׁל

מקורות ותמצית ההערות

23. רד"ק. 24. תרגום. 25. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 26. רד"ק וכתב שעל פי הכתיב, כתוב בפסוק "ישיב" והכוונה לחזרה בתשובה. לפי הקרי כתוב "ישוב" מלשון ישיבה. 27. מצודות. 28. תרגום. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 32. מצודות. 33. מצודות.

אבשלום למרוד בדוד³⁶: (יב) וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶת אַחִיתּוֹפֶל הַגִּילֹנִי יוֹעֵץ דָּוִד מֵעִירוֹ מִגְלָה אַבְשָׁלוֹם שֶׁלַח שְׁלִיחִים אֶל אַחִיתּוֹפֶל הַגִּילֹנִי (שִׁנְקָרָא כֶּךָ עַל שֵׁם שֶׁגָּר בְּעִיר גִּילָה), כְּדֵי לְהַבִּיא אוֹתוֹ מֵהָעִיר בַּה הוּא הִיָּה גֵר, מִגִּילָה, לְחִבְרוֹן,³⁷ בְּזָבְחוֹ אֶת הַזְּבָחִים (אַבְשָׁלוֹם שֶׁלַח אֶת הַשְּׁלִיחִים אֶל אַחִיתּוֹפֶל) כַּאֲשֶׁר הוּא (אַבְשָׁלוֹם) הֵלֵךְ לְחִבְרוֹן כְּדֵי לְהַקְרִיב אֶת הַקֶּרְבָּנוֹת,³⁸ וַיְהִי הַקָּשָׁר אִמְצָץ הַמֶּרֶד שֶׁל אַבְשָׁלוֹם בְּדוֹד הִיָּה מֶרֶד חֲזָק,³⁹ וְהָעָם הוֹלְךָ וְרָב אֶת אַבְשָׁלוֹם הַאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִם אַבְשָׁלוֹם בְּמֶרֶד הֵלְכוּ וְהִתְרַבּוּ, הָיוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲנָשִׁים שֶׁתִּמְכּוּ בְּמֶרֶד שֶׁל אַבְשָׁלוֹם בְּדוֹד⁴⁰: (יג) וַיָּבֵא הַמַּגִּיד אֶל דָּוִד הַמַּבְשָׁר בֹּא לְפָנָיו דוֹד,⁴¹ לֵאמֹר כֶּךָ אָמַר הַמַּבְשָׁר לְדוֹד:⁴² הֲיָה לָב אִישׁ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לִיבֵם שֶׁל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל פָּנָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם. הָעָם רוֹצֵה שֶׁאַבְשָׁלוֹם יִמְלֹךְ⁴³: (יד) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל עֲבָדָיו אֲשֶׁר אִתּוֹ בִּירוּשָׁלַם דוֹד אָמַר לְכָל הָעַבְדִּים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ בִּירוּשָׁלַם,⁴⁴ קוּמוּ וְנִבְרַחָה (דוֹד אָמַר לְכָל הָעַבְדִּים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ בִּירוּשָׁלַם) נִזְדַּרְזוּ וְנִבְרַח כּוֹלְנוּ יַחַד,⁴⁵ כִּי לֹא תִהְיֶה לָנוּ פְּלִיטָה מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם (נִזְדַּרְזוּ וְנִבְרַח יַחַד) כִּיוּן שֶׁלֹּא תִהְיֶה לָנוּ הַצְּלָה מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם, שֶׁהָרִי רֹב הָעָם אִתּוֹ, וְאִם נִישָׂאֵר בְּעִיר, לֹא נִצְלִיחַ לְמַנוּעַ אֶת הַמֶּרֶד,⁴⁶ מִהָרֹז לְלֶכֶת כַּאֲשֶׁר אַתֶּם בּוֹרַחִים, תִּמְהָרוּ לְלַכֵּת וּלְבָרוּחַ,⁴⁷ פֶּן יִמְהַר וְהִשְׁגָּנוּ (תִּמְהָרוּ לְבָרוּחַ) שֶׁמֵּא אַבְשָׁלוֹם יִמְהַר וְיִשִּׁיג אוֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נִהְיֶה עַדִּיין בְּתוֹךְ הָעִיר,⁴⁸ וְהָדִיחַ עָלֵינוּ אֶת הָרָעָה וּבִגְלָלְנוּ אַבְשָׁלוֹם יִבִּיא בְּתַקִּיפוֹת אֶת הָרָעָה עַל תּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם,⁴⁹ וְהָפָה הָעִיר לְפִי הָרֵב (בִּגְלָלְנוּ) אַבְשָׁלוֹם יִכֶּה אֶת כָּל תּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם עִם הַחֶלֶק הַחֵד שֶׁל הַחֶרֶב שְׁלוֹ. דוֹד אָמַר לְאֲנָשָׁיו, שֶׁאִם הֵם יִישָׂאֵרוּ בְּעִיר, וְאַבְשָׁלוֹם יִגִּיעַ לְיְרוּשָׁלַם לְפָנָיו שֶׁהֵם הִסְפִּיקוּ לְבָרוּחַ מֵהָעִיר, אַבְשָׁלוֹם יִהְרֹג אֶת כָּל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר⁵⁰: (טו) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֶל הַמֶּלֶךְ עַבְדֵי דָוִד הַמֶּלֶךְ

מקורות ותמצית ההערות

34. תרגום. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. מצודות. 40. מצודות. 41. תרגום. 42. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 43. תרגום. 44. תרגום. 45. תרגום. דבר משמעות של השורש ק.ו.ם במשמעות של זירוז, עיין רד"ק בפירושו לספר שמואל א', פרק טו' פסוק יב'. 46. מצודות. 47. תרגום. 48. מצודות. 49. רלב"ג + מצודות. לפי הרלב"ג, כוונתו של דוד הייתה שאבשלום יביא על דוד ואנשיו את הרעה, ולא על תושבי ירושלים. 50. מצודות (בתוספת פירושו לספר שופטים, פרק ד' פסוק טו).

אמרו לו: **כָּבֹל אֲשֶׁר יִבְחַר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ!** כל מה שתבחר לעשות,⁵¹ **הִנֵּה עֲבָדֶיךָ** (כל מה שתבחר לעשות) אנחנו נחשבים לעבדיך, ונעשה כל מה שאתה אומר לנו לעשות⁵²: **וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל בֵּיתוֹ בְּרִגְלָיו דָּוִד וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ יֵצְאוּ עִם הָעֲבָדִים שְׁלִיּוֹ אֹתָם מֵאַחֲרֵיהֶם,**⁵³ **וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשָׂר נָשִׁים פְּלִגְשִׁים לְשֹׁמֵר הַבַּיִת דָּוִד הַשְּׂאִיר אֶת עֶשָׂר הַפִּילִגְשִׁים שְׁלוֹ כְּדֵי לְשֹׁמֵר עַל בֵּיתוֹ. הַפִּילִגְשִׁים הֵן נָשִׁים שְׂדוּד הַתַּחְתָּן אֵיתָן לְלֹא כְּתוּבָה וְקִידוּשֵׁי־יָיִן**⁵⁴: **וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם בְּרִגְלָיו דָּוִד יֵצֵא מִירוּשָׁלַיִם בְּלִיּוּי שֶׁל הָעָם,**⁵⁵ **וַיַּעֲמְדוּ בֵּית הַמִּזְבֵּחַ דָּוִד וְהָעָם שְׂאִיתוֹ נִעְמְדוּ בְּבֵית שֶׁהָיָה הַכִּי רְחוֹק מִחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם**⁵⁶: **וְכָל עֲבָדָיו עֹבְרִים עָלָיו כֹּל עַבְדָּיו שֶׁל דָּוִד עֲמְדוּ לִידוֹ בְּשַׁעַר שֶׁהוּא יֵצֵא מִירוּשָׁלַיִם,**⁵⁷ **וְכָל הַכְּרָתִי וְכָל הַפְּלִתִי וְכֵן עֲמְדוּ לִיד דָּוִד הַקְּלָעִים וְהַקְּשֵׁתִים שֶׁל דָּוִד, הַחַיִּילִים הַמּוּבַחֲרִים שֶׁל דָּוִד,**⁵⁸ **וְכָל הַגְּתִיִּים וְכֵן עֲמְדוּ לִיד דָּוִד כֹּל הָאֲנָשִׁים שֶׁגָּרּוּ בְּגַת בַּעוֹד שֶׁהוּא הָיָה גַר שֵׁם (הָאֲנָשִׁים שֶׁהִצְטַרְפוּ לְדָוִד בְּגַת כֹּאשֶׁר הוּא בְּרַח מִפְּנֵי שְׂאוּל),**⁵⁹ **שֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בְּרִגְלָיו מִגַּת בֶּסֶךְ הַכֹּל הָיוּ שֵׁשׁ מְאוֹת אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ מִגַּת יַחַד עִם דָּוִד,**⁶⁰ **עֹבְרִים עָלָיו הַמֶּלֶךְ (הָאֲנָשִׁים שֶׁהוֹזְכְּרוּ: עַבְדֵי דָּוִד, הַכְּרָתִי וְהַפְּלִתִי וְשֵׁשׁ מְאוֹת הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ עִמּוֹ מִגַּת) נִעְמְדוּ לְפָנָיו דָּוִד הַמֶּלֶךְ**⁶¹: **(יט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אֲתֵי הַגְּתִי דָּוִד שָׂאֵל אֶת אֵיתִי הַגִּיתִי: לָמָּה תִּלְךָ גַּם אֶתָּה אֶתָּנּוּ לְמָה שֶׁגַּם אֶתָּה תֵּלֵךְ אֵיתָנּוּ?**⁶² **שׁוּב וְשָׁב עִם הַמֶּלֶךְ תַּחֲזוֹר וְתִשָּׁב עִם אַבְשָׁלוֹם שְׁמוֹלֵךְ עַכְשָׁיו עַל יִשְׂרָאֵל,**⁶³ **כִּי נִכְרִי אֶתָּה (אֵינְךָ צָרִיךְ לַחֲשׂוֹשׁ מֵאַבְשָׁלוֹם) כִּיּוֹן שֶׁבָּאת מֵאַרְצָה נְכַרִּיָּה, וְאֵינְךָ נֹחֵשֵׁב לְאַחַד מֵהָעַבְדִּים שֶׁלִּי, וּמִמִּילָא, גַּם אִם תִּישָׂא, אַבְשָׁלוֹם לֹא יַעֲשֶׂה לְךָ דָּבָר רָע,**⁶⁴ **וְגַם גְּלָה אֶתָּה וְגַם אִם אֶתָּה רוֹצֵה לְצַאת לְגִלּוֹת, וְאֵינְךָ רוֹצֵה לְהִישָׂא עִם אַבְשָׁלוֹם,**⁶⁵ **לְמִקּוֹמָה (וְגַם אִם אֶתָּה רוֹצֵה**

מקורות ותמצית הערות

51. תרגום. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. תרגום. 55. רד"ק. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. תרגום. רלב"ג: שהכרתי והפלתי הן שתי משפחות בישראל שמהם היו דייני הסנהדרין, ונקראו כך משום שהם היו כורתים את הדין שבא לפניהם, הם היו נותנים את פסק הדין האחרון משום שלא הייתה סמכות שיפוטית גבוהה מהם. כמו"כ כתב
- שכל דייני הסנהדרין, גם התלמידים שהיו יושבים בשורות שלפני הסנהדרין, עברו עם דוד. רד"ק: בשם חז"ל כתב שהכרתי והפלתי הם האורים ותומים, אלא שלפי פירוש זה לא מובנת תוספת המילה "כל". 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. 62. תרגום. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות.

לצאת לגלות, ואינך רוצה להישאר עם אבשלום) תגלה למקום שלך, לגת, וחבל שתצטרף אלינו⁶⁶: (כ) תִּמְזוֹל בּוֹאֶךָ הרי רק אתמול, רק לא מזמן (אתמול נאמר על דרך ההשאלה והכוונה היא לא מזמן), הצטרפת אליי,⁶⁷ וְהַיּוֹם אֲנִי־עֹד עִמָּנוּ לְלִכְתָּ וְהַיּוֹם אֲנִי אֶטְלֹטֵל אותך בהליכתך איתנו? אין זה הגיוני שתנדוד יחד איתי זמן קצר לאחר שבאת אליי,⁶⁸ וְאֲנִי הוֹכֵךְ עַל אֲשֶׁר אֲנִי הוֹכֵךְ ואינני יודע להיכן אני הולך, אני עדיין לא יודע להיכן אני הולך,⁶⁹ שׁוּב וְהִשָּׁב אֶת אֶחָיִךָ עִמָּךָ תחזור לירושלים ותחזיר איתך את אנשי גת לירושלים, חֲסֵד וְאֲמַת וְאֲנִי אחשיב את הכוונה שלך ללכת איתנו לחסד שמתקיים לאורך זמן (למרות שתחזור לעיר)⁷⁰: (כא) וַיַּעַן אֶתִּי אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֵי־תִי עֲנֵה לְדוֹד הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לוֹ: חֵי יְקוֹק וְחֵי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ שֶׁל ה' וּבְשֵׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ,⁷¹ כִּי בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שֵׁם אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! בכל מקום שאתה תהיה שם,⁷² אִם לְמֹוֹת אִם לְחַיִּים בֵּין אִם הַמֶּקוֹם יִגְרוּם לְךָ לְמוֹת וּבֵין אִם הַמֶּקוֹם יִגְרוּם לְךָ לְחַיִּים, בֵּין אִם הַמֶּקוֹם יִהְיֶה מִסוּכָן וּבֵין אִם הוּא יִהְיֶה מִקוֹם שְׂאִינוֹ מִסוּכָן,⁷³ כִּי שֵׁם יִהְיֶה עֲבָדֶיךָ שֵׁם עֲבָדֶיךָ יִהְיֶה, שֵׁם אֲנִי אֶהְיֶה. אֵי־תִי נִשְׁבַּע לְדוֹד: אֲנִי אֶהְיֶה אִתְּךָ בְּכָל מִקוֹם, בֵּין אִם הַמֶּקוֹם אֵלָיו תֵּלֵךְ יִהְיֶה מִקוֹם מִסוּכָן אוֹ לֹא⁷⁴: (כב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֶתִּי דוֹד אֲמַר אֵל אֵי־תִי: לָךְ וְעֵבֶר לְךָ וְתֵעָבֹר יַחַד עִם שָׂאֵר הָעֲבָדִים שְׁלִי,⁷⁵ וַיַּעֲבֹר אֶתִּי הַגָּתִי וְכָל אֲנָשָׁיו וְכָל הַטָּף אֲשֶׁר אִתּוֹ אֵי־תִי, אֲנָשָׁיו וְהַיְלָדִים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ, הַצְּטַרְפוּ לְעֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד כְּשַׁעַת הַבְּרִיחָה מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם⁷⁶: (כג) וְכָל הָאָרֶץ בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּמִקוֹמוֹת בְּהֵם דָּוִד עָבַר, הָיוּ בּוֹכִים בְּקוֹל גָּדוֹל,⁷⁷ וְכָל הָעָם עֹבְרִים כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִם דָּוִד חָלְפוּ עַל פְּנֵי שֶׁל דָּוִד. דָּוִד עָמַד בְּמִקוֹם, וְהָאֲנָשִׁים חָלְפוּ עַל פְּנֵי וְעָבְרוּ אוֹתוֹ,⁷⁸ וְהַמֶּלֶךְ עָבַר בְּנַחַל קִדְרוֹן דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָבַר בְּתוֹךְ נַחַל קִדְרוֹן,⁷⁹ וְכָל הָעָם עֹבְרִים עַל פְּנֵי דָּוִד אֶת הַמִּדְבָּר וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִם דָּוִד, לֹא עָבְרוּ דֶרֶךְ

מקורות ותמצית הערות

68. מצודות. 69. מצודות. 70. עפ"י רמב"ן בפירושו לספר בראשית, פרק ל"ב פסוק י"א. 71. תרגום. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. מצודות. 78. רש"י. 79. תרגום. 80. רד"ק בפירושו הראשון. בפירושו השני כתב שכל העם עבר בנחל קדרון כאשר מגמת כולם, העם והמלך, הייתה להגיע אל המדבר.

הנחל, אלא הם הלכו בדרך אחרת כדי להגיע אל המדבר⁸⁰: (כד) וְהָיָה גַם צְדוֹק
 וְכָל הַקְּלוּיִם אִתּוֹ נְשָׂאִים אֶת אַרְוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים צְדוֹק וְכָל הַלְוִיִּים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ
 נִשְׂאוּ אִתָּם אֶת אַרְוֹן בְּרִית ה', אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית, בְּשַׁעַת בְּרִיחַתָּם,⁸¹ וַיִּצְקוּ אֶת
 אַרְוֹן הָאֱלֹהִים צְדוֹק וְהַלְוִיִּים הַעֲמִידוּ אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית לְפָנָיו כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ
 עִמּוֹ, כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ דוֹד חִלְפוּ עַל פְּנֵי אַרְוֹן הַבְּרִית,⁸² וַיַּעַל אֲבִיתָר
 עַד תֵּם כָּל הָעָם לְעִבּוֹר מִן הָעִיר אֲבִיתָר עָלָה יַחַד עִם הָאֲרוֹן לְצַד אַחֵר שֶׁל
 הַדֶּרֶךְ, אֲבִיתָר סָטָה לְצַד הַדֶּרֶךְ יַחַד עִם אַרְוֹן הַבְּרִית, עַד שֶׁכָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ
 עִם דוֹד יִצְאוּ מִירוּשָׁלַיִם⁸³: (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצְדוֹק דוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְצְדוֹק:
 הֲשֵׁב אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר תַּחֲזִיר אֶת אַרְוֹן ה', אֶת אַרְוֹן הַבְּרִית, לְתוֹךְ הָעִיר
 יְרוּשָׁלַיִם,⁸⁴ אִם אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינָיו יִקְנֶה אִם אֲנִי אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינָיו ה',⁸⁵ וְהִשְׁבִּנִי (אִם
 אֲנִי אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינָיו ה') הוּא יַחֲזִיר אוֹתִי לְיְרוּשָׁלַיִם,⁸⁶ וְהִרְאֵנִי אִתּוֹ וְאֵת נְוֵהוּ וְה'
 יִרְאֶה לִּי אֶת הָאֲרוֹן וְאֵת בֵּית ה' שֶׁשָּׁם נִמְצָא הָאֲרוֹן. דוֹד הַמֶּלֶךְ הֵבִין שֶׁמֶרְד
 אֲבִשְׁלוֹם הוּא עוֹנֵשׁ מֵה' עַל חֲטָא בַת שֶׁבַע, וּמִמִּילָא ה' רָצָה לְהִרְחִיק מִמֶּנּוּ
 אֶת דוֹד, וְלִכֵּן דוֹד נִמְנַע מֵהוּצֵאת אַרְוֹן הַבְּרִית אִתּוֹ מִירוּשָׁלַיִם⁸⁷: (כו) וְאִם כֹּה
 יֹאמֶר וְאִם יֹאמֶר ה' כֵּן: לֹא תִפְצְתִּי בְּךָ אֵינִי חֹפֵץ בְּךָ יוֹתֵר (בְּדוֹד),⁸⁸ הֲנִנִּי אֲנִי
 (דוֹד) מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל ה' בְּאֵהְבָה,⁸⁹ יַעֲשֶׂה לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו וְה'
 יַעֲשֶׂה לִּי כִּפִּי מֵה שֶׁטוֹב בְּעֵינָיו לַעֲשׂוֹת לִּי⁹⁰: (כז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל צְדוֹק הַכֹּהֵן
 דוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְצְדוֹק הַכֹּהֵן: הֲרֹאָה אֶתָּה הָאִם אַתָּה מִסְכִּים לְדַבְּרִי (לְהַחֲזִיר
 אֶת הָאֲרוֹן אֶל יְרוּשָׁלַיִם)?⁹¹ שִׁבָּה הָעִיר בְּשָׁלוֹם (אִם אַתָּה מִסְכִּים אִתִּי) תַּחֲזוֹר לְתוֹךְ
 הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם בְּשָׁלוֹם (כִּשְׁהָכוֹנָה הִיא שָׁגַם אֲבִיתָר יַחֲזוֹר אִתּוֹ),⁹² וַאֲחִימַעֵץ בְּנֵךְ
 וַיְהוֹנָתָן בֶּן אֲבִיתָר שְׁנֵי בְנֵיכֶם וְאִתְּכֶם (צְדוֹק וְאֲבִיתָר) יֵהָיוּ שְׁנֵי הַבָּנִים
 שְׁלֹכֶם: אַחִימַעֵץ בֶּן וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ שֶׁל אֲבִיתָר (וְתוֹכְלוּ לְשַׁלּוֹחַ אוֹתָם אֵלַי וְלִהְיוֹדִיעַ
 לִּי מֵה קוֹרָה בִּירוּשָׁלַיִם)⁹³: (כח) רְאוּ אֲנֹכִי מִתְמַהֵמָה בְּעֵרְבוֹת הַמִּדְבָּר תְּבִינּוּ, אֲנִי

מקורות ותמצית הערות

בפירוש המילה מדבר כתב הרד"ק שהכוונה היא למקום מרעה בהמות שנמצא מחוץ לעיר. מלבי"ם: תומכי דוד התפצלו לשניים. דוד הלך ועבר בנחל קדרון ושאר העם עבר אל פני המדבר. 81. תרגום. 82. רש"י. 83. מצודות. 84. תרגום. 85. תרגום. 86. מצודות. 87. רד"ק + מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 90. תרגום. 91. מצודות. 92. מצודות. 93. מה קורה בירושלים?

(דוד) אתעכב עכשיו במישור שבמדבר, ⁹⁴ עד בוא דְבַר מַעֲמֶכֶם לְהַגִּיד לִי (אני אתעכב במישור שבמדבר) עד שתגיע לי ידיעה ברורה מכם, שתאמרו לי אותה על ידי בניכם אחימעץ ויהונתן. דוד אמר לצדוק ואביתר להישאר בירושלים ולראות מה יהיו תכניותיו של אבשלום, ולאחר מכן לשלוח אליו את אחימעץ ויהונתן לערבות המדבר כדי שהם יודיעו לו מהם תכניותיו של אבשלום:⁹⁵
 (כט) וַיָּשֶׁב צְדוֹק וְאַבְיָתָר אֶת אַרְוֵן הָאֱלֹהִים יְרוּשָׁלַם צדוק ואביתר החזירו את ארון ה' לירושלים, ⁹⁶ וַיִּשְׁבּוּ שָׁם צדוק ואביתר ישבו בירושלים:⁹⁷ (ל) וַדָּוִד עָלָה בַּמַּעֲלָה הַזֵּיתִים דוד עלה בדרך לפסגת הר הזיתים (משום שמהר הזיתים היה ניתן לראות את האוהל בו הוא הניח את ארון הברית), ⁹⁸ עָלָה וּבִזְכָּה דוד בכה לאורך כל הזמן שהוא עלה לפסגת הר הזיתים, ⁹⁹ וְרֹאשׁ לֹו חָפוּי ראשו של דוד היה מכוסה בבגד בשעה שהוא עלה להר הזיתים, היות ודרכם של האנשים שהיו בצער היה לכסות את ראשם בבגד, ¹⁰⁰ וְהוּא הִלְךָ יַחַף דוד עלה להר הזיתים כשהוא היה יחף. גם את זה הוא עשה מתוך צער, ¹⁰¹ וְכָל הָעָם אָשְׁרָ אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוּ עָלָה וּבָכָה כל האנשים שהיו עם דוד, עלו להר הזיתים יחד איתם, וגם הם עלו כשראשם היה מכוסה בבגד והם בכוד:¹⁰² (לא) וַדָּוִד הִגִּיד המבשר אמר לדוד, ¹⁰³ לֵאמֹר כֵּךְ אמר המבשר לדוד, ¹⁰⁴ אַחִיתַּפֶּל בַּקְּשָׁרִים עַם אַבְשָׁלוֹם אחיתפל הצטרף גם הוא למורדים שחברו לאבשלום, ¹⁰⁵ וַיֹּאמֶר דָּוִד דוד אמר: סִפְּלָ נָא אֶת עֵצַת אַחִיתַּפֶּל יִקְוֶה ה'! תגרום עכשיו שעצותיו של אחיתפל יהיו עצות מקולקלות:¹⁰⁶ (לב) וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ דוד הגיע לפסגת הר הזיתים, ¹⁰⁷ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לְאֱלֹהִים כאשר אדם היה מגיע לפסגת הר הזיתים, הוא היה רואה משם את ארון הברית ומשתחוה אליו, ¹⁰⁸ וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשֵׁי הָאֲרָבִי (כשדוד היה בפסגת הר הזיתים) הלך לקראתו אדם בשם חושי שבא ממקום שנקרא "ארך".¹⁰⁹ שני דברים הראו שחושי הצטער מאוד בצערו של

מקורות ותמצית ההערות

92. רש"י. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 102. תרגום. 103. מצודות. 104. עפ"י הגר"א בפירושו
 96. תרגום. 97. תרגום. 98. מצודות + רד"ק בפירושו. 100. מצודות. 101. מצודות. 102. תרגום. 103. מצודות. 104. עפ"י הגר"א בפירושו
 99. תרגום. 100. מצודות. 101. מצודות. 102. תרגום. 103. מצודות. 104. עפ"י הגר"א בפירושו
 105. מצודות. 106. תרגום. 107. מצודות. 108. מצודות. 109. מצודות.

דוד: 1) קָרוּעַ בְּתַנְתּוֹ הַבְּגָד שֶׁלּוֹ הָיָה קָרוּעַ, 110 (2) וְאַדְמָה עַל רֵאשׁוֹ הָיָה עַל רֵאשׁוֹ אַדְמָה¹¹¹: (לג) וַיֹּאמֶר לֹא דָוִד אָמַר לְחוּשֵׁי: אִם עֲבַרְתָּ אֹתִי וְהִיֵּת עָלַי לְמִשְׁאָא אִם אַתָּה תֵּלֵךְ אִתִּי, אַתָּה תִּהְיֶה לִי לְטוֹרַח, מִכִּיּוּן שֶׁאַתָּה זָקֵן וְתִשׁוּשׁ¹¹²: (לד) וְאִם הָעִיר תִּשׁוּב וְאִם אַתָּה תַּחְזוֹר לְתוֹךְ הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם, 113 וְאַמְרַתְּ לְאַבְשָׁלוֹם וְאַתָּה תֹּאמַר לְאַבְשָׁלוֹם, עֲבָדְךָ אֲנִי הַמְּלֹךְ אֱהִיָּה (אַתָּה תֹּאמַר לְאַבְשָׁלוֹם) אַדּוּנִי הַמֶּלֶךְ! מֵהִיּוֹם אֲנִי אֱהִיָּה הָעֶבֶד שֶׁלְךָ, 114 עֶבֶד אֲבִיךָ וְאֲנִי מֵאֵז וְעַתָּה וְאֲנִי עֲבָדְךָ כִּשְׁם שֶׁתְּמִיד הֵייתִי הָעֶבֶד שֶׁל אֲבִיךָ, אֱהִיָּה מֵעַכְשָׁיו הָעֶבֶד שֶׁלְךָ, 115 וְהִפְרַתָּה לִי אֶת עֲצַת אֲחִיתּוֹפֵל (דוד מְסִיִּים אֶת דְּבָרָיו לְחוּשֵׁי) וְכַךְ תּוּכַל לְקַלְקֵל לִי אֶת עֲצַת שֶׁל אֲחִיתּוֹפֵל. דוד אָמַר לְחוּשֵׁי שֶׁאִם הוּא (חוּשֵׁי) יִצְטָרֵף אֵלָיו, הַדְּבָר רַק יִכְבִּיד עַל הַשִּׁירָה שֶׁל דוד. אִלּוּם, אִם חוּשֵׁי יַחְזוֹר אֶל הָעִיר וְכִבִּיכּוֹל יִצְטָרֵף לְאַבְשָׁלוֹם, הוּא יוּכַל לְקַלְקֵל אֶת עֲצוֹתָיו שֶׁל אֲחִיתּוֹפֵל, וְיִהְיֶה בְּדַבָּר מִשׁוּם תּוֹעֵלַת גְּדוּלָּה לְדוֹד¹¹⁶: (לה) וְהִלֹּא עִמָּךְ שָׁם צְדוּק וְאַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים הָרִי בִירוּשָׁלַיִם נִמְצְאִים אִתְּךָ צְדוּק וְאַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים, 117 וְהִיָּה כָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִבֵּית הַמְּלֹךְ וְכֹל מֵהַשְׁמַע מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הַמֶּלֶךְ, כֹּל מֵהַלֵּךְ שֶׁיִּתְכַנֵּן אַבְשָׁלוֹם, 118 תִּגִּיד לְצְדוּק וְלְאַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים (כֹּל מֵהַלֵּךְ שֶׁאַבְשָׁלוֹם יִתְכַנֵּן) תֹּאמַר לְצְדוּק וְלְאַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים¹¹⁹: (לו) הִנֵּה שָׁם עִמָּם שְׁנֵי בְנֵיהֶם אֲחִימֵעֵץ לְצְדוּק וְיִהוֹנָתָן לְאַבְיָתָר הִנֵּה, יַחַד עִם צְדוּק וְאַבְיָתָר, נִמְצְאִים שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁלָּהֶם: אֲחִימֵעֵץ בְּנוֹ שֶׁל צְדוּק וְיִהוֹנָתָן בְּנוֹ שֶׁל אֲבִיתָר, 120 וְשִׁלַּחְתֶּם בְּיָדָם אֵלָי כָּל דְּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ עַל יָדֵי אֲחִימֵעֵץ וְיִהוֹנָתָן, תִּשְׁלַחוּ אֵלָי אֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁתִּשְׁמָעוּ מֵאַבְשָׁלוֹם. אֲחִימֵעֵץ וְיִהוֹנָתָן יִשְׁמָעוּ שְׁלוּחִים לְהַעֲבִיר אֵלָי אֶת כָּל הַתְּכֵנִיּוֹת שֶׁאַתָּם תִּשְׁמָעוּ שֶׁאַבְשָׁלוֹם מִתְכַנֵּן¹²¹: (לז) וַיָּבֵא חוּשֵׁי רֵעָה דָוִד הָעִיר חוּשֵׁי, חִבְרוּ שֶׁל דוד, בֹּא

מקורות ותמצית הערות

110. מצודות. 111. תרגום. 112. מצודות. 113. תרגום. יעשה כך. אחיתופל רצה להרוג את דוד בכל מקרה, כיוון שהוא שנה את דוד מאז מעשה דוד ובת שבע, שהרי בת שבע הייתה נכדתו של אחיתופל. לכן שלח דוד את חושי שיפר את עצת אחיתופל, והטקטיקה של חושי תהיה שהוא ייעץ לאבשלום דרכים לשמור גם על המלוכה וגם על אביו בחיים. 116. מצודות. 117. תרגום. 118. תרגום. 119. מצודות. 115. מצודות. מלבי"ם: אבשלום לא רצה להרוג את דוד, אלא הוא רק רצה לוודא שהוא זה שימלוך אחרי דוד. לכן, אם היה יודע שהוא יכול להשאיר את דוד בחיים ועדיין למלוך, הוא לא היה הורג את דוד. אך אם יראה שהוא חייב להרוג את דוד כדי למלוך, הוא אכן

לירושלים, ¹²² וְאַבְשָׁלֹם יָבֵא יְרוּשָׁלָּם (באותו זמן שחושי בא לירושלים) הגיע גם אבשלום לירושלים ונכנס לתוך העיר¹²³:

פרק טז

(א) וְדָוִד עָבַר מֵעֵט מִהָרָאשׁ דוֹד עֵבֶר מֵעֵט מִפְּסַגַּת הַר הַזֵּיתִים, ¹ וְהָנִיחַ צִיבָא נַעַר מִפִּי בִשֵׁת לְקִרְאָתוֹ (כאשר דוד עבר מעט את פסגת הר הזיתים) ציבא, המשרת של מפיבשת בנו של יהונתן, הלך לקראתו, ² וְצָמַד חֲמֹרִים חֲבָשִׁים לְצִיבָא הִיָּה זֹוג חֲמֹרִים שֶׁהֲלָכוּ בְּצִמּוֹד זֶה לְזֶה וְהָאוֹכֵף הִיָּה מוֹלְבֵשׁ עֲלֵיהֶם, ³ וְעֲלִיָּהֶם עַל זֹוג הַחֲמֹרִים הָיוּ אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים: (1) מֵאֲתָיִם לָחֶם (על זוג החמורים היו גם) מֵאָה אֲשֶׁכוֹלוֹת שֶׁל עֲנָבִים מִיּוֹבְשִׁים, ⁴ (2) וְמֵאָה קִיץ (על זוג החמורים היו גם) מֵאָה מְנוֹת שֶׁל תֵּאֲנִים מִיּוֹבְשׁוֹת, ⁵ (3) וְנִבְלָיִן (על זוג החמורים היה גם) נוֹד מֵלֵא בִּינָיִן: ⁶ (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל צִיבָא דוֹד הַמֶּלֶךְ שָׁאֵל אֶת צִיבָא: מָה אֵלֶּה לָּךְ לְמָה הִבֵּאת אֵלַי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, ⁷ וַיֹּאמֶר צִיבָא עֲנָה לְדוֹד: הַחֲמֹרִים לְבֵית הַמֶּלֶךְ לְרַפָּב אֶת הַחֲמֹרִים הַבָּאִי כִּדִּי שֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הַנְּשִׁים וְהַיְלָדִים, יוֹכְלוּ לָרֶכֶב עֲלֵיהֶם, ⁸ וְהַלָּחֶם וְהַקִּיץ לְאֹכֹל הַנְּעָרִים וְאֶת הַלָּחֶם וְהַתֵּאֲנִים הַמִּיּוֹבְשׁוֹת הַבָּאִי כִּדִּי שֶׁנֶּעְרֵי הַמֶּלֶךְ יוֹכְלוּ לְאוֹכֹל, ⁹ וְהֵיִינן לְשֵׁתוֹת הַיַּעֲקֹב בְּמִדְבָּר וְאֶת הֵיִינן הַבָּאִי כִּדִּי שֶׁהַאֲנָשִׁים הָעֵיִיפִים מִהַבְּרִיחָה בְּמִדְבָּר יוֹכְלוּ לְשֵׁתוֹת: ¹⁰ (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוֹד שָׁאֵל אֶת צִיבָא: וַאֲיֵה בֶן אֲדָנִיךָ הֵיכֵן נִמְצָא בְּנוֹ שֶׁל הָאֲדוֹן שֶׁלךְ, הֵיכֵן נִמְצָא מִפִּיבֶשֶׁת (שֶׁהִיָּה בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן וְנִכְדוֹ שֶׁל שָׁאוּל), ¹¹ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל הַמֶּלֶךְ צִיבָא עֲנָה לְדוֹד: הִנֵּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלָּם מִפִּיבֶשֶׁת נִשְׂאָר לְשַׁבֵּת בִּירוּשָׁלָּם (וְלֹא בָּא אִתִּי אֲלֵיךְ), ¹² כִּי אָמַר (מִפִּיבֶשֶׁת נִשְׂאָר בִּירוּשָׁלָּם) מִפְּנֵי שָׁאֵמַר: הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת מַמְלָכוֹת אָבִי (מִפִּיבֶשֶׁת נִשְׂאָר בִּירוּשָׁלָּם כִּיּוֹן שָׁאֵמַר) הַיּוֹם, לְאַחַר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִרְאֶה שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל

מקורות ותמצית הערות

119. תרגום. 120. תרגום. 121. תרגום. 122. מצודות. 4. מצודות. 5. רש"י. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 123. מצודות. 1. מצודות. 2. תרגום. 3. מצודות. 9. תרגום. 10. מצודות. 11. תרגום. 12. תרגום.

דוד נלחמים זה בזה, ויש תככים במשפחת המלוכה, עם ישראל יחזירו את משפחתי כדי למלוך על ישראל. ציבא העליל על מפּיבשת ואמר שמפּיבשת קיווה שלאחר שבנו של דוד מרד בו, עם ישראל יחזור לבקש שצאצאיו של שאול ימלכו עליהם, משום שכאשר שאול מלך על ישראל, לא היו תככים במשפחת המלוכה¹⁵: (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִבָּא דוד המלך אמר לציבא: הֲנִיָּה לָךְ כָּל אֲשֶׁר לְמִפִּי בַשֶּׁת כל מה ששייך למפּיבשת – יהיה נתוך לך מעכשיו¹⁴ וַיֹּאמֶר צִבָּא ציבא ענה לדוד: הַשֶּׁת־חַוִּיתִי אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ אדוני המלך! אני משתחווה לך כהודאה על שמצאתי חן בעיניך¹⁵: (ה) וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד בַּחוּרִים דוד המשיך ללכת עד שהוא הגיע למקום שנמצא סמוך לעיר ששמה "בחורים"¹⁶. עיר זו הייתה שייכת לשבט בנימין¹⁷, וְהִנֵּה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית שָׁאוּל מבחורים יצא אדם שהיה ממשפחתו של שאול¹⁸ וְשָׁמוֹ שְׁמֵעִי בֶן גֵּרָא שמו של האיש שיצא מבחורים היה שמעי בן גרא, יֹצֵא וּמְקַלָּל בשעה ששמעי יצא מהעיר בחורים, הוא קילל וביזה את דוד¹⁹: (ו) וַיִּסְקַל בְּאֲבָנִים אֶת דָּוִד וְאֶת כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד שמעי השליך אבנים על דוד ועל כל עבדיו של דוד המלך²⁰, וְכָל הָעָם וְכָל הַגִּבּוֹרִים מִיַּמִּינוֹ וּמִשְׁמֹאלוֹ וכן השליך שמעי אבנים על כל האנשים ועל הגיבורים שעמדו מימינו ומשמאלו של דוד²¹: (ז) וְכֵן אָמַר שְׁמֵעִי בְּקַלְלוֹ כַךְ אמר שמעי בשעה שהוא קילל את דוד: צָא צָא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל תצא ממלכותך, אדם השופך ודמים ואדם רשע. שמעי האשים את דוד על שהוא גרם למות אבנר ואיש בשת²²: (ח) הַשֵּׁיב עָלֶיךָ יִקְוֶה כָּל דָּמֵי בֵּית שָׁאוּל אֲשֶׁר מָלְכָת תַּחֲתָיו ה' החזיר לך את גמולך על החטא שהרגת את איש בשת, בנו של שאול, ומלכת במקומו²³ וַיִּתֵּן יִקְוֶה אֶת הַמְּלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בְּנֵךְ (וכעונש על הריגת איש בשת) ה' הצליח את מלכותו של אבשלום בנך שמולך במקומך, ה' גרם לךך שאבשלום יצליח במרד שלו וימלוך במקומך²⁴, וְהִנֵּה בְּרַעְתָּךְ ועכשיו, אתה נמצא במצב שראוי

לך לפי מעשיך, מגיע לך להיענש בעונש שבו נענשת,²⁵ **בִּי אִישׁ דְּמַיִם אָתָּה** (מגיע לך להיענש בעונש שבו נענשת) מכיוון שהתחייבת בדין מוות, על שאתה עצמך שפכת את דמם של אנשים שלא היו חייבי מיתה²⁶: **וַיֹּאמֶר אַבְיָשִׁי בֶן צְרוּיָה אֶל הַמֶּלֶךְ אַבְיָשִׁי בֶן צְרוּיָה אֵת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לְמָה שֶׁהַכֹּלֵב הַזֶּה, שְׁמַעִי, יִקְלַל אוֹתְךָ? הֲרִי אַתָּה לֹא הֲרַגְתָּ אֶת אִישׁ בִּשְׁתּוֹ וְאֶת אַבְנֵר (אבִּישִׁי קָרָא לְשִׁמְעִי כֹלֵב מֵת כְּדֵי לְבֹזֹת אוֹתוֹ),²⁷ אֲעִבְרָה נָא וְאֶסִּירָה אֶת רֹאשׁוֹ אֶעְבֹּר עִכְשָׁיו וְאֶסִּיר אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל שְׁמַעִי כְּעֹנֵשׁ עַל שֶׁהוּא קִילַל אֶת הַמֶּלֶךְ²⁸: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוּד הַמֶּלֶךְ עֲנֵה לְאַבְיָשִׁי: מָה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה בְנֵי צְרוּיָה (הַכּוֹנֵנָה הִיא גַם לְיוֹאֵב)! לְמָה אֲנַחְנוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, לְמָה אַתֶּם עוֹשִׂים מְעִשִׂים שְׂאִינִי חֶפֶץ שֶׁתַּעֲשׂוּ אוֹתָם?²⁹ כֹּה יִקְלַל שְׁמַעִי יִמְשִׁיךְ לְקַלֵּל כְּפִי שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁיו,³⁰ **בִּי יִקְנֹק אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דְּוֹד (שְׁמַעִי יִמְשִׁיךְ לְקַלֵּל) כִּיּוֹן שֶׁה' הֵעִיר אֶת רוּחוֹ לְקַלֵּל אוֹתִי כֵן,³¹ וְכִי יֹאמֶר מְדוּעַ עָשִׂיתָה בֶן וְאִם כֵּן, לֹא נִיתֵן לְשִׁאוֹל אֶת שְׁמַעִי מְדוּעַ הוּא מְקַלֵּל אוֹתִי - הֲרִי ה' גֵּרַם לְכֵךְ שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה זֹאת. דוּד אָמַר לְאַבְיָשִׁי שֶׁלְשִׁמְעִי לֹא מְגִיעַ לְמוֹת עַל שֶׁהוּא קִילַל אוֹתוֹ, הַיּוֹת וְה' הוּא זֶה שֶׁגֵּרַם לוֹ לְקַלֵּל אוֹתוֹ³²: **וַיֹּאמֶר דְּוֹד אֶל אַבְיָשִׁי וְאֶל כָּל עַבְדָּיו דוּד אָמַר לְאַבְיָשִׁי וְאֶל שָׂר עַבְדָּיו: הִנֵּה בְנֵי אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּעֵי מִבְּקֶשׁ אֶת נַפְשִׁי הֲרִי הֵבֵן שְׁלִי שֶׁהוֹלְדֵתִי רוּצָה לְהַרוּג אוֹתִי, (לְמִרוֹת שֶׁדָּרְכוּ שֶׁל הֵבֵן לְחוּס עַל אֲבִיו), וְאִם כֵּן, רוֹאִים שִׁיד ה' הִיא שֶׁגֵּרַמָּה לְכֵךְ שִׁירְדָּפוּ אוֹתִי,³³ **וְאֵף בִּי עֲתָה בֶן הַיְמִינִי וְכֹל שֶׁכֵּן שְׁמַעִי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּט בְּנִימִין שֶׁשׁוֹנְאִים אוֹתִי (הַיּוֹת וְהַמְּלָכוֹת נִלְקְחָה מִבֵּית שִׁאוֹל שֶׁהִיא מְשַׁבֵּט בְּנִימִין), מוֹכֵן יוֹתֵר לְקִיִּים אֶת גְּזֵרַת ה' וְלִרְדוֹף אוֹתִי,³⁴ הִנְחֹז לוֹ וְיִקְלַל לְכֵן תִּנְיַחוּ לוֹ לְקַלֵּל אוֹתִי,³⁵ **בִּי אָמַר לוֹ יִקְנֹק (תִּנְיַחוּ לוֹ לְקַלֵּל אוֹתִי) שֶׁהֲרִי ה' אָמַר לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׁמַעִי מְקִיִּים אֶת************

מקורות ותמצית הערות

22. תרגום + מצודות. 23. מצודות. 24. תרגום. 25. מצודות. 26. תרגום. 27. מצודות. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. מצודות. רש"י: שמעי היה ראש הסנהדרין, ודוד אמר שאם ראש הסנהדרין מקלל כך, הרי זה מפני שה' אמר לו לעשות כן. רד"ק: הסתפק אם הכוונה היא שכל המציאות שנוצרה היא שגרמה לשמעי לקלל את דוד, והרי זה כאילו שה' גרם לשמעי במפורש שיקלל את דוד, או שהכוונה היא שה' העיר את

גזרתו של ה' לענות אותי בכך שהוא מקלל אותי³⁶: (יב) אוֹלֵי יְרֵאָה יִקְנֹק בְּעֵינַי הַלוֹוֵאֵי וְה' יֵרֵאֵה אֶת הַדְּמָעוֹת הַזּוֹלְגוֹת מֵעֵינַי, לֵאחֲרַי שְׂמֵבִזִים אוֹתִי,³⁷ וְהַשִּׁיב יִקְנֹק לִי טוֹבָה תַּחַת קַלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה וְה' יַחְזִיר לִי טוֹבָה תַּחַת הַקְּלָלָה שֶׁשָּׁמְעִי קִלְלָה אוֹתִי, ה' יַעֲשֶׂה לִי דְבָרִים טוֹבִים לֵאחֲרַי שֶׁשָּׁמְעִי בִּיזָה אוֹתִי³⁸: (יג) וַיִּלְכְּדוּ דָּוִד וְאַנְשָׁיו בְּדֶרֶךְ דָּוִד וְאִנְשָׁיו הַמְּשִׁיכּוֹ לֵלְכַת בְּדֶרֶךְ,³⁹ וְשָׁמְעִי הַלֵּךְ בְּצִלְעֵי הַהָר לְעַמְתּוֹ שִׁמְעִי הַלֵּךְ מִן דָּוִד בְּצַד שֶׁל הַהָר,⁴⁰ הַלֵּוֹךְ וַיִּקְלַל כָּל עוֹד שֹׁמְעֵי הַלֵּךְ מִן דָּוִד, הוּא קִלְלָה אוֹתוֹ (אֵת דָּוִד),⁴¹ וַיִּסְקַל בְּאַבְנֵים לְעַמְתּוֹ שִׁמְעִי הַשְּׁלִיךְ אֲבָנִים לְעֵבֶר דָּוִד (אֶךְ הָאֲבָנִים לֹא הִגִּיעוּ אֶל דָּוִד מִשּׁוּם שֶׁהִמְרַחֵק בֵּין דָּוִד לְשִׁמְעִי הִיא גְדוּלָה),⁴² וַיַּעֲפֹר בְּעַפְרוֹ וְכֵן זָרַק שִׁמְעִי עֵפֶר לְעֵבֶר דָּוִד וְאִנְשָׁיו⁴³: (יד) וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ עֲיָפִים דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים שֶׁאִיתוֹ הִגִּיעוּ עֲיָפִים אֶל הָעִיר בַּחֲרוּרִים,⁴⁴ וַיִּנְפֹשׂ שָׁם דָּוִד נָח וְנִרְגַע בְּעִיר בַּחֲרוּרִים⁴⁵: (טו) וְאֲבִשְׁלוֹם וְכָל הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלַם אֲבִשְׁלוֹם וְכָל הָאֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּצַדוֹ הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַם,⁴⁶ וְאַחִיתַּפְּלָ אִתּוֹ אַחִיתַּפְּלָ נִכְנַס לִירוּשָׁלַם עִם אֲבִשְׁלוֹם⁴⁷: (טז) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא חוֹשֵׁי הָאֲרָבִי רָעָה דָּוִד אֶל אֲבִשְׁלוֹם כַּאֲשֶׁר חוֹשֵׁי, חִבְרוּ שֶׁל דָּוִד, הִגִּיעַ אֶל אֲבִשְׁלוֹם,⁴⁸ וַיֹּאמֶר חוֹשֵׁי אֶל אֲבִשְׁלוֹם חוֹשֵׁי אָמַר לְאֲבִשְׁלוֹם: יְחִי הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ (חוֹשֵׁי אָמַר לְאֲבִשְׁלוֹם) יְהִי רִצּוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ יְהִי רִצּוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ אֲבִשְׁלוֹם יִצְלִיחַ, יְהִי רִצּוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ אֲבִשְׁלוֹם יִצְלִיחַ⁴⁹: (יז) וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל חוֹשֵׁי אֲבִשְׁלוֹם שֶׁאֵל אֵת חוֹשֵׁי: זֶה חֲסִדְךָ אֵת רַעְךָ הֲאֵם זֶה הַחֲסִד שֶׁעָשִׂיתָ עִם חֲבֵרְךָ דָּוִד? הֲאֵם עָשִׂיתָ חֲסִד עִם דָּוִד אֲבִי בְּכֵךְ שֶׁעֲזַבְתָּ אוֹתוֹ?⁵⁰ לָמָּה לֹא הִלַּכְתָּ אֵת רַעְךָ לְמָה לֹא הִלַּכְתָּ עִם חֲבֵרְךָ דָּוִד, לְמָה עֲזַבְתָּ אֵת דָּוִד בְּשַׁעַת צָרָה?⁵¹: (יח) וַיֹּאמֶר חוֹשֵׁי אֶל אֲבִשְׁלוֹם חוֹשֵׁי עָנָה לְאֲבִשְׁלוֹם: לֹא הָיָה רְאוּי שֶׁאֲלַךְ עִם דָּוִד,⁵² כִּי אֲשֶׁר בָּחַר יִקְנֹק אֲלֵא מִי שֶׁה' בָּחַר בּוֹ לְמִלּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל,⁵³ וְהָעָם הַזֶּה וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וּמִי שֶׁהָעָם הַזֶּה וְכָל אֲנָשֵׁי הַסְּנֵהֲדָרִין בָּחַרוּ בּוֹ לְמִלּוֹךְ,⁵⁴ לֹא אֶהְיֶה וְאִתּוֹ אֲשִׁב (מִי שֶׁה')

מקורות ותמצית הערות

- רוחו של שמעי לקלל את דוד. 32. מצודות. 33. מצודות. 42. רד"ק. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. תרגום. 37. מצודות. 46. תרגום. 47. תרגום. 48. תרגום. 49. תרגום. 38. מצודות. 39. תרגום. 40. מצודות. 41. תרגום. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. 53. מצודות.

וכל ישראל בחרו בו למלך) אני אהיה איתו ואני אשב איתו. חושי אמר לאבשלום, שכאשר ה' בחר בדוד כדי למלוך על ישראל, הוא היה נאמן לדוד, אך כאשר ה' בחר באבשלום למלוך על ישראל, הנאמנות תעבור לאבשלום, מכיוון שהוא תמיד נאמן למי שה' בחר בו למלך⁵⁵: (יט) וְהִשְׁנִיתִי סִיבָה נּוֹסֶפֶת לְכַךְ שְׂרָאוֹי שֶׁאֵהִיָּה נֶאֱמָן לָךְ, ⁵⁶ לְמִי אֲנִי אֶעֱבֹד לִפְנֵי מִי אֶעֱבֹד, לְמִי אֵהִיָּה עֶבֶד, ⁵⁷ הַלְוֹא לְפָנַי בְּנֹו הָרִי אֲנִי אֶעֱבֹד לִפְנֵי בְּנֹו שֶׁל דָּוִד, וְאִם כֵּן, אֵינְךָ זֶה בְּגִידָה בְּמֶלֶךְ דָּוִד. גַּם אִם נֶאֱמַנּוּתִי לְדָוִד הֵייתָה אִישִׁית כִּלְפִיּוֹ וְלֹא בְּגַלְלֵי שֶׁה' בְּחָר בּוֹ לְמֶלֶךְ, גַּם כִּשְׂאֲעֵבִיר אֶת נֶאֱמַנּוּתִי אֵלֶיךָ, לֹא יֵהִיָּה בְּדַבְרֵי מִשׁוֹם בְּגִידָה, שֶׁהָרִי אֶתָּה בְּנֹו. אִם הֵייתִי מֵעֵבִיר אֶת נֶאֱמַנּוּתִי לְמִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל שְׂאוֹל, הֵיָּה בְּכַךְ מִשׁוֹם בְּגִידָה בְּאֲבִיךָ, ⁵⁸ כִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי לְפָנַי אֲבִיךָ בֶּן אֲהִיָּה לְפָנַיךָ כִּמוֹ שֶׁעֲבַדְתִּי לִפְנֵי אֲבִיךָ דָּוִד, כִּךְ אֲנִי גַם אֶעֱבֹד אוֹתְךָ, וְהַדְּבַר לֹא יִיחָשֵׁב לְמַעֲשֵׂה בְּגִידָה⁵⁹: (כ) וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל אַחִיתֶּפֶל אֲבִשְׁלוֹם אָמַר לְאַחִיתֶּפֶל: הֲבֹו לָכֶם עֲצָה מָה נַעֲשֶׂה תִתִּיעֵץ עִם הַזְּקֵנִים וְהַיּוֹעֲצִים שִׁישׁ לָךְ, וְתִתְּנֹו לִי עֲצָה מִה לַעֲשׂוֹת⁶⁰: (כא) וַיֹּאמֶר אַחִיתֶּפֶל אֶל אֲבִשְׁלוֹם אַחִיתֶּפֶל עֲנָה לְאַבְשָׁלוֹם: בּוֹא אֶל פְּלִגְשִׁי אֲבִיךָ אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשִׁמּוֹר הַבַּיִת תִּתְּחַתֵּן עִם הַפִּילְגְּשִׁים שֶׁאֲבִיךָ הַשְּׂאִיר אוֹתָם לְשִׁמּוֹר עַל בֵּיתוֹ, ⁶¹ וְשִׁמְעֵי כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי נִבְּאַשְׁתָּ אֶת אֲבִיךָ (לְאַחַר שֶׁתִּתְּחַתֵּן עִם פִּילְגְּשֵׁי אֲבִיךָ) כֹּל עִם יִשְׂרָאֵל יִשְׁמַע שֶׁאַתָּה מֵאַסַּת בְּאֲבִיךָ, ⁶² וְחִזְקוּ יָדַי כָּל אֲשֶׁר אֶתָּה וְאִז יִתְּחַזְּקוּ יְדֵיהֶם שֶׁל כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא אִיתְךָ. עַד עַכְשִׁיו, כּוֹלֵם חּוֹשְׁבִים, שִׁייתְכֵן שֶׁאֵינְךָ רִצִּינִי בְּמַרְדְּךָ, וְלִכֵּן הֵם מִפְּחַדִּים לְהִצְטַרֵּף אֵלֶיךָ. לְאַחַר שֶׁתִּתְּחַתֵּן עִם פִּילְגְּשֵׁי אֲבִיךָ, מַעֲשֵׂה קִיצוֹנִי מְאוֹד שֶׁמֵּרָאָה שֶׁגַם בְּעֵתִיד לֹא תִתְּפִיִּס עִם אֲבִיךָ, כּוֹלֵם יִרְאוּ שֶׁמֵּרַדְךָ בְּאֲבִיךָ הוּא מוֹחֲלֵט וְסוֹפִי, וְהֵם יִצְטַרְפוּ אֵלֶיךָ⁶³: (כב) וַיִּטּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵהֶל עַל הַהַגָּה הַקִּימוֹ לְאַבְשָׁלוֹם אוֹהֵלִים עַל גַּג בֵּיתוֹ, ⁶⁴ וַיָּבֵא אֲבִשְׁלוֹם אֶל פְּלִגְשִׁי אֲבִיו לְעֵינָי כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבִשְׁלוֹם הִתְּחַתֵּן עִם הַפִּילְגְּשִׁים שֶׁל אֲבִיו לְעֵינָי כֹּל עִם יִשְׂרָאֵל. הָיוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁרָאוּ אֶת אֲבִשְׁלוֹם נִכְנָס

לאוהלים שבהם היו הפילגשים של דוד, וכך כולם הבינו שאבשלום התחתן איתן⁶⁵: (כג) **וַעֲצַת אַחִיתָּפֶל אֲשֶׁר יַעֲזֵב בְּיָמַיִם הָהֵם עֲצָתוֹ שֶׁל אַחִיתָּפֶל בְּזִמְנָה שֶׁהִעֲמִידוֹ אֶת אַחִיתָּפֶל לִהְיוֹת יוֹעֵץ,**⁶⁶ **כִּי אֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בְּדַבַּר הָאֱלֹהִים** (עצתו של אחיתפל הייתה) כמו שאדם ישאל שאלה מאת ה'. כשם שכאשר אדם היה שואל את ה' על ידי האורים ותומים, הוא היה יכול להיות בטוח שה' נתן לו עצה טובה, כך גם עצתו של אחיתפל הייתה עצה טובה,⁶⁷ **כִּי כָּל עֲצַת אַחִיתָּפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם** כך גם עצותיו של אחיתפל לדוד ואבשלום היו עצות טובות ומועילות⁶⁸:

פרק יז

(א) **וַיֹּאמֶר אַחִיתָּפֶל אֶל אַבְשָׁלֹם אַחִיתָּפֶל אָמַר לְאַבְשָׁלֹם: אֲבַחְרָה נָא שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲלָפֵי אִישׁ** (אני מציע) שאבחר עכשיו שנים עשר אלף אנשים,¹ **וְאֶקְיָמָה וְאֶרְדָּפָה אַחֲרַי דָּוִד הַקְּלִיָּה וְאֲנִי** (אחיתפל) אקום וארדוף הלילה אחרי דוד. בעצתו רצה אחיתפל להשיג שני יתרונות: א. שהרדיפה אחרי דוד תהיה לפני שדוד יספיק להתארגן, ולכן הוא הציע שהוא ייקח מיד שנים עשר אלף אנשים ולא יאסוף את שאר העם להצטרף למרדף, דבר שיבזבז זמן יקר. ב. שהוא ולא אבשלום יהיה זה שירדוף אחרי דוד. אחיתפל חשש שאם אבשלום יהיה זה שירדוף אחרי דוד, בהגיע רגע האמת בו הוא יצטרך להרוג את דוד, הוא ירחם עליו²: (ב) **וְאֲבֹא עָלָיו וְהוּא יִגַּע וְרַפָּה יָדָיִם וְאֲנִי** (אחיתפל) אתקיף את דוד בעודו עייף ומיואש (כיוון שדוד עוד לא התאושש מהמרד בו),³ **וְהִחַרְדַּתִּי אֹתוֹ וְאֲנִי** (אחיתפל) אזעזע את דוד בשעה שאתקיף אותו באופן פתאומי,⁴ **וְנָס כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהָאֲנָשִׁים שֶׁעִם דָּוִד יִבְרָחוּ וְיִתְפָּזְרוּ מֵעֹצְמַת הַפְּתַעַת הַהִתְקַפָּה,**⁵ **וְהִבִּיתִי אֶת הַמֶּלֶךְ לְבָדוֹ** וכך אוכל להרוג רק את המלך – משום שהוא יישאר לבדו. לא אצטרך להרוג אנשים נוספים ואוכל להסתפק

מקורות ותמצית הערות

61. תרגום. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. רד"ק. 1. תרגום. 2. מצודות. 3. תרגום + מצודות. 4. תרגום. 65. רד"ק. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות.

בהריגתו של דוד מכיוון ששאר האנשים שנמצאים עם דוד יברחו⁶: (ג) וְאִשִּׁיבָה כָּל הָעָם אֵלָיָהּ (לאחר הריגת דוד) אני אוכל להחזיר אליך את האנשים שנמצאים עתה עם דוד, האנשים שעם דוד יקבלו אותך למלך עליהם,⁷ כְּשׁוֹב הַכֹּל (אחזיר אליך את האנשים שעם דוד) כמו ששאר עם ישראל קיבל אותך למלך עליהם,⁸ הָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה מְבַקֵּשׁ רַק הָאָדָם שְׂאתָה רוֹדֵף אַחֲרָיו, דוד אביך ייהרג,⁹ כָּל הָעָם יִהְיֶה שָׁלוֹם וְאֵילּוּ לְכָל שָׂאֵר הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּמְצְאוּ עִתָּה עִם דָּוִד יִהְיֶה שָׁלוֹם, והם יצטרפו אליך¹⁰: (ד) וַיִּשָּׂר הַדָּבָר בְּעֵינֵי אַבְשָׁלוֹם וּבְעֵינֵי כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָתוֹ שֶׁל אַחִיתּוֹפֶל הִיִּיתָה טוֹבָה בְּעֵינֵי אַבְשָׁלוֹם וּבְעֵינֵי זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל¹¹: (ה) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם אָמַר לְאֶחָד מֵעַבְדָּיו: קְרֹא נָא גַם לְחוֹשֵׁי הָאָרֶץ תְּקַרֵּא עִכְשָׁיו גַּם לְחוֹשֵׁי הָאָרֶץ, וְנִשְׁמָעָה מָה בְּפִיו גַּם הוּא וְנִשְׁמַע מָה יֹאמַר גַּם חוֹשֵׁי הָאָרֶץ (למרות שאני חושד בו שהוא בצד של דוד)¹²: (ו) וַיָּבֵא חוֹשֵׁי אֵל אַבְשָׁלוֹם חוֹשֵׁי הַגִּיעַ אֶל אַבְשָׁלוֹם, וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם אָמַר לְחוֹשֵׁי, לֵאמֹר כֵּךְ אָמַר אַבְשָׁלוֹם לְחוֹשֵׁי: ¹⁴ כְּדָבָר הַזֶּה דָּבַר אַחִיתּוֹפֶל זֹהֵי עֲצָתוֹ שֶׁל אַחִיתּוֹפֶל (לקחת שנים עשר אלף חיילים ולרדוף הלילה אחרי דוד),¹⁵ הֲנִנְעֶשָׂה אֶת דְּבָרֹךְ אִם אֵין הָאֵם כְּדָאִי לָנוּ לַעֲשׂוֹת כְּעֲצָתוֹ אוֹ לֹא,¹⁶ אָתָּה דָּבַר אֶתָּה תֹאמַר לָנוּ (אם כדאי לנו לעשות כעצתו של אחיתופל או לא)¹⁷: (ז) וַיֹּאמֶר חוֹשֵׁי אֵל אַבְשָׁלוֹם חוֹשֵׁי עָנָה לְאַבְשָׁלוֹם: לֹא טוֹבָה הָעֲצָה אֲשֶׁר יַעֲזֵר אַחִיתּוֹפֶל בְּפַעַם הַזֹּאת לְמִרְוֹת שְׁבָדָרְךָ כִּלְל עֲצוֹתָיו שֶׁל אַחִיתּוֹפֶל הֵן עֲצוֹת טוֹבוֹת, הָעֲצָה שֶׁלּוֹ הַפַּעַם אֵינָנָה עֲצָה טוֹבָה¹⁸: (ח) וַיֹּאמֶר חוֹשֵׁי חוֹשֵׁי הַמְּשִׁיךְ בְּדַבְּרֵיךְ אֵל אַבְשָׁלוֹם וְאָמַר: אָתָּה יָדַעְתָּ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אַנְשָׁיו כִּי גִבּוֹרִים הֵמָּה אֶתָּה הָרִי יוֹדֵעַ שְׁדוּד וְאֲנָשָׁיו הֵם אֲנָשִׁים גִּבּוֹרִים וְאֵינָם מִפְּחָדִים לְהִלָּחֵם – אֲפִילוֹ אִם מְדוּבָר לְהִלָּחֵם בְּלֵילָה,¹⁹ וּמָרִי נִבְּשׁ הֵמָּה וְעִכְשָׁיו, בְּנוֹסֶף לְהִיּוֹתָם גִּבּוֹרִים, דָּוִד וְאֲנָשָׁיו הֵם גַּם מִיּוֹאֲשִׁים, וְלָכֵן הֵם יִלָּחֲמוּ בְּגִבּוֹרָה גְּדוּלָה יוֹתֵר, שֶׁהֵרִי הֵם לֹא יִחְשְׁבוּ שִׁישׁ לָהֶם מָה

מקורות ותמצית ההערות

10. מצודות. 11. מצודות. 12. תרגום. 13. תרגום +
 14. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א'
 על עצה זו משום שהמעשה כבר נעשה וחושי חשב שעל
 15. תרגום. 16. תרגום. 17. תרגום. 18. מצודות

וכתב שבדברים אלה הורה חושי לאבשלום שעצתו של
 אחיתופל בדבר הפילגשים הייתה עצה טובה. חושי הורה
 על עצה זו משום שהמעשה כבר נעשה וחושי חשב שעל

להפסיד, ²⁰ **כָּדָב שִׁפּוֹל בְּשׂוּדָה** (דוד ואנשיו יילחמו בגבורה) כמו שדב שמחפש את בניו, מתרוצץ בשדה ומחפש את בניו, והוא טורף את כל מי שמתקרב אליו (כך יתנהגו גם אביך ואנשיו), ²¹ **וְאָבִיךָ אִישׁ מְלַחֵמָה** ואביך הרי מכיר את תכסיסי המלחמה (ויידע שאתה תנסה לתפוס אותו לבד), ²² **וְלֹא יִלְיִן אֶת הָעַם** ולכן דוד לא יישן עם כל אנשיו בלילה, אלא יישן במקום לבדו במקום מחבוא ולא תצליח למצוא אותו! ²³: (ט) **הֲיֵנָה עֵתָה הוּא נִחְבֵּא בְּאַחַת הַפְּתָחִים אוּ בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת הֵנָּה**, דוד בוודאי התחבא הלילה באחת החפירות או באחד ממקומות המחבוא, ²⁴ **וְהָיָה כַּנְּפֹל בְּהֵם בְּתַחֲלָה** וכאשר חייליו של דוד יכו בחייליך. אתה הרי אינך רוצה להרוג את חייליו של דוד, ואם כן, כאשר חייליו של דוד יתקיפו את חייליך ויהרגו בהם, ²⁵ **וְשָׁמַע הַשָּׁמַע וְאָמַר** (כאשר חייליו של דוד יתקפו את חייליך) אנשים מישראל ישמעו שחייליך הפסידו בקרב ויאמרו, ²⁶ **הֲיֵתָה מִגִּפְתָּה בְּעַם אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַבְשָׁלֹם** (כאשר חייליו של דוד יתקפו את חייליך, אנשים מישראל יאמרו) חיילי אבשלום הפסידו בקרב משום שה' עזב אותם, ולאחר מפלה זו, הם לא יצטרפו אליך! ²⁷: (י) **וְהוּא גַם בֶּן חֵיל אֲשֶׁר לְבֹו כָּלֵב הָאֲרִיָּה** וגם אם מי שישמע את השמועה על ניצחון דוד בקרב הוא אדם גיבור עם לב חזק כמו לב של אריה, ²⁸ **הַמָּס יָמַס הַלֵּב שְׁלוֹ יֵימַס מִפְּחַד כִּשְׁהוּא יִשְׁמַע אֶת תּוֹצְאוֹת הַקֶּרֶב**, ²⁹ **כִּי יִדְעַתְּ כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי גִבּוֹר אָבִיךָ וּבְנֵי חֵיל אֲשֶׁר אִתּוֹ** (גם אם השומע אדם גיבור ואמיץ - הוא יפחד) מכיוון שכל ישראל יודעים שאביך וחייליו הם אנשים גיבורים, ואם כן, לאחר שתנחול תבוסה בקרב הראשון, אף אחד לא ירצה לתקוף שוב את דוד! ³⁰: (יא) **כִּי יַעֲצָתִי אֵלֶּךָ**, אני מייעץ אחרת מעצת אחיתופל, ³¹ **הָאֶסֶף יֵאָסֵף עֲלֶיךָ כָּל יִשְׂרָאֵל מִדֶּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע** תאסוף אליך את כל חיילי ישראל, מִדֶּן בַּצְּפוֹן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע בַּדְּרוֹם, ³² **כִּיחֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֶב** וכך יהיו לך כל כך הרבה חיילים, כמו שיש הרבה מאוד גרגירי חול על שפת הים, ³³

מקורות ומציות הערות

ידי כך הוא יקנה את אמונו של אבשלום. 19. מצודות. 24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות.

וּפָנִיךָ הַלְכִים בְּקֶרֶב וְאַתָּה תַעֲמֹד בְּרֹאשׁ חֵיילֶיךָ שִׁיבֹאוּ לְקֶרֶב (וכך כולם יילחמו בגבורה כדי למצוא חן בעיניך)³⁴: (יב) וּבָאֵנוּ אֵלָיו בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִמְצָא שָׁם עַל יְדֵי שִׁיהוּ לָנוּ חֵיילים רַבִּים, אֲנַחְנוּ וְדָאֵי נְבוּא וְנִמְצָא אֶת דּוֹד בַּמְּקוֹם מִחְבוּאוֹ,³⁵ וְנִחְנֵנוּ עֲלָיו פֶּאֶשֶׁר יִפְלֵ הַטֵּל עַל הָאֲדָמָה וְאֲנַחְנוּ נַחְנֵה עַל דּוֹד כְּמוֹ שֶׁהֵטֵל נִמְצָא עַל הָאֲדָמָה. יְהִיו לָנוּ חֵיילים רַבִּים, וְכך, כְּמוֹ הֵטֵל שֶׁמֶכֶסֶה אֶת כָּל הָאֲדָמָה, כֵּךְ אֲנַחְנוּ נִתְפָּזֵר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שְׁנִיתֵן לְהִתְחַבֵּא בֵּהֶם וְנִמְצָא אֶת דּוֹד בְּאַחַד מֵהֶם,³⁶ וְלֹא נִוְתֵר בּוֹ וּבְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ גַּם אֶחָד וְאֲנַחְנוּ לֹא נִשְׁאִיר בְּחַיִּים, לֹא אֶת דּוֹד וְלֹא אֶת אֶחָד הָאֲנָשִׁים שְׁאִיתוּ, (צָרִיךְ לְהִרוֹג גַּם אֶת אֲנָשֵׁי שֶׁל דּוֹד מִחֹשֶׁשׁ שֶׁמֵּא דּוֹד הִתְחַפֵּשׂ לְאַחַד מֵאֲנָשָׁיו כְּדֵי לְהִתְחַמֵּק מֵאִיתָנוּ)³⁷: (יג) וְאִם אֶל עִיר יֵאָסֶף וְאִם אֶתָּה חוֹשֵׁשׂ שֶׁעַד שֶׁנִּתְקַוֶּה אֶת דּוֹד, הוּא יִכְנַס לְעִיר מִבּוֹצֵרֶת (וְהִדְבַר יִקְשֶׁה עַל לְכִידָתוֹ),³⁸ וְהִשְׂיֵאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר הַהִיא חֲבָלִים יְהִיו לָנוּ מִסְפִּיק חֵיילים כְּדֵי שֶׁכָּל אֶחָד מִחֵיילָנוּ יִגְבִּיהַ חֶבֶל, יִיקַח בִּידוֹ חֶבֶל,³⁹ וְסָחְבָנוּ אִתּוֹ עַד הַנְּחָל וְאֲנַחְנוּ נוֹכַח לְסָחֹב אֶת הָעִיר הַמְּבוֹצֵרֶת עַד לְנַחַל,⁴⁰ עַד אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא שָׁם גַּם צָרוּר עַד שֶׁבְכָל הָעִיר הַהִיא לֹא יִישָׂא אֶפִּילוֹ צָרוּר אֲבָן. חוֹשֵׁי הַגְּזִים בְּדַבְּרֵיו וְאִמַר שֶׁגַם אִם דּוֹד יִנְצֵל אֶת הַזְּמַן שִׁיקַח לְאַבְשָׁלוֹם לְאַסּוֹף אֶת כָּל הַחֵיילים וְהוּא יִכְנַס בֵּינֵתֵימִים לְעִיר מִבּוֹצֵרֶת, יְהִיו לְאַבְשָׁלוֹם מִסְפִּיק חֵיילים כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת הָעִיר⁴¹: (יד) וַיֹּאמֶר אֲבִשָׁלוֹם וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֲבִשָׁלוֹם וְכָל אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ: ⁴²טוֹבָה עֲצַת חוֹשֵׁי הָאֲרָכִי מֵעֲצַת אַחִיתֹפֶל הָעֵצָה שֶׁל חוֹשֵׁי הָאֲרָכִי הִיא עֵצָה טוֹבָה יוֹתֵר מֵעֲצַתוֹ שֶׁל אַחִיתֹפֶל,⁴³ וַיִּקְנֹק צְוָה לְהַפִּיר אֶת עֲצַת אַחִיתֹפֶל הַטוֹבָה (אֲבִשָׁלוֹם וְכָל יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ שֶׁעֲצַתוֹ שֶׁל חוֹשֵׁי הִיא עֲדִיפָה עַל עֲצַתוֹ שֶׁל אַחִיתֹפֶל, לְמִרְוֵת שֶׁבֵּאֵמַת עֲצַתוֹ שֶׁל אַחִיתֹפֶל הִיטָה טוֹבָה יוֹתֵר) מִכִּיוּן שֶׁהִ' צִוּוּה לְבַטֵּל אֶת עֲצַתוֹ שֶׁל אַחִיתֹפֶל, הִ' גָּזַר לְבַטֵּל אֶת עֲצַתוֹ שֶׁל אַחִיתֹפֶל,⁴⁴ לְבַעֲבוֹר הִבִּיא יִקְנֹק אֶל אֲבִשָׁלוֹם אֶת הָרָעָה (הִ' גָּזַר לְבַטֵּל אֶת עֲצַתוֹ

מקורות ותמצית הערות

32. תרגום. 33. תרגום. 34. תרגום + מצודות. 35. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. תרגום. 43. תרגום. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. 46. מצודות. 47. מצודות.

של אחיתפל) כיוון שהוא (ה') רצה להביא פורענות על אבשלום⁴⁵: (טו) וַיֹּאמֶר
 חוֹשֵׁי אֶל צְדוֹק וְאֶל אֲבִיתָר הַכֹּהֲנִים חוֹשֵׁי אִמֵּר לְצְדוֹק וּלְאֲבִיתָר הַכֹּהֲנִים:
 כִּזְאֵת וְכִזְאֵת יַעֲזֹב אַחִיתֹּפֶל אֶת אֲבִשְׁלֹם וְאֵת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּךְ וְכֹךְ יַעֲזֹב אַחִיתֹּפֶל
 לְאֲבִשְׁלֹם וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (שיאספו שנים עשר אלף חיילים ויתקיפו מיד),⁴⁶ וְכִזְאֵת
 וְכִזְאֵת יַעֲזֹבֵנִי וְכֹךְ וְכֹךְ אֲנִי (חושי) יַעֲזֹבֵנִי לְאֲבִשְׁלֹם וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (לאסוף
 את כל חיילי ישראל)⁴⁷: (טז) וַעֲתָה שְׁלַחֵנוּ מִהֶרֶה תִּשְׁלַחֵנוּ עִכְשָׁיו מֵהָר שְׁלִיחִים,⁴⁸
 וְהִגִּידוּ לְדָוִד (תשלחו שליחים) ותאמרו לדוד,⁴⁹ לֵאמֹר כֹּךְ תֹּאמְרוּ לְדָוִד עַל יַדֵּי
 הַשְּׁלִיחִים:⁵⁰ אֲלֵךְ תִּלְכֶן הַלַּיְלָה בְּעֶרְבֹת הַמִּדְבָּר אֶל תִּישָׁן הַלַּיְלָה בְּמִישׁוֹר הַמִּדְבָּר
 (שׂמא אבשלום יעשה בסופו של דבר כעצתו של אחיתופל, והוא הסכים לעצתי רק כדי
 להטעות אותי),⁵¹ וְגַם עֲבֹר תַּעֲבֹר וְגַם תַּעֲבֹר אֶת נַהֵר הַיַּרְדֵּן,⁵² כִּי יִבְלַע לְמֶלֶךְ
 וּלְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ שְׂמָא, אִם לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, יִיגַרְם נֹזֵק לְמֶלֶךְ אוֹ
 לְמִישֵׁהוּ מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁהוֹלְכִים אִתּוֹ, שְׂמָא הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶחָד הָאֲנָשִׁים שֶׁאִתּוֹ יִיְהַרְגוּ
 עַל יַדֵּי אֲבִשְׁלֹם:⁵³ (יז) וַיְהוֹנָתָן וְאַחִימַעֲזִי עֹמְדִים בְּעֵין רֹגֵל וַיְהוֹנָתָן וְאַחִימַעֲזִי
 עֲמְדוּ בְּמִקְוֵם שְׁנֵי שְׂמָא "עֵין רֹגֵל". עֵין רֹגֵל הוּא מַעֲיִן שֶׁבּוּ הָיוּ מְכַבְּסֵי הַבְּגָדִים
 מְכַבְּסִים אֶת הַבְּגָדִים,⁵⁴ וְהִלְכָה הַשִּׁפְחָה וְהִגִּידָה לָהֶם הַשִּׁפְחָה שֶׁל מִשְׁפַּחַתוֹ
 שֶׁל צְדוֹק הִלְכָה לְעֵין רֹגֵל וְאִמְרָה לְאַחִימַעֲזִי וַיְהוֹנָתָן אֶת דְּבָרָיו שֶׁל חוֹשֵׁי,⁵⁵
 וְהֵם יָלְכוּ וְהִגִּידוּ לְמֶלֶךְ דָּוִד (השפחה הלכה לעין כובס ואמר ליהונתן ואחימעץ את
 דברי חושי) כדי שהם (יהונתן ואחימעץ) יילכו לדוד ויאמרו לו את הדברים,⁵⁶ כִּי
 לֹא יוֹכְלוּ לְהִרְאוֹת לְבֹא הָעֵינָה (אחימעץ ויהונתן עמדו בעין רוגל) מְכִיוֹן שֶׁהֵם
 לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהִרְאוֹת אֶת עֲצָמָם וּלְהִכְנֵס לְעִיר, שְׂמָא מִישֵׁהוּ יִשִּׁים לֵב לְכֹךְ
 שֶׁהֵם מְרַגְלִים:⁵⁷ (יח) וַיִּרְא אֹתָם נָעַר הָיָה נֹעַר שֶׁרָאָה אֶת אַחִימַעֲזִי וְאֵת יְהוֹנָתָן
 בְּעֵין רֹגֵל,⁵⁸ וַיִּגֵּד לְאֲבִשְׁלֹם הַנֶּעַר אִמֵּר לְאֲבִשְׁלֹם שֶׁהוּא רָאָה אֶת אַחִימַעֲזִי
 וַיְהוֹנָתָן בְּעֵין רֹגֵל,⁵⁹ וַיִּלְכְּבוּ שְׁנֵיהֶם מִהֶרֶה לְאַחַר שֶׁאַחִימַעֲזִי וַיְהוֹנָתָן רָאוּ שֶׁהֵנַעַר

מקורות ותמצית הערות

48. תרגום. 49. תרגום. 50. עפ"י הגר"א בפירושו לספר
 53. מצודות. 54. רד"ק וכתב שנקרא כך משום ששם היו
 הכובסים משפּשפים את הבגדים עם רגליהם. 55. רד"ק.
 51. מצודות. 52. מצודות.

הבחין בהם, הם ברחו מעין רוגל,⁶⁰ וַיִּבְאוּ אֶל בֵּית אִישׁ בְּבַחֲוֵרִים אחימעץ ויהונתן נכנסו אל ביתו של אדם בעיר בחורים. אדם זה היה בצד של דוד ואחימעץ ויהונתן היו יכולים לבטוח בו,⁶¹ וְלֹא בָּאָר בְּהַצְרֹוּ לאדם אליו ברחו אחימעץ ויהונתן היה באר בחצרו,⁶² וַיִּרְדּוּ שָׁם אחימעץ ויהונתן ירדו אל הבאר⁶³: (יט) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶשְׁתּוֹ של האדם מבחורים לקחה וילון,⁶⁴ וַתַּפְּרֹשׂ אֶת הַמָּסָךְ עַל פְּנֵי הַבָּאָר האישה פרסה את הוילון על פני הבאר,⁶⁵ וַתִּשְׁטַח עָלָיו הָרְפוּת האישה פרסה על הוילון חיטים כתושות,⁶⁶ וְלֹא נִוְדַע דְּבָר וְכך לא היה ניתן לשים לב שמתחת לוילון יש באר⁶⁷: (כ) וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוֹם אֶל הָאִשָּׁה הַבִּיטָה עבדיו של אבשלום הגיעו לביתה של האישה,⁶⁸ וַיֹּאמְרוּ עבדיו של אבשלום שאלו את האישה: אֵיךְ אַחֲיִמְעֵץ וַיְהוֹנָתָן היכן נמצאים אחימעץ ויהונתן, אנחנו יודעים שהם נכנסו אל ביתך,⁶⁹ וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה האישה ענתה לעבדיו של אבשלום: עֲבְרוּ מִיְכַל הַמַּיִם אחימעץ ויהונתן עברו את נהר הירדן,⁷⁰ וַיִּבְקְשׁוּ וְלֹא מָצְאוּ עבדיו של אבשלום חיפשו את אחימעץ ויהונתן בבית האישה אך הם לא הצליחו למצוא אותם,⁷¹ וַיִּשְׁבוּ יְרוּשָׁלַם עבדיו של אבשלום חזרו לירושלים⁷²: (כא) וַיְהִי אַחֲרֵי לְכֹתָם לאחר שעבדיו של אבשלום הלכו מבית האישה,⁷³ וַיַּעֲלוּ מִהַבָּאָר אחימעץ ויהונתן עלו מהבאר,⁷⁴ וַיִּלְכְּבוּ וַיִּגְדּוּ לְמִלְכָּה דָּוִד אחימעץ ויהונתן הלכו אל דוד המלך ואמרו לו, וַיֹּאמְרוּ אֶל דָּוִד כַּךְ אמרו אחימעץ ויהונתן אל דוד: קוּמוּ וְעִבְרוּ מִהֶרָה אֶת הַמַּיִם תזדרזו ותעברו מהר את נהר הירדן,⁷⁵ כִּי כָכָה יַעֲזֵב עֲלֵיכֶם אַחֲיִתַּפְּל (תקומו ותעברו מהר את הירדן) כיוון שאחיתופל יעץ להתקיף אתכם הלילה, ואם נישאר כאן, ייתכן אבשלום ישמע לעצתו⁷⁶: (כב) וַיִּקַּם דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן דוד וכל האנשים שאיתו קמו ועברו את נהר הירדן,⁷⁷ עַד אֹרֶז הַבְּקָר עַד אֶחָד לֹא נִעְדָּר אֲשֶׁר לֹא עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן כשהגיע אור הבוקר, לא היה אדם אחד

מקורות ותמצית הערות

56. מצודות. 57. תרגום + מצודות. 58. מצודות. 67. מצודות. 68. תרגום. 69. מצודות. 70. תרגום. מצודות: 59. תרגום. 60. מצודות. 61. תרגום + מצודות. 62. תרגום. עברו לפלג המים. 71. מצודות בפירושו הראשון. 63. תרגום. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 72. תרגום. 73. תרגום. 74. תרגום. 75. עפ"י רד"ק

מאנשיו של דוד שלא עבר את הירדן לצדו המזרחי⁷⁸: (כג) **וְאֶחֱתָפֶל רָאָה כִּי לֹא נַעֲשְׂתָה עֲצָתוֹ אַחִיתָפֶל רָאָה שֶׁאֲבִשְׁלוֹם לֹא קִיבַל אֶת עֲצָתוֹ (לְתַקּוֹף אֶת דּוֹד עִם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֶלֶף חִיילִים),⁷⁹ וַיִּחַבֵּשׂ אֶת הַחֲמוֹר אַחִיתָפֶל חָגַר אֶת הָאוֹכֵף עַל הַחֲמוֹר,⁸⁰ וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ אֶל עִירוֹ אַחִיתָפֶל קָם וְהָלַךְ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁהָיָה בְּעִיר שְׁלוֹ (גִּילֵה), וְהוּא לֹא נִשְׁאָר בַּמָּקוֹם שֶׁהָיָה רִגְלֵי לִישׁוֹן בּוֹ כִּשְׁהוּא הָיָה נִשְׁאָר בִּירוּשָׁלַיִם,⁸¹ וַיֵּצֵא אֶל בֵּיתוֹ אַחִיתָפֶל כֹּתֵב צְוּוּאָה לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, שֶׁם כָּתַב כִּי־צַד לְחַלֵּק אֶת נַכְסֵי לְאַחֵר מוֹתוֹ,⁸² וַיִּחַנְקוּ וַיִּמָּת אַחִיתָפֶל חָנַק אֶת עֲצָמוֹ וּמָת, כִּיּוֹן שֶׁהוּא יָדַע שְׂדוּד יַחְזוֹר לְמַלְכוּתוֹ (בְּגַלְלֵי שֶׁאֲבִשְׁלוֹם לֹא קִיבַל אֶת עֲצָתוֹ), וְלֹאֲחֵר שְׂדוּד יַחְזוֹר לְמַלְכוּתוֹ, יִהְרָגוּ אוֹתוֹ עַל שֶׁהוּא מֵרֵד בַּמֶּלֶךְ. כֵּךְ נַכְסֵי יִהְיוּ שְׂיִיכִים לְמֶלֶךְ, כַּדִּינָם שֶׁל הַרוּגֵי מַלְכוּת, וְעַל יְדֵי שֶׁאַחִיתָפֶל חָנַק אֶת עֲצָמוֹ, הוּא הָיָה יָכוֹל לְהוֹרִישׁ אֶת נַכְסֵי לְמִשְׁפַּחְתּוֹ,⁸³ וַיִּקְבְּרֵם בְּקִבְרֵי אָבִיו אַחִיתָפֶל נִקְבַּר בְּקִבְרֵי שֶׁל אָבִיו⁸⁴: (כד) **וַדָּוִד בָּא מִחֲנַיִמָה דוֹד הִגִּיעַ אֶל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא "מַחְנַיִים",⁸⁵ וְאַבְשָׁלָם עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֲבִשְׁלוֹם עָבַר אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן יַחַד עִם שָׂאֵר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל⁸⁶: (כה) **וְאֶת עֲמִשָּׂא שֶׁם אַבְשָׁלָם תַּחַת יוֹאָב עַל הַצָּבָא אֲבִשְׁלוֹם מִינָה אֶת עֲמִשָּׂא לְפָקֵד עַל הַצָּבָא בַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל יוֹאָב,⁸⁷ וְעֲמִשָּׂא בֶן אִישׁ עֲמִשָּׂא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל אָדָם חֲשׁוֹב,⁸⁸ וְשָׂמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם הַחֲשׁוֹב הָיָה יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי, אֲשֶׁר בָּא אֶל אָבִיגַיִל בַּת נָחָשׁ אֲחֹת צְרוּיָה אִם יוֹאָב יִתְרָא הַיִּשְׂרָאֵלִי הִתְחַתֵּן עִם אֲבִיגַיִל בַּתוֹ שֶׁל נָחָשׁ (לְפִי חֲזו"ל, נָחָשׁ הוּא יִשִּׁי אָבִיו שֶׁל דָּוִד), וְאַבִּיגַיִל הִיִּתְהָ אֲחֹתוֹ שֶׁל צְרוּיָה, אִמּוֹ שֶׁל יוֹאָב⁸⁹: (כו) **וַיִּחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלָם אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֲבִשְׁלוֹם וְחִיילָיו הִקִּימוּ אֶת מַחְנֵה הַצָּבָא שֶׁלָּהֶם בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד⁹⁰: (כז) וַיְהִי כִּבּוּא דָּוִד מִחֲנַיִמָה כֹּאשֶׁר דָּוִד הִגִּיעַ לְמַחְנַיִים, וְשָׁבִי בֶן נָחָשׁ מִרְבַּת בְּנֵי עֲמֹן (כֹּאשֶׁר דָּוִד הִגִּיעַ לְמַחְנַיִים) הִגִּיעַ אֵלָיו אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂמוֹ הָיָה שׁוּבֵי בֶן נָחָשׁ, שֶׁהָיָה מִרְבַּת עֲמֹן, עִיר הַבִּירָה שֶׁל********

מקורות ותמצית הערות

בפירושו לספר שמואל א', פרק טז' פסוק יב'. 76. תרגום. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. תרגום. 77. תרגום. 78. מצודות. 79. תרגום. 80. מצודות. 85. תרגום. 86. תרגום. 87. תרגום. 88. מצודות.

עמון,⁹¹ וּמְכִיר בֶּן עַמְיָאֵל מִלֵּא דָבָר וְכֵן הִגִּיעַ אֶל דּוֹד אָדָם בְּשֵׁם מַכִּיר בֶּן עַמְיָאֵל
 שְׁהִיָּה מִמְקוֹם שִׁנְקָרָא "לא דבר", וּבְרִזְלֵי הַגְּלָעָדִי מְרַגְלִים וְכֵן הִגִּיעַ אֶל דּוֹד
 אָדָם שִׁנְקָרָא בְּרִזְלֵי הַגְּלָעָדִי מִמְקוֹם שִׁנְקָרָא רוֹגְלִים שֶׁנִּמְצָא בְּאַרְץ גִּלְעָד⁹²: (כח)
 (שבי, מכיר וברזילי הביאו איתם לדוד את הדברים הבאים): (1) מְשֻׁבָּב מִזְרוּנִים לְשֹׁכֵב
 עֲלֵיהֶם,⁹³ (2) וְסִפּוֹת כָּלִים שִׁנְקָרָאִים סִפּוֹת.⁹⁴ כִּנְרָאָה שְׁכָלִים אֱלֹהֵי שִׁמְשׁוֹ לְשִׁתִּיָּה,
 מֵעֵין כּוֹסוֹת,⁹⁵ (3) וּבְלֵי יוֹצֵר כָּלִים שֶׁעֲשׂוּיִים מִחֶרֶס.⁹⁶ כִּנְרָאָה שְׁכָלִים אֱלֹהֵי שִׁמְשׁוֹ
 לְבִישׁוֹל,⁹⁷ (4) וְחֲטִיִּים (5) וְשִׁעָרִים (6) וְקִמָּח (7) וְקָלִי קִמָּח מְשִׁיבוֹלִים צְלוּיֹת,⁹⁸
 (8) וְפּוֹל סוּג שֶׁל קִטְנִיּוֹת שִׁנְקָרָאוֹת פּוֹל,⁹⁹ (9) וְעֲדָשִׁים סוּג שֶׁל קִטְנִיּוֹת שִׁנְקָרָאוֹת
 עֲדָשִׁים,¹⁰⁰ (10) וְקָלִי קִמָּח שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל יְדֵי צְלִיַּת הַקִּטְנִיּוֹת¹⁰¹: (כט) (11) וְדָבֶשׁ (21)
 וְחֲמָאָה (31) וְצֶאֱן (41) וְשִׁפּוֹת בְּקָר גְּבִינּוֹת הַעֲשׂוּיֹת מִחֶלֶב שֶׁל בָּקָר,¹⁰² הַגִּישׁוֹ
 לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל שֶׁלֶשֶׁת הָאֲנָשִׁים (שבי, מכיר וברזילי) הִגִּישׁוֹ אֶת
 כָּל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר הַדְּבָרִים אֶל דּוֹד וְלֹאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ,¹⁰³ כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב
 וְעֵיִף וְצָמָא בְּמִדְבָּר (שבי, מכיר וברזילי) הִגִּישׁוֹ אֶת כָּל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר הַדְּבָרִים אֶל דּוֹד
 וְלֹאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ) כִּיוּן שֶׁהֵם אָמְרוּ שְׂדוּד וְאֲנָשׁוֹ רַעֲבִים, עֵיפִים וְצָמָאִים
 מִהֵלִיכָה בַּמִּדְבָּר, מְקוֹם שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם דְּבָרֵי מֵאֱכֹל וּמִשְׁתֵּה¹⁰⁴:

פרק יח

(א) וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ דּוֹד סִפֵּר אֶת הַחֲיִלִּים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ,¹
 וַיִּשֶׂם עֲלֵיהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת דּוֹד מִיָּנָה מִפְּקָדִים עַל
 הַצָּבָא שְׁלוֹ: מִפְּקָדִים שֶׁפִּיקְדוּ עַל אֶלֶף חֲיִילִים, וּמִפְּקָדִים בְּדִרְגָּה נִמּוּכָה יוֹתֵר
 שֶׁפִּיקְדוּ עַל מֵאָה חֲיִילִים:² (ב) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת הָעָם דּוֹד חִילָק אֶת צְבָאוֹ לְשֶׁלֶשׁ
 יַחֲדוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמִיָּנָה מִפְּקָד לְכָל אַחַת מִשְׁלֹשׁ הַיַּחֲדוֹת: הַשְּׁלִישִׁית בְּיַד יוֹאָב
 שְׁלִישׁ מִהַצָּבָא הַפְּקִיד דּוֹד בִּידֵיו שֶׁל יוֹאָב, וְהַשְּׁלִישִׁית בְּיַד אַבִּישַׁי בֶּן צְרוּיָה

מקורות ותמצית הערות

89. מצודות. 90. תרגום. 91. רד"ק. 92. רד"ק. 101. מצודות. 102. מצודות. 103. מצודות. 104. מצודות.
 93. מצודות. 94. רש"י. 95. דעת מקרא. 96. מצודות. 1. מצודות. 2. תרגום. 3. תרגום. 4. תרגום. 5. מצודות.
 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. 99. מצודות. 100. מצודות.

אַחֵי יוֹאָב וְשְׁלִישׁ מֵהֲצַבָּא הַפְּקִיד דּוֹד בִּידֵי שֶׁל אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה, אַחֵי שֶׁל יוֹאָב, וְהַשְּׁלִשִׁת בְּיַד אֲתִי הִנֵּנִי וְשְׁלִישׁ מֵהֲצַבָּא הַפְּקִיד דּוֹד בִּידֵי שֶׁל אִיתִי הַגִּיתִי, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָעָם דּוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְחַיִּילִים שְׁלוֹ: יֵצֵא אֲצֵא גַם אֲנִי עִמָּכֶם גַּם אֲנִי אֲצֵא אִתְּכֶם לְמַלְחָמָה:³ (ג) וַיֹּאמֶר הָעָם חַיִּילֵי שֶׁל דּוֹד עֲנוּ לְדוֹד: לֹא תֵצֵא אִתָּה לֹא תֵצֵא אִתְּנוּ לְמַלְחָמָה,⁴ כִּי אִם נָס נָנוּס (לֹא תֵצֵא אִתְּנוּ לְמַלְחָמָה) מִכִּיּוּן שֶׁאִם נִבְרַח מִשְׁדֵּה הַקֶּרֶב,⁵ לֹא יִשְׁימוּ אֵלֵינוּ לֵב חַיִּילֵי שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם לֹא יִשְׁימוּ לֵב אֵלֵינוּ וְלֹא יִרְדְּפוּ אַחֲרֵינוּ, כִּיּוּן שֶׁאִינְנוּ חֲשׁוּבִים,⁶ וְאִם יָמָתוּ הָצִינּוּ לֹא יִשְׁימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְגַם אִם יִצְלִיחוּ לְהִרְוֹג חֲצִי מֵאִתְּנוּ, חֲצִי מֵהַחַיִּילִים שִׁיּוּצָאִים לְמַלְחָמָה, הֵם לֹא יִתִּיחֲסוּ לְזֶה כְּנִיצְחוֹן,⁷ כִּי עֲתָה כְּמִנּוּ עֲשׂוּרָה אֲלָפִים מִכִּיּוּן שֶׁגַם אִם הֵינּוּ פִי עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּילִים מִמָּה שֶׁאֲנַחְנוּ הַיּוֹם, לֹא הִיָּה אֲבִשְׁלוֹם יוֹצֵא לְהִלָּחֵם נִגְדָנוּ, לְוֹלֵי אִתָּה (דּוֹד) הֵייתָ אִתְּנוּ,⁸ וְעֲתָה טוֹב כִּי תִהְיֶה לָנוּ מַעִיר לְעִזּוֹר וְעַכְשִׁיו, שֶׁהַמַּלְחָמָה הִיא עַל הַמְּלוּכָה וְאֲבִשְׁלוֹם רוּצָה לְתַפּוֹס אוֹתְךָ, אִתָּה תוֹעִיל יוֹתֵר אִם תִּישָׂאֵר בְּעִיר (מַחְנֵיִם) וְתִתְפַּלֵּל שֵׁם, וְתִיתֵן לָנוּ עֲצוֹת:⁹ (ד) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ דּוֹד הַמֶּלֶךְ עֲנֵה לְחַיִּילֵי: אֲשֶׁר יִיטֵב בְּעֵינֵיכֶם אֲעֲשֶׂה אֲנִי אֲעֲשֶׂה אֵת מָה שֶׁטוֹב בְּעֵינֵיכֶם, אֲנִי אֲשָׂאֵר בְּעִיר וְלֹא אֲצֵא אִתְּכֶם לְמַלְחָמָה,¹⁰ וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל יַד הַשַּׁעַר דּוֹד נֶעֱמַד בַּמָּקוֹם בּוֹ נִמְצָא שַׁעַר הָעִיר מַחְנֵיִם,¹¹ וְכָל הָעָם יֵצְאוּ לְמֵאוֹת וְלְאֲלָפִים וְכָל הַחַיִּילִים שֶׁל דּוֹד יֵצְאוּ לְמַלְחָמָה מִסּוּדְרִים בְּקְבוּצוֹת שֶׁל מֵאָה חַיִּילִים וּבְקְבוּצוֹת שֶׁל אֶלֶף חַיִּילִים (עֲשֶׂר קְבוּצוֹת שֶׁל מֵאָה חַיִּילִים יִצְרוּ קְבוּצָה שֶׁל אֶלֶף חַיִּילִים). כָּל חַיִּיל יֵצֵא לְמַלְחָמָה יַחַד עִם שָׂאֵר הַיְחִידָה אֵלֶיהָ שׁוֹבֵץ:¹² (ה) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֵת יוֹאָב וְאֵת אֲבִישִׁי וְאֵת אֲתִי דּוֹד צִוּוּהָ אֵת מִפְקְדֵי צְבָאוֹ: יוֹאָב, אֲבִישִׁי וְאִתִּי, לֵאמֹר כֹּךְ צִוּוּהָ דּוֹד אֵת יוֹאָב, אֲבִישִׁי וְאִתִּי,¹³ לֵאמֹר לִי לְנַעַר לְאֲבִשְׁלוֹם תְּבוֹאוּ אֵל אֲבִשְׁלוֹם בְּנַחַת וְלֹא בְכַעַס, אֵל תִּפְגְּעוּ בְּאֲבִשְׁלוֹם,¹⁴ וְכָל

מקורות ותמצית הערות

על כך: מדוע דווקא במלחמה זו היה תפקידו של דוד להישאר בעיר ולעזור בתפילה? 9. מצודות. 10. תרגום. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 14. מצודות. 15. תרגום. 16. דעת

הָעַם שָׁמְעוּ בְּצוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הַשְּׂרִים עַל דְּבַר אַבְשָׁלוֹם כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ
 עִם דָּוִד שָׁמְעוּ אֶת הַצִּוּוִי שֶׁל דָּוִד לְמַפְקְדֵי הַצָּבָא עַל דְּבַר אַבְשָׁלוֹם (את הַצִּוּוִי
 שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶת אַבְשָׁלוֹם)¹⁵: (ו) וַיֵּצֵא הָעַם הַשְּׂדָה לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל חֵיילָיו שֶׁל דָּוִד
 יָצְאוּ לְשָׂדֵה כְּדֵי לְהִלָּחֵם נֹגַד חֵיילֵי אַבְשָׁלוֹם (שֶׁנִּקְרְאוּ עִשְׂרֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹת וְעַכְשָׁיו
 אַבְשָׁלוֹם הוּא הַמֶּלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל),¹⁶ וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בֵּינֵיהֶם אַפְרָיִם הַמִּלְחָמָה בֵּין חֵיילֵי
 דָּוִד לְחֵיילֵי אַבְשָׁלוֹם נִעְרַכָה בֵּיעַר שָׁבוּ שֶׁבַט אַפְרָיִם הָיוּ רוֹעִים אֶת הַמְרַעָה
 שֶׁלֹּהֶם¹⁷: (ז) וַיִּנְגְּפוּ שָׁם עִם יִשְׂרָאֵל לְפָנָי עֲבָדַי דָּוִד חֵיילָיו שֶׁל אַבְשָׁלוֹם נִשְׁבְּרוּ
 שָׁם (בֵּיעַר) לְפָנָי עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד, חֵיילֵי אַבְשָׁלוֹם הִפְסִידוּ בַּמִּלְחָמָה נֹגַד חֵיילֵי
 דָּוִד,¹⁸ וַתְּהִי שָׁם הַמַּגָּפָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂרִים אֶלֶף הַמָּכָה הַגְּדוֹלָה בָּהּ
 הוֹכּוּ חֵיילָיו שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הֵייתָה שְׁנֵהֲרֹגוּ מֵהֶם עֲשָׂרִים אֶלֶף חֵיילִים¹⁹: (ח) וַתְּהִי
 שָׁם הַמִּלְחָמָה נִפְצָת עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ הַקְּרֹבוֹת הַתְּפֹזְרוּ עַל פְּנֵי כָּל הַשְּׂטַח
 שָׁבוּ נֶעֱרַךְ הַקְּרֹב, הַקְּרֹבוֹת נִעְרַכּוּ עַל פְּנֵי מִרְחָבֵי שְׂטַח גְּדוֹלִים,²⁰ וַיָּרֶב הַיַּעַר
 לְאָכַל בָּעַם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא נִהְרָגוּ יוֹתֵר חֵיילִים שֶׁל אַבְשָׁלוֹם
 מִמֵּהֶם מְכֻשׁוֹלִים וְהַחֵיִית הַרְעוֹת שֶׁהָיוּ בֵּיעַר, מֵאֲשֶׁר הַחֵיילִים שְׁנֵהֲרֹגוּ עַל יַדֵּי
 הַחֶרֶבֹת שֶׁל חֵיילֵי דָּוִד²¹: (ט) וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם לְפָנָי עֲבָדַי דָּוִד אַבְשָׁלוֹם הִזְדַּמֵּן
 בַּמִּקְרָה לְפָנָי עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד, לְפָנָי חֵיילָיו שֶׁל דָּוִד,²² וַאֲבָשָׁלוֹם רָכַב עַל הַפֶּרֶד
 אַבְשָׁלוֹם הָיָה רוֹכֵב עַל פֶּרֶד (כֹּאשֶׁר הוּא הִזְדַּמֵּן לְפָנָי עֲבָדָיו שֶׁל דָּוִד),²³ וַיָּבֵא הַפֶּרֶד
 תַּחַת שׁוֹבְדֵי הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלָה הַפֶּרֶד רָכַב מִתַּחַת לַעֲנַף שֶׁל עֵץ גְּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עֵץ
 "אֵלֶּה",²⁴ וַיַּחֲזֹק רֹאשׁוֹ בָּאֵלֶּה שַׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם הִסְתַּכּוּ בַּעֲנַף שֶׁל
 עֵץ הָאֵלֶּה,²⁵ וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ אַבְשָׁלוֹם נִתְלָה, כֵּךְ שֶׁהוּא הָיָה בֵּין
 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. אַבְשָׁלוֹם נִשְׂאָר תְּלוּי בְּאווִיר, לְאַחַר שֶׁשַׁעֲרוֹתָיו סִבְּכוּהוּ בַּעֲנַף
 הָאֵלֶּה,²⁶ וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר תַּחְתָּיו עָבַר הַפֶּרֶד עָלָיו רָכַב אַבְשָׁלוֹם הַמְּשִׁיךְ לְלַכֵּת (וְכֵן
 נִשְׂאָר אַבְשָׁלוֹם תְּלוּי עַל עֲנַף עֵץ הָאֵלֶּה)²⁷: (י) וַיִּרְא אִישׁ אֶחָד וַיִּגֵּד לְיוֹאָב אֶחָד
 מִחֵיילָיו שֶׁל דָּוִד רָאָה אֶת אַבְשָׁלוֹם תְּלוּי עַל הָעֵץ, וְאוֹתוֹ חֵייל אָמַר זֹאת לְיוֹאָב,²⁸

וַיֹּאמֶר כֵּךְ אָמַר הַחַיִּיל לְיוֹאָב: הֲנִיָּה רָאִיתִי אֶת אַבְשָׁלוֹם תִּלְוִי בְּאַלְהָה אֲנִי רֹאִיתִי
 אֶת אַבְשָׁלוֹם תִּלְוִי עַל עֵץ הָאֱלֹהִים²⁹: (יא) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְאִישׁ הַמַּגִּיד לֹא יוֹאֵב אָמַר
 לַחַיִּיל שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁאַבְשָׁלוֹם תִּלְוִי: וְהִנֵּה רָאִיתִי מָה אַכְפַּת לִי שְׂרָאִית אֶת אַבְשָׁלוֹם
 תִּלְוִי³⁰ וּמִדַּוְעַי לֹא הִפִּיתִי שֵׁם אֶרְצָה לְמָה לֹא הִרְגַת שֵׁם אֶת אַבְשָׁלוֹם?³¹ וְעַלִּי
 לְתֵת לְךָ עֲשָׂרָה כֶּסֶף וְחֲגֹרָה אַחַת אִם הֵיית הוֹרֵג אֶת אַבְשָׁלוֹם, הֵייתִי נוֹתֵן לְךָ
 בְּמַתְנָה עֲשָׂרָה סָלְעִים שֶׁל כֶּסֶף וְחֲגֹרָה אַחַת, כִּשְׁכַר עַל שֶׁהִרְגַת אוֹתוֹ³²: (יב)
 וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֵל יוֹאָב הַחַיִּיל שְׂרָאָה אֶת אַבְשָׁלוֹם תִּלְוִי עַל הָעֵץ אָמַר לְיוֹאָב:
 וְלֹא אֲנֹכִי שֶׁקָּל עַל כַּפֵּי אֶלְכָּה כֶּסֶף אֶפִּילוֹ אִם כִּבֵּר הָיוּ נוֹתְנִים לְיַדֵּי אֶלְכָּה
 כְּכֹרוֹת כֶּסֶף,³³ לֹא אֲשַׁלַּח יָדִי אֵל בֶּן הַמֶּלֶךְ לֹא הֵייתִי מוֹשִׁיט אֶת יָדִי לְבֶן הַמֶּלֶךְ,
 לֹא הֵייתִי הוֹרֵג אֶת אַבְשָׁלוֹם,³⁴ כִּי בְּאֲזַנֵּינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֶתְךָ וְאֶת אַבְיָשִׁי וְאֶת
 אֶתִּי (לֹא הֵייתִי הוֹרֵג אֶת אַבְשָׁלוֹם) מִפְּנֵי שְׂדוּד צִוּוּה אוֹתְךָ, אֶת אַבְיָשִׁי וְאֶת אִיתִי
 לְפָנֵינוּ, דוּד צִוּוּה אוֹתְךָ וְאֶת אַבְיָשִׁי וְאִיתִי בְּמַעֲמַד שֶׁגַם אֲנַחְנוּ הֵיינוּ נוֹכַחִים
 בוֹ,³⁵ לְאָמַר כֵּךְ צִוּוּה אֶתְכֶם הַמֶּלֶךְ:³⁶ שְׁמֹרוּ מִי בִּנְעָר בְּאַבְשָׁלוֹם מִי שִׁמְצָא אֶת
 אַבְשָׁלוֹם, שִׁישְׁמֹר עֲלָיו וְלֹא יִהְרֹג אוֹתוֹ³⁷: (יג) אוֹ עִשִׂיתִי בְּנַפְשִׁי שְׁקֹר (וְגַם
 אִם הֵייתִי מִסְתִּיר אֶת הִרְיָגְתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם) הֵייתִי עוֹשֶׂה דָבָר שֶׁקֶר, דָּבָר שִׁישׁ בוֹ
 עוֹוֹל, בְּכֵךְ שֶׁעֲבַרְתִּי עַל צִוּוּי הַמֶּלֶךְ (גַּם אִם הִדְבַר לֹא יִתְגַלֶּה אֶל הַמֶּלֶךְ),³⁸ וְכָל דָּבָר
 לֹא יִפְחַד מִן הַמֶּלֶךְ וְגַם לֹא נַעֲלֵם שׁוֹם דָּבָר מִדּוּד הַמֶּלֶךְ, וְאִם כֵּן, הוּא הִיָּה
 מְגַלֶּה בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהִרְגַתִּי אֶת אַבְשָׁלוֹם,³⁹ וְאֶתְךָ תִּתְיָצֵב מִנְּנֵד (וְכֹאשֶׁר הִיָּה
 מִתְגַּלֶּה לְמֶלֶךְ שֶׁהִרְגַתִּי אֶת אַבְשָׁלוֹם) אֶתְךָ הֵיית נַעֲמַד מִרְחוֹק וְלֹא הֵיית מְנַסֶּה
 לְהַצִּיל אוֹתִי מִיַּד הַמֶּלֶךְ⁴⁰: (יד) וַיֹּאמֶר יוֹאָב עֲנֵה לַחַיִּיל שְׂרָאָה אֶת אַבְשָׁלוֹם
 תִּלְוִי: לֹא בֶן אַחִיכָּה לְפָנֶיךָ אֲנִי לֹא אֶבְקֵשׁ מִמֶּךָ עוֹד דָּבָר, אֲנִי לֹא אֶבְקֵשׁ מִמֶּךָ
 שׁוֹב לְהִרְוֹג אֶת אַבְשָׁלוֹם, אֲלֹא אֲנִי אֶהְרֹג אוֹתוֹ בְּעַצְמִי,⁴¹ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים
 בְּכַפּוֹ יוֹאֵב לָקַח בִּידָיו שֶׁלֹּשׁ חֲנִיתוֹת דְּקוֹת,⁴² וַיִּתְקַעֵם בְּכָל אַבְשָׁלוֹם יוֹאֵב תַּחַב

מקורות ותמצית הערות

24. מצודות. 25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 36. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע פרק א' פסוק א'.
 28. תרגום. 29. תרגום. 30. מצודות. 31. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. מצודות. 40. מצודות.
 32. מצודות. 33. מצודות. 34. תרגום. 35. תרגום. 41. רד"ק רד"ק. 42. רד"ק. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. רד"ק.

את שלש החניתות בליבו של אבשלום,⁴³ עֹדְדָנוּ חֵי בָלָב הָאֱלֹהָה גם לאחר תקיעת
 החניתות, אבשלום עדיין היה חי עדיין ותלוי באמצע עץ האלה⁴⁴: (טו) וַיִּסְבּוּ
 עֲשָׂרָה נְעָרִים נְשָׂאֵי כָלִי יוֹאָב עֲשָׂרָה נְעָרִים שהיו נושאים את כלי הנשק של
 יואב עמדו מסביב לאבשלום,⁴⁵ וַיָּבֹאוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיִּמְיָתוּהוּ עֲשָׂרַת הַנְּעָרִים הֵכּוּ
 את אבשלום והרגו אותו⁴⁶: (טז) וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשֶּׁפָּר יוֹאָב תִּקַּע בְּשׁוֹפָר כְּדִי
 להודיע לחייליו שהם יכולים להפסיק לרדוף אחרי חיילי אבשלום,⁴⁷ וַיִּשָּׁב
 הָעָם מִרְדֹּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל חֵיילֵי דוֹד חֲזָרוּ מִרְדִּיפְתָם אַחֲרֵי חֵיילֵי אַבְשָׁלוֹם,⁴⁸
 כִּי הִשָּׁף יוֹאָב אֶת הָעָם (חיילי דוד הפסיקו לרדוף אחרי חיילי אבשלום) מכיוון
 שיואב מנע מהם להמשיך ולרדוף אחרי חיילי אבשלום. (חיילי דוד רצו להמשיך
 לרדוף אחרי חיילי אבשלום, אך יואב מנע מהם מלעשות כן)⁴⁹: (יז) וַיִּקְחוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם
 וַיִּשְׁלִיכוּ אֹתוֹ בְּיַעַר אֶל הַפְּחַת הַגָּדוֹל חֵיילֵי דוֹד לִקְחוּ אֶת גּוֹפְתּוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם,
 והשליכו אותה אל חפירה גדולה שהייתה ביער,⁵⁰ וַיַּצְבּוּ עָלָיו גַּל אַבְנִים גָּדוֹל
 מְאֹד חֵיילֵי דוֹד הִקִּימוּ עֲרִימַת אַבְנִים גְּדוֹלָה מֵעַל הַחֲפִירָה אֲלֵיהֶם זָרְקוּ אֶת
 אַבְשָׁלוֹם,⁵¹ וְכָל יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ לְאֹהֲלָיו וְכָל אֶחָד מִחֵיילָיו שֶׁל אַבְשָׁלוֹם בָּרַח
 לעיר שבו הוא היה גר⁵²: (יח) וַאֲבִשָׁלָם לָקַח (עוד לפני המלחמה) אַבְשָׁלוֹם הַחֲלִיט
 לקיים עצה זו כדי שיישאר ממנו זיכרון לאחר מותו,⁵³ וַיַּצְבּ לֹו בְּחַיָּיו אֶת מַצֵּבַת
 אֲשֶׁר בְּעַמְקַת הַמְּלֶכֶת עוֹד בַּחַיָּיו, הִקִּים אַבְשָׁלוֹם בְּנֵיין אֲבָן גְּדוֹל בַּמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא
 "עַמְקַת הַמֶּלֶךְ",⁵⁴ כִּי אָמַר (אַבְשָׁלוֹם הִקִּים אֶת בְּנֵיין הָאֲבָן הַגְּדוֹל) מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָמַר:
 אִין לִי בֶן בְּעֵבוֹר הַזְּבִיר שְׁמִי אִין לִי בֶן שְׁמִי יִזְכָּר עַל יְדוֹ, שֶׁהָרִי כָל בְּנֵי
 מֵתוֹ,⁵⁵ וַיִּקְרָא לְמַצֵּבַת עַל שְׁמוֹ אַבְשָׁלוֹם קָרָא לְבְנֵיין הָאֲבָן הַגְּדוֹל עַל שְׁמוֹ,⁵⁶
 וַיִּקְרָא לָהּ יַד אַבְשָׁלָם אַבְשָׁלוֹם קָרָא לְבְנֵיין הָאֲבָן שֶׁהוּא בָנָה: "יַד אַבְשָׁלוֹם",
 שֶׁפִּירוּשׁוֹ: הַמְּקוֹם שֶׁל אַבְשָׁלוֹם,⁵⁷ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הַמְּקוֹם נִקְרָא "יַד אַבְשָׁלוֹם"
 גם בזמן כתיבת ספר שמואל, למרות שספר שמואל נכתב זמן רב לאחר מותו

מקורות ותמצית הערות

46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. רש"י: לא היה לאבשלום בן
 50. מצודות. 51. תרגום. 52. תרגום. 53. מצודות. ראוי שימלא את מקומו. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. עיין

של אבשלום.⁵⁸ לאחר שהשליכו את אבשלום אל החפירה, הוציאו את עצמותיו משם וקברו אותו ביד אבשלום⁵⁹: (יט) וְאַחִימֵעַץ בֶּן צְדוֹק אָמַר אַחִימֵעַץ בֶּן צְדוֹק אָמַר לְיוֹאָב: אַרְוָצָה נָא וְאַבְשָׁרָה אֶת הַמֶּלֶךְ (אחִימֵעַץ בֶּן צְדוֹק אָמַר) אֲנִי אַרְוֶץ עִכְשָׁיו וְאַבְשֵׁר לְמֶלֶךְ,⁶⁰ כִּי שָׁפְטוּ יְקִנֹּק מִיַּד אֲיָבִיו (אַרְוֶץ וְאַבְשֵׁר לְמֶלֶךְ) שֶׁ עָשָׂה אֶת מִשְׁפָּטוֹ וְנָקַם אֶת נַקְמָתוֹ מִיַּד אֲוִיבִיו, מִיַּד אַבְשָׁלוֹם⁶¹: (כ) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב יוֹאָב אָמַר לְאַחִימֵעַץ: לֹא אִישׁ בְּשָׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה אֵין אֶתָּה רְאוּי לְבָשֵׁר בְּשׁוֹרָה כְּזֹאת הַיּוֹם,⁶² וּבְשָׂרְתָּ בַיּוֹם אַחֵר אֶתָּה תְּבַשֵּׁר לְמֶלֶךְ בְּשׁוֹרָה בַּפֶּעַם אַחֲרָת, כֹּאשֶׁר דּוֹד יוֹשֵׁעַ בִּישׁוּעָה אַחֲרָת מֵהִישׁוּעָה הַיּוֹם,⁶³ וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תִבְשֵׁר כִּי עַל בֶּן בֶּן הַמֶּלֶךְ מָת אַךְ הַיּוֹם, לֹא תְּבַשֵּׁר לְדוֹד שֶׁהוּא נוֹשֵׁעַ מֵאוִיבִיו, מְכַוֵּוֹן שֶׁבָנוּ אַבְשָׁלוֹם מֵת בְּמַהֲלֶךְ הַמִּלְחָמָה, וּמִמִּילָא אֵין זֶה בְּשׁוֹרָה טוֹבָה⁶⁴: (כא) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְפוֹשֵׁי יוֹאָב אָמַר לְאַחַד מִבְּנֵי כּוֹשׁ שֶׁהִתְגַּיֵּיר:⁶⁵ לָךְ הֲגַד לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר רְאִיתָה לְךָ תֹאמַר לְמֶלֶךְ אֶת מַה שֶׁרְאִיתָ: שְׁנִיצַחְנוּ בְּמִלְחָמָה וְשִׁאֲבָשָׁלוֹם מֵת,⁶⁶ וַיִּשְׁתַּחֲוּ כּוֹשֵׁי לְיוֹאָב הַכּוֹשֵׁי הַשְׁתַּחֲוּוּהָ לְיוֹאָב, כִּיוּוֹן שֶׁהוּא חָשַׁב שִׁיּוֹאָב שִׁלַּח אֹתוֹ בְּשִׁלְיָחוֹת חֲשׁוּבָה,⁶⁷ וַיִּרְץ (אַחֵר שֶׁהַכּוֹשֵׁי הַשְׁתַּחֲוּוּהָ) הוּא רָץ אֶל דּוֹד כְּדִי לְבָשֵׁר לוֹ עַל תּוֹצְאוֹת הַמִּלְחָמָה⁶⁸: (כב) וַיִּסַּף עוֹד אַחִימֵעַץ בֶּן צְדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל יוֹאָב אַחִימֵעַץ הוֹסִיף וְאָמַר לְיוֹאָב: וַיְהִי כֹּה יִהְיֶה מָה שִׁיְהִיָּה, גַּם אִם אֲנִי לֹא אֲשַׁמַּח אֶת דּוֹד כִּשְׁאֲבָשֵׁר לוֹ עַל מִיתַת אַבְשָׁלוֹם, הוּא בּוֹדָאֵי יִשְׁמַח עַל הַנִּיצַחוֹן בְּמִלְחָמָה,⁶⁹ אַרְוָצָה נָא גַם אֲנִי אַחֲרֵי הַכּוֹשֵׁי גַם אֲנִי אַרְוֶץ עִכְשָׁיו אַחֲרֵי הַכּוֹשֵׁי כְּדִי לְבָשֵׁר לְדוֹד עַל תּוֹצְאוֹת הַמִּלְחָמָה,⁷⁰ וַיֹּאמֶר יוֹאָב שֶׁאֵל אֶת אַחִימֵעַץ: לְכֹה זֶה אַתָּה רָץ בְּנִי (גַּם אִם אֶתָּה צוֹדֵק שֶׁהִמְלַךְ יִשְׁמַח בְּבְשׁוֹרָה עַל הַנִּיצַחוֹן בְּמִלְחָמָה) לְמָה לְךָ לָרוֹץ כְּדִי לְהַשִּׁיג אֶת הַכּוֹשֵׁי, הֲרֵי הַכּוֹשֵׁי יִגִּיעַ לְפָנֶיךָ אֶל דּוֹד,⁷¹ וְלָכֵּה אֵין בְּשׁוֹרָה מִצְּאָתָה וְהִמְלַךְ לֹא יִיתֵן לְךָ שָׂכָר עַל הַבְּשׁוֹרָה. (גַּם אִם הִמְלַךְ יִיתֵן לְמִישֵׁהוּ שָׂכָר עַל הַהוֹדָעָה, הוּא יִיתֵן אֶת הַשָּׂכָר לְכּוֹשֵׁי, שֶׁהֲרֵי הַכּוֹשֵׁי יִגִּיעַ

מקורות ותמצית הערות

אוצר מפרשי התנ"ך לספר בראשית, שם הסברנו את 65. רד"ק. בפירושו השני כתב שהכושי היה מישראל, הביטוי "עד היום הזה". 59. רד"ק. 60. תרגום. אלא שהיה שחור ככושי, ולכן קראו לו בשם זה. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. תרגום. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות.

לדוד לפניך⁷²: (כג) וַיְהִי כִּזְמַן אֲרוּץ (אחימעץ אמר ליואב) גם אם לא אקבל שום שכר, אני עדיין רוצה לבשר למלך,⁷³ וַיֹּאמֶר לוֹ יואב אמר לאחימעץ: רוצץ רוצץ ותבשר למלך, וַיֵּרֶץ אַחִימֶעֶץ דָּרָךְ הַכֶּפֶר אחימעץ רץ אל המלך בדרך שעברה דרך כיכר הירדן,⁷⁴ וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוֹשֵׁי (אחימעץ רץ בדרך הקצרה יותר) והוא הספיק לעבור את הכושי ולהגיע לדוד לפניו⁷⁵: (כד) וַדָּוִד יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַשָּׁעָרִים דוד ישב בין שני שערי העיר. לעיר מחניים הייתה חומה כפולה, ולכל חומה היה שער, השער של החומה הפנימית עמד מול שער החומה החיצונית. דוד ישב בין שער החומה הפנימית לשער החומה החיצונית,⁷⁶ וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה אֶל גַּג הַשָּׁעַר אֶל הַחֹמָה הַצּוֹפָה, התצפיתן, הגיע לחלק של החומה שהיה מעל לשער העיר,⁷⁷ וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו הַצּוֹפָה זָקַף את עיניו, הַצּוֹפָה הִרִים את עיניו,⁷⁸ וַיִּרְא וַהֲנֵה אִישׁ רֶץ לְבָדֹד הַצּוֹפָה רָאָה שִׁישׁ אָדָם שָׂרֵץ לְבָדֹד⁷⁹: (כה) וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה וַיִּגֵּד לְמֶלֶךְ הַצּוֹפָה קָרָא בְּקוֹל רֹם ואמר לדוד המלך שיש אדם שרץ לבדו אל העיר,⁸⁰ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר: אִם לְבָדֹד בְּשׂוֹרָה בָּפִיו אם האדם רץ לבדו, סימן שיש בשורה טובה בפיו (כיוון שכאשר החיילים נסים מהמלחמה, מגיעים מספר חיילים יחד אל העיר),⁸¹ וַיִּקְרָא הַלֹּזֶן וַקָּרַב אחימעץ הלך והתקרב אל העיר מחניים⁸²: (כו) וַיִּרְא הַצֶּפֶה אִישׁ אַחֵר רֶץ הַצּוֹפָה רָאָה אָדָם נוֹסֵף רֶץ לְכוּוֹן העיר,⁸³ וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה אֶל הַשָּׁעַר הַצּוֹפָה קָרָא לְאָדָם שֶׁהִיָּה מְמוֹנָה לְשִׁמּוֹר על שער העיר,⁸⁴ וַיֹּאמֶר הַצּוֹפָה אָמַר לְשׁוֹעַר: הֲנֵה אִישׁ רֶץ לְבָדֹד הֲנֵה יֵשׁ אָדָם נוֹסֵף שָׂרֵץ לְבָדֹד,⁸⁵ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ כִּשְׁשֹׁמֶע אֶת דְּבַרֵי הַצּוֹפָה, אמר דוד המלך:⁸⁶ גַּם זֶה מִבְּשָׂר גַּם הָאִישׁ הַשֵּׁנִי הוּא מִבְּשָׂר, גם האדם השני בא לבשר לי בשורה, שהרי גם הוא בא לבדו⁸⁷: (כז) וַיֹּאמֶר הַצֶּפֶה הַצּוֹפָה אָמַר: אֲנִי רָאָה אֶת מְרוֹצַת הָרֵאשִׁוֹן כְּמְרוֹצַת אַחִימֶעֶץ בֶּן צְדוֹק אֲנִי רֹאָה שְׂרִיצָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הָרֵאשִׁוֹן, דומה לריצה של אחימעץ בן צדוק (ולכן כנראה שהרץ הראשון הוא אחימעץ),⁸⁸

מקורות ותמצית ההערות

70. תרגום. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. תרגום. 75. תרגום. 76. תרגום. 77. תרגום. 78. תרגום. 79. תרגום. 80. תרגום. 81. מצודות. 82. תרגום. 83. תרגום. 84. מצודות. 85. תרגום. 86. מצודות. 87. מצודות. 88. מצודות.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר: אִישׁ טוֹב זֶה וְאֵל בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יְבוֹא אַחִימֶעֶץ הוּא אדם טוב, ולכן, כנראה שיש בפיו בשורה טובה. אדם טוב נוטה יותר לבשר בשורות טובות⁸⁹: וַיִּקְרָא אַחִימֶעֶץ וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלוֹם אַחִימֶעֶץ קָרָא וְאָמַר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ "שְׁלוֹם"⁹⁰, וַיִּשְׁתַּחֲוּ לַמֶּלֶךְ לְאִפְיוֹ אֶרְצָה אַחִימֶעֶץ הַשְׁתַּחֲוִוָה כַּשִּׁפְנֵי הָיוּ עַל הָאָרֶץ,⁹¹ וַיֹּאמֶר אַחִימֶעֶץ אָמַר לְדָוִד: בְּרוּךְ יְקִיָּוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר סָגַר אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָשְׂאוּ אֶת יָדָם בְּאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ (אַחִימֶעֶץ אָמַר לְדָוִד) "בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵיךָ שֶׁמָּסַר בְּיָדֵי יוֹאָב אֶת הָאֲנָשִׁים שֶׁהֲרִימוּ אֶת יָדָם לְמַרְוֵד בְּאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ"⁹²: (כֵּס) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁאַל אֶת אַחִימֶעֶץ: שְׁלוֹם לְנַעַר לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵם שְׁלוֹם לְנַעַר אַבְשָׁלוֹם?⁹³ וַיֹּאמֶר אַחִימֶעֶץ אַחִימֶעֶץ עֲנֵה לְדָוִד: רְאִיתִי הֶהְמוֹן הַגָּדוֹל לְשִׁלַּח אֶת עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב וְאֶת עֶבְדֵיךָ רֵאִיתִי אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁנֶּאֱסָפוּ סָבִיב יוֹאָב, עַל מִנַּת שִׂוְיָאָב יוֹכֵל לְשַׁלֹּחַ אוֹתִי, עֲבָדְךָ, וְאֵת הַכּוֹשֵׁי שֶׁהוּא עֶבֶד הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּבְּוָא לְבָשָׂר לֶךְ אֶת תּוֹצְאוֹת הַמִּלְחָמָה,⁹⁴ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה וּמְרֹב מֵהִירוֹת לְבוֹא וּלְבָשָׂר לֶךְ עַל נִיצַחוֹן הַמִּלְחָמָה, אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מַה בְּדִוּיָךְ עָלָה בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם (אַחִימֶעֶץ שִׁיקַר לְדָוִד מִשׁוֹם שֶׁהוּא לֹא רָצָה לְבָשָׂר לוֹ עַל מוֹתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם)⁹⁵: (ל) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד אָמַר לְאַחִימֶעֶץ: סֵב הַתִּיצֵב בַּהּ תִּסְתַּוֵּב וְתַעֲמֹד לִידִי, עַד שֶׁהַכּוֹשֵׁי יָבוֹאוּ וְיִסְפְּרוּ לִי מַה קָרָה לְאַבְשָׁלוֹם,⁹⁶ וַיִּסַּב וַיַּעֲמֹד אַחִימֶעֶץ הַסְתַּוֵּב וְנַעֲמַד לִידֵי דָוִד⁹⁷: (לֹא) וְהִנֵּה הַכּוֹשֵׁי בָּא הַכּוֹשֵׁי בָּא אֶל דָּוִד, וַיֹּאמֶר הַכּוֹשֵׁי אָמַר לְדָוִד: יִתְבַּשֵּׂר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! הַיּוֹם יִבוֹשֶׁר לְךָ,⁹⁸ כִּי שִׁפְטָה יְקִיָּוָה הַיּוֹם מִיָּד כָּל הַקָּמִים עָלֶיךָ (הַיּוֹם יִבוֹשֶׁר לְךָ) שֶׁה' שִׁפְטָה אוֹתְךָ וְהַתְּנַקֵּם בְּיָד כָּל מִי שֶׁקָּם לְמַרְוֵד כֵּךְ⁹⁹: (לֵב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הַכּוֹשֵׁי דָוִד שָׁאַל אֶת הַכּוֹשֵׁי: הֲשָׁלוֹם לְנַעַר לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵם שְׁלוֹם לְנַעַר אַבְשָׁלוֹם? וַיֹּאמֶר הַכּוֹשֵׁי עֲנֵה לְדָוִד: יֵהִיוּ כְּנַעַר אִיבֵי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ וְכָל אֲשֶׁר קָמָו עָלֶיךָ לְרַעַה הַלוֹוֵאִי וְכָל הָאוֹיְבִים שֶׁלְךָ וְכָל מִי שֶׁקָּם עָלֶיךָ לְהַרְעֵךְ לֶךְ יֵהִיוּ כְּמוֹ אַבְשָׁלוֹם. הַלוֹוֵאִי וְכָל אוֹיְבֶיךָ יִמּוּתוּ כְּמוֹ שֶׁמַּת אַבְשָׁלוֹם¹⁰⁰:

מקורות ותמצית ההערות

86. מצודות. 87. מצודות. 88. מצודות. 89. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. רש"י. 97. תרגום. 98. תרגום. 99. תרגום. 100. מצודות.

פרק יט

(א) וַיִּרְגַז הַמֶּלֶךְ דָּוִד הַתְּרַגְזוּ וְהַתְּמַלְא בַחֲרָדָה, ¹ וַיַּעַל עַל עֵלְיָת הַשָּׁעַר דָּוִד עָלָה אֶל עֵלְיָת הַשָּׁעַר שֶׁל הָעִיר מַחֲנִיִּים, אֶל הַמָּקוֹם מֵעַל הַחוּמָה מִמֶּנּוּ הָיָה מִשְׁקִיף הַצּוֹפֵה, ² וַיִּבֶן דָּוִד בֵּכָה, וְכֹה אָמַר בְּלִבּוֹ כַךְ אָמַר דָּוִד כֹּאֲשֶׁר הוּא הֵלֶךְ וּבִכָּה: בְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי אַבְשָׁלוֹם מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי תַחְתֵּיהֶם אַבְשָׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי "בְנֵי אַבְשָׁלוֹם, בְּנֵי בְנֵי אַבְשָׁלוֹם, הַלוֹוֹאֵי וְהִיִּיתִי מֵת בְּמִקּוֹמְךָ, אַבְשָׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי". דָּוִד הִזְכִּיר אֶת הַמִּילָה "בְּנֵי" פַּעֲמִים רַבּוֹת, כִּיוּן שֶׁכַּךְ דֶּרֶךְ הַבּוֹכִים: ³ (ב) וַיִּגַּד לְיוֹאָב נֹאמַר לְיוֹאָב: הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בָּכָה וַיִּתְאַבֵּל עַל אַבְשָׁלוֹם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בּוֹכָה וּמִתְאַבֵּל עַל מוֹת אַבְשָׁלוֹם: ⁴ (ג) וַתְּהִי הַתְּשֻׁעָה בַיּוֹם הַהוּא לְאַבְל לְכָל הָעָם הַיְשׁוּעָה וְהַנִּיצָחוֹן בְּמַלְחָמָה נֶגַד אַבְשָׁלוֹם הִפְכוּ לְאַבְל לְכָל אַנְשֵׁי שֶׁל דָּוִד, אַנְשֵׁי שֶׁל דָּוִד הָיוּ אַבְלִים בְּמִקּוֹם לְשִׁמוּחַ עַל שֶׁהֵם נִיצְחוּ בְּמַלְחָמָה, ⁵ כִּי שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא (הַנִּיצָחוֹן הַפֶּךָ לְאַבְל) כִּיוּן שֶׁכָּל אַנְשֵׁי שֶׁל דָּוִד שָׁמְעוּ בַיּוֹם הַנִּיצָחוֹן, לְאָמַר כַךְ שָׁמְעוּ אַנְשֵׁי שֶׁל דָּוִד: ⁶ נִעְצַב הַמֶּלֶךְ עַל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ נִהְיָ עֲצוּב עַל מוֹת בְּנֵי אַבְשָׁלוֹם: ⁷ (ד) וַיִּתְגַּבֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לְבֹא הָעִיר חִיִּלְיוֹ שֶׁל דָּוִד הַתְּגַבְּבוּ לְהִיכַנְסוּ אֶל הָעִיר מַחֲנִיִּים, חִיִּלְיוֹ שֶׁל דָּוִד נִכְנְסוּ אֶל הָעִיר בְּשִׁקְטָה וּבִסְתֵר, בְּמִקּוֹם לְהִיכַנְסוּ בְּקוֹל גְּדוֹל שֶׁל נִיצָחוֹן, ⁸ כֹּאֲשֶׁר יִתְגַבֵּב הָעָם הַנִּכְבָּלְמִים בְּנוֹסִים בְּמַלְחָמָה (חִיִּלְיוֹ שֶׁל דָּוִד נִכְנְסוּ לַתּוֹךְ הָעִיר בְּשִׁקְטָה וּבִסְתֵר) כְּדַרְכֵם שֶׁל הַחִיִּלְיִים שְׁבוֹרְחִים מִהַמְּלַחְמָה הַחוֹזְרִים אֶל הָעִיר בְּשִׁקְטָה וּבִסְתֵר. בְּמִקּוֹם לְהִיכַנְסוּ אֶל הָעִיר בְּתַרְוֵעוֹת נִיצָחוֹן, נִכְנְסוּ חִיִּלְיוֹ שֶׁל דָּוִד אֶל הָעִיר בְּשִׁקְטָה, כִּיוּן שֶׁהֵם שָׁמְעוּ שְׁדוּד עֲצוּב עַל מוֹתֵי שֶׁל אַבְשָׁלוֹם: ⁹ (ה) וְהַמֶּלֶךְ לָאֵט אֶת פָּנָיו דָּוִד כִּסָּה אֶת פָּנָיו, כְּדֶרֶךְ הָאֲבָלִים, ¹⁰ וַיִּצְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל בְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי דָוִד צָעַק בְּקוֹל רֹם: "בְּנֵי אַבְשָׁלוֹם, אַבְשָׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי" ¹¹: (ו) וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ הַבַּיִת יוֹאָב הִגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, ¹²

מקורות ותמצית הערות

1. תרגום + מצודות. 2. רד"ק. 3. מצודות. 4. תרגום. א' פסוק א'. 7. רד"ק. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 5. מצודות. 6. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק 11. תרגום. 12. תרגום. 13. מצודות. 14. מצודות.

וַיֹּאמֶר יואב אמר לדוד: הַבִּשְׂתָּה הַיּוֹם אֶת פְּנֵי כָל עֲבָדֶיךָ הַמִּמְלָכִים אֶת נַפְשֶׁךָ הַיּוֹם וְאֶת נַפְשׁ בְּנִיךָ וּבִנְתֶיךָ וְנַפְשׁ נְשִׁיךָ וְנַפְשׁ פְּלִגְשִׁיךָ אַתָּה הַיּוֹם בִּישֵׁת אֶת כָּל עַבְדֶּיךָ שֶׁהֵיוּ הַצִּילוּ אוֹתְךָ, וְאֶת בְּנִיךָ וּבְנוֹתֶיךָ, וְנִשְׁוֹתֶיךָ וּפִלְגְשֶׁיךָ. אַתָּה מֵתֵאבֵל עַל אַבְשָׁלוֹם, וּבַכֶּךָ אַתָּה מֵבִישׁ אֶת כָּל עַבְדֶּיךָ שֶׁהַצִּילוּ אוֹתְךָ וְאֶת מִשְׁפַּחְתְּךָ¹³: (ז) לְאַהֲבָה אֶת שְׁנֵאֵיךָ אַתָּה אוֹהֵב אֶת שׁוֹנְאִיךָ, אַתָּה אוֹהֵב אֶת אַבְשָׁלוֹם שֶׁשָּׂנֵא אוֹתְךָ,¹⁴ וְלִשְׂנֵא אֶת אוֹהֲבֶיךָ וּבַכֶּךָ שֶׁאַתָּה אוֹהֵב אֶת שׁוֹנְאִיךָ, אַתָּה שׁוֹנֵא אֶת אוֹהֲבֶיךָ, כִּיוֹן שֶׁאַתָּה כּוֹעֵס עַל אוֹהֲבֶיךָ שֶׁהַצִּילוּ אוֹתְךָ מֵאַבְשָׁלוֹם,¹⁵ כִּי הִגְדַּתְּ הַיּוֹם עַל יַדֵּי שֶׁאַתָּה מֵתֵאבֵל עַל אַבְשָׁלוֹם, זֶה כֵּאֵילוּ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר,¹⁶ כִּי אֵין לָךְ שָׂרִים וְעֲבָדִים שֶׁאֵין לָךְ שָׂרִים וְעַבְדִּים, שֶׁשָּׂרִיךָ וְעַבְדֶּיךָ אֵינָם נֹחֲשָׁבִים לְכֻלָּם,¹⁷ כִּי יִדְעֵתִי הַיּוֹם כִּי לֹא אֲבַשְׁלוֹם חַי וְכֻלְּנוּ הַיּוֹם מֵתִים כִּי אֲזִי יִשָּׂר בְּעֵינֶיךָ עַל יַדֵּי שֶׁאַתָּה מֵתֵאבֵל עַל אַבְשָׁלוֹם, אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁאִם אַבְשָׁלוֹם הִיָּה חַי וְכֻלְּנוּ הֵינּוּ מֵתִים, הִיָּה זֶה טוֹב בְּעֵינֶיךָ. עַדִּיף הִיָּה לָךְ שֶׁכֻּלְּנוּ הֵינּוּ מֵתִים, וְשֶׁאַבְשָׁלוֹם הִיָּה חַי, שֶׁהָרִי אֵין מְצִיאוֹת שֶׁגַם אֲנַחְנוּ נִהְיָה חַיִּים וְגַם אַבְשָׁלוֹם יִחִיה¹⁸: (ח) וְעַתָּה קוּם צֵא וְדַבֵּר עַל לֵב עֲבָדֶיךָ וְעַכְשִׁיו, תִּזְדַּרְדּוּ וְתִדְבַר אֶל עַבְדֶּיךָ וְחִיילֶיךָ דְּבָרִים טוֹבִים שֶׁיִּהְיוּ מְקוֹבְלִים עַל לִבָּם, תֹּאמַר לְחִיילֶיךָ דְּבָרִים טוֹבִים עַל הַנִּיצְחוֹן בְּמִלְחָמָה,¹⁹ כִּי בִיקוּק נִשְׁבַּעְתִּי (תֹּאמַר לְחִיילֶיךָ דְּבָרִים טוֹבִים) כִּיוֹן שֶׁאֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', כִּי אֵינֶךָ יוֹצֵא (אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה') שֶׁאִם אֵינֶךָ יוֹצֵא לְדַבֵּר עִם עַבְדֶּיךָ,²⁰ אִם יִלְוֶיךָ אִישׁ אֶתְךָ הַלְוִיָּה לֹא יִהְיֶה אִף אֶחָד שֶׁיִּשְׂאָר לָלוֹן אִיתְךָ. אַתָּה תִּימָאֵס עַל כָּל עַבְדֶּיךָ, וְכוֹלָם יַעֲזֹבוּ אוֹתְךָ, שֶׁהָרִי אַתָּה מֵתֵאבֵל עַל אוֹיְבֶיךָ, וְלֹא אֲכַפֵּת לָךְ מֵאוֹהֲבֶיךָ,²¹ וְרַעְיָה לָךְ זֹאת מִכָּל הָרַעְיָה אֲשֶׁר בָּאָה עֲלֶיךָ מִנְּעָרֶיךָ עַד עַתָּה (אִם עַבְדֶּיךָ יַעֲזֹבוּ אוֹתְךָ) דְּבַר זֶה יִגְרוּם לָךְ לְרַעְיָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִכָּל הַדְּבָרִים הַרְעִים שֶׁקָּרוּ לָךְ מֵאִזְ שֶׁהֵייתָ נֹעַר וְעַד עַכְשִׁיךָ²²: (ט) וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׂעֵר דוֹד קָם וַיֵּשֶׁב בַּשָּׂעֵר הַעִיר מִחֲנַיִים,²³ וְלִכְלֵל הָעָם

מקורות ותמצית ההערות

15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. פסוק יב'. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 19. מצודות + רד"ק בפירושו לספר שמואל א', פרק טז'. 23. תרגום. 24. מצודות. 25. עפ"י הגר"א בפירושו לספר

הגידו מי שראה את דוד יושב בשער אמר לשאר העם שהיה שם, ²⁴ לֵאמֹר כִּךְ אמרו לשאר העם: ²⁵ הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר (נאמר לכל העם) הנה דוד המלך יושב בשער העיר מחניים, ²⁶ וַיָּבֵא כָּל הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כל אנשיו של דוד הגיעו אל שער העיר מחניים כדי לראות אותו, ²⁷ וַיִּשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאֹהָלָיו וכל האנשים שהיו עם אבשלום ברחו לערים שלהם: ²⁸ (י) וַיְהִי כָּל הָעָם נֶדוּן בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כל שבטי ישראל התווכחו זה עם זה, ²⁹ לֵאמֹר כִּךְ אמרו השבטים זה לזה: ³⁰ הַמֶּלֶךְ הִצִּילֵנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מִלְּטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן הָאָרֶץ מֵעַל אַבְשָׁלוֹם דוד המלך הציל אותנו מידי אויבנו ומידי הפלשתים, ולמרות שהוא היה מספיק חזק כדי לנצח במלחמות, הוא ברח מפני אבשלום, מכיוון שהוא לא רצה להילחם נגד בנו (דבר שמורה על צדקותו של דוד): ³¹ (יא) וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחֵנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה ואילו אבשלום, שמשחנו אותו למלך עלינו, מת במלחמה נגד דוד, וסימן הדבר שה' עדיין עוזר לדוד, ³² וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחְרְשִׁים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ ועכשיו, למה אתם שותקים ואינכם מחזירים את המלך דוד למלוך עלינו: ³³ (יב) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל צְדוֹק וְאֶל אַבְיָתָר הַכֹּהֲנִים דוד המלך שלח שליחים אל צדוק ואל אביתר הכהנים, ³⁴ לֵאמֹר כִּךְ אמר דוד לצדוק ואביתר באמצעות שליחיו, ³⁵ דַּבְּרוּ אֵל זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר אתם (צדוק ואביתר) תדברו אל זקני יהודה ותאמרו להם: לָמָּה תִּהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ אֵל בֵּיתוֹ (תאמרו לזקני יהודה) למה שאתם תהיו האחרונים בישראל להחזיר את המלך דוד למלכותו, ³⁶ וְדַבֵּר כָּל יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אֵל בֵּיתוֹ הרי דבריהם של כל ישראל, שאמרו להחזיר את דוד לביתו (כפי שראינו בפסוק הקודם), הגיעו אל המלך, וכל העם רוצה להחזיר את דוד למלכותו, ואם כן, מדוע שאתם תהיו האחרונים להחזיר את דוד למלכותו: ³⁷ (יג) אַחֲרֵי אַתֶּם (צדוק ואביתר אומרים לזקני יהודה בשמו של דוד) אתם הרי האחים שלי,

מקורות ותמצית ההערות

הושע, פרק א' פסוק א'. 26. תרגום. 27. מצודות. יהושע, פרק א' פסוק א'. 31. מצודות. 32. מצודות. 28. תרגום. 29. מצודות. 30. עפ"י הגר"א בפירושו לספר 33. מצודות. 34. תרגום. 35. עפ"י הגר"א בפירושו לספר

אנחנו הרי משבט אחד, ³⁸ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֲתֶם אתם הרי קרובים שלי, ³⁹ וְלָמָּה תהיו אֲחֵרָנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ וּאִם כֵּן, מדוע שדווקא אתם תהיו האחרונים להחזיר את המלך למלכותו? ⁴⁰ (יד) וְלִעֲמֹשָׁא תִמְרוּ (דוד המשיך לצוות את צדוק ואביתר על ידי שליחיו) אני מבקש שגם תאמרו לעמשא, הֲלֹא עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֲתָה אתה קרוב משפחתי, אתה הרי אחיין שלי, ⁴¹ כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אני נשבע בשם ה', ⁴² אִם לֹא שֹׁר צָבָא תִהְיֶה לְפָנַי כָּל הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב (אני נשבע בשם ה') שאתה (עמשא) תמיד תהיה השר שממונה על הצבא במקומו של יואב שהרג את אבשלום ⁴³: (טו) וַיֵּט אֶת לִבָּב כָּל אִישׁ יְהוּדָה על ידי הדברים האלה (שציווה את צדוק ואביתר לומר) הטה דוד בקלות את ליבם של כל אנשי יהודה עד שכולם הסכימו להמליך אותו עליהם, ⁴⁴ כִּי אִישׁ אָחָד (דוד הטה בקלות את ליבם של אנשי יהודה) כאילו שהם היו איש אחד. הרבה יותר קשה לשכנע קבוצה מאשר לשכנע אדם בודד, והנביא אומר שדוד הצליח בקלות לשכנע את אנשי יהודה כאילו הם היו רק אדם אחד ולא קבוצה שלמה של אנשים עם דעות שונות, ⁴⁵ וַיִּשְׁלַחוּ אֶל הַמֶּלֶךְ אֲנָשֵׁי יְהוּדָה שלחו שליחים אל דוד המלך כדי שיאמרו לו: שׁוּב אֲתָה וְכָל עַבְדֶּיךָ תַחֲזוּר אתה יחד עם כל עבדיך לירושלים (ובכך הם החזירו את דוד למלכות) ⁴⁶: (טז) וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ דוד הלך לדרכו במטרה לחזור לירושלים, וַיָּבֵא עַד הַיַּרְדֵּן דוד הגיע עד נהר הירדן, וַיְהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לְלֶכֶת לְקִרְאֵת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת הַמֶּלֶךְ אֶת הַיַּרְדֵּן שבט יהודה נאסף בגלגל, כדי לבוא לקראת דוד המלך ולהעביר אותו את נהר הירדן ⁴⁷: (יז) וַיִּמְהַר שְׁמַעִי בֶן גֵּרָא בֶן הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבְּחֹרִים וַיֵּרֵד עִם אִישׁ יְהוּדָה לְקִרְאֵת דָּוִד שְׁמַעִי בֶן גֵּרָא משבט בנימין שהיה גר בעיר בחורים, מיהר וירד לקראת דוד המלך, יחד עם אנשי שבט יהודה ⁴⁸: (יח) וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבְּנֵימִן יחד עם שמעי

מקורות ותמצית ההערות

- יהושע, פרק א' פסוק א'. 36. מצודות. 37. מצודות..
 38. מצודות. 39. תרגום. 40. תרגום. 41. מצודות.
 42. מצודות. 43. מצודות. רלב"ג כתב שלש סיבות למינוי
 עמשא: א. כדי שעמשא לא ימשיך את המרד נגדו. ב.
 בגלל דברי יואב שלא יצטער על מותו של אבשלום. ג.
 נאמר לדוד שיואב הוא זה שהרג את אבשלום.
 44. מצודות. רד"ק: עמשא הוא זה שהטה את לב אנשי
 יהודה. 45. מצודות. 46. תרגום. 47. מצודות. 48. תרגום.

בן גרא, היו עוד אלף אנשים משבט בנימין,⁴⁹ וְצִיבָא נָעַר בֵּית שָׁאוּל וְכֵן יָרַד לְקִרְאֵת דָּוִד צִיבָא מִשְׂרַת בֵּיתוֹ שֶׁל שָׁאוּל,⁵⁰ וְחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵי בָנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אֹתוֹ (יחד עם ציבא ירדו גם) חמישה עשר בניו של ציבא ועשרים העבדים שלו,⁵¹ וְצָלְחוּ הַיָּרְדָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁמַעִי, צִיבָא וְאֲנָשֵׁיהֶם, עָבְרוּ אֶת הַיָּרְדָן, וְכֵן, עַל יְדֵי שֶׁהֵם בָּאוּ לְקִרְאֵת דָּוִד, הֵם הִרְאוּ לוֹ שֶׁהֵם עֲבָדָיו⁵²: (יט) וְעֵבְרָה הָעֵבְרָה לְעֵבִיר אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְכֵן הִעֲבִירָה הַמְּשַׁלַּח שֶׁל שְׁמַעִי וְצִיבָא סְפִינָה כְּדִי לְהַעֲבִיר בָּהּ אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ,⁵³ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו (שְׁמַעִי וְצִיבָא הִעֲבִירוּ אֶת הַסְּפִינָה) כְּדִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה שִׁיחִיָּה טוֹב בְּעֵינָיו שֶׁל דָּוִד, וְכִדִּי לְהַחֲנִיף לוֹ, כְּדִי שֶׁהוּא יִמְחַל לְשְׁמַעִי עַל חֲטָאוֹ,⁵⁴ וְשְׁמַעִי בֶן גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעֵבְרוֹ בַּיָּרְדָן בְּזִמְנָן שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ עָבַר בִּירְדָן, שְׁמַעִי בֶן גֵּרָא נָפַל לִפְנָיו כְּדִי לְהַתְחַנֵּן בְּפָנָיו שִׁימְחַל לוֹ עַל חֲטָאוֹ⁵⁵: (כ) וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁמַעִי אִמְרָ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ: אֵל יִחְשָׁב לִי אֲדֹנָי עֵזְרָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! אֵל תַּחֲשִׁיב אֶת הַשְּׁתַּתְּפוּתִי בְּמַרְדֵּ אֲבִשְׁלוֹם לְחֲטָא, הֲרִי כְּמַעֲט כּוֹלֵם הַשְּׁתַּתְּפוֹ עִם אֲבִשְׁלוֹם בְּמַרְדֵּ (וְאִם כֵּן, אֵינְךָ זֶה רֹאיוֹ שֶׁתַּחֲשִׁיב אוֹתִי לְחֲטָא גְדוֹל יוֹתֵר מִשְׁאֵר הָאֲנָשִׁים שֶׁהִצְטַרְפוּ לְמַרְדֵּ),⁵⁶ וְאֵל תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הִעֲוָה עֲבָדְךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר יָצָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַם וְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! אֵל תִּזְכֹּר לִי אֶת הַחֲטָא שֶׁחֲטַאתִי בְּעֲצָמִי כְּשִׁיצַאת מִירוּשָׁלַם, הַחֲטָא שֶׁשָּׂאֵר הָעַם לֹא חֲטָא בּוֹ. אֵל תִּזְכֹּר אֶת הַקְּלָלוֹת שֶׁקִּילַלְתִּי אוֹתְךָ בְּהֵם⁵⁷ לְשׁוֹם הַמֶּלֶךְ אֵל לְבֹו שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא יִשִּׁים אֵל לִיכּוֹ (אֵל תִּתְיַחַס לְקָלְלוֹת שֶׁבָּהֵן קִילַלְתִּי אוֹתְךָ)⁵⁸: (כא) כִּי יָדַע עֲבָדְךָ כִּי אֲנִי חָטָאתִי (אֵל תִּזְכֹּר אֶת הַחֲטָאִים: אֵת הַשְּׁתַּתְּפוּתִי בְּמַרְדֵּ, וְאֵת הַקְּלָלוֹת שֶׁקִּילַלְתִּי אוֹתְךָ) כִּי וְהִנֵּה בְּאֵתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן לְכָל בֵּית יוֹסֵף לְדָרַת לְקִרְאֵת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ וְאֲנִי הֵייתִי הָרִאשׁוֹן מִיִּשְׂרָאֵל שִׁירְדַתִּי לְכֹאֵן כְּדִי לְקַבֵּל אֶת פָּנֶיךָ וְלְהִרְאוֹת לְךָ שֶׁאֲנִי נֹכְנַע לְפָנֶיךָ (בֵּית יוֹסֵף הוּא כִּינּוּי לְכָל יִשְׂרָאֵל)⁶⁰: (כב) וַיַּעַן אֲבִישׁי בֶן צְרוּיָה

מקורות ותמצית ההערות

49. תרגום. 50. תרגום. 51. תרגום. 52. מצודות. מצודות, הסיבה שכל ישראל נקראו בית יוסף היא בגלל שיוסף כלכל את כולם במצרים וזאת למרות היחס שקיבל מאחיו. רלב"ג: כל בני ישראל נקראו יוסף מכיוון שרוב

49. תרגום. 50. תרגום. 51. תרגום. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. מצודות. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. לפי

וַיֹּאמֶר אַבְיָשִׁי בֶן צְרוּיָה עֲנֵה לְדַבְרֵי שְׁמַעִי וְאָמַר: הֲתַחַת זֹאת לֹא יוֹמֵת שְׁמַעִי בִּי קָלֵל אֶת מְשִׁיחַ יְקֹנֵק הָאֵם בַּעֲבוּר בַּקֶּשֶׁת הַסְּלִיחָה הַקְּטָנָה שֶׁל שְׁמַעִי, הוּא לֹא יוֹמֵת עַל שֶׁהוּא קִילֵל אֶת דּוֹד שֶׁנִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בְּצִוּוֵי ה'?⁶¹:
(כג) וַיֹּאמֶר דָּוִד דּוֹד עֲנֵה לְאַבְיָשִׁי: מָה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה בְּנֵי צְרוּיָה (הַכּוּוּנָה הִיא גַם לְיוֹאָב, שֶׁעָשָׂה גַם הוּא מַעֲשִׂים שֶׁהָיוּ בְּנִיגוּד לְדַעְתּוֹ שֶׁל דָּוִד), לְמָה אֲנַחְנוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, לְמָה אַתֶּם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שְׂאִינְנִי חֲפִץ שֶׁתַּעֲשׂוּ אוֹתָם,⁶² **בִּי תִהְיֶה לִּי הַיּוֹם לְשֹׁטֵן בְּמַעֲשֵׁיכֶם, אַתֶּם גּוֹרְמִים שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְלוֹנְנוּ עֲלַי וְאֲנִי עֲלוּל לְאַבֵּד אֶת הַמְּלוּכָה,**⁶³ **הַיּוֹם יוֹמֵת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל הָאֵם רְאוּי שֶׁהַיּוֹם יוֹמֵת אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל?**⁶⁴ **בִּי הֲלֹא יִדְעֵתִי בִּי הַיּוֹם אֲנִי מְלֻכָּה עַל יִשְׂרָאֵל הֲרֵי הַיּוֹם הַחֲזִירוּ אוֹתִי לְמַלְכוּתִי וְהַדְּבַר נֶחֱשַׁב כְּאִילוֹ שְׂאִנִּי מִתְחִיל מַחֲדָשׁ לְמַלְכוּךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵם אֲנִי אֶהְרֹג אֶת שְׁמַעִי, יַחֲשָׁבוּ שֶׁאֶהְרֹג אֶת כָּל מִי שֶׁתִּמְךְ בְּאַבְשָׁלוֹם, וּמִמִּילָא כָּל מִי שֶׁהִשְׁתַּתְּףָּ בְּמַרְדֵּי יַחֲשׁוּשׁ מִמֶּנִּי וַיִּסְרַב לְהַחֲזִיר אוֹתִי לְמַלְכוּתִי?**⁶⁵:
(כד) וַיֹּאמֶר הַמְּלֻכָּה אֶל שְׁמַעִי דּוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְשְׁמַעִי: לֹא תִמּוֹת אֲנִי מִקְּבֵל אֶת כְּנִיעַתְךָ, וְאַתָּה לֹא תִמּוֹת עַל הַחֲטָא הַזֶּה, לֹא תִמּוֹת עַל שֶׁקִּילַלְתָּ אוֹתִי,⁶⁶ **וַיִּשְׁבַּע לוֹ הַמְּלֻכָּה דּוֹד הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּע לְשְׁמַעִי שֶׁהוּא לֹא יִמּוֹת?**⁶⁷ **(כה) וּמִפְּבִשְׁתָּ בֶן שְׂאוּל יָרַד לְקִרְאֵת הַמְּלֻכָּה מִפִּיבִשְׁתָּ נִכְדוֹ שֶׁל שְׂאוּל יֵצֵא לְקִרְאֵת דָּוִד (לְאַחַר שְׁדוּד הַגִּיעַ אֶל יְרוּשָׁלַיִם כַּמְּבֹאָר בַּפְּסוּק הַבֹּא).⁶⁸ הַנְּבִיא מְצִיֵּן שֶׁלֶשָׁה דְּבָרִים שֶׁמִּפִּיבִשְׁתָּ נִהְגָּה בָּהֶם לְאוֹרֵךְ כָּל הַזְּמַן שֶׁל מֶרֶד אַבְשָׁלוֹם כְּדִי לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא מַצְטַעַר עַל הַמֶּרֶד בְּדוּד: 1) וְלֹא עָשָׂה רְגָלָיו מִפִּיבִשְׁתָּ לֹא רַחֵץ אֶפְלוֹ אֶת רְגָלָיו (וְכָל שֶׁכֵּן אֶת כָּל גּוֹפּוֹ),⁶⁹ 2) וְלֹא עָשָׂה שְׂפִמּוֹ מִפִּיבִשְׁתָּ לֹא סִפַּר אֶת שְׁעֵרוֹת**

מקורות ותמצית ההערות

הוא עדיין ירד לבקש מחילה ולא חשש שדוד יהרוג אותו - בגלל צדקותו של דוד. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. מצודות. לפי מצודות, הסיבה שדוד לא הרג את שמעי היא בגלל שדוד פחד שעל ידי זה הוא יאבד את המלוכה. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות ומדגיש ששמעי לא ימות על חטא זה, אך יהיה חטא אחר שימות בו (כפי שאכן ציווה דוד בצוואתו לשלמה בספר מלכים א' פרק ב'). 67. תרגום. 68. מצודות. 69. רד"ק. 70. מצודות.

המושלים בישראל היו מבני יוסף. רד"ק: הנביא קרא לשבטים: מנשה, אפרים ובנימין בשם בית יוסף, כיוון שיוסף היה ראש לשבטים אלו. רש"י: שמעי אמר לדוד שאם הוא יקבל אותו חזרה, למרות שהוא (שמעי) היה ראש המורדים בדוד, יבינו כולם שדוד אינו מתכוון להרוג אותם והם יחזרו אליו, אך אם דוד יהרוג אותו, יפחדו כל ישראל לחזור אליו, שמה יהרוג דוד את כל מי שמרד בו. רבינו ישעיה: שמעי אמר לדוד שלמרות שהוא חייב מיתה,

השפם שלו, 70) 3 וְאֵת בְּגָדָיו לֹא כִבַּס וְכֵן לֹא כִיבַס מִפִּיבֶשֶׁת אֶת בְּגָדָיו, 71 לְמַן הַיּוֹם לָכֵת הַמֶּלֶךְ עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּא בְּשָׁלוֹם מִפִּיבֶשֶׁת לֹא עָשָׂה אֶת שְׁלֶשֶׁת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (רחיצת רגליו, תיקון שפמו וכיבוס בגדיו), מהיום שבו דוד המלך ברח מאבשלום יצא מירושלים, ועד שהוא (דוד) חזר לירושלים בשלום: 72: (כו) וַיְהִי כִּי בָּא יְרוּשָׁלַם לְקִרְאֵת הַמֶּלֶךְ כַּאֲשֶׁר דּוֹד הַמֶּלֶךְ הִגִּיעַ לִירוּשָׁלַם, מִפִּיבֶשֶׁת יֵצֵא לְקִרְאָתוֹ, 73 וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ דּוֹד הַמֶּלֶךְ שָׂאל אֶת מִפִּיבֶשֶׁת: לָמָּה לֹא הִלַכְתָּ עִמִּי מִפִּיבֶשֶׁת מִפִּיבֶשֶׁת, לָמָּה לֹא יֵצֵאת אִתִּי מִירוּשָׁלַם כַּאֲשֶׁר בִּרְחִיתִי מֵאֲבִישָׁלוֹם (כמו שאר האנשים שתמכו בי) 74: (כז) וַיֹּאמֶר מִפִּיבֶשֶׁת עֲנֵה לַדּוֹד: אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ עֲבָדִי רַמְנִי אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ! לֹא יֵצֵאתִי אִתְּךָ מִירוּשָׁלַם מִפְּנֵי שֶׁהֵעֵבַד שְׁלִי, צִיבָא, רִימָה אוֹתִי, 75 כִּי אָמַר עֲבָדְךָ כִּיוּן שֶׁעֲבַדְךָ, אֲנִי, אֲמַרְתִּי: אֲחַבְּשָׂה לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלָיו וְאֶלְכֵת אֶת הַמֶּלֶךְ (אֲמַרְתִּי ש-) אֲשִׁים אֶת הָאוֹכֵף עַל הָאֲתוֹן, וְאֶרְכַּב עָלָיו וְאֶלְכֵת הַמֶּלֶךְ, 76 כִּי פָּסַח עֲבָדְךָ (אֲמַרְתִּי שֶׁאֶרְכַּב עַל הַחֲמוֹר) כִּיוּן שֶׁאֲנִי חִיגֵר וְצוֹלֵעַ, וְאֲנִי יוֹכֵל לִלְכֹת בְּרַגְלִי, וְלִכְּן הֵייתִי צָרִיךְ לִרְכַּב עַל הַחֲמוֹר. אוֹלָם, צִיבָא לְקַח מִמֶּנִּי אֶת הַחֲמוֹר וְרִכַּב לְבַדּוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ: 77: (כח) וַיִּרְגַל בְּעֲבָדְךָ אֶל אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁצִּיבָא רִיכַל עָלָי בְּפָנַי אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְאֲמַר עָלָי לְשׁוֹן הָרֵעַ. הוּא אָמַר לְךָ שֶׁלֹּא יֵצֵאתִי אִתְּךָ בְּגִלְלֵי שֶׁשִּׁמַּחְתִּי עַל שֶׁמֵּרְדוּ בְּךָ, 78 וְאֲדָנִי הַמֶּלֶךְ בְּמִלְאָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ דּוֹד, הֵנָּה כַּמְלָאךְ ה', וְאַתָּה יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין אֲמַת לְשָׂקֵר, 79 וְעָשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיִךְ (אַתָּה יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין אֲמַת לְשָׂקֵר) וְלִכְּן אַתָּה יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת כִּפִּי מֵה שֶׁאַתָּה רוֹאֵה לְנַכּוֹן, וְאֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁהַחֲלֻטֶּתְךָ תְּהִיָּה נְכוֹנָה: 80: (כט) כִּי לֹא הָיָה כָּל בֵּית אָבִי כִּי אִם אֲנָשֵׁי מְוֹת לְאֲדָנִי הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כֹּל מִשְׁפַּחְתִּי הָיוּ חַיִּיבִים לְךָ מִיָּתֵךְ, בְּגִלְלֵי שֶׁשָּׂאוֹל סָבִי רָצָה לְהַרוֹג אוֹתְךָ, 81 וְתִשָּׁת אֶת עֲבָדְךָ בְּאֹכְלֵי שְׁלֹחַנְךָ (וּבִמְקוֹם לְהַרוֹג אוֹתִי) שֶׁמֵּת אוֹתִי לְהִיּוֹת מֵאוֹכְלֵי שְׁלֹחַנְךָ, 82 וְמָה יֵשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעַק עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ וְאִיזוֹ זְכוּת נוֹסֶפֶת יֵשׁ לִי אֲצִלְךָ וְמָה עוֹד אֲנִי יוֹכֵל לְבַקֵּשׁ מִמֶּךָ? מִסְפִּיק לִי שֶׁשִּׁמַּת

אותי באוכלי שולחנך, ואם נתת את הנחלה שלי לציבא, הדבר מקובל עליי, שהרי לא מגיע לי אפילו שתשים אותי באוכלי שולחנך⁸³: (ל) וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ דוד המלך אמר למפיבשת: לָמָּה תִּדְבָר עוֹד דְּבַרְיָה למה אתה מרבה בדברים, למה אתה מדבר הרבה?⁸⁴ אָמַרְתִּי אִתָּה וְצִיבָא תַחְלֶקְנוּ אֶת הַשָּׂדֶה הרי אני ציוויתי שאתה וציבא תחלקו ביניכם את כל הנחלה.⁸⁵ דוד אמר למפיבשת שהוא כבר פסק לחלק את השדה, ולמרות שציבא שיקר לו, הוא אינו יכול לחזור בו מהפסק⁸⁶: (לא) וַיֹּאמֶר מְפִיבֶשֶׁת אֶל הַמֶּלֶךְ מפיבשת אמר לדוד המלך: גַּם אֶת הַכֹּל יִקַּח לא ארגיש רע גם אם ציבא ייקח את כל הנחלה,⁸⁷ אַחֲרַי אֲשָׁר בָּא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּיתוֹ (לא ארגיש רע אם ציבא ייקח את כל הנחלה) היות ומה שחשוב לי הוא שאתה, אדוני המלך, חוזרת אל ביתך בשלום⁸⁸: (לב) וּבְרָזְלֵי הַגִּלְעָדִי יָרַד מְרֻגְלִים ברזילי הגלעדי ירד מהעיר רוגלים, וַיַּעֲבֹר אֶת הַמֶּלֶךְ הִירָדִן לְשַׁלְחוֹ אֶת הִירָדִן ברזילי עבר את הירדן יחד עם דוד, כיוון שהוא רצה ללוות את דוד במעבר הירדן⁸⁹: (לג) וּבְרָזְלֵי זָקֵן מְאֹד בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה ברזילי היה אדם מאוד זקן, והוא היה בן שמונים,⁹⁰ וְהוּא כֹּלְכֹל אֶת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיבְתוֹ בְּמַחְנֵימַי סיפק את מזונותיו של דוד המלך בשעה שהוא ישב במחניים,⁹¹ כִּי אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד (ברזילי סיפק את צרכיו של דוד) כיוון שהוא היה אדם עשיר מאוד והייתה לו את היכולת לכלכל את דוד⁹²: (לד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל בְּרָזְלֵי דוד המלך אמר לברזילי: אִתָּה עָבַר אִתִּי תַעֲבוֹר אִתִּי נהר הירדן, וְכִלְכַּלְתִּי אִתָּךְ עִמָּדִי בִירוּשָׁלַם ואני אספק את צרכיך כשתשב איתי בירושלים⁹³: (לה) וַיֹּאמֶר בְּרָזְלֵי אֶל הַמֶּלֶךְ ברזילי ענה לדוד המלך: כִּפְּמָה יָמֵי שָׁנַי חַיִּי כִּי אֶעֱלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלַם כמה שנים נותרו לי לחיות כדי שאני אעלה עם המלך לירושלים ואתענג שם? הרי אני זקן, ולא נשאר לי עוד הרבה זמן לחיות, ואם כן, לא תהיה תועלת מכך שאעלה איתך לירושלים⁹⁴:

מקורות ותמצית ההערות

79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. שמפיבשת אמר לדוד שהוא קיבל לשון הרע עליו, ולכן יש לו טענה כלפי ה' שהחזירו בשלום אל מלכותו. 83. תרגום + מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. רבינו ישעיה. 87. מצודות. 88. מצודות. בדברי חז"ל ראינו שמפיבשת אמר לדוד שהוא קיבל לשון הרע עליו, ולכן יש לו טענה כלפי ה' שהחזירו בשלום אל מלכותו. 89. מצודות. 90. תרגום. 91. מצודות. 92. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. רבינו ישעיה. 87. מצודות. 88. מצודות. בדברי חז"ל ראינו שמפיבשת אמר לדוד שהוא קיבל לשון הרע עליו, ולכן יש לו טענה כלפי ה' שהחזירו בשלום אל מלכותו. 89. מצודות. 90. תרגום. 91. מצודות. 92. מצודות.

(לו) בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם אֲנִי הָרִי הַיּוֹם בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְנוֹתֵר לִי מֵעַט
 מְאֹד זְמַן לַחַיּוֹת, ⁹⁵ הַאֲדַע בֵּין טוֹב לָרַע (נימוק נוסף לסירובי לעלות לירושלים)
 אִם אַתָּה רוֹצֵה שְׂאֵנִי אוֹכֵל עַל שׁוֹלְחַנְךָ כְּדֵי שִׁיחִיָּה לִי כְבוֹד, הֲאִם אֲנִי יוֹדֵעַ
 לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לָרַע? הָרִי אֲנִי זָקֵן מִיָּדִי כְּדֵי לִיהַנּוֹת מִהַכְּבוֹד, ⁹⁶ אִם יִטְעַם
 עֲבָדְךָ אֶת אֲשֶׁר אֵכֹל וְאֶת אֲשֶׁר אֲשַׁתֶּה וְאִם אַתָּה רוֹצֵה שְׂאֵנִי אוֹכֵל עַל שׁוֹלְחַנְךָ
 כְּדֵי לֵאכּוֹל מֵעַדְנִים, הָרִי אֲנִי זָקֵן מִיָּדִי לְהַרְגִישׁ אֶת טַעַם הַמֵּאכְלִים וְהַשְׁתִּיחִי
 שְׂאֵנִי אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, ⁹⁷ אִם אֲשַׁמְעַ עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְאִם אַתָּה רוֹצֵה שְׂאֵנִי
 אוֹכֵל עַל שׁוֹלְחַנְךָ כְּדֵי שֶׁאֲשַׁמַּע אֶת הַמְּנַגִּינוֹת שֶׁמְנַגְּנִים לִפְנֶיךָ, הָרִי אֲנִי זָקֵן
 מִיָּדִי לְשִׁמּוֹעַ אֶת קוֹל הַזְּמֵרִים וְהַזְּמֵרוֹת שֶׁשָּׂרִים לִפְנֶיךָ, ⁹⁸ וְלָמָּה יִהְיֶה עֲבָדְךָ עוֹד
 לְמִשְׁאֵל אֶל אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה שֶׁאֵחִיָּה לְנַטֵּל עָלַיךָ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ (הָרִי לֹא תִּהְיֶה
 לִי תוֹעֵלֶת מִכָּךְ) ⁹⁹: (לו) כִּמְעַט יַעֲבֹר עֲבָדְךָ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶת הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ!
 לְאַחַר שֶׁתַּעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, אֲנִי אֶלֶךְ אִתְּךָ מֵעַט עַל מִנַּת לִלוּוֹת אוֹתְךָ, ¹⁰⁰ וְלָמָּה
 יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגָּמוּלָה הַזֹּאת וְאִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַחְזִיר לִי טוֹבָה, לָמָּה שֶׁתִּגְמֹל
 לִי עַל יְדֵי שֶׁתּוֹשִׁיב אוֹתִי עַל שׁוֹלְחַנְךָ, הָרִי לֹא תִּהְיֶה לִי תוֹעֵלֶת מִכָּךְ? ¹⁰¹: (לח)
 יָשֵׁב נָא עֲבָדְךָ וְאָמַת בְּעִירִי עִם קָבֵר אָבִי וְאִמִּי עַבְדְּךָ, אֲנִי, אֲחִזּוֹר עִכְשָׁיו לְעִיר
 שְׁבָה אֲנִי גֵר (רוגלים), וְכִךְ אֲמוֹת בְּמִקּוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ הַקְּבָרִים שֶׁל אָבִי וְאִמִּי, ¹⁰²
 וְהִנֵּה עֲבָדְךָ כִּמְהֵרָה יַעֲבֹר עִם אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ וְעַבְדְּךָ כִּמְהֵרָה, שֶׁהוּא הַבֶּן שְׁלִי, יַעֲבֹר
 לְיִרוּשָׁלַיִם אִתְּךָ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, ¹⁰³ וְעָשָׂה לִּי אֶת אֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינַיִךְ וְלִכְמֵהֶם תַּעֲשֶׂה
 אֶת מֵה שֶׁטוֹב בְּעֵינַיִךְ, וְכֹזֵה תַחֲזִיר לִי טוֹבָה עַל שֶׁכִּלְכַּלְתִּי אוֹתְךָ בְּמַחֲנֵימִים ¹⁰⁴:
 (לט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְבְרוּזִילִי: אֶתִּי יַעֲבֹר בְּמֵהֶם גַּם לוֹלֵא בְּקִשְׁתְּךָ,
 הִיִּיתִי רוֹצֵה שֶׁכְּמֵהֶם יַעֲבֹר אִתִּי וְשִׁגְם הוּא יֵאכֹל עַל שׁוֹלְחַנִּי, ¹⁰⁵ וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה
 לִּי אֶת הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ וְאֲנִי אַעֲשֶׂה לְכֵמֵהֶם אֶת כָּל מֵה שֶׁהִיִּית רוֹצֵה שֶׁאֲעֲשֶׂה לוֹ
 (אך זֶה לֹא יִיחַשֵׁב לְהַחְזֹרֵת טוֹבָה לְךָ, שֶׁהָרִי אֲנִי בְּכָל מִקְרָה הִיִּיתִי מוֹשִׁיב אֶת כְּמֵהֶם

מקורות ותמצית הערות

93. תרגום. 94. מצודות. 95. מצודות. 96. מצודות. 101. מצודות. 102. תרגום + מצודות. 103. מצודות.
 97. מצודות. 98. מצודות. 99. תרגום. 100. מצודות. 104. מצודות. 105. מצודות. 106. מצודות. 107. מצודות.

באוכלי שולחני,¹⁰⁶ וְכָל אֲשֶׁר תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה לָךְ וְכָל מָה שֶׁתִּרְצֶה שְׂאֵנִי (דוד) אַעֲשֶׂה לָךְ (ברזילי) – אַעֲשֶׂה, כַּגְּמוּל עַל שֶׁכִּלְכַּלְתָּ אוֹתִי בַּמַּחֲנִיִּים. אַתָּה יִכּוֹל לִבְחֹר אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּה אֲנִי אוֹכֵל לַגְּמוּל לָךְ עַל שֶׁכִּלְכַּלְתָּ אוֹתִי בַּמַּחֲנִיִּים¹⁰⁷: (מ) וַיַּעֲבֹר כָּל הָעָם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל אֲנָשָׁיו שֶׁל דָּוִד עָבְרוּ אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן,¹⁰⁸ וְהַמֶּלֶךְ עָבַר גַּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָבַר אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן,¹⁰⁹ וַיִּשָּׂק הַמֶּלֶךְ לְבְרָזִילִי וַיְבָרְכֵהוּ דָּוִד נִשָּׂא לְבְרָזִילִי, וּבִירַךְ אוֹתוֹ לְשָׁלוֹם,¹¹⁰ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ וּבְרָזִילִי חָזַר לְמִקְוֹמוֹ (לֵאחֵר שְׂדוּד נִפְרַד מִמֶּנּוּ): (מא) וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגְּלִגְלִי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן לְמִקְוֹם שֶׁנִּקְרָא "גִּלְגַּל",¹¹¹ וְכִמְתֵּן עָבַר עִמּוֹ כַּמָּה עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן יַחַד אִיתוֹ (עַם דָּוִד),¹¹² וְכָל עַם יְהוּדָה הֶעֱבִירוּ אֶת הַמֶּלֶךְ כָּל אֲנָשֵׁי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הַשְּׂתִתְפוּ בְּהַעֲבֵרְתָּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֶת הַיַּרְדֵּן,¹¹³ וְגַם חָצִי עַם יִשְׂרָאֵל וְגַם חֶלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל הַשְּׂתִתְפוּ בְּהַעֲבֵרְתָּ דָּוִד אֶת הַיַּרְדֵּן, אוֹתָם אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבְּרָחוּ עִם דָּוִד מֵאֲבִשְׁלוֹם, הֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ אֶת הַיַּרְדֵּן¹¹⁴: (מב) וְהִנֵּה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל הַמֶּלֶךְ כָּל הָאֲנָשִׁים מֵעַם יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה בְּגִלְגַּל,¹¹⁵ וַיֹּאמְרוּ אֶל הַמֶּלֶךְ כָּל הָאֲנָשִׁים מֵעַם יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ: מַדּוּעַ גָּנְבֹהָ אֲחִינוּ אִישׁ יְהוּדָה וַיַּעֲבִירוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ אֶת הַיַּרְדֵּן מַדּוּעַ הֶעֱבִירוּ אֲנָשֵׁי יְהוּדָה וְאֵת מִשְׁפַּחְתְּךָ אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן בְּסֹתֵר,¹¹⁶ וְכָל אֲנָשֵׁי דָּוִד עִמּוֹ (וּמַדּוּעַ הֶעֱבִירוּ שִׁבְטֵי יְהוּדָה בְּסֹתֵר) אֵת כָּל אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אִיתְךָ? הֲרֵי הָאוֹפֵן שָׁבוּ הֵם הֶעֱבִירוּ אוֹתְךָ אֶת הַיַּרְדֵּן (בְּסֹתֵר) מֵרָאֵה כֵּאלוֹ לֹא כוֹלֵם רוֹצִים בְּחִזְרֹתְךָ לְמַלְכוּת, הַדְּבָר מֵרָאֵה כֵּאלוֹ אֵלֶּה שֶׁלֹּא הַשְּׂתִתְפוּ בְּהַעֲבֵרְתְּךָ אֶת הַיַּרְדֵּן, אֵינָם רוֹצִים בְּחִזְרֹתְךָ לְמַלְכוּת¹¹⁷: (מג) וַיַּעַן כָּל אִישׁ יְהוּדָה עַל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֲנָשֵׁי שִׁבְטֵי יְהוּדָה עָנוּ לְאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל:¹¹⁸ כִּי קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי אֲנַחְנוּ הִגַּעְנוּ רֵאשׁוֹנִים כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת דָּוִד וְאֵת מִשְׁפַּחְתּוֹ בִּירְדֵּן, כִּיוֵּן שְׂדוּד הוּא מֵהַשְּׁבֵט שֶׁלָּנוּ,¹¹⁹ וְכִמְתָּה זֶה תִּרְדָּה לָךְ עַל הַדְּבָר הַזֶּה וְלֵמָּה אַתֶּם כּוֹעֲסִים עַל כֵּךְ שֶׁבָּאנוּ רֵאשׁוֹנִים, מָה הַזִּיק לָכֶם שֶׁבָּאנוּ רֵאשׁוֹנִים?¹²⁰

מקורות ותמצית ההערות

108. תרגום. 109. תרגום. 110. תרגום. 111. תרגום. בפירוש רד"ק בפסוק הקודם. 116. מצודות. 117. רד"ק. 112. תרגום. 113. תרגום. 114. רד"ק. 115. תרגום ועיין 118. מצודות. 119. מצודות. 120. מצודות. 121. מצודות.

הָאֵכֹל אֶכְלֵנוּ מִן הַמֶּלֶךְ הָאֵם אֲכַלְנוּ מִשְׁהוּ מִהַמֶּלֶךְ בִּזְכוּת שֶׁהִגְעַנּוּ רֵאשׁוּנִים? ¹²¹ אִם נִשְׂאֵת נִשְׂאָ לָנוּ הָאֵם הַמֶּלֶךְ נִתֵּן לָנוּ מִתְּנֵה עַל כֵּךְ שֶׁהִגְעַנּוּ רֵאשׁוּנִים? אִם כֵּן, מִדּוּעַ אַתֶּם כּוֹעֲסִים עַל כֵּךְ שֶׁהִעֲבַרְנוּ לְבַד אֶת הַמֶּלֶךְ? הֲרִי לֹא הִפְסַדְתֶּם דָּבָר מִכֵּךְ שֶׁהִעֲבַרְנוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי שֶׁהִגְעַתֶּם? ¹²² (מִד) וַיַּעַן אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶת אִישׁ יְהוּדָה שֶׁאֵר עִם יִשְׂרָאֵל עֵנָה לְשִׁבְט יְהוּדָה, וַיֹּאמְרוּ כֵךְ אִמְרוּ אֲנִישׁ יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְט יְהוּדָה: עֲשֹׂר יְדוּת לִי בַּמֶּלֶךְ יֵשׁ לִי עֲשֹׂר חֲלָקִים בַּמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרִי אֲנַחְנוּ עֲשֵׂרָה שְׁבֻטִים (שְׁבֻט בְּנִימִין אֵינְנוּ נֹחֵשֶׁב בַּחֲשֻׁבֹן הַשְּׁבֻטִים, מִשּׁוּם שֶׁשְּׂמַעִי יָרַד עִם אֶלְפָּ אֲנָשִׁים כְּדִי לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי שֶׁל דוֹד, וְלִכֵּן אֵינּוּ נִכְלָל אֲנָשִׁי יְהוּדָה וְלֹא בְּכֻלָּל אֲנָשִׁי יִשְׂרָאֵל), ¹²³ וְגַם בְּדוֹד אֲנִי מִמֶּנָּה וְאֲנִי (יִשְׂרָאֵל) רוּצָה בַּמַּלְכוּתוֹ שֶׁל דוֹד יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁאַתָּה (יְהוּדָה) רוּצָה, לְמַרְוֹת שְׁדוּד הוּא מֵהַשְּׁבֻט שֶׁלךְ, ¹²⁴ וּמִדּוּעַ הִקְפַּלְתִּי וְלִמָּה בִּיזוּת אוֹתִי, וְעֲשִׂית אֶת הַדְּבָרִים בְּאוֹפֵן שֶׁיִּירָאָה שֶׁאֵינְנוּ רוּצִים שְׁדוּד יַחְזוֹר לְמַלְכוּתוֹ וְרַק אַתֶּם רוּצִים בְּכֵךְ? ¹²⁵ וְלֹא הָיָה דְּבָרֵי רֵאשׁוֹן לִי לְהַשִּׁיב אֶת מַלְכֵי הָאֵם לֹא הִגִּיעַ אֶל הַמֶּלֶךְ הַדְּבָרִים שֶׁלִּי שֶׁאִמַּרְתִּי כִּבֵּר בַּהֲתַחֲלָה שֶׁאֲנִי רוּצָה שְׁדוּד יַחְזוֹר לְמַלְכוּתוֹ? הֲרִי אֲנִי (יִשְׂרָאֵל) רְצִיתִי לְהַחְזִיר אֶת דוֹד לְמַלְכוּתוֹ עוֹד לִפְנֵי שֶׁאַתָּה (יְהוּדָה) רְצִיתִי בְּכֵךְ, ¹²⁶ וַיִּקְשׁ דְּבַר אִישׁ יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁי שְׁבֻט יְהוּדָה אִמְרוּ דְּבָרִים קְשִׁים יוֹתֵר לְאֲנָשִׁי יִשְׂרָאֵל, מִמֶּה שֶׁאִמְרוּ אֲנָשִׁי יִשְׂרָאֵל לְאֲנָשִׁי שְׁבֻט יְהוּדָה, לְמַרְוֹת שֶׁבְּפִסּוֹק לֹא כְּתוּב בְּדִיוֹק מָה הֵם אִמְרוּ? ¹²⁷

פרק כ

(א) וְשָׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיעֵל וַיִּשְׁמוּ שְׁבַע בְּן בְּכָרֵי בַמֶּקְרָה הַזֶּה לְמִקּוֹם הַוּוִיכוּחַ בֵּין יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל, אָדָם רָשָׁע בְּשֵׁם שְׁבַע בְּן בְּכָרֵי, ¹ אִישׁ יְמִינִי שְׁבַע בְּן בְּכָרֵי הִיָּה מִשְׁבֻט בְּנִימִין, ² וַיִּתְקַע בְּשׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ שְׁבַע בְּן בְּכָרֵי תִקַּע בְּשׁוֹפָר כְּדִי לְהַכְרִיז עַל תְּחִילַת הַמְרָד בְּדוֹד, וְאָמַר: ³ אֵינִי לָנוּ חֶלֶק בְּדוֹד אֵינִי לָנוּ חֶלֶק בַּמַּלְכוּתוֹ שֶׁל דוֹד – אֵינִי מִקּוֹם לוֹוִיכּוּחַ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְיְהוּדָה,

כיוון שאיננו מקבלים את דוד למלך עלינו,⁴ וְלֹא נִחַלְתָּה לָנוּ בְּבֶן יִשְׂרָאֵל וְאֵין לָנוּ נַחֲלָה, חלק, במלכותו של בן ישי, במלכותו של דוד, (יש כאן כפל של הצלע הקודמת בפסוק),⁵ אִישׁ לְאֶהֱלָיו יִשְׂרָאֵל כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל לַחְזוֹר לְעִירוֹ: (ב) וַיַּעַל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי דָוִד אַחֲרֵי שִׁבְעַת בָּן בְּכָרֵי כָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל הִסְתַּלְקוּ מִדָּוִד, והלכו אחרי שבע בן בכרי,⁷ וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבְקוּ בְּמִלְכָּם מִן הַיַּרְדֵּן וְעַד יְרוּשָׁלַם וְאֻנְשֵׁי שְׁבַט יְהוּדָה לִיוֹ אֵת דָּוִד מִלְכָּם מִנְהַר הַיַּרְדֵּן וְעַד לִירוּשָׁלַם:⁸ (ג) וַיָּבֵא דָוִד אֶל בֵּיתוֹ יְרוּשָׁלַם דָּוִד הִגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ שְׁבִירוּשָׁלַם,⁹ וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשֶׂר נָשִׁים פְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשֹׁמֵר הַבַּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית מִשְׁמֶרֶת דָּוִד לְקַח אֶת עֶשֶׂר הַפִּלְגְשִׁים שֶׁהוּא הַשְּׂאִיר כְּדֵי לְשֹׁמֵר עַל הַבַּיִת, ושם אותם בבית שבו היו אנשים ששמרו עליהן,¹⁰ וַיִּבְלְפְּלְכֵם דָּוִד גַּם סִיפָק לְפִלְגְשִׁים אֵת כָּל הָאוֹכֵל שֶׁהֵן הָיוּ צְרִיכוֹת,¹¹ וְאֶלֵיהֶם לֹא בָּא דָוִד לֹא הִמְשִׁיךְ אֵת קֶשֶׁר הַנִּישׁוּאִים עִם הַפִּלְגְשִׁים,¹² וַתְּהִינָה צְרָרוֹת עַד יוֹם מָתָן הַפִּלְגְשִׁים הָיוּ "קְשׁוּרוֹת" עַד לַיּוֹם מוֹתָן, לְפִלְגְשִׁים הָיָה אֲסוּר לְהַתְּחַתֵּן עַד לַיּוֹם מוֹתָם,¹³ אֲלֻמְנוֹת חַיּוֹת (הַפִּלְגְשִׁים לֹא הִתְּחַתְּנוּ עִם אָדָם אַחֵר) מִשׁוּם שֶׁהֵן הָיוּ אֲלֻמְנוֹת שֶׁהִבְעֵל שֶׁלֵּהֵן הָיָה עַדִּיין חַי (דָּוִד הַשְּׂאִיר אוֹתָן אֲלֻמְנוֹת וְלֹא הִמְשִׁיךְ בְּקֶשֶׁר אִיתָן, וְהָיָה אֲסוּר לְהֵן לְהַתְּחַתֵּן עִם אָדָם אַחֵר, מִשׁוּם שֶׁלְּהַדְּיוּט אֲסוּר לְהַתְּחַתֵּן עִם נִשׁוּתָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ):¹⁴ (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עַמְּשָׂא דָּוִד צִוּוּהָ אֵת עַמְּשָׂא שֶׁהִיא שֶׁר צְבָאוֹ: הִזְעֵק לִי אֵת אִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים תֹּאסוּף אֵלַי (עַל יְדֵי שֶׁתִּשְׁמִיעַ קוֹל) אֵת כָּל הַחַיִּילִים שְׁבִיִּהוּדָה, וְתוֹוֹדָא שְׁכוֹלֵם יִתְּאֲסְפוּ לְכָאן לְכָל הַמְּאוּחָר בְּעוֹד שֶׁלֶשָׁה יָמִים,¹⁵ וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד וְלֹאֲחֵר שֶׁתֹּאסוּף אֵת כּוֹלֵם, אֵתָה תַעֲמוּד פֹּה, וְאֵנִי אֲמַנָּה אוֹתָךְ לְפַקֵּד עֲלֵיהֶם:¹⁶ (ה) וַיִּכְלֵךְ עַמְּשָׂא לְהִזְעִיק אֵת יְהוּדָה עַמְּשָׂא הֵלַךְ לְאֲסוּף אֵת כָּל הַחַיִּילִים שְׁבִיִּהוּדָה, וַיִּזְחַר מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יַעֲדוֹ עַמְּשָׂא הִתְּעַכֵּב יוֹתֵר מִהַמּוֹעֵד שֶׁקִּבַּע לוֹ דָּוִד. לְקַח לְעַמְּשָׂא יוֹתֵר מִשֶּׁלֶשָׁה יָמִים לְהִזְעִיק

מקורות ותמצית הערות

3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. תרגום. 9. תרגום. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות הביא את מחלוקת חז"ל האם הפילגשים היו
 אסורות על דוד משום שאבשלום בא עליהן או שהיו מותרות לו אך דוד עצמו נמנע מהן. 13. מצודות. 14. תרגום. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות.

את כל החיילים שביהודה¹⁷: (ו) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֲבִישׁי דוד אמר אל אבישי: עֲתָה יֵרַע לָנוּ שְׁבַע בֶּן בְּכָרִי מִן אַבְשָׁלוֹם עכשיו, העיכוב שאנחנו מתעכבים מלצאת ולהילחם נגד שבע בן בכרי, יגרום לכך ששבע בן בכרי יזיק לנו יותר מהנזק שגרם לנו אבשלום,¹⁸ אַתָּה קַח אֶת עַבְדֵי אֲדֹנָיִךָ אַתָּה תִּקַּח אֶת עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ,¹⁹ וְרִדְף אַחֲרָיו וְתִרְדּוּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי, פֶּן מֵצֵא לֹו עָרִים בְּצִרּוֹת שִׁמָּא, אִם נִתְעַכֵּב וְלֹא נִרְדּוּף אַחֲרָיו מִיָּד, שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי יִמְצָא עָרִים מִבְּצֻרֹת וַיִּכְנַס אֲלֵיהֶן,²⁰ וְהִצִּיל עַיְנָיו וְכך יִנְצַל שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי מֵעַיְנָיו, כִּי יִנְצַל שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי מֵאִתְּנוֹ²¹: (ז) וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב הַגִּיבּוֹרִים שֶׁהָיוּ לְיוֹאָב רִדְפוּ אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי,²² וְהִפְרַתִּי וְהִפְלֵתִי וְכֵן הִקְלַעִים וְהִקְשַׁתִּים שֶׁל דָּוִד, הַחִיִּלִּים הַמּוֹבְחָרִים שֶׁל דָּוִד, הִלְכוּ לְרִדּוּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי,²³ וְכָל הַגִּבּוֹרִים וְכָל הַגִּיבּוֹרִים שֶׁל דָּוִד הִלְכוּ גַם כֵּן לְרִדּוּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי, וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלַם לְרִדְף אַחֲרֵי שְׁבַע בֶּן בְּכָרִי אַנְשֵׁי יוֹאָב, הַכְרַתִּי וְהִפְלַתִּי וְהַגִּיבּוֹרִים שֶׁל דָּוִד, יִצְאוּ כֹּלֵם מִירוּשָׁלַם כְּדֵי לְרִדּוּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי²⁴: (ח) הֵם עִם הָאָבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כֹּאשֶׁר אַנְשֵׁי שֶׁל יוֹאָב, הַכְרַתִּי וְהִפְלַתִּי וְהַגִּיבּוֹרִים שֶׁל דָּוִד, הִגִּיעוּ לְמִקּוֹם שֶׁהָיָה סִמּוֹךְ לְאֶבֶן הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּגִבְעוֹן,²⁵ וַעֲמָשָׂא בָּא לְפָנֵיהֶם (כֹּאשֶׁר חִיִּלְיוֹ שֶׁל דָּוִד הִגִּיעוּ בְּסִמּוֹךְ לְאֶבֶן הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בְּגִבְעוֹן) עִמָּשָׂא בָּא מוֹלֵם,²⁶ וַיֹּאָב הִגּוֹר מִדּוֹ לְבָשׂוּ יוֹאָב הָיָה לְבוּשׁ בְּכַדִּיּוֹ,²⁷ וַעֲלָיו וְעַל הַלְבוּשׁ שֶׁל יוֹאָב,²⁸ הִגּוֹר חָרַב מְצַמְדָּת עַל מוֹתָנָיו (עַל הַלְבוּשׁ שֶׁל יוֹאָב) הָיְתָה הַחֲרָב חֲגוּרָה בְּצַמּוּד לְמוֹתָנָיו,²⁹ בְּתַעֲרָה הַחֲרָב הָיְתָה בְּתוֹךְ הַנִּרְתִּיק שֶׁלָּהּ. בְּדֶרֶךְ כָּל הַחֲרָב הָיְתָה חֲגוּרָה עַל הַיֶּרֶךְ. בְּמִקְרָה זֶה, יוֹאָב חָגַר אֶת הַחֲרָב עַל מוֹתָנָיו, כְּדֵי שֶׁיְהִי לֹו קֵל יוֹתֵר לְהוֹצִיא אֶת הַחֲרָב מֵהַנִּרְתִּיק, בְּלִי שֶׁעֲמָשָׂא יִשִּׁים לֹב,³⁰ וְהוּא יֵצֵא יוֹאָב יֵצֵא מֵהָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה שֶׁשֵּׁם הָיָה וְהוּא וְאֲנָשָׁיו, וְהִלְךְ לְקִרְאָת

 מקורות ותמצית ההערות

18. מצודות. 19. מצודות, ולא אמר עבדיי, כיון שכך הוא דרך המקרא. 20. מצודות. 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. בהערות בפרק ח' פסוק יח' הבאנו פירושים נוספים לגבי הכרתי והפלתי. ונעתיד משם: 24. תרגום. 25. מצודות. 26. תרגום. 27. מצודות, והכפל "מדו" ו"לבושו" היא דרך המקרא. רד"ק: הלבוש הוא שם כללי, ומדו היינו אחד מפרטי הלבוש. מלבי"ם: הכוונה ללבוש מיוחד שהיה לשרי הצבא. 28. מצודות. 29. מצודות.

עמשא,³¹ וַתַּפֹּל וַהַחֲרַב נפלה מהנרתיק שלה (על ידי שיואב התכופף כדי להוציא אותה מגרתיקה)³²: (ט) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב לְעַמְשָׂא יוֹאֵב אָמַר לְעַמְשָׂא: הַשְּׁלֹם אֶתְּהָ אָחִי עַמְשָׂא אָחִי, הָאֵם שְׁלוֹם לָךְ? ³³ וַתִּחַז יָד יָמִין יוֹאֵב בְּזִקְנֵי עַמְשָׂא לְנִשְׁקֵי לֹא יוֹאֵב אָחַז בְּזִקְנֵי עַמְשָׂא בִּיד יָמִין שְׁלוֹ, כִּאִילוֹ כְּדִי לְנִשֵּׁק אוֹתוֹ (את עמשא)³⁴:
 (י) וְעַמְשָׂא לֹא נִשְׁמַר בַּחֲרָב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאֵב עַמְשָׂא לֹא נִזְהַר מֵהַחֲרָב שֶׁהִיא בִּידוֹ שֶׁל יוֹאֵב (היות ויואב הרים את החרב שנפלה לו ביד שמאל, בעוד דרכו הייתה להחזיק את החרב ביד ימין),³⁵ וַיִּכְהוּ בָּהּ אֶל הַחֲמֹשׁ יוֹאֵב הִכָּה אֶת עַמְשָׂא בְּלִיבּוֹ (עם החרב),³⁶ וַיִּשְׁפֹּךְ מַעְיָו אֶרְצָה (על ידי שדקר את עמשא) יוֹאֵב שִׁפַּךְ אֶת מַעְיָו שֶׁל עַמְשָׂא עַל הָאָרֶץ, וְלֹא שָׁנָה לֹא יוֹאֵב לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַכּוֹת אֶת עַמְשָׂא עִם הַחֲרָב פְּעַם נֹסֶפֶת, כִּיּוֹן שֶׁעַמְשָׂא מֵת כִּבֵּר בַּמַּכָּה הָרִאשׁוֹנָה,³⁷ וַיָּמַת עַמְשָׂא מֵת, וַיּוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרָיו שִׁבְעֵי בֵּן בְּכָרֵי יוֹאֵב וְאֲבִישֵׁי אָחִיו רָדְפוּ אַחֲרָיו שִׁבְעֵי בֵּן בְּכָרֵי³⁸: (יא) וַיֹּאֲשֵׁר עֵמֶד עָלָיו מִנְעָרֵי יוֹאֵב אֶחָד מִמְּשֻׁרְתָיו שֶׁל יוֹאֵב עֵמֶד לִיד עַמְשָׂא, כְּדִי לְמַנוּעַ מִשָּׂאֵר הָאֲנָשִׁים לְהִתְעַכֵּב לִיד גּוֹפְתּוֹ,³⁹ וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ שֶׁל יוֹאֵב אָמַר: מִי אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאֵב וּמִי אֲשֶׁר לְדָוִד אַחֲרָיו יוֹאֵב מִי שֶׁחָפֵץ בְּיוֹאֵב וּמִי שָׂאוּהֵב אֶת דּוֹד – שִׁיִּלֵּךְ אַחֲרָיו יוֹאֵב וְלֹא יִתְעַכֵּב כִּאֲן⁴⁰: (יב) וְעַמְשָׂא מֵתַגְלָל בְּדָם בְּתוֹךְ הַמְּסֻלָּה עַמְשָׂא הָיָה מֵתַגְלָל בְּדָם שִׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ, בְּאִמְצַע הַמְּסִילָה. הַמְּסִילָה הִיא הַדֶּרֶךְ הַמְּרֻכְזִית שֶׁבָּהּ הָיוּ עוֹבְרִים הָאֲנָשִׁים,⁴¹ וַיִּרְא הָאִישׁ כִּי עֵמֶד כָּל הָעָם מִשְׁרָתוֹ שֶׁל יוֹאֵב שֶׁנֶּעֱמַד בְּסֻמוֹךְ לְעַמְשָׂא, רָאָה שֶׁכָּל אָדָם שֶׁהִיא מֵתַקְרֵב אֶל עַמְשָׂא, הָיָה נֹעֲצֵר לְעַמּוֹד לִיד גּוֹפְתּוֹ, וְקִרְיָאתוֹ לְהַמְשִׁיךְ לְלַכֵּת אַחֲרָיו יוֹאֵב לֹא נִעֲנְתָה,⁴² וַיִּסַּב אֶת עַמְשָׂא מִן הַמְּסֻלָּה הַשְּׂדָה מִשְׁרָתוֹ שֶׁל יוֹאֵב גָּרַר אֶת עַמְשָׂא מֵהַמְּסִילָה לְתוֹךְ שְׂדֵה,⁴³ וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו בָּגָד מִשְׁרָתוֹ שֶׁל יוֹאֵב כִּיִּסָּה אֶת עַמְשָׂא בְּבָגָד,⁴⁴ כִּיִּסָּה רָאָה כִּיִּסָּה עָלָיו וְעֵמֶד

מקורות ותמצית הערות

30. מצודות. 31. רש"י + מצודות. 32. מצודות. החמישית במקום שנמצא המרה. 37. מצודות.
 33. תרגום. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. מצודות 38. מצודות, ורדף בלשון יחיד, היינו שכל אחד מהם רדף.
 39. מצודות. 40. מצודות. 41. מצודות. 42. מצודות.
 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות. 46. מצודות.

(משרתו של יואב גרר את עמשא לשדה וכיסה את עמשא בבגד) משום שהוא ראה שכל מי שעבר ליד עמשא, נעצר ועמד שם⁴⁵: (יג) כַּאֲשֶׁר הִנֵּה מִן הַמְסֻלָּה כֹּאשֶׁר הוֹסֵר עִמָּשָׁא מֵהַמְסִילָה,⁴⁶ עָבַר כָּל אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לְרֹדֶף אַחֲרַי שְׁבַע בֶּן בְּכָרִי (כאשר הוֹסֵר עִמָּשָׁא מֵהַמְסִילָה) עִבְרוּ כָל הָאֲנָשִׁים לִלְכַת אַחֲרַי יוֹאָב כְּדִי לְרֹדֶף אַחֲרַי שְׁבַע בֶּן בְּכָרִי (ולא נעצרו ליד עמשא)⁴⁷: (יד) וַיַּעֲבֹר בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל הַיְּבֵרִים יוֹאָב עָבַר בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְאֶסֶף אֶת הַחִיילִים שִׁילְכוּ אִתּוֹ לְעָרִים. הָעָרִים שִׁבְחָן הוּא עָבַר הָיוּ אֲבָל, בֵּית מַעֲכָה וּלְמַחֲזוֹ שִׁנְקָרָא "בָּרִים",⁴⁸ וַיִּקְהָלוּ וַיָּבֵאוּ אֵף אַחֲרָיו הָאֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל נֹאסְפוּ גַם הֵם וּבָאוּ אַחֲרַי יוֹאָב⁴⁹: (טו) וַיָּבֵאוּ וַיַּצְרוּ עָלָיו בְּאֲבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה יוֹאָב וְאֲנָשָׁיו בָּאוּ וְהִטִּילוּ מִצּוֹר עַל שְׁבַע בֶּן בְּכָרִי בַּמָּקוֹם שִׁנְקָרָא "אֲבָל בֵּית מַעֲכָה",⁵⁰ וַיִּשְׁפְּכוּ סִלְלָה אֶל הָעֵיר יוֹאָב וְאֲנָשָׁיו שִׁפְכוּ סוּלָלָה, תַּל עַפְר גְּבוּהָ, לִיד חוֹמַת הָעֵיר, כְּדִי שֶׁהֵם יוּכְלוּ לְעֹלוֹת מֵהַסּוּלָלָה מֵעַל לְחוֹמָה וּלְכַבּוֹשׁ אֶת הָעֵיר,⁵¹ וַתַּעֲמֹד בְּחָל צַבָּא יוֹאָב נִעְמְדוּ בְּחָל, חוֹמָה קִטְנָה שֶׁנִּמְצָאָה בְּסֻמוֹךְ לְחוֹמָה הַגְּבוּהָה. דְּרָכָם הָיָה לְבָנוֹת חוֹמָה קִטְנָה לְפָנֵי הַחוֹמָה הַגְּדוּלָה, וְהַנְּבִיא מִסְפָּר לָנוּ, שֶׁצַּבָּא יוֹאָב כָּבַר עָבַר אֶת הַמְּכֻשׁוֹל שֶׁל הַחוֹמָה הַקִּטְנָה, וְהָיָה בְּדָרְכּוֹ אֶל עָבַר הַחוֹמָה הַגְּדוּלָה,⁵² וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֶת יוֹאָב מִשְׁחִיתָם לְהַפִּיל הַחוֹמָה כָּל חִיילָיו שֶׁל יוֹאָב הִתְחִילוּ לְהַבְקִיעַ אֶת הַחוֹמָה הַגְּדוּלָה שֶׁהִקִּיפָה אֶת אֲבָל בֵּית מַעֲכָה⁵³: (טז) וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה מִן הָעֵיר אִשָּׁה חֲכָמָה קָרָאָה בְּקוֹל גְּדוֹל מֵהָעֵיר אֲבָל בֵּית מַעֲכָה,⁵⁴ שְׁמָעוּ שְׁמָעוּ אִמְרוּ נָא אֶל יוֹאָב קָרֵב עַד הִנֵּה וְאֲדַבְּרָה אֵלָיְךָ (כך קָרָאָה הָאִשָּׁה הַחֲכָמָה) חִיילֵי יוֹאָב שְׁמָעוּ! (הָאִשָּׁה הַחֲכָמָה כִּפְלָה אֶת הַמִּילָה "שְׁמָעוּ" כְּדֶרֶךְ הַצּוֹעֵקִים), תֹּאמְרוּ עַכְשָׁיו לְיוֹאָב שִׁיתְקָרֵב אֵלָי וְאֲנִי אֲדַבֵּר אֵלָי⁵⁵: (יז) וַיִּקְרַב אֵלָיְךָ יוֹאָב הִתְקָרַב אֶל הָאִשָּׁה הַחֲכָמָה, וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאִשָּׁה הַחֲכָמָה שָׁאלָה אֶת יוֹאָב: הֲאֵתָהּ יוֹאָב הָאֵם אֶתָּה הוּא יוֹאָב?⁵⁶ וַיֹּאמֶר

מקורות ותמצית הערות

47. מצודות. 48. מצודות. 49. תרגום. 50. מצודות. בכך, שהרי לפי"ז יוצא שהיא הייתה מאוד זקנה, אם כי ברור שהיא זכתה לאריכות ימים והיא חיה יותר ממאתיים וחמישים שנה (שהרי היא הייתה מבאי מצרים והאריכה יש אומרים שהייתה זו סרח בת אשר, אך רד"ק הסתפק

יואב ענה לאישה החכמה: אָנִי אני הוא יואב, וְתֹאמֶר לוֹ האישה החכמה אמרה ליואב: שָׁמַע דְּבָרֵי אִמְתְּךָ תשמע את דברי השפחה שלך, תשמע את דבריי, וְיֹאמֶר יואב אמר לאישה החכמה: שָׁמַע אָנֹכִי אני שומע את דברייך: (יח) וְתֹאמֶר לְאִמֶּר האישה החכמה אמרה ליואב את הדברים הבאים וביקשה שהוא יענה לה עליהם: ⁵⁷ דְּבַר יְדַבְּרוּ בְּרֵאשִׁיטָה לְאִמֶּר לפני שפתחתם במלחמה נגד אבל בית מעכה, הייתם צריכים לפתוח בשלום כמו שציוותה התורה, ולשמע את תשובתנו, ⁵⁸ שָׁאַל יִשְׂאֵלוּ בְּאֵבֶל אם הייתם פותחים את דבריכם עם העיר אבל בקריאה לשלום, ⁵⁹ וְכֵן הֵתַמּוּ כֵךְ היו משלימים איתכם, היו משלימים איתכם ללא תנאי⁶⁰: (יט) אָנֹכִי שְׁלָמִי אִמּוֹנִי יִשְׂרָאֵל הרי אני (וכל אנשי העיר) היינו תמיד בעלי שלום ונאמנים בתוך בני ישראל, ומעולם לא הייתה לנו כוונה למרוד במלך, ⁶¹ אֵתְּךָ מִבְּקֵשׁ לְהַמִּית עִיר וְאִם בִּישְׂרָאֵל ואם כן, מדוע אתה רוצה להחריב עיר גדולה בישראל, ⁶² לָמָּה תִבְלַע נַחֲלֹת יִקְוֶה למה שתשחית את הנחלה שה' הנחיל לתושבי העיר אבל בית מעכה⁶³: (כ) וַיַּעַן יוֹאָב וְיֹאמֶר יואב ענה לאישה החכמה ואמר לה: הֲלִילָהּ הֲלִילָהּ לִי גנאי הוא לי וגנאי הוא למלך, ⁶⁴ אִם אֲבִלַע וְאִם אֲשַׁחֲיִת (גנאי הוא לי וגנאי הוא למלך) להשחית את העיר או להרוג את אנשיה⁶⁵: (כא) לֹא כֵן הִדְבַּר אֵין הדבר כך, אינני רוצה להשחית את העיר, ⁶⁶ כִּי אִישׁ מֵהָר אֲפָרִים שָׁבַע בֶּן בְּכָרִי שָׁמוּ נָשָׂא יָדוֹ בְּמִלְכֶךָ בְּדוֹד אלא שיש אדם מהר אפרים שמרד במלך דוד, ושמו שבע בן בכרי, ⁶⁷ תָּנּוּ אֹתוֹ לְבַדּוֹ וְאִלְכָה מֵעַל הָעִיר תמסרו אותו לידיי, ואני אסתלק מעל העיר, אני אפסיק את ההתקפה על העיר, ⁶⁸ וְתֹאמֶר הָאִשָּׁה אֵל יוֹאָב האישה החכמה אמרה ליואב: הִנֵּה רֵאשִׁוּ מִשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחֹמָה הרי ראשו של שבע בן בכרי יושלך אליך מעל החומה⁶⁹: (כב) וְתִבּוֹא הָאִשָּׁה אֵל כָּל הָעָם בְּחֻמָּתָה האישה החכמה ניגשה אל תושבי אבל בית מעכה, ושיכנעה אותם

מקורות ותמצית הערות

ימים עד לאחר יציאת מצרים). 55. תרגום + מצודות. 59. מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. 62. תרגום. 56. רש"י: הכוונה של שאלת האישה היא: האם אתה הוא 63. מצודות. 64. רש"י. 65. מצודות. 66. מצודות. יואב שנאמר עליך שאתה חכם? 57. מצודות. 58. מצודות. 67. מצודות. 68. תרגום. 69. תרגום + מצודות.

בחכמתה, שימסרו את שבע בן בכרי ליואב. האישה אמרה לתושבי אבל בית מעכה, שאם יואב וחייליו יכבשו את העיר, הם יהרגו את כל היושבים בעיר – כולל את שבע בן בכרי, כיוון שכולם יוחזקו בתור מורדים, ולכן עדיף למסור ליואב את ראשו של שבע בן בכרי, וכך לפחות שאר תושבי העיר יינצלו, ⁷⁰ וַיִּכְרְתוּ אֶת רֹאשׁ שֹׁבַע בֶּן בְּכָרִי וַיִּשְׁלְכּוּ אֹל יוֹאָב אַנְשֵׁי אֲבֵל בֵּית מַעֲכָה כִּרְתוּ אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל שֹׁבַע בֶּן בְּכָרִי וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ אֶל יוֹאָב, ⁷¹ וַיִּתְקַע בְּשׁוֹפָר יוֹאָב תִּקְעָה בְּשׁוֹפָר כְּדִי לְהוֹדִיעַ לְאַנְשֵׁי לְסַגַּת מֵהָעִיר, ⁷² וַיִּפְצְצוּ מֵעַל הָעִיר אִישׁ לְאַהֲלָיו חֵיילָיו שֶׁל יוֹאָב הִתְפֹּזְרוּ כִּי שָׁכַל אֶחָד מֵהֶם חָזַר אֶל עִירוֹ, ⁷³ וַיִּוָּאָב שָׁב יְרוּשָׁלַם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיּוֹאָב חָזַר לְיְרוּשָׁלַם אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ: ⁷⁴ (כג) וַיִּוָּאָב אֶל כָּל הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל יוֹאָב הָיָה מְמוֹנָה עַל כָּל הַצָּבָא. לְאַחַר שִׁוְאָב הָרַג אֶת עַמְשָׂא, דָּוִד הִשְׁאִיר אוֹתוֹ כַּמְּפַקֵּד הַצָּבָא, ⁷⁵ וּבְנִיָּה בֶן יְהוֹיָדָע עַל הַכְּרָתִי וְעַל הַפְּלָתִי בְּנִיָּהוּ בֶן יְהוֹיָדָע הָיָה מְמוֹנָה עַל הַקְּשָׁתִים וְהַקְּלָעִים שֶׁל דָּוִד, עַל הַחֵיילִים הַמּוֹבְחָרִים שֶׁל דָּוִד: ⁷⁶ (כד) וַאֲדָרָם עַל הַמָּס אֲדָרָם הָיָה מְמוֹנָה לְגַבּוֹת מְבִנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּיָּסִים, ⁷⁷ וַיְהִי שֹׁפֵט בֶּן אַחִילֹד הַמְּזִכִּיר יְהוֹשֻׁפֵט בֶּן אַחִילֹד הָיָה מְמוֹנָה עַל לֹחַ הַזְּמָנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ: ⁷⁸ (כה) וַיִּשְׁוֹא סֹפֵר אָדָם בְּשֵׁם שׁוּא, הָיָה מְמוֹנָה לְהִיּוֹת סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא הָיָה כּוֹתֵב אֶת כָּל עֲנִינֵי הַמְּלוּכָה, ⁷⁹ וְצָדוֹק וְאַבְיָתָר כֹּהֲנִים צָדוֹק וְאַבְיָתָר הָיוּ הַחֲשׁוּבִים מִבֵּין הַכֹּהֲנִים: צָדוֹק הָיָה מִיּוֹעֵד לְהִיּוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בִּימֵי שְׁלֹמֹה, וְאַבְיָתָר הָיָה סֵגֵן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בַּמָּקוֹם בְּנוֹ אַחִימֶלֶךְ: ⁸⁰ (כו) וְגַם עִירָא הָיָה כֹהֵן לְדָוִד (בְּנוֹסֵף לְשָׂאֵר הַשְּׂרִים שֶׁהוֹזְכְּרוּ) גַּם עִירָא הָיָה שֶׁר חָשׁוּב לְפָנֵי דָּוִד: ⁸¹

מקורות ותמצית ההערות

כותב את החשבונות של גביית המיסים. 80. מצודות ועיין פרק ח' פס' יז'. 81. מצודות בפירושו הראשון. בפירושו השני כתב שהיה משוח מלחמה במקום צדוק שהיה מיועד עתה להיות כהן גדול. בשם חז"ל כתב שהכוונה היא שדוד היה שולח את מתנות הכהונה לעירא. רד"ק: הכוונה שהיה יועץ של דוד. מלבי"ם: דוד העביר את בניו מתפקיד השרים כדי שהם לא יפריעו להמלכתו של שלמה.

70. מצודות. 71. מצודות וכתב שלא מסרו את שבע בן בכרי חי מכיוון שפחדו ששבע יגלה לדוד ואנשיו שגם תושבי אבל בית מעכה השתתפו במרד נגדו. 72. מצודות. 73. מצודות + תרגום. 74. תרגום. 75. מצודות. 76. עיין בבאורנו בהערות לפסוק ז'. 77. מצודות. 78. עיין בבאורנו לפרק ח' פסוק טז' ובהערות שם. 79. עיין בבאורנו לפרק ח' פסוק יז' ובהערות שם. רלב"ג: הכוונה ששוא היה

פרק כא

(א) וַיְהִי רָעַב בַּיָּמֵי דָוִד שְׁלֹשׁ שָׁנִים בַּיָּמֵי שֵׁל דָּוִד הָיָה רָעַב בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים,¹ שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה הָרַעַב הָיָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים רְצוּפוֹת, שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה, וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְקֻנֶּק דָּוִד שָׁאֵל אֶת ה' בְּאוֹרִים וּתּוֹמִים מִדּוֹעַ הוּא שָׁלַח אֶת הָרַעַב בַּיָּמֵי, וַיֹּאמֶר יְקֻנֶּק ה' עֲנֵה לְדָוִד שִׁישְׁנֹן שְׁתֵּי סִיבוֹת לְרָעַב: (1) אֵל שָׁאוּל בְּגַלְל שְׁלֹא הִסְפִּידוּ אֶת שָׁאוּל כְּרֹאֵי כֹאשֶׁר קִבְּרוּ אוֹתוֹ. כֹּאשֶׁר קִבְּרוּ אֶת שָׁאוּל, מִיֵּהָרוּ לְקַבּוֹר אוֹתוֹ וְלֹא הִסְפִּידוּ אוֹתוֹ כְּרֹאֵי לְכַבּוֹדוֹ,² וְאֵל בֵּית הַדְּמָיִם בְּגַלְל שִׁישְׁנֹן שֶׁפֶךְ דָּם, וְאֵף אֶחָד לֹא מִיַּחֲזָה בּוֹ (כְּפִי שִׁיוֹסְכֵר מִיֵּד),³ עַל אֲשֶׁר הִמִּית אֶת הַגְּבַעֲוֹנִים (הַדָּם שֶׁשֶׁפֶךְ שָׁאוּל הוּא) דָּמָם שֶׁל שְׁבַעֲהָ גְבַעֲוֹנִים שֶׁהָרַג יַחַד עִם כֹּהֲנֵי נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. הַגְּבַעֲוֹנִים שִׁימְשׁוּ כְּחוֹטְבֵי עֲצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לְמִשְׁכָּן, וְכֹאשֶׁר שָׁאוּל הָרַג אֶת כֹּהֲנֵי נוֹב, הוּא הָרַג גַּם אוֹתָם (עַל כֹּהֲנֵי נוֹב לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַחֹת בְּשָׁאוּל, שֶׁהָרִי הוּא טֵעֵן שֶׁהֵם מִרְדּוּ בּוֹ, וְלִכֵּן דִּינָם הָיָה מִיתָה, אֲךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לְמַחֹת בְּשָׁאוּל עַל הָרִיגַת הַגְּבַעֲוֹנִים):⁴ (ב) וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לְגְבַעֲוֹנִים דָּוִד הַמֶּלֶךְ קָרָא לְגְבַעֲוֹנִים,⁵ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם דָּוִד אִמְרוּ לְגְבַעֲוֹנִים דְּבָרֵי פִּיּוֹס, דָּוִד נִיִּסָּה לְפִיּוֹס אֶת הַגְּבַעֲוֹנִים כְּדֵי שֶׁהֵם יִמְחַלּוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁהֵם לֹא מִיַּחוּ בְּשָׁאוּל,⁶ וְהַגְּבַעֲוֹנִים לֹא מְבַנְּי יִשְׂרָאֵל הִמָּה כִּי אִם מִיַּתֵּר הָאֲמֹרִי הַגְּבַעֲוֹנִים לֹא הָיוּ חֵלֶק מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא הֵם הָיוּ מִהָאֲמֹרִי (כִּינּוּי כּוֹלָל לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ) שֶׁהָיוּ הָאוֹיְבִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן הֵם לֹא הִסְכִּימוּ לְמַחֹל לְשָׁאוּל עַל שֶׁהוּא הָרַג שְׁבַעֲהָ מֵהֵם,⁷ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם לְמִרוֹת שֶׁהַגְּבַעֲוֹנִים הָיוּ מְבַנְּי הָאֲמֹרִי, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ חַיִּיבִים לְהִשְׁאִיר אוֹתָם בְּחַיִּים, מִפְּנֵי שְׁבִימֵי יִהְיוּשֶׁעַ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ וְהִתְחַיְּבוּ לֹא לְהָרוֹג אוֹתָם,⁸ וַיִּבְקֹשׁ שָׁאוּל לְהַכְתִּים בְּקִנְאָתוֹ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה וְכֹאשֶׁר שָׁאוּל כְּעַס עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה, וְרָצָה

מקורות ותמצית הערות

1. תרגום. 2. תרגום. 3. מצודות. רד"ק: שאל מדוע חיכה דוד עד השנה השלישית של הרעב כדי לשאול את ה' על מה הרעב, וענה שבשנה הראשונה חשב דוד שהרעב בא במקרה, בשנה השנייה חשב שהסיבה לרעב היא פסל מיכה ורק בשנה השלישית הבין שהרעב היא תוצאה של חטא אחר. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. רד"ק: דוד פנה אל הגבעונים אך לא הספיד את שאול משום שכבר עברו שנים עשר חודשים מאז ששאול מת ולכן

1. תרגום. 2. תרגום. 3. מצודות. רד"ק: שאל מדוע חיכה דוד עד השנה השלישית של הרעב כדי לשאול את ה' על מה הרעב, וענה שבשנה הראשונה חשב דוד שהרעב בא במקרה, בשנה השנייה חשב שהסיבה לרעב היא פסל

להרוג אותם על שלטענתו הם לא גילו לו את מקום מחבואו של דוד, הוא רצה להרוג גם את הגבעונים בטענה שהם יודעים היכן נמצא דוד, אך הוא הצליח להרוג רק שבעה מהם, ושאר הגבעונים ברחו¹¹: (ג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַגִּבְעוֹנִים דוד שאל את הגבעונים: מָה אֲעִשֶׂה לָכֶם מה אני יכול לעשות בשבילכם, כיצד אני יכול לפייס אתכם?¹² וּבְמָה אֶכַּפֵּר ובמה אני יכול לכפר על מה שעשה לכם שאול? במה אני יכול להפסיק את כעסכם על כך ששאלו הרג מכם שבעה אנשים,¹³ וּבָרַכְוּ אֶת נַחֲלַת יְקֻנֶּךָ (במה אני יכול לפייס אתכם) כדי שתתפללו על עם ה', שארצם, ארץ ישראל, תיתן יבול. דוד שאל את הגבעונים במה הם יתפייסו ויסכימו להתפלל לביטול גזרת הרעב¹⁴: (ד) וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעוֹנִים הגבעונים ענו לדוד: אֵיךְ לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שְׂאוֹל וְעַם בֵּיתוֹ שאלו לא לקח מאיתנו כסף או זהב, כך שאיננו תובעים ממשפחתו כסף או זהב (בהתחלה, דוד ניסה לפייס את הגבעונים על ידי שהוא ייתן להם כסף וזהב),¹⁵ וְאֵיךְ לָנוּ אִישׁ לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל ואיננו רוצים לגרום להריגתו של אף אדם מישראל,¹⁶ וַיֹּאמֶר דוד אמר לגבעונים: מָה אַתֶּם אֹמְרִים אֲעִשֶׂה לָכֶם מה שאתם אומרים לי לעשות כדי לפייס לי לעשות, אני אעשה בשבילכם. מה שאתם אומרים לי לעשות כדי לפייס אתכם – אעשה¹⁷: (ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל הַמֶּלֶךְ הגבעונים ענו לדוד המלך: הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּלָנוּ האדם שרצה לגרש אותנו מחבל הארץ ההיא, מגבעון,¹⁸ וְאֲשֶׁר דָּמָה לָנוּ והאדם שרצה להשמיד אותנו,¹⁹ נִשְׁמַדְנוּ מִהַתִּיצֵב בְּכָל גְּבֹל יִשְׂרָאֵל ובגלל אדם זה, אנחנו נמנענו מלגור בכל תחום ארץ ישראל, היות ופחדנו שהוא יהרוג אותנו²⁰: (ו) יִתֵּן לָנוּ שְׁבַעַת אַנְשִׁים מִבְּנֵי (המשיכו הגבעונים בדבריהם ואמרו) אנחנו חושבים שראוי שייתנו לנו שבעה אנשים מצאצאיו, כנגד שבעת הגבעונים שהוא הרג,²¹ וְהוֹקְעֵנוּם לִיקֻן וּנְחַנו נתלה את שבעת הבנים של שאול לשם ה', כדי להודיע שעם ישראל נענש על ששאל עבר על השבועה

מקורות ותמצית הערות

לא היה שייך להספירו עתה. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. תרגום + מצודות. 21. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. תרגום + מצודות. 21. מצודות.

שיהושע וזקני ישראל נשבעו לגבעונים בשם ה',²² **בַּגְבֻעַת שְׂאוּל** שבעת צאצאיו של שאול ייתלו במקום שנקרא "גבעת שאול", המקום בו שאול ישב בעת שמלך, ועל ידי שהם ייתלו שם – כולם יידעו שהם צאצאיו,²³ **בְּחִיר יִקְנֶק שְׂאוּל** נבחר למלוך על ישראל על ידי ה',²⁴ **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עֲנֵה לִגְבֻעֹנִים: אֲנִי אֶתֶּן אֲנִי אֶתְּךָ לְכֶם שִׁבְעָה מִצִּצְאוֹתַי שֶׁל שְׂאוּל, אֲךָ אֲנִי אֲבַחֵר אֶת מִי מִבְּנֵי שֶׁל שְׂאוּל לְתֵת לְכֶם (דָּוִד רָצָה לְהַצִּיל אֶת מִפִּיבֶשֶׁת)²⁵: (ז) **וַיִּחְמַל הַמֶּלֶךְ עַל מִפִּי בִשְׁתַּת בֶּן יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל דָּוִד רִיחֶם עַל מִפִּיבֶשֶׁת בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן וְנִכְדָּו שֶׁל שְׂאוּל,**²⁶ **עַל שִׁבְעַת יִקְנֶק אֲשֶׁר בֵּינָתֶם** (דָּוִד רִיחֶם עַל מִפִּיבֶשֶׁת) מִכִּוּוֹן שֶׁהִיִּיתָה שְׁבוּעָה בִּשְׁם ה' בִּינֵיהֶם (בְּהַמְשַׁךְ מִפֶּרֶשׁ הַנְּבִיא בֵּין מִי לְמִי הִיִּיתָה הַשְּׁבוּעָה),²⁷ **בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל הַשְּׁבוּעָה בִּשְׁם ה' שֶׁהִיִּיתָה בֵּין דָּוִד לְיְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל, הִיא שֶׁגֵּרְמָה לְדָוִד שֶׁלֹּא לְמִסּוֹר אֶת מִפִּיבֶשֶׁת בֶּן יְהוֹנָתָן לִגְבֻעֹנִים²⁸: (ח) וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בָנֵי רִצְפָּה בַת אִיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשְׂאוּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְקַח אֶת שְׁנֵי בָנֵיהֶם שֶׁל רִצְפָּה בַת אִיָּה שִׁילְדָה לְשְׂאוּל,²⁹ אֶת אֶרְמֹנִי וְאֶת מִפְּבִשֶׁת שְׁמוֹת בָּנֵיהֶם שֶׁל רִצְפָּה אוֹתָם לְקַח דָּוִד הָיוּ אֶרְמוֹנִי וּמִפִּיבֶשֶׁת,³⁰ וְאֶת הַמְּשֻׁתָּה בְּנֵי מִיכָל בַּת שְׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמְּחֻלָּתִי וְכֵן לְקַח דָּוִד אֶת חֲמֶשֶׁת הַבָּנִים שִׁילְדָה מִירֵב בַּת שְׂאוּל לְעַדְרִיאֵל בֶּן בְּרִזְלֵי הַמְּחֻלָּתִי. מִיכָל,****

מקורות ותמצית ההערות

שבנים אלו הם שהרגו את הגבעונים. ב. מה שנאמר שבנים לא יומתו על אבות, נאמר רק כאשר העונש הוא בידי אדם, אך בעונש בידי שמיים, ייתכן שבנים יומתו בגלל חטא אבות. מלבי"ם בפירושו לפסוק א': החטא של הריגת הגבעונים היה קטן בחומרתו מהחטאים האחרים של שאול, ולכן הוא לא נענש על כך מיד, אלא רק צאצאיו. בפירושו לפסוק זה כתב שדוד מסר את צאצאיו של שאול מצד דין מלוכה ולכן היה מותר להרוג את הבנים בחטאי אביהם, וכן כתב שהוא היה יכול להתיל משום כך את מפיבשת. 27. מצודות וכתב שהסיבה שהיה ראוי להציל את מפיבשת היא שיהונתן לא היה זה שרצה להרוג את הגבעונים, וממילא רק לשאול הגיע למות על כך. לכאורה קשה על דבריו: מדוע אם כן שאר צאצאיו של שאול היו חייבי מיתה? 28. תרגום. 29. תרגום. 30. תרגום.

21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. רד"ק. 25. מצודות. 26. תרגום. רד"ק בפס' א' הביא לכך ארבעה פירושים: א. דוד שמח שמפיבשת לא היה אחד מהשבעה. ב. דוד התפלל שהארון לא יקלוט את מפיבשת, שהרי דוד נתן לגבעונים את שבעת האנשים שהארון קלט אותם (וכך כתב גם רש"י). לפי פירוש זה, "ויחמול" היינו שהוא שמח. ג. כיוון שהגבעונים ביקשו שבעה מבניו של שאול, ודוד כבר מילא את המכסה, הוא לא נתן את מפיבשת. ד. מפיבשת היה קטן כאשר שאול הרג את הגבעונים ולכן לא היה חייב בעונש. כמו"כ כתב הרד"ק שיייתכן שדוד חשב שמפיבשת היה טוב יותר מהאחרים, ולכן לא היה ראוי להפיל עליו את עונשו של שאול. הרד"ק שאל גם מדוע נענש זרעו של שאול בגלל חטאו של שאול. ענה על כך הרד"ק שתי תירוצים: א. ייתכן

אשתו של דוד, גידלה את חמשת הבנים של אחותה מירב לאחר שהם התייתמו, ולכן הנביא כתב שהם היו בניה³¹: (ט) וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעוֹנִים דָּוִד מִסַּר אֶת שִׁבְעַת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל בְּיַד הַגִּבְעוֹנִים: אֵת שְׁנֵי בְנֵיהֶם שֶׁל רִצְפָּה בַּת אִיהָ וְאֵת חֲמֵשֶׁת בְּנֵיהֶם שֶׁל מִירֵב,³² וַיִּקְיַעֵם בְּהָר לְפָנָיו יִקְוֹק הַגִּבְעוֹנִים תְּלוּ אֶת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל כְּהָר שֶׁנִּמְצָא בְּגִבְעַת שְׂאוּל עַל פִּי רִשְׁוֹתוֹ שֶׁל ה'. לְפָנָיו שְׂדוּד מִסַּר אֶת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל לְגִבְעוֹנִים, הוּא הֶעֱבִיר אוֹתָם לְפָנָיו אַרְוֹן הַבְּרִית, וְהָאֲרוֹן קָלַט אוֹתָם לְסִמֵּן שֶׁה' מִסְכִּים לְמִסֹּר אוֹתָם לְיַד הַגִּבְעוֹנִים,³³ וַיִּפְּלוּ שְׁבַעֲתָם יָחַד כֹּל שִׁבְעַת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל הוּצְאוּ לְהוֹרֵג בִּיחָד,³⁴ וְהָמָּה הִמָּתוּ בְּיַמֵּי קֶצֶיר בְּרֵאשֹׁנִים צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל הוּצְאוּ לְהוֹרֵג בְּיַמֵּים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַקֶּצֶיר,³⁵ בְּתַחֲלֹת קֶצֶיר שְׁעָרִים הַיַּמִּים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַקֶּצֶיר הֵם הַיַּמִּים בְּהֵם קוֹצְרִים אֵת הַשְּׁעוּרִים (הַשְּׁעוּרִים הֵם הָרֵאשׁוֹנִים לְהִיקְצֹר)³⁶: (י) וַתִּקַּח רִצְפָּה בַּת אִיהָ אֶת הַשֶּׁק רִצְפָּה בַּת אִיהָ לְקַחָה יְרִיעָה עִבָּה,³⁷ וַתִּטְהַר לָהּ אֶל הַצֹּיֵר רִצְפָּה פָּרְסָה אֵת הִירִיעָה עַל הַסֹּלַע עַל־יָדוֹ נִתְלוּ צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל, כְּדִי לְשַׁמֹּר עַל הַגּוֹפּוֹת שֶׁנִּתְלוּ,³⁸ מִתַּחֲלֹת קֶצֶיר עַד נִתְּן מַיִם עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם (רִצְפָּה בַּת אִיהָ שִׁמְרָה עַל גּוֹפּוֹתֵיהֶם שֶׁל שִׁבְעַת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל) מִהַיַּמִּים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַקֶּצֶיר, שֶׁאֵז נִתְלוּ, וְעַד שֶׁתַּחֲחִיל לְרַדַּת גֶּשֶׁם, בַּתַּחֲלִיל הַחֹרֶף,³⁹ וְלֹא נִתְּנָה עֹזַף הַשָּׁמַיִם לְנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם רִצְפָּה בַּת אִיהָ מִנְעָה מִהַצִּיפּוּרִים לְנוּחַ עַל גּוֹפּוֹת צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל כַּמֶּשֶׁךְ שְׁעוֹת הַיּוֹם,⁴⁰ וְאֵת חַיַּת הַשָּׂדֶה לְיִלָּה וּבְלִילָה, מִנְעָה רִצְפָּה מִהַחַיּוֹת לְהַתְקַרֵּב אֶל צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל⁴¹: (יא) וַיַּגֵּד לְדָוִד אֵת אֲשֶׁר עָשְׂתָה רִצְפָּה בַּת אִיהָ פֶּלְגָּשׁ שְׂאוּל נֹאמֵר לְדָוִד אֵת מַה שֶׁרִצְפָּה בַּת אִיהָ, פִּילְגְּשׁוֹ שֶׁל שְׂאוּל, עָשְׂתָה (שֶׁהִיא שִׁמְרָה עַל גּוֹפּוֹתֵיהֶם שֶׁל צֶאֱצָאיוֹ שֶׁל שְׂאוּל)⁴²: (יב) וַיִּלְכֶּךְ דָּוִד וַיִּקַּח אֶת עֲצָמוֹת שְׂאוּל וְאֵת עֲצָמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בְּעַלֵּי יָבִישׁ גִּלְעָד (לְאַחַר שְׂדוּד שֶׁמַּע שֶׁרִצְפָּה בַּת

מקורות ותמצית ההערות

31. מצודות. 32. תרגום. 33. מצודות. 34. מצודות. לפני שקיעת החמה, כאן השאירו אותם תלויים כיוון שאמרו שמוטב שתיקקך אות אחת מהתורה, ויתקדש שם שמים, היות ועל ידי שגופות צאצאיו של שאול נשארו תלויים, כולם ראו מדוע הייתה עצירת הגשמים. 35. מצודות. 36. מצודות. 37. מצודות. 38. מצודות. 39. רש"י וכתב שמדובר על חודש תשרי. כמו"כ כתב שלמרות שהדין הוא שצריך להוריד את האנשים שנתלו

איה שמרה על גופותיהם של צאצאי שאול, התעורר גם הוא לעשות איתם חסד ולקבור אותם עם עצמות שאול ויהונתן, וכן רצה דוד להספיד את שאול כראוי לאחר שנאמר לו שאחת הסיבות לרעב) דוד הלך ולקח את עצמותיהם של שאול ויהונתן בנו מאת האנשים החשובים שביבש גלעד,⁴³ **אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מִרְחֹב בֵּית שָׁן** אנשי יבש גלעד גנבו את עצמותיהם של שאול ושל יהונתן מהחומה שפנתה לעבר הרחוב בבית שאן,⁴⁴ **אֲשֶׁר תִּלְאֹמִים שָׁמָּה פְּלִשְׁתִּים בְּיוֹם הַפּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת שְׂאוֹל בְּגִלְבָּעַ שֵׁם** (בחומה בבית שאן), תלו הפלשתים את שאול ויהונתן, ביום שהם הרגו את שאול בגלבע⁴⁵: **וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת עֲצָמוֹת שְׂאוֹל וְאֶת עֲצָמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ דָּוִד הָעֶלְהָ מִבֵּית שָׁן** את העצמות של שאול ושל יהונתן בנו (של שאול),⁴⁶ **וַיֵּאסְפוּ אֶת עֲצָמוֹת הַמּוֹקְעִים** וכן אספו (על פי ציווי של דוד) את העצמות של שבעת צאצאיו של שאול שנתלו⁴⁷: **וַיִּקְבְּרוּ אֶת עֲצָמוֹת שְׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן** דוד ואנשיו קברו את עצמותיהם של שאול ויהונתן בנו (יחד עם עצמות שבעת צאצאיו של שאול שנתלו) בארץ שהייתה חלק מנחלת שבט בנימין,⁴⁸ **בְּצִלְעֵי** (שאוול, יהונתן והצאצאים שנתלו על ידי הגבעונים נקברו) במקום שנקרא "צלע",⁴⁹ **בְּקִבְרֵי קִישׁ אָבִיו** (שאוול, יהונתן והצאצאים שנתלו על ידי הגבעונים נקברו) בקבר של קיש, אביו של שאול, **וַיַּעֲשׂוּ כֹל אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ** אנשיו של דוד עשו ככל מה שהוא ציווה אותם, אנשיו של דוד הספידו את שאול כמו שדוד ציווה אותם לעשות,⁵⁰ **וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאֶרֶץ אֲחֵרֵי כֵן** לאחר שדוד נתן לגבעונים את שבעת צאצאיו של שאול, ולאחר שבני ישראל הספידו את שאול כראוי, ה' קיבל את תפילתם של יושבי הארץ, והוריד להם גשם⁵¹: **וַיִּזְכֹּר עוֹד מִלְחָמָה לְפִלְשְׁתִּים אֶת יִשְׂרָאֵל** (בנוסף למלחמה של אבשלום נגד דוד) הייתה מלחמה נוספת שבה נלחמו הפלשתים נגד בני ישראל,⁵² **וַיִּירָד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ וַיִּלְחֲמוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים** דוד והחיילים שהיו איתו ירדו להילחם נגד

מקורות ותמצית ההערות

40. תרגום. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. מצודות. 48. תרגום + מצודות. 49. מצודות. 50. מצודות. 44. מצודות. 45. תרגום. 46. מצודות. 47. מצודות. 51. תרגום + מצודות. 52. מצודות. 53. תרגום.

הפלשתים, ⁵³ וַיַּעַף דָּוִד (במהלך המלחמה) דוד נהיה מאוד חלש⁵⁴: ⁵⁴ וַיֵּשְׁבִי בְּנוֹב
 אֲשֶׁר בְּיַדֵּי הָרְפָה חֵייל פלשתי בשם "ישבי בנוב" שהיה אחד מבני הגיבורים,⁵⁵
 וּמִשְׁקַל קִינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת מִשְׁקַל כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שְׁלוֹ, הלהב⁵⁶ שהוא
 החזיק בידו (שנקרא "קיננו"), היה במשקל של שלוש מאות שקלים ששוקלים
 בו נחושת,⁵⁷ וְהוּא הָגוּר הַדְּשָׁה יֹשְׁבֵי בְנוֹב היה חגור כחרב חדשה, ומנהג
 הגיבורים בימיהם היה להתאמץ יותר לעשות מעשי גבורה בשעה שהם היו
 חוגרים חרב חדשה,⁵⁸ וַיֹּאמֶר לְהַפּוֹת אֶת דָּוִד יֹשְׁבֵי בְנוֹב רצה להרוג את דוד,
 לאחר שהוא הבחין שדוד היה מאוד חלש⁵⁹: ⁵⁹ וַיַּעֲזֹר לוֹ אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה
 אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה עזר לדוד להינצל מישבי בנוב,⁶⁰ וַיֵּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ
 אֲבִישִׁי הֵכָה אֶת יֹשְׁבֵי בְנוֹב הַפְּלִשְׁתִּי וְהָרַג אוֹתוֹ,⁶¹ אִזְ נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי דָוִד לוֹ
 (לאחר שאנשיו של דוד ראו שדוד היה בסכנה במלחמה נגד הפלשתים) הם נשבעו
 עליו, הם נשבעו בדבר שנגע לדוד,⁶² לֵאמֹר כִּךְ אִמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד בַּשְּׁבֻעֹתָם:⁶³
 לֹא תֵצֵא עוֹד אֶתְנֵנוּ לְמִלְחָמָה (אנשיו של דוד נשבעו) אתה (דוד) לא תצא איתנו
 יותר להילחם,⁶⁴ וְלֹא תִכְבֶּה אֶת נֵר יִשְׂרָאֵל וְעַל יָדֵי שְׁלֹא תֵצֵא לְהִלָּחֵם, אתה
 לא תכבה את נרם של ישראל. המלך נמשל לנר שמאיר ומשפיע טוב לכל
 עמו. אנשיו של דוד נשבעו שהוא לא ייצא איתם יותר למלחמות, כדי שהוא
 לא ייהרג⁶⁵: ⁶⁵ וַיְהִי אַחֲרַי בֶּן לְאַחַר הַמִּלְחָמָה נגד הפלשתים,⁶⁶ וַתְּהִי עוֹד
 הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב עִם פְּלִשְׁתִּים הייתה מלחמה נוספת של הפלשתים נגד ישראל
 במקום שנקרא "גוב",⁶⁷ אִזְ הִפָּה סַבְכִי הַחֲשֵׁתִי אֶת סֶף אֲשֶׁר בְּיַדֵּי הָרְפָה
 במלחמה זו הרג אדם מישראל בשם "סבכי" שהיה ממקום שנקרא "חושת"
 חֵייל פלשתי בשם "סף", שהיה גם הוא בנה של הרפה (ואחיו של ישבי בנוב)⁶⁸:
 (יט) וַתְּהִי עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב עִם פְּלִשְׁתִּים הייתה מלחמה נוספת של הפלשתים
 נגד בני ישראל במקום שנקרא "גוב",⁶⁹ וַיֵּךְ אֶלְהָנָן בֶּן יַעֲרִי אֲדֹגִים בֵּית הַפְּלִחִי

מקורות ותמצית הערות

54. מצודות. 55. תרגום. 56. רלב"ג. 57. מצודות. א' פסוק א'. 64. תרגום. 65. מצודות. 66. לכאורה כך
 מפורש בתרגום. רש"י: מלחמה זו הייתה המלחמה 61. תרגום. 59. מצודות. 60. תרגום. 62. מצודות. 63.
 הראשונה מבין המלחמות שנכתבו, והיא נכתבה שלא עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק

אדם בשם "אלחנן" שהיה בנו של אדם שנקרא "יערי אורגים", הכה את אחד מהגיבורים של הפלשתים שנקרא "בית הלחמי"⁷⁰ אֵת גִּלְיָת הַגִּתִּי לַמְרוֹת שְׁבִית הַלַּחְמִי הִיָּה בַמִּלְחָמָה יַחַד עִם גִּלְיָת מַגַּת, לֹא הִצְלִיחַ גִּלְיָת לַעֲזֹר לְבֵית הַלַּחְמִי,⁷¹ וְעַץ חֲנִיתוֹ כְּמִנְזֹר אֲרָגִים הִקַּת, הַיִּדִית שֶׁל הַחֲנִית שֶׁל בֵּית הַלַּחְמִי, הִיִּתָּה עִבָּה כְּמוֹ מִנּוֹר שֶׁל אֲרָגִים. מִנּוֹר אֲרָגִים הוּא עֵץ עֲגוּל וְגִדּוּל שֶׁעָלָיו כּוֹרֵךְ הָאוֹרֵג אֶת הַחוּטִים שֶׁהוּא אֲוֵרֵג, וְהַנְּבִיא כֹאֵן מֵתָאֵר אֶת חוּזְקוֹ שֶׁל בֵּית הַלַּחְמִי שֶׁהִיָּה מִחֲזִיק חֲנִית עֲנֻקִית שֶׁהִקַּת שֶׁלָּה הִיִּתָּה עִבָּה כְּמוֹ מִנּוֹר אֲרָגִים⁷²: (כ) וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה בְּנֵת הַיִּתָּה מִלְחָמָה נֹסֶפֶת בַּגַּת, וַיְהִי אִישׁ מְדוּן הִיָּה אָדָם גְּבוּהָ מְאוֹד,⁷³ וְאַצְבָּעוֹת יָדָיו וְאַצְבָּעוֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ כֻּלָּם יָד וְכֻלָּם רַגְלָיו לֹא שָׁשׁ אֲצַבְעוֹת,⁷⁴ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מְסָפֵר בְּסֶךְ הַכֹּל הָיוּ לַעֲנֹק זֶה עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע אֲצַבְעוֹת,⁷⁵ וְגַם הוּא יָלַד לְהֶרְפָּה גַם עֲנֹק זֶה נֹלַד לְהֶרְפָּה⁷⁶: (כא) וַיִּחַרֶף אֶת יִשְׂרָאֵל עֲנֹק זֶה, בְּעַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע אֲצַבְעוֹת, בִּיזָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְטַעַן שֶׁאֵף אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יוּכַל לִנְצַח אוֹתוֹ,⁷⁷ וַיִּפְּחוּ יְהוֹנָתָן בֶּן שִׁמְעוֹן אָחִי דָּוִד יְהוֹנָתָן בֶּן שִׁמְעוֹן שֶׁהִיָּה אָחִיו שֶׁל דָּוִד הֵרַג אָדָם זֶה. שִׁמְעוֹן הִיָּה אָחִיו שֶׁל דָּוִד, וְהַכְּתוּב מְסַפֵּר שֶׁאָחִינוּ שֶׁל דָּוִד, הוּא שֶׁהֵרַג אָדָם זֶה⁷⁸: (כב) אֶת אֲרַבְּעַת אֵלֶּה יָלְדוּ לְהֶרְפָּה בְּנֵת אַרְבַּעַת הָאֵלֶּה בְּעַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת אֲצַבְעוֹת) נֹלְדוּ לְהֶרְפָּה בְּעִיר גַּת,⁷⁹ וַיִּפְּלוּ בְּיַד דָּוִד וּבְיַד עֲבָדָיו כֹּל אַרְבַּעַת הַבָּנִים שֶׁל הֶרְפָּה, נִמְסְרוּ בְּיַד דָּוִד וְאֲנָשָׁיו וְנִהְרְגוּ עַל יְדֵיהֶם⁸⁰:

מקורות ותמצית ההערות

- במקומה כדי לצרף את מיתתם של בני הרפה. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. תרגום. 70. מצודות. רש"י בשם חז"ל: אלחנן הוא דוד, שהיה צאצא של אורגי פרוכות למקדש שנקרא יער, והכתוב מספר שדוד הרג את גלית. רד"ק: אלחנן מבית לחם הרג את מי שהיה עם גלית, כאשר הכוונה היא לאחיו של גלית. פירוש נוסף שכתב הרד"ק הוא שדוד הוא בית הלחמי, והוא שעזר לאלחנן להכות את אחיו של גלית. הרד"ק כתב גם שלא מצא טעם לכך
- שנקרא דוד בשם אלחנן. 71. מצודות. 72. מצודות. 73. מצודות. גם התרגום שתרגם "דמשחן" פירושו שהיה גבוה מאוד. רלב"ג: הוא היה אדם שהיה בעל מלחמה ומריכות. 74. מצודות. 75. מצודות וכתב שכדי שלא נחשוב שכונת הנביא היא שהיו לו שלשה אצבעות בכל יד, כתב הנביא את הסכום הכולל של אצבעותיו. 76. תרגום. 77. רלב"ג + מצודות. 78. תרגום. 79. תרגום. 80. תרגום.

פרק כב

(א) **וַיִּדְבֹר דָּוִד לִיקְנוֹן אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת** דוד התנבא ושיבח בנבואתו את ה' על ידי אמירת דברי השירה הבאים,¹ **בַּיּוֹם הַצֵּיל יְקִיָּן אֶתֹּו מִכַּף כָּל אֹיְבָיו** (דוד אמר לה' את דברי השירה) בסוף ימיו, לאחר שה' הציל אותו מיד כל אויביו,² **וּמִכַּף שָׂאוּל** ולאחר שה' הציל אותו מיד שאול (אמר דוד את דברי השירה הזאת)³:

א. ה' הוא המציל אותי:

(ב) **וַיֹּאמֶר דָּוִד אִמְר בְּשִׁירְתּוֹ: יְקִיָּן סִלְעֵי וּמִצְדָּתֵי ה'** ! אתה משמש לי כמחסה, כמו שבניין העשוי מסלע נותן מחסה לאדם, וכמו שמבצר חזק מגן על אנשים,⁴ **וּמִפְּלִטֵי לִי וְאֵתָהּ (ה')** מציל אותי. במילים אלה מבאר דוד ביתר פירוט את דבריו שה' משמש לו כמחסה⁵: (ג) **אֵלֶּהִי צִוְרֵי אֲחָסָה בּוֹ ה'** הוא החוזק שלי ועל ידו אמצא מחסה (צור הוא סלע ומשמש דימוי לחוזק),⁶ **מִגְּנֵי יְקָרְךָ יִשְׁעֵי ה'** משמש לי כמגן ומושיע אותי, כמו שקרן מושיעה את בעל הקרניים. כשם שבהמה בעלת קרניים משתמשת בקרן שלה כדי לנגוח ועל ידי כך היא ניצלת, כך ה' מושיע אותי,⁷ **מִשְׁגָּבֵי ה'** סומך אותי,⁸ **וּמְנוֹסֵי וְאֲנִי יָכוֹל לְנוֹס אֶל ה'** כשאני מפחד מהאויב,⁹ **מִשְׁעֵי אֵתָהּ (ה')** מושיע אותי, **מִחָמַס תִּשְׁעֵנִי** ומאנשי חמס, מאנשים שגוזלים ומרשעים, אתה (ה') תציל אותי¹⁰:

ב. כשאני נמצא בצרה, אני קורא אל ה':

(ד) **מִהַלֵּל אֶקְרָא יְקִיָּן** כאשר אני קורא לה' בהלל, כאשר אני משבח את ה',¹¹ **וּמֵאֵיבֵי אֲנִישֵׁעַ** (כאשר אני מהלל את ה') אז אני נושע (על ידי ה')¹²: (ה) **כִּי אֶפְּנִי מִשְׁבָּרֵי מָוֶת** כאשר סבבו אותי ייסורי המוות, כאשר באו עליי ייסורים רבים

מקורות ותמצית ההערות

1. תרגום. 2. מצודות פירוש ראשון. בפירוש השני כתב שכל פעם שרוד היה ניצל מצרה, הוא היה אומר את דברי השירה. לפירושו, השירה מוסבת על הצלתו של דוד. תרגום: לאורך השירה תרגם את דברי השירה על הצלת בני ישראל. 3. תרגום. 4. מצודות. 5. מצודות. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. רש"י. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. תרגום. 12. רש"י.

וכואבים שהיו עלולים להביא אותי לידי מוות,¹³ נחלי בליעל יבעתני וכאשר באו עליי והפחידו אותי מחלות הנגרמות מאנשים רשעים, כאשר היו רשעים רבים שניסו להרוג אותי (יש בפסוקים אלה מעין כפילות כדרכה של שירה)¹⁴: (ו) **הַבְּלִי שְׂאוֹל סַבְּנִי** כאשר ייסורי מוות סבבו אותי, כאשר באו עליי ייסורים שהיו עלולים להביא אותי לידי מוות,¹⁵ **קַדְמֵנִי מִקְשֵׁי מָוֶת** וכאשר באו לפניי מוקשים, מכשולים, שמביאים לידי מוות¹⁶: (ז) **בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְקִיץ** כאשר באות עליי צרות אלה (משברי מוות, נחלי בליעל, חבלי שאול ומוקשי מוות), אני קראתי אל ה' שיושיע אותי,¹⁷ **וְאֶל אֱלֹהֵי אֶקְרָא** (כאשר באות עליי צרות אלה משברי מוות, נחלי בליעל, חבלי שאול ומוקשי מוות) ואני קראתי אל אלוקי (יש בפסוק זה כפילות כדרכה של שירה),¹⁸ **וַיִּשְׁמַע מֵהִיכָלוֹ קוֹלִי ה'** קיבל את תפילתי בהיכלו, בשמיים,¹⁹ **וַיִּשְׁוֹעַתִּי בְּאֲזָנָיו** ותחינתי עברה באוזניו של ה', ה' קיבל את תחינתי²⁰:

ג. ה' נוקם בשונאי דוד:

(ח) **וַיִּתְנַגַּעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ** יושבי הארץ שהם אויביי, זזו ורעדו מרוב פחד,²¹ **מִזְסָדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ** המלכים והשרים פחדו. הנביא דימה את המושלים על הארץ ליסודות הארץ מכיוון שהעולם תלוי בהם,²² **וַיִּתְנַגַּעְשׁוּ** כולם (כל אויביי) זזו מפחד,²³ **כִּי חָרָה לֹא** (כל אויביי רעדו מרוב פחד) כאשר חרה לה', כאשר ה' כעס, והחליט לנקום בהם²⁴: (ט) **עָלָה עֵשֶׁן בְּאַפּוֹ ה'** כעס על אויביי (הנביא דימה את הכעס לעשן שיוצא מאפו של ה', משום שכאשר האדם כועס, נראה הדבר כאילו יוצא מאפו עשן),²⁵ **וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכַל** ואש תצא מפיו של ה' כדי לשרוף את אויביי הקמים עליי,²⁶ **גְּחֹלִים בָּעֵרוֹ מִמֶּנּוּ** גחלים בוערים יצאו מה' כדי לשרוף את אויביי²⁷: (י) **וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֶד ה'** כאילו הוריד את השמיים כדי לרדת בעצמו ולהכות בשונאיי. הנביא מדמה את המהירות שבה ה' נפרע באויבי

מקורות ותמצית הערות

11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. פירושו מדובר על כפילות. 19. רד"ק. 20. רד"ק. 15. מצודות. 16. מצודות. 17. מצודות. 18. מצודות ולפי 21. מצודות. 22. מצודות. 23. מצודות. 24. רש"י.

של דוד כאילו שהוא הוריד את השמים כדי שהוא יוכל להתקרב אליהם יותר וכך הוא יוכל למהר להיפרע מהם,²⁸ **וְעֶרְפֹּל תַּחַת רַגְלָיו** וערפל היה מתחת לרגליו של ה', ה' נפרע מהרשעים על ידי החושך של הערפל (גם כאן כמוכּן מדובר על דימוי)²⁹: **יֵאָרֵב עַל פְּרוּב וַיַּעַף ה'** כאילו רכב על מלאך כדי למהר לבוא ולעוף להציל אותי. כשם שאדם שרוכב על מלאך מגיע מהר יותר ממקום למקום, כך ה' כביכול רכב על מלאך כדי למהר ולהיפרע מהרשעים (למרות שברור שה' לא צריך להגיע ממקום למקום - כל העולם הוא מקומו של ה'),³⁰ **וַיֵּרָא עַל כַּנְפֵי רוּחַ** וה' כאילו התגלה ברוח הנושבת. אנשים כאילו ראו את ה' מגיע על ידי הרוח, היות והוא מיהר להיפרע מאויבי דוד³¹: **יֵשֶׁת הַשֶּׁשׁ סְבִיבֹתָיו סְפוֹת ה'** כאילו שם חושך מסביב לסוכות בהם הוא שהה, כדי להחשיך על מחנה האויב, ה' החשיך את המקום שבו הוא הכה באויבי דוד כדי שהם (אויבי דוד) לא יוכלו לראות,³² **חֲשֹׁרֵת מַיִם עָבִי שְׁחָקִים** החושך הגיע מהמים הרבים שנקשרו בעננים שמתחת לשמיים³³: **יֵג מִנְּגַה נִגְדָּדוּ** מהאור שלפני ה', מהאור שה' בא בו לעזרתי,³⁴ **בָּעֵרֹו גַּחְלֵי אֵשׁ** (מהאור שה' בא בו לעזרתי) גחלי אש בערו ושרפו את אויביי³⁵: **יִדְעִים מִן שָׁמַיִם יִקְנֹק ה'** יגרום לרעמים ולרעשים מהשמיים (כדי לבלבל על ידם את אויביי),³⁶ **וְעֵלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ** והעליון (כינוי לה') הרים על אויביי את קולו וגרם להם לבלבול³⁷: **יִשְׁלַח הַצִּיִּים ה'** שלח באויביי את מכותיו כמו שחייל בקרב יורה את חיציו על אויביו,³⁸ **וַיִּפְּצִים בָּרֶק הַבְּרֶק** שה' שלח פיזור את אויביי,³⁹ **וַיַּהֲם ה'** שלח מהומה בתוך מחנה אויביי (על ידי הברקים שהוא שלח)⁴⁰: **יִזוּ וַיֵּרָאוּ אֲפָקֵי יַם** המים החזקים נבקעו עד שהקרקע שמתחת לים התגלה (כפי שמיד יוסבר בעז"ה),⁴¹ **יִגְלוּ מִסְּפוֹת תַּבַּל** יסודות הארץ התגלו היות והקרקע נבקעה גם היא,⁴² **בַּנְּעֻרַת יִקְנֹק** (הים והקרקע נבקעו) בגלל שה' גער באויביי,⁴³ **מִנְּשִׁמַת רוּחַ אָפוּ** (הים והקרקע נבקעו)

מקורות ותמצית הערות

25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. רד"ק. 37. מהר"י קרא. 38. תרגום. 39. תרגום. 40. מהר"י קרא. 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות.

מכך שה' הוציא רוח מאפו (כאשר ה' גער באויביי)⁴⁴: (יז) **יִשְׁלַח מְמָרוֹם יְקַחֲנִי**
 ה' תמיד ישלח את עזרתו מהשמיים, כדי לקחת אותי מיד האויב,⁴⁵ **יִמְשְׁנֵנִי**
מִמָּוִת רַבִּים ה' תמיד יוציא אותי מתוך המים הרבים, מתוך האויבים הרבים,
 שבאים לשטוף אותי⁴⁶: (יח) **יִצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי עֵז** ה' תמיד יציל אותי מאויביי
 החזקים,⁴⁷ **מִשְׁנָאֵי כִּי אֶמְצֵוּ מִמֶּנִּי** ה' תמיד יציל אותי מאלה ששונאים אותי,
 גם כאשר הם יותר חזקים ממני⁴⁸: (יט) **יְקַדְּמֵנִי בַיּוֹם אֵיִדֵי** האויבים שלי תקפו
 אותי ביום שקרו לי דברים רעים (היות והם חשבו שאם ארעו לי באותו יום צרות,
 הם יוכלו גם לנצח אותי באותו יום),⁴⁹ **וַיְהִי יְקַנֵּק מִשְׁעֵן לִי** אך ה' היה לי למשענת
 ולהצלה מאויביי⁵⁰: (כ) **וַיֵּצֵא לְמִדְבָּר אֹתִי** ה' הוציא אותי למקום רחב, שם
 אוכל להינצל,⁵¹ **יַחֲלִצֵנִי כִּי הִפֵּץ בִּי** ה' יחלץ ויוציא אותי מהמקום הצר, כיוון
 שהוא חפץ ורוצה בי⁵²:

ד. ה' גומל טובה לדוד בגלל שקיים את מצוות ה':

(כא) **יִגְמְלֵנִי יְקַנֵּק בְּצַדִּיקֹתַי** ה' תמיד ישלם לי את שכרי כפי צדקתי, שהרי אני
 לא עשיתי דבר רע לאף אחד מאותם אויבים שקמים עלי לרעה ובכל זאת הם
 תקפו אותי (ולכן ה' יציל אותי מהם),⁵³ **כְּבֹר יְדֵי יוֹשִׁיב לִי** כניקיון ידיי ה' תמיד
 ישיב לי, ה' תמיד יחזיר לי כפי שאני אדם זכאי. לא עשיתי דבר רע לאויביי,
 וממילא ידיי נקיות, ולכן ה' יציל אותי⁵⁴: (כב) **כִּי שְׁמַרְתִּי דְרָכַי יְקַנֵּק** (ה' תמיד
 יציל אותי) שהרי אני שמרתי את הדרך המתוקנת לפני ה', את הדרך בה ה'
 רוצה שאתנהג,⁵⁵ **וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאַלְהֵי וְלֹא הֵייתִי רָשָׁע מֵהַמְצוּוֹת שְׁצִוּוּהָ** אותי
 אלוקיי, קיימתי את כל המצוות שה' ציווה אותי לקיים (ולכן ה' יציל אותי)⁵⁶:
 (כג) **כִּי כָּל מִשְׁפָּטָיו לִנְגִדִי** (אני תמיד מקיים את מצוותיו של ה') שהרי כל דיניו
 גלויים לפניי,⁵⁷ **וְחֻקֹּתָיו לֹא אָסוּר מִמֶּנָּה וְלֹא אָסוּר מִלְקִיִּים** את מצוותיו של ה'
 - גם את המצוות שאיננו יודעים את הסיבה שה' ציווה לקיים אותם⁵⁸: (כד)

וְאַהֲיָהּ תָּמִים לֹא וְאֲנִי תָּמִיד שְׁלֵם בִּירְאֲתִי מֵה',⁵⁹ וְאַשְׁתַּמְרָה מֵעֲוֹנֵי וְתָמִיד שְׁמֵרְתִּי עַל עֲצָמַי שְׁלֵא אַחֲטָא:⁶⁰ (כה) וַיֵּשֶׁב יִקְנוֹק לִי כְּצַדִּיקְתִּי (שְׁמֵרְתִּי אֶת מִצְוֹת ה') וְלֹכֵן ה' שִׁילֵם לִי שֹׁכֵר כְּפִי שְׁאֲנִי הֵייתִי צַדִּיק,⁶¹ כְּבָרִי לְנֹגֵד עֵינָיו ה' גָּמַל לִי כְּמוֹ שְׁאֲנִי זָךְ וְנָקִי לְפָנָיו. דוֹד אָמַר שֶׁה' הִצִּיל אוֹתוֹ כִּיּוֹן שֶׁהוּא הִיָּה צַדִּיק לְפָנָיו ה'. דוֹד קִיִּים אֶת הַמִּצְוֹת כְּדֵי לְקִיִּים אֶת צִוּוֵי ה' וְלֹא כְּדֵי לְהַתְּגָאוֹת (וְלֹכֵן דוֹד מִדְּגִישׁ בַּפְּסוֹק וְאוֹמֵר "לְנֹגֵד עֵינָיו")⁶²:

ה. דרכי הנהגתו והשגחתו של ה':

(כו) עִם הָסִיד תִּתְחַסֵּד אֶתָּה מִתְּנַהֵג בַּחֲסֵד עִם מִי שֶׁמִּתְּנַהֵג כַּחֲסִיד וּמִקִּיִּים אֶת מִצְוֹתֶיךָ,⁶³ עִם גְּבוּרַת תָּמִים תִּתְמָם וְאִישׁ שֶׁהוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ בְּתַמִּימוֹת – אֶתָּה מִתְּנַהֵג בְּתַמִּימוֹת כְּלִפְיוֹ:⁶⁴ (כז) עִם נְבִרַת תִּתְבָּרַר עִם אָדָם נָקִי וְזָךְ, אֶתָּה תִּתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ נְקִיָּה וְזָכָה,⁶⁵ וְעִם עֲקֹשׁ תִּתְפָּלַל וְעִם אָדָם שֶׁמִּתְּנַהֵג לְפָנֶיךָ בְּצוּרָה עֲקוּמָה, אֶתָּה מִתְּנַהֵג גַּם כֵּן בְּדֶרֶךְ עֲקוּמָה (וְאִינְךָ מִתְּנַהֵג עִימוֹ כְּמוֹ שֶׁאֶתָּה מִתְּנַהֵג עִם הַצַּדִּיק)⁶⁶: (כח) וְאַתָּה עִם עֲוֵי תוֹשִׁיעַ וְעִם אָדָם שֶׁמִּתְּנַהֵג בְּכַנְיָעָה וְעַנוּוָה כְּמוֹ אָדָם עֹנֵי שְׁמוֹשֵׁפֶל – אֶתָּה עֲתִיד לְהוֹשִׁיעַ,⁶⁷ וְעֵינֶיךָ עַל רַמִּים תִּשְׁפִּיל וְאֶתָּה תִּתֵּן אֶת עֵינֶיךָ עַל הָאֲנָשִׁים הַמִּתְּגָאִים, וְתִשְׁפִּיל אוֹתָם:⁶⁸ (כט) כִּי אֶתָּה נִירִי יִקְנוֹק אֶתָּה ה' מֵאִיר לִי כְּמוֹ נֵר,⁶⁹ וְיִקְנוֹק יִגִּיהַּ חֲשָׁכִי וְה' מֵאִיר לִי אֶת הַחוֹשֶׁךְ בּוֹ אֲנִי נִמְצָא, ה' מוֹצִיא אוֹתִי מִהַצֵּרָה:⁷⁰ (ל) כִּי בְּכַף אֲרוֹץ גְּדוּד בְּעִזְרַתְךָ אֲרוֹץ אֶל גְּדוּדֵי הַגּוֹיִים וְאֶצֵּא לְהִלָּחֵם בְּהֵם וְאֶנְצַח אוֹתָם,⁷¹ בְּאַלְהֵי אֲדָלָג שׁוֹר וְעַל יָדֵי הַכַּח שֶׁאֶקְבַּל מִמֶּךָ ה' אֲלוֹקִי, אֲנִי אֶקְפוֹץ בְּמַהֲרָה וְקַלִּילוֹת עַל הַחוֹמוֹת כְּדֵי לְכַבּוֹשׁ אֶת עָרֵי הַגּוֹיִים:⁷² (לא) הָאֵל תָּמִים דְּרַבּוֹ דְּרָכָיו שֶׁל ה' שְׁלֵמוֹת וּמִמִּילָא הוּא גּוֹמֵל לְכָל אָדָם כְּפִי מֵהַ שְׁמַגִּיעַ לוֹ,⁷³ אֲמַרְתִּי יִקְנוֹק צְרוּפָה כִּשְׁם שֶׁבַכְסָף מְזוֹקֵק אֵין סִיגִים, כֵּךְ אֵין בְּדַבְרֵי ה' דְּבַר אֶחָד לְבַטְלָה,⁷⁴ מִגֵּן הוּא לְכָל הַחַסִּים בּוֹ ה' מִגֵּן עַל כָּל מִי

מקורות ותמצית ההערות

57. תרגום. 58. מצודות. 59. תרגום. 60. תרגום. 61. מצודות. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. רד"ק בפירושו הראשון. בפירושו השני כתב שהכוונה היא שדוד רץ לקראת חיילי האויב ולא היה מיוחד מהם בגלל שהוא בוטח בה'. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. מצודות. 68. מצודות.

שמוצא בו מחסה ובוטח בו⁷⁵: (לב) **כִּי מִי אֵל מִבְּלַעַדֵי יִקְוֶה שֶׁהָרִי מִי יִכּוֹל לִמְנוּעַ מֵה' מַלְקִיִּים מֵהִבְטַחְתּוּ? אֵינְךָ מִיִּשְׁהוּ שִׁיכּוֹל לִמְנוּעַ מֵה' אֶת־קִיּוֹם הַבְּטַחְתּוּ, וּמִמִּילָא ה' תְּמִיד מַקְיִים אֶת־הַבְּטַחְתּוֹ, וְכִי צוֹר מִבְּלַעַדֵי אֶלְהִינוּ וְכִי חִזַּק חוּץ מֵה' וִיכּוֹל לִמְנוּעַ מִמֶּנּוּ אֶת־קִיּוֹם הַהִבְטַחְתּוֹ?**⁷⁷:

ו. ה' עוזר לדוד להילחם, ובזכות זה דוד מנצח את מלחמותיו:

(לג) **הָאֵל מְעוֹזֵי חַיִּל ה' מַחְזֵק אוֹתִי בַכַּח, וַיִּתֵּר תְּמִים דְּרָבִי וְה' נוֹתֵן לִי לְדַלֵּג בְּדַרְכֵי, וְכַךְ אֲנִי יִכּוֹל לְקַפּוֹץ עַל־גְּבֵי מַכְשׁוּלִים, וְהַדְרֵךְ שֶׁבָה אֲנִי הוֹלֵךְ נִשְׁאֵרֶת תְּמִימָה לֹלֵא מַכְשׁוּלִים שֶׁמַּכְשִׁילִים אוֹתִי⁷⁹: (לד) מְשׁוּנָה רַגְלִי בְּאֵיכוֹת ה' שֵׁם אֶת־רַגְלֵי קָלוֹת, כִּךְ שֶׁאוֹכֵל לְרוּץ מֵהָר וּלְרֹדוֹף אַחֲרַי אוֹיְבֵי בַמְהִירוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֵיִלְּהָ רָצָה מֵהָר, וְעַל בְּמוֹתַי יַעֲמִדֵנִי וְה' הַעֲמִיד אוֹתִי עַל־מְקוֹם גְּבוּהָ, ה' הַעֲמִיד אוֹתִי וְהַפֵּךְ אוֹתִי לְאָדָם חָשׁוּב⁸¹: (לה) מְלֻמֵּד יָדַי לְמִלְחָמָה ה' מֵאֲמֵן אֶת־יָדַי לְהִלָּחֵם בְּצוּרָה טוֹבָה בַּמְלָחְמָה, וְנִחַת קִשְׁתְּךָ נְחוּשָׁה זְרַעְתִּי וְגַם כִּאֲשֶׁר קִשְׁתְּךָ מֵתוּחָה וּמוֹכְנָה לִירוֹת עֲלָיִי, אֲנִי יִכּוֹל לְשַׁבּוֹר אוֹתָהּ עַל־יָדַי זְרוּעוֹתַי, בְּגִלְלֵי שֶׁה' נָתַן לִי כַח רַב⁸³: (לו) וַתִּתֵּן לִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ הַיִּשַׁע שֶׁלְךָ (ה') הִיָּה הַמְגֵן שְׁלִי, וְעֲנִתְךָ תִּרְבֵּנִי וְהַעֲנוּוָה שֶׁלְךָ גִּרְמָה לִי לְהִיּוֹת כִּאֲלוֹ שֶׁאֲנִי עִם־גְּדוּל, הַעֲנוּוָה שֶׁלְךָ נִתְּנָה לִי כַח לְהִלָּחֵם בְּאוֹיְבִים כִּאֲלוֹ שֶׁהִרְבָּה אֲנָשִׁים נִלְחַמוּ נִגְדָם⁸⁵: (לז) תִּרְחִיב צַעְדֵי תִּחְתְּנִי הַרְחַבְתָּ אֶת־הַצַּעְדִּים שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ, הַגְּדַלְתָּ אֶת־גוֹדֵל הַצַּעְדִּים שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ בָּהֶם, וְלֹא מְעַדוּ קַרְסְפֵי וְכַךְ הִרְגִּילִים שְׁלִי לֹא מְעַדוּ, לֹא הִחְלִיקוּ. לְזַכּוֹתֶיךָ זֶה שֶׁהִגְדַּלְתָּ אֶת־צַעְדֵי, רַגְלֵי לֹא נִפְלוּ (כְּשֶׁרָדַפְתִּי אַחֲרַי אוֹיְבֵי)⁸⁷: (לח) אֲרַדְּפָה אֵיבֵי וְאֲשַׁמְדֵם אֲנִי תְּמִיד אֲרַדּוֹף אַחֲרַי הַאוֹיְבִים שְׁלִי וְאֲצַלִּיחַ לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, וְלֹא אֲשׁוּב עַד־כְּלוֹתֶם וְאֲנִי (דוֹד) לֹא אֲחַזּוֹר לְבֵיתִי עַד־שֶׁאֲשַׁמְדֵם אֶת־כּוֹלָם (אֶת־כָּל הַאוֹיְבִים שְׁלִי)⁸⁹: (לט) וְאֲבַכְּם וְאֲמַחֲצֵם וְאֲנִי הַשְׁמַדְתִּי וְהִכִּיתִי אֶת־כָּל אוֹיְבֵי, וְלֹא יִקְוִמוּן הַאוֹיְבִים שְׁלִי לֹא הָיוּ יִכּוֹלִים לְקוֹם לְאַחַר שֶׁהִכִּיתִי**

מקורות ותמצית הערות

72. רד"ק. 73. מצודות. 74. מצודות. 75. מצודות. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. 82. מצודות. 83. מצודות. 84. מצודות. 85. מצודות. 86. מצודות. 87. מצודות.

אותם, לא הייתה תקומה לאויביי, ⁹¹ וַיִּפְּלוּ תַחַת רִגְלֵי אויביי נפלו מתחת לרגליי⁹²:
 (מ) וַתִּזְרְנֵי חֵיַל לְמִלְחָמָה חגרת עליי כח להילחם באויביי, נתת לי כח להילחם
 בהם, ⁹³ תִּכְרִיעַ קַמִּי תַחַתְנִי אתה תפיל את האויבים שקמים עליי לרעה על רגליהם,
 וכך ייפלו תחתיי⁹⁴: (מא) וַאֲיֵבִי תַתָּה לִּי עַרְףְּ אתה (ה) גרמת לכך שהאויבים שלי
 הפנו לי את עורפם וגבם (כיוון שהם ברחו ממני), ⁹⁵ מִשְׁנָאִי גם השונאים שלי הפכו
 לי את גבם ועורפם כדי לברוח ממני, ⁹⁶ וַאֲצַמִּיתֶם ואני השמדתי את האויבים
 שלי⁹⁷: (מב) יִשְׁעוּ וְאִין מְשִׁיעַ האויבים שלי פנו לבקש עזרה מאחרים, אך אף
 אחד לא יושיע אותם, ⁹⁸ אֵל יִקְוֶק וְלֹא עֲנֶם (לאחר שייראו שלא נושעו מאף אחד אחר)
 אויביי פנו אל ה', אך ה' לא ענה להם⁹⁹: (מג) וַאֲשַׁחֲקֶם כַּעֲפֹר אֲרֶץ כתשתי את
 אויביי עד שהם נשחקו כאילו שהם היו עפר, ¹⁰⁰ כְּטִיט חוּצוֹת אֲדָקֶם אֲרֶקְעֶם
 והפכתי אותם להיות כתושים עד דק, שטחתי ורמסתי אותם, כמו שמורחים
 טיט¹⁰¹: (מד) וַתִּפְּלִינִי מְרִיבֵי עַמִּי אתה (ה) הצלת אותי מאויביי שקמו עלי מתוך
 העם שלי, מהאויבים שלי מתוך עם ישראל, ¹⁰² תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם ושמרת אותי
 מכל אויביי, עד ששמת אותי להיות מלך על כל האומות, ¹⁰³ עַם לֹא יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי
 עמים שהם גרים בארצות רחוקות ואינני מכיר אותם, עובדים אותי עכשיו. גם
 העמים הרחוקים ממני מאוד, משועבדים לי¹⁰⁴: (מה) בְּנֵי נֶכֶר יִתְפַּחְשׁוּ לִּי בני
 אותם עמים שעובדים אותי, ישקרו לי, בגלל שהם כל כך מפחדים ממני. כאשר
 אדם מפחד הוא משקר, ודוד אמר שהעמים משועבדים לו משקרים לו מרוב
 פחד, ויאמרו לו שהם לא מרדו בו, ¹⁰⁵ לְשִׁמוֹעַ אֲזַן (העמים המשועבדים לי משקרים
 לי) בגלל שאזנם שמעה את כל כוחי, ¹⁰⁶ יִשְׁמְעוּ לִּי ולכן הם ישמעו לכל מה
 שאצווה אותם¹⁰⁷: (מו) בְּנֵי נֶכֶר יִפְּלוּ בני העמים הנכרים משועבדים לי, יכמשו,
 יהיו מיוסרים בייסורים רבים, ¹⁰⁸ וַיַּחֲגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם והם יהיו חֲגָרִים, לא יוכלו
 ללכת ברגליהם בצורה ישרה, בגלל שהם יהיו קשורים באזיקי ברזל¹⁰⁹:

מקורות ותמצית הערות

88. תרגום. 89. מצודות. 90. מצודות. 91. תרגום. 100. מצודות. 101. מצודות. 102. מצודות. 103. מצודות.
 92. תרגום. 93. מצודות. 94. מצודות. 95. מצודות. 104. מצודות. 105. רד"ק. 106. מצודות. 107. מצודות.
 96. מצודות. 97. מצודות. 98. מצודות. 99. מצודות. 108. מצודות. 109. מצודות. 110. מצודות. 111. מצודות.

ז. שבח לה', ה' מתרומם כאשר עוזר לי במלחמותי:

(מז) הִי יִקְנֶק הַרִי ה' חַי לְעוֹלָם, וְכַךְ הוּא יְצִיל אוֹתִי תָמִיד מֵאוֹיְבָיִי, ¹¹⁰ וְבָרוּךְ צוּרֵי ה' שֶׁהוּא חֲזָקִי, יִהְיֶה מְבוֹרָךְ לְעוֹלָם, ¹¹¹ וְיָרֵם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי ה' יִתְרוֹמֵם מֵעַל כּוֹלָם כֹּאשֶׁר הוּא יוֹשִׁיעַ אוֹתִי, גְּדוֹלְתוֹ שֶׁל ה' תִּהְיֶה מְבוֹרָרֵת לְכוֹלָם כִּשֶׁהוּא יוֹשִׁיעַ אוֹתִי¹¹²: (מח) הָאֵל הַנִּתָּן נִקְמַת לִי ה' שֶׁהוּא נוֹקֵם אֶת נִקְמַתִּי, ¹¹³ וּמִוֹרִיד עַמִּים תַּחְתֵּנִי וְהוּא מְכַנִּיעַ עַמִּים תַּחְתֵּי¹¹⁴: (מט) וּמִוֹצִיאֵי מַאֲיָבֵי אֶתָּה מוֹצִיא אוֹתִי מֵהַאוֹיְבִים שְׁלִי, אֶתָּה ה' מְצִיל אוֹתִי מֵהַאוֹיְבִים שְׁלִי, ¹¹⁵ וּמִקְמֵי תְרוֹמְמֵנִי וְאֶתָּה מְגַבִּיהַ אֹתִי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה שְׁקִמִּים עֲלַיִי, אֶתָּה נוֹתֵן לִי לְהִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבָיִי, ¹¹⁶ מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילֵנִי וְאֶתָּה תְצִיל אוֹתִי מֵאֲנָשֵׁי חֲמָס, מֵאֲנָשִׁים רָשָׁעִים¹¹⁷: (נ) עַל כֵּן עַל הַחֲסָדִים הָאֵלֶּה שֶׁאֲמַרְתִּי בִשְׁרִיתִי, ¹¹⁸ אוֹדֶךָ יִקְנֶק בְּגוֹיִם (עַל הַחֲסָדִים הָאֵלֶּה שֶׁאֲמַרְתִּי בִשְׁרִיתִי) אֲנִי אוֹדֶה לָךְ ה' לִפְנֵי כָל הָעַמִּים, כְּדֵי שְׁכוֹלֵם יִכִּירוּ בַחֲסָדֶיךָ, ¹¹⁹ וְלִשְׁמֶךָ אֲזַמֵּר וְאֲנִי אֲזַמֵּר, אֲשִׁיר, לְכַבוֹד שְׁמֶךָ ה', וְאוֹמֵר אֶת תְּשׁוּבוֹתֶיךָ¹²⁰: (נא) מְגִדוֹל יִשׁוּעוֹת מְלִכּוֹ ה' עוֹשֶׂה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת לְמַלְכוֹ, לִי, שֶׁאֲנִי הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, ¹²¹ וְעֹשֶׂה חֲסָד לְמִשְׁיָחוֹ ה' עוֹשֶׂה חֲסָדִים לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא מִשַׁח בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (לְמִרוֹת שֶׁלֹּא מְגִיעִים לִי הַחֲסָדִים הָאֵלֶּה), ¹²² לְדָוִד וּלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם ה' יַעֲשֶׂה אֶת הַחֲסָדִים הָאֵלֶּה לְדוֹד (לִי) וּלְזָרְעֵי עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת¹²³:

פרק כג

(א) וְאֵלֶּה דְבָרֵי דָוִד הָאֲחֻרָנִים אֵלֶּה הֵם דְּבָרָיו הָאֲחֻרָנִים שֶׁל דָּוִד שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, ¹ נֶאֱמַר דָּוִד בֶּן יִשִׁי אֵלֶּה הֵיוּ דְבָרֵי דָוִד כִּשֶׁהוּא עוֹד הִיָּה רוּעָה צָאן, ² וְנֶאֱמַר הַגִּבֹּר הַקָּם עַל וְאֵלֶּה הֵם אוֹתָם דְּבָרֵי דָוִד לְאַחַר שֶׁהִרְיָמוּ אוֹתוֹ מֵעֵלָּה, לְאַחַר שֶׁהוּא הִתְחִיל לְמַלּוֹךְ, ³ מִשְׁיָח אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְהוּא הִפָּךְ לְהִיּוֹת מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל יְדֵי ה', ה' הַמֶּלֶךְ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, ⁴ וְנֶעֱשִׂים

מקורות ותמצית הערות

110. מצודות. 113. מצודות. 114. תרגום. 115. תרגום. 120. תרגום. 121. מצודות. 122. מצודות. 123. מצודות.
 116. מצודות. 117. תרגום. 118. מצודות. 119. מצודות. 1. מצודות. 2. מצודות. 3. מצודות. 4. מצודות. 5. מצודות.

זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל וּנְשַׁלַּחְתִּי עַל יַדֵּי ה' לִהְיוֹת נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, לְסֹדֵר אֶת הַשִּׁירִים שֶׁעֲתִידִים לִוְמַר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.⁵ דוֹד אוֹמֵר שֶׁלֹּא הִשְׁתַּנּוּ דְבָרָיו: הֵן כִּאֲשֶׁר הוּא הִיָּה רוּעָה צָאן, וְהֵן כִּאֲשֶׁר הוּא הוֹמֵלֵךְ לְמֶלֶךְ, לֹא הִשְׁתַּנּוּ דְבָרָיו, וְלֹא נִכְנְסָה בּוֹ גְאוּוּה לְאַחַר שֶׁהוּא הוֹמֵלֵךְ לְמֶלֶךְ: (ב) רִוַּח יִקְנֶה דְבַר בִּי (דוֹד אָמַר) אֲנִי מְדַבֵּר אֶת דְּבָרַי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ,⁶ וּמִלְּתִי עַל לְשׁוֹנֵי הַמִּלִּים שֶׁל ה' – הֵם שֶׁנִּמְצְאִים עַל לְשׁוֹנֵי (יֵשׁ כֹּאֵן כְּפִילוֹת עַל מַעֲלַת דְּבָרָיו שֶׁל דוֹד הַמֶּלֶךְ):⁷ (ג) אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הֵם דְּבָרֵי ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל:⁸ לִי דְבַר צִוֵּר יִשְׂרָאֵל ה' אָמַר לִי אֶת דְּבָרָיו, ה' יִיחַד אוֹתִי בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה,⁹ מוֹשֵׁל בְּאָדָם צַדִּיק כִּאֲשֶׁר מִי שִׁימְשׁוֹל עַל בְּנֵי הָאָדָם, כִּאֲשֶׁר מִי שִׁימְלוֹךְ עַל בְּנֵי הָאָדָם יִהְיֶה אָדָם צַדִּיק,¹⁰ מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹהִים אִזּוֹ גַם תִּמְשׁוֹל יִרְאֵת ה', הַמוֹשֵׁל הַצַּדִּיק יִדָּאֵג שְׁכוֹלֵם יִהְיוּ יִרְאִים אֶת ה'¹¹: (ד) וּכְאֹרֶךְ בְּקֶרֶךְ יִזְרַח שֶׁמֶשׁ כֶּשֶׁם שְׁאוֹר הַבּוֹקֵר גּוֹרֵר אַחֲרָיו זֹרִיחָה שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, כִּאֲשֶׁר יֵשׁ אוֹר בּוֹקֵר הַשֶּׁמֶשׁ זֹרִיחָה, כֵּךְ הַמוֹשֵׁל הַצַּדִּיק גּוֹרֵר אַחֲרָיו שְׁכֵל אֱלֹהֵי שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם יִהְיוּ יִרְאִים אֶת ה',¹² בְּקֶרֶךְ לֹא עֲבוֹת אֵךְ רַק בְּבוֹקֵר שָׁבוּ עֲנָנִים אִינֵם מְכַסִּים אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, נִרְאָה הָאוֹר. אוֹלֵם, בְּבוֹקֵר מַעֲוֹנָן, הָאוֹר אִינּוֹ נִרְאָה. הַנִּמְשָׁל הוּא שֶׁכִּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק מִפְסִיק לְמִשׁוֹל, הוּא לֹא יִכּוֹל לְגַרְרוֹר אַחֲרָיו אֶת שְׁאֵר הָאֲנָשִׁים שִׁיְהִיו יִרְאִים אֶת ה',¹³ מִנְּגָה מִמְּטָר דְּשָׂא מִאֲרֶץ מְאוֹרֵי הַשֶּׁמֶשׁ וּמִהַגְשָׁמִים יִצְמַח דְּשָׂא עַל הָאֲרֶץ. רַק שִׁילוּב הַכּוֹחוֹת שֶׁל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְהַגֶּשֶׁם, מִצְמִיחַ דְּשָׂא עַל הָאֲרֶץ, וְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ אִינּוֹ מִסְפִּיק לְהַצְמַח הַגֶּשֶׁם. כֵּךְ, אִם יֵשׁ מִתְנַגְּדִים אֶל הַצַּדִּיק, הַשְּׁפַעְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מִצְמַצְמַת, וְהוּא אִינּוֹ מִצְלִיחַ לְמִשׁוֹךְ אַחֲרָיו אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים. לְסִיכּוּם: יִשְׁנֵם שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁמִּצְמַצְמִים אֶת הַשְּׁפַעְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק: מִיתָתוֹ וְאֲנָשִׁים שֶׁמִּתְנַגְּדִים לוֹ:¹⁴ (ה) כִּי לֹא כֵן בֵּיתִי עִם אֵל אֵךְ מַלְכוּתִי וּמַלְכוּת בְּנֵי אִינְנָה כִּמוֹ הַצַּדִּיק וְהִיא מִצְלִיחָה לְהַשְׁפִּיעַ וּלְהַבִּיא אֶת הָעַם לִירְאֵת שָׁמַיִם – גַּם כִּאֲשֶׁר יֵשׁ מִתְנַגְּדִים לְמַלְכוּתִי

מקורות ומציית הערות

רש"י: הכוונה היא שבבית המקדש שרים רק את זמירותיו של דוד מלך ישראל. 6. מצודות. 7. מצודות. 8. מצודות. 9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. מצודות. 13. מצודות. 14. מצודות. 15. מצודות. 16. מצודות.

וגם לאחר מיתתי,¹⁵ **בִּי בְרִית עוֹלָם שָׁם לִי** (מלכותי משפיעה תמיד) כיוון שה' נתן רק לי ברית עולם, ואמר שהמלכים יהיו תמיד מצאצאיי,¹⁶ **עֲרוֹכָה בְּכַל** המלכות שלי מסדרת את הכל ובה הכל תלוי. ממילא, גם אם יש אדם שמתנגד למלכותי, מלכותי יכולה עדיין להכריעו,¹⁷ **וְשָׁמְרָה** וכן שמורה המלכות לצאצאיי לאורך כל הדורות, וממילא היא תשפיע על עם ישראל גם לאחר מותי,¹⁸ **בִּי כָּל יְשָׁעִי** (מלכותי תשפיע על עם ישראל לכל אורך הדורות) כיוון שכל ישועה שבה עם ישראל יושעו תהיה ישועה שתהיה קשורה אליי, כל ישועה שתבוא מישראל תהיה או ממני או מאחד מצאצאיי,¹⁹ **וְכָל חַפֵּץ וְכֵן**, כל רצון של אדם, יתמלא על ידי מלכות בית דוד, רק המלכים מבית דוד יכולים למלא את הרצונות של בני האדם,²⁰ **בִּי לֹא יִצְמִיחַ** (מילוי כל הרצונות של בני האדם תלויים בי ובצאצאיי) כיוון שה' לא יצמיח מלך שאינו מצאצאיי שימלוך על עם ישראל²¹: (ו) **וּבְלֵעֵל פְּקוּץ מִנְד פְּלָהֶם** וכל בני הבליעל, כל המלכים הרשעים (כמו ירבעם), יהיו כמו קוצים שזזים, כמו קוץ שתקוע ברגלו של אדם שזז ממקום למקום,²² **בִּי לֹא בְיַד יִקְחוּ** כיוון שאי אפשר להוציא את הקוץ ביד ולהניחו במקום אחד (אלא הוא מטלטל לכל מקום שהאדם הולך). דוד אמר שמלכותו יציבה וקיימת, ןלעומתה, מלכות הרשעים רעועה כמו קוץ שתקוע ברגל אדם, שאינו יציב במקום אחד²³: (ז) **וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם יִמְלֹא בְרָזָל וְעֵץ** ובחרבות,²⁴ **וּבְאִשׁ שְׂרוּף יִשְׂרְפוּ בְּשֵׁבֶת** ובזמן מלכותם של הרשעים, יהיו הרבה שרפות של תבערה שיגרמו להשבת מלכותם²⁵: (ח) **אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגְּבֵרִים אֲשֶׁר לְדָוִד** אלה הם שלשת הגיבורים שהיו שומרי ראשו של דוד לעת זקנותו (כאשר דוד היה כבר חלש יותר והיה צריך שמירה גדולה יותר ממה שהיה צריך לאורך חייו),²⁶ **יֵשֵׁב בְּשֵׁבֶת תַּחְכְּמָנִי** הגיבור הראשון היה יושב עם דוד ומדבר איתו דברי חכמה,²⁷ **רֹאשׁ הַשְּׁלֵשִׁי הוּא עֲדִינוּ הֶעֱצָנִי** ושמׁו של גיבור זה הוא עדינו העצני,

שהיה הראש לכל הגיבורים שהיו שומרי הראש של דוד (פירוש המילה שלישי הוא גיבור),²⁸ **עַל שְׁמוֹנָה מֵאוֹת קָלָל בְּפַעַם אַחַת** ולאחר שהיה עדינו העצני הורג שמונה מאות אנשים בפעם אחת, הוא היה יושב בדברי חכמה, למרות שהוא חזר עייף מהמלחמה²⁹: **(ט) וְאַחֲרָיו הָאָדָם שֶׁהָיָה בַּמַּעֲלָה אַחַת מִתַּחַת לְעַדְיָנו הָעֲצֵנִי, אֲךָ הָיָה עַדְיָן בַּמַּעֲלָה גְבוּהָהּ יוֹתֵר מִשָּׂאֵר אַנְשָׁיו שֶׁל דָּוִד,**³⁰ **אֶלְעָזָר בֶּן דָּוִד בֶּן אַחֲזָהִי** (האדם שהיה מעלה אחת מתחת לעדינו העצני היה) אלעזר שהיה בנו של אדם שנקרא "דדו", שהיה בנו של אדם שנקרא "אחחי",³¹ **בְּשִׁלְשָׁה הַגְּבֻרִים עִם דָּוִד אֶלְעָזָר הָיָה אֶחָד מִשְׁלֹשַׁת הַגְּיֹבֹרִים הַכִּי חֲזָקִים שֶׁהָיוּ עִם דָּוִד** (יחד עם עדינו העצני ושמה),³² **בְּחָרָפָם בְּפַלְשְׁתִּים נֶאֱסַפוּ שָׁם לְמִלְחָמָה** (אלעזר היה אחד משלשת הגיבורים שהיו עם דוד) בשעה שהפלשתים ביזו את בני ישראל ועלו להילחם נגדם,³³ **וַיַּעֲלוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַחֲיִילֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַחוּ מִשְׁדֵּה הַקָּרֶב, חוּץ מִדָּוִד וּשְׁלֹשַׁת הַגְּיֹבֹרִים שֶׁהָיוּ אִיתּוֹ. מִלְחָמָה זֹאת אֵינָה מוֹזְכֶּרֶת בְּנִבְיָא³⁴:** **(י) הוּא קָם וַיֵּן בְּפַלְשְׁתִּים עַד כִּי יִגְעָה יָדוֹ וַתִּדְבַּק יָדוֹ אֶל הַחֶרֶב, אֶלְעָזָר קָם וְהִכָּה בַּפְּלִשְׁתִּים עַד שֶׁמְרוּב פְּלִשְׁתִּים שֶׁהוּא הָרֵג, יָדוֹ הִתְעִיפָה, וּמְרוּב הָעֵיפּוֹת, הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִזִּיז אֶת יָדוֹ, וְכֵאלֹהֵי שִׁדּוֹ נִדְבַקָה לְחֶרֶב, מִכִּיוּן שֶׁהוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִזִּיז בְּכָלֵל אֶת יָדוֹ וְאֶפִּילוֹ לֹא לְהוֹצִיא אֶת הַחֶרֶב מִיָּדוֹ,**³⁵ **וַיַּעַשׂ יִקְנֹק תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא ה' עָשָׂה בַּיּוֹם הַהוּא יְשׁוּעָה גְדוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל: לְמִרְוֹת שָׁכַל חֲיִילֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַחוּ מִהַמְּלַחְמָה, דָּוִד וּשְׁלֹשַׁת הַגְּיֹבֹרִים שֶׁלוֹ נִיצְחוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים,**³⁶ **וְהָעָם יָשְׁבוּ אַחֲרָיו אַךְ לְפֶשֶׁט וְרַק אֹז, לְאַחַר הַנִּיצְחוֹן, חָזְרוּ חֲיִילֵי יִשְׂרָאֵל לְפֶשֶׁט מִחֲיִילֵי הַפְּלִשְׁתִּים אֶת בְּגִדֵיהֶם וּלְקַחַת מֵהֶם אֶת הַשֶּׁלֶל** (אך הם לא עזרו להילחם)³⁷: **(יא) וְאַחֲרָיו שָׁמָּא בֶּן אֲנָא**

מקורות ותמצית הערות

נראה שמדובר על אחד מגיבוריו של דוד שנקרא עדינו העצני שהיה ראש הסנהדרין. במהלך דבריו כתב גם בשם חז"ל שמדובר על יואב. רלב"ג: עדינו היה בטל מכל מלאכה כדי להרבות בלימוד החכמה. 28. מצודות. 29. מצודות. 30. מצודות. 31. רש"י. 32. רש"י + מצודות. 33. מצודות. 34. מצודות. 35. מצודות. 36. תרגום.

25. מצודות. 26. מצודות. 27. מצודות. רש"י: צלע פסוק זה מדבר גם כן על דוד, שהיה יושב בסנהדרין, וכאשר היה יושב ועוסק בתורה, היה עדין כתולעת, ומצד שני, בשעת מלחמה, לא היה עדין, והיה הורג שמונה מאות אנשים בפעם אחת. רד"ק כתב בהתחלה את דברי חז"ל שכתובים בדברי רש"י, ולאחר מכן כתב שעל פי הפשט,

הָרָרִי אָדָם כְּשֵׁם שִׁמָּא בֶן אֲגָא שֶׁהִיָּה גֵר בְּהָר, הִיָּה הַגִּיבּוֹר שֶׁהִיָּה כְּמַעֲלָה אַחַת
 מִתַּחַת לְאַלְעֹזֶר, ³⁸ וַיֵּאָסְפוּ פְּלִשְׁתִּים לְחַיָּה הַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ לִיחִידַת צְבָא כְּדִי
 לְתַקּוֹף אֶת יִשְׂרָאֵל, הַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ לְקַבּוּצָה שִׁשִּׁימָשָׁה כִּיחִידָה צְבֹאִית כְּדִי
 לְתַקּוֹף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ³⁹ וַתְּהִי שֵׁם הַחֲלֻקָּה הַשְּׂדֵה מְלֹאָה עֲדָשִׁים בְּאֶזְרוֹר שֶׁל
 הַמִּלְחָמָה הַיִּתְּהָ חֲלֻקַּת שְׂדֵה שֶׁהִיָּתְהָ זְרוּעָה בְּעַדְשִׁים, ⁴⁰ וְהָעָם נָס מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים
 וַחֲיִילֵי יִשְׂרָאֵל בְּרָחוּ מִחֲיִילֵי הַפְּלִשְׁתִּים ⁴¹: (יב) וַיִּתְּיָצַב בְּתוֹךְ הַחֲלֻקָּה שִׁמָּא נֶעֱמַד
 בְּתוֹךְ חֲלֻקַּת שְׂדֵה הַעַדְשִׁים, ⁴² וַיִּצְיָלָהּ שִׁמָּא מִנַּע מִהַפְּלִשְׁתִּים לְשׂוֹרֵף אֶת הַשְּׂדֵה
 וּבִכְךָ הִצִּיל אוֹתָהּ, ⁴³ וַיֵּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים שִׁמָּא הִכָּה שֵׁם אֶת הַפְּלִשְׁתִּים, וַיַּעַשׂ יִקְנוֹן
 תְּשׁוּעָה גְּדוּלָּה ה' עָשָׂה בְּאוֹתָהּ מִלְחָמָה יִשׁוּעָה גְּדוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל ⁴⁴: (יג) וַיֵּרְדוּ
 שְׁלֹשָׁה מֵהַשְּׁלֹשִׁים רֵאשִׁי שֶׁלֹּשָׁה מִפְּקָדִים שִׁפִּיקְדוּ עַל שְׁלוֹשִׁים הַגִּיבּוֹרִים שֶׁהִיוּ
 לְדוֹד (שְׁמוֹזְכָרִים בַּהַמְשָׁךְ), יֵרְדוּ לְעֹזֹר לְדוֹד בְּמִלְחָמָה, ⁴⁵ וַיָּבֵאוּ אֶל קַצִּיר אֶל דָּוִד
 אֶל מְעֵרַת עֲדָלָם שֶׁלֹּשֶׁת הַגִּיבּוֹרִים הִגִּיעוּ אֶל דָּוִד שֶׁהִיָּה בְּמַעֲרַת עֲדוּלָם, בְּשַׁעַת
 הַקַּצִּיר, ⁴⁶ וַחֲיִית פְּלִשְׁתִּים חָנָה בְּעַמְקֵי רְפָאִים הַקַּבּוּצָה שֶׁל חֲיִילֵי הַפְּלִשְׁתִּים,
 הַיַּחֲיִידָה הַצְּבֹאִית שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים, הִקִּימָה אֶת הַמַּחֲנֶה שֶׁלָּהֶם בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא
 "עַמְקֵי רְפָאִים" ⁴⁷: (יד) וַדָּוִד אָז בְּמַצוּדָה דָּוִד הִיָּה אֵז בְּמַצוּדָה שֶׁבְּמַעֲרַת עֲדוּלָם.
 בְּמַעֲרַת עֲדוּלָם הִיָּה סֹלַע גְּבוּהָ שֶׁהִיָּה קֶשֶׁה לְהַתְּקִיף אֶת מִי שֶׁהִיָּה מֵעֲלָיו, וְדוֹד
 יָשַׁב אֵז עַל הַסֹּלֶעַ. מִלְחָמָה זֹאת אֲרַעָה בִּימֵים שֶׁשָּׂאוֹל הִיָּה רוֹדֵף אַחֲרָי דָּוִד, ⁴⁸
 וּמִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אָז בֵּית לָחֶם מִפְּקַדַת הַפְּלִשְׁתִּים הַיִּתְּהָ אֵז בְּבֵית לָחֶם ⁴⁹: (טו)
 וַיִּתְּאוּהוּ דָּוִד דָּוִד מְאֹד רָצָה לְשִׁתּוֹת, ⁵⁰ וַיֵּאמֶר דָּוִד שֶׁאֵל אֶת הָאֲנָשִׁים שֶׁהִיוּ אִיתּוֹ:
 מִי יִשְׁקֵנִי מִיָּם מִבְּאֵר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר הַלּוֹוָאִי וּמִיִּשְׁהוּ יִשְׁקָה אוֹתִי מִהַמַּיִם
 שֶׁנִּמְצְאוּ בְּבוֹר הַמַּיִם שֶׁנִּמְצָא בַּשָּׂעַר הָעִיר בֵּית לָחֶם. דָּוִד רָצָה מִיָּם מִבֵּית לָחֶם
 מִשׁוּם שֶׁהַמַּיִם שֵׁם הִיוּ קָרִים, וְהַמַּיִם שֶׁהִיוּ בְּרִשׁוֹתוֹ הִיוּ חַמִּים (אוֹלָם דָּוִד לֹא
 צִוּוּהָ לְהַבִּיא אֶת הַמַּיִם, אֲלָא רַק אָמַר אֶת הַדְּבָרִים בְּתוֹר מִשְׁאַלָּה) ⁵¹: (טז) וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁת

מקורות ותמצית הערות

37. מצודות. 38. רש"י + מצודות. 39. מצודות. 44. תרגום. 45. מצודות. 46. מצודות. 47. מצודות.
 40. תרגום. 41. תרגום. 42. תרגום. 43. מצודות. 48. רד"ק. 49. מצודות שאמר שהכוונה היא לנציב והיינו

הַגְּבֵרִים בְּמַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים כאשר שלשת הגיבורים של דוד שמעו שהוא מאוד רוצה לשתות מהמים שבבית לחם, הם עברו דרך מחנה פלשתים (אין מדובר על עדינו העזני, אלעזר ושמא, אלא מדובר על שלשה גיבורים אחרים),⁵² וַיִּשְׁאַבוּ מַיִם מִבְּאֵר בַּיִת לְחָם אֲשֶׁר בְּשַׁעַר שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד שֶׁאָבוּ מַיִם מִבוּר הַמַּיִם שֶׁהִיָּה בְּשַׁעַר הָעִיר בֵּית לַחֶם,⁵³ וַיִּשְׁאַוּ וַיָּבֵאוּ אֶל דָּוִד שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים נִשְׂאוֹת אֶת הַמַּיִם וְהֵבִיאוּ אֶת הַמַּיִם אֶל דָּוִד,⁵⁴ וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם דָּוִד לֹא רָצָה לְשִׁתּוֹת אֶת הַמַּיִם, מִפְּנֵי שֶׁשְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים סִיכְנוּ אֶת עֲצָמָם כְּדִי לְהֵבִיא לוֹ אֶת הַמַּיִם, שֶׁהָרִי הֵם עָבְרוּ דֶרֶךְ מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים,⁵⁵ וַיִּסַּךְ אֹתָם לִיקְנוֹק דָּוִד שֶׁפָּךְ אֶת הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ לִשְׁם ה' (מכיוון שלא היה שם מזבח)⁵⁶: (יז) וַיֹּאמֶר דָּוִד אִמְרָה מְדוּעָה הוּא נִמְנָע מִשְׁתִּיית הַמַּיִם:⁵⁷ חָלִילָה לִּי יִקְנוֹק מֵעֲשֵׂתִי זֹאת ה'! גִּנְאִי הוּא לִי לְשִׁתּוֹת אֶת הַמַּיִם הָאֵלֶּה,⁵⁸ הַדָּם הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים בְּנַפְשׁוֹתָם הָאֵם אֲנִי אֶשְׁתֶּה בְּמֵם אֶת הַדָּם שֶׁל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה? הָרִי הֵם הִסְתַּכְּנוּ כְּדִי לְהֵבִיא לִי אֶת הַמַּיִם וְאֵם אֶשְׁתֶּה אוֹתָם, יִיחַשֵׁב הַדָּבָר כְּאִילוֹ שֶׁשְׁתִּיתִי אֶת דָּמָם,⁵⁹ וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם דָּוִד לֹא רָצָה לְשִׁתּוֹת אֶת הַמַּיִם שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ מִבֵּית לַחֶם,⁶⁰ אֲלֵה עָשׂוּ שְׁלֹשַׁת הַגְּבֵרִים כֵּךְ עָשׂוּ שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד:⁶¹ (יח) וַאֲבִישִׁי אֶחָי יוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה הוּא רֹאשׁ הַשְּׁלֹשָׁה אֲבִישִׁי, אֲחִיו שֶׁל יוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה, הִיָּה הַמִּפְקֵד שֶׁל שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד שֶׁהִלְכוּ לְהֵבִיא לוֹ מַיִם מִבֵּית לַחֶם,⁶² וְהוּא עֹזֵר אֶת חֲנִיתוֹ עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חֲלָלִים אֲבִישִׁי הִיָּה מְנִיף אֶת חֲנִיתוֹ עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים שֶׁהוּא הִיָּה הוֹרֵג רִבִּים מַחִילֵי הָאוֹיֵב וְהוּא לֹא הִיָּה מִתְעַיֵּף,⁶³ וְלוֹ שֵׁם בְּשֹׁלְשָׁה שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד: עֲדִינוּ, אֲלֵעֶזֶר וְשִׁמְאֵן, הֵיוּ מַחֲשִׁיבִים מְאֹד אֶת אֲבִישִׁי אֲבִישִׁי הִיָּה מְכֻבָּד בְּעֵינֵי שְׁלֹשַׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד:⁶⁴ (יט) מִן הַשְּׁלֹשָׁה הֵכִי

מקורות ותמצית הערות

- הך. 50. מצודות. 51. מצודות. 52. מצודות. כתבנו בפנים
 שאין מדובר על שלשת הגיבורים: עדינו, אלעזר ושמא,
 משום שבהמשך בפס' יט' כתוב שאבישי פיקד על שלשת
 הגיבורים שהלכו לשאוב מים לדוד והביא אומר שאבישי
 לא הגיע למדרגת שלשת הגיבורים של דוד. 53. תרגום.
 54. תרגום. 55. רד"ק. 56. רד"ק + מצודות. 57. מצודות.
 58. רד"ק בפירושו השני. 59. מצודות. 60. תרגום.
 61. תרגום. 62. מצודות. 63. מצודות. 64. מצודות.

נִכְבַּד אבישי היה מכובד יותר משלשת הגיבורים של דוד, ⁶⁵ וַיְהִי לָהֶם לְשׂוֹר אבישי היה אדם גדול בעיני שלשת הגיבורים של דוד ששאבו לו מים, ⁶⁶ וְעַד הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא אֶךְ אבישי לא היה במדרגה של שלשת הגיבורים של דוד: עדינו, אלעזר ושמא⁶⁷: (כ) וּבְנִיָּהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַיִל בְּנִיָּהוּ בֶן יְהוֹדָע היה בנו של אדם גיבור, ⁶⁸ רַב פְּעָלִים בְּנִיָּהוּ עָשָׂה הַרְבֵּה מַעֲשֵׂי גְבוּרָה, ⁶⁹ מִקְּבָצָאֵל בְּנִיָּהוּ היה ממקום שנקרא "קבצאל", ⁷⁰ הוּא הִפָּה אֶת שְׁנֵי אֲרָאֵל מוֹאָב בְּנִיָּהוּ הכה שני גיבורים שהיו לחיילי מואב, ⁷¹ וְהוּא יָרַד וְהִפָּה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיּוֹם הַשְּׁלֹגָה בְּנִיָּהוּ עָשָׂה מַעֲשֵׂה גְבוּרָה נוֹסֵף: בימי הקור, הוא הכה אריה בתוך בור מים, למרות שהקור גורם לאריה להתחזק, ולמרות שלבניה היה קשה יותר לזוז בתוך בור מים⁷²: (כא) וְהוּא הִפָּה אֶת אִישׁ מְצָרִי אִישׁ מְרָאָה בְּנִיָּהוּ גם הכה אדם מצרי שהיה נראה מאוד מפחיד, ⁷³ וּבִיד מְצָרִי חֲנִית הַמְצָרִי שְׂבָנִיָּהוּ הכה החזיק בידו חנית, ⁷⁴ וַיֵּרַד אֵלָיו בַּשָּׁבֶט בְּנִיָּהוּ הַתְּקַדֵּם לַעֲבֹר הַמְצָרִי כִּשְׁהוּא חֲזִיק בִּידוֹ שֶׁרְבִיט, מִקַּל, ⁷⁵ וַיִּגְזַל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמְצָרִי בְּנִיָּהוּ חֲטָף בְּחֻזְקָה אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמְצָרִי, ⁷⁶ וַיַּהֲרִיֵּהוּ בְּחֲנִיתוֹ בְּנִיָּהוּ הֲרִג אֶת הַמְצָרִי בְּחֲנִית שֶׁהַמְצָרִי חֲזִיק בּוֹ⁷⁷: (כב) אֵלֶּה עָשָׂה בְּנִיָּהוּ בֶּן יְהוֹדָע אֱלֹהֵם מַעֲשֵׂי הַגְּבוּרָה שֶׁעָשָׂה בְּנִיָּהוּ בֶּן יְהוֹדָע, וְלֹא שֵׁם בַּשְּׁלֹשָׁה הַגְּבוּרִים שֶׁלֹּא שֶׁשָּׂאֲבוּ בְּכֵת לַחֵם אֶת הַמִּים לְדוֹד, הַחֲשִׁיבוּ מְאֹד אֶת גְּבוּרָתוֹ שֶׁל בְּנִיָּהוּ. אולם, שלשת הגיבורים הכי חזקים של דוד: עדינו, אלעזר ושמא, לא החשיבו את גבורתו (של בניה), היות והם היו הרבה יותר חזקים ממנו⁷⁸: (כג) מִן הַשְּׁלֹשִׁים נִכְבַּד בְּנִיָּהוּ היה מכובד יותר משלשים הגיבורים של דוד שהנביא הולך למנות

מקורות ותמצית הערות

והוא בא מרות המואביה. מהר"י קרא: הכוונה שהוא הכה את יושבי שני ארמונות. רד"ק: למרות שבניה היה כהן והיה אסור לו להיטמא למתים, כאשר התורה ציוותה להילחם בשבעת העמים, היא לא חילקה בין כהנים לשאר ישראל וכולם מצווים על כך, כמו שכהן משוח מלחמה יוצא למלחמה. יתכן שלפי דבריו כהן משוח מלחמה אינו יוצא להילחם במלחמת רשות. 72. מצודות. 73. מצודות. 74. תרגום. 75. מצודות. 76. תרגום. 77. תרגום.

65. מצודות. 66. תרגום. 67. מצודות. 68. רד"ק. 69. מצודות. 70. מצודות. 71. מצודות. בהסבר מילים אלה כתב שהמילה אריאל מורכבת משני משתי מילים: ארי ואל ופירוש שניהם הוא חוזק, וכוונת הפסוק לומר שבניה הכה שני גיבורים חזקים של מואב. רש"י בשם חז"ל: בניהו לא השאיר אחריו אדם שהיה במעלתו, לא במקדש ראשון ולא במקדש שני, וכתב שלמילה אריאל הוצמדה המילה מואב משום ששלמה הוא שבנה את בית המקדש

בפסוקים הבאים, ⁷⁹ וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא אַךְ בָּנִיה לֹא הִיָּה בַּמַּעֲלָה שְׁלֹשֶׁת הַגִּיבּוּרִים שֶׁשָּׂאֲבוּ מִיָּם לְדוֹד, וְלִכֵּן הוּא לֹא נִמְנָה אִתָּם, ⁸⁰ וַיִּשְׁמְחוּ דָּוִד אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ דָּוִד מִיָּנָה אֶת בָּנִיה לְהִיּוֹת יוֹעֲצוֹ, דָּוִד מִיָּנָה אֶת בָּנִיה לְהִיּוֹת הַאִישׁ שֶׁהוּא (דָּוִד) יִקְשֵׁב לְעֲצוֹתָיו⁸¹: (כד) עָשָׂה אֶל אֲחֵי יוֹאָב בְּשָׁלְשִׁים עֲשָׂהאֵל, אַחִיו שֶׁל יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה, הִיָּה בַּמַּעֲלָה קִצַּת יוֹתֵר גְּבוּהָה מִשְׁלֹשִׁים הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד, וְלִכֵּן אִינוּ נִמְנָה אִתָּם, אַךְ בְּגַלְל שֶׁמַּעֲלָתוֹ לֹא הִיָּתְתָה הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּבוּהָה מֵהֵם, הוּא הוֹצֵמֵד לְשֹׁלְשִׁים הַגִּיבּוּרִים, ⁸² אֶלְחָנָן בֶּן דָּדוֹ בֵּית לָחֶם אֶלְחָנָן בֶּן אָדָם בִּשְׁם "דָּדוֹ" מֵהַעִיר בֵּית לָחֶם הִיָּה אֶחָד מִשְׁלֹשִׁים הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד⁸³: (כה) שָׁמָּה הִחְרַדְתִּי שָׁמָּה מֵהַעִיר חֲרוּד, ⁸⁴ אֶלְיָקָא הִחְרַדְתִּי: (כו) חֲלָץ הַפְּלָטִי, עִירָא בֶּן עַקֵּשׁ הַתְּקוּעִי: (כז) אָבִיעֶזֶר הָעֵנְתֵתִי, מְבַנֵּי הַחֲשֵׁתִי: (כח) צִלְמוֹן הָאֲחֵחִי, מְהָרִי הַנְּטֹפֵתִי: (כט) חֲלָב בֶּן בְּעֵנָה הַנְּטֹפֵתִי, אֲתִי בֶּן רִיבִי מִגְּבַעַת בְּנֵי בְנֵימָן: (ל) בְּנֵיהוּ פְּרַעְתָּנִי, הָדִי מִנְחֵלִי גַעֲשׂ: (לא) אָבִי עֲלִבּוֹן הָעֲרֵבְתִי, עֲזֻמּוֹת הַבְּרָחְמִי: (לב) אֶלְיָחֻבָּא הַשְּׁעֵלְבָנִי, בְּנֵי יִשׁוּן יְהוֹנָתָן יְהוֹנָתָן שְׁהִיָּה בְּנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁנִּקְרָא "יִשׁוּן"⁸⁵: (לג) שָׁמָּה הִחְרַדְתִּי שָׁמָּה מֵהַר שֶׁנִּקְרָא "טוּרָא", ⁸⁶ אֲחִיאָם בֶּן שָׂרָר הָאֲרָרִי אֲחִיאָם בֶּן שָׂרָר שְׁהִיָּה מֵהַר גְּבוּהָה⁸⁷: (לד) אֶלְיָפְלָט בֶּן אַחְסָבִי בֶּן הַמַּעֲבָתִי, אֶלְיָעָם בֶּן אֲחִיתָפֵל הַגְּלָנִי: (לה) חֲצָרִי הַפְּרָמְלִי, פְּעָרִי הָאֲרָבִי: (לו) יִגְאָל בֶּן נָתָן מִצְבָּה, בְּנֵי הַגְּדִי: (לז) צֶלְקָה הָעֵמָנִי, נַחְרִי הַבְּאֲרָתִי, נִשְׂאָ כְּלִי יוֹאָב בֶּן צָרִיָּה נַחְרִי הִיָּה נוֹשֵׂא אֶת כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שֶׁל יוֹאָב⁸⁸: (לח) עִירָא הִיתְרִי, גָּרֵב הִיתְרִי: (לט) אֲוִרְיָה הַחַתִּי, כָּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה בִּסְךְ הָכֵל הָיוּ לְדָוִד שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה גִיבּוּרִים: שְׁלֹשִׁים הַגִּיבּוּרִים שֶׁמְנוּיִים כֵּאֵן, עֲשָׂהאֵל, שְׁלֹשֶׁת שׁוֹאֲבֵי הַמַּיִם, וְעַדִּינוּ, אֶלְעֹזֵר וְשִׁמְאָ (אֶךְ בָּנִיה לֹא נִמְנָה עִם הַגִּיבּוּרִים שֶׁל דָּוִד מִשּׁוֹם שְׁדוּד מִיָּנָה אוֹתוֹ לְיוֹעֵץ וּמְשׁוֹם כֵּךְ הוּא לֹא הִיָּה יוֹצֵא לְכָל הַמַּלְחָמוֹת)⁸⁹:

 מקורות ותמצית ההערות

78. מצודות. 79. מצודות. 80. מצודות. 81. מצודות. רד"ק
 הוסיף פירוש נוסף וכתב שהכוונה היא שדוד מינה את בניה על
 הכרתו והפלתו. 82. מצודות. רד"ק בפסוק לח' כתב שעשהאל
 כן נחשב יחד עם שלושים הגיבורים. התרגום כולו הפרק
 שלשים מלשון גיבורים. 83. תרגום. 84. מהר"י קרא.
 85. מצודות. 86. תרגום. 87. תרגום. 88. מצודות. 89. מצודות.

פרק כד

(א) וַיִּסַּף אֶף יִקְוֶן לְחָרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל ה' המשיך לכעוס על ישראל (בנוסף לכעסו על ישראל בעוון הריגת הגבעונים),¹ וַיִּסַּת אֶת דָּוִד בָּהֶם הַשָּׁטָן הסית את דוד,² לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר הַשָּׁטָן כֹּךְ אֵשֶׁר הוּא הַסִּית אֶת דָּוִד:³ כִּי מָנָה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת יְהוּדָה לֶךְ וּתְסַפֹּר אֶת הָאֲנָשִׁים שִׁישׁ בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה:⁴ (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יֹאבָב שֵׁר הַחַיִּל אֲשֶׁר אִתּוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְיוֹאָב שֶׁהִיא שֶׁהִיא מְמוֹנָה עַל הַצָּבָא שֶׁהִיא אִתּוֹ (עם דוד):⁵ שׁוּט נָא בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּטָה עֲכָשִׂיו בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל,⁶ מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע (תְּשׁוּטָה בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל) מִדָּן שֶׁנִּמְצָא בְּצַפּוֹן וְעַד לְבָאֵר שֶׁבַע שֶׁנִּמְצָא בְּדָרוֹם, וּפְקָדוּ אֶת הָעָם וּתְסַפֹּר יַחַד עִם אֲנָשִׁיךָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,⁷ וַיִּדְעֵתִי אֶת מִסְפַּר הָעָם וְכִךְ אֲדַע כִּמָּה אֲנָשִׁים יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל:⁸ (ג) וַיֹּאמֶר יֹאבָב אֶל הַמֶּלֶךְ יוֹאָב עֲנֵה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ: וַיִּסַּף יִקְוֶן אֱלֹהֵיךָ אֶל הָעָם פְּהֵם וְכֵהֶם מֵאֵה פְּעָמִים הַלּוֹוֵאֵי שֶׁה' יִכְפִּיל וְיִשְׁלַח אֶת מִסְפָּרם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהוּא יִכְפִּיל אוֹתָם אֶפִּילוֹ פִּי מֵאֵה, הַלּוֹוֵאֵי וְה' יוֹסִיף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֲנָשִׁים רַבִּים,⁹ וְעֵינַי אֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ רְאוֹת וְהַלּוֹוֵאֵי שֶׁאֲתָה תִּרְאֶה בְּעֵינַיךְ שֶׁה' יוֹסִיף עַל מִסְפָּרם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְקִיִּים בִּימֶיךָ,¹⁰ וְאֲדַנֶּי הַמֶּלֶךְ לְפִמָּה חֲפִץ בְּדַבַּר הַזֶּה וְאֵם כֵּן אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! מְדוּעַ

מקורות ותמצית ההערות

גם על החטא הנסתר. חרון אף זה היה בנוסף לחרון האף שהיה לה' על ישראל בזמן מרד אבשלום, שם בני ישראל ניגפו משום שהיה בהם חטא נסתר. היות והחטאים לא היו גלויים, ה' העניש אותם על ידי דבר נסתר. בפירושו נוסף פירש שהכוונה היא שה' העניש את בני ישראל בעונש זה בנוסף לעונש שהעניש אותם ברעב שלש שנים. בהסבר חטאו של דוד כתב שהמניין היה שלא לצורך. עיין באוצר מפרשי התורה על פרשת במדבר באוצר המאמרים שם הרחבנו בעניין מניין בני ישראל. בסוף הפרק כתב הרד"ק שהעונש היה על שבני ישראל לא תבעו את בניין בית המקדש. 2. מצודות. רש"י: גירה. 3. עפ"י הגר"א בפירושו לספר יהושע, פרק א' פסוק א'. 4. תרגום. 5. תרגום. 6. תרגום. 7. מצודות. 8. תרגום.

1. מצודות וכתב שיתכן לומר שהכעס היה על שהם מרדו בדוד או שהיה להם עוון נסתר שדוד לא ידע עליו. רש"י כתב שאינו יודע על מה כעס ה' על בני ישראל. רלב"ג: ה' אמנם גורם לכל דבר שיקרה בעולם, אך ליבו של דוד הסית אותו, שהרי לו ה' היה מסית את דוד, לא היה ראוי שיהיה עונש לבני' על כך. בפירושו נוסף כתב שהכוונה היא שה' הסיר את השגחתו מעל דוד. אם ה' היה ממשיך את השגחתו על דוד, דוד לא היה מתרצה לספור את בני'. כמו"כ כתב שליכו של דוד הסית אותו. בהסבר החטא של דוד כתב שתי אפשרויות: א. דוד מנה את בני' כדי לסמוך על כוחו ולא לסמוך על ה'. ב. דוד היה צריך למנות את בני' על ידי מחצית השקל ולא באופן שהוא מנה אותם. רד"ק: לבני' היה עוון נסתר, ולכן ה' סיבב את הדברים שדוד ימנה את העם כדי שיוכל להענישם

אתה רוצה למנות את בני ישראל, הרי אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מהעין? יואב חשב שדוד ציווה אותו לספור את בני ישראל משום שדוד חשב שעם ישראל הוא עם גדול ודוד רצה לדעת את גודלו. יואב אמר לדוד שעדיף לא למנות אותם משום שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מהעין ובירך את דוד שעם ישראל עוד יגדל בימיו¹¹: (ד) וַיִּחְזַק דָּבַר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחֵי"ל הַצִּיּוּי שֶׁל דוֹד הַמֶּלֶךְ לַמְנוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה תִקְיָף, דוֹד לֹא הִסְכִּים לְדַבְּרוֹ שֶׁל יוֹאָב וְלֹא רָצָה לְהִימָנַע מִסְפִּירַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,¹² וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת הָעָם אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל יֵצְאוּ מִלִּפְנֵי דוֹד הַמֶּלֶךְ כְּדֵי לִלְכַת וּלְסַפּוֹר אֶת הָעָם, דֵּהִינּוּ: אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל¹³: (ה) וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל עִבְרוּ אֶת נְהַר הַיַּרְדֵּן (הֵם הִתְחִילוּ לַמְנוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע עֶבְרַת הַיַּרְדֵּן),¹⁴ וַיִּחַנּוּ בְּעָרוֹעֵר יָמִין הָעִיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַנַּחַל הַגָּד יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל חָנוּ בְּצַד הַיַּמִּי שֶׁל הָעִיר שֶׁנִּקְרָאת "עָרוֹעֵר" שֶׁהִיָּתָה בְּנַחֲלַת שֶׁבַט גַּד, וְהִיָּה שֵׁם נַחַל,¹⁵ וְאֶל יַעֲזָר מְעָרוֹעֵר, הִלְכוּ יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל אֶל הָעִיר יַעֲזָר¹⁶: (ו) וַיָּבֹאוּ הַגְּלָעָדָה מִיַּעֲזָר, הִלְכוּ יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל אֶל הַגְּלָעַד, וְאֶל אַרְץ תְּחַתִּים חֲדָשִׁי וּמֵהַגְּלָעַד, הִלְכוּ יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל לְאַרְץ תְּחַתִּים שֶׁהִיא אַרְץ שֶׁהִתְיַשְּׁבוּ שָׁם זָמַן לֹא רַב לִפְנֵי שִׁוּאָב וְאַנְשָׁיו הִגִּיעוּ לָשֵׁם, הִתְיַשְּׁבוּ בְּאַרְץ תְּחַתִּים הִיָּתָה חֲדָשָׁה,¹⁷ וַיָּבֹאוּ דָּנָה יַעֲן יוֹאָב וְאַנְשָׁיו הִלְכוּ מֵאַרְץ תְּחַתִּים אֶל מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא "דָּנָה יַעֲן",¹⁸ וְסָבִיב אֶל צִידוֹן וּמִשָּׁם סוֹבְבוּ יוֹאָב וְאַנְשָׁיו אֶל הָעִיר צִידוֹן¹⁹: (ז) וַיָּבֹאוּ מִבְּצֵר צֹר יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל בָּאוּ לְמִבְצֵר חֶזֶק שֶׁעָמַד עַל סֶלַע גְּבוּהָ,²⁰ וְכָל עָרֵי הַחַיִּי וְהַכְּנַעֲנִי וּמִשָּׁם הִסְתוֹכְבוּ יוֹאָב וְאַנְשָׁיו בְּכָל הָעָרִים שֶׁהָיוּ בֵּהֶם הָעַמִּים שֶׁל הַחַיִּי וְהַכְּנַעֲנִי שִׁישְׁבוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּעָרִים אֵלֶּה הָיוּ אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְחֶלֶק מֵתוֹשְׁבֵי הָעָרִים הָאֵלֶּה הָיוּ שִׁיכִים לַחַיִּי וְלַכְּנַעֲנִי,²¹ וַיֵּצְאוּ אֶל נֶגֶב יְהוּדָה בְּאֵר שֶׁבַע מְעָרֵי הַחַיִּי וְהַכְּנַעֲנִי, עִבְרוּ יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחֵי"ל

מקורות ותמצית הערות

9. מצודות. 10. מצודות. 11. מצודות. 12. תרגום. 17. מצודות. 18. מצודות. 19. מצודות. 20. מצודות. 13. מצודות. 14. רד"ק. 15. מצודות. 16. מצודות. 21. מצודות. 22. תרגום. 23. תרגום. 24. תרגום.

דרומה אל העיר באר שבע שהייתה בנחלת שבט יהודה²²: (ח) וַיֵּשְׁטוּ בְּכָל
 הָאָרֶץ יוֹאֵב וּשְׂרֵי הַחֵיל הִלְכוּ בְּכָל הָאָרֶץ,²³ וַיָּבֹאוּ מִקְצֵה תְּשֻׁעָה חֲדָשִׁים וְעֶשְׂרִים
 יוֹם יְרוּשָׁלַם לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ תְּשֻׁעָה חֲדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יָמִים מֵעַתָּה שֶׁהֵם הִתְחִילוּ
 לְהִסְתַּכֵּב בְּאָרֶץ וּלְמַנּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, חֲזְרוּ יוֹאֵב וּשְׂרֵי הַחֵיל אֶל יְרוּשָׁלַם:²⁴
 (ט) וַיִּתֵּן יוֹאֵב אֶת מִסְפַּר מִמְּקַד הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ יוֹאֵב נָתַן לְדוֹד הַמֶּלֶךְ אֶת
 חֲשׁוֹן מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים שֶׁעָלָה בְּמַנְיִן שֶׁהוּא מֵנָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,²⁵ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל
 שְׂמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ חֵיל שִׁלְף חָרֵב תּוֹצְאוֹת הַמִּמְּקַד הָיוּ שְׁבִיִּישׂרָאֵל הָיוּ
 שְׂמוֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף חֵיילִים לְוַחֲמִים,²⁶ וְאִישׁ יְהוּדָה חָמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ וְאֵילוֹ
 מִיְהוּדָה, הָיוּ חָמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף חֵיילִים לְוַחֲמִים: (י) וַיֵּךְ לֵב דָּוִד אֶתוֹ אַחֲרַי כִּן
 סָפַר אֶת הָעָם לְאַחַר שִׁיּוֹאֵב מֵנָה אֶת הָעָם, לִיבּוֹ שֶׁל דָּוִד הִכָּה אוֹתוֹ, דָּוִד הָיָה
 חָרָד וְהִתְחַרַּט עַל שֶׁהוּא אָמַר לְיוֹאֵב לְסַפּוֹר אֶת הַחֵיילִים, כִּיוּן שֶׁהוּא יָדַע שִׁישׁ
 חָטָא לְמַנּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלֹא לְקִיחַת כּוֹפֵר בְּשַׁעַת הַמַּנְיִן,²⁷ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל
 יְקִנֹּק דָּוִד אָמַר אֵל ה': הַטָּאֲתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֲנִי חָטָאֲתִי מְאֹד בְּכִן
 שִׁגְרַמְתִּי שֶׁתְּבֹא מִגַּפָּה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (בְּגַלְל שֶׁסְּפַרְתִּי אוֹתָם),²⁸ וְעַתָּה יְקִנֹּק ה'!
 מֵאַחַר וְאֲנִי מִתְחַרַּט עַל הַחָטָא,²⁹ הֲעֵבֶר נָא אֶת עֵינַי עַבְדְּךָ תַּעֲבִיר עֲשִׂיוֹ אֶת
 הַחָטָא שֶׁחָטָא בּוֹ עַבְדְּךָ, תִּמְחַל עַל הַחָטָא שֶׁחָטָאֲתִי בּוֹ, וְאֵל תְּבִיא נֶגֶף עַל
 יִשְׂרָאֵל בְּגַלְלִי,³⁰ כִּי נִסְפַּלְתִּי מְאֹד (תַּעֲבִיר אֶת הַחָטָא) שֶׁהָרִי אֲנִי עָשִׂיתִי מֵעֲשֵׂה
 שְׂטוֹת (בְּכִךְ שֶׁסְּפַרְתִּי אֶת הָעָם), אֲךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא חָטְאוּ בְּכִךְ:³¹ (יֵא) וַיִּקָּם דָּוִד
 בְּבִקְרָה מִיַּד כִּשְׁקָם דָּוִד בְּבוֹקֵר,³² וְדָבַר יְקִנֹּק הָיָה אֶל גֹּד הַנְּבִיא (מִיַּד כִּשְׁקָם דָּוִד
 בְּבוֹקֵר) ה' אָמַר לְגֹד הַנְּבִיא,³³ חֲזֵה דָּוִד גֹּד הָיָה חֲזוּהַ דָּוִד, וְנִקְרָא כִךְ, מִשּׁוֹם
 שֶׁכָּל נְבוֹאוֹתָיו הָיוּ אֵל דָּוִד. גֹּד לֹא הִתְנַבֵּא לְאַף אָדָם אַחֲרַי חוּץ מִלְּדָוִד הַמֶּלֶךְ,³⁴

מקורות ותמצית ההערות

25. מצודות והכפל מספר ומפקד העם הוא דרך הכתוב. רש"י: יואב עשה שני מניינים, ואמר שאם ייתן לדוד את המניין הקטן יותר, ודוד יכעס על כך, ייתן לדוד את המניין הגבוה יותר. מלבי"ם: יואב עשה שני מניינים - מניין אחד שבו היה הסכום הכולל של האנשים שנמנו ומניין נוסף שהיה בו את מספר הפרטים והאנשים הפרטי.

בהתחלה יואב נתן לדוד את המספר הכולל ולאחר מכן נתן לו את המספר הפרטי. 26. מצודות. 27. מצודות. עיין אוצר מפרשי התורה על פרשת במדבר, שם הרחבנו את עניין מניין בני ישראל. 28. מצודות. 29. עיין אוצר מפרשי התנ"ך על ספר בראשית בביאור המילה "עתה". 30. תרגום + מצודות. 31. מצודות. 32. מצודות.

לֵאמֹר כֹּךְ אָמַר ה' אֵל גַּד בְּדַבְרֵי הַנְּבוּאָה³⁵: (יב) הַלֹּיף וְדַבְרַתְּ אֶל דָּוִד (ה' אָמַר לְגַד) לֶךְ וּתְדַבֵּר אֶל דָּוִד,³⁶ כֹּה אָמַר יְקֹנֵק (תֹּאמַר לְדָוִד) כֹּךְ אָמַר ה': שְׁלֹשׁ אָנֹכִי נוֹטֵל עֵלְיָי אֲנִי מֵטִיל עֲלֶיךָ אֶת אֶחָד מִשְׁלֹשׁ הָעוֹנָשִׁים הַבָּאִים,³⁷ בְּחָר לָךְ אַחַת מֵהֶם וְאָעִשָׂה לָךְ וּתְבַחַר אֶת אֶחָד מֵהָעוֹנָשִׁים, וְאֲנִי אֶעֱנֶיךָ אוֹתְךָ בְּעוֹנֶשׁ זֶה³⁸: (יג) וַיָּבֵא גַד אֶל דָּוִד וַיִּגַּד לוֹ גַּד בֹּא לִפְנֵי דָוִד וְאָמַר לוֹ אֶת דְּבַרֵי ה',³⁹ וַיֹּאמֶר לוֹ גַּד אָמַר לְדָוִד לְבַחֹר בְּאַחַת הָאִפְשָׁרוּת הַבָּאוֹת: (1) הִתְבּוֹא לָךְ שִׁבְעַ שָׁנִים רָעַב בְּאַרְצְךָ הָאֵם אֶתְּהָ רוּצָה שִׁיְהִי שִׁבְעַ שָׁנֹת רָעַב בְּאַרְצְךָ,⁴⁰ (2) אִם שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נִסְף לִפְנֵי צָרִיךָ וְהוּא רִדְפָךָ אוֹ הָאֵם שְׂאֵתָה רוּצָה לְבָרוּחַ בְּמִשְׁךָ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מִפְּנֵי שְׂאוּיְכִיךָ יִרְדְּפוּ אַחֲרֶיךָ,⁴¹ (3) וְאִם הֵייתָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים דֹּבֵר בְּאַרְצְךָ אוֹ הָאֵם אֶתְּהָ מֵעַדֶיךָ שְׁבַמִּשְׁךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים יִהְיֶה דְבַר בְּכָל אֲרָצְךָ,⁴² עֲתָה דַע וְרָאָה מָה אֲשִׁיב שְׁלָחִי דֹבֵר עִכְשָׁיו תִּדְעַ וּתְבִינְךָ אֶת כָּל שְׁלֹשׁ הָאִפְשָׁרוּת, וְלֵאחֲרַי שְׂתַבַּחַר בְּאַחַת מֵהֶן, אוֹכֵל לְהַחְזִיר תְּשׁוּבָה לְמִי שִׁשְׁלַח אוֹתִי, אוֹכֵל לְעֵנֹת לֵה' וְלוֹמַר לוֹ אֶת תְּשׁוּבַתְךָ⁴³: (יד) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גַּד דָּוִד עֲנֵה לְגַד: צַר לִי מְאֹד כָּל הַצָּרוֹת הָאֵלֶּה, הֵן צָרוֹת קָשׁוֹת,⁴⁴ נִפְלְאָה נָא בְּיַד יְקֹנֵק וּבְכָל זֹאת אֲנִי מֵעַדֶיךָ לִפְּוֹל עִכְשָׁיו בִּידְיוֹ שֶׁל ה' וְשִׁיבֹא דְבַר (הָאִפְשָׁרוֹת הַשְּׁלִישִׁית),⁴⁵ כִּי רַבִּים רַחֲמָיו (אֲנִי מֵעַדֶיךָ שִׁיבֹא דְבַר וְלִפְּוֹל בִּידְיוֹ שֶׁל ה') כִּיוֹן שֶׁרַחֲמָיו שֶׁל ה' הֵם מְרֻבִּים, וְהוּא יִרְחַם עֲלֵינוּ,⁴⁶ וְבִידְ אָדָם אֵל אִפְלָא וְכֹךְ לֹא אִפּוֹל בִּידֵי אָדָם. אִם אֲבַחַר בְּחֶרֶב, אֲנִי נִמְסַר בִּידֵי אָדָם. גַּם אִם אֲבַחַר בְּרָעַב, הָעֲנִיִּים יִהְיוּ צָרִיכִים אֶת עֲזֹרַתְּם שֶׁל הָעֲשִׂירִים. אֵךְ אִם אֲבַחַר בְּדְבַר, כֹּלֶם יִהְיוּ נִתּוֹנִים בִּידֵי ה', וְהוּא יִרְחַם עֲלֵינוּ⁴⁷: (טו) וַיִּתֵּן יְקֹנֵק דֹּבֵר בְּיִשְׂרָאֵל ה' שִׁלַּח אֶת הַדְּבַר בְּיִשְׂרָאֵל, וְכַתּוּצָאָה מֵהַדְּבַר, אֲנָשִׁים רַבִּים מֵתוּ,⁴⁸ מֵהַבְּקָר וְעַד עֵת מוֹעֵד מִכַּת הַדְּבַר נִמְשַׁכָּה מֵהַבּוֹקֵר שָׁבוּ דִיבַר גַּד אֶל דָּוִד, וְעַד הַבּוֹקֵר לְמַחֲרַת, בְּדִיוֹק בְּאוֹתוֹ הַזְּמָן

מקורות ותמצית הערות

33. מצודות. 34. מצודות. 35. עפ"י הגר"א בפירושו לספר הושע, פרק א' פסוק א'. 36. תרגום. 37. מצודות. 38. תרגום. 39. תרגום. 40. מצודות וכתב שבדברי הימים כתוב שלש שנים והסיבה היא ששלש שנות רעב אלו היו מחוברות אל שלשת שנות הרעב שהיה על דבר הגבעונים. מלבי"ם: שבע שנות הרעב נמשכו גם לאחר מות דוד ובימיו של דוד היו רק שלש שנות רעב. 41. מצודות. 42. מצודות. 43. מצודות. 44. מצודות. 45. מצודות.

בבוקר. ה' שלח את הדבר במשך עשרים וארבע שעות. אמנם בדברי הנבואה, ה' אמר לדוד שהדבר יימשך שלשה ימים, אך לאחר שה' התחיל להכות בישראל, הוא התמלא ברחמים וקיצר את משך זמן המכה,⁴⁹ וַיָּמָת מִן הַעַם מֶדֶן וְעַד בָּאָר שְׁבַע שְׁבַע יָמִים אֶלֶף אִישׁ מֵאִשׁ מֵיִשְׂרָאֵל מִדֶּן בְּצַפּוֹן וְעַד בְּאֵר שְׁבַע בְּדָרוֹם, שְׁבַע יָמִים אֶלֶף אִישׁ (כתוצאה ממכת הדבר)⁵⁰: (טז) וַיִּשְׁלַח יְדֹוּ הַמַּלְאָךְ יְרוּשָׁלַם לְשִׁחְתָהּ הַמְּלֶאךְ שֶׁשֶׁלַח ה' להכות את בני ישראל בדבר, רצה להרים את ידו כדי להשחית גם את תושבי ירושלים,⁵¹ וַיִּנְחָם יְקֹנֶק אֶל הַרְעָה בְּדִיּוֹק כְּאִשֶׁר הַמְּלֶאךְ הָרִים אֶת יְדֹוּ כְּדִי לְהַכּוֹת אֶת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, ה' שינה את דעתו והחליט לא להכות בהם,⁵² וַיֹּאמֶר לְמַלְאָךְ הַמְּשֻׁחֵתִית בָּעַם ה' אמר למלאך שהכה את בני ישראל בדבר: רַב עֲתָה מִסְפִּיק עֲכָשִׁיו הַהֲרוּגִים שֶׁנִּהְיָוּ בְּדָבָר,⁵³ הֲרָף יְדֶךָ תְּרַפֶּה אֶת יָדְךָ, וְתַפְסִיק לְהַכּוֹת יוֹתֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר,⁵⁴ וּמַלְאָךְ יְקֹנֶק הָיָה עִם גִּרְוֹן הָאֲרוֹנָה הַיְבֵסִי (בשעה שה' אמר למלאך להפסיק להכות את בני ישראל בדבר) הַמְּלֶאךְ עִמָּד בְּסִמּוּךְ לְגִוּוֹן שֶׁל אָדָם שֶׁנִּקְרָא "אֲרוֹנָה", שֶׁהִיא מֵהָעַם הַיְבוּסִי⁵⁵: (יז) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יְקֹנֶק בְּרֵאתוֹ אֶת הַמַּלְאָךְ הַמְּכַה בְּעַם כְּאִשֶׁר דָּוִד רָאָה אֶת הַמְּלֶאךְ שֶׁהִכָּה בְּדָבָר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא אָמַר לֵה',⁵⁶ וַיֹּאמֶר כֵּךְ אָמַר דָּוִד לֵה': הִנֵּה אֲנִכִי חָטָאתִי וְאַנְכִי הָעֵוִיתִי אֲנִי הָרִי זֶה שֶׁחָטָאתִי, וְאֲנִי הָרִי זֶה שֶׁעֲשִׂיתִי עִוּוֹן. דָּוִד אָמַר לֵה' שֶׁהוּא זֶה שֶׁגָּרַם לְמַגְפָּה וּשְׁבַנִי יִשְׂרָאֵל לֹא חָטָאוּ, וּמִמִּילָא לֹא מִגִּיעַ לָהֶם לְמוֹת בְּדָבָר,⁵⁷ וְאַלֶּה הַצֵּאֵן מִכָּה עָשִׂיו אֶךְ מֵה עָשִׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (הַמְּכֹוֹנִים צֵאֵן בְּפִסּוֹק), הָרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא חָטָאוּ,⁵⁸ תְּהִי נָא יְדֶךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי תַכָּה עֲכָשִׁיו אוֹתִי וְאֵת מִשְׁפַּחְתִּי בְּדָבָר, וְאֵל תַּכָּה אֶת שָׂאֵר הָעַם⁵⁹: (יח) וַיָּבֵא גָד אֶל דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא בְּאוֹתוֹ יוֹם, כֹּא גָד אֵל דָּוִד,⁶⁰ וַיֹּאמֶר לוֹ גָד אָמַר לְדָוִד בְּנִבְוָאָה:⁶¹ עֲלֵה הָקֵם לִיקְנוֹק מִזְבֵּחַ בְּגִרְוֹן אֲרוֹנָה הַיְבֵסִי תַעֲלֶה וְתַקִּים

מקורות ותמצית ההערות

46. מצודות. 47. מצודות. 48. תרגום. 49. רד"ק + יידע שהוא צריך להתפלל שם, ומעצירת המגפה שם, הוא יבין ששם אמור להיכנות בית המקדש. 52. מצודות. 53. מצודות. 54. מצודות. 55. מצודות. 56. תרגום. 57. מצודות. 58. מצודות. 59. תרגום + מצודות. 60. מצודות. 61. מצודות. רד"ק: ה' הראה לדוד דמות של מלאך שחרבו הייתה שלופה על ירושלים, וה' העמיד את המלאך בסמוך לגרון ארונה היבוסי כדי שדוד

מזבח לה' בגורן של ארונה היבוסי⁶²: (יט) וַיַּעַל דָּוִד כְּדַבֵּר גֹּד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק דוד עלה אל גורן ארונה היבוסי כפי שגד הנביא ציווה אותו על פי ה' (הגורן היה ממוקם על הר המוריה)⁶³: (כ) וַיִּשְׁקֶף אַרְוֵנָה וַיֵּרָא אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת עֲבָדָיו עֹבְרִים עָלָיו אַרְוֵנָה הסתכל וראה את דוד המלך ואת עבדיו עוברים בסמוך אליו (בסמוך לארונה),⁶⁴ וַיֵּצֵא אַרְוֵנָה יְצֵא אל דוד, וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְמֶלֶךְ אִפְּסוֹ אַרְוֵנָה אַרְוֵנָה השתחווה לדוד המלך באופן שפניו היו על הארץ⁶⁵: (כא) וַיֹּאמֶר אַרְוֵנָה אַרְוֵנָה שאל את דוד: מַדּוּעַ בָּא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶל עֲבָדָיו אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! למה הגעת לעבדך? למה הגעת אליי? היית צריך לשלוח שליח כדי לקרוא לי אליך, הרי אין זה מכובד שמלך יבוא בעצמו אל אחד מאנשיו,⁶⁶ וַיֹּאמֶר דָּוִד עֲנֵה לַאֲרֻנָּה: לְקִנּוֹת מַעֲמֹדָךְ אֶת הַגֶּרָן בֵּאתִי אֵלֶיךָ כְּדִי לְקַנּוֹת מִמֶּךָ אֶת הַגֶּרָן,⁶⁷ לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ לַיְקֹוֹק (אני רוצה לקנות את הגורן) כדי לבנות מזבח לה', ובאתי לכאן לכבודו של ה'. על ידי שדוד בא בעצמו לארונה כדי לקנות ממנו את הגורן כדי להקים עליו מזבח, הוא כיבד את ה',⁶⁸ וְתַעֲצֵר הַמַּגִּפָּה מֵעַל הָעָם וכך, כשאבנה כאן מזבח לה', המגפה תיעצר לגמרי מעל בני ישראל. גם לפני שדוד בנה את המזבח בגורן ארונה, המגפה כמעט נעצרה, אך היא נפסקה לגמרי רק כאשר דוד בנה את המזבח בגורן ארונה⁶⁹: (כב) וַיֹּאמֶר אַרְוֵנָה אֶל דָּוִד אַרְוֵנָה אמר לדוד: יִקַּח וַיַּעַל אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ! אתה יכול לקחת את הגורן כדי לבנות בו את המזבח, וכן אתה יכול לקחת ממני כל בהמה שטובה בעיניך כדי להקריב לה',⁷⁰ רְאֵה הַבֶּקֶר לְעֹלָה את הבקר שלי שכשר להקרבה על גבי המזבח - אתה יכול לקחת לשם הקרבת קרבן עולה,⁷¹ וְהַמִּרְגָּיִם וְאֵת הַכֹּלִים שֶׁנִּקְרָאִים "מִרְגָּ", לוחות עץ שבתחתיתם יש אבנים קטנות ומשתמשים בהם כדי לדוש את התבואה,⁷² וְכֻלֵּי הַבֶּקֶר וְכֵן בְּשָׂר כְּלֵי הַבֶּקֶר, לְעֹצֵימִים (אתה יכול להשתמש במרגים ובשאר כלי הבקר) כדי להדליק את

מקורות ותמצית הערות

60. תרגום. 61. מצודות. 62. תרגום. 63. רלב"ג + מצודות. 68. מצודות. 69. מצודות. להשלמת העניין, ראה בפירושו 64. מצודות. 65. מצודות. 66. מצודות. 67. תרגום. לפסוק טז. 70. מצודות. 71. תרגום. 72. מצודות.

האש על גבי המזבת. ארונה אמר לדוד שהוא יכול להשתמש בבהמות שלו לקרבנות, ובכלים שלו שעשויים מעץ – לעצים להדלקה על גבי המזבח⁷³: (כג) **הַכֹּל נָתַן אַרְוֹנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ** את כל הדברים האלה (הגורן, הבקר וכלי העץ), הסכים ארונה שהיה מלך יבוס (ולאחר שדוד כבש את יבוס הוא התגייר), לתת לדוד מלך ישראל ללא תמורה,⁷⁴ **וַיֹּאמֶר אַרְוֹנָה אֶל הַמֶּלֶךְ** אמר אל דוד המלך: **יִקְוֶן אֱלֹהֶיךָ יְדָעָה** (אני מאחל ש-) ה' יתרצה לקבל את הקרבן שאתה מקריב לפניו, והמגפה תיעצר⁷⁵: (כד) **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אַרְוֹנָה** דוד המלך ענה לארונה: **לֹא** אינני מסכים לקבל את הגורן, את הבקר ואת כלי העץ בחינם,⁷⁶ **כִּי קִנּוּ אֶקְנֶה מֵאוֹתָךְ בְּמַחִיר** אלא אני אקנה ממך הכל בכסף, ואשלם לך את השווי שלהם,⁷⁷ **וְלֹא אֶעֱלֶה לִיקְוֶן אֱלֹהֵי עֲלֹת הַנֶּחֱם** וכך לא אקריב לה' קרבנות עולה מבהמות שניתנות לי בחינם,⁷⁸ **וַיִּקֶן דָּוִד אֶת הַגֹּרֶן וְאֶת הַבָּקָר בְּכֶסֶף שִׁקְלִים חֲמִשִּׁים** דוד קנה את הגורן ואת הבקר בחמישים שקלים⁷⁹: (כה) **וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לִיקְוֶן** דוד בנה מזבח לה' בגורן ארונה,⁸⁰ **וַיַּעַל עֲלֹת וּשְׁלָמִים** דוד העלה על המזבח קרבנות עולה וקרבנות שלמים,⁸¹ **וַיַּעֲתֵר יִקְוֶן לְאַרְצֵי ה'** קיבל את תפילתם של יושבי הארץ,⁸² **וַתַּעֲצֵר הַמֶּגֶפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל** והמגיפה נעצרה מעל ישראל⁸³:

מקורות ותמצית ההערות

עבודה זרה. אפילו שבעת האומות היו יכולים לשבת בארץ אם הם היו מקבלים עליהם שלא לעבוד עבודה זרה. 75. מצודות. 76. מצודות. 77. מצודות. 78. מצודות. 79. מצודות. שש מאות השקלים שמוזכרים בדה"י הם תשלום לארונה לאחר שדוד הבין ששם עתיד להיבנות ביהמ"ק, ולכן קנה גם את כל השדות מסביב. רש"י: מכל שבט גבה דוד חמישים שקלים כדי לקנות את הגורן וכך יצא שדוד שילם שש מאות שקלים. 80. תרגום. 81. תרגום. 82. תרגום. מצודות: ה' התרצה ליושבי הארץ. 83. תרגום.

73. מצודות. 74. מצודות. רש"י: ארונה היה השר של יבוס. רד"ק: ארונה היה עדיין מלך היבוסים שישבו בירושלים. גם בתקופתו של דוד היו עדיין יבוסים שישבו בירושלים. היבוסים נשארו בירושלים והיו מעלים מיסים לדוד עד ששלמה בנה את בית המקדש ומאז הם לא ישבו יותר היבוסים בירושלים. כמו"כ כתב רד"ק שהיבוסים המוזכר בפסוקים אלה אינו משבעת האומות, אלא היו צאצאים של אבימלך מלך פלשתים, והיה מותר להשאיר אותם בארץ, היות והם קיבלו על עצמם שלא לעבוד